ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ
Γεωρ. Ματαρα
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Β20 Εξ.2ον.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Σ. ΒΕΖΑΝΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
1968

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΤΟΥ

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΙΣΧΥΟΝΤΟΣ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Ν. ΚΩΣΤΗ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΩΝ ΤΟΥΣ ΓΕΝΙΚΟΥΣ ΟΡΙΣΜΟΥΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

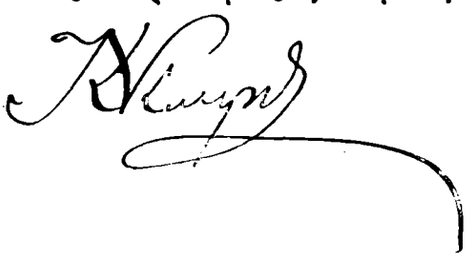
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

1892

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως λογίζεται ὡς παρανόμως γενομένη μετατύπωσις.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΠΡΩΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Ὁ παρ' ἡμῖν ἰσχύων ποινικὸς νόμος συλλήβδην ἐξεταζόμενος δύναται δικαίως νὰ θεωρηθῇ ὡς ἓν ἐκ τῶν ἐντελεστέρων νομοθετικῶν ἔργων τῶν χρόνων καθ' οὓς ἐδημοσιεύθη. Ἡ ἀκριβὴς ἔρευνα τῆς ἐννοίας τῶν διατάξεων αὐτοῦ, ἡ ἐξιχνίασις τῶν λόγων οἵτινες ὑπηγόρευσαν ἑκάστην αὐτῶν τῷ νομοθέτῃ, καὶ ἡ ἀνεύρεσις τῶν εἰδικῶν περιπτώσεων τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν τότε μόνον δύναται μετ' ἐπιτυχίας νὰ γείνῃ, ὅταν ἑκάστην κατ' ἰδίαν ἀναλύοντες, ἐξετάσωμεν τὴν ἀρχικὴν πηγὴν αὐτῆς, τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὰς μεταρρυθμίσεις ἃς βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ὑπέστη. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης, ἥτις νῦν τὰ μάλιστα ἐν χρήσει τυγχάνει οὖσα, ἀποκαθίσταται ὁ ἀναγκαῖος σύνδεσμος μεταξὺ τῆς θεωρίας περὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ ποινικοῦ δικαίου καὶ τῆς ἰσχυούσης ποινικῆς νομοθεσίας, διότι ἐν τῇ ἀναλύσει τῶν εἰδικῶν ὁρισμῶν ταύτης δοκιμάζεται τὸ ἀλάνθαστον τῶν θεωρητικῶν ἀξιωμάτων ἐξ ὧν ἀπορρέουσι, δι' αὐτῶν δὲ πάλιν διαφωτίζεται καὶ διασκοπεῖται ἡ θεμελιώδης βάσις ἐφ' ἧς ἐρείδονται αἱ καθέκαστα εἰδικαὶ διατάξεις καὶ ἡ συνέχουσα ταύτας γενικὴ ἀρχή, οὕτω δὲ διαχαράσσεται καὶ ἐξομαλύνεται ἡ ὁδὸς τῆς ἀναπτύξεως καὶ προόδου τῆς νομοθεσίας.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς μεθόδου ἣν ἠκολουθήσαμεν ἰδίως ὠφέλιμος ἀποβαίνει παρ' ἡμῖν ἔνθα ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα νομοθετήματα οὕτω καὶ ὁ ποινικὸς νόμος δὲν εἶναι ἔργον ἰθαγενές, ἀλλ' ἐκληροδοτήθη ἡμῖν ὑπὸ τῆς ἀντιβασιλείας, οἱ δὲ συντάκται αὐτοῦ ὡς ὑπογραμμὸν ἔλαβον τὸν τότε ἐν Βαυαρίᾳ

ἰσχύοντα ποινικὸν νόμον, καὶ τὰ μετὰ τὴν δημοσίευσιν αὐτοῦ παρασκευασθέντα αὐτόθι καὶ ἔν τισι τῶν ἄλλων γερμανικῶν ἐπικρατειῶν νομοσχέδια.

Ἰδοὺ ἐν συντόμῳ οἱ λόγοι δι' οὓς δὲν ἠκολουθήσαμεν τὴν μέχρι τοῦδε συνήθη παρ' ἡμῖν ὁδὸν παρέργως, ἀπὸ τῆς ἐρεύνης τῶν περὶ ποινικοῦ δικαίου θεωριῶν εἰς τὸν κείμενον νόμον ἀποσκοποῦντες, ἀλλὰ θεμέλιον αὐτὸν καὶ κρηπῖδα τῆς ὅλης ἐργασίας ἐθέσαμεν. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης λίαν πιθανὸν ἦν νὰ ὑποπέσωμεν εἰς παραδρομάς, ἢ παραλείψεις εὐκόλως δυναμένας νὰ συμβῶσιν, ὅταν τις στερούμενος ἄλλων ὁμοίας φύσεως βοηθημάτων πρόκειται οὐ μόνον νὰ ἐπεξεργασθῇ ἀλλὰ καὶ νὰ διαπλάσῃ τὴν ὕλην αὐτὴν τῆς ἐργασίας. Πλὴν ἐκ τούτου οὐδόλως ἐδιστάσαμεν νὰ ἐπιληφθῶμεν τῆς διὰ τοῦ τύπου δημοσιεύσεως τοῦ ἔργου ἡμῶν ἐλπίζοντες ὅτι ἡ τῶν ἡμαρτημένων ἐξέλεγξις καὶ ἡ περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων θεμάτων συζήτησις θέλει χρησιμεύσει ὡς ἀφετηρία καὶ βοήθημα ἐντελεστέρας ἐν τῷ μέλλοντι ἐργασίας.

Ἀθήνησι κατὰ μῆνα Μάϊον 1871.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Ἡ μέθοδος ἧς ἐγένετο χρῆσις ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ ἔργου ἐκδόσει σκοπὸν προέθετο πρῶτον μὲν ὅπως ποιήσηται γνωστὰς τὰς πηγὰς τῶν ὁρισμῶν τοῦ ποινικοῦ νόμου, τουθ' ὅπερ ἀπαραίτητον πρὸς σαφῆ ἀντίληψιν τῆς ἐννοίας αὐτῶν, εἶτα δὲ ὅπως διευκολύνῃ τὴν ἑρμηνείαν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν κειμένων διατάξεων διὰ τῆς ἀντιπαραβολῆς πρὸς παραπλησίας ἢ ἀντιστοίχους διατάξεις τῶν κυριωτέρων ἀλλοδαπῶν νόμων.

Ἡ πεῖρα ἐδίδαξεν ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη δὲν στερεῖται ποιᾶς τινος χρησιμότητος, ὅθεν καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ ἐκδόσει δὲν ἀπέστην αὐτῆς, ἐμερίμνησα δὲ πρὸ πάντων ὅπως συμπληρώσω τὰ ὑφιστάμενα κενά.

Ἡ ἐπιστήμη τοῦ ποινικοῦ δικαίου ἐποιήσατο κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ἀνυπολογίστους προόδους οὐ μόνον ἐν τῇ κατὰ θεωρίαν ἐρεύνῃ τῶν γενικῶν ἀρχῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ὑποτυπώσει τῶν νομοθετικῶν ὁρισμῶν. Πρὸς ἀμφότερα ταῦτα ἀποβλέπων δὲν ἀπώκνησα νὰ περιλάβω ἐν τῇ νέᾳ ἐκδόσει τὰ προς τὸν σκοπὸν τοῦ ἔργου ἁρμόζοντα καὶ χρήσιμα πορίσματα τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης καὶ νομοθεσίας.

Μεθ' ὅλα ταῦτα οὐδαμῶς φρονῶ ὅτι τὸ ἔργον ἐστὶν ἄρτιον καὶ ἀναμάρτητον. Ἐν Ἑλλάδι δυστυχῶς πολλῶν καὶ ἄλλων ἐσμὲν ἐπιδεεῖς, ἰδίως δὲ στερούμεθα ἔτι τοῦ πλεονεκτήματος τῆς συνδρομῆς πλειόνων ἅμα εἰς τὴν μελέτην καὶ ἐπεξεργασίαν τῶν διαφόρων κλάδων τοῦ δικαίου. Μόνον διὰ τοιάσδε

ἀδιαλείπτου κοινῆς ἐργασίας προκαλοῦνται σοβαραὶ συζητήσεις ἐπὶ τῶν ἀμφισβητουμένων θεμάτων, ἐπιρρώνυνται αἱ πεποιθήσεις, ὑφίσταται συνεχὴς καὶ ἀδιάλειπτος ὁ ἔλεγχος τῶν διδασκομένων, καὶ ἀμοιβαία παρέχεται ἐπικουρία πρὸς κατάρτισιν ἔργων τελειοτέρων. Ἔστω καὶ τοῦτο ἓν ἐκ τῶν πολλῶν, ὧν τὴν θεραπείαν ἐν τῷ μέλλοντι προσδοκῶμεν.

Ἀθήνησι μηνὶ Δεκεμβρίῳ 1891.

Κ. Ν. ΚΩΣΤΗΣ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

§ 1— 3 Ποινικὴ νομοθεσία ἐν Ἑλλάδι μετὰ τὴν ἐπανάστασιν . . . . σελ. 1

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΓΕΝΙΚΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

§ 4 Ὑπόθεσις τῶν γενικῶν ὁρισμῶν . . 11

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΘΕΜΙΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΙΜΩΡΙΑΣ ΑΥΤΩΝ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

§ 5—13 Ἔννοια τοῦ ἀδικήματος καὶ τῆς ποινῆς 12

Προϋπόθεσις τιμωρίας ἀδικημάτων.

§ 14—15 Νόμος, ποινὴ 20
§ 16—17 Ἑρμηνεία τῶν ποινικῶν νόμων καὶ ἀναλογία 23
§ 18—22 Ἰσχὺς τῶν ποινικῶν νόμων κατὰ χρόνον 26

			σελ.
§	23—24	Ἔθιμα	33
§	25—27	Διαίρεσις τῶν ἀθεμίτων πράξεων . .	36
§	28—29	Γενικὴ προσωνυμία τῶν ἀθεμίτων πράξεων	42
§	30—31	Εἴδη τῶν ποινῶν ἐν γένει	44
§	32—38	Ποινὴ τοῦ θανάτου	46
§	39—40	Ποιναὶ περιορίζουσαι τὴν ἐλευθερίαν	57
§	41	Ποιναὶ κατὰ τῆς περιουσίας . . .	59
§	42—44	Τρόπος ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς.	61
§	45	Ἀναβολὴ τῆς θανατικῆς ποινῆς . .	66
§	46	Πολιτικὸς θάνατος	66
§	47	Χρόνος καὶ τρόπος τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς τῶν προσκαίρων δεσμῶν .	67
§	48	Εἱρκτὴ	69
§	49	Φυλάκισις	71
§	50	Χρηματικὴ ποινὴ	73
§	51	Κράτησις καὶ πρόστιμον	75
§	52—53	Ἔναρξις καὶ διάρκεια τῶν περιοριζουσῶν τὴν ἐλευθερίαν ποινῶν .	76
§	54	Τόπος ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς	80
§	55	Ἀπαγόρευσις τῆς ἐκτελέσεως ποινῶν κατὰ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας . .	84
§	56—57	Δήμευσις.	85
§	58—61	Ἐπακόλουθα τῆς εἰς ἐγκληματικὴν ἢ ἐπανορθωτικὴν ποινὴν καταδίκης.	89
§	62	Καταδίκη δημοσίων ὑπαλλήλων . .	103
§	63—66	Νόμιμος ἀπαγόρευσις	105
§	67	Προϊὸν τῆς ἐργασίας τῶν φυλακισμένων	112
§	68	Δημοσίευσις τῶν καταδικαστικῶν ἀποφάσεων	113

σελ.

§ 69—70 Ἀλληλέγγυος εὐθύνη τῶν καταδικασθέντων. Κατάταξις ἀπαιτήσεων. Προσωπικὴ κράτησις 116

Ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις.

§ 71—73 Σκοπὸς καὶ περιπτώσεις ἐφαρμογῆς . 122
§ 74—76 Τρόπος ἐκτελέσεως 126

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΕΡΙ ΔΟΛΙΑΣ ΠΡΟΑΙΡΕΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΜΕΛΕΙΑΣ

Εἰσαγωγή.

§ 77—80 Ὁρισμὸς δόλου καὶ ἀμελείας . . . 131
§ 81—84 Προσωνυμίαι τοῦ δόλου 138
§ 85—86 Διακρίσεις τῆς ἀμελείας 143
§ 87—88 Συρροὴ δόλου καὶ ἀμελείας 145

Αἱ περὶ δόλου καὶ ἀμελείας νομοθετικαὶ διατάξεις.

§ 89 Ἀρχαῖαι καὶ νεώτεραι ποιν. νομοθεσίαι 154

Ὁρισμοὶ τοῦ ποινικοῦ νόμου.

§ 90—91 Γενικοὶ 156
§ 92 Περὶ δόλου 160
§ 93 Περὶ ἀμελείας. 162
§ 94—95 Συρροὴ δόλου καὶ ἀμελείας 164

ι'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΕΛΕΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΠΟΠΕΙΡΑΣ ΑΞΙΟΠΟΙΝΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

σελ.

§ 96—98 **Εἰσαγωγὴ** 167
§ 99 **Περὶ τελέσεως** 170

Περὶ ἀποπείρας.

§ 100—105 Ὁρισμὸς καὶ οὐσιώδη στοιχεῖα τῆς ἀποπείρας 173
§ 106 Ἐφαρμογὴ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας ἐπὶ ἠθικῆς αὐτουργίας. 185
§ 107—110 Ποινὴ τῆς ἀποπείρας 189
§ 111—116 Μετάνοια ἐπὶ τῆς ἀποπείρας . . . 199
§ 117—120 Ἄστοχος ἀπόπειρα 207
§ 121—123 Σύμπτωσις τελέσεως καὶ ἀποπείρας. 217

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥΡΓΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΤΙΩΝ

Εἰσαγωγή.

§ 124—125 Ὁρισμὸς καὶ στοιχειώδεις ὅροι τῆς συμμετοχῆς. 223
§ 126—132 Διάκρισις τῶν συναιτίων καὶ συνεργῶν 224

Αὐτουργοί.

§ 133 Ἄμεσος αὐτουργὸς 233
§ 134 Ἔμμεσος αὐτουργὸς. 234
§ 135 Ἠθικὸς αὐτουργὸς 236
§ 136 Ἐπίδρασις τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ ἐπὶ τοῦ ἀμέσου 239
§ 137 Ποινὴ τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ . . . 245

σελ.

§ 138—140 **Συναυτουργοὶ** 249

Σύστασις.

§ 141—142 Ὁρισμὸς καὶ ὅροι τῆς συστάσεως . . 253
§ 143—144 Ταυτότης τῆς ποινῆς τῶν συστασιωτῶν 257
§ 145—149 Ποινὴ τῶν ἠθικῶν αὐτουργῶν καὶ συστασιωτῶν μὴ ἐκτελεσθείσης τῆς μελετηθείσης πράξεως 264
§ 150 Ἐπίτασις τῆς ποινῆς τῶν ἀρχηγῶν καὶ ὁδηγῶν τῆς συστάσεως . . . 271
§ 151 Ποινὴ τῶν συστασιωτῶν παραλειφθείσης τῆς ἐκτελέσεως τῆς πράξεως 732
§ 152—155 Ἀποχὴ τῶν συστασιωτῶν ἀπὸ τῆς συμπράξεως πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος. 275
§ 156 *Συμμορία* 282
§ 157 Ἐκτέλεσις ἄλλης ἢ μᾶλλον ἀξιοποίνου πράξεως 284
§ 158 Ἀποχὴ συμμοριτῶν ἀπὸ τῆς συμπράξεως 286
§ 159 Παράλειψις ἐκτελέσεως κολασίμου πράξεως 287
§ 160 Καταγγελία τῆς συμμορίας 289

Συνεργοί.

§ 161 Ὁρισμὸς καὶ προϋποθέσεις τῆς συνεργείας 290
§ 162 Σχέσις τοῦ συνεργοῦ πρὸς τὸν αὐτουργὸν 295
§ 163 Ποινὴ τῶν συνεργῶν 299
§ 164—165 Εἰδικαὶ περιπτώσεις τῆς συνεργείας . 301
§ 166 Παρεκβάσεις τοῦ κανόνος περὶ τιμωρίας τῶν συνεργῶν ἐν γένει . . . 316

σελ.

§ 167 Ἐξίσωσις τῆς ποινῆς τῶν συνεργῶν καὶ αὐτουργῶν 316
§ 168 Ἐλάττωσις τῆς ποινῆς τῶν συνεργῶν 320
§ 169 Ἀπαλλαγὴ ὡρισμένων προσώπων τῆς ποινῆς τῶν συνεργῶν 324
§ 170—171 Ἔκτασις τῆς εὐθύνης τοῦ συνεργοῦ . 328
§ 172—173 Συνέργεια ἐπὶ ἀποπείρας καὶ ἀπόπειρα συνεργείας 332
§ 174—175 Τροποποιήσεις τοῦ ἀξιοποίνου τῶν αὐτουργῶν καὶ συνεργῶν ἕνεκα προσωπικῶν λόγων 337

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

§ 176 α') Ἐν γένει 343
§ 177 Ὑπαιτιότης 343
§ 178 Καταλογιστὸν τῶν πράξεων. . . . 347

ϐ') Εἰδικαὶ περιπτώσεις.

§ 179—180 Νεαρὰ ἡλικία 349
§ 181 Φρενοβλάβεια ἢ ἀναίτιος σύγχυσις τῶν αἰσθήσεων ἢ τοῦ νοὸς . . . 353
§ 182—166 Παραφροσύνη 355
§ 187 Βλακεία 361
§ 188 Γήρας 363
§ 189 Ἀναίτιος σύγχυσις τῶν αἰσθήσεων ἢ τοῦ νοὸς 363
§ 190 Ψυχικὴ παραφορὰ 364
§ 191 Μέθη 365
§ 192 Ἐπίδρασις τοῦ ὕπνου 369
§ 193 Παρακρούσεις 370

σελ.

§ 194—195 Ἐλάττωσις τοῦ καταλογιστοῦ. . . 371
§ 196 Κωφάλαλοι 377
§ 197—199 Ἐκουσία ἢ ὑπαίτιος σύγχυσις τῶν αἰσθήσεων ἢ τοῦ νοὸς 379
§ 200—202 Ἄγνοια τοῦ νόμου 386
§ 203 Ἄγνοια ἢ πλάνη πραγματικὴ . . . 391
§ 204 Ἐγκλήματα ἐκ πεπλανημένης δόξης 396
§ 205 Σωματικὴ καὶ ψυχολογικὴ βία . . 397
§ 206 Προσταγὴ 403
§ 207 Συναίνεσις τοῦ παθόντος 407

Ἀμυνα.

§ 208 Διαιολογικὴ βάσις τῆς ἀμύνης . . . 416
§ 209 Ὅροι τῆς ἀμύνης. 418
§ 210—211 Παράνομος ἐπίθεσις 419
§ 212 Ἀνέφικτον βοηθείας τῆς ἀρχῆς . . 423
§ 213 Εἰδικαὶ περιπτώσεις 424
§ 214—215 Ὅρια τῆς ἀμύνης 428
§ 216 Ὑπέρβασις ἀμύνης 431

Κατάστασις ἀνάγκης.

§ 216 Δικαιολογικὴ βάσις 433
§ 217 Νομοθετικαὶ διατάξεις. 435
§ 218—219 Ὅροι τῆς ἀνάγκης 437
§ 220—222 Συμπληρωτικαὶ διατάξεις περὶ ἀμύνης καὶ καταστάσεως ἀνάγκης. . 442

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΜΕΤΡΟΥ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ

		σελ.
§ 223	Εἰσαγωγὴ	447
§ 224—226	Γενικοὶ κανόνες	449

Συρροὴ ἀδικημάτων.

§ 227—229	Ὁρισμὸς καὶ διαστολὴ τῆς συρροῆς.	453
§ 230	Κατ' ἐξακολούθησιν ἀδίκημα . . .	458
§ 231	Τιμωρία συρρεόντων ἀδικημάτων . .	464
§ 232	Νομοθετικαὶ διατάξεις	467
§ 233—234	**Ὑποτροπὴ**	473
§ 235	Περιπτώσεις μὴ ἐφαρμογῆς τῶν κανόνων περὶ συρροῆς καὶ ὑποτροπῆς	479

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΟΙΤΙΝΕΣ ΑΠΟΚΛΕΙΟΥΣΙΝ Η ΕΞΑΛΕΙΦΟΥΣΙ ΤΟ ΑΞΙΟΠΟΙΝΟΝ

§ 236	Ἐν γένει	482
§ 237—238	**Μετάνοια**	»

Παραίτησις τοῦ πρὸς ἔγκλησιν δικαιώματος.

§ 239—240	Ἀδικήματα κατ' ἔγκλησιν διωκόμενα	489
§ 241	Οἱ πρὸς ἔγκλησιν δικαιούμενοι . . .	492
§ 242—243	Προθεσμία ἐγκλήσεως καὶ δήλωσις παραιτήσεως	496
§ 244—245	Λύσις ἀναφυομένων ζητημάτων . .	498
§ 246	**Δεδικασμένον**	505
§ 247	**Θάνατος**	507

Παραγραφή.

		σελ.
§ 248—249	Δικαιολογικὴ βάσις καὶ ἱστορικὴ ἔρευνα	513
§ 250	Πηγαὶ τῶν διατάξεων τοῦ ποινικοῦ νόμου καὶ ἀνάλυσις αὐτῶν . . .	518
§ 251	Ἔναρξις τῆς παραγραφῆς	522
§ 252	Ὑπολογισμὸς καὶ λῆξις	528
§ 253—255	Διακοπὴ τῆς παραγραφῆς	531
§ 256	Ἐπακόλουθα τῆς παραγραφῆς . .	541

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ

Σελ.	7	στίχ.	19	Ἀντὶ	πρσκληθεῖσαι	γρ.	προκληθεῖσαι
»	»	»	20	»	νσμοσχεδίου	»	νομοσχεδίου
»	26	σημ.	1	»	Dollmaun	»	Dollmann
»	35	»	1	»	Ἐναργεῖ	»	Ἐνεργεῖ
»	81	στίχ.	1	»	τοῦ ἄρθρου ἐκείνου	»	τῷ ἄρθρῳ ἐκείνῳ
»	86	»	2	»	Ἐφαρμόζετο	»	Ἐφηρμόζετο
»	92	σημ.	1	»	puplique	»	publique
»	109	στίχ.	28	»	ἀσττικοῦ	»	ἀστικοῦ
»	129	»	13	»	ἦ	»	ἣν
»	149	»	13	»	ἄμεσσν	»	ἄμεσον
»	152	»	5	»	ἐπεγενομένου	»	ἐπιγενομένου
»	158	ἐν κεφαλίδι		»	§ 89. 90	»	90. 91
»	190	στίχ.		»	ἄρθρου	»	ἄρθρον
»	211	σημ.		»	Gotdammers	»	Goltdammers
»	213	»	1	»	Schwazze	»	Schwarze
»	221	»	1	»	Grollman	»	Grolmann
»	296	στίχ.	1	»	Πολλο	»	Πολλοὶ
»	315	σημ.	1	»	§ 158 σελ.—	»	§ 105 σελ. 396 --
»	377	»	1	»	Bernre	»	Berner
»	431			»	§ 216	»	§ 216α′
»	433			»	§ 216	»	§ 216β′

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΠΟΙΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ

§ 1. Ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλλὰς διετέλει ὑπὸ βαρὺν ζυγὸν βαρβάρων κατακτητῶν, ἡ διαχείρισις τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης ἐρρυθμίζετο κατὰ τὴν αὐθαίρετον βούλησιν τῶν δεσποζόντων. Λαὸς δορυάλωτος ἀπολέσας τὴν ἐθνικὴν αὐτονομίαν ἣν ἀνίσχυρος νὰ διεκδικήσῃ τὸ προνόμιον ἰδιαζούσης ποινικῆς νομοθεσίας προσαρμοζομένης καὶ πρὸς τὰ δόγματα τῆς θρησκείας καὶ πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτοῦ μόρφωσιν. Ἡ ἐκκλησία, ἥτις ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τοῦ Βυζαντίου ἐχρησίμευεν ὡς κέντρον καὶ πυρὴν οὐ μόνον τῆς θρησκευτικῆς ἑνότητος, ἀλλὰ καὶ τῆς πολιτικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἐπειράθη νὰ ἐκτείνῃ τὸν κύκλον τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς, ἣν ἐπὶ τῶν ἀστικῶν διαφορῶν τῶν Ἑλλήνων ἐκέκτητο, καὶ ἐπὶ τῶν διαπραττομένων ὑπ' αὐτῶν ἀδικημάτων, ἀλλ' ἡ ἐνέργεια αὐτῆς δὲν ἐπέτυχε, προσκρούουσα εἰς τὸ ἀπεριόριστον δικαίωμα τῶν δικαστηρίων τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, αἵτινες ὑπὲρ τῆς κοινῆς εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας μεριμνῶσαι, ἀντεποιήθησαν ἀνέκαθεν τὸ προνόμιον τῆς ἐν γένει διαχειρίσεως τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης. Ἐν τῷ συνεσταλμένῳ κύκλῳ τῆς ποινικῆς δικαιοδοσίας ἣν ἡ ἐκκλησία ἤσκει, ἐστερεῖτο ποινικοῦ νόμου ὁρίζοντος τὰς ἀθεμίτους πράξεις καὶ διαγράφοντος ρητῶς τὸ εἶδος καὶ μέ-

γεθος τῶν καταγνωστέων ποινῶν, ὅθεν ἐν μέρει μὲν ἐφήρμοζε τὰς διατάξεις τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων τὰς ἐν ταῖς συλλογαῖς τῶν ἀστικῶν νόμων, ἐν μέρει δὲ ἐδίκαζε κατὰ τὰ κρατοῦντα τοπικὰ ἔθιμα. Αἱ συνηθέστεραι τῶν ἐπιβαλλομένων ποινῶν, ἦσαν ἡ φυλάκισις, χρηματικαὶ ἀποζημιώσεις, ὁ ἀφορισμός, ἡ ἐξορία κτλ.

§ 2. Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς ἑλληνικῆς αὐτονομίας καὶ τὴν κατάλυσιν τῶν κατὰ τόπους ὀθωμανικῶν ἀρχῶν ἐγένετο εὐθὺς αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη τῆς δημοσιεύσεως ποινικοῦ νόμου, ὅθεν ἡ πρώτη ἐν Ἐπιδαύρῳ συνέλευσις, ἐν ἄρθρῳ 97 τοῦ προσωρινοῦ τῆς Ἑλλάδος πολιτεύματος, ἀνέθηκεν εἰς τὸ ἐκτελεστικὸν σῶμα τὴν φροντίδα νὰ διορίσῃ ἐπιτροπὴν πρὸς σύνταξιν κώδικος ἐγκληματικῶν νόμων [1]). Ἡ ἀνώμαλος ὅμως τῶν πολιτικῶν πραγμάτων κατάστασις δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς εἰρημένης διατάξεως, μέχρις οὗ ἡ Β', ἐν Ἄστρει ἐθνοσυνέλευσις ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 1 Ἀπριλίου 1823, διώρισεν ἐννεαμελῆ ἐπιτροπὴν ὅπως «ἐκθέσῃ τὰ κυριώτερα τῶν ἐγκληματικῶν ἐκ τοῦ προχείρου ἐρανιζομένη ἀπὸ τοὺς νόμους τῶν ἀειμνήστων Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων καὶ ἄλλοθεν» [2]).

Τὸ ἔργον αὐτῆς ἀποπερατώσασα ἡ ἐπιτροπὴ ὑπέβαλε τῇ 12 Ἀπριλίου 1823 εἰς τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν ἥτις, διὰ ψηφίσματος τῆς 18 Ἀπριλίου 1823 παρέπεμψεν εἰς τὸ βουλευτικὸν σῶμα ἵνα ἐπιθεωρηθῇ καὶ νομοθετηθῇ ὑπὸ τὸν τίτλον «***Ἀπάνθισμα τῶν ἐγκληματικῶν τῆς Β' τῶν Ἑλλήνων Ἐθνικῆς Συνελεύσεως***» [3])

---

[1]) Ὅρ. Μάμουκα Ἀναγεν. τόμ. Β'. σελ. 32, ἄρθ. ϟζ'. «Τὸ ἐκτελεστικὸν σῶμα νὰ διορίσῃ ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἀπὸ τὰ ἐκλεκτότερα καὶ σοφώτερα μέλη τῆς Ἑλλάδος, τῶν ὁποίων ἡ ἀρετὴ νὰ ἦναι ἐγνωσμένη διὰ νὰ συνθέσωσι Κώδικας νόμων, πολιτικῶν, ἐγκληματικῶν καὶ ἐμπορικῶν, οἱ ὁποῖοι, καθὼς καὶ ἅπας νόμος, καθυποβάλλονται εἰς τοῦ βουλευτικοῦ καὶ ἐκτελεστικοῦ σώματος τὴν ἐπίκρισιν καὶ ἐπικύρωσιν».

[2]) Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη συνέστη ἐκ τῶν ἑξῆς 1) ἐπισκόπου Ταλαντίου, 2) ἐπισκόπου Ῥέοντος καὶ Πραστοῦ, 3) ἱερομονάχου Βενιαμὶν Λεσβίου 4) ἱερομονάχου Γερασίμου Παππαδοπούλου, 5) ἱεροδιακόνου Γρηγορίου Κωνσταντᾶ, 6) Πανούτζου Νοταρᾶ, 7) Ἰωάννου Ζαήμη, 8) Ἰωάννου Κουντουμᾶ, 9) Γεωργίου Αἰνιᾶνος.—Μάμουκα Ἀναγεν. τόμος Β'. σελ. 65,105.

[3]) Μάμουκα Ἀναγεν. τόμ. Β'. σελ. 81, 83.—Τόμ. Γ'. σελ. 73, 81.

Ὁ νόμος οὗτος ἐξ 82 ἄρθρων καί τινων εὐαρίθμων συμπληρωματικῶν διατάξεων συγκείμενος διαιρεῖται εἰς τρία τμήματα, ὧν τὸ μὲν πρῶτον (ἄρθρ. 1—36) πραγματεύεται περὶ τῶν ἐγκλημάτων κατὰ τῆς κοινῆς ἀσφαλείας, τὸ δὲ δεύτερον (ἄρθρ. 37—66) περὶ τῶν ἐγκλημάτων κατὰ τῶν προσώπων, καὶ τὸ τρίτον τέλος (ἄρθρ. 67—82) μετὰ τῶν συμπληρωματικῶν διατάξεων περὶ τῶν κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας ἐγκλημάτων. Ἐκ τῆς ὅλης διασκευῆς αὐτοῦ καὶ τῶν εἰδικῶν διατάξεων παρατηρεῖ τις, ὅτι οἱ συντάκται εἶχον κυρίως ὑπ' ὄψιν τὸν Γαλλικὸν ποινικὸν νόμον, ὃν πάνυ ἀτέχνως ἀπεμιμήσαντο στερούμενοι καὶ τῶν ἀπαιτουμένων νομικῶν γνώσεων, καὶ πολλαχῶς ὑπὸ τῶν πολιτικῶν περιπετειῶν τῶν χρόνων ἐκείνων κατατρυχόμενοι. Οὐ μόνον ἅπασαι αἱ ἐν τῷ Γαλλικῷ ποινικῷ νόμῳ περιεχόμεναι γενικαὶ διατάξεις περὶ τελέσεως καὶ ἀποπείρας, περὶ καταλογισμοῦ, περὶ συρροῆς καὶ ὑποτροπῆς, ἐλλείπουσιν ἐν τῷ Ἀπανθίσματι τῶν ἐγκληματικῶν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ εἴδη ἐγκληματικῶν πράξεων ἢ ἀτελῶς μόνον μνημονεύονται, ἢ καὶ ἐντελῶς παρελείφθησαν. Αἱ ἐν αὐτῷ καθιερούμεναι ποιναὶ εἰσὶν ἡ τοῦ θανάτου, καταγινωσκομένη εἰς τοὺς ἐνόχους ἐσχάτης προδοσίας, κιβδηλείας, φόνου, πειρατείας, κτλ. ἡ τῆς φυλακίσεως, ἡ τῆς στερήσεως τῶν πολιτικῶν καὶ ἀστικῶν δικαιωμάτων, ἡ τῆς ἀποτίσεως χρηματικῆς ἀποζημιώσεως ἢ προστίμου, καὶ ἡ τοῦ ραβδισμοῦ ἐπὶ ζωοκλοπῆς ἢ κλοπῆς γεωργικῶν ἐργαλείων [1])

Συνιδὼν ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, τὰς ποικίλας ἐλλείψεις τοῦ ἀπανθίσματος τῶν ἐγκληματικῶν συνεπλήρωσε τινὰ τῶν κενῶν αὐτοῦ ἐκδοὺς εἰδικὸν νόμον περὶ κιβδηλείας, (17/29 Φεβρουαρίου 1830) ὡς καὶ περὶ τύπου (14/26 Ἀπριλίου 1831), ἐπελήφθη δὲ συνάμα τῆς καταρτίσεως νέου ποινικοῦ κώδικος [2]).

Ἀλλ' ὁ αἰφνίδιος θάνατος αὐτοῦ ἐματαίωσε τὴν ἀποπεράτωσιν

---

[1]) Maurer. Das Griechische Volk. I σελ. 572.

[2]) Διάταγμα Κυβερνήτου 18/30 Δεκεμβρίου 1828, ἐν Μάμουκα Ἀναγεν. τόμ. ΙΑ'. σελ. 511.

τοῦ ἔργου, ὥστε, ὅτε ἀφίκετο ἐν Ἑλλάδι ἡ ἀντιβασιλεία, εὗρεν ἔτι ἐν ἰσχύϊ τὸ ἀπάνθισμα τῶν ἐγκληματικῶν. Αἱ ἀνεπαρκεῖς αὐτοῦ διατάξεις ἠνάγκασαν καὶ τὴν ἀντιβασιλείαν ὅπως ἐκ τοῦ προχείρου δι' εἰδικῶν διαταγμάτων προνοήσῃ περὶ τῆς κολάσεως ἐγκληματικῶν τινων πράξεων ἰδίως ἐπικινδύνων εἰς τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν. Ὅθεν διὰ διατάγματος τῆς 9/21 Φεβρουαρίου 1833 ἐπεβλήθησαν ποιναὶ αὐστηρόταται κατὰ τῶν ἐνόχων βιαίας ἀπελευθερώσεως φυλακισμένων, πειρατείας, δηώσεως τῆς χώρας, στρατολογίας ἄνευ ἀδείας τῆς ἀρχῆς κτλ. καὶ ἡ ἐκδίκασις τῶν εἰρημένων ἐγκλημάτων ὡς καὶ τῶν ἐν τῷ ἀπανθίσματι περιεχομένων ἀνετέθη εἰς τὰ ἐγκατασταθέντα τότε συγχρόνως τρία ποινικὰ δικαστήρια ἐν Ναυπλίῳ, ἐν Μεσολογγίῳ καὶ ἐν Θήβαις [1]).

§ 3. Τοιαύτη τις ἦν ἡ κατάστασις τῆς ποινικῆς νομοθεσίας μέχρι τοῦ ἔτους 1833 ὅτε τῇ 18/30 Δεκεμβρίου 1833 ἐκυρώθη ὑπὸ τῆς ἀντιβασιλείας ὁ νῦν ἰσχύων ποινικὸς νόμος, ἐδημοσιεύθη τῇ 10 Ἰανουαρίου 1834 καὶ ἤρξατο ἐφαρμοζόμενος ἀπὸ τῆς 19 Ἀπριλίου 1834, καταργηθέντων τῶν τέως ἐν ἰσχύϊ ποινικῶν νόμων καὶ διαταγμάτων [2]).

---

[1]) Maurer Das Griechische Volk. τόμ. II σελ. 80.

[2]) Ποιν. νόμου ἄρθ. 705.—Τὸ κείμενον τοῦ ποινικοῦ νόμου ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως ὡς παράρτημα τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 φύλλου τῆς 10 Ἰανουαρίου 1834 ἐν Ἑλληνικῇ καὶ παραπλεύρως ἐν Γερμανικῇ γλώσσῃ. Κατόπιν ἐγένοντο ἐν τῷ Ἑλληνικῷ κειμένῳ παντοῖαι διορθώσεις ὑπὸ συμβουλίου ἐπιφορτισθέντος τὴν ἀναθεώρησιν τῶν μεταφράσεων τῶν ἀρχικῶς Γερμανιστὶ συνταχθέντων νόμων, ἐν οἷς καὶ ὁ ποινικός. Αἱ διορθώσεις αὗται ἐνεκρίθησαν διὰ τοῦ ἀπὸ 24 Ἰουλίου (5 Αὐγούστου) 1835 Βασ. Διατάγματος δι' οὗ διετάχθη καὶ ἡ ἐκ νέου δημοσίευσις τοῦ Ἑλληνικοῦ κειμένου διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ δημοσίευσις ἐγένετο ἐν παραρτήματι τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 66 φύλλου τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τῆς 3 Νοεμβρίου 1836. Κατὰ τὸ 2 ἄρθρ. τοῦ εἰρημένου διατάγματος τῆς 24 Ἰουλίου 1835 μόνον τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ κατὰ τὰς ἐπενεχθείσας διορθώσεις θέλει ἔχει ἰσχὺν νόμου. Ὅθεν ἐν τοῖς ἄρθροις ἐν οἷς ὑπάρχουσιν οὐσιώδεις παραλλαγαὶ ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ κειμένου ὡς λ. χ. ἐν ἄρθρ. 12. 89. 121 κτλ. κρατεῖ τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον.

Εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ νόμου αὐτοῦ ἠσχολήθη ἰδίως ὁ τότε ἐν Ἑλλάδι ὡς μέλος τῆς ἀντιβασιλείας τυγχάνων Γεώργιος Μάουρερ, ἀνὴρ οὐ μόνον τῆς τῶν νόμων ἐπιστήμης ἐγκρατής, ἀλλὰ καὶ μακρᾶς πείρας κάτοχος, διὸ καὶ εὐδοκίμως πάνυ τὰ πρῶτα θεμέλια τῆς νεωτέρας ἡμῶν νομοθεσίας συνηρμολόγησεν, ἀίδιον προσκτησάμενος τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν. Ὡς ὑπόδειγμα κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ἡμετέρου νόμου ἔλαβεν ἐν μέρει μὲν τὸν βαυαρικὸν νόμον τοῦ 1813, ἰδίως δὲ τὰ μεταγενέστερα αὐτοῦ νομοσχέδια τοῦ 1822, 1827 καὶ 1831.

Ὁ βαυαρικὸς ποινικὸς νόμος τοῦ 1813, ἔργον κυρίως τοῦ ἀειμνήστου **Feuerbach**, ἀποτελεῖ εὐλόγως ἓν ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων νομοθετικῶν μνημείων τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Ἀντιπαραβαλλόμενος πρὸς τοὺς συγχρόνους αὐτῷ ποινικοὺς νόμους, οἷον τὸν γαλλικόν, ὡς καὶ τὸν αὐστριακὸν καὶ πρωσσικόν, πολὺ ὑπέρτερος ἀναδεικνύεται καὶ περὶ τὴν ἀκρίβειαν καὶ σαφήνειαν συνάμα τῶν γενικῶν αὐτοῦ ὁρισμῶν, καὶ τῶν εἰδικῶν περὶ ἑκάστου ἐγκλήματος διατάξεων, καὶ περὶ τὴν διαρρύθμισιν τῶν διαφόρων ποινῶν, αἵτινες ἐκανονίσθησαν κατὰ τὰς ἐπικρατούσας τότε περὶ πολιτικῆς καὶ φιλανθρωπίας ἰδέας. Ἡ ἐν αὐτῷ παραδεδεγμένη ποικιλία τῆς βαθμολογίας τῶν καθιερουμένων ποινῶν, παρέχουσα τὴν εὐχέρειαν τοῦ ὁρισμοῦ ἑκάστοτε τῆς ποινῆς ἀναλόγως τοῦ ἀξιοποίνου τοῦ καταδικασθέντος, ἀπαλλάσσει τῆς ἀνάγκης πρὸς ἐφαρμογὴν ποινῶν αὐστηροτέρων τοῦ δέοντος.

Ἀλλ' ἐν τούτοις τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα καί τινα ἄλλα ἀντισταθμίζονται διὰ πολλῶν καὶ σπουδαίων ἐλλείψεων. Ὁ διχασμὸς ἐν τῷ εἰδικῷ μέρει τῶν ἐγκλημάτων εἰς κακουργήματα καὶ πλημμελήματα, καὶ ὁ διαμελισμὸς τῶν ἰδιαιτέρων διατάξεων περὶ ἑνὸς ἑκάστου ἐκ τῶν εἰρημένων εἰδῶν, τὴν φυσικὴν αὐτῶν ἀλληλουχίαν διασπῶν οὐ μικρὰν σύγχυσιν ἐμποιεῖ. Παρατηρητέον δὲ ὅτι ἐντελῶς ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ νόμου, παραλειφθεῖσαι ἐπὶ προσδοκίᾳ τῆς συντάξεως ἰδιαιτέρου συμπληρωτικοῦ νόμου, αἱ περὶ πταισμάτων διατάξεις. Ἡ συστηματικὴ κατάταξις τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν ἐγκλημάτων ἀπέβη λίαν ἀτυχὴς ἕνεκα τῆς ἀφετηρίας ἐξ ἧς ὡρμήθη ὁ συντάκτης τοῦ νόμου, ἐπιζητῶν νὰ καταστήσῃ

ἀντίστοιχον τὴν ἔννοιαν ἑκάστης κατηγορίας ἐγκληματικῶν πράξεων τῇ προσβολῇ ἰδιαιτέρου τινὸς δικαιώματος, οὕτω δὲ ἐλαττόνων τὰς μερικὰς διαιρέσεις τῶν ἀδικημάτων, νὰ ὑπαγάγῃ ὡς οἷόν τε πλείονα ὑπὸ γενικωτέρας κατηγορίας. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀδικήματα, ὧν ἡ φύσις καὶ ὁ χαρακτὴρ ἐν οὐδεμιᾷ συναφείᾳ ἢ καὶ ἐν ἀντιθέσει τυγχάνουσιν, συντάσσονται ἐν τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ. Τέλος ἡ περὶ ποινῆς θεωρία τοῦ Feuerbach, ἡ ἐπὶ τοῦ ψυχολογικοῦ καταναγκασμοῦ ἐρειδομένη, ἐπέδρασεν οὐσιωδῶς εἰς καθιέρωσιν ποινῶν λίαν αὐστηρῶν. Ἕνεκα δὲ τῆς ἐπικρατούσης τάσεως πρὸς διάκρισιν ἐκ τῶν προτέρων τῶν βαθμῶν τῆς ἐπιτάσεως καὶ μετριάσεως τῶν ποινῶν καὶ τοῦ περιορισμοῦ τῆς διακριτικῆς ἐξουσίας τῶν δικαστῶν περὶ τὸν διορισμὸν τοῦ προσήκοντος μέτρου, ἡ αὐστηρότης αὐτῶν λίαν αἰσθητὴ ἀποβαίνει, καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου ὑπὸ τῶν δικαστῶν ὅλως μηχανικὴ καθίσταται.

Εἰ καὶ διὰ πολλῶν μεταγενεστέρων διαταγμάτων ἀνεπληρώθησαν τινὰ τῶν κενῶν τοῦ νόμου αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς ἐκδόσεως ἐπισήμων σημειώσεων ἐπὶ τοῦ κειμένου μᾶλλον εὐχερὴς ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ ἀπέβη, οὐχ ἧττον ὅμως ἡ ἀνάγκη τῆς τροποποιήσεως τοῦ συνόλου τῶν διατάξεων αὐτοῦ ὁσημέραι ἐμφανεστέρα καθισταμένη παρεκίνησε τὴν βαυαρικὴν κυβέρνησιν ὅπως ἐν ἔτει 1820 δώσῃ ἐντολὴν εἰς τὸν σύμβουλον τῆς ἐπικρατείας v. Gœnner, πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ ἰσχύοντος ποινικοῦ νόμου, ἐφ' ᾧ συνετάχθη ὑπ' αὐτοῦ τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1822. Τὸ νομοσχέδιον αὐτὸ οὐχὶ λίαν εὐμενοῦς τυχὸν ἐπιδοκιμασίας ὑπὸ τῶν τότε ἀκμαζόντων ποινικολόγων, περιέχει σπουδαίας ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταρρυθμίσεις τῶν διατάξεων τοῦ βαυαρικοῦ νόμου. Ὁ συντάκτης ἀπέφυγε τὸν ὅλως ἀδικαιολόγητον διαμελισμὸν τῶν περὶ κακουργημάτων καὶ πλημμελημάτων διατάξεων. Εἰς τὴν ἐν τῷ εἰδικῷ μέρει κατάταξιν τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν ἐγκληματικῶν πράξεων ὑπῆρξεν ἐπιτυχέστερος διακρίνας εἰδικώτερον τὰ κατὰ τῆς πολιτείας ἀμέσως ἀπευθυνόμενα ἐγκλήματα, καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν κατὰ τῶν ἰδιωτῶν παρενείρας ἰδίαν κατηγορίαν ἐγκλημάτων ἀπευθυνομένων κατὰ τῆς δημοσίας τάξεως ἐν γένει.

Ἐκ τῶν ποινῶν ἀπήλειψε τὴν ποινὴν τῆς μαστιγώσεως. Ἐξο-

βελίσας τοὺς περὶ δόλου καὶ ἀμελείας ὁρισμοὺς περιώρισε τὸ τεκμήριον τοῦ δόλου (**praesumtio doli**) εἰς τὰ ἐκ προθέσεως διαπραττόμενα ἀδικήματα. Ἀπόπειρα χαρακτηρίζεται ἡ ἀρχὴ τῆς ἐκτελέσεως, οὐχὶ δὲ ἡ πρὸς ἐκτέλεσιν προπαρασκευή. Τὸ ἀτιμώρητον ἕνεκα παραιτήσεως τῆς ἀρξαμένης ἀποπείρας ἐκτείνεται ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ἰσχύει πρὸς ἀποκλεισμὸν τοῦ ἀξιοποίνου καὶ τετελεσμένων ἤδη ἐγκλημάτων, ἐὰν ὁ ὑπαίτιος μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν μετανοήσῃ καὶ προσπαθήσῃ νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν προξενηθεῖσαν ζημίαν (ἄρθρ. 97, 98, 196, 197, 302).

Ἐν τοῖς λόγοις οἵτινες ἐξαλείφουσι τὸ ἀξιόποινον συναριθμεῖται κατὰ πρῶτον ἤδη καὶ ἡ κατάστασις τῆς ἀνάγκης. Ἐν δὲ τῷ ἄρθρ. 86 εἰσάγεται ὅλως νέα διάταξις ἀντίστοιχος πρὸς τὴν τοῦ ἄρθρ. 87 τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου, περὶ τῆς καταστάσεως τῆς οὐσιωδῶς ἠλαττωμένης καὶ τεταραγμένης λογικῆς ἐνεργείας. Ἐπὶ τῆς συρροῆς τῶν ἐγκλημάτων ἀναγράφεται ἡ ἀρχὴ τῆς τιμωρίας αὐτῶν διὰ τῆς ποινῆς ἣν ἐπισύρει ἡ βαρυτέρα πρᾶξις. Κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τέλος τῶν ποινῶν ἀφίεται μείζων διακριτικὴ ἐξουσία εἰς τὸν δικαστὴν πρὸς ἐξεύρεσιν τοῦ προσήκοντος μέτρου.

Αἱ διάφοροι ἐπικρίσεις καὶ λογοτριβαὶ αἱ προκληθεῖσαι ἐκ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ [1]) κατέστησαν ἀναγκαίαν νέαν ἐπεξεργασίαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γενομένων συζητήσεων, διὸ ἡ κυβέρνησις διώρισεν ἐπὶ τούτῳ ἐν ἔτει 1825 ἐπιτροπήν, ἥτις ἀναθεωρήσασα τὸ εἰρημένον νομοσχέδιον ἐξέδωκεν ἐν ἔτει 1827 νέον νομοσχέδιον [2]) ὅπερ πολλὰς καὶ ποικίλας περιέχει

---

[1]) Τὸ νομοσχέδιον τοῦτο ἐπέκρινον λεπτομερῶς ὁ Oersted Abhandlungen aus dem Gebiete der Moral u. Gesetzgebungsphilosophie τόμ. 2. Copenhagen. 1823. ὅρ. ἀπάντησιν v. Gœnner ὑπὸ τὸν τίτλον Einige Motive z. bayerisch. Entwurf d. Strafgesetzbuches mit kurzer Prüfung der ausführlichen Prüfung. München 1825,—καὶ ἀνταπάντησιν Oersted. Abhandl. III «Neuer Beitrag z. d. Verhandlungen über Gegenstände d. Strafgesetzg. Copenhagen 1826.—πρβλ. καὶ Mittermaier Archiv. d. Crim. R. τόμ. V. n. 8 καὶ 15. Cucumus Archiv. d. Crim. R. τόμ. VII σελ. 120.

[2]) Ἐκ τῶν κυριωτέρων συντακτῶν τοῦ νομοσχεδίου τούτου ὑπῆρξεν ὁ J. Ph. v. Schmidtlein ὑπουργικὸς σύμβουλος.

μεταρρυθμίσεις. Ὁ κυριώτερος τῶν ἐν αὐτῷ νεωτερισμῶν εἶναι ἡ νέα διαίρεσις τῶν κολασίμων πράξεων διὰ τῆς παρενθέσεως μεταξὺ τῶν πλημμελημάτων καὶ πταισμάτων ἰδίας κατηγορίας κολασίμων πράξεων ὑπὸ τὴν προσωνυμίαν «Βαρεῖαι παραβάσεις» (Schwere Uebertretungen), αἵτινες, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὰ πταίσματα, τὰ ἀποτελούμενα ἐκ τῶν πράξεων τῶν συνισταμένων εἰς ἀπειλουμένην μόνον προσβολὴν τοῦ δικαίου, περιέχουσι πραγματικὰς ἐλαφρὰς προσβολὰς τῆς δημοσίας τάξεως, ὧν ἡ τιμωρία δὲν συνεπάγεται τὰ ἐπὶ τῶν κακουργημάτων καὶ πλημμελημάτων τεταγμένα ἐπακολουθήματα. Ἡ προσθήκη τοιάσδε νέας κατηγορίας κολασίμων πράξεων εὗρε πολλοὺς τοὺς ἀντιλέγοντας καὶ ὑπολαμβάνοντας αὐτὴν ὡς ὅλως αὐθαίρετον καὶ μὴ στηριζομένην ἐπὶ γενικωτέρων τινῶν ἀρχῶν τῆς ἐπιστήμης, ὑπῆρξε δὲ ἡ κυριωτέρα ἀφορμὴ τῆς ἐγκαταστάσεως νέας ἐπιτροπῆς πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ νομοσχεδίου [1]).

Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ὡς βάσιν τῶν ἐργασιῶν ἔλαβεν αὐτὸ τοῦτο τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1827 εἰσαγαγοῦσα μόνον ὅπου δέον ἐνόμισεν ἀναγκαίας τινὰς μεταρρυθμίσεις. Οὕτω λ. χ. κατήργησε τὴν τετραμελῆ διαίρεσιν τῶν ἐγκλημάτων ἀντικαταστήσασα αὐτὴν διὰ τῆς τριμελοῦς διαιρέσεως εἰς κακουργήματα, πλημμελήματα καὶ πταίσματα, ἐξωβέλισε καθ' ὁλοκληρίαν τὸ ἐκ τοῦ βαυαρικοῦ νόμου παρεισφρῆσαν τεκμήριον τοῦ δόλου (praesumtio doli), καὶ τέλος ἐπήνεγκε τροποποιήσεις τινὰς ἐπὶ τὸ κρεῖττον εἰς τὰ περὶ δολίας προαιρέσεως καὶ ἀμελείας, περὶ ἀποπείρας, καὶ περὶ συμμετοχῆς πραγματευόμενα ἄρθρα. Ἐν τῷ εἰδικῷ δὲ μέρει εἰσήγαγε κατὰ πρῶτον ἰδιαιτέρας διατάξεις περὶ τῶν ἐγκλημάτων τοῦ τύπου. Ἀλλ' ὅμως οὐχὶ λίαν ἐπιτυχὴς ἐστὶν ἡ ἐν τῇ κατηγορίᾳ τῶν πλημμελημάτων κατάταξις πολλῶν ἐλαφροτάτων ἀξιοποίνων πράξεων, ἡ διάκρισις τῶν διαφόρων τρόπων τῆς ἀποπείρας

---

[1]) Περὶ τοῦ νομοσχεδίου τούτου, ἐκτὸς τῶν αἰτιολογιῶν αὐτοῦ «Motive zum revidirten Entwurfe d. StgB, 1827, ὅρ. Mittermaier ἐν Archiv d. Crim. R. X. σελ. 444 καὶ 567. Shmidtlein Prüfungen u. Erœrterungen die neue Baier. Strafgb. betr. München 1828.

δι' ἀπροσφόρων μέσων, ὁ ὁρισμὸς τῆς συνωμοσίας, καὶ πολλαὶ ἄλλαι εἰδικαὶ διατάξεις ἃς συντομίας χάριν παραλείπομεν ἐνταῦθα ἐπέχοντες ἐν οἰκείῳ τόπῳ, εἰ χρεία, νὰ ποιήσωμεν μνείαν αὐτῶν [1]).

Τὴν λεπτομερῆ ἔκθεσιν τῆς κατὰ μικρὸν προόδου τῆς βαυαρικῆς ποινικῆς νομοθεσίας μέχρι τοῦ 1831 ἐνομίσαμεν ἀναγκαίαν διότι, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴρηται, αἱ κύριαι πηγαὶ ἐξ ὧν ἠρανίσθη ὁ ἡμέτερος νομοθέτης τὰς διατάξεις τοῦ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντος ποινικοῦ νόμου εἰσὶν ὁ βαυαρικὸς νόμος τοῦ 1813 καὶ τὰ τρία μετ' αὐτὸν νομοσχέδια τοῦ 1822, 1827 καὶ 1831. Ἐν ταῖς σχετικαῖς αἰτιολογίαις τῶν ἄρθρων αὐτῶν, καὶ ἐν ταῖς μνησθείσαις διατριβαῖς καὶ ἐπικρίσεσιν εὕρηται ἡ ἐπίσημος ἑρμηνεία ἁπάντων σχεδὸν τῶν ὁρισμῶν τοῦ ἡμετέρου νόμου, διὸ ὁ βουλόμενος νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ἐπεξεργασίας αὐτοῦ, ἄνευ τῆς συνδρομῆς τῶν εἰρημένων βοηθημάτων, εἶναι ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ ἀκριβῆ τὴν ἔννοιαν καὶ τὸν σκοπὸν ἑκάστης τῶν διατάξεων αὐτοῦ, ὁμοιάζων πρὸς τὸν κυβερνήτην τὸν ἐπιβαίνοντα πλοίου ἄνευ πηδαλίου καὶ ἔρματος, καὶ κινδυνεύων, ὅπως ἐκεῖνος, νὰ καταποντισθῇ ἐν τῷ ἀχανεῖ πελάγει τῶν εἰκασιῶν καὶ ἀντιφάσεων.

---

[1]) Εἰδικωτέραν ἐπίκρισιν τοῦ νομοσχεδίου τούτου ἐποιήσατο ὁ Waechter ἐν N. Archiv d. Crim. R. XIV σελ. 318 καὶἑξῆς.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΓΕΝΙΚΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

Ὑπόθεσις τῶν γενικῶν ὁρισμῶν.

§ 4. Οἱ ποινικοὶ νόμοι ἐκ τοῦ θέματος περὶ οὗ πραγματεύονται διαιροῦνται εἰς δύω διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων μέρη, τὸ ἐπικαλούμενον *γενικὸν μέρος* τὸ περιλαμβάνον τοὺς γενικοὺς ὁρισμούς, καὶ τὸ *εἰδικὸν* μέρος ἐν ᾧ κεῖνται αἱ διατάξεις δι' ὧν ἀναγράφεται ἡ ἔννοια ἑκάστου κατ' ἰδίαν ἀδικήματος, αἱ ποικίλαι αὐτῶν μορφαὶ αἱ ἐκ τῆς συνδρομῆς τῶν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἰδιαζουσῶν περιστάσεων παραγόμεναι καὶ ἡ καταγνωστέα πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἐνόχου ποινή [1]).

Οἱ γενικοὶ ὁρισμοὶ περιλαμβάνουσι τοὺς κανόνας τοὺς ἐφαρμοστέους ἐφ' ἁπασῶν τῶν ἀθεμίτων πράξεων καὶ καθοδηγοῦντας τὸν δικαστὴν ὅπως διαγνώσῃ τὴν εὐθύνην τοῦ κατηγορουμένου, καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιοποίνου αὐτοῦ, οὕτω δὲ δυνηθῇ νὰ ὁρίσῃ ἀκριβέστερον τὸ ἁρμόζον μέτρον τῆς ἐπιβλητέας ποινῆς.

---

[1]) Γαλλικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 1—74 καὶ 75 ἑπομ. Αὐστριακοῦ ἄρθρ. 1—55, καὶ 56 ἑπομ. Βελγικοῦ ἄρθ. 1—100, καὶ 101 ἑπομ. Γερμανικοῦ 1—79, καὶ 80 ἑπομ. Ἰταλικοῦ ἄρθρ. 1—103.

Οἱ γενικοὶ ὁρισμοὶ τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου οἱ ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ πραγματεύονται περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν πρὸς τιμωρίαν τῶν ἀδικοπραγούντων ἐπιβλητέων ποινῶν, τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως καὶ τῶν ἐπακολουθημάτων αὐτῶν. (ἄρθρ 1—37). Περὶ τῆς καθ' ὑποκείμενον παραστάσεως τοῦ ἀδικήματος τῆς προσδιορμένης αὐτῷ ἐκ τοῦ τύπου ὑφ' ὃν παρίσταται ἡ βούλησις τοῦ ὁρῶντος προσώπου (ἄρθρ. 38—45) περὶ τῆς κατ' ἀντικείμενον παραστάσεως τοῦ ἀδικήματος (ἄρθρ. 46—55), περὶ τῆς συμμετοχῆς πλειόνων πρὸς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος (ἄρθρ. 56—80), περὶ τοῦ καταλογισμοῦ τῶν πράξεων (ἄρθρ. 81—107) περὶ τοῦ μέτρου τῆς ποινῆς (ἄρθρ. 108—112) καὶ τέλος περὶ τῶν λόγων τῶν ἀποκλειόντων ἢ ἐξαλειφόντων τὸ ἀξιόποινον (ἄρθρ. 113—122).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Περὶ τῶν ἀθεμίτων πράξεων καὶ τῆς τιμωρίας αὐτῶν ἐν γένει.

Ἔννοια τοῦ ἀδικήματος καὶ τῆς ποινῆς.

§ 5 Ἀδίκημα ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ τῆς λέξεως σημασίᾳ καλεῖται ἡ τοῦ δικαίου προσβολή. Ἐπειδὴ δὲ τὸ δίκαιον κανονίζει καὶ διέπει τὴν βούλησιν τῶν ἐν κοινωνίᾳ συμβιούντων προσώπων, μόνη ἡ σύγκρουσις τῆς βουλήσεως αὐτῶν πρὸς τὸ δίκαιον ἀποτελεῖ ἀδίκημα, οὐχὶ δὲ καὶ οἱονδήποτε ἄλλο γεγονὸς ἐν οὐδεμιᾷ τυγχάνον συναφείᾳ πρὸς τὴν βούλησιν προσώπου τινός.

Τὸ δίκαιον ἐν τῇ ἀφηρημένῃ αὐτοῦ ἐννοίᾳ διαφεύγει πᾶσαν ἀνθρωπίνην ἐπίδρασιν. Ἀλλ' ὅμως ἐφ' ὅσον ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ἐκδηλοῦται καὶ διὰ τῶν παραγγελμάτων αὐτοῦ διαγράφει τὰ ὅρια τῆς ἐλευθέρας τοῦ ἀνθρώπου ἐνεργείας διαρρυθμίζον τὰς

σχέσεις αὐτοῦ μετὰ τῶν ὁμοίων καὶ πρὸς τὴν πολιτείαν δυνατὸν νὰ ὑποστῇ οἱανδήποτε προσβολήν. Ὅθεν πράγματι ἀντικείμενον τοῦ ἀδικήματος εἰσὶν αἱ ἔνδικοι σχέσεις τῶν ἀνθρώπων εἴτε μετ' ἀλλήλων, εἴτε πρὸς τὴν πολιτείαν.

§ 6. Ἡ προσβολὴ τοῦ δικαίου ὑπὸ διαφόρους παρίσταται μορφάς, ἀλλοῖον ἑκάστοτε τῷ ἀδικήματι προσδιδοῦσας χαρακτῆρα.

Ἐὰν ἐξ ἀγνοίας ἢ πλάνης ἀναφερομένης εἰς γεγονότα πραγματικὰ ἐπεχείρησε τις ἢ παρέλειψεν ἐνέργειαν πρὸς τὸ δίκαιον ἀντικειμένην, ὑφίσταται μὲν προσβολὴ τοῦ δικαίου, ἀλλ' ἡ τοιαύτη προσβολὴ δὲν εἶναι καταλογιστέα εἰς τὴν βούλησιν τοῦ πράξαντος καὶ οὐδεμίαν ἕνεκεν αὐτῆς ὑπέχει εὐθύνην. Πρὸς ἄρσιν τοῦ ἐκ τοιαύτης προσβολῆς ἐπελθόντος ἀδικήματος ἀρκοῦσά ἐστιν ἡ ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς βεβαίωσις τῆς ἀγνοίας ἢ πλάνης καὶ ἡ δήλωσις ὅτι ἡ ἐπελθοῦσα κατάστασις ἀντίκειται εἰς τὸ δίκαιον. Οὕτω πως ἐκμηδενίζονται τὰ ἐκ τῆς πράξεως ἐπελθόντα καὶ ἀναλαμβάνει πλήρες τὸ κράτος αὐτοῦ τὸ παραβιασθὲν παράγγελμα τοῦ δικαίου. Οὐδεὶς προσαπαιτεῖται καταναγκασμὸς μὴ ὑφισταμένης βουλήσεως πρὸς τὸ δίκαιον πράγματι καὶ ἐν συνειδήσει ἀντιστρατευομένης.

Εἰς ἄμεσον ἀντίθεσιν πρὸς τὴν εἰρημένην προσβολὴν τοῦ δικαίου τὴν μὴ συνεπαγομένην τὴν εὐθύνην τοῦ πράξαντος, ἣν ***ἀνεύθυνον ἀδίκημα*** προσονομάζομεν, εὑρηται τὸ ***ὑπεύθυνον ἀδίκημα***, καθ' ὃ ὁ πράττων, ἐν πλήρει συνειδήσει τῆς πράξεως τυγχάνων, ἐνεργεῖ ἐναντίον τῶν παραγγελμάτων τοῦ δικαίου. Ἡ ὑπὸ τοιούτους ὅρους τελεσθεῖσα πρᾶξις διασαλεύει τὸ κῦρος καὶ τὴν ἀπρόσκοπτον ἐφαρμογὴν τοῦ δικαίου, ὅθεν πρὸ παντὸς ἄλλου ἀπαραίτητός ἐστιν ἡ δήλωσις τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς δι' ἧς ἀποκηρύσσεται ἡ ἐπελθοῦσα ἔκρυθμος κατάστασις καὶ πρὸς τὸ δίκαιον ἀντικειμένη χαρακτηρίζεται. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὑπευθύνου ἀδικήματος ἐκτὸς τῆς ἀποφάσεως τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, πρὸς ὁλοσχερῆ ἐκμηδένισιν αὐτοῦ καὶ πλήρη ἀποκατάστασιν τῶν ἐνδίκων σχέσεων ἐφ' ὧν ἐπέδρασε, προσαπαιτεῖται νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἀνόρθωσις καὶ πάσης ἐκ τοῦ ἀδικήματος προσγενομένης βλάβης ἢ ζημίας. Τὸ ἀδίκημα ὑπὸ δύω μορφὰς ἀδιασπάστως μετ' ἀλλήλων συνεχομένας ἐκδηλοῦται, ὡς βούλησις ἀντιστρατευομένη πρὸς τὸ δίκαιον, ὡς βλάβη ἢ ζημία ἐκ τῆς τοιαύτης

βουλήσεως ἐπιγενομένη, ἑπομένως ἀνάγκη νὰ ἐπέλθῃ ἡ δέουσα ἀντίδρασις κατ' αὐτοῦ ὑπ' ἀμφοτέρας τὰς ἐκδηλώσεις.

Ἐὰν ὁ ἀδικοπραγῶν δὲν παραιτεῖται ἑκουσίως τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, οὐδὲ προσφέρεται εἰς ἀνόρθωσιν τῆς ἐκ τῆς πράξεως αὐτοῦ ἐπελθούσης ζημίας ἥτις βαρύνει αὐτὸν ὡς ὑπαίτιον, δέον νὰ καταναγκασθῇ ὑπὸ τῆς πολιτείας, ἀλλ' ὁ καταναγκασμὸς περιορίζεται εἰς τὴν ἄρσιν μόνον τῶν αἰτίων, ἐξ ὧν ἡ προσβολὴ τοῦ δικαίου πηγάζει, καὶ εἰς τὴν ὑλικὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐπελθούσης ἐκ τῆς πράξεως ζημίας. Ὁ καταναγκαζόμενος ὑποχρεοῦται εἰς παράλειψιν ἢ ἐπιχείρησιν πράξεώς τινος ἢ εἰς ὡρισμένην παροχήν. Ἀλλ' ὑπάρχουσι περιστάσεις τινὲς τοῦ ὑπευθύνου ἀδικήματος καθ' ἃς ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἐξ αὐτοῦ ἐπελθούσης ζημίας δὲν εἶναι ἐπαρκὴς πρὸς ἐκμηδένισιν αὐτοῦ, ἀνάγκη σὺν αὐτῇ νὰ ἐπέλθῃ καὶ ἡ τιμωρία τοῦ ὑπαιτίου. Ὅθεν ἐπὶ τοῦ ὑπευθύνου ἀδικήματος δύω διακεκριμέναι ἀπ' ἀλλήλων κατηγορίαι περιπτώσεων διαστέλλονται. Ἡ κατηγορία τῶν περιπτώσεων καθ' ἃς πρὸς ἐξάλειψιν τοῦ ἀδικήματος εἶναι ἀρκοῦσα ἡ ἀποκατάστασις μόνον τῆς ἐπελθούσης ζημίας, ἡ δὲ κατηγορία αὕτη ἀποτελεῖ τὸ καλούμενον ***ἀστικὸν ἀδίκημα***, καὶ ἡ κατηγορία ἡ περιλαμβάνουσα τὰς περιπτώσεις τοῦ ***τιμωρητέου ἀδικήματος***.

§ 7. Ἵνα διαγνώσωμεν πότε ὑφίσταται ἀδίκημα τοῦ ἀστικοῦ δικαίου καὶ πότε ἀδίκημα κολάσιμον, δέον νὰ μὴ ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ ἀντικείμενον τῆς προσβολῆς, διότι ἀμφότερα ἐπίσης προσβάλλουσι παραγγέλματα τοῦ δικαίου χρήσιμα πρὸς προστασίαν τῶν ἐνδίκων σχέσεων τῶν πολιτῶν, οὐδὲ εἶναι ὀρθὸν νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς ἀστικὸν ἀδίκημα τὸ προσβάλλον ἀποκλειστικῶς δικαιώματα περιουσίας, διότι ἡ προσβολὴ τοιούτων δικαιωμάτων ἀποτελεῖ ἔστιν ὅτε τιμωρητέον ἀδίκημα. Τὴν διαστολὴν τοῦ ἀστικοῦ ἀπὸ τοῦ τιμωρητέου ἀδικήματος ζητητέον ἐν τῇ βουλήσει καὶ τῇ προαιρέσει τοῦ ἀδικοπραγοῦντος. Καὶ ἐπὶ τοῦ ἀστικοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ τιμωρητέου ἀδικήματος ἡ βούλησις διατελεῖ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ δίκαιον, ἀλλ' ἡ ἀντίθεσις αὕτη ἐν ἑκατέρῳ οὐσιαστικῶς ἐξεταζομένη εἶναι διάφορος.

Ἐπὶ τοῦ ἀστικοῦ ἀδικήματος ἡ βούλησις τυγχάνει ἐν ὅλως

ἀρνητικῇ καταστάσει, εἴτε τὸ ἀδίκημα ἐξ ἀμελείας, εἴτε ἐκ προαιρέσεως συντελεῖται. Ὁ ὑπαίτιος ἀπειθῶν νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς ἐπιτακτικὰς ἢ ἀπαγορευτικὰς διατάξεις τῶν παραγγελμάτων τοῦ δικαίου καὶ ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς αὐτὰς νὰ κανονίσῃ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, δὲν ἀποκρούει συγχρόνως οὐδὲ διαμφισβητεῖ τὸ κῦρος αὐτῶν. Τοὐναντίον ἐπὶ τοῦ τιμωρητέου ἀδικήματος, ἡ βούλησις τοῦ ὁρῶντος παρίσταται ἐνεργός, δὲν περιορίζεται εἰς ἁπλῆν ἀπείθειαν κατὰ τῶν παραγγελμάτων τοῦ δικαίου, ἀλλ' ἀντιστρατευομένη κατ' αὐτῶν καὶ ἀρνουμένη τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἣν κέκτηνται ἀποκρούει πάντα ὑπ' αὐτῶν ἐπιβαλλόμενον περιορισμόν. Τοιουτοτρόπως ὁ ἀδικοπραγῶν παρεκβαίνει τῶν ὁρίων τῆς προσηκούσης αὐτῷ ἐλευθερίας ἅτινα τὸ δίκαιον διαγράφει καὶ ἐν οἷς ἐμμένων δύναται ἀκωλύτως νὰ πράττῃ. Ἀθετῶν τὰ ὑφ' ἁπάντων ἀναγνωριζόμενα καὶ διὰ τοῦ κύρους τῆς καθολικῆς βουλήσεως καθιερωθέντα παραγγέλματα τοῦ δικαίου ἐπιζητεῖ αὐθαιρέτως καὶ διὰ βίας ν' ἀντικαταστήσῃ διὰ παραγγελμάτων ἅτινα κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ καὶ συμφέρον τίθησιν ὑπογραμμὸν τῶν ἰδίων αὐτοῦ πράξεων. Ὁ προέχων χαρακτὴρ τοῦ ἀξιοποίνου ἀδικήματος εἶνε ὁ καταναγκασμὸς ὃν ὁ ἀδικοπραγῶν ἐπιζητεῖ νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὸ δίκαιον. Ἡ ἀθέμιτος ἐνέργεια αὐτοῦ, ἐκτὸς τῶν ἰδιωτικῶν δικαιωμάτων ἅτινα προσβάλλει, ἀπευθύνεται καὶ κατὰ τῆς πολιτείας ἀμέσως ἥτις ἔχει καθῆκον νὰ προστατεύῃ τὸ δίκαιον ἐναντίον πάσης αὐθαιρέτου προσβολῆς, διότι ἡ ἀπρόσκοπτος καὶ ἀκριβὴς τῶν παραγγελμάτων αὐτοῦ ἐφαρμογὴ ἀποτελεῖ τοὺς ἀπαραιτήτους ὅρους τῆς εὐρύθμου ὑπάρξεως αὐτῆς δι' ἧς ἐπιτυγχάνεται ἡ ἠθικὴ προαγωγὴ καὶ εὐημερία τοῦ ἀνθρώπου.

§ 8. Ἐπὶ τῆς προσβολῆς τοῦ δικαίου τῆς ὑπὸ τὰς εἰρημένας προϋποθέσεις γενομένης ἀπαραίτητος παρίσταται ἡ ἀνάγκη τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς διασαλευθείσης ἐνδίκου τάξεως διὰ τῆς ἄρσεως τοῦ καταναγκασμοῦ, ὃν ὁ ἀδικοπραγῶν ἐπιζητεῖ νὰ ἐπιβάλῃ τῷ δικαίῳ. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ δέον νὰ ἐπιβληθῇ αὐτῷ ἀνάλογος καταναγκασμὸς χρήσιμος ὅπως ἐκβιάσῃ αὐτὸν πρὸς ὑποταγὴν εἰς τὰ ὑπὸ πάντων ἀνεγνωρισμένα καὶ διὰ πάντας κρατοῦντα παραγγέλματα τοῦ δικαίου. Ὁ καταναγκασμὸς οὗτος ἀποτελεῖ

τὴν τιμωρίαν τοῦ ἀδικοπραγοῦντος ἥτις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς καταγινωσκομένης αὐτῷ ποινῆς. Οὐσιώδης ἑπομένως χαρακτὴρ τῆς ποινῆς ἐστὶν ἡ ἀνταπόδοσις τῶν πεπραγμένων, ἡ δὲ ἀληθὴς καὶ ἀναμφισβήτητος δικαιολογικὴ αὐτῆς βάσις ἔγκειται ἐν τῇ ἐννοίᾳ αὐτῇ τοῦ ἀδικήματος.

Διὰ τῆς τιμωρίας δὲν ἐξαλείφεται ἡ κατ' ἀντικείμενον ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ἐμφάνισις τοῦ ἀδικήματος, διότι ἀδύνατον νὰ ἐκλάβῃ τις τὸ πραχθὲν ἀγέννητον, ἀλλ' ἡ ποινὴ κυρίως ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς βουλήσεως τοῦ ἀδικοπραγοῦντος θέτουσα φραγμὸν καὶ ἀναστέλλουσα πᾶσαν παρέκβασιν αὐτῆς ἐκ τῶν διαγεγραμμένων ὑπὸ τοῦ δικαίου ὁρίων, οὕτω δὲ ἐκμηδενίζει τὸ ἀδίκημα ἐν τῇ καθ' ὑποκείμενον παραστάσει, καὶ αἴρει τὴν γενεσιουργὸν αἰτίαν τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ. Ὁ σκοπὸς ἑπομένως ὃν ἐπιδιώκει ἡ ποινὴ εἶναι ἡ ἐπίρρωσις τῆς ἰδέας τοῦ δικαίου, καὶ ἡ παγίωσις τῆς ἐνδίκου τάξεως ἥτις ἀποτελεῖ ὅρον ἀπαραίτητον τῆς εὐημερίας καὶ ἠθικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὅθεν καὶ ὁ διὰ τῆς ποινῆς ἐπαγόμενος τῷ ἀδικοῦντι καταναγκασμὸς παρίσταται ὡς ἀνάγκη ἠθικὴ συντελοῦσα εἰς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τοῦ δικαίου.

§ 9. Ὁ τοιοῦτος διὰ τῆς ποινῆς καταναγκασμὸς ὃν συνεπάγεται ἡ ἀθέτησις τῶν παραγγελμάτων τοῦ δικαίου ἀποτελεῖ τὸ οὐσιῶδες διακριτικὸν γνώρισμα αὐτῶν ἀπὸ τῶν παραγγελμάτων τῆς ἠθικῆς. Ἀμφότερα ἐπιδιώκουσι καὶ ἐπιβάλλουσι τῇ ἀνθρωπίνῳ βουλήσει τὴν πραγμάτωσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὰ παραγγέλματα τῆς ἠθικῆς ἡ ἐκτίμησις τῶν πράξεων γίνεται ἐν σχέσει αὐτῶν καὶ ἀναφορᾷ πρὸς τὸν πράττοντα, ἤτοι καθ' ὑποκείμενον. Ὅθεν ἐν τῇ ἐκτιμήσει αὐτῶν ἐρευνᾶται καὶ τὸ τελικὸν αἴτιον ἑκάστης πράξεως, καὶ ὁ σκοπὸς αὐτῆς καὶ ἡ διάνοια τοῦ πράττοντος. Τοὐναντίον κατὰ τὰ παραγγέλματα τοῦ δικαίου ἐρευνῶνται αἱ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ σχέσει αὐτοῦ πρὸς ὁμοίους καὶ ἐφ' ὅσον ὑφίσταται ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ἐνέργειά τις, τουτέστι κατ' ἀντικείμενον, διότι ἡ ὑπὸ τῶν παραγγελμάτων τοῦ δικαίου ἐπιβαλλομένη ἐνέργεια ἢ παράλειψις ἐνεργείας τινός, ὡς ἐκδηλουμένη ἑκάστοτε διὰ πραγματικῆς ἐπιδράσεως ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ εἶναι ἐπιδεκτικὴ ἐξαναγκασμοῦ.

§ 10. Τὴν πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ ἀδικήματος ἐπιβλητέαν τῷ ἀδικοῦντι τιμωρίαν μόνη ἡ πολιτεία ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐπιβάλῃ, ἐκπληροῦσα καθῆκον ὑπαγορευόμενον αὐτῇ ὑπ' αὐτῶν τῶν παραγγελμάτων τοῦ δικαίου. Ταῦτα τότε μόνον ἐν τῷ πεπερασμένῳ κόσμῳ δυνατὸν νὰ ἔχωσιν ὕπαρξιν καὶ κῦρος, ὅταν ὑφίσταται ὑπερτέρα τις δύναμις ἐξαναγκάζουσα πάντας εἰς ὑποταγὴν καὶ σεβασμόν. Τὴν δύναμιν ταύτην ἀρυομένη ἡ πολιτεία ἐξ αὐτῶν τῶν παραγγελμάτων τοῦ δικαίου, ἅτινα τὸν πολιτικὸν ὀργανισμὸν διαπλάττουσι καὶ ρυθμίζουσι, μεταδίδει εἰς αὐτὰ τὸ προσῆκον κράτος διὰ τῆς παρεχομένης προστασίας κατὰ πάσης αὐθαιρέτου προσβολῆς, ἥτις οὐ μόνον προσώπων δικαιώματα καταστρέφει καὶ ἀναιρεῖ, ἀλλὰ διασαλεύει συγχρόνως τὸ σύνολον τῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ ἐνδίκου τάξεως, ἐφ' ἧς ὁ πολιτικὸς ὀργανισμὸς ἐρείδεται. Ἐὰν ὁ ἀδικούμενος πολίτης ἀνελάμβανεν οἴκοθεν καὶ αὐθαιρέτως τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ προσβληθέντος παρ' ἄλλου ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ δικαίου, ἡ προσωπικὴ αὕτη τῶν ἰδίων δικαιωμάτων ὑπεράσπισις ἤθελεν ἀποτελεῖ ἁπλῆν ἀπόκρουσιν τοῦ τελεσθέντος ἀδικήματος καὶ ἱκανοποίησιν ἑαυτοῦ, φέρουσαν τὸν τύπον προσωπικῆς ἐκδικήσεως, ἐν ᾧ ὅταν ἡ πολιτεία ὡς τιμωρὸς τῶν ἀδικημάτων παρίσταται, ἐξαναγκάζεται ἡ βούλησις τοῦ ἀδικήσαντος νὰ καμφθῇ καὶ ὑποκύψῃ εἰς τὴν καθολικὴν καὶ ὑπερτάτην ἰδέαν τῆς δικαιοσύνης.

Ἡ πολιτεία ἀναλαμβάνουσα τὴν τιμωρίαν τοῦ ἀδικήματος ἐκπληροῖ καθῆκον ὀφειλόμενον καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ἀδικήσαντα, ὅστις οὐδέποτ' ἐπιτρέπεται νὰ στερηθῇ τῆς προστασίας τοῦ δικαίου. Διὰ τῆς τιμωρίας ἀπαλλάσσει τὸν ἀδικήσαντα τῆς συγκρούσεως πρὸς τὸ δίκαιον εἰς ἣν περιέπεσε, καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἐπερχομένης ἀντιθέσεως πρὸς τὴν βούλησιν πάντων τῶν ἄλλων πολιτῶν, οἵτινες ὑπὲρ τοῦ δικαίου ἀμυνόμενοι καὶ ἐν τῇ ἐξάψει τοῦ πάθους ὅπερ ἡ ἐντύπωσις τοῦ ἀδικήματος ἐμποιεῖ, ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ ὑποβάλωσι τὸν ἀδικήσαντα εἰς πολὺ μείζονα κακά, τῶν διὰ τῆς τιμωρίας ἐπερχομένων. Διὰ τῆς τιμωρίας τῆς ἐν λελογισμένῳ μέτρῳ ὑπὸ τῆς πολιτείας ἐπιβαλλομένης, ἀναστέλλεται ἡ πρὸς ἐκτέλεσιν καὶ ἄλλων ἀδικοπραγιῶν ροπὴ τοῦ ἀδικήσαντος, εἰς ἃς ἐκ τῆς ἀτιμωρησίας ἐνθαρρυνόμενος εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ προβῇ, ὅθεν ἡ ποινὴ

καὶ πρὸς ἠθικὴν ἀναμόρφωσιν αὐτοῦ τοῦ τιμωρουμένου χρησιμεύει.

§ 11. Τὸ μέτρον τῆς ἐπιβλητέας ποινῆς ζητητέον ἐν τῇ βουλήσει τοῦ ἀδικοπραγοῦντος, ἐν τῷ μεγέθει τῆς ἐπιβαρυνούσης αὐτὸν εὐθύνης, ἕνεκα τοῦ τελεσθέντος ἀδικοπραγήματος. Πρὸς ἐξεύρεσιν αὐτοῦ δὲν εἶναι ὀρθὸν ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν ἐξωτερικὴν μόνον τοῦ ἀδικήματος παράστασιν περιπίπτοντες εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς θεωρίας τοῦ ἀντιπεπονθότος, οὐδὲ ν' ἀποπειραθῶμεν νὰ ὁρίσωμεν αὐτὸ ἐκ τῶν προσποριζομένων τῇ πολιτείᾳ ὠφελημάτων, καθιστῶντες οὕτω τὸν ἄνθρωπον μέσον πρὸς πραγμάτωσιν ἀλλοτρίων ἑαυτοῦ σκοπῶν. Ἡ ποινή, ὅπως μὴ παρεκβαίνῃ τοῦ προσήκοντος μέτρου, δέον νὰ περιέχῃ ἀνάλογον καταναγκασμὸν τοῦ ἐπαχθέντος ὑπὸ τοῦ ἀδικήσαντος εἰς τὸ δίκαιον, ὅθεν ὡς γνώμων τοῦ μέτρου τῆς ποινῆς χρησιμεύει τὸ μέγεθος τῆς τοῦ δικαίου προσβολῆς, ἧς ἀπαραίτητος ἡ ἐξακρίβωσις. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἀνάγκη νὰ προηγηθῇ κατὰ πρῶτον ὁ χαρακτηρισμὸς καὶ ἡ διαβάθμισις τῶν τιμωρητέων πράξεων, εἶτα δὲ νὰ ὁρισθῇ ἡ ἀντιστοιχοῦσα ἑκάστῃ ποινὴ κατὰ λόγον τῆς ἐν αὐτῇ περιεχομένης προσβολῆς τοῦ δικαίου. Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο δὲν εἶναι τὸ θέμα θεωρητικῆς καὶ ἀφῃρημένης μελέτης, ἅτε ἀναποσπάστως συνδεόμενον μετὰ τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως ἑκάστης πολιτείας, τῆς ἐν αὐτῇ ἀναπτύξεως τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς μορφώσεως τῶν πολιτῶν. Ἐφ' ὅσον ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἔθνους ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἰδέας τοῦ δικαίου εἶναι ἀτελεστέρα, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ἡ διατύπωσις τῶν τιμωρητέων ἀδικημάτων πλημμελὴς καὶ ἀνεπαρκὴς τυγχάνει, ἐφ' ὅσον οἱ κοινωνικοὶ δεσμοὶ εἰσὶν ἀσθενέστεροι, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ἡ ἔκ τινων ἀδικημάτων ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς δημοσίας τάξεως εἶναι σπουδαιοτέρα καὶ μείζων καταδεικνύεται ἡ ἀνάγκη ὅπως ἡ πολιτεία τὴν αὐστηροτέραν αὐτῶν τιμωρίαν καθιερώσῃ. Ἐν κοινωνίᾳ, ἧς τὰ μέλη ἀμυδρὰν καὶ ἀσθενῆ ἔτι ἔχουσι τὴν συνείδησιν τῶν ἠθικῶν καθηκόντων καὶ τοῦ δικαίου, ἕνεκα δὲ τούτου καὶ ἐπιπολαιοτέρα ἀποβαίνει ἡ ἐντύπωσις τοῦ διὰ τῆς ποινῆς ἐπαγομένου καταναγκασμοῦ, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ποινὴ διαρρυθμίζεται οὕτω πως, ὥστε δραστικωτέρα ἡ ἐνέργεια αὐτῆς ν' ἀποβαίνῃ. Ἐν ᾧ τοὐναντίον ὅταν ὁ πολιτισμὸς διεμόρφωσε καὶ ἐλέπτυνε τὸ αἰ-

σθημα τῆς τιμῆς τῶν πολιτῶν, καὶ αἱ ἐλαφρότεραι σχετικῶς ποιναὶ ἐπαρκοῦσιν ὅπως ἐπιτύχωσι τὸ δι' αὐτῶν ἐπιδιωκόμενον ἀποτέλεσμα. Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος περὶ διαβαθμίσεως τοῦ ἀξιοποίνου τῶν ἀδικημάτων καὶ τῆς προσηκούσης τιμωρίας αὐτῶν εἶναι ἔργον τῆς θετικῆς νομοθεσίας ἑκάστης πολιτείας, ἥτις ὑπόκειται εἰς διαφόρους παραλλαγὰς καὶ ἀλλοιώσεις κατὰ χρόνον καὶ τόπον [1]).

§ 12. Ἀναγράφων ὁ νομοθέτης τοὺς ἑκάστοτε ἰσχύοντας ποινικοὺς νόμους δὲν περιορίζεται εἰς τὴν τιμωρίαν μόνον τῶν πράξεων δι' ὧν προσβάλλονται δικαιώματα εἰς πρόσωπα ἀνήκοντα, ἀλλ' ὡς ἀξιοποίνους χαρακτηρίζει καὶ πλείστας ὅσας πράξεις ἀποτελούσας προσβολὴν ἠθικῶν σχέσεων, καὶ ἀθέτησιν καθηκόντων, ἅτινα ἡ οἰκογένεια ἢ ἡ θρησκεία ἐπιβάλλει. Τὰς τοιαύτας πράξεις περιλαμβάνει ἐν τῷ κύκλῳ τῶν ἀθεμίτων πράξεων, οὐχὶ βεβαίως ἕνεκα τῆς ἀθετήσεως τοῦ ἠθικοῦ καθήκοντος εἰς ἣν ὑπέπεσεν ὁ ἐπιχειρήσας αὐτάς, ἀλλὰ διότι διὰ τῶν εἰρημένων πράξεων, ἀπειλεῖται ἡ καταστροφὴ σχέσεων ἠθικῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τοὺς ἀναγκαίους καὶ ἀπαραιτήτους ὅρους τῆς εὐπραγίας καὶ εὐημερίας τῶν πολιτῶν. Διὰ τὸν αὐτὸν ἐπίσης λόγον ἐν πλείσταις περιπτώσεσιν ἀπαγορεύει ἢ ἐπιβάλλει τὴν ἐπιχείρησιν πράξεων ἐπὶ ἀπειλῇ ποινῆς κατὰ τῶν ἀπειθούντων, οὐχὶ διότι αἱ πράξεις αὗται περιέχουσι προσβολὴν τοῦ δικαίου ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ δρῶντος προσώπου ἀπορρέουσαν, ἀλλὰ μόνον διότι ἐνδεχόμενον εἶναι ἐκ τῶν τοιούτων πράξεων νὰ ἐπέλθῃ προσβολή τις τοῦ δικαίου. Ἡ πολιτεία ἔχει καθῆκον οὐ μόνον ν' ἀποκρούῃ καὶ τιμωρῇ πᾶσαν γεγενημένην προσβολὴν τοῦ δικαίου, ἀλλὰ συγχρόνως νὰ προνοῇ καὶ μεριμνᾷ πρὸς ἀποσόβησιν καὶ τῶν πράξεων ἐξ ὧν ὁ κίνδυνος τῆς προσβολῆς τοῦ δικαίου ἐνδέχεται νὰ ἐπέλθῃ. Αἱ πράξεις αὗται ἀποτελοῦσι τὴν κατηγορίαν τῶν ἀδικημάτων, ἅτινα εἰδικώτερον πταίσματα προσαγορεύονται, διακρινόμενα τῶν λοιπῶν ἀξιοποίνων πράξεων διότι δὲν περιέχουσι τετελεσμένην ἀλλ' ἐνδεχομένην τοῦ δικαίου προσβολήν [2]).

---

[1]) Heinze Holtzendorff's Handb. I. σελ. 321. ἑπομ.—Merkel Lehrb. d. Strafrechts § 71. σελ. 196.

[2]) Köstlin System § 2. καὶ 18. Hälschmer System I § 1. ἑπομ. Strafrecht I § 9. σελ. 17.—ὅρ. καὶ Meyer Lehrb § 4 σελ. 39 ὅστις φρονεῖ ὅτι

§ 13. Εἰς τὰ ἀφηρημένα τοῦ δικαίου παραγγέλματα προσδίδει ἡ πολιτεία οὐσιώδη δύναμιν καὶ ἰσχὺν ἐξαγγέλλουσα αὐτὰ ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ νόμου, ὅστις τὴν βούλησιν πάντων δεσμεύων ὑποχρεοῖ εἰς ὑποταγήν. Οἱ νόμοι ἑπομένως περιλαμβάνοντες παραγγέλματα τοῦ δικαίου ἀποτελοῦσι τὸ θετικὸν δίκαιον ἑκάστης πολιτείας, ὅπερ ἐν τῇ πεπερασμένῃ αὐτοῦ μορφῇ μεταβάλλεται καὶ ἀλλοιοῦται κατὰ λόγον τῶν ἀναγκῶν καὶ τῆς καταστάσεως αὐτῆς. Τὸ σύνολον τῶν νόμων τῶν περιλαμβανόντων παραγγέλματα τοῦ δικαίου, ὧν ἡ ἀθέτησις τιμωρεῖται, ἀποτελεῖ τὸν ***ποινικὸν νόμον***, ἐξ αὐτοῦ δὲ ὁρμώμενοι καλοῦμεν ***ἀδίκημα*** ἐν τῇ μᾶλλον περιεσταλμένῃ τῆς λέξεως σημασίᾳ, πᾶσαν πρᾶξιν εἰς τὰς διατάξεις τοῦ ποινικοῦ νόμου ἀντικειμένην, ***ποινὴν*** δὲ τὴν κατὰ τοῦ ἐνόχου ἐπιβαλλομένην τιμωρίαν ἣν ὁ ποινικὸς νόμος καθιεροῖ.

Προϋπόθεσις τιμωρίας ἀδικημάτων.

Νόμος. ποινή.

Ἄρθρον 1.

Ποινὴ δὲν καταγινώσκεται πλὴν εἰς ἐκείνας μόνον τὰς πράξεις καὶ ἐλλείψεις κατὰ τῶν ὁποίων νόμος τις ὥρισε προηγουμένως ρητὴν ποινήν.

§ 14. Ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ ἀδικήματος ἐν τῇ στενωτέρᾳ τῆς λέξεως ἐννοίᾳ, ὃν ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν, ἕπεται ὅτι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς μὲν καταδίκης τινὸς ὡς ἐνόχου ἀδικήματος, εἶναι ἡ ὕπαρξις νόμου προνοοῦντος περὶ αὐτοῦ, τῆς δὲ τιμωρίας, ἡ διὰ νόμου ἀναγραφὴ τῆς καταγνωστέας ποινῆς. Τὸ συμπέρασμα αὐτὸ συνοψίζει τὸ ἀξίωμα «Nullum crimen sine lege, nulla

---

ἐπὶ μὲν τῶν πταισμάτων προέχει ἡ τυπικὴ τοῦ δικαίου προσβολή, ἐπὶ δὲ τῶν κακουργημάτων καὶ πλημμελημάτων ἡ πραγματική. Ὁ ἡμέτερος ποινικὸς νόμος δὲν ἐτήρησεν ἀκριβῶς τὴν διάκρισιν αὐτὴν καταλέγων μεταξὺ τῶν πταισμάτων τὰς ἐλαφρότερον τιμωρητέας περιπτώσεις διαφόρων ἀδικημάτων, οἷον τῆς ὕβρεως, τῆς κλοπῆς, τῆς ὑπεξαιρέσεως, τῆς ἀπάτης κτλ.

pœna sine lege», ὅπερ ὡς θεμελιώδης ἀρχὴ τῆς νεωτέρας ποινικῆς νομοθεσίας ἀνεγράφη καὶ ἐν ταῖς διατάξεσι τοῦ ἡμετέρου συνταγματικοῦ χάρτου [1]).

Περὶ τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ πραγματεύεται καὶ τὸ ἄρθρ. 1. τοῦ ποινικοῦ νόμου, οὗ ἡ διάταξις δὲν εἶναι τὸ πόρισμα ἁπλῆς θεωρητικῆς μελέτης, ἀλλὰ στενῶς συνδέεται μετὰ τῆς ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἀνελίξεως τῶν θεμελιωδῶν βάσεων τῆς ὅλης ποινικῆς νομοθεσίας.

§ 15. Ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων καὶ μετέπειτα μέχρι τῆς πρώτης Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως πλήρους συστήματος ποινικῆς νομοθεσίας, ὅλως ἔκρυθμος καὶ ἀνώμαλος ἐτύγχανεν ἡ διαχείρισις τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης. Τὰ ὅρια τῆς νομοθετικῆς καὶ δικαστικῆς ἐξουσίας δὲν ἦσαν σαφῶς ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένα, οἱ δικασταὶ δι' ἔλλειψιν εἰδικῶν ποινικῶν νόμων ἢ διὰ τὴν ἀτέλειαν αὐτῶν, αὐτοβούλως ἐπελαμβάνοντο τῆς καταδιώξεως καὶ ἐκδικάσεως πράξεων περὶ ὧν δὲν ὑπῆρχον νόμοι κολάζοντες αὐτάς, ἢ ἐν τοῖς ἰσχύουσι νόμοις δὲν ἐγίνετο ρητῶς μνεία περὶ αὐτῶν. Ἀντεποιοῦντο τὴν ἐξουσίαν τοῦ κανονισμοῦ τῆς ἐφαρμοστέας ἑκάστοτε διαδικασίας καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπιβάλλειν ποινάς, μὴ διαρρήδην ὑπὸ τῶν νόμων διατεταγμένας, ἀλλ' εἴτε διὰ τῆς πράξεως καθιερωθείσας, εἴτε ἑκάστοτε κατὰ τὴν αὐθαίρετον αὐτῶν κρίσιν καὶ ἐκ τῶν συντρεχουσῶν περιστάσεων κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος, ὡς καταλλήλους ὑποδεικνυομένας. Ἡ τοιαύτη ἀνώμαλος κατάστασις τῆς διαχειρίσεως τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης οὐ μόνον ἐν Γαλλίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπικρατείαις ἐδέσποζεν, ἐπὶ τέλους δέ, ὡς ἦν ἐπόμενον, προὐκάλεσεν ἰσχυρὰν ἀντίδρασιν πρὸς μεταρρύθμισιν καὶ βελτίωσιν τῶν κακῶς κειμένων. Σπουδαίως πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν συνετέλεσαν αἱ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀρξάμεναι μελέται πρὸς ἐξευρέσεως τῆς δικαιολογικῆς βάσεως τῆς

---

1) Ὅρ. Συντάγματος 1864 ἄρθρ. 7. «Ποινὴ δὲν ἐπιβάλλεται ἄνευ νόμου ὁρίζοντος προηγουμένως αὐτήν». Ὅρ. καὶ συνταγμ. 1843 ἄρθρ. 6.—Βελγικοῦ συντάγματος ἄρθρ. 9.

ποινῆς καὶ πρωτίστως ἡ ἐκ τῶν ποικίλων περὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ θεωριῶν διατυπωθεῖσα θεωρία, ἡ ἐπιδιώκουσα τὸ ἰσοζύγιον μεταξὺ τῆς ἐκ τοῦ ἀδικήματος προσδοκωμένης ἀπολαύσεως καὶ τοῦ διὰ τῆς ποινῆς ἀπειλουμένου κακοῦ, ὅπως οὕτως ἐκμηδενίσῃ τὴν γενεσιουργὸν αἰτίαν τοῦ ἀδικήματος καὶ ἐξουδετερώσῃ τὴν πρὸς ἀδικοπραγίαν διάθεσιν τῆς βουλήσεως. Διὰ τῆς τοιαύτης θεωρίας, ἐξ ἧς οὐ πολὺν χρόνον ὕστερον παρήχθη ἡ γνωστὴ περὶ ψυχολογικοῦ καταναγκασμοῦ θεωρία τοῦ Feuerbach, ἀπαραίτητος καθίστατο ἡ ἐν τοῖς ποινικοῖς νόμοις εἰδικὴ μνεία τῶν τιμωρητέων ἀδικημάτων καὶ ὁ ἀκριβὴς ὁρισμὸς τῶν καταγνωστέων ποινῶν. Σύγχρονον τῇ θεωρίᾳ αὐτῇ ὑπῆρξε καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Montesquieu [1]) ὑποστηριχθὲν δόγμα περὶ τῆς διακρίσεως τῶν ἐν τῷ κράτει ἐξουσιῶν καὶ τῆς αὐστηρᾶς διαστολῆς τῶν ὁρίων τῆς νομοθετικῆς ἀπὸ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Montesquieu τῇ δικαστικῇ ἐξουσίᾳ προσήκει τὸ καθῆκον μόνον τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νόμων, ἐπ' οὐδενὶ δὲ λόγῳ εἶναι ἐπιτετραμμένον τοῖς δικασταῖς νὰ ἐπιλαμβάνωνται τῆς ἐξ ἀναλογίας ἐφαρμογῆς τῶν νόμων ἢ τῆς ἑρμηνείας αὐτῶν, διότι ταῦτά εἰσιν ἀποκλειστικὸν ἔργον τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας.

Ὑπὸ τοιούτων θεωριῶν ἐμφορουμένη ἡ συντακτικὴ τῶν Γάλλων συνέλευσις ἐψήφισεν ἐν τῷ συντάγματι τῆς 3 Σεπτεμβρίου 1791 τὸ ἄρθρ. 8, ὁρίζον ὅτι «Nul ne peut être puni qu' en vertu d' une loi établie et promulguée antérieurement au delit et légalement appliquée [2]).

Τὸ ἀξίωμα τοῦ εἰρημένου ἄρθρου ἀνεγράφη ἐν ἄρθρ. 3. τοῦ ποινικοῦ νόμου τῆς 3 Brumaire IV. (25 Ὀκτωβρίου 1795), καὶ ἐν ἄρθρ. 4 τοῦ ποινικοῦ νόμου τοῦ 1810 ἐν Γαλλίᾳ, ἐξ οὗ παρέλαβον αὐτὸ οἱ μεταγενέστεροι ποινικοὶ νόμοι τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ὡς καὶ ὁ ἡμέτερος [3]).

Πρὸς ἀκριβῆ δ' ἐφαρμογὴν τοῦ ἐν ἄρθρῳ 1. τοῦ ἡμετέρου

---

[1]) Esprit des lois. Livr. VI. ch. 3. XI. ch. 6.

[2]) Chartre constitution. 1814 art. 14.

[3]) Βαυαρ. ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ. 1. (1861 ἄρθρ. 3).—Βελγικοῦ ἄρθρ. 2.—Γερμανικοῦ ἄρθρ. 2.—Ἰταλικοῦ ἄρθρ. 1.

ποινικοῦ νόμου καθιερωθέντος ἀξιώματος, χρήζουσιν εἰδικωτέρας ἐρεύνης τὰ ἑπόμενα ζητήματα.

α΄.) Περὶ τῶν κρατούντων κανόνων ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ καὶ ἐξ ἀναλογίας ἐφαρμογῇ τῶν ποινικῶν νόμων.

β΄.) Περὶ τῆς κατὰ χρόνον ἰσχύος τῶν ποινικῶν νόμων.

γ΄.) Περὶ τῶν ἐθίμων ἐν τῇ ποινικῇ νομοθεσίᾳ.

Ἑρμηνεία τῶν ποινικῶν νόμων καὶ ἀναλογία.

§ 16. Σκοπὸς τῆς ἑρμηνείας ἐστὶν ἡ πλήρης καὶ τελεία ἀντίληψις τοῦ περιεχομένου τῶν νόμων, δι᾽ ὧν ἡ βούλησις τοῦ νομοθέτου ἐκδηλοῦται.

Περὶ τῆς ἑρμηνείας τῶν ποινικῶν διατάξεων δὲν ὑπάρχουσιν ἰδιαίτεροι ὁρισμοὶ ἀναγεγραμμένοι ἐν τῷ ποινικῷ νόμῳ, ὅθεν ἐφαρμοστέοι εἰσὶν οἱ γενικοὶ ὁρισμοὶ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου περὶ ἑρμηνείας τῶν νόμων [1]).

Ἑπομένως ἵνα ὁρίσωμεν τὴν διὰ τοῦ νόμου ἐκδηλουμένην βούλησιν τοῦ νομοθέτου, κατὰ πρῶτον ὀφείλομεν νὰ ἐξετάσωμεν τὸ γράμμα τοῦ νόμου ποριζόμενοι ἐκ τῶν λέξεων αὐτοῦ τὴν ἔννοιαν τῶν διατάξεων. Ἡ τοιαύτη ἑρμηνεία ἀποτελεῖ τὴν *γραμματικὴν* ἑρμηνείαν τῶν νόμων. Ἐὰν διὰ τῆς γραμματικῆς ἑρμηνείας ἐπιτυγχάνωμεν πλήρη καὶ ἀναμφισβήτητον τὴν κατάληψιν τῆς ἐννοίας διατάξεώς τινος, ὀφείλομεν νὰ ἐφαρμόσωμεν αὐτὴν συμμορφούμενοι πρὸς τὸ γράμμα τοῦ νόμου μὴ ἐπιτρεπομένου ἐξ οἱουδήποτε λόγου ν᾽ ἀπομακρυνθῶμεν αὐτῆς [2]). Μόνον ἐὰν ἡ γραμματικὴ ἑρμηνεία γεννᾷ δισταγμοὺς περὶ τῆς πραγματικῆς ἐννοίας τοῦ νόμου, παρίσταται ἡ ἀνάγκη ὅπως προσφύγωμεν εἰς τὴν *λογικὴν* ἑρμηνείαν, τουτέστι νὰ ποιήσωμεν χρῆσιν ἁπάντων τῶν βοηθημάτων τῶν δυναμένων νὰ καθοδηγήσωσιν εἰς τελείαν τοῦ νόμου ἀντίληψιν, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν νὰ ἐξετάσωμεν τίς ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ

---

[1]) Schwarze Commentar Excurs V. σελ. 28.—Meyer Lehrb. § 16 σελ. 85.—Savigny System I. σελ. 206.

[2]) Lex 25 § 1. (de leg. III) «Cum in verbis nulla ambiguitas est, non debet admitti voluntatis quaestio.»

τοῦ νόμου (occasio legis), τίς ὁ ὑπὸ τοῦ νομοθέτου ἐπιδιωκόμενος σκοπὸς (ratio legis), καὶ τίς ἡ ἀρχὴ τοῦ δικαίου ἡ ἐν τῷ νόμῳ καθιερουμένη (ratio juris), ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ περαιτέρω προβαίνοντες νὰ διερευνήσωμεν τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θεσμοθετήματος, οὗ ἀποτελεῖ μέρος ὁ νόμος, τὴν σχέσιν πρὸς τὸ σύνολον τῆς νομοθεσίας, τὰς πηγὰς ἐξ ὧν ἐλήφθη κτλ.

Ἐὰν ἡ γραμματικὴ καὶ ἡ λογικὴ ἑρμηνεία δὲν συμπίπτωσιν, εἴτε διότι ὁ νομοθέτης δὲν ἐξέφρασε σαφῶς καὶ διὰ λέξεων μὴ διφορουμένης σημασίας τὴν βούλησιν αὐτοῦ, εἴτε διότι ἡ βούλησις αὐτοῦ δὲν ἐκδηλοῦται πλήρης διὰ τῶν λέξεων ὧν ἐποιήσατο χρῆσιν, ἢ τοὐναντίον αἱ λέξεις τοῦ νόμου ἐκφράζουσι πλέον τι ἐκείνου ὅπερ ὁ νομοθέτης προυτίθετο νὰ διατάξῃ, ἐπιτρέπεται ὅπως φέρωμεν ἀμφοτέρας εἰς ἁρμονίαν, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τῆς λογικῆς ἑρμηνείας, ἢ νὰ ὁρίσωμεν ἀκριβέστερον τὴν σημασίαν τῶν διφορουμένων λέξεων (intrepretatio declarativa) ἢ νὰ διαστείλωμεν τὴν σημασίαν τῶν λέξεων (interpretatio extensiva) ἢ νὰ περιστείλωμεν αὐτὴν (interpr. restrictiva).

Οἱ ἑρμηνευτικοὶ οὗτοι κανόνες, ἰσχύοντες ἐν τῷ ἀστικῷ δικαίῳ, εἰσὶν ἐφαρμοστέοι πρὸς ἑρμηνείαν καὶ τῶν ποινικῶν νόμων, ἀλλ' ἐν τῷ ποινικῷ δικαίῳ, ἐὰν πρόκηται περὶ ἐφαρμογῆς ποινικῆς τινος διατάξεως, ἡ περιστέλλουσα ἢ στενὴ τοῦ νόμου ἑρμηνεία προτιμᾶται τῆς διασταλτικῆς.

Ἐὰν μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν κατὰ τ' ἀνωτέρω λεχθέντα τῆς γραμματικῆς καὶ λογικῆς ἑρμηνείας ὑφίστανται ἔτι ἀμφιβολίαι περὶ τῆς ἀληθοῦς καὶ πραγματικῆς τοῦ νόμου ἐννοίας, ἐπικρατεῖ κατὰ γενικὸν κανόνα ἰσχύουσα ἐν τῷ ποινικῷ δικαίῳ ἡ ἠπιωτέρα γνώμη (in dubio mitius) [1]).

§ 17. Ἡ κατ' ἀναλογίαν ἐφαρμογὴ τῶν νόμων προσομοιάζει ἔν τισι πρὸς τὴν διασταλτικὴν ἑρμηνείαν, διότι δι' ἀμφοτέρων ἐπιζητεῖται ἡ ἐξακρίβωσις τῆς εἰκαζομένης βουλήσεως τοῦ νομοθέτου, καὶ

---

[1]) Ἀρμεν. Α'. 1. 19. «Φιλαγάθως ἑρμηνεύειν ἐν τοῖς ἀμφιβόλοις». Lex 155 § 2 (50.17 reg. jur.). In poenalibus causis benignius est interpretandum. Lex 192 (50.17 reg. jur) Lex 42 (48.19. de poenis). Lex 10 § 1 (34.5. de reb. dub).

πρὸς τὸν αὐτὸν τείνουσι σκοπὸν, τὴν συμπλήρωσιν κενοῦ ἐν τῇ νομοθεσίᾳ ὑφισταμένου. Ἀλλὰ μετὰ προσοχῆς διερευνῶντες τὴν δι' ἑκατέρας ἐνεργουμένην ἐργασίαν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, παρατηροῦμεν ὅτι οὐσιωδῶς διαφέρουσιν. Ἐπὶ τῆς διασταλτικῆς ἑρμηνείας ὑπάρχει διάταξις ρητή, δι' ἧς ἐκδηλοῦται ἡ βούλησις τοῦ νομοθέτου, διδομένης δ' εὐρυτέρας σημασίας εἰς τὰς λέξεις, διαπλατύνεται ὁ κύκλος ὁ περιλαμβάνων τὰς περιπτώσεις τῆς ἐφαρμογῆς τῆς τοιαύτης διατάξεως. Ἐπὶ τῆς ἀναλογίας εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι δὲν ὑφίσταται θετικὴ διάταξις ἐκδηλοῦσα τὴν βούλησιν τοῦ νομοθέτου περὶ δεδομένης τινὸς περιπτώσεως, ἀλλ' ἐκ τῶν ὑφισταμένων διατάξεων ἀναπληροῦται τὸ ἐν τῇ νομοθεσίᾳ κενὸν καὶ εἰκάζεται ὅτι ἡ βούλησις τοῦ νομοθέτου δὲν ἤθελε διαφέρει τῆς ἐπ' ἄλλων παραπλησίων περιπτώσεων ἐκπεφρασμένης. Ἐπὶ μὲν τῆς διασταλτικῆς ἑρμηνείας ἐπεκτείνονται τὰ ὅρια τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ διὰ νόμου καθιερωμένου ἀξιώματος τοῦ δικαίου, διὰ δὲ τῆς ἀναλογίας δι' ἐπαγωγῆς καθιεροῦται τὸ τοιοῦτον ἀξίωμα καὶ συνδέεται μετὰ τῶν νενομοθετημένων ὡς πόρισμα γενικωτέρας τινὸς ἀρχῆς ἐξ ἧς, ὡς ἐκεῖνα, οὕτω καὶ αὐτὸ ἀπορρέει.[1]) Διὸ ἐπὶ μὲν τῆς ἀναλογίας ἢ λαμβάνεται ὡς ἀφετηρία εἰδικός τις νόμος καὶ ἕνεκα τοῦ σκοποῦ ὃν ἐπιδιώκει, γίνεται δεκτὸν ὅτι, ἐκτὸς τῶν ὑπ' αὐτοῦ ρητῶς προνοουμένων, ὑπάγονται καὶ ἅπασαι αἱ παραπλήσιαι περιπτώσεις περὶ ὧν ὁ νόμος δὲν πραγματεύεται, κατὰ τὸ ἀξίωμα «ubi eadem ratio, ibi eadem legis dispositio», ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ὑφίσταται *ἡ ἐκ τοῦ νόμου ἀναλογία*, ἤ, ἐν ἐλλείψει τοιούτου νόμου, διατυποῦται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου, τῶν ἐν τῇ ἰσχυούσῃ νομοθεσίᾳ καθιερωμένων, διάταξις χρήσιμος πρὸς ἐφαρμογὴν ἐν δεδομένῃ τινὶ περιπτώσει, ὅτε ὑφίσταται ἡ ἐκ τοῦ *δικαίου ἀναλογία*.

Ἡ κατ' ἀναλογίαν ἐφαρμογὴ τῶν ποινικῶν νόμων ἦν ἐν γένει ἐπιτετραμμένη ἐν ταῖς ἀρχαίαις νομοθεσίαις [2]) ἀλλὰ περιωρίσθη

---

[1]) Marezoll Criminalr. σελ. 75. σημ. 2.—Geib Lehrb. II. § 63 σελ. 40· Binding Handb. I § 46. σελ. 214.

[1]) Lex 32 p. (de leg. 3.). Lex 7 § 3 (48. 4ad leg. Jul. majest.). Ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ποιν. νομοθεσίᾳ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διατάξεων τῶν νόμων περὶ τοῦ

οὐσιωδῶς ἐν τοῖς νεωτέροις ποινικοῖς νόμοις διὰ τῆς ἐν ἄρθρ. 1 ἀναγεγραμμένης διατάξεως ἧς ἕνεκα :

1) Ἵνα χαρακτηρισθῇ πρᾶξίς τις ἀξιόποινος δέον νὰ ὑφίσταται νόμος ρητὸς προνοῶν περὶ αὐτῆς. Τὸ ἀξιόποινον δὲ τῆς πράξεως ἀπαρτίζουσιν ἅπαντες συλλήβδην οἱ ὅροι οὓς οἱ νόμοι ὡς ἀπαραιτήτους προϋποθέσεις πρὸς τιμωρίαν τῶν ἐνόχων ἀναγράφουσιν. Ἐπομένως δὲν ἐπιτρέπεται ἡ κατ' ἀναλογίαν ἐφαρμογὴ τῶν λόγων δι' οὓς ἐπιτείνεται τὸ ἀξιόποινον.

2) Δὲν συγχωρεῖται νὰ ἐπιβληθῇ ποινὴ πρὸς τιμωρίαν τῶν ἐνόχων μὴ ρητῶς ἐν τῷ νόμῳ ἀναγεγραμμένη πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἀδικήματος. Ἐν τῇ ἀπαγορεύσει δὲ τῆς ποινῆς περιλαμβάνονται καὶ τὰ παρεπόμενα τῶν ποινῶν, τὰ αὐτοδικαίως ἢ δι' ἀποφάσεως τῶν δικαστῶν ἐπακολουθοῦντα.

Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων περιπτώσεων περὶ ὧν εἰδικῶς προνοεῖ ἡ ἀπαγορευτικὴ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 1. Π. Ν. δὲν ὑπάρχει ἀποχρῶν λόγος ὅπως ἀποκλεισθῇ ἐν τῇ ποινικῇ νομοθεσίᾳ ἡ κατ' ἀναλογίαν ἐφαρμογὴ τῶν νόμων [1]).

Ἰσχὺς τῶν ποινικῶν νόμων κατὰ χρόνον.

§ 18 Ὅπως ἐπὶ πάντων τῶν ἄλλων νόμων οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ποινικῶν, ἡ ἐπίσημος δημοσίευσις αὐτῶν ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον ὅρον τῆς τελείας καταρτίσεως. Ἡ δ' ἐπίσημος δημοσίευσις, γινομένη διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, κανονίζει καὶ τὸν χρόνον τῆς ἰσχύος αὐτῶν, ἥτις ἄρχεται μετὰ παρέλευσιν δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς χρονολογίας τοῦ περιέχοντος τὸν νόμον φύλλου τῆς Ἐφημερίδος. Ἐξαίρεσις τοῦ γενικοῦ τούτου κανόνος γίνεται τότε μόνον,

---

crimen falsi διετυπώθησαν αἱ ποικίλαι περιπτώσεις περὶ τῶν quasi falsa. —Ὅρ. καὶ Καρολίνης ἄρθρ. 105.

[1]) Wächter Archiv Crim. R 1844 σελ. 413. 535.—Köstlin System I § 25 σημ. 2. 3.—Dollmanu Strafgstzb I. ἄρθρ. 3. σελ. 62.—Merkel Holtzendorff's Handb. II σελ. 76.—Meyer Lehrb § 17. σελ. 143.

ὅταν ἐν αὐτῷ τῷ νόμῳ ὁρίζεται ἀπωτέρα τις ἐν τῷ μέλλοντι χρονολογία περὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος αὐτοῦ [1]).

Ἀλλὰ διὰ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ χρόνου ἀφ' οὗ ἄρχεται ἡ ἰσχὺς νόμου τινὸς οὐδαμῶς λύεται καὶ τὸ ζήτημα ἐν γένει περὶ τῶν πράξεων, αἵτινες εἰς τοὺς ὁρισμοὺς αὐτοῦ ὑπάγονται. Γεννᾶται ἑπομένως ἀμφιβολία ἂν αἱ διατάξεις αὐτοῦ ἔχουσι τοιαύτην δύναμιν ὥστε ἐπεκτείνονται καὶ ἐπὶ τῶν πράξεων, αἵτινες πρὸ τῆς ἐκδόσεως μὲν αὐτοῦ ἐτελέσθησαν, ἀλλὰ δὲν ἐξεδικάσθησαν ἔτι, ἢ εἰσὶν ἐφαρμοστέαι ἐπ' ἐκείνων μόνον, αἵτινες μετὰ τὴν δημοσίευσιν αὐτοῦ ἐπράχθησαν. Περὶ τοῦ ζητήματος διάφοροι ὑπὸ τῶν συγγραφέων ἐκφέρονται γνῶμαι ἃς συνοψίζοντες εἰς τρεῖς κατηγορίας διακρίνομεν.

1) Τὴν δεχομένην ὡς κανόνα τὴν ***ἀναδρομικὴν*** δύναμιν τῶν ποινικῶν νόμων, καὶ κατ' ἀκολουθίαν πρεσβεύουσαν ὅτι ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως νόμου τινὸς ἅπασαι αἱ μήπω ἐκδικασθεῖσαι ἀξιόποινοι πράξεις ὑπάγονται ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅμως κατ' ἐξαίρεσιν τοῦ γενικοῦ αὐτοῦ κανόνος δὲν τιμωροῦνται αἱ πράξεις, ὅσαι κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν δὲν ἐχαρακτηρίζοντο ὡς ἀξιόποινοι, ἢ τιμωροῦνται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁρισμῶν τοῦ προγενεστέρου νόμου ἐὰν ἠπιωτέραν ὥριζε ποινήν [2]).

2) Τὴν ἀποκρούουσαν τὴν ἀναδρομικὴν δύναμιν τῶν ποινικῶν νόμων καὶ ὑποστηρίζουσαν ὅτι κατὰ κανόνα αἱ κολάσιμοι πράξεις εἰσὶ τιμωρητέαι κατὰ τὸν νόμον τὸν ἰσχύοντα ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν, κατ' ἐξαίρεσιν δὲ τοῦ κανόνος δεχομένην τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ μεταγενεστέρου νόμου ἐὰν κατ' αὐ-

---

[1]) Ἀστικοῦ νόμου ἄρθρ. 1.— Νόμος ΠΜϚ' τῆς 1 Μαΐου 1882 περὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ ἄρθρ. 1. τοῦ ἀστικοῦ νόμου.—Π. Ν. ἄρθρ. 705.

[2]) Köstlin System § 25 Zachariae Ueber die Rückwirkende Kraft neuer Strafgesetze. 1834.—Seeger Abhandl. II. 23 σελ. 82.— Schwarze Holtzendorff's Handb. II σελ. 25. — Merkel Lehrb. d. Strafrechts § 101. σελ 272.—Binding Handb. I § 52 σελ. 236. ὅστις ἀπολύτως τὴν ἀναδρομικὴν δύναμιν ὑποστηρίζει.

τὸν ἢ καταργεῖται ἐν γένει ἡ ποινή, ἢ ἠπιώτερον τιμωρεῖται ἡ πρᾶξις[1]·

3) Μεταξὺ τῶν ἀντιθέτων αὐτῶν γνωμῶν, αἵτινες ἐκ διαφόρων ὁρμώμεναι σκέψεων εἰς τὸ αὐτὸ ἀπολήγουσι συμπέρασμα, τουτέστι τῆς μὴ τιμωρίας τῶν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ προγενεστέρου νόμου διαπραχθεισῶν κολασίμων πράξεων δι' αὐστηροτέρας ποινῆς τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἰσχύοντος καθ' ὃν χρόνον ἐτελέσθη ἡ πρᾶξις, ἢ τῆς ὑπὸ τοῦ νεωτέρου νόμου καθιερωθείσης, διετυπώθη μέση τις γνώμη καθ' ἣν, ὅταν ἡ αὐτὴ πρᾶξις δι' ἀλληλοδιαδόχων νόμων διαφοροτρόπως τιμωρεῖται, ἐφαρμοσθήσεται ὁ νόμος ὁ ἠπιωτέραν ὁρίζων ποινήν[2].

§ 19 Οἱ ὁρισμοὶ τοῦ ποινικοῦ ἡμῶν νόμου δὲν περιέχουσι πλήρη τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων τῶν ἀναφερομένων πρὸς τὴν κατὰ χρόνον ἰσχὺν τῶν ποινικῶν νόμων. Ἐκ τῆς ῥήσεως τοῦ ἄρθρ. 1 ὅτι «*ποινὴ δὲν καταγινώσκεται ἄνευ νόμου ὁρίζοντος προηγουμένως αὐτὴν*» ἕπεται ὡς ἀναγκαῖον συμπέρασμα τὸ ἀξίωμα τῆς μὴ ἀναδρομικῆς δυνάμεως τῶν ποινικῶν νόμων[3].

Ὅθεν ἐὰν πρᾶξίς τις μὴ τιμωρουμένη χαρακτηρίζεται διὰ μεταγενεστέρου τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς νόμου ἀξιόποινος καὶ ὡς τοιαύτη τιμωρητέα, ἢ τιμωρουμένη μὲν διὰ προγενεστέρου νόμου, αὐστηρότερον τιμωρεῖται διὰ νόμου μεταγενεστέρου, ὁ νεώτερος οὗτος νόμος, ὁ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν μὲν αὐτῆς ἀλλὰ πρὸ τῆς ἐκδικάσεως ἐκδοθείς, δὲν ἔχει ἀναδρομικὴν δύναμιν οὐδ' ἔστιν ἐφαρμοστέος. Ἀλλ' ἆρά γε τὴν τοιαύτην μὴ ἀναδρομικὴν τῶν ποινικῶν

---

[1]) Berner Wirkungskreis § 7. σελ. 50. Lehrb. § 126. σελ. 257. — Geib Lehrb II § 69 σελ. 43. — Hälschner System I § 14 σελ. 39. Strafrecht I § 47. σελ. 118. — Chauvean—Hèlie Code pénal I nº 42.—

[2]) Meyer Lehrb. § 19 σελ. 149. Liszt Lehrb. § 17 σελ. 101— Πρὸς τὴν γνώμην αὐτὴν ἀποκλίνει καὶ ὁ Haus Droit pénal no 156.—

[3]) Τὴν ἀρχὴν αὐτὴν ῥητῶς καθιεροῖ τὸ ἄρθρ. 2 τοῦ ἀστικοῦ νόμου «Ὁ νόμος ὁρίζει περὶ τοῦ μέλλοντος μόνον καὶ δὲν ἔχει ἀναδρομικὴν δύναμιν» ὅρ. καὶ ἄρθρ. 706 Ποιν. νόμου δι' οὗ ὁρίζεται ὅτι αἱ πράξεις αἱ τελεσθεῖσαι ὑπὸ τὸ κράτος τῶν προγενεστέρων τῆς ἰσχύος αὐτοῦ νόμων «*ἐξακολουθοῦν νὰ δικάζωνται κατὰ τοὺς παλαιοὺς νόμους*»

νόμων ἰσχὺν ἐπιτρέπεται νὰ δεχθῶμεν καὶ ὅταν ἡ διὰ προγενεστέρου νόμου καταργηθέντος ἤδη, τιμωρουμένη πρᾶξις, διὰ μεταγενεστέρου μένει ἀτιμώρητος, ἢ ὅταν ἡ διὰ προγενεστέρου νόμου καταγινωσκομένη αὐστηροτέρα ποινὴ εἰς ἠπιωτέραν μετατρέπεται; Ὑπὲρ τῆς ἀποφατικῆς τοῦ ζητήματος λύσεως συνηγορεῖ ἡ σκέψις ὅτι ἡ πολιτεία, ἔχουσα τὸ δικαίωμα τῆς τιμωρίας τῶν ἀδικημάτων καὶ τοῦ ὁρισμοῦ τῶν καταγνωστέων ποινῶν, ἐὰν διὰ μεταγενεστέρου νόμου χαρακτηρίσῃ πρᾶξιν πρότερον τιμωρουμένην ὡς μὴ ἀξιόποινον ἢ ἐλαττώσῃ τὴν καταγνωστέαν αὐτῇ ποινήν, δηλοῖ διὰ τῆς τοιαύτης τροποποιήσεως τῶν νόμων τὴν ἕνεκα τῆς μεταβολῆς τῆς κοινῆς πεποιθήσεως περὶ τοῦ ἀξιοποίνου τῆς πράξεως παραίτησιν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ δικαιώματος πρὸς τιμωρίαν ἐν γένει τῆς πράξεως ἢ πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς αὐστηροτέρας ποινῆς, τῆς διὰ τοῦ καταργηθέντος νόμου ὁριζομένης, ὅθεν εἶνε ὅλως ἄδικον καὶ παράλογον νὰ δεχθῶμεν ὅτι, ἀφοῦ ἅπαξ ἡ πολιτεία ἐδήλωσε τοιαύτην παραίτησιν, ἐξακολουθεῖ ἐφαρμόζουσα τὸν προγενέστερον νόμον [1]).

Συγκεφαλαιοῦντες τὰ εἰρημένα φθάνομεν εἰς τὸ συμπέρασμα.

1) Ἐὰν πρᾶξίς τις δὲν ἐτιμωρεῖτο καθ' ὃν χρόνον ἐξετελέσθη, μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν δ' αὐτῆς καὶ πρὸ τῆς εἰς δίκην εἰσαγωγῆς τοῦ κατηγορουμένου ἐξεδόθη νόμος χαρακτηρίζων αὐτὴν ὡς ἀξιόποινον καὶ ὁρίζων τὴν κατὰ τοῦ ἐνόχου ἐπιβλητέαν ποινήν, ὁ νόμος οὗτος, μὴ ἔχων ἀναδρομικὴν ἰσχύν, δὲν ἐφαρμόζεται καὶ ἑπομένως ὁ ἐκτελέσας τὴν πρᾶξιν δὲν τιμωρεῖται.

2) Ἐὰν διὰ προγενεστέρου νόμου ὁρίζεται ποινὴ ἠπιωτέρα πρὸς τιμωρίαν ἀδικήματος, ὅπερ διὰ μεταγενεστέρου τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ νόμου αὐστηρότερον τιμωρεῖται, ἐφαρμοστέος ἐστὶν ὁ προγενέστερος νόμος.

3) Ἐὰν πρᾶξίς τις ὡς ἀδίκημα χαρακτηριζομένη καὶ τιμωρου-

---

[1]) Haelschner Stafrecht I § 47. σελ. 120.—Berner Wirkungskreis § 7 σελ. 51.—Merkel Lehrb. d. Strafrechts § 101 σελ. 273. — Chauveau Helie Code pénal I n⁰ 44.

μένη, διὰ μεταγενεστέρου νόμου κηρύσσεται ἀνέγκλητος, ὁ ἐκτελέσας αὐτὴν δὲν καταδιώκεται οὐδὲ τιμωρεῖται κατὰ τὸν καταργηθέντα προγενέστερον νόμον.

4) Ἐὰν διὰ μεταγενεστέρου νόμου ἠπιώτερον τιμωρεῖται ἀδίκημα, αὐστηρότερον διὰ προγενεστέρου νόμου τιμωρούμενον, ἐφαρμόζεται πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἐνόχου ὁ μεταγενέστερος νόμος ὁ τὴν ἠπιωτέραν ὁρίζων ποινήν [1]).

§ 20. Ἡ ἐν ταῖς μνησθείσαις περιπτώσεσι κρατοῦσα ἀρχὴ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἠπιωτέρου νόμου, γεννᾷ ἐνίοτε δισταγμούς, ὅταν αἱ διατάξεις τοῦ καταργηθέντος καὶ τοῦ ἰσχύοντος νόμου ὦσιν οὕτω πως διατετυπωμέναι, ὥστε ἀμέσως εἶναι ἀδύνατον νὰ βεβαιωθῇ πότερός ἐστιν ὁ ἠπιώτερος νόμος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ δικαστὴς, εἰς οὗ τὴν ἐκτίμησιν προσήκει ἡ διάγνωσις περὶ τοῦ ἠπιωτέρου νόμου, ὀφείλει νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα συγκρίνων ἀμφοτέρους τοὺς νόμους ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν, ἐπὶ τῷ τέλει δὲ τούτῳ δέον νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν ἐν ἑκατέρῳ ἀναγραφὴν τῶν στοιχείων τῆς ἐννοίας τοῦ ἀδικήματος, τὴν ἐπιβαλλομένην ποινὴν, τὸν μείζονα καὶ ἐλάχιστον ὅρον, τὰ ἐπακολουθήματα αὐτῆς, ὡς καὶ τὰς ἐλαφρυντικὰς ἢ ἐπιβαρυντικὰς περιστάσεις [2]).

Οὐδόλως δ' ἐπιτρέπεται ὁ συνδυασμὸς ἀμφοτέρων τῶν νόμων, καὶ ἡ ἐπιλογὴ τῶν ἐν ἑκατέρῳ ἠπιωτέρων διατάξεων, διότι οὕτω πως κατασκευάζεται νέος νόμος μὴ ὑπάρχων πράγματι. [3])

Ἐὰν ἐν τῷ χρονικῷ διαστήματι μεταξὺ τῆς ἐκτελέσεως καὶ τῆς

---

[1]) Τὰ ἐκτεθέντα ἐν τῷ κειμένῳ ἀξιώματα καθιεροῖ ὁ Ἰταλικὸς ποινικὸς νόμος ἐν ἄρθρῳ 2.

[2]) Berner Lehrb. 126.—Dollmman Strafgstzb. I ἄρθρ. 3 σελ. 69. — Hälschner Strafrecht I § 50. σελ. 125.

[3]) Ὑποτεθείσθω λ. χ. ὅτι διὰ νεωτέρου νόμου ἀναβιβάζεται ὁ ἐλάσσων ὅρος τῆς ποινῆς καὶ καταβιβάζεται ὁ μείζων ἀντιθέτως πρὸς τὸν προγενέστερον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν ἐπιτρέπεται τῷ δικαστῇ νὰ λάβῃ πρὸς ἐφαρμογὴν τὸν ἐλάσσονα ὅρον τῆς ποινῆς τοῦ ἀρχαιοτέρου καὶ τὸν μείζονα τοῦ νεωτέρου, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ ἐξακριβώσῃ πότερος ἐν τῇ εἰδικῇ περιπτώσει ἐφαρμοζόμενος εἶνε ἠπιώτερος. Berner Wirkungskreis § 8. σελ. 50.—Chauveau—Helie Code penal I n° 49, 50.

ἐκδικάσεως τοῦ ἀδικήματος ἐξεδόθη νόμος περιέχων διατάξεις ἠπιωτέρας τοῦ ἰσχύοντος κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκτελέσεως τῆς πράξεως, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον καταργεῖται ὁ νόμος οὗτος ἀντικαθιστάμενος δι' ἑτέρου περιέχοντος αὐστηροτέρας διατάξεις καὶ ἰσχύοντος κατὰ τὴν εἰς δίκην εἰσαγωγὴν τοῦ κατηγορουμένου, ἀναφύεται τὸ ζήτημα ἂν ὁ ἐν τῷ παρεμπίπτοντι χρονικῷ διαστήματι ἰσχύσας νόμος, ὁ ἠπιωτέρας διατάξεις περιέχων εἶναι ἐφαρμοστέος. Ἔνιοι πρεσβεύουσιν ὅτι ἐκ τοῦ τοιοῦδε μεσαίου νόμου γεννᾶται ὑπὲρ τῶν κατηγορουμένων δικαίωμα ἀποκλεῖον τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ τε προγενεστέρου, καὶ μεταγενεστέρου νόμου. [1])

Ἀλλ' εὐλόγως τὴν γνώμην αὐτῶν ἀποκρούουσιν οἱ πλεῖστοι ἰσχυριζόμενοι ὅτι κατὰ κανόνα ὁ κατηγορούμενος ἔδει νὰ τιμωρηθῇ διὰ τῆς ποινῆς τῆς ὁριζομένης ἐν τῷ νόμῳ τῷ ἰσχύοντι κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως· ἐὰν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκδικάσεως ἴσχυε νόμος καταργῶν τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως ἢ τροποποιῶν ἐπὶ τὸ ἠπιώτερον τὴν ἐφαρμοστέαν ποινήν, ὁ κατηγορούμενος, στηριζόμενος ἐπὶ τῆς μεταβολῆς τῆς πεποιθήσεως τοῦ νομοθέτου περὶ τοῦ ἀξιοποίνου τῆς πράξεως, ἐδικαιοῦτο νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ ποινῆς, ἣν ἡ νομοθεσία ὡς ἄδικον κατήργησεν ἢ ἐτροποποίησεν, ἀλλ' ἐπειδὴ τοὐναντίον διὰ τοῦ νεωτέρου νόμου καταργεῖται ὁ μεσαῖος νόμος καὶ ἐπαναφέρεται ἡ ποινὴ ἡ διὰ τοῦ πρώτου νόμου καθιερωθεῖσα, δέον νὰ ἐφαρμοσθῇ αὕτη, ἐκλιπόντος τοῦ λόγου ὃν ἐδικαιοῦτο νὰ ἐπικαλεσθῇ ὁ κατηγορούμενος. [2])

§ 21. Ἡ ἀναδρομικὴ ἰσχὺς τῶν ἠπιωτέρων νόμων ἐκτείνεται μέχρι τῆς τελεσιδικίας τῶν ἀποφάσεων. Ὅθεν ἐὰν διὰ τῆς χρήσεως ἐνδίκου τινὸς μέσου ἐπέλθῃ ἡ ἐκ νέου συζήτησις τῆς ὑποθέσεως καὶ διαρκούσης αὐτῆς ἐξεδόθη νόμος, καθιερῶν ἠπιωτέραν ποινήν,

---

[1]) Chauveau—Helie Code pénal I n° 47. — Trébutien Droit pénal I. σελ. 83. — Schwarze Holtzendorff's Handb. II σελ. 29. — Meyer Lehrb. § 1. σελ. 151.—Liszt Lehrb. § 17 σελ. 102.—Τὴν γνώμην ταύτην καθιεροῖ καὶ ὁ Γερμανικὸς ποιν. νόμος ἄρθρ 2.

[2]) Berner Wirkungskreis § 8. σελ.55.—Hälschner System I § 14 σελ. 43. Strafrecht. I § 49. σελ. 125.

τὸ δικαστήριον τὸ μέλλον νὰ δικάσῃ τὴν ὑπόθεσιν δικαιοῦται νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν νόμον αὐτόν. [1])

Ἐὰν μετὰ τὴν τελεσιδικίαν τῆς ἀποφάσεως καὶ πρὶν ἢ ἀρχίσῃ ἢ ἀφοῦ ἤρξατο ἡ ἐκτέλεσις τῆς ποινῆς ἐπέλθῃ ἡ δημοσίευσις νόμου καθιεροῦντος ἠπιωτέραν ποινὴν ἢ καταργοῦντος τὴν καταγνωσθεῖσαν ἤδη τελεσιδίκως, δὲν ἀναστέλλεται ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἐπιβληθείσης ἤδη ποινῆς, ἀλλ' ὑφίσταται ἀποχρώντως δεδικαιολογημένη περίπτωσις ὅπως διὰ τῆς ἀπονομῆς χάριτος ἀρθῇ τὸ ἐπελθὸν ἀτόπημα. [2])

§ 22 Οἱ εἰρημένοι κανόνες περὶ τῆς ἀναδρομικῆς ἰσχύος τῶν ποινικῶν νόμων δὲν κρατοῦσιν, ὅταν δι' αὐτῶν ρυθμίζεται ἡ πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ἀξιοποίνων πράξεων ἐφαρμοστέα διαδικασία. Οἱ δικονομικοὶ νόμοι οὔτε τὸ ἀξιόποινον τῶν πράξεων, οὔτε τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιοποίνου αὐτῶν ὁρίζουσιν. Σκοπὸς αὐτῶν ἐστιν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ποινικοῦ νόμου, διὸ ἐπιδιώκουσι τὴν διὰ τῶν ἀσφαλεστέρων μέσων συλλογὴν τῶν ἀποδείξεων καὶ διάγνωσιν τῆς ἐνοχῆς καὶ εὐθύνης τῶν κατηγορουμένων. Οὔτε ἡ πολιτεία οὔτε ὁ κατηγορούμενος δικαιοῦνται νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν ἐφαρμογὴν νόμου καταργηθέντος

---

[1]) Οὕτω λ. χ. εἰσαχθείσης δι' ἐφέσεως ὑποθέσεως εἰς τὸ πλημμελειοδικεῖον καὶ γενομένης ταύτης δεκτῆς, ἐφαρμοσθήσεται ὁ νεώτερος ἠπιώτερος νόμος· ὡσαύτως ἐὰν, ἀναιρεθείσης τῆς ἐκδοθείσης ἀποφάσεως ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ προγενεστέρου νόμου, πρόκηται νὰ συζητηθῇ ἐκ νέου ἡ ὑπόθεσις, ἐφαρμοσθήσεται ὑπὸ τοῦ κατὰ παραπομπὴν δικάζοντος δικαστηρίου ὁ ἐν τῷ μεταξὺ ἐκδοθεὶς νεώτερος νόμος.— Οὐδαμῶς ὅμως ἐπιτρέπεται νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τοῦ νεωτέρου νόμου αἴτησις ἀναιρέσεως· καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος, κρίνων περὶ τῆς ὀρθῆς ἑρμηνείας ἢ ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τῆς οὐσίας, δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὸν νεώτερον νόμον. Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 3 σελ. 67. — Hälschner Strafrecht I § 50 σελ. 126.

[2]) Berner Wirkungskreis § σελ. 60. — Schütze Lehrb. σελ. 52. — Haus Droit pénal n° 171. Κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἐὰν διὰ τοῦ μεταγενεστέρου νόμου τὰ ἐπακολουθήματα τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς ἤρθησαν καθ' ὁλοκληρίαν ἢ ἐτροποποιήθησαν δὲν χωροῦσιν.—Köstlin System. § 21. σελ. 54.

ἔστω καὶ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος ὡς ἀνεπαρκοῦς ἢ ἀλυσιτελοῦς. Οἱ δικονομικοὶ νόμοι περιέχοντες τὸν ὀργανισμὸν τῆς λειτουργίας τῶν δικαστικῶν ἀρχῶν ἀποτελοῦσι σύνολον ἀδιαίρετον καὶ ἀδιάσπαστον, ἀδύνατος δ' ἀποβαίνει ἡ ἐν μέρει ἐφαρμογὴ αὐτῶν μετὰ τὰς ἐπελθούσας τροποποιήσεις, ὅταν μάλιστα δι' αὐτῶν περιστέλλεται ἢ καταργεῖται καθ' ὁλοκληρίαν ἡ δικαιοδοσία δικαστικῆς τινος ἀρχῆς καὶ ἐκλείπουσιν οὕτω τὰ πρόσωπα εἰς ἃ τέως ἦν ἀνατεθειμένη ἡ ἄσκησις αὐτῆς [1]).

Ἔθιμα.

§ 23 Ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων, ἰδίως ὅτε δὲν ὑπῆρχεν ἔτι σαφὴς ἡ διάκρισις τοῦ ἀστικοῦ ἀπὸ τοῦ ποινικοῦ δικαίου, καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν χρόνων τῆς νεωτέρας ἐποχῆς, ἐν ταῖς πηγαῖς τοῦ ποινικοῦ δικαίου συνηριθμοῦντο καὶ τὰ *ἔθιμα*. Ἐν Ῥώμῃ τὸ πρῶτον οἱ βασιλεῖς, εἶτα ὁ δῆμος ἐν ταῖς συνελεύσεσιν αὐτοῦ καὶ τέλος ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων αἱ διάφοροι ἀρχαὶ αἱ ἀσκοῦσαι ποινικὴν δικαιοδοσίαν, καίπερ μὴ ὑπάρχοντος νόμου γραπτοῦ, προνοοῦντος περὶ τῆς ποινῆς τῶν ἐνόχων πράξεως λογιζομένης τιμωρητέας, εἶχον τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐπιληφθῶσι τῆς ἐκδικάσεως αὐτῆς, καὶ νὰ ἐπιβάλωσι κατὰ τοῦ ἐνόχου ποινήν, δι' ἐθίμου καθιερωθεῖσαν ἢ ἐξ ἀναλογίας νὰ ἐφαρμόσωσι τὸν κείμενον νόμον ἐπὶ τῆς δικαζομένης πράξεως [2]).

---

[1]) Berner Wirkungskreis § 7 σελ. 52.—Schwarze Holtzendorff's Handb. I σελ.30.—Ἐναντίαν γνώμην πρεσβεύουσιν οἱ Chauveau—Hélie Code pénal I n° 52 ἑπομ. ὅρ. καὶ Zachariæ über die ruckwirkende Kraft neuer Strafgesetzen § 39 σελ.53. καὶ ἑπομ. ὡς καὶ Glaser Handb. d.Strafprocess. I § 28 σελ. 309 ὅστις δέχεται ἐξαίρεσιν τῆς γενικῆς ἀρχῆς ὅταν οἱ δικονομικοὶ νόμοι περιέχουσι διατάξεις τοῦ οὐσιαστικοῦ ποινικοῦ δικαίου, οἷον περὶ παραγραφῆς, περὶ τῶν κατ' ἔγκλησιν καταδιωκτέων ἀδικημάτων καὶ περὶ ἄλλων παραπλησίων ἀντικειμένων, περὶ ὧν ἐν οἰκείῳ τόπῳ γενήσεται λόγος. Αἱ εἰρημέναι ἐξαιρέσεις δὲν ἔχουσι παρ' ἡμῖν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν, περιλαμβανομένων τῶν περὶ αὐτῶν διατάξεων ἐν τῷ ποιν. νόμῳ.

[2]) Lex. 131 § 1. (50. 16. V. S.) Poena nisi quae quaque lege (γραπτοῦ νόμου), vel quo alio jure (δι' ἐθίμου, δι' ἑρμηνείας ἐξ ἀναλογίας) specialiter huic delicto imposita sit.» Lex 38. (1 3 de leg.) Rein Criminalr. d. Römer σελ. 219 ἑπομ.

Καὶ ἐν ταῖς νομοθεσίαις τῶν ἀρχαίων Γερμανικῶν φυλῶν, ὡς καὶ τῶν Μεσαιωνικῶν χρόνων τὰ ἔθιμα ἢ ἀπετέλουν τὴν μόνην πηγὴν τοῦ ποινικοῦ δικαίου, ἢ ὡς ἐπικουρικὴ πηγὴ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν γραπτῶν νόμων ἐχρησίμευον [1]).

§ 24 Ἀλλ' ἀφοῦ ἐν τοῖς καθ'ἡμᾶς χρόνοις οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν ποινικῶν νόμων, ὡς καὶ οἱ ὀργανικοὶ τοῦ πολιτεύματος τῶν νεωτέρων ἐπικρατειῶν νόμοι καθιέρωσαν τὸ ἐν ἄρθρ. 1. ἀξίωμα «**Nulla poena sine lege**», ἕπεται ἀναγκαίως ὅτι, ἵνα πρᾶξίς τις χαρακτηρισθῇ ὡς ἀδίκημα καὶ εἰς τὸν ἔνοχον αὐτῆς ἐπιβληθῇ ποινή, δέον νὰ ὑφίσταται νόμος ἐκδεδομένος κατὰ τὰς περὶ καταρτίσεως τῶν νόμων ἔν τινι ἐπικρατείᾳ ἰσχυούσας διατάξεις, ἐν τῷ νόμῳ δὲ νὰ διατυποῦται ἡ ἔννοια τῆς κολασίμου πράξεως καὶ νὰ ὁρίζηται ρητῶς ἡ κατὰ τοῦ ἐνόχου αὐτῆς καταγνωστέα ποινή. Ὅθεν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κρατούντων ἐθίμων δὲν ἐπιτρέπεται νὰ χαρακτηρισθῇ πρᾶξίς τις ὡς ἀξιόποινος, οὐδὲ νὰ ὁρισθῇ ἡ πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἐνόχου καταγνωστέα ποινή. Τὴν ἀρχὴν ταύτην προσεπεκύρωσε τὸ ἄρθρ. 705 τοῦ ἡμετέρου ποιν. νόμου ρητῶς καταργῆσαν τὰ πρὸ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ κρατοῦντα ἔθιμα.

Ἀλλ' ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 1. δι' ἧς ἀπαγορεύεται ἡ δι' ἐθίμων διατύπωσις ἀξιοποίνων πράξεων, καὶ ἡ πρὸς τιμωρίαν τῶν ἐνόχων καθιέρωσις ποινῶν δὲν περιλαμβάνει καὶ τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς καταργήσεως τῶν κειμένων νόμων δι' ἐναντίας μακρᾶς συνηθείας, οὐδ' εἶνε ὀρθὸν νὰ ὑποθέσωμεν ἔν τινι νόμῳ τοιαύτην ἀπαγόρευσιν, ἥτις παρεκβαίνει τῶν ὁρίων τῆς ἐξουσίας τοῦ νομοθέτου, ἀδυνατοῦντος νὰ προσδώσῃ εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἄϊδιον ὕπαρξιν καὶ νὰ παρακωλύσῃ τὴν κατάργησιν ἢ τροποποίησιν αὐτῶν, ὅταν ἡ κοινὴ συνείδησις καὶ πεποίθησις περὶ τῆς σκοπιμότητος καὶ τοῦ λυσιτελοῦς οἱουδήποτε θεσμοθετήματος μεταβληθῇ. Διὸ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς νομοδιδασκάλοις κρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι ἡ τοῦ ἄρθρ. 1 διάταξις δὲν ἰσχύει ὅπως ἀποκλείσῃ τὴν δι' ἀχρηστίας

---

[1]) Οὕτως ἡ Καρολίνα ἀνεγνώριζεν ἐν μέρει τὸ δίκαιον τῶν ἐθίμων. ἄρθρ. 104. 107. 111. 116. 124. 126. 162. 167 κτλ. Marezoll Lehrb. § 22. σελ. 71.— Geib Lehrb. I § 47. σελ. 269.

(desuetudo) τῶν ὑφισταμένων ποινικῶν διατάξεων κατάργησιν, ἐὰν αὕτη διὰ μακρᾶς καὶ ἀδιαλείπτου καθιερωθῇ συνηθείας. Ἡ δὲ τοιαύτη ἀρνητικὴ ἐκδήλωσις τῆς ἰσχύος τῶν ἐθίμων δυνατὸν νὰ γίνῃ διὰ τῆς πρακτικῆς τῶν δικαστηρίων, ἐὰν, πειθόμενα ὅτι δὲν ὑφίστανται αἱ προϋποθέσεις τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου, ἢ ὅτι ἐξέλιπον οἱ λόγοι τῆς καθιερώσεως αὐτῶν, ἢ ὅτι ἀντίκεινται εἰς γενικωτέρους ὁρισμοὺς τοῦ δημοσίου δικαίου, ἢ ὅτι ἡ κοινὴ πεποίθησις ἠλλοιώθη καθ' ὁλοκληρίαν, ἀπέχωσι τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν. [1])

Ἡ τῶν ἐθίμων ἰσχύς, ἥτις ὡς εἴδομεν δὲν δύναται ἀμέσως νὰ ἐπιδράσῃ πρὸς καθιέρωσιν ποινικῶν διατάξεων, ἀμφισβητεῖται δὲ ἂν καὶ εἰς τὴν κατάργησιν τῶν ὑφισταμένων δύναται νὰ συντελέσῃ, ἐκδηλοῦται ἐμμέσως καὶ ἀναγνωρίζεται ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν ποινικῶν νόμων, ἐὰν τὸ ἀδίκημα περὶ οὗ προνοοῦσι, προϋπόθεσιν ἔχει σχέσεις τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου παραβιασθείσας ἀθεμίτως ὑπὸ τοῦ ἐνόχου αὐτῶν αἱ δὲ σχέσεις αὗται διέπονται ὑπὸ τοῦ δικαίου τῶν ἐθίμων. [2])

---

[1]) Ὅρ. Geib Lehrb. II § 63 σελ. 15.—Meyer Lehrb. § 16 σελ. 139.—Hälschner System I § 6 σελ. 21.— Strafrecht I § 34 σελ. 83.—Binding Handb. I § 44 σελ. 210 ἑπομ. ὅστις μᾶλλον τῶν ἄλλων προβαίνων δέχεται ὅτι οὐ μόνον διὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν δικαστηρίων ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς Εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς, ἥτις πολλάκις κατὰ τὰς ὁδηγίας τῆς Κυβερνήσεως ἐναργεῖ,δύναται νὰ καθιερωθῇ ἡ δι' ἐθίμου κατάργησις ποινικῶν διατάξεων. Πρὸς τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Binding ἀντιφρονεῖ ὁ Haus Droit penal n° 222.—Ὅρ. καὶ Nypels ἐν τῇ βελγικῇ ἐκδόσει τοῦ Chauveau—Helie Code pénal I n° 43. 3. μνημονεύοντα παραδείγματα καταργήσεως ποιν. νόμων δι' ἀχρηστίας ἐν Βελγίῳ.

[2]) Ὡς λ. χ. προκειμένου λόγου περὶ κατοχῆς ἢ κυριότητος πράγματος ἀφαιρεθέντος, ἢ καταστραφέντος, περὶ μισθώσεως. περὶ ὁρίων κτλ. Binding Handb. I § 45 σελ. 212.

Διαίρεσις τῶν ἀθεμίτων πράξεων

Ἄρθρον 2.

«Αἱ ἀθέμιτοι πράξεις καὶ ἐλλείψεις, εἰς ὅσας οἱ νόμοι ἐπιβάλλουσι ποινὴν ἐγκληματικην, καλοῦνται *κακουργήματα*· ἐκεῖναι δὲ κατὰ τῶν ὁποίων ὁρίζουσιν οὗτοι ποινὴν ἐπανορθωτικήν, ὀνομάζονται *πλημμελήματα*· καὶ ἐκεῖναι ἐπὶ τῶν ὁποίων τάττουσι ποινὴν ἀστυνομικήν, λέγονται *πταίσματα*.

§ 25. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων ἤδη χρόνων ἀπαντῶσι ποικίλαι διαιρέσεις τῶν ἐγκληματικῶν πράξεων, αἵτινες τὴν ἀκριβεστέραν τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν παράστασιν σκοποῦσιν.

Ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων ποινικῇ νομοθεσίᾳ τὰ ἀδικήματα διακρίνονται.

1) Εἰς ***crimina*** *ἢ* ***delicta publica*** *(δημόσια ἀδικήματα)* [1]), καὶ εἰς ***delicta privata***. ***Crimina publica*** ἐκαλοῦντο τὰ ἐγκλήματα τὰ διὰ δημοσίας κατηγορίας *(accusatio publica)* καταδιωκόμενα, ἅτε τὴν κοινὴν προσβάλλοντα ἀσφάλειαν· τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἐγκλήματα τῆς ἐσχάτης προδοσίας, τῆς πατροκτονίας, τῆς βίας κτλ. [2]). ***Delicta privata*** τοὐναντίον ἐκαλοῦντο ὅσα ὑπὸ τοῦ παθόντος κατεδιώκοντο διὰ πολιτικῆς ἀγωγῆς, τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς προσγενομένης τῷ ἀδικηθέντι ζημίας σκοπούσης [3]).

2) Εἰς ***crimina ordinaria vel legitima***, καὶ εἰς ***crimina***

---

[1]) Const. Δέδωκεν § 8 καὶ 19.—Διον. Ἁλικ. IV, 25.—Δίων. Κάσσ. LII, 7.

[2]) Lex. 1 (58. 1. de publicis judiciis) «Non omnia judicia in quibus crimen vertitur et publica sunt, sed ea tantum quae ex legibus judiciorum publicorum veniunt, ut Iulia majestatis, Iulia de adulteriis, Cornelia de sicariis, et veneficiis, Pompeja parricidii, Iulia peculatus, Cornelia de testamentis, Iulia de vi privata, Iulia ambitus, Iulia repetundarum, Iulia de anona.

[3]) Dig. (47. 1). Lex. 2, § 8. Cod. (1. 17, de veter. jur. enucl.) Lex. 11. Cod (9. 35, de injur). Rein Crim. R. der Rœmer. σελ. 103.—Geib Lehrb. I. § 18, σελ. 98. Περὶ τῆς διαφορᾶς παρὰ Ῥωμαίοις μεταξὺ τῶν crimina καὶ delicta ὅρ. Birnbaum. N.Archiv d. Crim. R. τόμ. VIII καὶ IX.

extraordinaria. Crimina ordinaria vel legitima ἐκαλοῦντο ἐκεῖνα, ὧν εἰδικὸς νόμος ἐρρύθμιζε τὴν διαδικασίαν, ἥτις διεξήγετο ἐνώπιον τῶν ἐπὶ τούτῳ συγκροτουμένων **Quaestiones perpetuae** [1]). *Crimina extraordinaria* δ' ἐκαλοῦντο ὅσων ἡ ἐκδίκασις ἀνετίθετο εἰς τοὺς κατὰ τόπους ἄρχοντας, καὶ καθ' ὧν κατεγινώσκετο ποινὴ μὴ προϋπάρχουσα δι' εἰδικοῦ νόμου ὡρισμένη, ἀλλὰ κατ' ἔθιμον (**moribus**) καθιερωθεῖσα. Τοιαῦτα **crimina extraordinaria** ἦσαν οἱ ἐξ ἀμελείας φόνοι, αἱ ὑπὸ ὑπαλλήλων παραβάσεις τῶν τῆς ὑπηρεσίας καθηκόντων, ἡ παράνομος ἀπελευθέρωσις φυλακισμένων, ἡ μαγεία, ἡ συμμετοχὴ εἰς ἀθεμίτους ἑνώσεις, ἡ **tergiversatio**, ἡ **praevaricatio**, ἡ **calumnia** κτλ. [2]).

3) Εἰς *crimina capitalia*, καὶ *non capitalia*. **Crimina capitalia** ἐλέγοντο τὰ διά τινος *pœna capitalis* τιμωρούμενα, ἤτοι διὰ ποινῆς κατὰ τῆς ζωῆς, ἢ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως (**status**) τοῦ καταδικασθέντος ἀπευθυνομένης, τὴν φυσικὴν ἢ πολιτικὴν αὐτοῦ ὕπαρξιν ἐντελῶς ἐξαφανιζούσης, τοὐναντίον *crimina non capitalia* ἐλέγοντο ὅσα ἐτιμωροῦντο διά τινος ἄλλης ἐλαφροτέρας ποινῆς, οἷον κατὰ τῆς ἐλευθερίας, κατὰ τῆς τιμῆς, ἢ κατὰ τῆς περιουσίας [3]).

Ἐκτὸς τῶν κεφαλαιωδῶν αὐτῶν διαιρέσεων εὑρίσκομεν καὶ ἑτέρας, ἤγουν τὴν διάκρισιν τῶν ἐγκλημάτων εἰς *delicta juris gentium*, εἰς *delicta juris civilis*, εἰς *delicta communia* καὶ εἰς *delicta propria*, περὶ ὧν, ὡς ἥττονος σημασίας, νομίζομεν περιττὸν νὰ ποιήσωμεν ἰδιαιτέρως λόγον.

Ἐπίσης αἱ ποινικαὶ νομοθεσίαι τοῦ μεσαιῶνος περιέχουσι διαφόρους διακρίσεις τῶν ἀξιοποίνων πράξεων. Οἱ ποινικοὶ νόμοι τῶν γερμανικῶν φυλῶν διέκρινον τὰ ἐγκλήματα εἰς βαρέα, καλούμενα **Friedbrüche, Ungerichte, Unthaten**, καὶ εἰς ἐλαφρὰ καλούμενα **Frevel, Unfug, Unzucht** [4]).

---

[1]) Lex. 1. (48. 1, de judic. publ.) Lex. 3, § 3, (47, 15, de praevaric.)

[2]) Rein Criminalr. d. Rœmer σελ. 109.—Geib Lehrb. I, § 47, σελ. 88.

[3]) Rudorff Rœm. Rechtsgeschichte. τόμ. Β'. σελ. 404, ἐφ.—Rein Criminalrecht. σελ. 115.

[4]) Geib Lehrb. I § 39, σελ. 218.

Ἐν Γαλλίᾳ διεκρίνοντο τὰ ἐγκλήματα εἰς grands et petits méfaits, ἢ εἰς délits du grand criminel, καὶ εἰς délits du petit criminel, ἅτινα διέφερον ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἐκ τοῦ εἴδους τῆς καταγνωστέας ποινῆς καὶ ἐκ τοῦ συστήματος τῆς ἐφαρμοζομένης διαδικασίας, διότι ἐπὶ μὲν τῶν délits du grand criminel τιμωρουμένων δι' ἀτιμωτικῶν ποινῶν, ἐφηρμόζετο τὸ σύστημα τῆς ἐκτάκτου διαδικασίας, τῆς ἐξεταστικῆς, δηλονότι μυστικῆς καὶ ἐγγράφου, ἐπὶ δὲ τῶν délits du petit criminel, τιμωρουμένων δι' ἐπανορθωτικῶν ποινῶν, ἐφηρμόζετο ἡ συνήθης συνοπτικὴ διαδικασία γινομένων τῶν συζητήσεων δημοσίᾳ καὶ κατ' ἀντιμωλίαν [1]).

Ἐκτὸς τῆς γενικωτέρας αὐτῆς διακρίσεως τῶν κολασίμων πράξεων, ἡ νομολογία διέκρινεν εἰδικώτερον τὰς παραβάσεις τῶν διατάξεων τῆς δημοτικῆς ἢ τοπικῆς ἀστυνομίας κατ' ἀντιδιαστολὴν τῶν παραβάσεων τῶν γενικῶν ἀστυνομικῶν διατάξεων τοῦ κράτους, αἵτινες ἀνῆκον εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν petits méfaits. Ἀλλ' αἱ εἰρημέναι παραβάσεις τῶν ἐπιτοπίων δημοτικῶν διατάξεων δὲν ἀπετέλουν ἰδίαν τάξιν ἀξιοποίνων πράξεων, συνδεομένην μετὰ τῶν ἑτέρων δύο, καὶ δι' ἰδιαιτέρου τινὸς τεχνικοῦ ὁρισμοῦ προσονομαζομένην, μέχρις οὗ διὰ τοῦ κώδικος τῆς ποινικῆς δικονομίας τοῦ 1808, καὶ τοῦ ποινικοῦ νόμου καθιερώθη ἐπισήμως ἐν τῇ νομοθεσίᾳ ἡ διαίρεσις τῶν ἀξιοποίνων πράξεων εἰς crimes ἅτινα τιμωροῦνται διὰ ποινῆς σωματικῆς ἢ ἀτιμωτικῆς (afflictive ou infamante), εἰς délits τιμωρούμενα διὰ ποινῆς ἐπανορθωτικῆς καὶ εἰς contraventions τιμωρουμένας διὰ ποινῆς ἀστυνομικῆς [2]).

Τὴν διαίρεσιν ταύτην, ἥτις κατὰ πρῶτον ἐν τῇ γαλλικῇ ποινικῇ νομοθεσίᾳ ἁπαντᾷ, ἐδέχθη καὶ ὁ βαυαρικὸς ποινικὸς νόμος τοῦ 1813, καὶ οἱ κατ' ἀπομίμησιν αὐτοῦ συνταχθέντες ποινικοὶ νόμοι τῶν λοιπῶν ἐπικρατειῶν [3]).

---

[1]) Mittermaier Strafverfahren τόμ. I σελ. 29.—Ortolan Droit Pénal I. σελ. 271.

[2]) Code Pénal art. 1.

[3]) Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ. 2. «Strafbare Handlungen sind entweder Verbrechen, oder Vergehen, oder Polizeiübertretungen». Βαυαρικῶν νομοσχεδίων 1822, καὶ 1831 ἄρθρ. 1. Βαυαρ. ποιν. νόμου 1861 ἄρθ. 1.—Βελγικοῦ ἄρθρ. 1.

§ 26. Πολλοὶ ἐκ τῶν συγγραφέων ἐπειράθησαν νὰ ἀνεύρωσιν τὸν οὐσιώδη λόγον τῆς τοιαύτης διακρίσεως τῶν ἀξιοποίνων πράξεων, ὅπως ἐξ αὐτοῦ δικαιολογήσωσι τὴν ἀνάγκην τῆς εἰς τὴν νομοθεσίαν εἰσαγωγῆς αὐτῆς. Οὕτως ὁ **Tittmann** [1]) πρεσβεύει ὅτι τὰ κακουργήματα διακρίνονται τῶν πλημμελημάτων, καθόσον ἐκεῖνα μὲν ἀπευθύνονται κατ' ἐμφύτων δικαιωμάτων, ταῦτα δὲ κατ' ἐπικτήτων. Ἀλλ' ἡ γνώμη αὐτοῦ ἐλέγχεται ὅλως ἀνυπόστατος, ἐὰν ἀναλογισθῇ τις ὅτι πολλάκις ἡ προσβολὴ ἐπικτήτων δικαιωμάτων ἀποτελεῖ τοσοῦτον βαρεῖαν καὶ ἀξιόποινον πρᾶξιν, ὥστε οὐδεὶς βεβαίως νομοθέτης θέλει συναινέσει νὰ κατατάξῃ αὐτὴν μεταξὺ τῶν πλημμελημάτων, ὡς λ. χ. τὴν κλοπὴν τῆς περιουσίας τινός, τὸν ἐμπρησμὸν τῆς ἰδιοκτησίας κτλ. τοὐναντίον προσβολαί τινες ἐμφύτων δικαιωμάτων, οἷον τῆς τιμῆς, δὲν ἁρμόζει τἀνάπαλιν νὰ καταταχθῶσι μεταξὺ τῶν κακουργημάτων ὅσῳ δειναὶ καὶ ἂν ὑποτεθῶσι[2]).

Ὁ **Meyer** τοὐναντίον φρονεῖ ὅτι πρὸς διάκρισιν τῶν εἰρημένων δύω τάξεων τῶν ἀξιοποίνων πράξεων ἀνάγκη ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν βούλησιν τοῦ ὁρῶντος, καὶ ὡς κακουργήματα μὲν νὰ χαρακτηρίσωμεν ὅσα ἐκ τῆς κακοβούλου προαιρέσεως πηγάζουσι, τοὐναντίον δὲ ὡς πλημμελήματα ὅσα ἐκ παραφορᾶς καὶ ἀπρομελετήτως διαπράττονται [3]).

Γερμανικοῦ ἄρθρ. 1.—Ὁ Ἰταλικὸς ποινικὸς νόμος καθιεροῖ δυαδικὴν διαίρεσιν τῶν κολασίμων πράξεων εἰς ἀδικήματα (delitti) καὶ πταίσματα (contraventioni). Καὶ ἐν τῇ ποινικῇ νομοθεσίᾳ τῆς Ἀγγλίας εὑρίσκομεν παραπλησίαν διάκρισιν τῶν ἀξιοποίνων πράξεων. Ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις νόμοις τὰ ἐγκλήματα διεκρίνοντο εἰς crimina majora καὶ εἰς crimina minora. Ἐν τῷ νῦν δὲ ἰσχύοντι δικαίῳ τὰ ἐγκλήματα (public wrongs, ἢ offences) διακρίνονται εἰς crimes ἢ felonies, τιμωρούμενα διὰ θανατικῆς ποινῆς ἢ διὰ δημεύσεως τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας (lands or goods) καὶ εἰς misdemeanors, τιμωρούμενα διὰ χρηματικῆς ποινῆς ἢ φυλακίσεως. Stephen — Mühry Engl. Strafrecht. Kap. I, σελ. 2. — Blackstone Commentar. τόμ. IV, σελ. 4. — Mittermaier Strafverfahren τόμ. I, § 5, σελ. 33.

[1]) Handbuch d. Strafrechtswissenchaft τομ. I. § 84.

[2]) Hudtwalcker Criminalistische Beiträge. τόμ. I. σελ. 5.—Mittermaier αὐτόθι σελ. 500.

[3]) Meyer Esprit origine et progrès des institutions judiciaires τόμ. VI

Πλὴν αἱ ἀνυπέρβλητοι δυσχέρειαι τῆς διαγνώσεως τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς βουλήσεως τοῦ πράττοντος, ὡς καὶ τῆς βεβαιώσεως ἑκάστοτε τῶν πραγματικῶν ἀφορμῶν τοῦ ἐγκλήματος, καταδεικνύουσιν ἀρκούντως πόσον ἀμφίβολος ἔσεται ἡ κατὰ τὴν τοιάνδε τινὰ θεωρίαν γενομένη διάκρισις.

Ἐπίσης ὑπάρχει ἀμφισβήτησις περὶ τοῦ οὐσιώδους λόγου τῆς διακρίσεως τῶν κακουργημάτων καὶ πλημμελημάτων ἀφ' ἑνὸς ἀπὸ τῶν πταισμάτων ἀφ' ἑτέρου. Ὁ Köstlin [1]) δοξάζει ὅτι τὰ μὲν κακουργήματα καὶ πλημμελήματα παριστῶσι τὴν τετελεσμένην ἤδη τοῦ δικαίου κατ' οὐσίαν προσβολήν, τὰ δὲ πταίσματα ἐνδεχομένην. Ὁ Stahl [2]), τουναντίον ἰσχυρίζεται ὅτι τὰ πταίσματα περιέχουσι σχετικὸν ἀδίκημα, διότι δὲν προσβάλλουσιν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ ἔννομον τάξιν, ἀλλὰ μόνον τοὺς κειμένους νόμους πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῆς.

§ 27. Ἐγκύπτοντες εἰς τὴν ἀκριβεστέραν ἐξέτασιν τῶν διακριτικῶν στοιχείων, ἅτινα οἱ εἰρημένοι συγγραφεῖς ἀνευρίσκουσι πρὸς διαστολὴν τῆς ἐννοίας τῶν κακουργημάτων καὶ πλημμελημάτων ἀπὸ τῆς τῶν πταισμάτων, παρατηροῦμεν ὅτι ὅλως ἀνεπαρκῆ εἰσὶ καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν ἀνεπιτήδεια. Ὁ Köstlin, στηρίζων τὴν ἔννοιαν τῶν πταισμάτων ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης προσβολῆς τοῦ δικαίου, παραλείπει ἐντελῶς νὰ ὁρίσῃ τὸν τρόπον, δι' οὗ ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει ἐπιτυγχάνομεν νὰ διαγνώσωμεν, ἂν ἀπειλῆται μόνον

σελ. 459.—«Tout ce qui peut être attribué à un instant d' égarement à la passion, a une fausse honte, a une faiblesse, ou à une erreur de jeunesse, ne peut être confondu avec des crimes commis par cupidité, avec cruauté, ou lacheté . . . . . Le genre du crime et les circonstances de la personne accusée doivent distinguer la poursuite pour crime ou délit. En général, la trahison, l' empoisonnement, l' incendie, l' assassinat, le rapt, le viol, la bigamie, le bringandage, le vol, le faux, l' escroquerie, sont des crimes et doivent être poursuivis comme tels: les crimes d' état, l' homicide non prémedité, le duel, l' infanticide, les rixes, sont des délits.» — Ὅρ καὶ Seuffert Beiträge zur Gesetzgebung. σελ. 42. —Chauveau—Hélie Code pénal I. σελ. n° 36.

[1]) Revision σελ. 27—30. 31. 691—703.—System σελ. 1. 17. 26.

[2]) Philosophie d. Rechts. τομ. II. 2. σελ. 693. 694.

νὰ προσβληθῇ τὸ δίκαιον διὰ τῆς ἐκτελέσεως πράξεώς τινος, ἢ ἂν πράγματι προσεβλήθη. Ἄλλως τε ὅπως ἐπὶ τῶν κακουργημάτων καὶ πλημμελημάτων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πταισμάτων τιμωρεῖται οὐ μόνον ἡ ἀπόπειρα, ἀλλὰ καὶ ἡ τετελεσμένη πρᾶξις, ὅθεν ὅταν ἡ ἐγκληματικὴ πρᾶξις συνίσταται εἰς στιγμιαίαν ἐνέργειαν, καὶ οὐχὶ συνεχῆ, λ. χ. ἐπὶ μικρᾶς κλοπῆς, ἐπὶ ἐλαφρᾶς αἰκίας κτλ. ἡ ἰδέα ἐνδεχομένης προσβολῆς τοῦ δικαίου εἶναι ὅλως ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν τελεσθεῖσαν ἤδη ἐνέργειαν τοῦ ὑπαιτίου [1]). Ἧττον ἐπιτυχὴς ἐστὶν ἡ διάκρισις τοῦ **Stahl**, ὑποθέτουσα ὅτι τινὲς μὲν πράξεις εἰσὶν ἀπολύτως ἄδικοι καὶ ὑπὸ τῶν νόμων τιμωρητέαι, ἄλλαι δὲ ἐπιτετραμμέναι μὲν, πλὴν διὰ νόμου ὡς ἀξιόποινοι χαρακτηριζόμεναι. Ἡ θεωρία αὕτη παραγνωρίζει ἐντελῶς τὴν ἀναμφισβήτητον ἀρχὴν ὅτι πᾶσα πρᾶξις, ἣν διὰ τῶν κειμένων νόμων πολιτεία τις ἀπαγορεύει, ἅτε ἀντικειμένην εἰς τοὺς σκοποὺς αὐτῆς, προσβάλλει ἐπίσης τὸ δίκαιον κατ' οὐσίαν, ὅπερ εἶναι ἡ βάσις τῆς πολιτείας καὶ τὸ ὄργανον πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς. Ἡ πολιτεία ἔχει καθῆκον ἀπαράβατον νὰ τιμωρῇ πᾶσαν οἱανδήποτε πρᾶξιν εὐθὺς ἅμα βεβαιωθῇ, ὅτι εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως, ἀντίκειται εἰς τὴν ἔννομον τάξιν, οὐδὲ δικαιοῦται, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῇ, τινὰς μὲν νὰ τιμωρῇ, ἄλλας δὲ, ἐν συνειδήσει τοῦ ἀξιοποίνου αὐτῶν χαρακτῆρος, νὰ παραβλέπῃ. Ἑπομένως ἀφοῦ πολιτεία τις ἀπαγορεύσῃ καὶ διὰ ποινῆς ἀπειλήσῃ τὴν ἐκτέλεσιν οἱασδήποτε πράξεώς, ἡ πρᾶξις αὕτη λογίζεται ὅτι περιέχει αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἄμεσον τοῦ δικαίου προσβολήν [2]).

Εἰ καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων καταφαίνεται ἀρκούντως ὅτι ἐντελῶς ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ ἀνεύρεσις οὐσιώδους λόγου διακρίσεως τῶν κολασίμων πράξεων εἰς κακουργήματα, πλημμελήματα καὶ πταίσματα, οὐχ ἧττον ὅμως ἡ τοιαύτη διάκρισις δὲν νομίζεται ὅλως περιττὴ καὶ ἄσκοπος, διότι ἐν γένει μὲν χρησιμεύει ὅπως ἀμέσως παραστήσῃ τὸ μέγεθος τοῦ ἀδικήματος, τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιοποίνου τοῦ ὑπαιτίου, καὶ τὰ ἐπακόλουθα τῆς καταγνωστέας κατ' αὐτοῦ

---

[1]) Heffter Archiv Crim. R. 1843. σελ. 113.

[2]) Bekker Strafrecht § 11. σελ. 115 ἑπομ.

ποινῆς, εἰδικώτερον δὲ δι' αὐτῆς διευκολύνεται ἡ γνῶσις τῶν ἁρμοδίων πρὸς ἐκδίκασιν δικαστηρίων, καὶ ὑποδεικνύεται ἡ ἐφαρμοστέα διαδικασία πρὸς καταδίωξιν τῶν ἐνόχων. Οἱ λόγοι οὗτοι κυρίως ὑπηγόρευσαν εἰς τοὺς συντάκτας τοῦ Γαλλικοῦ ποινικοῦ νόμου τὴν καθιέρωσιν τῆς διαιρέσεως [1]), ἣν καὶ ὁ ἡμέτερος νόμος ἀναγράφει ἐν ἄρθρῳ 2 ἀποκαλῶν *κακουργήματα* μὲν τὰς πράξεις ὅσαι ἐπισύρουσι ποινὴν ἐγκληματικήν, *πλημμελήματα* δὲ τὰς πράξεις, ὧν οἱ ἔνοχοι τιμωροῦνται δι' ἐπανορθωτικῆς ποινῆς, καὶ *πταίσματα* τὰς πράξεις δι' ἃς ἐτάχθησαν ποιναὶ ἀστυνομικαί, κατὰ τὴν ἐν ἄρθρῳ 4 γενομένην κατ' εἶδος καὶ γένος διάκρισιν τῶν ποινῶν.

Γενικὴ προσωνυμία τῶν ἀθεμίτων πράξεων.

Ἄρθρον 3.

Καὶ τὰ κακουργήματα, καὶ τὰ πλημμελήματα, φέρουσι τὸ κοινὸν ὄνομα *πρᾶξις* ὑπὸ τὸ ὁποῖον συμπεριλαμβάνονται ὡσαύτως καὶ αἱ ἐλλείψεις.

§ 28. Τὰ ἀδικήματα τελεσιουργοῦνται, ἢ διὰ θετικῆς ἐνεργείας συνισταμένης εἰς οἱανδήποτε ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου, ἢ δι' ἀποχῆς ἀπὸ πάσης ἐνεργείας. Ἐκ τῆς τοιάσδε διαστολῆς τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως πηγάζει ἡ διάκρισις τῶν ἀδικημάτων εἰς *πράξεις* καὶ *ἐλλείψεις* (delicta commissionis, καὶ delicta omissionis).

Καὶ τὰ μὲν ἀδικήματα τὰ διὰ θετικῆς ἐνεργείας τελεσιουργούμενα ἔχουσιν ὡς προϋπόθεσιν τὴν ὕπαρξιν ἐν τῷ νόμῳ παραγγέλ-

---

[1]) Exposé des motifs du Code pénal. Paris 1810, ἔνθα ὁ Treilhard ρητῶς ἐκθέτει ὅτι «Désormais le mot crime désignera les attentats contre la société qui doivent occuper les cours criminelles ; le mot délit sera affecté aux désordres moins graves, qui sont du ressort de la police correctionelle ; enfin le mot contravention s'appliquera aux fautes contre la simple police.» πρβ. Chauveau—Hélie Code pénal I. σελ. 29.—Meyer Lehrb. § 4 σελ. 41.

ματος ἀπαγορεύοντος τὴν παραγωγὸν αὐτῶν ἐνέργειαν, τὰ δὲ ἐξ ἀποχῆς παραγόμενα τὴν ὕπαρξιν παραγγέλματος, ἐπιτάσσοντος ὡρισμένην ἐν δεδομέναις περιστάσεσιν ἐνέργειαν, ἧς ἡ παράλειψις ἀποτελεῖ τὸ ἀδίκημα [1]).

Τὸ ἐπιτακτικὸν τοῦ νόμου παράγγελμα ἀναφέρεται ἢ εἰς ἅπαντας τοὺς πολίτας ἀνεξαιρέτως [2]), ἢ εἰς ὡρισμένην τάξιν προσώπων [3]). Κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, ἐφ' ὅσον δι' αὐτοῦ ἐπιβάλλεται ἡ πρὸς ἐνέργειαν ὑποχρέωσις, μὴ σκοπουμένου τοῦ ἐνδεχομένου ἐκ τῆς παραλείψεως αὐτῆς ἀποτελέσματος, ἔχομεν τὴν γνησίαν καὶ ἀμιγῆ παράστασιν τῶν δι' ἐλλείψεως τελεσιουργουμένων ἀδικημάτων (**delicta omissionis**).

§ 29. Μετὰ τῆς κατηγορίας ταύτης τῶν ἀδικημάτων δέον νὰ μὴ συγχύσωμεν τὰ ἀδικήματα τὰ ἐξ ἀπαγορευτικῆς μὲν τοῦ νόμου διατάξεως ἀπορρέοντα, ἅτινα ὅμως οὐ μόνον διὰ θετικῆς ἐνεργείας, ἀλλὰ καὶ διὰ παραλείψεως ὀφειλομένης ἐνεργείας τελεσιουργοῦνται (**del. per omissionem commissa**), ἐφ' ὅσον ἐξ αὐτῆς καὶ δι' αὐτῆς ἐπέρχεται τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαγορευόμενον ἀποτέλεσμα, ὡς τοῦτο ἐνδέχεται νὰ συμβῇ ἐπὶ τῆς ἀνθρωποκτονίας, τῆς παιδοκτονίας, τῆς φαρμακείας, τῆς ἐκθέσεως κτλ. [4]). Ἡ διαστολὴ αὕτη εἶναι ἀπαραίτητος καὶ σπουδαία, διότι, ὡς ἐν τῷ περὶ καταλογισμοῦ τῶν πράξεων κεφαλαίῳ ρηθήσεται, τὸ ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαγορευόμενον καὶ προσδίδον εἰς τὴν πρᾶξιν ἀξιόποινον χαρακτῆρα, τότε μόνον καταλογίζεται εἰς τὸν παραλείποντα

---

[1]) Geib Lehrb. II § 85.—Sturm Die commissivdelicte durch Unterlassungen u. die Omissivdelicte.—Schwarze Commentar Excurs VII σελ. 40.—Ortmann, Strafrechtszeitung 1873 σελ. 465. Merkel Lehrb. § 14 σελ. 38.

[2]) Ποιν. νόμου ἄρθρ. 130. 242. 327. 387.

[3]) Ποιν. νόμου ἄρθρ. 22 § 6. 324. 327. 328. 362. 458 κτλ.

[4]) Οὕτω λ. χ. ἐὰν ὁ ἐπιχειρήσας ἀκρωτηριασμόν τινα χειρουργὸς παραλείψῃ νὰ προνοήσῃ περὶ ὅλων, ὅσα εἰσὶν ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ζωῆς τοῦ νοσοῦντος, ἢ δὲν ἐφαρμόσῃ ταῦτα καταλλήλως (ἄρθρ. 301). Ἐπίσης ἐπὶ τῆς παιδοκτονίας ἐὰν ἡ μήτηρ ἀποκρύψῃ τὸν τοκετὸν (ἄρθρ. 298). Ἐπὶ τῆς φαρμακείας (ἄρθρ. 292. 559).

τὴν ἐνέργειαν τὴν πρὸς παραμπόδισιν αὐτοῦ ἀπαιτουμένην, ὅταν καὶ ἐφ' ὅσον ὑφίστατο ἡ πρὸς ἐνέργειαν αὐτοῦ ὑποχρέωσις.

Καὶ εἰς τὰ διὰ θετικῆς ἐνεργείας τελεσιουργούμενα ἀδικήματα, ὡς καὶ εἰς τὰ ἐξ ἀποχῆς πηγάζοντα προσδίδει ὁ νόμος διὰ τοῦ ἄρθ. 3 [1]) τὸ κοινὸν ὄνομα **πρᾶξις**, διευκολύνων οὕτω τὴν ἐργασίαν τῆς λεκτικῆς συντάξεως τῶν κατ' ἰδίαν διατάξεων περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν ἐγκλημάτων, καὶ ἀπαλλασσόμενος τῆς ἀνάγκης τοῦ μνημονεύειν ἑκάστοτε ρητῶς τοὺς ὅρους **πρᾶξις** καὶ **παράλειψις**. Ὑπὸ τὸν γενικὸν δὲ ὅρον **πρᾶξις** περιλαμβάνει τὰς τρεῖς ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ διακρίσεις τῶν ἀδικημάτων, ἤτοι τὰ κακουργήματα, πλημμελήματα, καὶ πταίσματα [2]).

Εἴδη τῶν ποινῶν ἐν γένει.

§ 30. Ἐξετάζοντες τὰς ποινὰς τὰς ἐν τῷ ποινικῷ νόμῳ ἀναγραφομένας δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν αὐτάς:

1) Ἐκ τῶν δικαιωμάτων τοῦ προσώπου καθ' ὧν ἀπευθύνονται, εἰς τὴν ποινὴν τοῦ **θανάτου**, δι' ἧς καταστρέφεται **ἡ ζωὴ** τοῦ καταδικασθέντος. Εἰς τὰς ποινὰς κατὰ τῆς **ἐλευθερίας**, καὶ τοιαῦται εἰσὶ τὰ ἰσόβια ἢ πρόσκαιρα δεσμά, ἡ εἱρκτή, ἡ φυλάκισις, ἡ κράτησις καὶ ἡ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις. Εἰς ποινὰς κατὰ τῆς **περιουσίας**, καὶ τοιαῦταί εἰσιν ἡ χρηματικὴ ποινή, τὸ πρόστιμον καὶ ἡ

---

[1]) Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου 1813. ἄρθρ. 1. Βαυαρικοῦ νομοσχ. 1827 1831 ἄρθρ. 1.

[2]) Ἐν τῷ γερμανικῷ κειμένῳ τοῦ ἄρθρου 3 ἡ λέξις «πρᾶξις» ἐκφράζεται διὰ τῶν λέξεων «That oder Handlung», αἵτινες εἰδικώτερον χαρακτηρίζουσι τὴν ἀξιόποινον πρᾶξιν, διότι ἡ μὲν λέξις That δηλοῖ τὴν ἀξιόποινον πρᾶξιν μὴ σκοπουμένης τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὸν ὑπαίτιον καὶ ἐν τῇ κατ' ἀντικείμενον παραστάσει αὐτῆς, δηλ. τὸ ἀξιόποινον γεγονός, τοὐναντίον δὲ ἡ λέξις Handlung δηλοῖ τὴν πρᾶξιν ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτῆς πρὸς τὸν ὑπαίτιον· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ δὲν ἦτο δυνατὸν δι' ἀντιστοίχων λέξεων νὰ γίνῃ ἡ διάκρισις αὕτη, οἱ μεταφρασταὶ τοῦ κειμένου τοῦ νόμου συνεχώνευσαν ἀμφοτέρας τὰς ἐκφράσεις ἐν τῇ λέξει πρᾶξις Dolmann Strafgesetzb.—ἄρθρ. 4 καὶ 5. σελ. 71.

μερικὴ δήμευσις. Τέλος εἰς ποινὰς κατὰ τῆς **τιμῆς** συνισταμένας εἰς τὴν διαρκῆ ἢ πρόσκαιρον στέρησιν παντοίων πολιτικῶν ἢ ἀστικῶν δικαιωμάτων, ὡς καὶ εἰς τὴν δημοσίευσιν τῶν καταδικαστικῶν ἀποφάσεων.

2) Ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐπιβάλλονται, εἰς ***κυρίας*** καὶ ***παρεπομένας***. Καὶ ***κυρίας*** μὲν ποινὰς καλοῦμεν τὰς αὐτοτελῶς καταγινωσκομένας, τοιαῦται δ' εἰσὶν ἡ θανατικὴ ποινή, ἐκ τῶν κατὰ τῆς ἐλευθερίας ποινῶν, τὰ ἰσόβια ἢ πρόσκαιρα δεσμά, ἡ εἰρκτή, ἡ φυλάκισις καὶ ἡ κράτησις, καὶ ἐκ τῶν κατὰ τῆς περιουσίας ἡ χρηματικὴ ποινὴ καὶ τὸ πρόστιμον. ***Παρεπομένας*** δὲ ποινὰς ὀνομάζομεν τὰς παρακολουθούσας τὴν εἰς κυρίαν ποινὴν καταδίκην προσώπου τινός, καὶ τοιαῦταί εἰσιν αἱ στερήσεις διαφόρων πολιτικῶν ἢ ἀστικῶν δικαιωμάτων, ἡ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις [1]), καὶ ἡ δήμευσις ὡρισμένων ἀντικειμένων.

3) Ἐκ τοῦ γενικοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς τιμωρητέας πράξεως εἰς ***ἐγκληματικάς***, ***ἐπανορθωτικάς***, ***καὶ ἀστυνομικάς***, περὶ ὧν εἰδικώτερον πραγματεύεται τὸ ἄρθρ. 4.

Ἄρθρον 4.

Ἐγκληματικαὶ ποιναὶ εἶναι 1) ὁ θάνατος· 2) δεσμὰ διὰ βίου· 3) δεσμὰ πρόσκαιρα. 4) εἰρκτή. — Ἐπανορθωτικαὶ ποιναὶ εἶναι 1) φυλάκισις· 2) χρηματικὴ ποινή. — Ἀστυνομικαὶ ποιναὶ εἶναι 1) κράτησις· 2) πρόστιμον.

§ 31. Ὡς βάσιν τῆς διαιρέσεως τῶν ποινῶν λαμβάνει τὸ ἄρθρ. 4 τὴν διαστολὴν τῶν ἀθεμίτων πράξεων κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρ. 2 μεθ' οὗ συνδέεται, εἰς κακουργήματα, πλημμελήματα, καὶ πταίσματα. Καὶ τὰς μὲν πρὸς τιμωρίαν τῶν κακουργημάτων ἐπιβλητέας ποινὰς καλεῖ ***ἐγκληματικάς***· εἰσὶ δὲ ὁ θάνατος, τὰ

---

[1]) Ἡ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις κατ' ἐξαίρεσιν ἔν τισι ῥητῶς ἐν τῷ νόμῳ ὁριζομέναις περιπτώσεσι καὶ αὐτοτελῶς ἐπιβάλλεται· ὅρ. ἄρθρ. 51. 115. 130. 131.

ἰσόβια ἢ πρόσκαιρα δεσμὰ καὶ ἡ εἰρκτή. Τὰς δὲ πρὸς τιμωρίαν τῶν πλημμελημάτων *ἐπανορθωτικάς* εἰσὶ δὲ ἡ φυλάκισις καὶ ἡ χρηματικὴ ποινή, καὶ τέλος τὰς πρὸς τιμωρίαν τῶν πταισμάτων *ἀστυνομικάς*, εἰσὶ δὲ ἡ κράτησις καὶ τὸ πρόστιμον. Περὶ τῆς ἐξετάσεως τῶν εἰρημένων εἰδῶν τῶν ποινῶν γενήσεται λόγος ἐν τοῖς ἑπομένοις.

Ποινὴ τοῦ θανάτου.

§ 32. Ἀπὸ πολλῶν ἤδη χρόνων ἡ διατήρησις ἢ κατάργησις τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου ἀποτελεῖ τὸ θέμα ζωηρῶν συζητήσεων καὶ μεταξὺ τῶν συγγραφέων, καὶ ἐνώπιον τῶν νομοθετικῶν σωμάτων πολλῶν ἐπικρατειῶν. Ἐν τούτοις μέχρι τῆς σήμερον δὲν ἐξηντλήθη ἔτι ἡ ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἀμφισβήτησις διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς ἑτέρας τῶν ἀντιφερομένων γνωμῶν.

Ἡ λεπτομερὴς ἔκθεσις τῶν παντοίων ἀπόψεων ὑφ' ἃς κατὰ τὰς ἀλληλοδιαδόχους περιόδους τῶν χρόνων τῆς νεωτέρας ἐποχῆς παρέστη τὸ ζήτημα, ἀρκοῦσα ἵν' ἀπαρτίσῃ πολύτομον συγγραφήν, δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὰ στενὰ ὅρια καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ προκειμένου ἔργου, ὥστε ἀναγκαίως ὀφείλομεν νὰ περιορίσωμεν τὴν ἔρευναν ἡμῶν εἰς σταχυολόγησιν ἐκ τῶν ἐμβριθεστέρων συγγραφέων τῶν περὶ τοῦ ἐπιμάχου ζητήματος συμπερασμάτων αὐτῶν [1]).

§ 33. Τινὲς ἀπεπειράθησαν ν' ἀνεύρωσι τὴν δικαιολογίαν τῆς θανατικῆς ποινῆς ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς παραδόσεσι καὶ ἰδίως ἐν τῇ ῥήσει τῆς παλαιᾶς Διαθήκης καθ' ἣν ὁ «*ἐκχέων αἷμα ἀνθρώπου ἀντὶ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἐκχυθήσεται*» [2]), ἀλλὰ λησμο-

---

[1]) Seeger Abhandlungen aus d. Strafrechte . . I. Heft. Der Streit über d. Todtesstrafe 1856.—Berner die Abschaffung d. Todtesstrafe. Dresden 1861.—Mittermaier. Die Todtesstrafe, Heidelberg 1862.—Christiansen Die rechtliche Unmöglichkeit d. Todtesstrafe. 1868. v. Holtzendorff Allg. Deutsche Strafrechtszeitung 1868, τοῦ ἰδίου Das Verbrechen d. Mordes und. die Todtesstrafe 1875. Haus la peine de mort Gand 1867.

[2]) Γενεσ. Θ'. 6.—Λευϊτικὸν ΚΔ'. 17 «καὶ ἄνθρωπος ὃς ἂν πατάξῃ ἄνθρωπον καὶ ἀποθάνῃ, θανάτῳ θανατούσθω».

νοῦσιν ὅτι ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ἐρείδεται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τοῦ δόγματος τοῦ ἀντιπεπονθότος ἐν τῇ ὑλικωτέρᾳ αὐτοῦ ἐκδηλώσει, « ***ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος, χεῖρα ἀντὶ χειρός, πόδα ἀντὶ ποδός*** » ὅπερ καὶ ἡ ἐπιστήμη καὶ αἱ νεώτεραι νομοθεσίαι ἀπέκρουσαν ὡς ὅλως ἀνυπόστατον. Ἑπομένως ἤθελεν εἶσθαι λίαν ἀνακόλουθον, ἐν ᾧ ἀφ' ἑνὸς ὑπὸ πάντων ὁμοφώνως ἀποδοκιμάζεται, ἀφ' ἑτέρου νὰ δεχθῶμεν αὐτὸ ἐν μέρει καὶ νὰ ἐφαρμόσωμεν προκειμένου λόγου περὶ τῆς θανατικῆς ποινῆς. Κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, οὐ μόνον ἡ ἀνθρωποκτονία, ἀλλὰ καὶ ἡ μοιχεία ἐτιμωρεῖτο διὰ θανατικῆς ποινῆς, ἀλλ' ὅμως ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τῶν Φαρισσαίων περὶ τῆς ἐπ' αὐτοφώρῳ κατειλημμένης μοιχαλίδος τῆς διὰ λιθοβολισμοῦ τιμωρητέας, ἀπήντησεν, « ***ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βαλέτω*** » [2]). Ἐν γένει δὲ ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία εἰς τὴν μετάνοιαν καὶ ἠθικὴν βελτίωσιν τῶν τιμωρουμένων ἀποβλέπουσα, ἀνέκαθεν ἐδείχθη ἀποκρούουσα τὴν ἐφαρμογὴν τῆς θανατικῆς ποινῆς ὡς ἀλυσιτελοῦς πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν. « **Ecclesia abhorret a sanguine** [3]).

§ 34. Οἱ τῶν ἀπολύτων περὶ ποινῆς θεωριῶν συνήγοροι, ὡς ὁ Κάντιος, ὁ Ἔγελος, καὶ οἱ περὶ αὐτούς, καίπερ πρεσβεύοντες ὅτι ἡ ποινὴ ἐν γένει δέον νὰ ᾖ ἀντίστοιχος, οὐχὶ κατ' εἶδος, ἀλλὰ δυνάμει πρὸς τὴν κολάσιμον πρᾶξιν, ἐπὶ τοῦ ἐγκλήματος ὅμως τοῦ ἐκ προμελέτης φόνου διδάσκουσιν, ὅτι ἡ προειρημένη ἀρχὴ τῆς ἐμμέσου ἀνταποδόσεως, δέον νὰ μετατραπῇ εἰς ἁπλῆν ἀνταπόδοσιν κατ' εἶδος, διὰ τὸ ἀνέφικτον ἐξευρέσεως ἰσοδυνάμου ποινῆς, καὶ ὁ ἔνοχος φόνου δέον νὰ στερηθῇ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ζωῆς. Ὅθεν ὡς δικαίαν καὶ νόμιμον τὴν θανατικὴν ποινὴν δέχονται, λεληθότως πως ἀποκλίνοντες οὕτως εἰς τὸ ἀπάνθρωπον σύστημα τῆς ταὐτοπαθείας, διότι κατὰ τὴν θεωρίαν αὐτῶν ταύτην, ὅταν τὸ ἐκ

---

[1]) Εὐαγγ. Ἰωάννου Η'. 1—11.

[2]) Ἔξοδ. ΚΑ'. 24.

[3]) Cap. 5. 9. X (3. 50 ne clerici vel monachi) cap. 3. X (5.20 de crim. falsi).

τοῦ ἀδικήματος προελθὸν κακὸν εἶνε ἀδύνατον νὰ τιμωρηθῇ δι' ἰσοδυνάμου ποινῆς, κατ' ἀκολουθίαν σκεπτόμενοι ὀφείλουσι νὰ δεχθῶσι τὴν κατ' εἶδος ἀνταπόδοσιν. Ἐὰν ὡς φρονοῦσιν ἡ μόνη δικαία ποινὴ τοῦ δολοφόνου εἶναι ὁ θάνατος, ἡ μετατροπὴ τῆς ποινῆς αὐτοῦ δι' οἱονδήποτε λόγον, ἢ ἡ ἀπαλλαγὴ αὐτοῦ διὰ τῆς ἀπονομῆς χάριτος παρίσταται ὡς ἀδίκημα ἀσύγγνωστον [1]).

Παραπλησίως τῇ γνώμῃ τοῦ Καντίου καὶ Ἐγέλου ὑποστηρίζουσιν ἄλλοι, ὅτι, ὅπως ὁ ἐν ἀμύνῃ, ἢ ἐν καταστάσει ἀνάγκης, ἔχει δικαίωμα νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν ζωὴν ἄλλου, ὅπως ἐν πολέμῳ ἐπιβάλλει ἑκάστῳ ἡ πολιτεία τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ θυσιάσαι τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ζωὴν ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἡ πολιτεία ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς στερήσεως τῆς ζωῆς τῶν ἐπιβουλευομένων τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς διὰ τῆς ἐκτελέσεως πράξεων, αἵτινες πάντα κοινωνικὸν δεσμὸν ἀπειλοῦσι νὰ καταστρέψωσι. Καὶ ἡ σκέψις αὕτη ἐπισταμένως βασανιζομένη ἀποδείκνυται λίαν ἀβάσιμος, διότι ἡ πολιτεία καταδικάζουσα τὸν ἐγκληματίσαντα εἰς θάνατον, οὔτε ἐν καταστάσει ἀμύνης, οὔτε ἐν καταστάσει ἀνάγκης διατελεῖ. Ὁ παραλληλισμὸς ἐν γένει τῆς τιμωρίας πρὸς τὴν ἄμυναν εἶναι ὅλως ἀδόκιμος, διότι ἡ μὲν ἄμυνα προϋποτίθησιν ἐπικειμένην, ἡ δὲ τιμωρία τετελεσμένην ἤδη προσβολὴν τοῦ δικαίου. Ἐπίσης ὁ κίνδυνος τῆς στερήσεως δικαιώματός τινος, ὁ ἐν τῇ καταστάσει ἀνάγκης δικαιολογῶν τὴν προσβολὴν τῶν δικαιωμάτων ἑτέρου προσώπου, δὲν ὑφίσταται καθ' ἣν στιγμὴν ἐπέρχεται ἡ τιμωρία τοῦ ἀδικήσαντος. Ἕνεκεν ἀμύνης δυνατὸν νὰ δικαιολογηθῇ ἡ γενομένη ἀκρωτηριάσις τοῦ σώματος τοῦ προσβάλλοντος, ἀλλ' ὅμως, οὐδεὶς ποτὲ ἐφαντάσθη νὰ συμπεράνῃ ἐντεῦθεν, ὅτι καὶ ἡ πολιτεία ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς

---

[1]) Πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Ἐγέλου καὶ Καντίου ἀποκλίνων ὁ Βέλγος ποινικολόγος Haus (Droit pénal Belge n° 567) δέχεται ὡς ἀποχρώντως δεδικαιολογημένην τὴν θανατικὴν ποινὴν πρὸς τιμωρίαν τῶν δολοφόνων μόνον, οἷς δὲν συγχωρεῖται νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὸ ἀπαραβίαστον τῆς ζωῆς, ἀφ' οὗ διὰ τῆς ὑπ' αὐτῶν διαπραχθείσης ἀνθρωποκτονίας ἀνῄρεσαν τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς.

καθιερώσεως ποινῆς οἱουδήποτε εἴδους ἀκρωτηριασμοῦ τοῦ σώματος τῶν ἀδικούντων.

Οὐδεμία ἐπὶ τέλους ἐπιτρέπεται νὰ γίνῃ ἀφομοίωσις μεταξὺ τοῦ ἐνδόξως ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης θνήσκοντος στρατιώτου, καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς λαιμητόμου ἀποκεφαλιζομένου κακούργου. Ὁ μὲν πίπτει ἀπροσδοκήτως θῦμα ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἀμυνόμενος καὶ τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς ἐπιδιώκων, ὁ θάνατος αὐτοῦ δὲν εἶναι ἔργον τῆς πολιτείας ὑπὲρ ἧς προκινδυνεύει, τοὐναντίον εἶναι γεγονὸς παρὰ τὴν θέλησιν αὐτῆς προελθὸν, εἶναι θυσία ἣν αὐτὴ ἡ ἰδία διὰ τῆς στερήσεως αὐτοῦ ὑποφέρει, ὁ δὲ καταδικασθεὶς κακοῦργος στερεῖται τῆς ζωῆς δι' ἀποφάσεως αὐτῆς τῆς πολιτείας, ἣν ἐσκεμμένως ἐκτελεῖ, καταστρέφουσα δικαίωμα ἀπαραβίαστον, ὡς δώρημα θεῖον καὶ ἀναφαίρετον, ἀποτελοῦν τὴν θεμελιώδη βάσιν τῆς ὑπάρξεως ἁπάντων τῶν ἄλλων δικαιωμάτων τοῦ προσώπου[1]).

§ 35 Πολλοί, ἐγκαταλιπόντες τὸ πεδίον τῆς συζητήσεως περὶ τῆς νομιμότητος τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἀπεπειράθησαν νὰ εὕρωσιν ἀποχρῶσαν δικαιολογίαν ἐν τῇ ἐκφοβίσει, ἣν προξενεῖ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς, καὶ ἐν τῇ ἐπερχομένῃ ἐκ ταύτης προλήψει τῶν ἀδικημάτων. Πλὴν καὶ τὸ σύστημα τοῦτο τῆς ὑπερασπίσεως δὲν παρέχει λόγους ἀρκούντως πειστικούς. Ἀναντιρρήτως ἡ θανατικὴ ποινὴ εἶναι ἡ καταλληλοτέρα πρὸς πρόληψιν πάσης μελλούσης ἀδικίας ὑπὸ τοῦ ἐγκληματίσαντος, ἀλλ' ἡ ἐνέργεια αὐτῆς, ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ τὸν τελικὸν σκοπόν, καταστρέφουσα καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ὕπαρξιν τοῦ προσώπου, καὶ εὐλόγως παραβαλλομένη πρὸς τὸ φάρμακον, ὅπερ, ἀντὶ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἀσθενοῦντα τῆς ἐνδεχομένης προόδου τῆς νόσου καὶ τῶν ἀλγηδόνων αὐτῆς, καταστρέφει τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Μετὰ τὴν ἀναμόρφωσιν τοῦ συστήματος τῶν φυλακῶν καὶ τὴν ὀργάνωσιν αὐτῶν ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ἠθικῆς ἀναπλάσεως τῶν καταδίκων, ἡ πρόληψις τῶν ἀδικημάτων δυνατὸν νὰ κατορθωθῇ ἄνευ τῆς χρήσεως τοῦ ἐσχάτου τούτου μέσου, ὅπερ τότε μόνον ἠδύνατο νὰ

[1]) Christiansen Die rechtliche Unmöglichkeit d. Todtesstrafe. Halle 1868.

δικαιολογηθῇ, ἐὰν δὲν ἦτον ἀληθὲς ὅτι καὶ ὁ μᾶλλον πεπωρωμένην ἔχων τὴν καρδίαν κακοῦργος, εἶναι ἐπιδεκτικὸς βελτιώσεως, ὡς πλεῖστα ὅσα παραδείγματα ἐκ τῶν ἐκθέσεων τῶν σωφρονιστηρίων μαρτυροῦσι.

Ἐπίσης καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἐκφοβίσεως, ἧς ἕνεκεν ἡ χρησιμότης τῆς θανατικῆς ποινῆς ὑπὸ πολλῶν ὑποστηρίζεται, δὲν φαίνεται ἐνυπάρχουσα ἐν τῷ βαθμῷ ἐν ᾧ κοινῶς ὑποτίθεται, ἐὰν συγκρίνῃ τις τὸν ἀριθμὸν τῶν διὰ θανατικῆς ποινῆς τιμωρηθέντων κακούργων, πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ποινῆς ταύτης διαπραξάντων ἐγκλήματα τιμωρούμενα διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς. Ὁ δὲ λόγος τούτου πρόχειρος. Τὰ ἐγκλήματα ἀνεξαιρέτως σχεδὸν πηγάζουσιν ἢ ἐκ πάθους ἢ ἐξ ἰδιοτελείας. Ἐὰν τὸ πάθος ὑπάρχῃ τὸ κινοῦν ἐλατήριον τῆς πράξεως, συσκιάζον τὸν ὁρίζοντα τοῦ λογικοῦ, δὲν ἐπιτρέπει τῷ πράττοντι νὰ σκεφθῇ ὡρίμως περὶ τῶν ἐπακολουθημάτων αὐτῆς, ἢ καὶ ἐὰν ἐγερθῇ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ ἐνδοιασμός τις, ἢ φόβος περὶ τῆς ἐπικειμένης τιμωρίας, τὸ πάθος κατισχύει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πάσης ἄλλης σκέψεως, ὥστε ἀμελλητὶ συμπαρασύρει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς στυγερωτέρας πράξεως, καίπερ προβλέποντα βέβαιον τὸν ὄλεθρον αὐτοῦ. Ὅθεν ἐπὶ τῶν ἐκ πάθους πηγαζόντων ἐγκλημάτων ἡ θανατικὴ ποινὴ δείκνυται ἀνίσχυρος ὅπως διὰ τῆς ἐκφοβίσεως ἐπιδράσῃ πρὸς ἀποτροπὴν ἀπὸ τοῦ ἀδικήματος. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἰδιοτελείας πραττομένων ἐγκλημάτων, παρατηροῦμεν ὅτι δὲν κέκτηται τοιαύτην τινὰ ἀπολύτως δύναμιν, διότι, ἐκτὸς τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ὑπαιτίου, ὅστις δυνατὸν νὰ εἶναι τοιοῦτος ὥστε νὰ μὴ ἀποδειλιᾷ ἐνώπιον οἱουδήποτε κινδύνου [1]), πλεῖστα ἄλλα συντρέχουσιν αἴτια ἐξαμβλύνοντα τὴν δύναμιν τῆς θανατικῆς ποινῆς. Παραλείποντες τὴν ἐν γένει ἐλπίδα τῆς διαφυγῆς τῆς

---

[1]) Περὶ τούτου ὁμιλῶν ὁ Lepelletier de Saint-Fargeau ἐν τῇ συνταχτικῇ τῶν Γάλλων συνελεύσει παρετήρησε λίαν ὀρθῶς, ὅτι Les grands criminels ont toujours de commun avec les plus vertueux des hommes, les héros mêmes, le mépris de la mort.» — Trébutien Droit criminel I. σελ. 208.

ποινῆς, ἐφ' ὅλων τῶν ποινῶν ἐξ ἴσου ἀντιδρῶσαν, περιοριζόμεθα ἰδίως εἰς τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπονομῆς χάριτος, ἥτις ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, ἐφόσον ἡ δόξα περὶ καταργήσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς κραταιοῦται, τοσοῦτον ἐπεξετάθη, ὥστε ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὰς στατιστικὰς τῶν κυριωτέρων τῆς Εὐρώπης ἐπικρατειῶν παρατηρεῖ, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκτελέσεων τῆς θανατικῆς ποινῆς, καὶ τῶν ἀπονεμηθεισῶν χαρίτων εἰς καταδικασθέντας εἰς θάνατον, εἰς ἀντίστροφον ὅλως εὑρίσκεται σχέσιν[1]).

Ἐκτὸς δὲ τῆς ἐλπίδος τῆς χάριτος ὑπάρχει ἐν ταῖς νομοθεσίαις, αἵτινες κατὰ τὴν διαδικασίαν ἐνώπιον τῶν ἐνόρκων δικαστηρίων ἐπιτρέπουσι τὴν θέσιν γενικοῦ ἐλαφρυντικοῦ ζητήματος καὶ ἑτέρα ὑπεκφυγὴ τῆς θανατικῆς ποινῆς εἰς τὸ αὐτὸ φέρουσα ἀποτέλεσμα. Ἐντεῦθεν γίνεται δῆλον ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ θανατικὴ ποινὴ στερεῖται τῆς ἐκφοβιστικῆς ἐντυπώσεως, ἣν πολλοὶ δέχονται ἐνυπάρχουσαν αὐτῇ καὶ συντελοῦσαν πρὸς ἀποτροπὴν τῆς διαπράξεως τῶν διὰ ταύτης τιμωρουμένων ἐγκλημάτων.

Ἡ ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐφαρμογὴ τῆς θανατικῆς ποινῆς, οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον χρησιμεύει πρὸς δικαιολογίαν καὶ διατήρησιν αὐτῆς καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Οὐδέποτε ἐν τῇ ἐπιστήμῃ πεπλανημένη τις θεωρία εὑρίσκει ὑποστήριγμα προτείνουσα ὑπὲρ ἑαυτῆς τὴν ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐφαρμογήν. Ὅπως ἡ δουλεία, τὰ βασανιστήρια, οἱ σωματικοὶ ἀκρωτηριασμοί, καὶ πολλὰ ἄλλα βαρβάρων ἐποχῶν βάρβαρα θεσμοθετήματα κατηργήθησαν ὑπὸ τῶν νεωτέρων νομοθεσιῶν, καίπερ ἐπὶ πολλοὺς ἰσχύσαντα αἰῶνας, οὕτω βεβαίως καὶ ἡ θανατικὴ ποινὴ ἀδύνατον νὰ ἀρυσθῇ ἐν

---

[1]) Οὕτω λ. χ. ἐν Βελγίῳ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1831—1849 ἐκ 438 καταδικασθέντων εἰς θάνατον 410 ἔτυχον χάριτος καὶ 28 μόνον ὑπέστησαν τὴν ποινήν. Ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τὰ ἔτη 1853—57 ἐξ 176 καταδικασθέντων εἰς θάνατον 40 μόνον. Ἐκ δὲ τῶν καταδικασθέντων ἀπὸ τοῦ 1870—1875 ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀνήρχετο εἰς 134 ὑπέστησαν τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου μόνον 70. Ἐν Αὐστρίᾳ ἐν ἔτει 1856 ἐξ 122 μόνον 83· ἀπὸ τοῦ 1862—1865 ἐξ 157 μόνον 26. Ἐν Βαυαρίᾳ 1811—1851 ἐκ 203, μόνον 65 ἀπὸ δὲ τοῦ 1861—1865 ἐκ 35 μόνον 2. Ἐν Πρωσσίᾳ ἀπὸ τοῦ 1858—1863 ἐκ 208 μόνον 26.

τῷ παρελθόντι μόνον τὸν λόγον τῆς περαιτέρω ὑπάρξεως, ἐὰν τὰ προεκτεθέντα ἐπιχειρήματα ὦσιν ἰσχυρὰ ὅπως κλονίσωσι τοὐλάχιστον τὴν πεποίθησιν περὶ τῆς νομιμότητος καὶ χρησιμότητος αὐτῆς.

§ 36 Πλὴν ἐκτὸς τῶν εἰρημένων παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ θανατικὴ ποινὴ στερεῖται τῶν ἀναγκαίων προσόντων ἑκάστης ποινῆς, ἤτοι δὲν εἶναι ***διαιρετή***, καὶ ἑπομένως ἐπιδεκτικὴ ὅπως ἑκάστοτε ἐπακριβῶς προσεπιμετρηθῇ πρὸς τὴν ἐνοχὴν τοῦ καταδικαζομένου, καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν βαρυτάτων ἐγκλημάτων ὅλως διάφορον οὖσαν. Οὐδεμία συνάφεια καὶ κατὰ βαθμὸν προϊοῦσα ἀναλογία μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων ποινῶν ὑφίσταται. Ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς προκαλεῖ συνήθως τὸν οἶκτον καὶ τὴν συμπάθειαν τῶν θεατῶν εἰς βαθμὸν ἥκιστα συνάδοντα πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ποινῆς. Οὐδ' εἶνε ***μετακλητή***, ἐπιτρέπουσα τὴν διακοπὴν ἢ ἄρσιν τῶν ἐπακολουθημάτων αὐτῆς, ἐάν ποτε ἤθελεν ἀποδειχθῇ ὅτι ἀδίκως ἐπεβλήθη κατά τινος. Ἀναδιφοῦντες τὰ δικαστικὰ χρονικὰ πλεῖστα εὑρίσκομεν παραδείγματα ἀνεπανορθώτων ἀποπλανήσεων τῆς δικαιοσύνης, ὧν ἕνεκα αἷμα ἀθῷον ἔρρευσεν, ὅπως ἀποπλύνῃ τὰς κηλίδας ἀλλοτρίων ἐγκλημάτων[1]).

Ἡ θανατικὴ ποινὴ δὲν συμβιβάζεται καὶ πρὸς τὸν ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ποινῆς περιεχόμενον σκοπὸν τῆς βελτιώσεως, καταστρέφουσα

---

[1]) Οὕτως ἐν ἔτει 1761 τὸ ἐν Τουλούζῃ Παρλαμέντον κατεδίκασεν εἰς τὸν διὰ τοῦ τροχοῦ θάνατον μετὰ βασανιστηρίων Γάλλον τινὰ διαμαρτυρόμενον Ἰωάννην Καλᾶν, κατηγορηθέντα ὅτι ἐφόνευσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ, διότι ἀπέκλινε πρὸς τὸν καθολικισμόν, μετέπειτα δὲ ἀνεκαλύφθη ὅτι ἦν ἐντελῶς ἀθῷος τοῦ φόνου τούτου. Τὸ συμβὰν ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Voltaire πρὸς δημοσίευσιν τῆς περιωνύμου αὐτοῦ διατριβῆς Prix de la justice et de l' humanité. 1778. ὅρ. Ed. Herz Voltaire u. die Französische Strafrechtspflege. 1887.—Τοιαῦτα παραδείγματα ἀναφέρονται καὶ ἐν τοῖς νεωτάτοις ἔτι χρόνοις· ἐν ἔτει 1848 ἐν Gironde κατεδικάσθη ὁ Lesnier εἰς θάνατον ἕνεκα φόνου καὶ ἐμπρησμοῦ, καίπερ ἀθῷος ὤν, ἐν ἔτει 1855 ὁ Malle ἐν Λονδίνῳ ἕνεκα κλοπῆς μετὰ βιαιοπραγιῶν. Ὁ Ziegenmayr καὶ Busse ἐν Ἀννοβέρῳ τῷ 1855 ἕνεκα φόνου καὶ κλοπῆς. Ortolan Droit Pénal I σελ. 608.— Mittermaier Todtesstrafe. σελ. 109.

τὸ πρόσωπον ἐφ' οὗ ἐφαρμόζεται. Οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν θανατικὴν ποινὴν ἰσχυρίζονται, ὅτι οἱ ἀποτολμήσαντες τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικημάτων, διὰ θανατικῆς ποινῆς κολαζομένων, εἰσὶν ἀναντιρρήτως ἀνεπίδεκτοι πάσης βελτιώσεως, ὅθεν ἡ πολιτεία δικαιοῦται, ὡς ἄχρηστα καὶ ἐπιβλαβῆ μέλη, νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς δημίους[1].) Ἐγκύπτων τις μετὰ προσοχῆς εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτῆρος πείθεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὅσον καὶ ἂν ὑποτεθῇ παρεκτραπεὶς τῆς ὁδοῦ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ δικαίου, διατηρεῖ πάντοτε ἐν ἑαυτῷ τὴν δύναμιν τῆς θελήσεως ὅπως καταπνίξῃ τὰς ἐμφωλευούσας ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ κακίας καὶ ἀσπασθῇ τὴν ἀρετήν. Ὡς βεβαιοῦται ἐκ τῶν ἐκθέσεων πολλῶν διευθυντῶν σωφρονιστηρίων, οἵτινες μετ' ἐπιστασίας ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ψυχολογικὴν μελέτην τῶν χαρακτήρων τῶν καταδίκων, καὶ οἱ τὰ δεινότερα πράξαντες ἐγκλήματα εἰσὶν ἐπιδεκτικοὶ βελτιώσεως· παρετηρήθη μάλιστα ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν, ὡς προελθόντες εἰς τὸν ὕπατον βαθμὸν τῆς κακίας, μεθ' ὃν δὲν ὑπολείπεται, ἢ ἡ πρὸς τὸ ἀγαθὸν μετάστασις, ταχύτερον τρέπονται εἰς μετάνοιαν, ἢ ἄλλοι ἐπὶ ἐλαφροτέροις καταδικασθέντες ἐγκλήμασιν, οἷον ἕνεκα κλοπῆς, ἀπάτης, πλαστογραφίας κτλ. Ἐὰν λοιπὸν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ εἰς θάνατον καταδικασθεὶς πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς πράγματι μετενόησεν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, καὶ ἀπεφάσισε νὰ βελτιωθῇ, εἶναι ὅλως ἀνεπιεικὲς νὰ ἀφαιρέσωμεν ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἐπίτευξιν τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ ἀναπλάσεως, εἶναι ὅλως ἄδικον ν' ἀπαιτήσωμεν παρ' αὐτοῦ ὅπως διὰ τοῦ αἵματος ἐκπλύνῃ τὸν ρύπον τῶν ἀνοσιουργημάτων, καὶ οὐχὶ διὰ τῶν θερμῶν δακρύων τῆς μετανοίας. Ἐὰν δὲ τοὐναντίον ὁ καταδικασθεὶς ἐμμένῃ ἐν τῇ αὐτῇ τῆς κακίας διαθέσει, ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου, ἀφαιροῦσα πᾶσαν ἐνδεχομένην πιθανότητα βελτιώσεως, παρίσταται εἰς αὐτὸν, στερούμενον τῆς συνει-

---

[1]) Τὴν εἰρημένην γνώμην ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ὑπεστήριξαν ἰδίως οἱ τῆς ἀνθρωπολογικῆς σχολῆς ὀπαδοὶ ὁ Lombroso l' Uomo deliquente (Turino 1881) καὶ ὁ R. Garofalo Criminologia. (Turino 1883) ὅρ. τὴν ὑπὸ τοῦ ἰδίου συγγραφέως ἐπεξεργασθεῖσαν μετὰ πολλῶν προσθηκῶν γαλλιστὶ ἔκδοσιν Criminalogie. Paris 1888.

δήσεως τοῦ μεγέθους τοῦ πραχθέντος κακουργήματος, ὡς ἀδίκημα ὑπὸ τῆς πολιτείας κατ' αὐτοῦ ἐκτελούμενον, ὡς ἁπλοῦς αὐτοῦ φόνος.

§ 37 Ὁ κορυφαῖος τῶν ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς συγγραψάντων ἐν προγενεστέροις χρόνοις εἶναι ὁ Βεκκαρίας (1738—1794). Ὁρμώμενος ἐκ τῆς περὶ κοινωνικοῦ συναλλάγματος θεωρίας, φρονεῖ ὡς λογικῶς ἀπαράδεκτον τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐκχωρήσεως τῇ πολιτείᾳ τοῦ δικαιώματος τῆς ἀφαιρέσεως τῆς ζωῆς, ἀφοῦ οἱ ἐν κοινωνίᾳ συζῶντες μόλις καὶ μετὰ βίας συνήνεσαν εἰς τὴν ἀπαλλοτρίωσιν ἐλαχίστου μέρους τῆς προσωπικῆς αὐτῶν ἐλευθερίας. [1]) Αἱ ἰδέαι αὐτοῦ ἔσχον μεγίστην ροπὴν ἐπὶ τῶν συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων νομοθεσιῶν. Ὑπ' αὐτῶν ἐμφορηθεὶς ὁ φιλάνθρωπος ἡγεμὼν τῆς Τοσκάνης Λεοπόλδος, ἐν τῷ δημοσιευθέντι ἐν ἔτει 1786 ποινικῷ κώδικι, κατήργησε τὴν θανατικὴν ποινήν[2]). Τὸ παράδειγμα τοῦ Λεοπόλδου ἐμιμήθη καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰωσὴφ Β' τῆς Αὐστρίας, ὅστις ἐπίσης ἐν τῷ ποινικῷ νόμῳ τῆς 2 Ἀπριλίου 1787 κατήργησε τὴν θανατικὴν ποινήν, εἰσαχθεῖσαν αὖθις ὑπὸ Φραγκίσκου Β' ἐν ἔτει 1796.

Ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τῆς πρώτης ἐπαναστάσεως πολλάκις ἀνεκινήθη τὸ ζήτημα περὶ καταργήσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς. Ἐν τῇ Ἐθνικῇ συνελεύσει ἐγένετο μὲν πρότασις ὑπὸ τοῦ Lepelletier de Saint-Fargeau, ἀλλ' ἀπερρίφθη ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας. Τὴν αὐτὴν πρότασιν ἐπανέλαβεν ὁ Condorcet ἐν τῇ συμβατικῇ συνελεύσει (1793) καὶ ἐγένετο μὲν δεκτή, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς καταργήσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς δημοσιεύσεως τῆς γενικῆς εἰρήνης. Ὁ ὅρος οὗτος ἐματαίωσε τὴν ἀπόφασιν τῆς συνε-

---

[1]) Dei delitti et delle pene. Monaco 1761.

[2]) Μεταγενεστέρως εἰσήχθη καὶ πάλιν ἡ θανατικὴ ποινή, ἀλλὰ τοσαύτη ὑπῆρχεν ἐν τῷ κοινῷ κατ' αὐτῆς πεποίθησις ὥστε σπανιώτατα ἐφηρμόσθη, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους 1831 ἐντελῶς ἀπεκλείσθη ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς. Ὅτε ἡ Τοσκάνη συμπεριελήφθη ἐν τῷ Ἰταλικῷ βασιλείῳ ἐξεδόθη ἰδιαίτερον διάταγμα τῆς 10 Ἰανουαρίου 1860 καταργῆσαν ὁριστικῶς τὴν θανατικὴν ποινήν.

λεύσεως, διότι διὰ μεταγενεστέρου νόμου τῆς 8 Nivôse ἔτους X ὡρίσθη ὅτι μέχρι νεωτέρας διατάξεως ἡ θανατικὴ ποινὴ θέλει ἐφαρμόζεσθαι ἐν ταῖς διὰ τῶν νόμων προβλεπομέναις περιπτώσεσιν. Ἐν ἔτει 1830 ἀνεφάνη ἐκ νέου τὸ περὶ αὐτῆς ζήτημα καθ' ὃν χρόνον ἐπέκειτο ἡ εἰς δίκην εἰσαγωγὴ τῶν ὑπουργῶν τοῦ ἐξωσθέντος Καρόλου Γ',ὡς καὶ ἐν τῇ ἐθνικῇ συνελεύσει τοῦ 1848. Ἂν καὶ ἀπέτυχον ἐν Γαλλίᾳ αἱ ἀλλεπάλληλοι αὗται περὶ καταργήσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς ἀπόπειραι, οὐσιωδῶς ὅμως συνετέλεσαν ὅπως περιορισθῶσιν αἱ περιπτώσεις τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς, ἰδίως μάλιστα διὰ τοῦ ἐπὶ Λουδοβίκου Φιλίππου ἐν ἔτει 1832 δημοσιευθέντος νόμου, δι' οὗ ἐδόθη τὸ δικαίωμα τοῖς ἐνόρκοις τοῦ ἀποφαίνεσθαι ἐν τῇ ἐτυμηγορίᾳ αὐτῶν περὶ ὑπάρξεως ἐλαφρυντικῶν περιστατικῶν. Κύριος σκοπὸς τοῦ νόμου τούτου ὑπῆρξεν ἡ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, συμφώνως πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν πνεῦμα, κατάργησις τῆς ἐφαρμογῆς τῆς θανατικῆς ποινῆς, διότι ὅταν οἱ ἔνορκοι ἀποδοκιμάζοντες τὴν θανατικὴν ποινήν, ἢ νομίζοντες αὐτὴν δυσανάλογον πρὸς τὸ πραχθὲν ἔγκλημα, δέχωνται ἐν τῇ ἐτυμηγορίᾳ αὐτῶν τὴν ὕπαρξιν ἐλαφρυντικῶν περιστατικῶν ἐν γένει, ὁ δικαστὴς ὀφείλει νά ἐπιβάλλῃ ποινὴν κατὰ ἕνα βαθμὸν κατωτέραν τῆς ἐν τῷ νόμῳ περιεχομένης. Οὕτω δὲ ἐπιτυγχάνουσιν οἱ ἔνορκοι ν' ἀπαλλάξωσι τὸν ἔνοχον τῆς καταγνωστέας θανατικῆς ποινῆς. Ὡσαύτως καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἐν τῇ ἐν ἔτει 1848 συγκροτηθείσῃ ἐν Φραγκφόρτῃ ἐθνικῇ συνελεύσει ἐψηφίσθη ἡ κατάργησις τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἀλλ' ἡ ἀποτυχία τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἡ ἐπικρατήσασα μετ' αὐτὴν πολιτικὴ ἀντίδρασις, συνετέλεσαν εἰς τὴν ματαίωσιν τῆς παραδοχῆς τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐν ταῖς νομοθεσίαις τῶν διαφόρων ἐπικρατειῶν.

Καὶ ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ ἠγέρθη οὐχὶ σμικρὰ ἀντίδρασις κατὰ τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἥτις ὀσημέραι μεγεθυνομένη, ἔν τισι μὲν πολιτείας τὴν ὁλοσχερῆ αὐτῆς κατάργησιν, (Michigan 1846 Rhode Island 1852, Wisconsin 1853, Main 1887) ἔν τισι δὲ τὴν ἐλάττωσιν τῶν περιπτώσεων τῆς ἐφαρμογῆς ταύτης ἐπήνεγκεν.

Τοιαύτην τινὰ τάσιν πρὸς περιορισμὸν τῆς θανατικῆς ποινῆς παρατηροῦμεν καὶ ἐν ἁπάσαις ταῖς νεωτέραις νομοθεσίαις τῶν

Εὐρωπαϊκῶν ἐπικρατειῶν, οἷον τοῦ Βελγίου, τῶν Κάτω Χωρῶν, τῆς Ἑλβετίας, καὶ τῆς Γερμανίας[1]). Ἐκ ταύτης δύναταί τις ἀδιστάκτως νὰ εἰκάσῃ ὅτι οὐχὶ ἐν ἀπωτάτῳ μέλλοντι κεῖται ἡ ὁριστικὴ λύσις τοῦ ζητήματος περὶ τῆς ποινῆς ταύτης, ἀφοῦ μάλιστα, ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων ἐμφαίνεται, δὲν δύναται πλέον νὰ ἐπικαλεσθῇ ὑπὲρ ἑαυτῆς τὴν γενικὴν πεποίθησιν ὅτι καὶ δικαία εἶναι καὶ ὠφέλιμος ἀποβαίνει, τοὐναντίον ἔντονοι ἐγείρονται κατ' αὐτῆς διαμαρτυρίαι ἀποδεικνύουσαι ὅτι ἀπώλεσε τοὺς κυριωτέρους τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς λόγους.

§ 38 Καίπερ καθ' ὁλοκληρίαν συμμεριζόμενοι τὴν γνώμην τῶν

---

[1]) Κατὰ τὸν Βελγικὸν ποιν. νόμον δὲν καταγινώσκεται θανατικὴ ποινὴ κατὰ τῶν μήπω ὑπερβάντων τὸ 18 ἔτος τῆς ἡλικίας ὅτε ἐτελέσθη ἡ ἐπισύρουσα αὐτὴν ἐγκληματικὴ πρᾶξις. Κατὰ δὲ τῶν ὑπερβάντων τὴν ἡλικίαν ταύτην ἡ θανατικὴ ποινὴ ἐπιβάλλεται ἐν ταῖς ἑξῆς μόνον περιπτώσεσιν, ἤτοι ἕνεκα 1) προσβολῆς κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Βασιλέως ἢ τοῦ διαδόχου ἄρθρ. 101 καὶ 102. — 2) φόνου ἄρθρ. 394. — 3) πατροκτονίας ἄρθρ. 395. — 4) παιδοκτονίας ἄρθρ. 396. — 5) φαρμακείας ἄρθρ. 397. — Κατὰ δὲ τὸν Γερμανικὸν ποινικὸν νόμον καταγινώσκεται. θανατικὴ ποινὴ ἕνεκεν ἐσχάτης προδοσίας ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἄρθρ. 80, καὶ ἕνεκα φόνου ἄρθρ. 211. — Κατὰ τὴν δευτέραν ἀνάγνωσιν ἐν τῷ Γερμανικῷ κοινοβουλίῳ τοῦ νομοσχεδίου τοῦ ποινικοῦ νόμου (28 Φεβρουαρίου — 8 Ἀπριλίου 1870) ἐγένετο δεκτὴ ἡ περὶ τελείας καταργήσεως αὐτῆς πρότασις διὰ ψήφων 118 κατὰ 81. Ἀλλ' ἐν τῇ τρίτῃ ἀναγνώσει διὰ τῶν παραστάσεων τοῦ Βισμάρκ (ὅρ. ἀγόρευσιν αὐτοῦ 23 Μαΐου 1870) ἐγένετο δεκτὴ διὰ μικρᾶς πλειονοψηφίας (διὰ ψήφων 127 κατὰ 119) ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς ἐν ταῖς εἰρημέναις δυσὶ περιπτώσεσιν. — Ἐν Ἰταλίᾳ, ἀπὸ τοῦ 1877 μὴ ἐφαρμοσθεῖσα, κατηργήθη ὁριστικῶς ἡ θανατικὴ ποινὴ διὰ τοῦ νῦν ἰσχύοντος ποινικοῦ νόμου τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1890, ἀντικατασταθεῖσα διὰ τῆς ποινῆς τῶν ἰσοβίων δεσμῶν (ergastolo). Ὡσαύτως καὶ ἐν Ὁλλανδίᾳ, μὴ ἐφαρμοσθεῖσα ἀπὸ τοῦ 1870,κατηργήθη διὰ τοῦ ποιν. νόμου τῆς 3 Μαρτίου 1881.) Ἐν Ῥουμανίᾳ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1864 ἔπαυσεν ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς κυρωθείσης τῆς καταργήσεως διὰ τοῦ συντάγματος τοῦ 1866. — Ἐν Ἑλβετίᾳ διὰ τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συντάγματος τοῦ 1874 κατηργήθη ἡ θανατικὴ ποινή. Ἀπὸ τῆς 28 Μαΐου 1879 ἡ ὁμοσπονδία ἀνεκήρυξεν αὐτὴν μὴ ἐφαρμοστέαν μόνον ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ἀδικημάτων, ὅθεν πολλὰ ἐκ τῶν Καντονίων ἐπανέφερον αὐτήν.

ὑποστηριζόντων τὴν κατάργησιν τῆς θανατικῆς ποινῆς, δὲν διστάζομεν ὅμως νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι τότε μόνον αὕτη ἄνευ ἀνατροπῆς τῆς ἐννόμου τάξεως δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ, ὅταν διὰ τῆς σκοπίμου ὀργανώσεως τοῦ τῶν φυλακῶν συστήματος, ἡ πολιτεία οὐ μόνον τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν τοῦ ἀδικήματος ἐπιτυγχάνει, ἀλλὰ καὶ κατὰ πάσης ἐνδεχομένης ὑποτροπῆς ἀσφαλίζεται διὰ τῆς ἠθικῆς τῶν καταδικασθέντων βελτιώσεως. Ὅταν ὅμως οἱ ὅροι οὗτοι ἐλλείπουσι, τότε βεβαίως ἡ πολιτεία ἀναγκάζεται ἄκουσα νὰ προσφύγῃ εἰς τὸ ἀδικαιολόγητον τοῦτο μέσον, θυσιάζουσα τὸ μέρος πρὸς σωτηρίαν τοῦ ὅλου. Ἀλλ' ἡ πολιτεία αὕτη δικαίως ἐξομοιοῦται τῷ κινδυνεύοντι νὰ καταποντισθῇ πλοιαρίῳ, οὗ οἱ ἐπιβάται ἀπελπισθέντες ρίπτουσιν εἰς τὰ κύματα τοὺς ἀσθενεστέρους τῶν συνεπιβατῶν πρὸς ἰδίαν σωτηρίαν.

Ὁ ἡμέτερος ποινικὸς νόμος ἀπειλεῖ τὴν τοῦ θανάτου ποινὴν εἰς τοὺς ἐνόχους τῶν ἑξῆς ἐγκλημάτων· 1) ἐσχάτης προδοσίας, ἄρθρ. 123,125, 127,128.—2) ἔργῳ ἐξυβρίσεως τοῦ Βασιλέως ἢ ἀπειλῆς αἰκίας, ἄρθρ. 1 (137) τοῦ περὶ ἐξυβρίσεων καὶ περὶ τύπου νόμου· — 3) στάσεως, καθ' ἣν διεπράχθη φόνος, ἀναίρεσις, ἐμπρησμὸς ἢ ληστεία (ἄρθρ. 175,177)· —4) φόνου (ἄρθρ. 288, 289)· —5) ληστείας (ἄρθρ. 364), πειρατείας καὶ ναυταπάτης· —6) ἐκβιάσεως (ἄρθρ. 368)· —7) ἐμπρησμοῦ ἐὰν ἐπῆλθε φόνος (ἄρθρ. 408, 409).

Κατὰ πρῶτον δὲ ἡ Β' ἐν Ἀθήναις Ἐθνοσυνέλευσις κατήργησε τὴν θανατικὴν ποινὴν ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ἀδικημάτων, ἐὰν μὴ ὦσι σύνθετα (ἄρθρ. 18 Συντάγμ. 1863).

Ποιναὶ περιορίζουσαι τὴν ἐλευθερίαν.

§ 39 Ἐν ταῖς νομοθεσίαις τῶν ἀρχαίων χρόνων ἐντελῶς ἐλλείπουσιν ἢ σπανιώτατα μόνον ἀπαντῶσιν αἱ περιορίζουσαι τὴν ἐλευθερίαν ποιναί, διότι ἐν μὲν τῇ νηπιώδει τῶν πολιτειῶν καταστάσει ἥκιστα πρὸς τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς ποινῆς ἦν δυνατὸν νὰ συμβιβασθῇ ἡ ἐπιδιωκομένη ὑπὸ τοῦ παθόντος ἐκδίκησις, ἡ νομιζομένη ὡς ὁ τελικὸς τῆς ποινῆς ἐν γένει σκοπός, ὅτε δ' ἐπεκράτησαν οἱ δημοκρατικοὶ θεσμοί, ἡ ἑκούσιος ἐξορία τοῦ ἀδικήσαντος ἐνο-

μίζετο ἀρκοῦσα τιμωρία πρὸς ἔκτισιν τῆς ποινῆς τοῦ πραχθέντος ἀδικήματος.

Ἐν τῇ ποινικῇ τῶν Ῥωμαίων νομοθεσίᾳ ὁ τῆς ἐλευθερίας περιορισμὸς ἐπεβάλλετο ὡς προφυλακτικὸν μέσον τῆς ἀποδράσεως τῶν κατηγορουμένων καὶ ὑπόπτων, εἰς ἐξαιρετικὰς δέ τινας καὶ λίαν εὐαρίθμους περιπτώσεις ὡς αὐτοτελὴς ποινή [1]). Παρ' Ἕλλησιν ἦν ὡσαύτως ἐντελῶς ἄγνωστος ἡ ποινὴ τῆς καθείρξεως τῶν ἀδικούντων. Ἐνίοτε ἐχρησίμευε μόνον ὡς ἐπιβαρυντικὸν μέσον ἄλλης τινὸς ποινῆς, συνήθως δὲ πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ἐνόχου τοῦ εἰς ἑτέραν τινὰ ποινὴν καταδικασθέντος. [2])

Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν περιοριζουσῶν τὴν ἐλευθερίαν ποινῶν, ἥτις ἐπεκράτησεν ἰδίως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος, καὶ πρὸς τὰς γενικωτέρας ἀρχὰς τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης συνᾴδει, καὶ εἰς τὸν σκοπὸν τῆς τιμωρίας καθόλου ἐπιτυχῶς συντελεῖ· διότι αἱ κατὰ τῆς ἐλευθερίας ποιναί, ἐπιδεκτικαὶ οὖσαι διαιρέσεως, προσαρμόζονται εὐχερῶς τῷ βαθμῷ τῆς ἐνοχῆς τοῦ καταδικασθέντος καὶ πρὸς βελτίωσιν αὐτοῦ χρησιμεύουσι, καταλλήλως ἐφαρμοζόμεναι. Τέλος ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν δύναται νὰ διακοπῇ ἐν πάσῃ περιπτώσει, τὴν ἀνάκλησιν αὐτῶν ὑπαγορευούσῃ, καὶ τὰ ἐπακόλουθα τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἐπανορθωθῶσιν. Ὑπὸ ποικίλας δὲ μορφὰς ἐμφανίζονται ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐφαρμογῆς καὶ τῆς διαρκείας αὐτῶν.

§ 40 Ἐν τῷ ἄρθρῳ 4 διακρίνονται τὰ διὰ βίου δεσμὰ καὶ ἡ εἱρκτή, ὡς ἀνήκοντα εἰς τὴν τάξιν τῶν *ἐγκληματικῶν* ποινῶν, ἡ φυλάκισις ὡς *ἐπανορθωτικὴ* ποινή, καὶ ἡ κράτησις ὡς *ἀστυνομική*.

Καὶ τῆς ποινῆς τῶν διὰ βίου δεσμῶν ὑπεστηρίχθη ὑπό τινων ἡ κατάργησις, διότι ἐντελῶς ἀνεπιτηδεία εἶναι πρὸς ἠθικοποίησιν

---

[1]) Cicer. in Catilin. IV. 4.—Valer. Maxim. VI. — Rein Crim Recht d. Römer σελ. 913.—Henke. Criminalrecht I. 460.—Κ. Κωστῆ Μελέται περὶ φυλακῶν σελ. 5.

[2]) Δημοσθ. κατ. Τιμοκρ. § 103, 104. Thonissen Droit pénal de la republique Athenienne σελ. 114.

τῶν καταδικασθέντων, ἀφαιροῦσα πᾶσαν ἐλπίδα τῆς ἐπανόδου αὐτῶν εἰς τοὺς κόλπους τῆς κοινωνίας, καὶ καταστρέφουσα οὕτω τὸ κυριώτερον ἐλατήριον τὸ δυνάμενον νὰ παραγάγῃ τὸ εἰρημένον ἀποτέλεσμα. Ἡ ἔνστασις αὕτη ἀβάσιμος ἐλέγχεται, ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι οὐδέποτε ἀληθῶς ἐκλείπει, καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ εἰς ἰσόβια δεσμὰ καταδικασθέντος, ἡ ἐλπὶς ὅτι διὰ τῆς ἠθικῆς τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ μορφώσεως, καὶ τῆς ἀμέμπτου διαγωγῆς, δυνατὸν νὰ τύχῃ τῆς ἀπονομῆς χάριτος δι' ἧς, ἢ ἡ ἀρχικῶς καταγνωσθεῖσα αὐτῷ ἰσόβιος ποινὴ ἐλαττοῦται, ἢ ἐντελῶς ἀπαλλάσσεται αὐτῆς. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ἡ ὕπαρξις τῆς ποινῆς τῶν ἰσοβίων δεσμῶν χρησιμεύει οὐσιωδῶς πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἰδίως καθ' ἃς περιστάσεις ἡ ἰδέα τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν τὰ ἔσχατα διαπραξάντων κακουργήματα εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ διαταράξῃ τὴν κοινὴν εἰρήνην, ἐὰν μάλιστα τὸ ἀνεπανόρθωτον τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν παρέχῃ βεβαίας ὑπονοίας τῆς ὑποτροπῆς εἰς βαρείας κολασίμους πράξεις. Ἐκ τῶν λόγων αὐτῶν ὁρμώμεναι αἱ νεώτεραι νομοθεσίαι καθιέρωσαν ἅπασαι ἀνεξαιρέτως τὴν ποινὴν τῶν ἰσοβίων δεσμῶν [1]).

Ποιναὶ κατὰ τῆς περιουσίας.

§ 41 Αἱ κατὰ τῆς περιουσίας ποιναὶ εἰσὶν ἡ **χρηματικὴ** ποινὴ ὡς ἐπανορθωτική, ἐπιβαλλομένη εἰς τοὺς ἕνεκα πλημμελήματος καταδικασθέντας, καὶ τὸ **πρόστιμον** ὡς ἀστυνομικὴ ποινὴ διὰ τοὺς ἐνόχους πταίσματος.

Περὶ τῆς σκοπιμότητος τῶν χρηματικῶν ποινῶν ἐνδοιάζοντες πολλοί, τὴν ὁλοσχερῆ αὐτῶν κατάργησιν ὑπεστήριξαν, τὸ μὲν, διότι δι' αὐτῶν οὐ μόνον τὸ πρόσωπον τοῦ ἀδικήσαντος

---

[1]) Chauveau-Hélie. Code Pénal. τομ. I n° 130. Ἡ συνταχτικὴ τῆς Γαλλίας συνέλευσις, καταργήσασα τὸ δικαίωμα τῆς ἀπονομῆς χάριτος εἰς τοὺς καταδικασθέντας, ἠναγκάσθη ν' ἀποκλείσῃ ἀπὸ τοῦ ποινικοῦ Κώδικος τοῦ 1791 τὰς ἰσοβίους ποινάς, αἵτινες μετὰ τὴν ἐκ νέου καθιέρωσιν τοῦ δικαιώματος τῆς χάριτος εἰσήχθησαν ἐν τῷ ποινικῷ Κώδικι τοῦ 1810. Trébutien Droit criminel. I. σελ. 213.

τιμωρεῖται, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ τρίτα πρόσωπα ὅλως ἀθῶα τοῦ πραχθέντος ἀδικήματος, ἅτινα μετὰ τοῦ ἀδικήσαντος διατελῶσι στενῶς συνδεδεμένα καὶ ἐκ τῆς περιουσίας αὐτοῦ ἀποζῶσι, τὸ δέ, διότι ἀνίσως ἐπιδρῶσιν ἀναλόγως τῆς χρηματικῆς καταστάσεως τοῦ καταδικαζομένου, ὅστις, εἰ μὲν τυγχάνει εὔπορος ὤν, οὐδεμίαν προξενεῖ αὐτῷ αἴσθησιν ἡ καταγινωσκομένη χρηματικὴ ζημία, εἰ δὲ τοὐναντίον πένης μεγίστην αὐτῷ φέρει βλάβην. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν προέτειναν τινες, ὅπως μὴ ἐπιβάλληται ὡρισμένη κατὰ ποσὸν χρηματικὴ ποινή, ἀλλ' ὅπως τὸ μέγεθος αὐτῆς κανονίζηται συμμέτρως πρὸς τὴν περιουσίαν τοῦ καταδικαζομένου, ὁριζομένου μόνον τοῦ ἐκ ταύτης ἀφαιρετέου πολλοστημορίου. Ἀλλ' ὅμως καὶ κατὰ τὸ σύστημα αὐτὸ δὲν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐπιδιωκομένη συμμετρία τοῦ ποσοῦ τῆς χρηματικῆς ποινῆς πρὸς τὴν περιουσίαν τοῦ καταδικαζομένου, διότι, ἐκτὸς τῶν ποικίλων δυσχερειῶν, αἵτινες ἑκάστοτε παρίστανται περὶ τὴν βεβαίωσιν τῆς πραγματικῆς περιουσίας τῶν πολιτῶν, εἰς μὲν τὸν πένητα ἡ ἀφαίρεσις τοῦ πολλοστημορίου τῆς περιουσίας ἔσεται ἐλαχίστη καὶ ἀνεπαίσθητος, εἰς δὲ τὸν εὐποροῦντα τοὐναντίον σπουδαία, οὐσιωδῶς ἐπιδρῶσα ἐπὶ τῆς μελλούσης τύχης αὐτοῦ [1]).

Τὰ τοιαῦτα ἐνδεχόμενα ἐπακόλουθα τῶν χρηματικῶν ποινῶν, πρὸς τὸν προορισμὸν καὶ τὸν τελικὸν τῆς ποινῆς σκοπὸν ἀντικείμενα, εἰσὶν ἀναμφισβήτητα, ἀλλ' ὅμως δέον νὰ μὴ παρίδωμεν, ὅτι κυρίως τότε μόνον ἐπέρχονται, ὅταν αἱ καταγινωσκόμεναι χρηματικαὶ ποιναὶ εἰσὶν ὑπέρμετροι, τὴν ἀφαίρεσιν σπουδαίου μέρους τῆς περιουσίας τοῦ καταδικασθέντος συνεπαγόμεναι. Ἐὰν ὅμως αὗται περιορισθῶσιν εἰς ποσὰ μικρά, χρησιμεύουσαι πρὸς τιμωρίαν τῶν ἐλαφροτέρων ἐγκληματικῶν πράξεων, λίαν τελεσφόρως δυνατὸν νὰ γίνῃ χρῆσις αὐτῶν, διότι καὶ διαιρέσεως εἰσὶν ἐπιδεκτικαί, καὶ ἀνακλήσεως ἐν ἀνάγκῃ, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ κέκτηνται προσόντα τὰ συντελοῦντα πρὸς κατάλληλον αὐτῶν ἐφαρ-

---

[1]) Carmignani Teoria delle leggi III. σελ. 212 Filangeri Scienza della legislazione, III. 32 (τόμ. Γ'. σελ. 211). ὅρ. καὶ Rossi Traité de droit pénal Liv. III. ch. XII. σελ. 464.

μογήν. Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ πάσης ἐνδεχομένης ἀνισότητος, δέον ν' ἀφίηται ὑπὸ τοῦ νομοθέτου ὅσον ἔνεστιν εὐρύτερος ὁ κύκλος τῆς διακριτικῆς ἐξουσίας τῶν δικαστῶν, τασσομένου ἐν τῷ νόμῳ ἀνωτάτου καὶ κατωτάτου ὅρου, ὅπως ἐντὸς αὐτῶν κανονίζηται ἑκάστοτε τὸ μέγεθος τῆς καταγνωστέας ποινῆς συμμέτρως πρὸς τὴν περιουσίαν τοῦ καταδικασθέντος, ἐκτὸς δὲ τούτου νὰ συνδυάζωνται αἱ κατὰ τῆς περιουσίας ποιναὶ μετὰ τῶν κατὰ τῆς ἐλευθερίας. Ἐκ τῶν εἰρημένων παρατηρήσεων ὁδηγούμεναι αἱ νεώτεραι νομοθεσίαι, ὡς καὶ ὁ ἡμέτερος ποινικὸς νόμος, διέταξαν τὰ περὶ τῶν χρηματικῶν ποινῶν καὶ προστίμων, περὶ ὧν εἰδικώτερον ἐν τοῖς οἰκείοις ἄρθροις γενήσεται λόγος [1]).

Ὁ τρόπος τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς, ὡς καὶ τῶν περιοριζουσῶν τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τῶν χρηματικῶν ποινῶν ὁρίζεται ἐν τοῖς ἑπομένοις ἄρθροις.

Τρόπος ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς.

Ἄρθρον 5. [2])

«Ἡ θανατικὴ ποινὴ ἐκτελεῖται διὰ τῆς λαιμητόμου ἢ διὰ τουφεκισμοῦ. Ἡ περιουσία τοῦ εἰς θάνατον καταδικασθέντος, ἅμα δημοσιευθείσης τῆς τελεσιδίκου ἀποφάσεως, ἀνήκει εἰς τοὺς κληρονόμους του· ὁ ἴδιος δὲ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης καθίσταται ἀνίκανος νὰ διαθέσῃ, καὶ πᾶσα πρᾶξις, ἀφορῶσα συμβόλαιόν τι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ζώντων εἶναι ἄκυρος.

«Τὸ σῶμά του ἐνταφιάζεται ἡσύχως καὶ ἄνευ τινὸς πομ-

---

[1]) Ἄρθρ. 13. 15. 31.—πρβ. καὶ Γαλλικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 9. 11. 52. 53—55.—Βαυαρικοῦ 1813 ἄρθρ. 33—35.—Γερμανικοῦ ποιν. νόμου § 27-30. — Βελγικοῦ ποινικοῦ νόμου ἄρθρ. 7. 38. 39. 41. — Wahlberg Holtzendorff's Handb. II. σελ. 512.—Haus Droit penal § 596.

[2]) Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ ἄρθρ. 1 τοῦ ἀπὸ 28 Ἰουνίου 1846 νόμου περὶ θανατικῆς ποινῆς, ὅθεν παρατίθεται τὸ κείμενον τούτου.

πῆς διὰ τῆς ἀστυνομίας, εἰμπορεῖ δὲ, κατ' ἔγκρισιν τῆς ἰδίας ἀρχῆς καὶ νὰ παραδοθῇ ζητηθὲν εἰς χεῖρας τῶν συγγενῶν, διὰ νὰ ἐνταφιασθῇ παρ' αὐτῶν μὲ ἄκραν σιγήν».

§ 42 Ἡ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων κρατοῦσα δόξα ὅτι ἡ ποινὴ κύριον σκοπὸν ἔχει τὴν ἐκφόβισιν τῶν ἀδικούντων καὶ ἀποτροπὴν τῶν ἀδικημάτων, συνετέλεσεν οὐ μόνον εἰς συχνὴν ἐφαρμογὴν τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν διὰ ποικίλων καὶ ἀπανθρώπων τρόπων ἐκτέλεσιν ταύτης.

Κατὰ τὴν Ῥωμ. ποινικὴν νομοθεσίαν ἡ θανατικὴ ποινὴ ἐξετελεῖτο· α') διὰ τῆς σταυρώσεως (crux), ἀνθ' ἧς ὁ Κωνσταντῖνος εἰσήγαγε τὸν ἀπαγχονισμὸν (furca) καταγινωσκόμενον ἰδίως κατὰ τῶν λῃστῶν, πειρατῶν, δολοφόνων, ἐνόχων ἐσχάτης προδοσίας κτλ. β') διὰ τῆς κατακρημνίσεως ἀπὸ τοῦ Ταρπείου λόφου (praecipitatio de rupe), γ') διὰ τοῦ στραγγαλισμοῦ (laqueus), δ') διὰ τοῦ ἐνταφιασμοῦ τῶν καταδικασθέντων ζώντων, ὅστις ἐφηρμόζετο κατὰ τῶν πατροκτόνων καὶ τῶν Ἑστιάδων παρθένων, ε') διὰ τοῦ πυρός, ζ') διὰ τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ [1]). Ἡ τοιαύτη ποικιλία τῶν μέσων τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς ἀπαντᾷ καὶ ἐν ταῖς νομοθεσίαις τοῦ Μεσαιῶνος, ὡς καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἀμέσως μεθεπομένων χρόνων, καθ' οὓς ἡ θανατικὴ ποινὴ ἐξετελεῖτο ἢ διὰ πυρὸς, ἢ δι' ἐνταφιασμοῦ τῶν καταδικασθέντων ζώντων, δι' ἀγχόνης, δι' ἀποπνίξεως, διὰ τοῦ τροχοῦ, ἢ διὰ τοῦ διαμελισμοῦ τοῦ σώματος. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ, τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς προηγοῦντο παντοῖα ἄλλα ἀποτρόπαια βασανιστήρια [2]). Τὰ ποικίλα

---

[1]) Rein Criminalr. d. Römer σελ. 913.—Walther Geschichte d. Röm. Rechts τόμ. II § 783 σελ. 448.

[2]) Περὶ τῶν διαφόρων μέσων τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς ὅρ G. W Böhmer Archiv d. Criminalrechts τομ. IV—VI Ueber die Wahl der Todesstrafen. — Ὁ διὰ πυρὸς θάνατος κατεγινώσκετο ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων πρὸς τιμωρίαν τῶν ἐνόχων αἱρέσεως, ἀποστασίας, ἢ μαγείας. Ὁ καταδικασθεὶς ὡδηγεῖτο εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως φέρων ποδήρη χιτῶνα καὶ κρατῶν λαμπάδα. Ἀφοῦ δι' ἁλύσσεων ἐδεσμεύετο εἰς στύλον κείμενον ἐν μέσῳ τῆς παρασκευασθείσης πυρᾶς, παρεδίδετο εἰς τὴν

ταῦτα μέσα τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς, ὡς καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν βασανιστηρίων, διατηρηθέντα ἐν χρήσει μέχρι τῶν μέσων τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, παρέσχον ἀφορμὴν εἰς τὰς ἐντόνους διαμαρτυρίας φιλανθρώπων καὶ λογίων ἀνδρῶν, οἵτινες πρόδρομοι γενόμενοι τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῶν ἐπιστημῶν,διὰ τοῦ πελέκεως τῆς εὐγλωττίας αὐτῶν κατέστρεψαν τὰ τελευταῖα λείψανα τῶν μεσαιωνικῶν παραδόσεων. Ἔκτοτε ἐπεκράτησεν ἡ δόξα ὅτι ἡ θανατικὴ ποινὴ σκοποῦσα τὴν ἀφαίρεσιν μόνον τῆς ζωῆς τοῦ καταδικασθέντος, δέον νὰ ἐκτελῆται διὰ τοῦ μᾶλλον ἁπλουστέρου καὶ ταχυτέρου τρόπου, ἄνευ οἱουδήποτε εἴδους βασανιστηρίων προηγουμένων τῆς ἐκτελέσεως.

Ἐν Γαλλίᾳ διὰ τοῦ ἀπὸ 28 Ἀπριλίου 1832 νόμου κατηργήθη ἡ ἐν ἄρθρῳ 13 τοῦ ποινικοῦ Κώδικος τοῦ 1810 ὁριζομένη πρόσθετος ποινὴ κατὰ τῶν πατροκτόνων,τῶν εἰς θάνατον καταδικασθέντων, ἡ τῆς ἀποκοπῆς τῆς δεξιᾶς αὐτῶν χειρός. Διετηρήθη ὅμως ἡ διάταξις καθ'ἣν οἱ πατροκτόνοι ἀνυπόδητοι φέροντες ὑποκάμισον, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μέλαν κάλυμμα ὁδηγοῦνται εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως ὅπου ἐπὶ τῆς λαιμητόμου ἱστάμενοι ἀκροῶνται τῆς ἀναγνώσεως τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως [1]).

διάκρισιν τῶν φλογῶν. Ἐνίοτε προσηλοῦτο τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐπὶ ἐπιμήκους σανίδος αἰωρουμένης ἄνωθεν τῆς πυρᾶς καὶ οὕτως ἐκαίετο βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον. Ἀντὶ τοῦ διὰ πυρὸς θανάτου ἐφηρμόζετο κατὰ τῶν γυναικῶν ὁ ἐνταφιασμὸς αὐτῶν, τιθεμένων ὑπτίων ἐντὸς φερέτρου, ἐν ᾧ τὸ σῶμα προσηλοῦτο διὰ τριῶν σιδηρῶν ῥάβδων καὶ οὕτω θαπτομένων. Κατὰ τῶν γυναικῶν ἦν ἐν χρήσει καὶ ὁ θάνατος διὰ καταδύσεως εἰς τὴν θάλασσαν ἢ εἰς ποταμὸν, ἐντὸς συνερραμένου σάκκου. Σκληρότερος πάντων ἦν ὁ διὰ τροχοῦ θάνατος ὅστις ἐξετελεῖτο συρομένου τοῦ καταδικασθέντος εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως διὰ σχοινίου. Ἐκεῖ ὁ δήμιος συνέτριβε πρῶτον διὰ σιδηρᾶς ῥάβδου τὰ μέλη τοῦ σώματος, τοὺς βραχίονας, τὰ σκέλη, τοὺς πόδας, εἶτα δὲ τὸ σῶμα προσηρμόζετο εἰς τροχὸν ἀνεστηλωμένον καὶ ἔμενεν ἐπί τινα χρόνον ἐκτεθειμένον εἰς τὰς ὄψεις τοῦ κοινοῦ. Ἐπειδὴ ἐνίοτε μεθ' ὅλα τὰ τοιαῦτα βασανιστήρια ὁ καταδικασθεὶς ἐπέζη, πρὸς ἀποφυγὴν αὐτῶν, ὅταν ὑπῆρχον λόγοι ἐπιεικείας, ὁ δήμιος κατήνεγκεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πληγὴν θανατηφόρον ὥστε ἐπερχομένου ἀμέσως τοῦ θανάτου, ἀπηλάσσετο ὁ καταδικασθεὶς τῶν βασανιστηρίων. (Coup de grâce. Gnadenstoes).

[1]) Cod. pénal. art. 13.

§ 43 Ὁ ἡμέτερος νόμος ὁρμώμενος ἐκ τῆς σκέψεως, ὅτι ἡ θανατικὴ ποινή, ὡς ἡ βαρυτάτη πασῶν, ὑπ' οὐδεμιᾶς πρέπει νὰ συνοδεύηται ἐπιτάσεως, δὲν ἀπεμιμήθη τὴν ἰδιάζουσαν αὐτὴν διάταξιν τοῦ Γαλλικοῦ ποινικοῦ νόμου, ἀλλ' ἁπλῶς ὁρίζει τὴν ἄμεσον ἐκτέλεσιν τῆς ποινῆς τῶν εἰς θάνατον καταδικασθέντων.

Ὡς μέσον τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς ἐδέχθη τὸν διὰ τῆς λαιμητόμου ἀποκεφαλισμόν, καὶ τὸν τουφεκισμόν. Ὁ διὰ τῆς λαιμητόμου ἀποκεφαλισμὸς εἶναι ὁ μᾶλλον ἐν χρήσει τὴν σήμερον ἕνεκα τῶν πλεονεκτημάτων, ἅτινα παρέχει διὰ τῆς ἀκαριαίας καὶ ὅσον οἷόν τε ἀνωδύνου ἀφαιρέσεως τῆς ζωῆς τοῦ καταδικασθέντος. Ἡ λαιμητόμος (Guillotine) εἰσήχθη ἐπὶ τῆς πρώτης Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως κατ' ἀκολουθίαν τῶν παρατηρήσεων τοῦ ἰατροῦ Guillotin περὶ τῆς ἐφαρμογῆς καταλλήλου ὀργάνου πρὸς ἀποκεφαλισμόν, [1]) καὶ ἐχρησίμευε πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν πολυαρίθμων θανατικῶν ἀποφάσεων, ἃς αἱ ἐπικρατοῦσαι ἑκάστοτε πολιτικαὶ φατρίαι ἐξέδιδον κατὰ τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν. Ἕνεκα τῶν ἀπαισίων ἀναμνήσεων, αἵτινες συνδέονται μετὰ τῆς πρώτης ἐφαρμογῆς τῆς λαιμητόμου κατὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν ἐν πολλαῖς, τῶν Γερμανικῶν ἐπικρατειῶν ἀπέφυγον τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὀργάνου τούτου πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς θανατικῆς ποινῆς, διατηρήσαντες τὸν διὰ τοῦ ξίφους ἢ διὰ τοῦ πελέκεως ἀποκεφαλισμόν [2]).

---

[1]) Ἡ ἐν χρήσει νῦν λαιμητόμος κατεσκευάσθη κυρίως κατὰ πρῶτον ὑπὸ Γερμανοῦ τινος μηχανικοῦ τοὔνομα Schmit διαμένοντος ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιτήρησιν τοῦ ἰατροῦ Ant. Louis γραμματέως τῆς Ἀκαδημίας τῆς χειρουργίας, ὅι' ὃ κατ' ἀρχὰς ἐκλήθη Louisette ἢ Petite Louison. Ἦν δὲ καὶ πρὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως γνωστὴ ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα Mannaia. — Berenger de la repression τομ, II σελ. 235. G. W. Böhmer Archiv. d. Crimiralrechts. τόμ. VI. 65. «Ueber die Wahl d. Todesstrafen.» Ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν ἡ Ἀγγλία, ἡ Αὐστρία, ἡ Ῥωσσία ὡς μόνον μέσον ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς δέχονται τὸν δι' ἀπαγχονισμοῦ θάνατον. Ὁ αὐτὸς τρόπος ἴσχυε καὶ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις πολιτείαις τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἔνθα ἀντικατέστη τελευταῖον ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ· ἀλλ' ἡ νεωστὶ γενομένη ἀπόπειρα τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν θανατικῆς ποινῆς δὲν παρέσχε τὰ προσδοκώμενα δείγματα ἐπιτυχίας.

[1]) Ἐν Γαλλίᾳ ὁ πρῶτος διὰ τῆς λαιμητόμου ἀποκεφαλισμὸς ἐγένετο τῇ

Ὁ διὰ τοῦ τουφεκισμοῦ θάνατος ἐφαρμόζεται παρ' ἡμῖν ἰδίως ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν (Στρατιωτικῆς ποιν. νομ. ἄρθρ. 177). Ἄλλοτε ἐχρησίμευσε πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς τοῦ θανάτου ποινῆς καὶ κατὰ κοινῶν κακούργων ἐλλείψει ὀημίων.

§ 44 Τὸ δεύτερον ἐδάφιον τοῦ ἄρθρου 5, ὁρμώμενον ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι ἡ θανατικὴ ποινὴ συνεπάγεται καὶ τὸν πολιτικὸν θάνατον τοῦ καταδικασθέντος κατὰ τὸ διάστημα τὸ ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως μέχρι τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς, ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτοῦ τὴν περιουσίαν καὶ παραδίδει αὐτὴν εἰς τοὺς κληρονόμους. Ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν μετὰ τὴν τοῦ πολιτικοῦ θανάτου κατάργησιν, διὰ τοῦ ἀπὸ 31 Ὀκτωβρίου 1862 ψηφίσματος τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως, ἐπικυρωθέντος καὶ διὰ τοῦ ἄρθρ. 18 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1863. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 2 τοῦ ψηφίσματος τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως, ὁ εἰς θάνατον καταδικασθεὶς διατελεῖ μετὰ τὴν τελεσιδικίαν τῆς ἀποφάσεως, εἰς κατάστασιν νομίμου ἀπαγορεύσεως, ὥστε ἡ ἱκανότης αὐτοῦ πρὸς διάθεσιν τῆς περιουσίας μεταξὺ ζώντων, ἢ ἕνεκα θανάτου, ἢ πρὸς ἐπιχείρησιν ἄλλων πράξεων, συνισταμένων εἰς ἀπαλλοτρίωσιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ, κανονίζεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀστικοῦ νόμου, περὶ τῶν ὑπὸ ἀπαγόρευσιν διατελούντων περὶ οὗ εἰδικώτερον γενήσεται λόγος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ἄρθρ. 25.

Πρὸς ἀποφυγὴν παντὸς εἴδους ἐνδεχομένων ἀπρεπῶν ἐπιδείξεων κατὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ σώματος τῶν ἀποκεφαλισθέντων ὁρίζει τὸ τρίτον ἐδάφιον τοῦ 5 ἄρθρου ὅτι ἡ ταφὴ αὐτῶν, εἴτε ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας, εἴτε ὑπὸ τῶν συγγενῶν, δέον πάντοτε νὰ γίνηται μὲ ἄκραν σιγὴν ἄνευ τινὸς πομπῆς Μόνον δὲ τῇ ἐγκρίσει τῆς ἀρχῆς ἐπιτρέπεται ἡ εἰς τοὺς συγγενεῖς παράδοσις τοῦ σώματος, ἐὰν αἰτηθῇ παρ' αὐτῶν [1]).

---

25 Ἀπριλίου 1792. Τὸ θρυλλούμενον ὅτι καὶ ὁ ἰατρὸς Cuillotin ἀπεκεφαλίσθη δὲν ἔχεται ἀληθείας, διότι οὗτος ἐκ φυσικοῦ θανάτου ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1814. Herz Voltaire σελ. 526.

[1]) Τὴν διάταξιν ταύτην, ἣν ἔν τισι τῶν νεωτέρων νομοθεσιῶν εὑρίσκομεν (ὅρ. Code Pénal art. 14.—Γερμανικῆς ποιν. δικονομ. ἄρθρ. 486.—Βελγικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 10.) περιέχει καὶ ἡ Ῥωμαϊκὴ Νομοθεσία ὅρ. Lex. 1. 3.

Ἀναβολὴ τῆς θανατικῆς ποινῆς.

Ἄρθρον 6.

«Ἐὰν γυνή τις καταδικασθεῖσα εἰς θάνατον, ὁμολογήσῃ ἑαυτὴν ἔγκυον, καὶ ἡ ὁμολογία αὐτῆς εὑρεθῇ ἀληθής, ἡ θανατικὴ ποινή της ἐκτελεῖται μετὰ τὸν τόκον».

§ 45 Ἐν ἄρθρῳ 547 τῆς ποινικῆς δικονομίας, ἐν ᾧ ὁ λόγος περὶ τῆς ἀναβολῆς ἐν γένει τῶν καταγνωσθεισῶν ποινῶν, δύω μνημονεύονται λόγοι ἰσχυροὶ πρὸς ἀναβολὴν τῆς θανατικῆς ποινῆς, πρῶτον ἡ τῆς εἰς θάνατον καταδικασθείσης ἐγκυμοσύνη, δεύτερον ἡ ὑπὸ θανατηφόρου νόσου πάθησις τοῦ καταδικασθέντος. Τὸν πρῶτον ἐκ τῶν εἰρημένων λόγων ἀναγράφει ἰδιαιτέρως καὶ τὸ ἄρθρ. 6 τοῦ ποιν. νόμου, ὁρίζον ὅτι ἡ θανατικὴ ποινὴ ἀναβάλλεται μετὰ τὸν τοκετὸν, ἐὰν ἡ καταδικασθεῖσα ὁμολογήσῃ ἑαυτὴν ἔγκυον καὶ βεβαιωθῇ ἡ ἐγκυμοσύνη αὐτῆς. Παραπλησίαν διάταξιν μνημονεύων ὁ Διόδωρος (I. σ. 77) κρατοῦσαν παρ' Αἰγυπτίοις καὶ παρ' Ἕλλησι, δίδει ἡμῖν τὴν εὐστοχωτέραν ἑρμηνείαν τοῦ λόγου καὶ σκοποῦ αὐτῆς καθιστῶσαν ὅλως περιττὴν πᾶσαν ἄλλην τοῦ ἄρθρ. 6 ἐξέτασιν· «οἱ τῶν Αἰγυπτίων νόμοι . . . . τῶν δὲ γυναικῶν τῶν καταδικασθεισῶν θανάτῳ τὰς ἐγκύους μὴ θανατοῦσθαι πρὶν ἂν τέκωσιν. Καὶ τοῦτο τὸ νόμιμον πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων κατεδέξαντο, ἡγούμενοι παντελῶς ἄδικον εἶναι τὸ μηδὲν ἀδικῆσαν τῷ ἀδικήσαντι τῆς αὐτῆς μετέχειν τιμωρίας, καὶ παρανομήματος ἑνὸς γενομένου παρὰ δυοῖν λαμβάνειν τὸ πρόστιμον». Καὶ ἐν τῷ Ῥωμ. δικαίῳ ἀνευρίσκομεν ἰσχύουσαν ὁμοίαν διάταξιν[1]).

Πολιτικὸς θάνατος.

Ἄρθρον 7.

§ 46. Τὸ ἄρθρον ἕβδομον πραγματευόμενον περὶ τοῦ πολιτικοῦ

(De cadaverib. punit.) «Corpora eorum qui capite damnantur, cognatis ipsorum neganda non sunt».

[1]) Quintilianus Declam 278. Paulus Sent. I. 12 5. Lex. 1. De stat hom. (1. 5.) Lex. 3. de poenis (48. 19).

θανάτου ἠκυρώθη διὰ τοῦ ἄρθρ. 4 τοῦ ψηφίσματος τῆς 31 Ὀκτωβρίου 1862 τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως, τοῦ καταργήσαντος τὸν πολιτικὸν θάνατον, καὶ ἐφαρμόσαντος καὶ ἐπὶ τῶν εἰς ἰσόβια δεσμὰ καταδικασθέντων τὴν νόμιμον ἀπαγόρευσιν, περὶ ἧς γενήσεται λόγος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ἄρθρ. 25 [1]).

Χρόνος καὶ τρόπος τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς τῶν προσκαίρων δεσμῶν.

Ἄρθρον 8.

«Ἡ διάρκεια τῆς εἰς πρόσκαιρα δεσμὰ ποινῆς δὲν ὑπερβαίνει τὰ εἴκοσιν ἔτη, οὔτε εἶναι βραχυτέρα τῶν δέκα.»

Ἄρθρον 9.

«Οἱ εἰς δεσμὰ καταδικασμένοι δεσμεύονται τοὺς δύω πόδας διὰ μακρᾶς ἁλύσεως, προσηρτημένην ἐχούσης καὶ βαρεῖαν σιδηρᾶν σφαῖραν, καὶ προτρέπονται εἰς ἔργα βαρύτατα ἐντὸς τοῦ δεσμωτηρίου. Οἱ εἰς δεσμὰ διὰ βίου καταδικασμένοι ὑποβάλλονται καὶ εἰς δημόσια ἔργα».

Ἄρθρον 10.

«Γυναῖκες, ἀνάπηροι ἢ ἀσθενεῖς ἄνθρωποι, καὶ οἱ τὰ ἑξήκοντα ἔτη ὑπερβαίνοντες, οἵτινες κατεδικάσθησαν εἰς δεσμὰ διὰ βίου, ἀπαλάττονται τῶν δημοσίων ἔργων, καὶ ἐπιφορτίζονται μὲ ἀσχολίας ἀναλόγους τῶν δυνάμεών των ἐντὸς τοῦ τόπου τῆς ποινῆς.»

§ 47. Τὴν διάρκειαν τῶν προσκαίρων δεσμῶν, ἅτινα ἰσοδυναμοῦσι πρὸς τὴν ποινὴν τῶν travaux forcés à temps τοῦ Γαλλικοῦ ποιν. νόμου (art. 19.) καὶ τὴν Kettenstrafe ἢ Zuchthausstrafe τῶν Γερμανικῶν ποιν. νόμων [2]) κανονίζει τὸ ἄρθρον 8. Καὶ

[1]) Περὶ τοῦ πολιτικοῦ θανάτου ἐν γένει ὅρ. Π. Καλλιγᾶ ἐν Θέμιδος τόμ. Γ'. (1847) σελ. 337.

[2]) Ὅρ. Βαυαρ. ποιν. νόμου 1813, ἄρθρ. 13.—1861 ἄρθρ. 16.—Γερμανικοῦ ποιν. νόμου 14.—Βελγικοῦ ἄρθρ. 12.

τὸν μὲν ἀνώτατον αὐτῶν ὅρον μέχρις εἰκοσαετίας ἀναβιβάζει, ὡς κατώτατον δ' αὐτῶν ὅρον τάσσει τὴν δεκαετίαν. Συγκρίνοντες τὸν κατώτατον ὅρον τῶν προσκαίρων δεσμῶν, κατὰ τὸν ἡμέτερον ποινικὸν νόμον, πρὸς τὸν ἐν τοῖς ἀνωτέρω μνημονευομένοις ποιν. νόμοις, παρατηροῦμεν ὅτι ὁ ἡμέτερος νομοθέτης πολὺ αὐστηρότερος ἐδείχθη, διότι ὁ μὲν γαλλικὸς ποιν. νόμος περιορίζει αὐτὸν εἰς πέντε μόνον ἔτη, ὁ δὲ Γερμανικὸς ποιν. νόμος εἰς ἓν μόνον ἔτος (ἄρθρ. 14).

Ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 9 γίνεται δῆλον ὅτι ὁ ἡμέτερος νομοθέτης πρὸς τὸ σύστημα τῶν ἀρχαιοτέρων ἀποκλίνων νομοθεσιῶν, οὐδεμίαν λαμβάνει μέριμναν περὶ τῆς ἠθικῆς μορφώσεως καὶ βελτιώσεως τῶν καταδίκων διαρκούσης τῆς ποινῆς, ἀλλ' ἁπλῶς τὴν ἐνδεχομένην αὐτῶν ἀπόδρασιν σκοπῶν νὰ προλάβῃ, διατάσσει τὴν διὰ μακρᾶς ἁλύσεως, προσηρτημένην ἐχούσης καὶ σιδηρᾶν βαρεῖαν σφαῖραν, δέσμευσιν τῶν ποδῶν τῶν καταδίκων. Ἡ διάταξις αὕτη λείψανον τῶν περὶ ποινῆς θεωριῶν παλαιοτέρων χρόνων, καθ' ἃς ἀτελὴς ἔτι ὑπῆρχεν ἡ γνῶσις τῶν θεμελιωδῶν ὅρων περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ποινῆς, ἐξωβελίσθη ἐξ ἁπασῶν τῶν νεωτέρων νομοθεσιῶν, ὡς ἥκιστα συντελοῦσα πρὸς ἠθικὴν βελτίωσιν τῶν καταδίκων. Εἰ καὶ ἐν τῷ Βαυαρικῷ νόμῳ τοῦ 1813, ὃν εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης, διακρίνεται ὁ τρόπος τῆς ἐφαρμογῆς τῶν διὰ βίου δεσμῶν ἀπὸ τῶν προσκαίρων, διότι ἐπὶ μὲν τῶν πρώτων διατάσσεται ἡ δέσμευσις τῶν ποδῶν τοῦ καταδικασθέντος διὰ μακρᾶς ἁλύσεως μετὰ σιδηρᾶς σφαίρας (ἄρθρ. 7), ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων ἡ δέσμευσις τῶν ποδῶν δι' ἐλαφρᾶς μόνον ἁλύσεως (ἄρθρ. 10), ὁ ἡμέτερος νομοθέτης, συγχύσας τὴν διάκρισιν αὐτήν, ἐξωμοίωσεν ἐν τῷ ἄρθρ. 9 τὸν τρόπον τῆς ἐφαρμογῆς ἀμφοτέρων τῶν εἰρημένων ποινῶν. Ὅλως δὲ ἀόριστος, καὶ ἀνεπίδεκτος πρακτικῆς ἐφαρμογῆς εἶναι ἡ διάταξις, καθ' ἣν οἱ εἰς δεσμὰ καταδικασμένοι δέον νὰ προτρέπωνται (angehalten *καταναγκάζονται*) εἰς βαρύτατα ἔργα ἐντὸς τοῦ δεσμωτηρίου.

Δύω εἴδη ἐργασίας τῶν καταδίκων ἐν ταῖς φυλακαῖς διακρίνονται, ἡ πρὸς ἁπλῆν τιμωρίαν ἐπιβαλλομένη (travail répressif), καὶ ἡ πρὸς ἀσχολίαν ἐπὶ σκοπῷ ἠθικῆς βελτιώσεως, καὶ ἐκμαθήσεως βιοποριστικοῦ τινος ἔργου χρησίμου μετὰ τὴν ἀπότισιν τῆς

ποινῆς (travail pénitentiaire). Ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 9 φαίνεται ὁ ἡμέτερος ποιν. νόμος ἀποκλίνων πρὸς τὸ πρῶτον εἶδος τῆς ἐργασίας, ὅλως ἀσκόπου καὶ ἀλυσιτελοῦς τοῖς καταδικασθεῖσι μετὰ τὴν ἀπόλυσιν αὐτῶν. Ἀποδοκιμαστέα ἐπίσης εἶναι ἡ εἰς δημόσια ἔργα χρῆσις τῶν εἰς διὰ βίου δεσμὰ καταδικασθέντων, διότι, ἡ ἔκθεσις αὐτῶν εἰς τὰ βλέμματα τοῦ κοινοῦ, ἀναγκαίως ἐπερχομένη διαρκούσης τῆς ἐργασίας, ἀμβλύνει βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον τὸ αἴσθημα φιλοτιμίας, καὶ ματαιοῖ οὕτω τὴν διὰ τῆς ποινῆς ἠθικὴν βελτίωσιν, ἥτις καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν εἰς δεσμὰ διὰ βίου καταδικασθέντων πρέπον νὰ μὴ παραμελῆται, καθόσον πάντοτε εἶναι ἐνδεχομένη ἡ διὰ χάριτος ἀπόλυσις αὐτῶν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου [1]). Τῆς τοιαύτης εἰς δημόσια ἔργα ὑποχρεώσεως ἀπαλλάσσει τὸ ἄρθρ. 10 τὰς γυναῖκας, τοὺς ἀναπήρους ἢ ἀσθενεῖς, καὶ τοὺς ὑπερβάντας τὸ ἑξηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας.

Εἱρκτή.

Ἄρθρον 11.

«Κἀνεὶς δὲν καταδικάζεται εἰς εἱρκτὴν ἔλαττον τῶν πέντε ἢ πλέον τῶν δέκα ἐτῶν. Οἱ εἰς ταύτην καταδικασμένοι κατακλείονται εἰς τὸν τόπον τῆς ποινῆς, καὶ ἐν αὐτῷ προτρέπονται εἰς ἐργασίαν».

§ 48. Εἰς τὴν κλίμακα τῶν περιοριζουσῶν τὴν ἐλευθερίαν ποινῶν, μετὰ τὰ πρόσκαιρα δεσμὰ ἕπεται ἀμέσως ἡ εἱρκτή, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν réclusion τοῦ Γαλλικοῦ ποιν. νόμου (ἄρθρ. 21), τὴν Arbeitshausstrafe τοῦ Βαυαρικοῦ τοῦ 1813 (ἄρθρ. 13). Ὁ Γαλλικὸς ποιν. νόμος (ἄρθρ. 20) ὡς καὶ ὁ Γερμανικὸς (ἄρθρ. 17). μετὰ τὴν ποινὴν τῶν προσκαίρων δεσμῶν καθιεροῦσι τὴν ποινὴν τῆς ἐντὸς φρουρίου κρατήσεως (détention, Festungshaft), ἥτις κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα μόνον τῆς διαρκείας αὐτῆς ἕπεται

---

[1]) Mittermaier ἐν Feuerbachs Lehrbuch § 194. σημ. III.

ἀμέσως τῆς προηγουμένης ποινῆς τῶν προσκαίρων δεσμῶν, κατὰ τὸν τρόπον ὅμως τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς εἶναι διάφορος [2]).

Ἡ ποινὴ τῆς εἱρκτῆς κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον διαφέρει τῆς τῶν προσκαίρων δεσμῶν ἐκτὸς τοῦ ἀνωτάτου καὶ κατωτάτου ὅρου καὶ κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως, διότι οἱ καταδικασθέντες δὲν φυλάσσονται δέσμιοι, οὐδ' ὑποβάλλονται εἰς βαρύτατα ἔργα, ἀλλ' ἁπλῶς εἰς ἐργασίαν. Ποίου εἴδους ὅμως ἐργασίαν, δὲν ὁρίζει ὁ νόμος, ὥστε ἀφίεται ὁ κανονισμὸς ταύτης εἰδικώτερον εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν προϊσταμένων τῆς φυλακῆς. Ἐκτὸς τούτου ὁ ἡμέτερος νόμος δὲν περιέχει ὡς ὁ Βαυαρικὸς τοῦ 1813 ἐν ἄρθρ. 15 ἰδίαν διάταξιν ὁρίζουσαν ὅτι αἱ φυλακαὶ τῶν εἰς εἱρκτὴν καταδικαζομένων δέον νὰ ὦσι κεχωρισμέναι τῶν διὰ τοὺς εἰς ἰσόβια ἢ πρόσκαιρα δεσμὰ προωρισμένων, ἀλλ' ἀορίστως ὅλως διατάσσει ὅτι οἱ εἰς εἱρκτὴν καταδικασθέντες κατακλείονται *εἰς τὸν τόπον τῆς ποινῆς*. Ὅτι ὅμως τοιαύτην τινὰ διάκρισιν τοῦ τόπου τῆς εἱρκτῆς καὶ ὁ νομοθέτης αὐτὸς ὡς ἀναγκαίαν ἀποδέχεται, ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἑπομένου ἄρθρ. 12, δι' οὗ ὁ τόπος τῆς εἱρκτῆς διαστέλλεται τοῦ δεσμωτηρίου.

Φυλάκισις.

Ἄρθρον 12.

« Τῆς φυλακίσεως ὁ μὲν ἐλάχιστος ὅρος εἶναι τρεῖς ἡμέραι, ὁ δὲ μέγιστος πέντε ἔτη. Ὁ εἰς ταύτην καταδικασθεὶς φυλάττεται μὲ ἁπλῆν δίαιταν εἰς τόπον διάφορον τῆς εἱρκτῆς ἢ τοῦ δεσμωτηρίου, καὶ προτρέπεται εἰς ἀνάλογον ἐνα-

---

[2]) Τοιαύτην τινὰ ἐν φρουρίῳ κράτησιν καθιεροῖ καὶ ὁ Βελγικὸς ποιν. νόμος ἄρθρ. 16, χρησιμεύει δὲ πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς ποινῆς τῶν δεσμῶν, καὶ τῆς φυλακίσεως, ὅταν ἕνεκα τῆς κοινωνικῆς θέσεως καὶ τῶν ἕξεων τοῦ καταδικασθέντος, καὶ δὴ ἕνεκα τῶν ἐλαφρυντικῶν περιστάσεων τῶν συντρεχουσῶν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συνεπαγομένης τὰς εἰρημένας ποινὰς πράξεως, ἡ κάθειρξις τοῦ καταδικασθέντος μετ' ἄλλων κακούργων ἐν τοῖς κοινοῖς δεσμωτηρίοις ἤθελεν ἀποβῇ πολὺ τοῦ δέοντος αὐστηροτέρα καὶ τῇ ἐνοχῇ αὐτοῦ δυσανάλογος. Dollmann Strafgstb. I. ἄρθρ. 19. σελ. 29.

σχόλησιν, μάλιστα δὲ, ὅσον αἱ περιστάσεις συγχωροῦσιν, εἰς τὰ συνήθη τοῦ ἐπαγγέλματός του ἔργα.»

§ 49. Ἐκ τῶν περιοριζουσῶν τὴν ἐλευθερίαν ποινῶν ἡ φυλάκισις χρησιμεύει ὡς ἐπανορθωτικὴ ποινή, ἐπιβαλλομένη εἰς τοὺς ἕνεκα πλημμελήματος καταδικασθέντας.

Ἡ ποινὴ τῆς φυλακίσεως διαφέρει τῆς εἱρκτῆς καὶ τῶν δεσμῶν καὶ κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς διαρκείας, διότι ὁ μὲν κατώτατος ὅρος εἶναι *τριῶν ἡμερῶν* [1]) ὁ δὲ ἀνώτατος *πέντε ἐτῶν*, καὶ κατὰ τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως, διότι ὁ καταδικασθεὶς εἰσάγεται εἰς φυλακὴν διαφέρουσαν τῶν διὰ τοὺς εἰς εἱρκτὴν, ἢ εἰς δεσμὰ καταδικασθέντας προωρισμένων. Ἐκτὸς τούτου οἱ εἰς φυλάκισιν καταδικασθέντες ὑποβάλλονται εἰς ἁπλῆν *δίαιταν* (Kost=τροφήν). Ἡ διάταξις αὕτη ὅπως ἔχει ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ ἡμετέρου νόμου ἀποβαίνει δυσεξήγητος, μὴ χαρακτηριζομένης εἰδικώτερον τῆς διαίτης, ἢ κυριολεκτικῶς τῆς τροφῆς (Kost) τῶν φυλακισμένων. Ἐν τοῖς Βαυαρικοῖς νομοσχεδίοις τοῦ 1822 (ἐξ οὗ κυρίως ἐλήφθη τὸ ἄρθρον 12) καὶ τοῦ 1827, ὡς καὶ ἐν τῷ ποινικῷ νόμῳ τοῦ 1813 ἡ διάταξις περὶ τῆς τροφῆς τῶν φυλακισμένων ἀποτελεῖ διακριτικὸν ὅρον τῆς φυλακίσεως ἀπὸ τῆς εἱρκτῆς καὶ τῶν δεσμῶν, περὶ ὧν ὁρίζεται τὸ ποσὸν καὶ τὸ εἶδος τῆς ἡμερησίας τροφῆς τῶν φυλακισμένων [2]).

Ἀλλ' ὁ ἡμέτερος νομοθέτης παραλιπὼν τὰς εἰδικὰς ταύτας διατάξεις περὶ τῆς τροφῆς τῶν εἰς εἱρκτὴν καὶ δεσμὰ καταδικασθέντων, περιωρίσθη μόνον εἰς τὸν ὁρισμὸν τῆς τροφῆς τῶν εἰς ἁπλῆν φυλάκισιν ὑποβαλλομένων. Τὴν διάταξιν τοῦ 12 ἄρθρου συμπληροῖ ἐν μέρει τὸ ἄρθρον 556 ποιν. δικονομίας ὁρίζον ὅτι εἰς τοὺς εἰς ἁπλῆν ἐπὶ πταίσματι ἢ πλημμελήματι φυλάκισιν καταδικασθέν-

---

[1]) Τὸ γερμανικὸν κείμενον ὁρίζει ὡς κατώτατον ὅρον *ὀκτὼ* ἡμέρας· ἐν τῇ μεταφράσει τοῦ ἄρθρ. 12 ἐτέθησαν *τρεῖς* ἡμέραι.

[2]) Ὅρ. Νομοσχεδίου τοῦ 1822 ἄρθρ. 5 καὶ 7. « Er empfängt täglich warme Speise, und wöchentlich zweimal ein halb Pfund Fleisch.» Νομοσχεδίου 1827 ἄρθρ. 6, 7, 11, ἰδίως Βαυαρ. ποιν. νόμου 1813, ἄρθρ. 7, 10, 14, 17, 27.

τας ἐπιτρέπεται νὰ δοθῇ καλλιτέρα περίθαλψις δι' ἰδίας αὐτῶν δαπάνης. Ἡ φυλάκισις τέλος διακρίνεται τῶν δεσμῶν καὶ τῆς εἱρκτῆς καὶ ἐκ τοῦ εἴδους τῆς ἐπιβαλλομένης ἐργασίας. Οἱ καταδικασθέντες ὑποχρεοῦνται εἰς *ἀνάλογον ἐνασχόλησιν*. Τὸ γερμανικὸν κείμενον ποιεῖται χρῆσιν τῆς λέξεως *angemessener Beschäftigung*, ἥτις ὀρθότερον μεταφραστέα ἐστὶ διὰ τῆς λέξεως *κατάλληλον ἀσχολίαν*, τουτέστιν οὐχὶ ἀσυμβίβαστον πρὸς τὰς ἕξεις καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ φυλακισμένου. Εἰ δυνατὸν δ' ἐπιβάλλεται ἡ συνήθης τοῦ ἐπαγγέλματος ἐργασία [1]).

Πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐν τοῖς ἄρθρ. 9. 10. 11. 12 τοῦ ποιν. νόμου περιεχομένων διατάξεων καὶ συμπλήρωσιν τῶν ὑπαρχόντων κενῶν ἐξεδόθη τῇ 31 Δεκεμβρίου 1831 ἰδιαίτερον διάταγμα περὶ τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς καὶ τοῦ ὀργανισμοῦ σωφρονιστικῆς φυλακῆς, ἐν ᾗ ἔδει ν' ἀποτίωσι τὴν ποινὴν αὐτῶν οἱ εἰς δεσμὰ πρόσκαιρα, οἱ εἰς εἱρκτὴν, καὶ εἰς φυλάκισιν πλέον τοῦ ἑνὸς ἔτους καταδικασθέντες, (ἄρθρ. 2), κεχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλων εἰς ἰδιαίτερα τμήματα τῆς φυλακῆς (ἄρθρ. 3). Διὰ τοῦ αὐτοῦ διατάγματος ἐκανονίσθη ἡ καθημερινὴ δίαιτα τῶν καταδίκων (ἄρθρ. 45—65), ἡ διατροφὴ καὶ ὁ ἱματισμὸς (ἄρθρ. 38—44), ἡ ἐργασία (ἄρθρ. 28—31), ἡ διδασκαλία αὐτῶν (ἄρθρ. 66—68) κτλ. Εἰ καὶ αἱ διατάξεις τοῦ διατάγματος δὲν εἰσὶν ἐπαρκεῖς πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τῶν περὶ ὧν ἐν αὐτῷ ὁ λόγος ποινῶν, οὐχ ἧττον ὅμως ἡ ἀκριβὴς ἐφαρμογὴ ἤθελεν ἀποβῇ σπουδαίων ὠφελημάτων πρόξενος.

Μετὰ πολλῶν χρόνων πάροδον, τὸ πρῶτον κατὰ τὴν ἀρτίως λήξασαν δεκαετηρίδα ἐλήφθη πρόνοια περὶ τῆς ρυθμίσεως τοῦ συστή-

---

[1]) Τὴν διαστολὴν τοῦ εἴδους τῆς ἐργασίας τῶν ἐπὶ πλημμελήματι καὶ ἐπὶ κακουργήματι καταδικασθέντων καθιεροῖ καὶ τὸ ἄρθρ. 555 τῆς ποιν. δικονομίας διατάσσον ὅτι οἱ μὲν ὑποχρεοῦνται εἰς *ἐλαφρὰν* ἀσχολίαν, οἱ δὲ εἰς *βαρυτέραν*. Ἡ ποινὴ τῆς φυλακίσεως ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν Gefängnisstrafe τοῦ Γερμανικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 16, καὶ πρὸς τὴν ποινὴν τοῦ emprisonnement τοῦ Γαλλικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 40, ἧς ὁ μὲν κατώτατος ὅρος εἶναι ἓξ ἡμερῶν, ὁ δ' ἀνώτατος πέντε ἐτῶν, ἐκτὸς τῆς ὑποτροπῆς, ἢ τῶν εἰδικῶς ὡρισμένων περιπτώσεων ἐν τῷ νόμῳ, καθ' ἃς παρατείνεται ὁ ἀνώτατος ὅρος.

ματος τῶν φυλακῶν καὶ τῆς διευθύνσεως αὐτῶν. Ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ σκοπῷ ἐξεδόθησαν μὲν ἀλλεπάλληλοι νόμοι [1]), ἀλλ' ὅμως πολλὰ ἔτι ὑπολείπονται χρήζοντα νομοθετικῆς προνοίας καὶ βελτιώσεως ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν κειμένων νόμων.

Χρηματικὴ ποινή.

Ἄρθρον 13.

«Ἡ χρηματικὴ ποινὴ δὲν δύναται νὰ ἦναι μικροτέρα τῶν δεκαπέντε, ἀλλ' οὔτε μεγαλητέρα τῶν πεντακοσίων δραχμῶν, ἐκτὸς ἐὰν νόμος διατάττῃ ρητῶς ἄλλο τι εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις».

§ 50 Ἡ ἑτέρα τῶν ἐπανορθωτικῶν ποινῶν μετὰ τὴν ποινὴν τῆς φυλακίσεως ἦναι ἡ *χρηματικὴ* ποινή. Καὶ ὁ μὲν ἐλάχιστος ὅρος ἐστὶ δραχμῶν *δέκα καὶ πέντε* ὁ δ' ἀνώτατος *πεντακόσιαι* δραχμαί, ἐκτὸς ὅταν ὑπάρχῃ εἰδική τις διάταξις ἐπιβάλλουσα ἀνώτερον ποσὸν ὡς λ. χ. ἡ τοῦ ἄρθρ. 130 ὅπερ ἀναβιβάζει αὐτὴν ἀπὸ 1000 μέχρι 4000 δραχ. καὶ ἡ τῶν ἄρθρων 190. 226. 230. 244. 246. 407. 432. 434. 438. 466. 485. Ἡ χρηματικὴ ποινὴ ἢ ἐπιβάλλεται μόνη, ὡς ἐν τοῖς ἄρθρ. 246. 432. 449. 459. 466. 477. 479 § 3. 480. 485. 486, ἢ συνδέεται μετὰ τῆς ποινῆς τῆς φυ-

---

[1]) Οἱ ἐκδοθέντες νόμοι εἰσίν: α'.) ὁ νόμος ΑΡΙΗ' τῆς 19 Ἀπριλίου 1884 περὶ διαιρέσεως τῶν φυλακῶν καὶ τῆς διοικήσεως αὐτῶν (Ἐφημ. Κυβερν. 1884 ἀριθμ. 217 σελ. 1103).—β'.) ὁ νόμος ΑΣΝΖ' τῆς 26 Ἰουλίου 1885 περὶ φυλακῶν ἐν γένει καὶ τῆς διοικήσεως αὐτῶν (Ἐφημ. Κυβερν. 1885 ἀριθ. 85 σελ. 253), δι' οὗ κατηργήθη ὁ προηγούμενος, καὶ ἐγένετο ἡ τῶν φυλακῶν διαίρεσις 1) εἰς ἐξεταστικάς. — 2) εἰς ἐπανορθωτικάς. — 3) εἰς ποινικάς.—4) εἰς σωφρονιστήρια.—5) εἰς φυλακὰς ὑποδίκων καὶ καταδίκων γυναικῶν. Αἱ λοιπαὶ αὐτοῦ διατάξεις ἀναφέρονται εἰς τὸ προσωπικὸν τῆς διοικήσεως.—γ'.) ὁ νόμος ΑΦΚ' τῆς 28 Μαΐου 1887 περὶ φυλακῶν (ὅρ. Ἐφημ. Κυβερν. 1887 ἀριθμ. 143) δι' οὗ ἡ διοίκησις καὶ ἐπιτήρησις τῶν φυλακῶν ἀνετέθη ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1888 εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης.—δ'.) ὁ νόμος ΑΦΙΗ' τῆς 27 Μαΐου 1887 περὶ τροποποιήσεως τοῦ ἄρθρ. 4 τοῦ νόμου ΑΣΝΒ' τῆς 26 Ἰουλίου 1885 (ὅρ. Ἐφημ. Κυβερν. 1887 ἀριθμ. 143.

λακίσεως, ὡς ἐν τοῖς ἄρθροις 230. 231. 244. 392. 403. 407. 434. 437. 438. 464, ἢ ἀφίεται εἰς τὸν δικαστὴν τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς μεταξὺ αὐτῆς καὶ ἑτέρας ποινῆς, ὡς ἐν τοῖς ἄρθροις 362. 429. 448. 468 § 3.

Σκοποῦσα τὴν τιμωρίαν τοῦ ἐνόχου ἐκτελέσεως κολασίμου τινὸς πράξεως, διαφέρει οὐσιωδῶς, ἐκ τοῦ τοιούτου προορισμοῦ αὐτῆς, τῶν χρηματικῶν ἀποζημιώσεων, ἃς ὁ παθὼν δικαιοῦται νὰ αἰτήσῃ παρὰ τοῦ ἀδικήσαντος. Διὸ ἐπιβάλλεται προσωπικῶς μόνον κατὰ τοῦ ἐνόχου τῆς τιμωρητέας πράξεως καὶ ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς ματαιοῦται διὰ τοῦ θανάτου τοῦ καταδικασθέντος, ἐὰν μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς ἀποβιώσεως ἡ καταγινώσκουσα αὐτὴν ἀπόφασις δὲν κατέστη ὁριστικὴ καὶ τελεσίδικος. Οἱ κληρονόμοι τοῦ τετελευτηκότος ἀπαλλάσσονται τῆς πρὸς ἀπότισιν ὑποχρεώσεως. Ἐὰν ὅμως ζῶντος τοῦ καταδικασθέντος κατέστη τελεσίδικος ἡ ἀπόφασις, ἐπειδὴ ἡ ὀφειλὴ πρὸς τὸ δημόσιον δὲν πηγάζει πλέον ἐκ τοῦ ἀδικήματος, ἀλλὰ στηρίζεται ἐπὶ τῆς τελεσιδίκου ἀποφάσεως ἐπιβαρύνει τὴν περιουσίαν αὐτοῦ μετὰ θάνατον, καὶ οἱ κληρονόμοι ὑπεισερχόμενοι εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ καταδικασθέντος ὀφείλουσι νὰ καταβάλωσι τὴν διὰ τῆς ἀποφάσεως καταγινωσκομένην χρηματικὴν ποινήν. Τὴν ἀρχὴν αὐτὴν εὑρίσκομεν ρητῶς ἀναγεγραμμένην ἐν ἄρθρ. 118 Π. Ν. καὶ ἐν τῷ § 1 τοῦ 548 ἄρθρου τῆς Ποιν. δικονομίας.

Ἐὰν πλείονες μετέσχον τῆς ἐκτελέσεως κολασίμου πράξεως, ἐπειδὴ ἕκαστος τῶν συνενόχων ὀφείλει νὰ ὑποστῇ τὴν προσήκουσαν διὰ τὸ πραχθὲν ἀδίκημα ποινήν, ἐὰν τοῦτο διὰ χρηματικῆς ποινῆς τιμωρῆται, δὲν καταγινώσκεται καθ' ὅλων μία καὶ μόνη χρηματικὴ ποινή, ἐπιμεριζομένη μεταξὺ αὐτῶν, ἀλλ' ἑκάστῳ ἐπιβάλλεται ἰδίᾳ. Ὁ Γαλλικὸς ποινικὸς νόμος παραγνωρίζων ἐντελῶς τὸν ἀρχικὸν χαρακτῆρα τῆς χρηματικῆς ποινῆς καὶ προσκρούων εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προσωπικότητος τῶν ποινικῶν νόμων, καθιεροῖ ἐν ἄρθρῳ 55 τὴν εἰς ἀκέραιον ὑποχρέωσιν τῶν εἰς χρηματικὴν ποινὴν καταδικασθέντων ἕνεκα τῆς αὐτῆς κολασίμου πράξεως. Εὐτυχῶς ὁ ἡμέτερος νόμος δεχόμενος, ὡς παρακατιὸν θέλομεν ἴδει ἐν ἄρθρ. 30, τὴν ἀλληλέγγυον μεταξὺ τῶν συγκαταδικασθέντων ὑπο-

χρέωσιν πρὸς ἀπότισιν τῶν δικαστικῶν ἐξόδων καὶ πολιτικῶν ἀποζημιώσεων, ἀπέφυγε τὸ ἀτόπημα εἰς ὃ περιέπεσεν ὁ Γάλλος νομοθέτης τῆς ἐνδεχομένης ἀποτίσεως ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ προσώπου καὶ τῆς εἰς ἄλλο πρόσωπον ἐπιβληθείσης χρηματικῆς ποινῆς ἕνεκα τῆς αὐτῆς πράξεως, καὶ τῆς μεταφορᾶς οὕτω τῆς εὐθύνης τοῦ ἀδικήματος ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς ἕτερον πρόσωπον [1]).

Κράτησις καὶ πρόστιμον.

Ἄρθρον 14.

«Ἡ διάρκεια τῆς κρατήσεως, μὴ ὑπαρχόντων μερικωτέρων νομίμων ὁρισμῶν, δὲν δύναται νὰ ἦναι βραχυτέρα τῆς μιᾶς ἡμέρας, οὔτε νὰ ὑπερβαίνῃ τὸν μῆνα».

Ἄρθρον 15.

«Τὸ πρόστιμον, ὁσάκις δὲν προσδιορίζει ἄλλο τι ρητῶς ὁ νόμος περὶ εἰδικῶν περιπτώσεων, οὐδὲ τῆς μιᾶς δραχμῆς εἶναι ἔλαττον, οὐδὲ τὰς ἑκατὸν δραχμὰς δύναται νὰ ὑπερβαίνῃ».

§ 51. Ὡς ἀνωτέρω εἴδομεν, αἱ ἀστυνομικαὶ ποιναὶ εἰσὶν ἡ *κράτησις* καὶ τὸ *πρόστιμον* καταβαλλόμενον εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ δήμου εἰς οὗ τὴν περιφέρειαν ἐπράχθη τὸ πταῖσμα [2]). Ἐν τοῖς ἄρθροις 14 καὶ 15 ὁρίζεται ἡ διάρκεια τῆς κρατήσεως, καὶ τὸ ποσὸν τοῦ προστίμου κατ' ἐλάχιστον καὶ ἀνώτατον ὅρον. Καὶ ἡ μὲν διάρκεια τῆς κρατήσεως δὲν εἶναι βραχυτέρα τῆς *μιᾶς ἡμέρας*, οὐδ' ἐπιτρέπεται νὰ ὑπερβῇ τὸν *μῆνα*, τοῦ δὲ προστίμου ὁ μὲν ἐλάχιστος ὅρος εἶναι *μία* δραχμή, ὁ δὲ ἀνώτατος *ἑκατὸν* δραχμαί.

---

[1]) Chauveau—Hélie Code pénal, I. n° 305. — Βελγικοῦ Ποιν. νόμου ἄρθρ. 39.

[2]) Π. Ν. ἄρθρ. 501. Διατάγματος περὶ δημοτικῆς ἀστυνομίας ἄρθρ. 5.— Ἄρθρ. 25 τοῦ περὶ δήμων νόμου.—Ἄρθρ. 24. Διατάγματος περὶ ἀστυνομίας τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας.

Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς κρατήσεως καὶ ἐπὶ τοῦ προστίμου ἐν εἰδικαῖς τισὶ περιπτώσεσιν τάσσει ὁ νόμος ἀνώτερον τινὰ ὅρον τοῦ κατὰ γενικὸν κανόνα τεθέντος. Οὕτω λ. χ. ἐν μὲν τοῖς ἄρθρ. 48. 49. 50—52. 55. 58. 61. 62. 65. τοῦ περὶ ἐξυβρίσεων ἐν γένει καὶ περὶ τύπου νόμου ὡς καὶ ἐν τοῖς ἄρθροις 532. 552. 562. 564. 567. 570, κτλ. Π. Ν. ὁρίζεται πρόστιμον ἀνώτερον τοῦ ἑκατονταδράχμου, ἐν δὲ τοῖς ἄρθροις 519. 521 — 523. 527. 532 567, 570, κτλ. Π. Ν. ποινὴ κρατήσεως μείζων τοῦ ἑνὸς μηνός. Εἰς τοὺς ἐνόχους πταισμάτων ἢ ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ νόμου ἡ ἑτέρα τῶν ποινῶν, ἢ ἀμφότεραι συνδέονται μετ' ἀλλήλων, ὡς λ. χ. ἐν τοῖς ἄρθρ. 557. 558. 560. 561. 562. 563. 564 κτλ. ἢ ἐναλλακτικῶς ὁρίζονται, ἀφιεμένης τῷ δικαστῇ τῆς ἐκλογῆς τῆς προσφορωτέρας, ἀναλόγως τῶν εἰδικῶν περιστάσεων, ὡς ἐν τοῖς ἄρθρ. 529. 532. 533. 550. 552. 553. 558. κτλ. Τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα ἐν ἄρθρ. 13 περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῆς χρηματικῆς ποινῆς ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῆς ποινῆς τοῦ προστίμου, περὶ οὗ εἰδικώτερον ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν ἄρθρ. 501. 509. 510 καὶ ἑπομ. γενήσεται λόγος.

Ἔναρξις καὶ διάρκεια τῶν περιοριζουσῶν τὴν ἐλευθερίαν ποινῶν.

Ἄρθρον 16.

«Ἐπὶ τῶν προσκαίρων ποινῶν, αἵτινες περιορίζουν τὴν ἐλευθερίαν, ἡ μὲν ἡμέρα θεωρεῖται ἰσοδύναμος μὲ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας, ὁ δὲ μὴν μὲ τριάκοντα ἡμέρας, τὸ δὲ ἔτος λογαριάζεται κατὰ τὸ ἐν χρήσει χρονολόγιον (καλενδάριον)».

Ἄρθρον 17.

Ἐπὶ τῶν προσκαίρων ποινῶν τῶν περιοριζουσῶν τὴν ἐλευθερίαν ἡ ἀρχὴ τῆς ποινικῆς διαρκείας προσδιορίζεται· 1) ἐὰν ὁ κατάδικος εὑρίσκεται εἰς προσωρινὴν φύλαξιν ἀφ' ἧς ἡμέρας ἡ καταδίκη ἔγινεν ἀμετάκλητος. Μὴ μεταχειρισθέντος

ὅμως τοῦ καταδίκου κανὲν ἔνδικον μέσον ἐναντίον τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως κατ' ἐξαίρεσιν τότε ἡ ποινικὴ διάρκεια ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν δημοσιεύεται ἡ ἀπόφασις, καὶ ἂν τυχὸν ἤθελε μεταχειρισθῇ κατ' αὐτῆς ὁ ἐπίτροπος τῆς ἐπικρατείας ἔνδικόν τι μέσον καὶ οἱονδήποτε καὶ ἂν εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τούτου.—Τὸ αὐτὸ ἰσχύει ἐπίσης καὶ ὅταν ὁ καταδικασθεὶς εἰς τοιαύτην περίπτωσιν μετεχειρίσθη ἔνδικόν τι μέσον, καὶ δι' αὐτοῦ κατώρθωσε τὴν ἐλάττωσιν τῆς εἰς αὐτὸν καταγνωσθείσης περιοριστικῆς τῆς ἐλευθερίας ποινῆς. 2) Ἐὰν ὁ καταδικασθεὶς δὲν εὑρίσκεται εἰς προσωρινὴν φύλαξιν, ἀφ' ἧς ἡμέρας οὗτος φυλακισθῇ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ποινῆς.

§ 52. Ὁ ἀκριβὴς καὶ ἄνευ ἐνδοιασμοῦ ὑπολογισμὸς τοῦ χρόνου τῆς διαρκείας τῶν περιοριζουσῶν τὴν ἐλευθερίαν ποινῶν ἐπιτυγχάνεται ὅταν ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει εἶναι δυνατὸν νὰ ὁρισθῶσι μετὰ βεβαιότητος τὰ χρονικὰ σημεῖα τῆς ἐνάρξεως καὶ λήξεως τῆς ποινῆς. Διὸ πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἀμφιβολίας καὶ ἐνδεχομένων ζητημάτων ἀνεγράφησαν οἱ ὁρισμοὶ τῶν ἄρθρ. 16 καὶ 17 [1]).

Κατὰ τὸ ἄρθρ. 16 ἡ μὲν ἡμέρα συμπληροῦται μετὰ παρέλευσιν εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν, ὁ δὲ μὴν ἀποτελεῖται ἐκ τριάκοντα ἡμερῶν, τὸ δὲ ἔτος λογίζεται κατὰ τὸ ἐν χρήσει χρονολόγιον. Ἡ ἐνδεχομένη διαφορὰ τῆς προσθήκης μιᾶς ἡμέρας, ἐὰν τὸ ἔτος τύχῃ ἐμβόλιμον, δὲν νομίζεται τοσοῦτον ἀξία λόγου, ὥστε εἰδικῶς νὰ ὁρισθῇ τὸ ποσὸν τῶν ἀποτελουσῶν τὸ ἔτος ἡμερῶν.

Ἀλλ' ἐπὶ τῶν μηνῶν, ὧν κατὰ τὸ χρονολόγιον παραλλάσσει τὸ ποσὸν τῶν ἡμερῶν, ἐκανονίσθη γενικῶς ἡ διάρκεια αὐτῶν εἰς τριάκοντα ἡμέρας, οὕτω δ' ἐκλείπει πᾶσα ἐνδεχομένη διαφορὰ 2—3 ἡμερῶν κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ποινῆς.

Ἐκ τῆς διαφορᾶς ταύτης περὶ τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ἔτους καὶ τοῦ μηνὸς ἐν ἄρθρῳ 16 ἀλλοίαν δύναται νὰ ἔχῃ διάρκειαν ἡ αὐτὴ

---

[1]) Βαυαρ. Νομοσχεδίου 1822 ἄρθρ. 24.—1827 ἄρθρ. 17.—1831 ἄρθρ. 18. Γαλλικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 23. 24.—Ἰταλικοῦ ἄρθρ. 30.

ποινὴ ἐκ τοῦ τρόπου τοῦ ὁρισμοῦ αὐτῆς ἐν τῇ ποινικῇ ἀποφάσει, οὕτω λ. χ. ὁ καταδικασθεὶς εἰς 18 μηνῶν φυλάκισιν θέλει διαμείνει ἐν τῇ φυλακῇ 540 ἡμέρας, ὁ δὲ καταδικασθεὶς εἰς ἐνὸς καὶ ἡμίσεως ἔτους φυλάκισιν θέλει διαμείνει 365 ἢ 366 + 180 = 545 ἢ 546 ἡμέρας ἐὰν τύχῃ ἐμβόλιμον ἔτος, ἤτοι πέντε ἢ ἓξ ἡμέρας πλέον τοῦ πρώτου.

Ἡ διάρκεια τῆς ἡμέρας, ὁρισθεῖσα εἰς 24 ὥρας, ὑπολογίζεται, ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν (de momento in momento) ἤτοι κατὰ μαθηματικὸν ὑπολογισμὸν (computatio naturalis), καὶ οὐχὶ κατὰ τὸν πολιτικὸν (computatio civilis) [1]).

§ 53. Διὰ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 16, κανονίσας ὁ νόμος τὸν χρόνον τῆς διαρκείας τῶν ποινῶν, συμπληροῖ αὐτὴν ὁρίζων ἀκριβῶς διὰ τοῦ ἄρθρ. 17 τὸν χρόνον τῆς ἐνάρξεως τῶν καταγνωσθεισῶν ποινῶν.

Ὁ Βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813 δὲν περιεῖχε παραπλησίαν διάταξιν, ὥστε παρέστη ἡ ἀνάγκη τῆς συμπληρώσεως τοῦ κενοῦ διὰ τοῦ ἀπὸ 24 Ἰουνίου 1817 βασ. διατάγματος, δι' οὗ ὡρίσθη ὅτι ὁ χρόνος τῆς ποινῆς ἄρχεται νὰ μετρῆται ἐπὶ τῶν ἐγκληματικῶν ποινῶν τῶν περιοριζουσῶν τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς εἰς τὴν φυλακὴν εἰσόδου τοῦ καταδικασθέντος. Τὴν διάταξιν δὲ ταύτην παρέλαβε καὶ τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1827 ἐν ἄρθρῳ 17.

Τὸ ἀνεπαρκὲς τοιαύτης τινὸς γενικῆς διατάξεως, συνιδὼν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης, συνεπλήρωσε διὰ τοῦ ἄρθρ. 17 διακρίνας τὰς ἐξῆς περιπτώσεις.

1) Τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν ὁ καταδικασθεὶς εὑρίσκεται προφυλακισμένος, ὅτε, εἰ μὲν δὲν ἐγένετο ὑπ' αὐτοῦ χρῆσις ἐνδίκου τινὸς μέσου, ἢ ἡ γενομένη ἐπέτυχεν, ἡ διάρκεια τῆς ποινῆς λογίζεται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς δημοσιεύσεως τῆς ποινικῆς ἀποφάσεως. Τοῦτο κρατεῖ καὶ ὅταν ἡ εἰσαγγελικὴ ἀρχὴ ἐποιήσατο χρῆσιν ἐνδίκου τινὸς μέσου, διότι ἤθελεν εἶσθαι ἄδικον διὰ τοιᾶσδε αἰτήσεως τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς νὰ παρατείνηται ὁ χρόνος τῆς φυλακίσεως τοῦ καταδικασθέντος. Εἰ δ' ἐπεκαλέσθη ὁ καταδικασθεὶς ἔνδικόν τι

---

[1]) Dollmann Strafgestb. I ἄρθρ. 22 σελ. 135.

μέσον κατὰ τῆς ἀποφάσεως, καὶ ἡ αἴτησις αὐτοῦ ἀπερρίφθη, ἡ διάρκεια τῆς ποινῆς λογίζεται οὐχὶ πλέον ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς δημοσιεύσεως τῆς ποινικῆς ἀποφάσεως, ἀλλ' ἀφ' ἧς ἡμέρας ἡ ἀπόφασις κατέστη ἀμετάκλητος. Ἀμετάκλητον ἀπόφασιν ἐννοητέον κατὰ τοὺς ὅρους τῆς ποινικῆς διαδικασίας τὴν τελεσίδικον ἀπόφασιν (rechtskräftiges Urtheil) [1]) τουτέστιν ἐκείνην καθ' ἧς δὲν ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις οἱουδήποτε ἐνδίκου μέσου, εἴτε διότι ἡ ὑπὸ τοῦ νόμου ταχθεῖσα πρὸς χρῆσιν αὐτοῦ προθεσμία παρῆλθεν, εἴτε, διότι ἐγένετο μὲν χρῆσις αὐτοῦ ἐντὸς τῆς νομίμου προθεσμίας, ἀλλ' ἀπερρίφθη, εἴτε διότι ὁ ποιησάμενος χρῆσιν μεταμεληθεὶς παρητήθη [2]). Συνδυάζοντες τὴν διάταξιν τοῦ πρώτου ἐδαφίου τοῦ 17 ἄρθρου μετὰ τῶν ἄρθρ. 405 καὶ 459 Ποιν. δικ. παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ἔναρξις τοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς διαρκείας τῆς ποινῆς δὲν συμπίπτει μετὰ τῆς ἐκτελέσεως τῆς καταγινωσκούσης αὐτὴν ἀποφάσεως, διότι κατὰ τὰ παρατεθέντα ἄρθρα τῆς ποιν. δικονομίας ἡ ἐκτέλεσις γίνεται τότε μόνον, ὅταν ἡ ἀπόφασις καταστῇ τελεσίδικος[3]).

2) Τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν δὲν διετέλει ὁ καταδικασθεὶς προφυλακισμένος, ὅτε ὁ χρόνος τῆς ποινῆς λογίζεται ἀρξάμενος, ἀφ' ἧς ἡμέρας φυλακισθῇ πρὸς ἀπότισιν ταύτης, ὅπερ βεβαιοῦται ἐκ

---

[1]) Ποιν. δικ. ἄρθρ. 84. 351. 405. 459.

[2]) Blanche Code pénal I nº 127.

[3]) Οὕτω λ. χ. ἐάν τις διατελῶν ὡς ὑπόδικος προφυλακισμένος κατεδικάσθη δι' ἀποφάσεως τῆς 12 Ἰανουαρίου ἐ. ἔ. εἰς φυλάκισιν 2 ἐτῶν καὶ δὲν ἀναιρεσιβάλῃ τὴν ἀπόφασιν, ἡ φυλάκισις λογίζεται ὡς ἀρξαμένη ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης, ἐν ᾧ ὁ καταδικασθεὶς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὁδηγηθῇ εἰς τὴν φυλακὴν τῶν καταδίκων πρὸ τῆς 18 τοῦ ἰδίου μηνὸς Ἰανουαρίου. Ὡσαύτως ἐάν τις καταδικασθῇ δι' ἀποφάσεως τῶν συνέδρων τῆς 15 Φεβρουαρίου ἐ. ἔ. εἰς εἰρκτήν, καὶ ζητήσῃ τὴν ἀναίρεσιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης διὰ κακὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου, ὁ δὲ Ἄρειος Πάγος δεχθεὶς τὴν αἴτησιν ἀναιρέσεως, ἐπιβάλῃ τὴν ποινὴν τῆς φυλακίσεως, αὕτη λογίζεται ἀρξαμένη ἀπὸ τῆς 15 Φεβρουαρίου, ἡμέρας τῆς δημοσιεύσεως τῆς τῶν συνέδρων ἀποφάσεως, ἐν ᾧ ἡ ἐκτέλεσις δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνῃ πρὶν ἢ ἡ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἀπόφασις διὰ τοῦ παρ' αὐτῷ Εἰσαγγελέως κοινοποιηθῇ εἰς τὸν ἁρμόδιον Εἰσαγγελέα τῶν Ἐφετῶν, ὅστις φροντίζει περὶ τῆς ἐκτελέσεως. Ποιν. Δικον. ἄρθρ. 501 καὶ 409.

τῶν ὑπὸ τῶν ἐπιστατῶν τῶν φυλακῶν καὶ τῶν ἁρμοδίων Εἰσαγγελέων τηρουμένων βιβλίων, ἐν οἷς ἀκριβῶς σημειοῦται ἡ χρονολογία τῆς εἰς τὴν φυλακὴν εἰσόδου τῶν καταδικασθέντων (Ποιν. δικον. ἄρθρ. 546).

Ἐκ τοῦ ἄρθρου 17 ἐξάγεται ἀναμφισβητήτως ὅτι ἐὰν ὁ καταδικασθεὶς συλληφθῇ εἰς τόπον ἀπέχοντα τῆς φυλακῆς, ἐν ᾗ πρόκειται ν' ἀποτίσῃ τὴν ποινὴν αὐτοῦ, τὸ πρὸς μεταγωγὴν αὐτοῦ εἰς τὸν τόπον τῆς φυλακῆς ἀπαιτούμενον χρονικὸν διάστημα, δὲν ὑπολογίζεται εἰς τὸν χρόνον τῆς φυλακίσεως, διότι ρητῶς ἐν τῷ § 2 λέγεται ὅτι ὁ χρόνος τῆς φυλακίσεως ὑπολογίζεται ἀφ' ἧς ἡμέρας ***φυλακισθῇ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ποινῆς.***

Ἐὰν ὅμως μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς φυλακίσεως τοῦ καταδικασθέντος παρασταθῇ ἡ ἀνάγκη τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ εἰς ἑτέραν φυλακήν, ἢ εἰς ἀνακριτικὴν τινὰ φυλακὴν ἄλλου τινὸς τόπου, πρὸς ἐνέργειαν ἀνακρίσεων, ἢ τῆς μεταφορᾶς ἕνεκεν ἀσθενείας εἰς νοσοκομεῖον ἢ θεραπευτικόν τι κατάστημα πρὸς νοσηλείαν, ἐννοεῖται οἴκοθεν ὅτι τὸ παρεμπίπτον χρονικὸν διάστημα προσυπολογίζεται εἰς τὸν χρόνον τῆς φυλακίσεως [1]).

Ἐὰν δι' ἀποδράσεως τοῦ φυλακισμένου διακοπῇ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ποινῆς, ἄρχεται λογιζομένη διὰ τὸ ὑπόλοιπον χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς ἐκ νέου παραδόσεως αὐτοῦ πρὸς ἀπότισιν αὐτῆς [2]).

Τόπος ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς.

Ἄρθρον 18.

«Ἡ θανατικὴ ποινὴ ἐκτελεῖται εἰς τόπον δημόσιον ὡρισμένον παρὰ τῆς ποινικῆς ἀποφάσεως.»

§ 54. Διὰ τοῦ ἄρθρου 18 ὁρίζοντος τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς συμπληροῦνται τὰ ἐν ἄρθρ. 5 ὁρισθέντα περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς, διὸ ὀρθότερον ἤθελεν εἶσθαι ἐὰν

---

[1]) Dollmann Strafgstb. I ἄρθρ. 23 σελ. 137—138.

[2]) Stenglein Strafgesetzb. ἄρθρ. 23 n° 13.—Weiss Commentar I. σελ. 72.

ἀμέσως τοῦ ἄρθρου ἐκείνου εἵπετο τὸ 18, ἢ μετ' ἐκείνου συνεχωνεύετο, ἐν ᾧ ἡ ὑπάρχουσα νῦν ἐν τῷ νόμῳ μεταξὺ τῶν δύο ἄρθρων διάστασις, καὶ ἡ παρένθεσις τοσούτων ἄλλων διατάξεων, λίαν ἀκατάλληλος ἀποβαίνει.

Περὶ τοῦ τόπου τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς ἠγέρθη ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, καὶ ἰδίως μάλιστα ἀφ' ὅτου ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς συνηγορούντων ἐπλεόνασε, σφοδρὰ ἀμφισβήτησις διαιροῦσα καὶ νῦν ἔτι τὰς γνώμας τῶν νομοδιδασκάλων καὶ δημοσιολόγων. Οἱ ὁρμώμενοι ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι διὰ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς δέον νὰ ἐπιδιώκηται συγχρόνως ὁ παραδειγματισμὸς καὶ ἡ ἐκφόβισις τῶν πρὸς ἀδικήματα ἐχόντων ροπὴν καὶ δι' αὐτῆς ἡ προκατάληψις τῶν κολασίμων πράξεων νὰ ἐπιτυγχάνηται, ὑποστηρίζουσι τὴν ἐν δημοσίῳ τόπῳ ἐκτέλεσιν, ἀφιεμένης ἐλευθέρας τῷ κοινῷ τῆς προσελεύσεως, ὅπως ἐκ τοῦ θεάματος διδαχθῇ οἵα τις ἡ τύχη τῶν εἰς τὰ ἔσχατα τῶν ἀδικημάτων παρεκτραπέντων. Ἄλλοι τοὐναντίον ἀποκρούουσι τὴν δημοσίᾳ ἐκτέλεσιν τῆς θανατικῆς ποινῆς στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν ἑξῆς κυριωτέρων λόγων· α') ὅτι ἡ ἐκφοβιστικὴ δύναμις τῆς θέας τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς δὲν εἶναι τοιαύτη ὥστε ν' ἀποτρέψῃ τὴν ἐκτέλεσιν πράξεων διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς τιμωρητέων, διότι πολλάκις ὀλίγας ὥρας ἢ ἡμέρας μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν θανατικῆς ποινῆς διεπράχθησαν βαρύταται κολάσιμοι πράξεις ὑπὸ θεατῶν μάλιστα τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς, β') ὅτι τὸ ἀποτρόπαιον θέαμα τῆς καταστροφῆς τῆς ζωῆς τοῦ καταδικασθέντος μᾶλλον σκληρύνει τὰς καρδίας τῶν παρισταμένων καὶ ἐθίζει εἰς τὴν ὄψιν τοῦ αἵματος, γ') ὅτι ἡ ἐντύπωσις τῶν παρισταμένων κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θανατικῆς ποινῆς εἶναι ἑκάστοτε ἀλλοία, ἀναλόγως τῆς συμπτώσεως ποικίλων ἀπροσδοκήτων περιστάσεων, ἐνίοτε δὲ καὶ ὅλως ἀντίθετος πρὸς τὸ διὰ τῆς δημοσιότητος τῆς ἐκτελέσεως σκοπούμενον ἀποτέλεσμα. Οὕτω λ. χ. πολλάκις παρετηρήθη ὅτι ἡ ἀδεξιότης τοῦ δημίου περὶ τὴν ἐκτέλεσιν, ἡ θρασεῖα καὶ παράτολμος ἀντίστασις τοῦ καταδικασθέντος, τοιαύτην ὑπὲρ τοῦ τιμωρουμένου διεγείρουσι συμπάθειαν, ὥστε ἐκλαμβάνεται ὡς ἀπανθρώπως σφαγιασθὲν θῦμα, ἢ ἐνδεχόμενον νὰ ἐξάψῃ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τὴν

ὀργὴν τοῦ πλήθους, ὥστε νὰ παρεκτραπῇ εἰς παντοίας ἐκνόμους ἐνεργείας. Ἐκτὸς τούτου ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσι τοσαύτη συνήθως κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν θανατικῶν ποινῶν εἶναι ἡ συρροὴ τοῦ φιλοθεάμονος πλήθους, ὥστε ἀδύνατον ὅλως ἀποβαίνει νὰ τηρηθῇ ἡ προσήκουσα εὐκοσμία καὶ τάξις.

Ἡ συσσώρευσις καὶ συνώθησις τῶν θεατῶν περὶ τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως παρέσχε πολλάκις ἀφορμὴν εἰς ποικίλας καταχρήσεις, μαρτυρούσας τὴν παντελῆ ἔλλειψιν τῆς συνειδήσεως τῆς σοβαρότητος τοῦ θεάματος [1]).

Διὰ τοὺς εἰρημένους λόγους προϋτάθη ἡ ἐν περιφράκτοις τόποις ἐκτέλεσις τῆς θανατικῆς ποινῆς, καθ' ὃν τρόπον ἐν ἔτει 1835 ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τῆς Ἀμερικῆς τὸ πρῶτον ἐγένετο.

Ἡ θανατικὴ ποινὴ ἐκτελεῖται ἢ ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς, ἢ ἐν περικλείστῳ τινὶ πλατείᾳ, ἐνώπιον ἐπιτροπῆς ἐκ δικαστικῶν ὑπαλλήλων, καὶ ἑνὸς ὑπαλλήλου τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς. Πρὸς δὲ καλεῖται καὶ ὁ δήμαρχος τῆς πόλεως, ὅστις ὀφείλει νὰ ἀπροστείλῃ ἐπιτροπὴν ἐξ ὡρισμένου ἀριθμοῦ δημοτικῶν συμβούλων, ἢ ἐν ἀπουσίᾳ αὐτῶν ἐκ τῶν μᾶλλον εὐϋπολήπτων δημοτῶν, ὅπως παρευρεθῶσι κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν. Διαρκούσης δὲ τῆς ἐκτελέσεως ὁ κώδων τῆς φυλακῆς, ἀδιαλείπτως σημαίνων, χρησιμεύει ὡς οἱονεὶ ἀναγγελία εἰς τὸ κοινὸν περὶ αὐτῆς [2]).

Τὸ σύστημα τοῦτο, καίτοι προλαμβάνει τὰ πλεῖστα τῶν ἀτοπημάτων, ἅτινα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπέρχονται διὰ τῆς ἐκτελέσεως δημοσίᾳ τῆς θανατικῆς ποινῆς, δὲν εἶναι ὅμως καθ' ὅλα ἀνεπίδεκτον ἀντιρρήσεων. Ἰδίως κατεκρίθη ἡ ὑποχρέωσις ἡ ἐπιβαλλομένη εἰς ὡρισμένους πολίτας τοῦ παρίστασθαι κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν θεά-

---

[1]) Bérenger de la repression pénale τόμ. II. σελ. 237.

[2]) Τὸ σύστημα τοῦτο ὅπερ πολλοὶ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων Γερμανικῶν ποινικῶν νόμων εἶχον ἐφαρμόσει, ὡς ὁ Πρωσσικὸς (ἄρθρ. 8). ὁ Βαυαρικὸς τοῦ 1861 (ἄρθρ. 15) κτλ. καθιεροῖ ἡ Γερμανικὴ ποιν. δικονομία ἄρθρ. 486, καθ' ὃ καὶ εἰς θεατὰς δι' εἰδικῆς ἀδείας τοῦ διευθύνοντος τὴν ἐκτέλεσιν ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος. Ἐγένετο δὲ δεκτὸν ἐν Αὐστρίᾳ (1873), ἐν Ἀγγλίᾳ (1868), ἐν Ῥωσσίᾳ (1881), ἐν Νορβηγίᾳ (1890), καὶ ἐν πολλοῖς τῶν Ἑλβετικῶν Καντονίων.

ματος, ὅπερ ἐνδέχεται νὰ ἔχῃ ἐπιβλαβεῖς ἢ τοὐλάχιστον δυσαρέστους δι' αὐτοὺς ἐντυπώσεις, ἐν ᾧ οὐδεὶς ὑπὲρ τῆς ὑποχρεώσεως ταύτης αὐτῶν ὑφίσταται δικαιολογικὸς καταναγκασμός. Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἀτοπήματος τούτου ἐγένετο δεκτὸν ὅτι δὲν εἶναι ὑποχρεωτική, ἀλλὰ προαιρετικὴ ἡ ἐμφάνισις κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀπεσταλμένων ὑπὸ τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς, καὶ ἡ ἀπουσία αὐτῶν δὲν λογίζεται ὡς αἰτία ἀναβολῆς τῆς ἐκτελέσεως (Γερμανικὴ ποιν. δικ. ἄρθρ. 486.), ἀλλὰ καὶ ἡ διάταξις αὕτη ἀπαλλάττουσα μέρος μόνον τῶν ἀνωτέρω μνησθέντων προσώπων τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ παρίστασθαι κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν, ἥκιστα συντελεῖ πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος, διότι οὐδὲν ἄλλο ἀποτέλεσμα ἔχει, ἢ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν παρασταθησομένων προσώπων, καὶ τὸν εἰς ἄκρον περιορισμὸν τῆς δημοσιότητος τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἣν καὶ οἱ τοῦ συστήματος τούτου ὀπαδοὶ νομίζουσιν ἀναγκαίαν, περιορίζουσι δὲ μόνον ἐφ' ὅσον συντελεῖ πρὸς ἀποτροπὴν τῶν ἐκ τῆς ἀπολύτου δημοσιότητος προερχομένων ἀτοπημάτων [1]).

Ἐν Γαλλίᾳ, ἂν καὶ πολλάκις ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς ἐνθέρμως ὑπεστηρίχθη, ὅὲν ἐγένετο ὅμως δεκτὸς μέχρι τοῦδε ἐν τῇ νομοθεσίᾳ [2]), ἀλλ' ὡς καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ποινικῷ νόμῳ, ἰσχύει ἡ ἀρχὴ τῆς ἐν δημοσίῳ τινὶ τόπῳ ἐκτελέσεως. Ὁ τόπος δὲ οὗτος ὁρίζεται ἐν τῇ ποινικῇ ἀποφάσει τῇ καταγινωσκούσῃ τὴν τοῦ θανάτου ποινήν.

Ἐὰν τυχὸν ἐν τῇ ποινικῇ ἀποφάσει παρελείφθη ἡ μνεία τοῦ τόπου τῆς ἐκτελέσεως, ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἐκτέλεσις γίνεται ἐν τῇ πόλει ἐν ᾗ εὑρεύει τὸ κακουργιοδικεῖον [3]). Ὀρθότερον νομίζομεν νὰ προτιμηθῇ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ τόπος τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἐγκλήματος.

---

[1]) Mittermaier Archiv d. Griminalrechts 1855 σελ. 302.

[2]) Mittermaier Todtesstrafe σελ. 163.—Ἐν Γαλλίᾳ πρὸς ἀποφυγὴν μεγάλης συρροῆς ὄχλου κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν φυλάσσεται μυστικὴ ἡ ὁρισθεῖσα ἡμέρα, ἡ δ' ἐκτέλεσις τῆς θανατικῆς ποινῆς γίνεται συνήθως περὶ ὄρθρον. Bérenger de la repression σελ. 241. Τοῦτο περίπου καὶ παρ' ἡμῖν εἴθισται.

[3]) Chauveau—Hélie Code Pénal I. nº 374.

Περὶ τῶν ληπτέων μέτρων πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς, περὶ τῶν ὑποχρεουμένων νὰ παρασταθῶσι κατ' αὐτὴν προσώπων, καὶ περὶ τῆς μεταφορᾶς τῶν καταδίκων διαλαμβάνει τὰς δεούσας διατάξεις ὁ ἐν τῇ ἀπὸ 20 Σεπτεμβρίου 1839 ἐγκυκλίῳ τοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης ὑπουργείου πρὸς τοὺς παρ' ἐφέταις εἰσαγγελεῖς, περιεχόμενος κανονισμὸς περὶ ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου [1]).

Ἡ ἐπίσημος βεβαίωσις τῆς ἐκτελέσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς γίνεται ἐν τῷ πρακτικῷ τῷ συντασσομένῳ ὑπὸ τοῦ συμπαρισταμένου κατ' αὐτὴν γραμματέως. Τὸ πρακτικὸν τοῦτο ἐπισυνάπτεται ἐν τῷ φακέλλῳ τῆς δικογραφίας [2]). Ὀφείλει δὲ ὁ γραμματεὺς ἐντὸς 24 ὡρῶν ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως νὰ πέμψῃ πρὸς τὸν ληξίαρχον τοῦ τόπου ἔνθα ἐγένετο ἡ ἐκτέλεσις, τὰς δεούσας πληροφορίας πρὸς σύνταξιν τῆς περὶ ἀποβιώσεως ληξιαρχικῆς πράξεως [3]).

Ἀπαγόρευσις ἐκτελέσεως ποινῶν τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας.

Ἄρθρον 19.

«Καμμία καταδίκη δὲν ἐκτελεῖται τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς παρὰ τοῦ νόμου ὡρισμένας ἑορτάς».

§ 55. Ὁ λόγος ὅστις ὑπηγόρευσεν εἰς τὸν νομοθέτην τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 19, καθ' ὃ ἀπαγορεύεται ἡ ἐκτέλεσις τῶν καταδικαστικῶν ἀποφάσεων κατὰ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας, καὶ ἣν διάταξιν ἠρανίσθη ἐκ τοῦ ἄρθρου 26 τοῦ Γαλλικοῦ ποιν. νόμου, εἶναι πρόδηλος. Εἰδικὸς νόμος ὁρίζων τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας δὲν ἐξεδόθη. Ἐν τῇ πολιτικῇ διαδικασίᾳ, ἑορτάσιμοι ἡμέραι, ἐκτὸς τῶν Κυριακῶν, εἰσὶν αἱ ἐν τοῖς διατάγμασι τῆς 22 Νοεμβρίου 1833 καὶ

---

[1]) Ὅρ. τὴν ἐγκύκλιον αὐτὴν ὑπὸ τὸ ἄρθρ. 544. Ποιν. δικονομίας.

[2]) Ποιν. δικ. ἄρθρ. 545. Ἄρθρ. Δ' τῆς ἀπὸ 20 Σεπτεμβρ. 1839 ἐγκυκλίου τῆς ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης γραμματείας.

[3]) Ἀστικ. νόμου περὶ ληξιαρχικῶν πράξεων ἄρθρ. 82 καὶ 79.

τῆς 4 Ἀπριλίου 1843, δι' ὧν αἱ ἐργάσιμοι ὧραι ἐν τοῖς γραφείοις κανονίζονται, ἤτοι 1) τὸ νέον ἔτος, 2) τῶν Θεοφανείων, 3) τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, 4) ἡ δευτέρα τοῦ Πάσχα καὶ ἡ δευτέρα τῆς Πεντηκοστῆς, 5) τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, 6) τῆς Ἀναλήψεως, 7) τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, 8) τῆς Κοιμήσεως τῆς Παναγίας, 9) τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, 10) αἱ δύω ἡμέραι τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, πρὸς δὲ καὶ ἡ ἑβδομὰς τῶν παθῶν. Ἐν ἐλλείψει ἑτέρου νόμου κανονίζοντος εἰδικῶς τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας δέον νὰ προσφύγωμεν εἰς τὴν ἐξ ἀναλογίας ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τῶν εἰρημένων διαταγμάτων.

Διὰ τοῦ ἄρθρ. 19, εἰδικὴν περιέχοντος διάταξιν, τροποποιεῖται ἐν μέρει ἡ γενικωτέρα διάταξις τῶν ἄρθρων 351, 405, καὶ ἰδίως τοῦ ἄρθρου 459 Ποιν. δικονομίας ὅπερ ὁρίζει ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τῶν ὑπὸ τῶν κακουργιοδικῶν ἐκδοθεισῶν ἀποφάσεων, εἰ μὲν δὲν ἐγένετο αἴτησις ἀναιρέσεως, ἐνεργεῖται ἀμέσως μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς νομίμου προθεσμίας, εἰ δ' ἐγένετο τοιαύτη ἐντὸς 24 ὡρῶν μετὰ τὴν κοινοποίησιν τῆς ἀπορριπτούσης τὴν αἴτησιν ἀποφάσεως, (ὅρ. καὶ ἄρθρ. 501 ποιν. δικ.) καθόσον ἐὰν μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς προθεσμίας συμπέσῃ ἑορτάσιμος ἡμέρα ἀναβάλλεται ἡ ἐκτέλεσις διὰ τὴν ἐπιοῦσαν.

Δήμευσις.

Ἄρθρον 20.

«Δήμευσίς τινων πραγμάτων γίνεται μόνον εἰς τὰς παρὰ τοῦ νόμου ὁριζομένας περιπτώσεις, καὶ εἰς μόνα τὰ παρὰ τοῦ νόμου σημειούμενα ἀντικείμενα.»

§ 56. Ἡ δήμευσις δυνατὸν νὰ ᾖναι, *γενικὴ* ἢ *μερική*, περιλαμβάνουσα τὴν ἀποστέρησιν ὁλοκλήρου ἢ μέρους τῆς περιουσίας τοῦ καταδικασθέντος, ἢ *εἰδική*, συνισταμένη εἰς τὴν δήμευσιν μόνον ὡρισμένων τινῶν πραγμάτων (Confiscatio bonorum universalis sive particularis, ἢ quorundam rerum) [1].

---

[1] Feuerbach Lehrbuch. § 153.

Ἡ γενικὴ δήμευσις τῆς περιουσίας ἦν ἐν ἰσχύϊ ἐν ταῖς ἀρχαιοτέραις νομοθεσίαις. Ἐν τῇ ποινικῇ τῶν Ῥωμαίων νομοθεσίᾳ ἐφαρμόζετο ἡ δήμευσις τῆς περιουσίας, εἴτε ὡς αὐτοτελὴς ὡρισμένης τινὸς κολασίμου πράξεως ποινή, κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους μάλιστα χρόνους [1]), εἴτε ὡς ἄμεσον ἐπακολούθημα τῆς καταδίκης εἰς ἄλλην τινὰ ποινήν, οἷον τῆς aquæ et igni interdictio ἐπιβαλλομένης ἕνεκα φόνου κατὰ τὴν Lex Cornelia de sicariis [2]), τῆς deportatio, τῆς relegatio, ἢ πάσης ἄλλης ποινῆς καταγινωσκομένης εἰς τοὺς ἐνόχους ἐσχάτης προδοσίας [3]).

Ἐπίσης καὶ ἐν ταῖς νομοθεσίαις τοῦ μεσαιῶνος ὡς καὶ τῶν ἀμέσως ἑπομένων χρόνων εὑρίσκομεν καθιερωμένην τὴν δήμευσιν ὁλοκλήρου ἢ μέρους τῆς περιουσίας τοῦ καταδικασθέντος [4]).

Κατὰ πρῶτον ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, ἀφοῦ διεφωτίσθη ἡ δικαιολογικὴ βάσις καὶ ὁ προορισμὸς τῆς ποινῆς, ἐγένετο δῆλον ὅτι ἡ δήμευσις τῆς περιουσίας ἀντίκειται ὅλως πρὸς τὰς θεμελιώδεις τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης ἀρχάς, διότι, γενικὴ μὲν οὖσα, τιμωρεῖ οὐ μόνον τὸν ἔνοχον αὐτὸν τῆς κολασίμου πράξεως, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀθώους αὐτοῦ ἀπογόνους καὶ συγγενεῖς, οὓς ἀποστερεῖ τῶν μέσων

---

[1]) Πλουτάρχ. Ῥωμυλ. κ 22. «Ἔθηκε δὲ (ὁ Ῥωμύλος) καὶ νόμους τινάς, ὧν σφοδρὸς μέν ἐστιν, ὁ γυναικὶ μὴ διδοὺς ἀπολείπειν ἄνδρα, γυναῖκα δὲ διδοὺς ἐκβάλλειν ἐπὶ φαρμακείᾳ τέκνων, ἢ κλειδῶν ὑποβολῇ, καὶ μοιχευθεῖσαν· εἰ δ' ἄλλως τις ἀποπέμψαιτο, *τῆς οὐσίας αὐτοῦ τὸ μὲν τῆς γυναικὸς εἶναι τὸ δὲ τῆς Δήμητρος ἱερόν.*» Ὅρ. Livii II. 33 III. 55.—Διονυσ. Ἁλικ. VIII, 79 X. 42.—Plin. hist. nat. 34, 4.—Val. Maxim. V.8 2.

[2]) Sueton. Caesar 42.

[3]) Tacit. Hist. I. 77. Ann. VI. 29. Plin. pan. 42. Dio Cass. 58, 16. Kapit. 10, 11. Rein Criminalr. der Römer. σελ. 35, 415, 537, ἑπομ. —Κατὰ τῶν ἐνόχων ἐσχάτης προδοσίας ἐπετρέπετο μάλιστα καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν νὰ εἰσαχθῇ κατηγορία καὶ νὰ ἐπέλθῃ ἡ δήμευσις τῆς περιουσίας Lex. 11 ad. leg. Jul. majest. (48, 4). Lex. 20 de accus. (48, 2). Walter Geschichte d. Rom. Rechts. τόμ. II § 786, σελ. 453.—Savigny System. II. σελ. 146.

[4]) Οὕτω λ. χ. ἡ Καρολίνα ρητῶς καθιεροῖ αὐτὴν ἐν ἄρθρ. 218 κατὰ τῶν ἐνόχων ἐσχάτης προδοσίας· (ὅρ. καὶ ἄρθρ. 218 135).—Henke Handbuch d. Criminalr I. σελ. 484 ἑπομ.

τῆς ὑπάρξεως, ἐπὶ μέρους δὲ τῆς περιουσίας ἐπιβαλλομένη, ἀδύνατον νὰ ἔχῃ τὴν αὐτὴν ἐπὶ πάντων ἐπίτασιν, διαφοροτρόπως ἐπιδρῶσα κατὰ λόγον τοῦ μεγέθους τῆς περιουσίας τοῦ καταδικασθέντος. Τούτου ἕνεκα κατηργήθη ἡ γενικὴ καὶ μερικὴ δήμευσις τῆς περιουσίας ἐν ταῖς νομοθεσίαις τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἡ δὲ περὶ καταργήσεως αὐτῆς διάταξις τοσοῦτον οὐσιώδης νομίζεται ὥστε ἀνεγράφη ὡς θεμελιώδης ἀρχὴ τοῦ πολιτικοῦ συντάγματος τῶν νεωτέρων ἐπικρατειῶν [1]).

§ 57. Ἐκ τοιάσδε ἀφετηρίας ὁρμώμενος καὶ ὁ νομοθέτης τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου καθιεροῖ τὴν εἰδικὴν μόνον δήμευσιν καὶ ὥρισε ρητῶς τὰ δημευτέα ἀντικείμενα, καὶ τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς χωρεῖ. Πρὸς μείζονα δ' ἐγγύησιν ἀνέγραψεν ἐν ἄρθρῳ 20 τὸ γενικὸν ἀξίωμα ὅτι ἐκτὸς τῶν ἐν τῷ νόμῳ ρητῶς μνημονευομένων περιπτώσεων δὲν συγχωρεῖται νὰ διαταχθῇ δήμευσις τῆς περιουσίας [2]).

Τὰ ἀντικείμενα ὧν διατάσσεται ἡ δήμευσις περιγράφονται εἰδικῶς ἐν τοῖς ἄρθροις 216, 243, 260, 264, 268, 400, 448, 460, 466, 500, 519, 561, 564, 572, 574, 582, 583, 600, 621, 622, 665, 667, 670, 673, 676, 686 τοῦ Ποιν. νόμου, εἰσὶ δὲ τὰ ὄργανα ἢ τὰ μέσα δι' ὧν ἐξετελέσθη ἡ κολάσιμος πρᾶξις, ἢ τὰ προϊόντα τῆς κολασίμου πράξεως.

Ἡ δήμευσις γίνεται ἐν γένει πρὸς ὄφελος τοῦ δημοσίου, ἀλλὰ κατ' ἐξαίρεσιν ὁρίζει τὸ ἄρθρ. 460 τοῦ Ποιν. νόμου ὅτι ἡ δήμευσις τοῦ δοθέντος ἢ καθομολογηθέντος δώρου εἰς δημόσιον ὑπάλ-

---

[1]) Ὅρ. ἄρθρ. 13 Συντάγματος τοῦ 1843.—Ἄρθρ. 18 Συντάγματος τοῦ 1864.—Ἐν Γαλλίᾳ κατηργήθη ἡ δήμευσις διὰ τοῦ ἄρθρ. 66 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1814, ὡς καὶ διὰ τοῦ ἄρθρου 57 τοῦ συντάγμ. τοῦ 1830.

[2]) Πολλοὶ τῶν νεωτέρων ποιν. νόμων, ὡς ὁ Γερμανικὸς ἄρθρ. 40, ὁ Βελγικὸς ἄρθρ. 42. 43, ὁ Ἰταλικὸς ἄρθρ. 36, δὲν ὁρίζουσιν εἰδικῶς τὰ ἀντικείμενα ὧν διατάσσεται ἡ δήμευσις, ἀλλὰ γενικῶς τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἐστιν ἐφαρμοστέα, περιορίζουσι δ' αὐτὴν μόνον ἐπὶ τῶν κακουργημάτων καὶ τῶν ἐκ δολίας προαιρέσεως τελεσθέντων πλημμελημάτων· ὅρ. Schwarze Commentar Excurs IX § 8 σελ. 85.

λητον ἢ ἔνορκον γίνεται πρὸς ὄφελος τοῦ ταμείου τῶν πτωχῶν τῆς κατοικίας αὐτοῦ.

Κατὰ τὸν ἡμέτερον ποινικὸν νόμον δὲν εἶναι αὐτοτελὴς ποινή, μὴ συμπεριληφθεῖσα τούτου ἕνεκα ἐν τῷ ἄρθρῳ 4, ἔνθα τὰ παντοῖα εἴδη τῶν ποινῶν ἀναγράφονται, ἀλλ' ἐπακολούθημα τῆς εἰς ὡρισμένην ποινὴν κακουργήματος, πλημμελήματος ἢ πταίσματος καταδίκης κατὰ τὰς ρητῶς ἐν τῷ νόμῳ ὁρισθείσας περιπτώσεις [1]).

Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἄρθρ. 83, 346, 399 καὶ 453 τῆς ποινικῆς δικονομίας ἐξάγεται, ὅτι ἡ δήμευσις, καθ' ἃς ὁρίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου περιπτώσεις, δὲν ἐφαρμόζεται αὐτοδικαίως, ἀλλὰ δέον νὰ διατάσσηται ἐν τῇ ποινικῇ ἀποφάσει. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δὲ τῆς τελεσιδικίας μεταβαίνει ἡ κυριότης τῶν δημευθέντων εἰς τὸ Δημόσιον, ὅπερ δικαιοῦται νὰ διεκδικήσῃ αὐτὰ παρὰ παντὸς τρίτου εἰς ὃν μετεβιβάσθησαν ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος, ἢ ν' ἀπαιτήσῃ παρὰ τῶν κληρονόμων αὐτοῦ, ἀποβιώσαντος. Ἐὰν ὅμως ὁ καταδικασθεὶς πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως, ἐφρόντισε νὰ καταστρέψῃ ἢ ν' ἀποκρύψῃ, τὰ περὶ ὧν ἡ δήμευσις ἀντικείμενα, ἅτινα δὲν εἶχον κατασχεθῇ ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, τὸ Δημόσιον δὲν δικαιοῦται ν' ἀπαιτήσῃ τὴν εἰς χρήματα ἀξίαν αὐτῶν, διότι ἡ τοιαύτη ἀπαίτησις ἤθελε μεταβάλλει τὴν ἀρχικὴν φύσιν τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιβαλλομένης ποινῆς [2]). Ἐὰν ἡ δήμευσις ἀντικείμενον ἔχῃ χρηματικόν τι ποσόν, ὡς λ. χ. ἐν ταῖς περιπτώσεσι τῶν ἄρθρ. 216, δι' οὗ διατάσσεται ἡ δήμευσις τῶν εἰς ἀθέμιτόν τινα ἑταιρίαν ἀνηκόντων χρημάτων, ἢ τοῦ ἄρθρ. 268, ὅτε ὡσαύ-

---

[1]) Κατὰ τὸν Γαλλικὸν ποινικὸν νόμον ἕνεκα τῆς ἐν ἄρθρ. 11 διατάξεως ..... «l' amende et la confiscation soit du corps du délit, quand la propriété appartient au condamné, soit des choses produites par le délit, soit de celles qui ont servi ou qui ont été destinées à le commetre, sont des peines communes aux matières criminelles et correctionelles», συγκαταριθμεῖται καὶ ἡ δήμευσις μεταξὺ τῶν ποινῶν ἐν γένει ὅρ. Chauveau—Hélie Code pénal I n° 313.

[1]) Dollmann Strafgstzb ἄρθρ. 34 σελ. 189.—Chauveau — Hélie Code Pénal. I. n° 311.

τως δημεύεται τὸ πρὸς ἀντιμισθίαν εἰς τὸν ψεύδορκον δοθὲν ἢ ὑποσχεθὲν χρηματικὸν ποσὸν κτλ. γεννᾶται ἀπὸ τῆς τελεσιδικίας τῆς ἀποφάσεως τὸ πρὸς ἀπαίτησιν τοῦ δημευθέντος ποσοῦ δικαίωμα τοῦ Δημοσίου, ὅπερ δι' ἀγωγῆς κατὰ τοῦ καταδικασθέντος ἐπιδιώκει, διότι ἐπὶ χρηματικῶν ποσῶν δὲν ἀπαιτεῖται ἡ δήμευσις τῶν δοθέντων ἢ ὑποσχεθέντων, αὐτουσίων [1]).

Ἐπακόλουθα τῆς εἰς ἐγκληματικὴν ἢ ἐπανορθωτικὴν ποινὴν καταδίκης.

Ἄρθρον 21.

Ὁ διὰ τελεσιδίκου δικαστικῆς ἀποφάσεως εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδικασθεὶς στερεῖται, κατὰ συνέπειαν τῆς καταδίκης ταύτης, 1) πάσης δημοσίας, ἢ ἐκκλησιαστικῆς, ἢ δημοτικῆς ὑπηρεσίας, καὶ θέσεως, ὁμοῦ μὲ ὅλα τὰ ἐξαρτώμενα ἐντεῦθεν δικαιώματα καὶ πλεονεκτήματα· 2) ὅλων τῶν ἀξιωμάτων, ἐπιτίμων θέσεων καὶ διακριτικῶν σημείων· 3) τῆς τιμῆς τοῦ νὰ ἦναι μέλος νομαρχιακοῦ τινος, ἐπαρχιακοῦ, ἢ δημοτικοῦ συμβουλίου, ἢ ἄλλης τινὸς συνελεύσεως, συγκαλουμένης παρὰ τῆς κυβερνήσεως διὰ πολιτικὰς ὑποθέσεις, καὶ τοῦ νὰ διορίζηται ὁρκωτὸς κριτης· 4) τῆς ἱκανότητος τοῦ νὰ γίνῃ μέτοχος τοιούτων ἀρχῶν, ὑπηρεσιῶν, πλεονεκτημάτων καὶ τιμῶν.»

Ἄρθρον 22.

«Τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα συνοδεύει καὶ τὴν εἰς ἐπανορθωτικὴν ποινὴν καταδίκην ἕνεκα κλοπῆς, ὑπεξαιρέσεως, ἀπάτης, παραποιήσεως (*γρ. πλαστογραφίας*), ψευδοῦς διὰ χειραψίας ὑποσχέσεως ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου, ψευδορκίας (*γρ. ἐπιορκίας*), ψευδοῦς καταμηνύσεως ἢ συκοφαντίας, καὶ

---

[1]) Dollmann. Strafgstzb I ἄρθρ. 34 σελ. 190.

τέλος ἕνεκα πλημμελημάτων ἀφορώντων τὰ νομίσματα, ἢ προσβαλλόντων τὰ ἤθη».

Ἄρθρον 23.

Ἡ εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδίκη συνεπάγει μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὴν διὰ βίου στέρησιν τῶν ἀκολούθων δικαιωμάτων, ὡς καὶ τὴν ἀνικανότητα εἰς ἀπόκτησιν αὐτῶν· 1) τῆς ἱκανότητος τοῦ ὑπηρετεῖν εἰς τὸ στράτευμα τῆς ξηρᾶς, εἰς τὸ ναυτικὸν καὶ εἰς τὴν ἐθνοφρουράν· 2) τοῦ δικαιώματος τῆς ὁπλοφορίας καὶ τῆς χρήσεως τοῦ ἐθνοσήμου· 3) τοῦ δικαιώματος τῆς ψηφοφορίας εἰς ὅλας τὰς πολιτικὰς σχέσεις· 4) τοῦ δικαιώματος τοῦ νὰ ἐκπληροῖ ἔργα πραγματογνώμονος εἰς δικαστικήν τινα ὑπόθεσιν, ἢ νὰ καλῆται ὡς μάρτυς εἰς βεβαίωσιν συμβολαίων· 5) τῆς ἱκανότητος τοῦ μαρτυρεῖν ἐνόρκως ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου· 6) τῆς ἱκανότητος τοῦ νὰ ἦναι ἐπίτροπος ἢ κηδεμών, ἐκτὸς μόνον ἐπὶ τῶν ἰδίων τέκνων, καὶ τοῦτο κατὰ πρότασιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου 7) τοῦ δικαιώματος τοῦ ψηφοφορεῖν εἰς τὰς συζητήσεις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου. Ἡ πρόσκαιρος στέρησις τῶν δικαιωμάτων τούτων ὡς συνέπεια τῆς ποινῆς τινὸς πλημμελήματος, ἰσχύει μόνον ὡς πρὸς τὰ πλημμελήματα, περὶ ὧν διέλαβε τὸ προηγούμενον 22 ἄρθρ. Ἡ δὲ διάρκεια της ρητῶς παρὰ τοῦ δικαστηρίου εἰς τὴν ποινικὴν ἀπόφασιν διατατομένη δὲν δύναται νὰ εἶναι βραχυτέρα τῶν ἓξ μηνῶν, οὐδὲ νὰ ὑπερβαίνῃ τὰ ἓξ ἔτη.

§ 58. Μεταξὺ τῶν παρεπομένων ποινῶν συγκαταλέγεται ἡ στέρησις διαφόρων πολιτικῶν καὶ ἀστικῶν δικαιωμάτων καὶ προνομίων, ἥτις ἀνάγεται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κατὰ τῆς τιμῆς ποινῶν.

Ἐν ταῖς προγενεστέραις νομοθεσίαις συνηθέστερον ἢ τὴν σήμερον ἐγίνετο χρῆσις τῶν τοιούτων κατὰ τῆς τιμῆς ποινῶν, ὧν τὰ

καθέκαστα εἴδη συλλήβδην ἐξεταζόμενα ἀποτελοῦσι δύο γενικωτέρας κατηγορίας· τὴν τῶν ὀνειδιστικῶν ποινῶν, οἷος ἦν ὁ καυτηριασμός, ἡ ἔκθεσις τοῦ καταδικασθέντος, ἡ ἐκπόμπευσις κτλ. καὶ τὴν τῶν στερήσεων διαφόρων τιμητικῶν δικαιωμάτων καὶ προνομίων.

Ἐν τῇ ρωμαϊκῇ νομοθεσίᾳ ὑπῆρχεν ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων ἤδη χρόνων ἡ infamia παραπλησία τῆς capitis deminutio media συνεπαγομένη τὴν στέρησιν πολιτικῶν δικαιωμάτων (honores, suffragium) τοῦ καταδικασθέντος ἐν δημοσίῳ δικαστηρίῳ (in publico judicio), ἢ ἕνεκά τινος ἐκ τῶν ἰδιωτικῶν ἐγκλημάτων, περὶ ὧν ρητὴ ὑπῆρχε διάταξις ὅτι συνεπάγονται τὴν ἀτιμίαν, τοιαῦτα δὲ ἦσαν ἡ κλοπή, ἡ ληστεία, ἡ ἐξύβρισις καὶ ἡ ἀπάτη [1]). Ἡ διὰ crimina extraordinaria καταδίκη συνεπήγετο ἐξαιρετικῶς μόνον τὴν ἀτίμωσιν.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν μνησθεισῶν ἐγκληματικῶν πράξεων ἐπήρχετο ἡ infamia καὶ ἕνεκα καταδίκης ἐν πολιτικαῖς δίκαις εἰσαγομέναις δι' ὡρισμένων τινῶν ἀγωγῶν, ἤγουν τῆς pro socio, tutelae, depositi mandati, ἢ ἕνεκα πράξεων προσβαλλουσῶν τὴν πρὸς ἄλληλα ἔννομον σχέσιν τῶν δύο φύλων, ὡς τοιαῦται δὲ μνημονεύονται ἡ παραβίασις τοῦ πενθίμου ἔτους [2]), ἡ δι γαμία, ἡ σύγχρονος μνηστεία, ἡ πορνεία κτλ. Τέλος ὡς ἄτιμοι (infames) ἐχαρακτηρίζοντο οἱ μετερχόμενοι ὡρισμένα τινὰ ἐπιτηδεύματα, οἷοι οἱ δημόσιοι ὑποκριταί, οἱ θηριομάχοι κτλ. [3]).

Καὶ ἐν τῷ κανονικῷ δικαίῳ, ὡς καὶ ἐν ταῖς νομοθεσίαις τοῦ μεσαιῶνος καὶ τῶν ἀμέσως ἑπομένων χρόνων εὑρίσκομεν καθιερωμένας διαφόρους ἀτιμωτικὰς ποινάς, αἵτινες ἢ μόναι ἐπεβάλλοντο κατὰ

---

[1]) Lex. 1. pr. 6 § 2, 7 De his qui not. inf (3, 2). Lex. 2 pr. de obsequiis (37, 15). Lex. 7 § 1 de public. jud. (48. 1). Lex. 92 de furt. (47 2). Lex. 15 de injur. (47, 10). Lex. 20 Cod. ex quib. caus. inf. (2,12,).

[2]) Lex. 11 § 3 de his qui not. inf. (3, 2). Lex.15 Cod. ex quib. caus. (2, 12). Lex. 1, 2 Cod. de sec. nupt. (5, 9). Lex. 4 Cod. ad. SC. Tert. (6, 56).

[3]) Savigny System. II σελ. 173.

τοῦ καταδικασθέντος, ἢ συνεδέοντο μετ' ἄλλων ποινῶν [1]). Ὅλως ἄσκοπος ἀποβαίνει ἡ ἀπαρίθμησις καὶ ἡ κατ' εἶδος περιγραφὴ τῶν τοιούτων ποινῶν, αἵτινες διεγράφησαν καθ'ὁλοκληρίαν ἐκ τῶν νεωτέρων ποιν. νομοθεσιῶν, ὡς ἥκιστα τοὺς διαφόρους τῆς ποινῆς σκοποὺς ἐπιτυγχάνουσαι,διότι οὔτε πρὸς ἠθικὴν βελτίωσιν τοῦ καταδικασθέντος εἰσὶ πρόσφοροι, οὔτε συντελοῦσι πρὸς παραδειγματισμὸν καὶ ἐκφόβισιν τῶν ἄλλων, ἢ πρὸς παρεμπόδισιν τοῦ ἀδικήσαντος ἀπὸ τῆς κατ'ἐπανάληψιν ἐκτελέσεως τῆς αὐτῆς ἢ παραπλησίας κολασίμου πράξεως. Ἡ δ' ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ τιμωρουμένου εἶναι ἑκάστοτε διάφορος ἀναλόγως τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως, σφοδρὰ μὲν καὶ δυσφόρητος, ἐὰν οὗτος τυγχάνῃ ὢν φιλότιμος, ἀσθενὴς δὲ καὶ ἀνεπαρκὴς ἐὰν εἶναι ἀγροῖκος καὶ ἄμοιρος ἠθικῆς μορφώσεως. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς αἱ νεώτεραι νομοθεσίαι ἐδέχθησαν τὸ δεύτερον μόνον εἶδος τῶν κατὰ τῆς τιμῆς ποινῶν, τουτέστι τὰς στερητικὰς διαφόρων τιμητικῶν δικαιωμάτων καὶ προνομίων, ἐπιβαλλομένας εἰς τοὺς κηρυχθέντας ἐνόχους κολασίμου τινὸς πράξεως τιμωρουμένης δι' ἐγκληματικῆς ἢ καὶ ἐνίοτε δι'ἐπανορθωτικῆς ποινῆς [2]).

§ 59. Τὴν ἀρχὴν αὐτὴν ἀποδεχόμενος καὶ ὁ ἡμέτερος ποιν. νόμος ὁρίζει ὅτι ὁ εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδικασθεὶς στερεῖ-

---

[1]) Ἐκτὸς τοῦ καυτηριασμοῦ καὶ τῆς ἐκθέσεως, ἦσαν ἐν χρήσει διάφορα ἄλλα εἴδη ὀνειδιστικῶν ποινῶν, οἷον ὁ ἀτιμωτικὸς ἐνταφιασμός, ἡ ἀποκοπὴ τῆς κόμης, ἡ ἐκπόμπευσις ὅρ. Geib. Lehrb. I. σελ. 193 καὶ 239 ὡς καὶ ἡ πολιτικὴ καθαίρεσις κατὰ τὸν Γαλλικὸν ποιν. νόμον τοῦ 1791 ἄρθρ. 31. «Le coupable qui aura été condamnè à la peine de la dégradation civique sera conduit au milieu de la place puplique ou siége le tribunal qui l' aura jugè.Le greffier du tribunal lui adressera ces mets a haute voix. «Votre pays vous a trouvé coupable d' une action infame ; la loi et le tribunal vous dégradent de la qualité du citoyen français». Le condamné sera ensuite mis au carcan au milieu de la place publique ; il y restera pendant deux heures exposé aux regards du peuple. Sur un écriteau séront tracés en gros caractères ses noms, son domicilé, sa profession le crime qu' il a commis et le jugement rendu contre lui». Trébutien Droit crim. I. σελ. 230.

[2]) Wahlberg Holtzendorff' s Handb. II. σελ. 500.

ται κατ' ἀκολουθίαν τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τελεσιδίκου καταστάσης [1]):

1) Πάσης δημοσίας ἢ ἐκκλησιαστικῆς ἢ δημοτικῆς ὑπηρεσίας καὶ θέσεως ὁμοῦ μὲ ὅλα τὰ ἐξαρτώμενα ἐντεῦθεν δικαιώματα καὶ πλεονεκτήματα. Τοιαῦτα δ' εἰσὶ τὸ δικαίωμα τῆς μισθοληψίας ὡς καὶ τὸ δικαίωμα τῆς συντάξεως, ὅπερ ἀποβάλλεται διὰ τοιαύτης καταδίκης [2]). Μόνον δὲ, ἐὰν εἰς τὸν καταδικασθέντα δοθῇ χάρις καὶ ἀποκατασταθῇ νομίμως, ἐπιτρέπεται ν' ἀναλάβῃ αὐτὸ ἀπὸ τῆς ἀποκαταστάσεως καὶ ἐφεξῆς.

2) Ὅλων τῶν ἀξιωμάτων, ἐπιτίμων θέσεων καὶ διακριτικῶν σημείων.

Ἐκ τῆς ἀντιπαραθέσεως τοῦ § 2 μετὰ τοῦ § 1 τοῦ ἄρθρου 21, παρατηροῦμεν ὅτι ὁ ἡμέτερος νομοθέτης διακρίνει ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰς ***δημοσίας ὑπηρεσίας*** καὶ ***θέσεις***, καὶ τοιαῦταί εἰσιν ὅσαι δυνάμει τῶν ὀργανικῶν νόμων τοῦ κράτους ὁρίζονται, καὶ σκοποῦσι τὴν ἐκπλήρωσιν ὡρισμένων λειτουργιῶν ἐν τῷ διοικητικῷ ἐν γένει ὀργανισμῷ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰς ***ἐπιτίμους θέσεις***, ὧν οἱ κάτοχοι δὲν εἰσὶν ἀμέσως ἐνεργὰ πρόσωπα ἐν τῇ διοικήσει [3]).

Κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς ἀμφοτέρας τὰς εἰρημένας κατηγορίας ἀναφέρονται τὰ ***ἀξιώματα*** (Würde κατὰ τὸ γερμανικὸν κείμενον), ἅτινα οὔτε τὴν ἐκτέλεσιν ὡρισμένης τινὸς ὑπηρεσίας δηλοῦσιν, οὔτε τὴν ἐπὶ τιμῇ μόνον κατοχὴν τοῦ τίτλου ὡρισμένης θέσεως προϋποθέτουσιν. Ἀξιώματα ἑπομένως ἐκλαμβάνονται αἱ ἰδιαίτεραι τιμητικαὶ προσωνυμίαι αἱ ἀποδοθεῖσαι εἰς πρόσω-

---

[1]) Ἡ ἐκτέλεσις τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς δὲν ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τῆς στερήσεως τῶν ἀξιωμάτων και θέσεων. Wiss Strafgsztb. I. σελ. 89.

[2]) Ὅρ. ἄρθ. 15 τοῦ ἀπὸ 3 Αὐγούστου 1861 νόμου περὶ συντάξεως τῶν πολιτικῶν ὑπαλλήλων. Ὁ Γερμανικὸς ποιν. νόμος κατήργησε τὴν στέρησιν τῆς συντάξεως ὡς ὅλως ἀδικαιολόγητον.—Schwarze Commentar σελ. 71.

[3]) Τοιαῦται εἰσὶ λ. χ. αἱ εἰς ἀφυπηρετήσαντας ὑπαλλήλους, εἰς καθηγητὰς, εἰς ἀνωτέρους ἀξιωματικοὺς τοῦ στρατοῦ ἀπονεμόμεναι ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ὡς καὶ αἱ ὑπο τοῦ Βασιλέως ἀμέσως εἰς τοὺς ἐν τῇ ἀνακτορικῇ αὐτοῦ θεραπείᾳ προσλαμβανομένους ὡς αὐλάρχας, ὑπασπιστάς, διαγγελεῖς κτλ.

πόν τι εἴτε ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ εὐδοκιμῆσαν, εἴτε ἄλλως πως διακριθέν [1]).

Διακριτικὰ σημεῖα εἰσὶ τὰ ἐγχώρια παράσημα [2]), ὡς καὶ τὰ παρ' ἀλλοδαπῶν κυβερνήσεων εἰς ὑπηκόους Ἕλληνας ἀπονεμόμενα, ἅτινα τῇ ἀδείᾳ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως φέρουσι.

3) Τῆς τιμῆς τοῦ νὰ εἶναι μέλος νομαρχιακοῦ τινος, ἐπαρχιακοῦ, ἢ δημοτικοῦ συμβουλίου, ἢ ἄλλης τινὸς συνελεύσεως, συγκαλουμένης παρὰ τῆς Κυβερνήσεως διὰ πολιτικὰς ὑποθέσεις, καὶ τοῦ νὰ διορίζεται ὁρκωτὸς κριτής. [3]).

Τὴν διάταξιν ταύτην δι' ἧς ἀποκλείεται ὁ καταδικασθεὶς τῆς τιμῆς τοῦ νὰ εἶναι μέλος πάσης συνελεύσεως συγκαλουμένης παρὰ τῆς Κυβερνήσεως διὰ πολιτικὰς ὑποθέσεις, συνδυάζοντες μετὰ τῶν ὁρισμῶν τῶν ἄρθρων 4, 5 καὶ 26 τοῦ ἀπὸ 17 Σεπτεμβρίου 1877 ΧΜΗ νόμου περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν, δι' οὗ μόνον τὰ προσόντα τῶν ἐκλογίμων κανονίζονται, ἐπιτρέπεται ἀδιστάκτως νὰ δεχθῶμεν ὅτι, καὶ ὁ ἐκλεχθεὶς ἤδη καὶ διατελῶν βουλευτὴς, ἐὰν κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς τετραετίας καταδικασθῇ εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν, ἢ εἰς ἐπανορθωτικὴν, ἕνεκα τῶν ἐν ἄρθρῳ 22

---

[1]) Goltdammer Materialien I ἄρθ. 12 σελ. 170. Τοιαῦται προσωνυμίαι, ἐκτὸς τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἀξιώματος τοῦ διδάκτορος, δὲν ὑπάρχουσι παρ' ἡμῖν ὡς παρ' ἄλλοις ἔθνεσιν εἰθισται, οἷον ἡ τοῦ αὐλικοῦ συμβούλου, ἡ τοῦ συμβούλου τῆς ἐπικρατείας κτλ. — Περὶ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἀξιώματος τοῦ διδάκτορος, πολλοὶ συγγραφεῖς πρεσβεύουσιν ὅτι δὲν ἀφαιρεῖται ἕνεκα τῆς εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδίκης, διότι δὲν ἀπονέμεται ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ὅρ. Dollmann Strafgstzb. I. ἄρθρ. 28 σελ. 167.—Weis Strafgesetzbuch I. ἀρθρ. 28 σελ. 91. Ἐναντίαν γνώμην ὑποστηρίζει ὁ Goltdammer. Materialien I ἄρθρ. 22 σελ. 170. Oppenhoff Stragstzb. ἄρθρ 33 n° 8.

[2]) Διάταγμα 20 Μαΐου (1 Ἰουνίου) 1833 περὶ συστάσεως τάγματος ἀριστείας (τοῦ Σωτῆρος). Διατ. 20 Μαΐου 1834. Περὶ διανομῆς ἀριστείου εἰς τοὺς ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνισθέντας.

[3]) Νόμος ΧΜΗ' τῆς 17 Σεπτεμβρίου 1877 περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν ἄρθρ. 4. 5. 7. 103. Νόμου ϡΓ' τῆς 19 Νοεμβρίου 1864 περὶ δημαιρεσιῶν ἄρθρ. 10. Νόμου ΑΦΝΣ' τῆς 27 Μαΐου 1887 περὶ νομαρχιακῶν συμβουλίων ἄρθρ. 4.—Ὀργαν. Δικ. ἄρθρ. 47. —Νόμου ΑΦΝΒ' τῆς 30 Ἰουνίου 1887 περὶ ἐνόρκων (Ἐφημ. Κυβερ. ἀριθ. 197) ἄρθρ. 3 §α'.

μνημονευομένων πράξεων, στερεῖται τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀντιπροσωπεύειν τὴν ἐπαρχίαν παρ' ἧς ἐξελέχθη.

4) Τῆς ἱκανότητος τοῦ νὰ γίνῃ μέτοχος τοιούτων ἀρχῶν, ὑπηρεσιῶν, πλεονεκτημάτων, καὶ τιμῶν.

Τὰ αὐτὰ δὲ ἀποτελέσματα ἔχει καὶ ἡ εἰς ἐπανορθωτικὴν ποινὴν καταδίκη ἕνεκα τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 22 μνημονευομένων πράξεων, ἃς ὁ νόμος διὰ τὸ ἐπιλήψιμον τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν αὐστηρότερον ἠθέλησε νὰ κολάσῃ.

Αἱ ἐν τῷ ἄρθρῳ 22 μνημονευόμεναι πράξεις εἰσίν:

Ἡ κλοπὴ (ἄρθρ. 371 ἑπομ.).

Ἡ ὑπεξαίρεσις (ἄρθρ. 385 ἑπομ.).

Ἡ ἀπάτη (ἄρθρ. 396 ἑπομ.).

Ἡ παραποίησις, ἢ κυριολεκτικώτερον εἰπεῖν, ἡ πλαστογραφία (ἄρθρ. 247 ἑπομ.) [1]).

Ἡ ψευδὴς διὰ χειραψίας ὑπόσχεσις ἐνώπιον δικαστηρίου (ἄρθρ. 270).

Ἡ ψευδορκία (ἄρθρ. 270).

Ἡ ψευδὴς καταμήνυσις (ἄρθρ. 334. — Νομ. ἐξυβρ. ἄρθρ. 27).

Ἡ συκοφαντία (ἄρθρ. 336 Νομ. ἐξυβρ. ἄρθρ. 28).

Τὰ περὶ τὸ νόμισμα ἀδικήματα ἄρθρ. 234 ἑπομ.

Τὰ ἀδικήματα τὰ προσβάλλοντα τὰ ἤθη (ἄρθρ. 272 ἑπομ.).

Ἀλλ' ὅμως ἕνεκα τῶν εἰρημένων πράξεων τότε μόνον χωροῦσιν αἱ ἐν ἄρθρῳ 21 στερήσεις ἐὰν ὡς διακελεύει τὸ ἄρθρ. 1. τοῦ Δια-

---

[1]) Τὸ γερμανικὸν κείμενον λέγει Fälschung *πλαστογραφία* περὶ ἧς προνοεῖ ὁ Ποιν. νόμος ἐν ἄρθροις 247 ἑπομ. τοιαύτην δὲ ἀποδοτέον εἰς τὴν λέξιν παραποίησις σημασίαν καὶ οὐχὶ τὴν τῶν νομισμάτων παραποίησιν (ἄρθρ. 234 ἑπομ.) ἵν' ἀπαλλάξωμεν τὸν νομοθέτην τῆς μομφῆς παλιλογίας διότι ἡ παραποίησις τῶν νομισμάτων περιλαμβάνεται ἐν τοῖς περὶ τὸ νόμισμα ἀδικήμασιν, ἅτινα ἐπίσης ἐν ἄρθρῳ 22 μνημονεύονται. Παραπλησίαν διάταξιν περιέχει καὶ τὸ ἄρθρ. 190 τῆς στρατιωτικῆς ποιν. νομοθεσίας ὅπερ ὅμως ὀρθῶς ἀντικατέστησε τὴν λέξιν παραποίησις διὰ τῆς λέξεως πλαστογραφίας (ὅρ. Διατριβὴν ἐν Ἐφημερίδι τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Γαλλικῆς νομοθεσίας τόμ. Θ' σελ. 393). Παρατηρητέον ὅτι ἐκ παραδρομῆς ἐν τῇ εἰρημένῃ διατριβῇ εἴρηται ὅτι τὸ ἄρθρ. 22 Π. Ν. δὲν μνημονεύει τὴν ἀπάτην.

τάγματος τῆς 20 Μαΐου 1836, δι' οὗ ἐτροποποιήθη τὸ ἄρθρ. 22, ἡ καταγνωσθεῖσα ποινὴ εἶνε ἐνιαύσιος.

Ἐκτὸς τῶν ἐν ἄρθρῳ 21 ἀναγεγραμμένων ἐπακολουθημάτων τῆς καταδίκης καὶ πολυάριθμοι ἄλλαι ἐπέρχονται ἀνικανότητες καὶ στερήσεις δικαιωμάτων πηγαζόντων ἐκ τῶν ὁρισμῶν τοῦ δημοσίου δικαίου ἢ ἐκ τῶν ἀστικῶν νόμων. Περὶ αὐτῶν πραγματεύεται τὸ ἄρθρ. 23 ὁρίζον ὅτι ὁ καταδικασθεὶς εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν στερεῖται ἰσοβίως καὶ κηρύσσεται ἀνίκανος:

1) Τοῦ ὑπηρετεῖν εἰς τὸ στράτευμα τῆς ξηρᾶς, εἰς τὸ ναυτικὸν καὶ εἰς τὴν ἐθνοφρουράν. Ὁ νομοθέτης, ὁρμώμενος ἐκ τῆς δόξης ὅτι ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία δὲν εἶναι μόνον ὑποχρέωσις καὶ καθῆκον τοῦ πολίτου, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τιμητικὸν δικαίωμα, ἀπέκλεισεν αὐτῆς τοὺς διὰ τῆς ἐκτελέσεως κολασίμου τινὸς πράξεως μὴ παρέχοντας τὰς δεούσας ἐγγυήσεις ὅτι τὰ ὅπλα, ἅτινα ἡ πατρὶς παραδίδει αὐτοῖς πρὸς ἰδίαν ὑπεράσπισιν καὶ περιφρούρησιν τῶν τιμαλφεστέρων τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν δικαιωμάτων θέλουσι φέρει ἐπαξίως[1].

2) Τοῦ δικαιώματος τῆς ὁπλοφορίας, καὶ τῆς χρήσεως τοῦ ἐθνοσήμου.

Χάριν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας καὶ πρὸς ἀποτροπὴν ἐνδεχομένων ἀτοπημάτων ἐκ τῆς ἀκωλύτου καὶ παρὰ τοῦ τυχόντος ὁπλοφορίας, ὡρίσθησαν διὰ τοῦ ἀπὸ 18 Φεβρουαρίου 1833 διατάγματος [2]) αἱ περιπτώσεις καθ' ἃς συγχωρεῖται ἡ ὁπλοφορία, τὰ πρόσωπα εἰς ἃ ἐπιτρέπεται καὶ οἱ ὅροι τῆς αἰτήσεως ἀδείας πρὸς τὸ ὁπλοφορεῖν. Τοῦ προγενεστέρου αὐτοῦ διατάγματος τὰς διατάξεις συμπληρῶν ὁ ποινικὸς νόμος, ὥρισεν ὅτι ὁ εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδικασθεὶς στερεῖται τοῦ δικαιώματος τοῦ ὁπλοφορεῖν. Ἐθνόσημον (Landescocarde) δὲν ὑπάρχει παρ' ἡμῖν διὰ νόμου καθιερωθὲν ὥστε ἀργεῖ ἡ περὶ αὐτοῦ διάταξις.

3) Τοῦ δικαιώματος τῆς ψηφοφορίας εἰς ὅλας τὰς πολιτικὰς σχέ-

---

[1])Trébutien Droit criminel. τόμ. I. σελ. 234.—Νόμου ΑΦΚΗ' τῆς 28 Μαΐου 1887, περὶ στρατολογίας τοῦ κατὰ γῆν στρατοῦ ἄρθρ. 7 § α.

[2]) Ὅρ. ἄρθρ. 622 Ποιν. νόμου, καὶ ἐν ὑποσημ. Διαταγμ. 18 Φεβρ. 1833 περὶ ἀδείας τοῦ ὁπλοφορεῖν (ἐν Τομ. Α'. Ἑλλ. Κωδίκων Ῥάλλη).

σεις, τουτέστιν εἰς τὰς βουλευτικὰς καὶ δημοτικὰς ἐκλογάς, εἰς τὰς τῶν ἐπαρχιακῶν συμβούλων κτλ. [1]).

4) Τοῦ δικαιώματος [2]) τοῦ ἐκτελεῖν ἔργα πραγματογνώμονος εἰς δικαστικήν τινα ὑπόθεσιν ἢ τοῦ συμπαρίστασθαι ὡς μάρτυς πρὸς βεβαίωσιν συμβολαίων. Ἡ ἀνικανότης αὕτη πηγάζει ἐκ τῆς ἀναξιοπιστίας ἣν ἐμπνέει ἡ προηγουμένη διαγωγὴ τοῦ καταδικασθέντος εἰς ἐγκληματικὴν ποινήν.

5) Τῆς ἱκανότητος τοῦ μαρτυρεῖν ἐνόρκως ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου [3]).

Ἡ διάταξις αὕτη, ἥτις καὶ ἐν τῇ Ῥωμ. νομοθεσίᾳ ἀπαντᾷ Lex 3 de testib. (22. 5.) κατεκρίθη σφόδρα ὑπὸ πολλῶν ὡς ἀποτυγχάνουσα τοῦ κυρίου αὐτῆς σκοποῦ, καὶ δυναμένη νὰ ζημιώσῃ οὐχὶ τὸν καταδικασθέντα αὐτὸν, ἀλλὰ τρίτον ἀθῶον, ὅστις ἐνδέχεται νὰ λάβῃ ἀνάγκην τῆς ἐπισήμου μαρτυρίας τοῦ καταδικασθέντος [4]).

Ἐρευνῶντες ὅμως ἐπισταμένως αὐτὴν παρατηροῦμεν ὅτι ὅλως ἀνυπόστατα εἰσὶ τὰ ὑποτιθέμενα ἐπιβλαβῆ ἐπακολουθήματα. Ἐπὶ τῶν ποινικῶν ὑποθέσεων, καὶ οἱ εἰς τοιαύτην ἀνικανότητα ὑποπεσόντες, δυνατὸν νὰ ἐξετασθῶσιν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου καὶ νὰ παράσχωσι τὰς ἀναγκαίας διασαφήσεις, ὧν τὸ ἀξιόπιστον ὁ δικαστὴς θέλει ἐκτιμήσει, ὁδηγούμενος ἐκ τοῦ συνόλου τῶν προσαχθεισῶν ἀποδείξεων. Ἡ ὅρκισις αὐτῶν, ἥτις μάλιστα κατὰ τὸ ἄρθρ.

---

[1]) Ὅρ. Νόμ. ΧΜΗ' περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν τοῦ 1877 ἄρθ. 4.—Διατ. 27 Δεκεμβρίου 1833 περὶ συστάσεως Δήμων ἄρθρ. 13.—Διατάγ. 18/30 Δεκεμ. 1836 περὶ τῶν ἐπαρχιακῶν συμβουλίων ἄρθρ. 4.—Νόμου ΑΦΝΖ' τῆς 27 Μαΐου 1877 περὶ Νομαρχιακῶν Συμβουλίων ἄρθρ. 4.

[2]) Ὀρθότερον ῥητέον τῆς *ἱκανότητος* καθόσον ἡ ἐκπλήρωσις ἔργων πραγματογνώμονος, καὶ ἡ κλῆσίς τινος ὡς μάρτυρος δὲν εἰσὶ δικαιώματα τοῦ καλουμένου πρὸς τοῦτο προσώπου.

[3]) Πολιτ. δικ. ἄρθρ. 324 § 8. 331. — Ποιν. δικ. ἄρθρ. 122.

[4]) Οὕτω λ.χ. ὁ Bentham Théorie des peines ἐν σελ. 140 λέγει περὶ ταύτης «Il ya un mode de punition où, pour faire une égratignure au coupable, on passe une épée au travers du corps d' un innocent; je veux parler de cette peine infamante qui rend inadmissible à temoigner». Chauveau-Hélie Code Pénal. I. n° 188.

122 ποιν. δικ. δὲν ἀπαγορεύεται, ἐὰν δὲν γίνῃ ἀντίρρησις, οὐδ' ἐπιφέρει τὴν ἀκύρωσιν τῆς διαδικασίας, νομίζεται ὅλως ἀνεπαρκὴς ὅπως εἰς τὴν κατάθεσιν αὐτῶν παράσχῃ τὸ κῦρος τῆς ἀξιοπιστίας, καθ' ὅσον ἕνεκα τῆς ἐπιμέμπτου αὐτῶν διαγωγῆς, ἐλάχιστον ἴσως σεβασμὸν φέρουσι πρὸς τὴν ἱερότητα τοῦ ὅρκου. Ἐπὶ τῶν πολιτικῶν δὲ ὑποθέσεων, καθ' ἃς ἡ ἐκλογὴ τῶν μαρτύρων εἶνε δικαίωμα τῶν διαδίκων, μόνη ἡ προσαγωγὴ μαρτύρων οἵτινες φέρουσι τὸ βάρος καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, κλονίζει πᾶσαν περὶ τῆς ἀξιοπιστίας αὐτῶν πεποίθησιν καὶ ἡ ὅρκισις αὐτῶν ἥκιστα συντελεῖ πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας τῶν καταθέσεων αὐτῶν [1]).

6) Τῆς ἱκανότητος τοῦ νὰ ἦναι ἐπίτροπος, ἢ κηδεμών, ἐκτὸς μόνον ἐπὶ τῶν ἰδίων τέκνων, καὶ τοῦτο κατὰ πρότασιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου.

Τὸ πρῶτον μέρος τῆς διατάξεως τοῦ ἐδ. 6 τοῦ ἄρθρ. 23 ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐν τῷ νεωτέρῳ ἀστικῷ ἡμῶν νόμῳ περὶ ἐπιτροπείας ἄρθρ. 49 § 8. Κατὰ δὲ τὸ ἄρθρ. 51 τοῦ αὐτοῦ νόμου ἐάν τις διατελῶν ἐπίτροπος ἢ κηδεμὼν καταδικασθῇ εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν παύεται αὐτοδικαίως, μὴ ἀπαιτουμένης πρὸς τοῦτο ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου.

Περὶ τοῦ δευτέρου ὅμως μέρους τοῦ ἐδαφίου αὐτοῦ τοῦ καθιεροῦντος ἐξαίρεσιν τοῦ διὰ τοῦ πρώτου τεθέντος κανόνος (*«ἐκτὸς μόνον ἐπὶ τῶν ἰδίων τέκνων» κτλ.*), ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν ἂν δυνατὸν νὰ ἔχῃ πρακτικὴν ἐφαρμογὴν κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν ἰσχύον ἀστικὸν δίκαιον.

Κατὰ τὸ ἄρθρ. 25 Π. Ν. καὶ κατὰ τὸ ψήφισμα τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως τῆς 31 Ὀκτωβρ. 1862 ὁ εἰς δεσμὰ διὰ βίου ἢ πρόσκαιρα καὶ εἰς εἱρκτὴν καταδικασθείς, διατελεῖ καθ' ὅλον τὸ

---

[1]) Trébutien Droit criminel τόμ. I. σελ. 233. Παρομοίαν διάταξιν εὑρίσκομεν καὶ ἐν τῷ Γαλλικῷ ποιν. νόμῳ ἄρθ. 34 § 3. Κατὰ τὸ ἄρθρον 358 τῆς Πολ. Δικονομίας οἱ ἕνεκα κακουργήματος εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδικασθέντες ἐστεροῦντο τοῦ δικαιώματος τῆς ὁρκοδοσίας ὡς διάδικοι, ἀλλὰ τὸ ἄρθρον αὐτὸ ὡς καὶ τὸ σχετικὸν αὐτοῦ 360 ἠκυρώθησαν διὰ τοῦ ἀπὸ 10 Ἰουνίου 1861 νόμου.

χρονικὸν διάστημα τῆς διαρκείας τῶν ποινῶν αὐτῶν εἰς κατάστασιν νομίμου ἀπαγορεύσεως, ὅθεν οὔτε ὁ ἀνὴρ ἐπιτρέπεται νὰ ἀσκῇ τὰ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας δικαιώματα ἐπὶ τῶν ἀνηλίκων αὐτοῦ τέκνων [1]), οὔτε ἡ μήτηρ, ἡ καταδικασθεῖσα εἴς τινα τῶν εἰρημένων ποινῶν, μετὰ τὴν τοῦ συζύγου αὐτῆς ἀποβίωσιν εἶνε δυνατὸν ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐπιτροπείαν τῶν ἰδίων τέκνων, ἢ νὰ ἐξακολουθήσῃ διαχειριζομένη αὐτὴν, ὡς ρητῶς ὁρίζεται ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ 6 ἐδαφίου τοῦ ἄρθρ. 23. Μετὰ τὴν ἀπότισιν ὅμως τῶν συνεπαγομένων τὴν νόμιμον ἀπαγόρευσιν ποινῶν, ἢ τὴν διὰ χάριτος ἄρσιν αὐτῶν, ὁ πατὴρ, νομίζομεν, ὅτι οὐδόλως κωλύεται καὶ πρὸ τῆς ἀποκαταστάσεως αὐτοῦ ν' ἀναλάβῃ τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, καθόσον ἡ διάταξις τοῦ 6 ἐδαφίου τοῦ ἄρθρου 23 οὐδεμίαν ἔχει πρακτικὴν ἐφαρμογὴν κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν ἰσχύον ἀστικὸν δίκαιον, ἐν ᾧ δὲν μνημονεύονται περιπτώσεις καθ' ἃς ὁ πατὴρ ὡς ἐπίτροπος τῶν ὑπεξουσίων τέκνων παρίσταται [2]).

Ἀλλ' ὅμως ἐὰν μετὰ τὴν καταδίκην τοῦ πατρὸς ἐπέλθῃ ἡ χειραφεσία τέκνου ἐπιτρέπεται ν' ἀναλάβῃ τὰ τοῦ κηδεμόνος αὐτοῦ

---

[1]) Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀναπληροῦται ὁ πατὴρ ὑπὸ τῆς μητρός, ἐὰν ὅμως καὶ αὕτη, εἴτε δὲν ζῇ, εἴτε ἀδυνατεῖ ν' ἀναπληρώσῃ αὐτόν, διορίζεται ἕτερός τις ἐπίτροπος (ὅρ. ἄρθρ. 9 Νόμου περὶ ἐπιτροπείας). **Καλλιγᾶ Ῥωμ.** δίκαιον τόμ. Δ. σελ. 261.

[2]) Καλλιγᾶ Ῥωμ.Δίκαιον τόμ.Δ'. σελ. 256.—Humbert Des conséquences des condamnations pénales σελ. 333. Ἡ προκειμένη διάταξις ἐλήφθη ἐκ τοῦ § 4 τοῦ ἄρθρ. 34 τοῦ Γαλλ. Ποιν. Νόμου, ὅπερ ὁρίζον τὰ ἐπακόλουθα τῆς dégradation civique μεταξὺ ἄλλων καθιεροῖ καὶ τὴν «incapacité de faire partie d'aucun conseil de famille, et d' être tuteur, curateur, subrogé tuteur ou conseil judiciaire si ce n' est de ses propres enfants, et sur l' avis conforme de la famille». Ἀλλ' ἡ ῥήτρα τοῦ μνησθέντος ἄρθρου τοῦ Γαλλ. Ποιν. Νόμου προϋποτίθησιν ἰσχύουσαν τὴν ἐν τῷ ἄρθρῳ 390 τοῦ Γαλλ. Ἀστ. Κώδικος ἀρχήν, καθ' ἣν, λυθέντος τοῦ γάμου διὰ τοῦ φυσικοῦ ἢ πολιτικοῦ θανάτου τοῦ ἑτέρου τῶν συζύγων, ἡ ἐπιτροπεία τῶν ἀνηλίκων τέκνων ἀνήκει εἰς τὸν ἐπιζήσαντα. Καθ' ἡμᾶς ὅμως ὁ πατὴρ μετὰ θάνατον τῆς συζύγου αὐτοῦ ἀναλαμβάνει τὴν διαχείρισιν τῶν μητρῴων πραγμάτων καὶ τῆς προσηκούσης εἰς τὰ τέκνα περιουσίας, ἀσκῶν τὰ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας δικαιώματα.

καθήκοντα ; Περὶ τούτου προνοῶν ὁ νεώτερος ἀστικὸς νόμος ὁρίζει μὲν ἐν ἄρθρῳ 102 ὅτι εἰς τὸν πατέρα προσήκει αὐτοδικαίως ἡ κηδεμονία τῶν χειραφετηθέντων τέκνων, ἀλλ' ἀμέσως μετὰ τοῦτο διατάσσει, ὅτι οἱ αὐτοὶ λόγοι τῆς πρὸς τὸ ἐπιτροπεύειν ἀνικανότητος ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν κηδεμόνων, διὰ δὲ τοῦ ἄρθρ. 49 § 8 ἀποκλείει ἀπολύτως τῆς ἐπιτροπείας τοὺς καταδικασθέντας εἰς ποινὴν κακουργήματος ἢ πλημμελήματος κατὰ τὰ εἰδικώτερον ἐν ἄρθρ. 23 τοῦ ποιν. νόμου ὡρισμένα. Ὅθεν διὰ τῶν νεωτέρων διατάξεων τοῦ ἀστικοῦ νόμου ἐστερήθη ὁ πατὴρ τοῦ δικαιώματος τοῦ κηδεμονεύειν τὰ ἴδια ἑαυτοῦ τέκνα [1]).

Καὶ διὰ τὴν μητέρα ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν μνημονευθεισῶν διατάξεων τῶν ἄρθρ. 49 § 8 καὶ 102 τοῦ ἀστικοῦ νόμου ἕπεται ὅτι καθ' ὁλοκληρίαν ἀργεῖ ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 23 § 6, διὸ καὶ αὕτη καταδικασθεῖσα εἰς ποινὴν κακουργήματος, ἢ πλημμελήματος καθ' ἃς περιπτώσεις ὁρίζει τὸ ἄρθρ. 23, ἀποκλείεται ἐν γένει τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐπιτροπεύειν ἢ κηδεμονεύειν τὰ ἴδια ἑαυτῆς τέκνα. Τέλος οἱ εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδικασθέντες ἀποκλείονται :

7) Τοῦ δικαιώματος τοῦ ψηφοφορεῖν εἰς τὰς συζητήσεις τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 23 § 7 οἱ εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδικασθέντες δὲν ἀπεκλείοντο τοῦ δικαιώματος τοῦ καλεῖσθαι ὡς μέλη τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ἀλλ' ἀπηγορεύετο αὐτοῖς μόνον τὸ δικαίωμα τοῦ ψηφοφορεῖν. Ὁ νεώτερος ὅμως περὶ ἐπιτροπείας νόμος, ἐστέρησεν αὐτοὺς τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ, ἀποκλείσας πάσης οἱασδήποτε συμπράξεως εἰς τὸ συγγενικὸν συμβούλιον (ἄρθρ. 30).

Τὴν στέρησιν τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων δικαιωμάτων, καὶ τὴν ἀνικανότητα πρὸς κτῆσιν αὐτῶν, ἐπιβάλλει ὁ νόμος καὶ εἰς τοὺς ἕνεκά τινος τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 22 ἀναφερομένων πλημμελημάτων καταδικασθέντας, ἀλλὰ προσκαίρως μόνον, ὁρίζων ὡς κατώτατον μὲν ὅρον τῆς διαρκείας αὐτῆς ἓξ μῆνας, ὡς ἀνώτατον δὲ ἕξ ἔτη, ἐκτὸς εἰδικῶν τινων περιπτώσεων, ρητῶς ἐν τῷ νόμῳ μνημονευομένων,

---

[1]) Ι. Εὐκλείδου «Περὶ ἐπιτροπείας τῆς μητρὸς» 1888. σελ. 2.

καθ' ἃς ἀνώτερον χρονικὸν διάστημα διαγράφεται (Π. Ν. ἄρθρ. 189, 190, 191).

§ 60. Ὅτι ἡ στέρησις τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων δικαιωμάτων ἐπέρχεται *αὐτοδικαίως*, ὡς ἐπακολούθημα τῆς εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδίκης, ἐξάγεται ἀναμφισβητήτως ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ἄρθρ. 21, ὁρίζοντος ὅτι ὁ διὰ τελεσιδίκου δικαστικῆς ἀποφάσεως εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδικασθεὶς στερεῖται «*κατὰ συνέπειαν τῆς καταδίκης ταύτης*», μετὰ τοῦ ἄρθρου 22, λέγοντος ὅτι ἡ εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδίκη «*συνεπάγει προσέτι μεθ' ἑαυτῆς*» κτλ. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν πλημμεληματων ἀπαιτεῖ ὁ νόμος νὰ ὁρίζηται ἑκάστοτε ρητῶς ἐν τῇ ποινικῇ ἀποφάσει ἡ διάρκεια τῆς προσκαίρου ἀνικανότητος. Γεννᾶται ἑπομένως τὸ ζήτημα τί ποιητέον, ἐὰν ἐν τῇ ποινικῇ ἀποφάσει δὲν ἐγένετο μνεία περὶ αὐτῆς. Πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος χρησιμεύει ἡμῖν ὡς ὁδηγὸς ὁ Γαλλικὸς ποιν. νόμος. Ἐν τῷ ἄρθρ. 42 αὐτοῦ ὁρίζεται, ὅτι καὶ ἐπὶ πλημμεληματων ἐπιτρέπεται νὰ διαταχθῇ ἡ στέρησις ὡρισμένων τινῶν πολιτικῶν καὶ ἀστικῶν δικαιωμάτων, ρητῶς ἐν αὐτῷ μνημονευομένων, ἐν δὲ τῷ ἄρθρῳ 43 αὐτοῦ λέγεται, ὅτι ἡ στέρησις τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 42 δικαιωμάτων ἀπαγγέλλεται μόνον ὅταν εἰδικὴ διάταξις τοῦ νόμου ἐπιβάλλῃ αὐτήν. Τῶν τοιούτων ὅμως εἰδικῶν διατάξεων ἔνιαι μὲν εἰσὶν ἐπιτακτικαί, ἔνιαι δὲ ἀφίνουσιν εἰς τὸν δικαστὴν ἐλευθέραν τὴν ἐκλογήν. Ὅθεν μόνον ἐὰν κατὰ παράβασιν τῶν πρώτων τὸ δικαστήριον δὲν ἀπαγγείλῃ τὴν ὁριζομένην δι' αὐτῶν στέρησιν, ἡ ἀπόφασις εἶναι ἀκυρωτέα [1]).

Ἐπειδὴ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἐπιτακτικῶς ἐν τῷ ἄρθρ. 23 λέγεται, ὅτι ρητῶς δέον νὰ διατάσσηται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἐν τῇ ποινικῇ ἀποφάσει, ἡ διάρκεια τῆς ἀνικανότητος, ἐν τῷ ὁρισμῷ δὲ τῆς διαρκείας συνυπονοεῖται καὶ ἡ ἀνικανότης αὐτή, φρονοῦμεν ὅτι ἡ παράλειψις τοῦ ὁρισμοῦ τῆς διαρκείας ἐπιφέρει ὡσαύτως τὴν ἀναίρεσιν τῆς ἀποφάσεως διὰ κακὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου, καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος ἐφαρμόζων τὸν νόμον δικαιοῦται νὰ ὁρίσῃ τὴν διάρ-

---

[1]) Dalloz Peine n° 717.—Τὸ αὐτὸ σύστημα ἠκολούθησε καὶ ὁ Βαυαρικὸς ποιν. Νόμος τοῦ 1861 ἄρθρ. 28, 29.

κειαν αὐτῆς. Ἀλλ' ἐὰν ἡ ἀπόφασις κατέστη τελεσίδικος, οὐδόλως χωρεῖ ἡ ἀνικανότης αὕτη αὐτοδικαίως [1]).

Ἐπὶ πραγματικῆς συρροῆς πλημμεληµάτων, ἐξ ὧν ἓν μόνον ἤ τινα συνεπάγονται τὴν στέρησιν τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων δικαιωμάτων, ἐπειδὴ μία ἐπιβάλλεται ποινὴ πρὸς τιμωρίαν αὐτῶν (ἄρθρ. 109), ἓν καὶ μόνον χρονικὸν διάστημα τῆς στερήσεως τῶν εἰρημένων δικαιωμάτων τοῦ καταδικασθέντος ὁρίζεται καὶ πάντοτε ἐντὸς τοῦ διαγεγραμμένου ἀνωτάτου ὅρου. Τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα ἐπέρχεται καὶ ὅταν αἱ συρρέουσαι ἐγκληματικαὶ πράξεις δὲν συνεξεδικάσθησαν, ἀλλὰ δι' ἀλλεπαλλήλων ἀποφάσεων ἐκηρύχθη ἔνοχος αὐτῶν ὁ καταδικασθείς [2]).

§ 61. Μετὰ τὴν εἰδικὴν ἔρευναν τῶν διαφόρων ἀνικανοτήτων καὶ στερήσεων, αἵτινες διὰ τοῦ ἄρθρου 23 καταγινώσκονται εἰς τοὺς δι' ἐγκληματικῆς ποινῆς ὡς καὶ εἰς τοὺς δι' ἐνιαυσίου ἐπανορθωτικῆς ποινῆς, δι' ὡρισμένα τινὰ πλημμελήματα τιμωρηθέντας, δέον νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι λίαν αὐστηρὸν σύστημα ἠκολούθησεν ὁ ἡμέτερος νόμος, ὁρμώμενος ἐκ τοῦ εἴδους τῆς καταγινωσκομένης ποινῆς, καὶ ἀπαγγέλλων συγχρόνως τὴν στέρησιν ποικίλων δικαιωμάτων, ὅλως ἀσυναφῶν πρὸς ἄλληλα, καὶ πρὸς τὸν χαρακτῆρα αὐτὸν τῆς κολασίμου πράξεως. Ἀποσκοπῶν τις πρὸς τὴν φύσιν αὐτὴν τῆς τιμωρητέας πράξεως, παρατηρεῖ ὅτι πολλαὶ τῶν ὁριζομένων ἀνι-

---

[1]) Παρατηρητέον ὅτι ἡ ἐκ τοῦ πρωτοτύπου γερμανικοῦ κειμένου μετάφρασις δὲν εἶναι ἀκριβής. Ἐν τῷ γερμανικῷ κειμένῳ λέγεται «Die suspension von diesen Rechten, als Folge der Srafe eines Vergehens tritt nur bei den im vorhergehenden art 22 genannten Verbrechen ein. Sie soll. von dem Gerichte im Strafurfheile nicht unter 6 Monaten, und nicht über 6 Jahre angeordnet werden. Αἱ λέξεις sie soll ἀναφέρονται εἰς τὴν προηγουμένην suspension, ἤτοι τὸ τελευταῖον ἐδάφιον τοῦ ἄρθρου τούτου ἀκριβῶς μεταφραζόμενον ἔχει ὡς ἑξῆς: «Αὕτη (ἡ πρόσκαιρος δηλονότι στέρησις) δέον νὰ διατάσσηται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἐν τῇ ποινικῇ αὐτοῦ ἀποφάσει καὶ νὰ μὴ εἶναι βραχυτέρα τῶν ἓξ μηνῶν, οὐδὲ νὰ ὑπερβαίνῃ τὰ ἓξ ἔτη».

[2]) Oppenhoff Strafgstzb. ἄρθρ. 32 n° 12. ἄρθρ. 36. n° 5. — Schwarze Commentar Excurs IX σελ. 74.

κανοτήτων στεροῦνται πάσης ἀποχρώσης δικαιολογίας. Οὕτω λ.χ. οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει ὅπως ὁ ἕνεκα στάσεως ἢ ἀντιστάσεως κατὰ τῆς ἀρχῆς, ἢ ἕνεκα ἐλευθερώσεως φυλακισμένων καταδικασθείς, ὅστις ὡρμήθη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν εἰρημένων πράξεων ἐξ ἐσφαλμένων πολιτικῶν πεποιθήσεων, στερηθῇ τοῦ δικαιώματος τοῦ μαρτυρεῖν ἐνόρκως ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων. τοῦ ἐπιτροπεύειν τοὺς πλησιεστέρους αὐτοῦ συγγενεῖς, ὡς ὁ ἕνεκα ψευδορκίας, ἢ πλαστογραφίας, ἢ ὑπεξαιρέσεως καταδικασθείς. Ἡ ἀντιπαράθεσις τῶν δύω αὐτῶν περιπτώσεων ἀποδεικνύει ἀρκούντως ὅτι καταλληλότερον ἤθελεν εἶσθαι ἐὰν ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει ὡρίζετο μετὰ τῆς καταγνωστέας ποινῆς καὶ ἡ στέρησις τῶν δικαιωμάτων, ὧν ὁ ἔνοχος τῆς κολασίμου πράξεως ἀπεδείχθη ἀνίκανος ν'ἀπολαύῃ, καὶ ὧν ἡ ἄσκησις ἐνδέχεται νὰ ᾖ ἐπικίνδυνος ἕνεκα τῆς προτέρας αὐτοῦ διαγωγῆς.

Καταδίκη δημοσίων ὑπαλλήλων.

Ἄρθρον 24.

«Ἡ καταδίκη τῶν ἐν τέλει ἢ ἄλλων δημοσίων ὑπηρετῶν ἕνεκα πράξεως ἀναγομένης εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν των, καὶ τιμωρουμένης ὡς πλημμελήματος ἀπὸ τὸν παρόντα ποινικὸν νόμον, συνεπιφέρει τὴν ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας ἔκπτωσιν καὶ τὴν στέρησιν ὅλων τῶν μετὰ τῆς ἀρχῆς ἢ ὑπηρεσίας συνημμένων δικαιωμάτων καὶ πλεονεκτημάτων, ὡς καὶ τὴν πρόσκαιρον ἀνικανότητα εἰς ἀνάκτησιν ἀρχῆς ἢ ἄλλης δημοσίας ὑπηρεσίας. — Περὶ τῆς προσκαίρου ταύτης ἀνικανότητος προσδιορίζει τὸ δικαστήριον εἰς τὴν ποινικὴν ἀπόφασιν οὔτε μικροτέραν τῶν ἓξ μηνῶν διάρκειαν, οὔτε μείζονα τῶν ἓξ ἐτῶν».

§ 62. Ἀφοῦ ὁ νόμος διὰ τοῦ ἄρθρου 21 ὥρισεν ὅτι ἡ εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδίκη παντὸς οἱουδήποτε συνεπάγεται τὴν στέρησιν πάσης δημοσίας, ἢ ἐκκλησιαστικῆς, ἢ δημοτικῆς ὑπηρεσίας

καὶ θέσεως ἐν ᾗ διετέλει ὁ καταδικασθείς, διὰ δὲ τοῦ ἄρθρου 22 τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα ἐπεξέτεινε καὶ ἐπὶ τῶν ἕνεκά τινος τῶν ἐν αὐτῷ ἀναφερομένων πλημμελημάτων, συμπληροῖ τὰς εἰρημένας διατάξεις ὁρίζων διὰ τοῦ ἄρθρου 24 [1]) ὅτι ἡ καταδίκη τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων ἢ ὑπηρετῶν, ἕνεκα πράξεως ἀναγομένης εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν, καὶ ὅταν αὕτη ὡς πλημμέλημα μόνον τιμωρεῖται καὶ δὲν περιέχεται μεταξὺ τῶν ἐν τῷ ἄρθρ. 22 ἀπαριθμουμένων συνεπάγει 1) τὴν ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας ἔκπτωσιν αὐτῶν —2) τὴν στέρησιν ὅλων τῶν μετ' αὐτῆς συνημμένων δικαιωμάτων καὶ πλεονεκτημάτων περὶ ἧς γίνεται λόγος ἐν § 1 τοῦ 21 ἄρθρ.—3) τὴν πρόσκαιρον ἀνικανότητα πρὸς ἀπόκτησιν ἀρχῆς ἢ ἄλλης δημοσίας ὑπηρεσίας.

Περὶ τῶν ἀξιοποίνων παραβάσεων τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ὑπηρετῶν πραγματεύεται ὁ ἡμέτερος ποιν. νόμος ἐν τῷ κεφαλαίῳ ΚΘ'. ἄρθρ. 449—499, ἐκτὸς ἑπομένως τῶν ἐν τοῖς ἄρθροις ἐκείνοις καταγνωστέων ποινῶν, ἕνεκα τῶν πράξεων αὐτῶν τῶν τιμωρουμένων διὰ ποινῆς ἐπανορθωτικῆς, δέον νὰ καταγινώσκηται καὶ ἡ ἐν τῷ ἄρθρῳ 24 γενικῶς ὁριζομένη ποινὴ τῆς ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἀποβολῆς καὶ τῆς στερήσεως τῆς ἱκανότητος πρὸς ἀνάκτησιν ἀρχῆς ἢ ὑπηρεσίας, ἧς ἡ διάρκεια δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἶναι βραχυτέρα τῶν ἓξ μηνῶν ἢ μείζων τῶν ἓξ ἐτῶν.

Νόμιμος ἀπαγόρευσις.

Ἄρθρον 25.

«Ὁ εἰς εἱρκτὴν ἢ εἰς πρόσκαιρα δεσμὰ καταδικασμένος εὑρίσκεται, καθ' ὅσον χρόνον διαρκεῖ ἡ ποινή, εἰς κατάστασιν νομίμου ἀπαγορεύσεως· ὅθεν, ὅταν εἶναι ἀνάγκη πρὸς διοίκησιν τῆς ὑπηρεσίας του, διορίζεται κηδεμὼν κατὰ τὴν διάταξιν τῆς πολιτικῆς δικονομίας».

---

[1]) Βαυαρικοῦ νομοσχεδίου 1831 ἄρθρ. 26.—Ποιν. νόμου ἄρθρ. 493. — Νόμου ΧΜΗ' τῆς 17 Σεπτεμβρ. 1877 περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν ἄρθρ. 95.

Ἄρθρον 26.

«Ἐν ὅσῳ διαρκεῖ ἡ ποινή, δὲν δύναται ὁ κηδεμὼν νὰ παρέχῃ εἰς τὸν ἔνοχον τίποτε ἐκ τῆς περιουσίας του. — Μετὰ τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς ποινῆς ἐπαναλαμβάνει οὗτος τῆς περιουσίας του τὴν διοίκησιν, ὁ δὲ κηδεμὼν ὑπογρεοῦται νὰ δώσῃ λόγον εἰς αὐτὸν περὶ τῆς διαχειρίσεώς του».

§ 63. Ἄμεσον ἐπακολούθημα τῆς εἰς εἱρκτὴν καὶ πρόσκαιρα δεσμά, ὡς καὶ τῆς εἰς ἰσόβια δεσμὰ καὶ εἰς θάνατον καταδίκης, κατὰ τὸ ἄρθρ. 2 τοῦ περὶ καταργήσεως τοῦ πολιτικοῦ θανάτου ψηφίσματος τῆς 31 Ὀκτωβρίου 1862, εἶναι ἡ νόμιμος ἀπαγόρευσις, δι' ἧς στερεῖται ὁ καταδικασθεὶς τῆς ἱκανότητος τῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Σκοπὸς αὐτῆς εἶναι ἡ ἀφαίρεσις παρὰ τοῦ καταδικασθέντος τῶν μέσων ἐνδεχομένων παρεκτροπῶν καὶ καταχρήσεων, αἵτινες εἶναι πιθανὸν νὰ συμβῶσιν, ἐὰν ὁ καταδικασθεὶς, κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς ἀποτίσεως τῆς ποινῆς, κύριος τῆς περιουσίας αὐτοῦ ἐτύγχανεν, ἢ ἐκέκτητο τὴν ἱκανότητα πρὸς σύναψιν συμβολαίων, ἐπὶ σκοπῷ πορισμοῦ χρημάτων δαπανηθησομένων ἢ πρὸς διαφθορὰν τῶν φυλάκων, ἢ πρὸς ἄλλους ἀθεμίτους σκοπούς· ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ἕνεκα τοῦ περιορισμοῦ, ἐν ᾧ διατελεῖ ὁ καταδικασθείς, ἐννοεῖται οἰκόθεν, ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ προνοήσῃ προσηκόντως περὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς ἰδίας περιουσίας, καὶ οὕτω διατρέχει τὸν κίνδυνον σπουδαίων ζημιῶν, δυναμένων, οὐ μόνον αὐτὸν νὰ στερήσωσι τῶν μέσων τῆς ὑπάρξεως, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ ἢ τοὺς ἐγγυτέρους συγγενεῖς.

Διὰ τοὺς εἰρημένους λόγους διατάσσεται ἐν ἄρθροις 25 καὶ 26 πρῶτον ἡ νόμιμος ἀπαγόρευσις τοῦ εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδικασθέντος, καὶ δεύτερον ὁ διορισμὸς κηδεμόνος πρὸς διοίκησιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

§ 64. Πρὸ παντὸς ἄλλου ἐξεταστέον ἀπὸ τίνος χρονικοῦ σημείου χωρεῖ ἡ νόμιμος ἀπαγόρευσις.

Περὶ τῶν εἰς θάνατον ἢ εἰς ἰσόβια δεσμὰ καταδικασθέντων ἔχομεν τὴν εἰδικὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ ἀπὸ 31 Ὀκτωβρίου 1862 ψηφίσματος τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως, δι' οὗ κατηργήθη τὸ ἄρθρ. 7 τοῦ ποινικοῦ νόμου, τὸ περὶ πολιτικοῦ θανάτου πραγματευόμενον. Κατὰ τὸ εἰρημένον 2ον ἄρθρον τοῦ ψηφίσματος ὁρίζεται ὅτι «*ἀφ' ἧς δημοσιευθῇ ἡ τελεσίδικος* ἀπόφασις, ὁ δι' αὐτῆς εἰς θάνατον ἢ εἰς ἰσόβια δεσμὰ καταδικασθεὶς διατελεῖ εἰς κατάστασιν νομίμου ἀπαγορεύσεως». Ἀλλ' ἀμέσως ἐγείρεται ἡ ἀμφιβολία τί ἠθέλησε νὰ ἐννοήσῃ ὁ νομοθέτης λέγων, ὅτι ἡ ἀπαγόρευσις ἄρχεται ἀπὸ τῆς *δημοσιεύσεως τῆς τελεσιδίκου* καταδικαστικῆς ἀποφάσεως. Ἠθέλησε νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν ἀπόφασιν ὡς τελεσίδικον, διότι κατ' αὐτῆς δὲν ἐπιτρέπεται ἀνακοπὴ ἢ ἔφεσις, ἀλλὰ περὶ τούτου δὲν ὑπῆρχεν ὁ ἐλάχιστος δισταγμός, γνωστοῦ ὄντος ὅτι κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν κακουργιοδικῶν, κατ' ἀντιμωλίαν δικαζόντων, δὲν ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις ἐνδίκου τινὸς μέσου ἄλλου, ἐκτὸς τοῦ τῆς ἀναιρέσεως. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐκλάβωμεν ὡς περιττεύοντα καὶ ἄνευ σημασίας τινὸς τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς ἀποφάσεως ὡς τελεσιδίκου, πάλιν δὲν εἶναι εὐχερὲς νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ ἀπαγόρευσις ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀποφάσεως, διότι ἀμέσως προσκρούομεν εἰς τὸ ἄρθρ. 459 τῆς ποιν. δικονομίας, καθ' ὃ, ἀπαγορεύεται ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀποφάσεων τῶν κακουργιοδικῶν διαρκούσης τῆς πρὸς ἀναίρεσιν προθεσμίας, ἢ ἐὰν ἔγινεν αἴτησις ἀναιρέσεως, μέχρι τῆς ἐκδικάσεως αὐτῆς καὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἥτις πέμπεται ἀνυπερθέτως πρὸς τὸν ἁρμόδιον Εἰσαγγελέα πρὸς ἐκτέλεσιν (ἄρθρ. 501). Ἐν ἀπορίᾳ ρητῆς καὶ σαφοῦς ἐναντίας διατάξεως, φρονοῦμεν ὅτι δὲν εἶναι νόμιμον καὶ ὀρθὸν νὰ διχοτομήσωμεν τὴν ἀπόφασιν, δεχόμενοι ὅτι δι' ἅπαντα μὲν τὰ κεφάλαια αὐτῆς εἶνε ἀνεπίδεκτος ἐκτελέσεως, ἐκτελεστέα δὲ μόνον διὰ τὴν νόμιμον ἀπαγόρευσιν. Τοῦτο ἀποτρέπει νὰ πράξωμεν καὶ ἡ σκέψις ὅτι τὸ ψήφισμα τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸν πολιτικὸν θάνατον ὑποκατέστησε τὴν νόμιμον ἀπαγόρευσιν ὡς διατυποῦται ἐν τοῖς ἄρθρ. 25 καὶ 26 τοῦ Ποιν. νόμου ἄνευ ἀλλοιώσεως τῆς φύσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῆς. Κατὰ τὰ εἰρημένα ἄρθρα ἡ ἀπαγόρευσις ἐπέρχεται κατ' ἀκολουθίαν τῆς εἰς ποινὴν ἐγκληματικὴν καταδίκης καὶ

ἐν ὅσῳ χρόνῳ διαρκεῖ ἡ ποινὴ, ἤθελεν εἶσθαι λοιπὸν ἀντιφατικὸν νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὰ ἐπακόλουθα τῆς καταδίκης δυνατὸν νὰ ἐπέλθωσιν ἐν ᾧ χρόνῳ αὐτὴ ἡ ἀπαγγελθεῖσα καταδίκη δὲν εἶνε δεκτικὴ ἐκτελέσεως, μὴ καταστάσης ἔτι τελεσιδίκου τῆς ἀποφάσεως τῆς καταγινωσκούσης αὐτήν. Διὸ φρονοῦμεν ὅτι τὸ ἄρθρ. 2 τοῦ ψηφίσματος ἐννοεῖ τὴν νόμιμον ἀπαγόρευσιν χωροῦσαν ἀπὸ τῆς τελεσιδικίας τῆς ἀποφάσεως [1]).

Περὶ τῶν καταδικασθέντων εἰς ἄλλην τινὰ ἐγκληματικὴν ποινήν, ἐκτὸς τῆς τοῦ θανάτου καὶ τῶν ἰσοβίων δεσμῶν, τὸ ἄρθρ. 25 ὁρίζει ὅτι ὁ καταδικασθεὶς διατελεῖ ὑπὸ ἀπαγόρευσιν ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ ποινή, ἤτοι ἡ ἀπαγόρευσις ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς καὶ λήγει μετ' αὐτῆς. Ἀλλ' ἀπαραίτητος προϋπόθεσις τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς κατὰ κανόνα εἶναι ἡ τελεσιδικία τῆς ἀποφάσεως, ὅθεν πρὸ αὐτῆς δὲν χωρεῖ ἡ νόμιμος ἀπαγόρευσις [2]).

---

[1]) Ἀντιδοξεῖ ὁ Παπαρρηγόπουλος, Οἰκογενειακὸν δίκαιον § 442 σελ. 522 στηριζόμενος ἐπὶ τῆς διακρίσεως μεταξὺ *τελεσιδίκων* καὶ *ἀμετακλήτων* ἀποφάσεων. *Τελεσίδικον* χαρακτηρίζει τὴν ἀπόφασιν καθ' ἣς δὲν ἐπιτρέπεται ἀνασταλτικὸν τακτικὸν ἔνδικον μέσον, *ἀμετάκλητον* δὲ τὴν ἀπόφασιν καθ' ἣς δὲν συγχωρεῖται οὔτε αἴτησις ἀναιρέσεως. Ἀλλ' ἡ διάκρισις αὕτη ἥτις οὐδαμῶς αἴρει τὴν σύγκρουσιν μεταξὺ τῶν ὁρισμῶν τῆς ποινικῆς δικονομίας καὶ τοῦ ψηφίσματος, ὡς ἐν τῷ κειμένῳ ὑπεδείξαμεν, δὲν συνάδει καὶ πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς τῆς ἡμετέρας ποινικῆς νομοθεσίας ἥτις τελεσίδικον (rechtskräftig) καλεῖ τὴν ἀμετάκλητον ἀπόφασιν (ὅρ. Ποινικῆς δικονομίας ἄρθ. 84. 351. 405. Ποιν. νόμου ἄρθρ. 28. 117. 118). Ἡ λέξις *ἀμετάκλητος* (irrevocable) παρεισέφρησε μόνον εἰς τὸ ἄρθρ. 17 τοῦ Ποιν. νόμου, ὅπερ ἐλήφθη ἐκ τῶν ἄρθρ. 23 καὶ 24 τοῦ Γαλλ. ποινικοῦ νόμου.

[2]) Τὴν τελεσιδικίαν τῆς ἀποφάσεως ὡς σημεῖον ἐνάρξεως τῆς ἀπαγορεύσεως δέχονται οἱ Γάλλοι συγγραφεῖς ὁμοφώνως· ὅρ. Chauveau—Hélie Code pénal I n° 240. 2°—Humbert Conséquences d. condamnations pénales n° 317 bis σελ. 346.—Blanche Code pénal I n° 149.—Bertauld Cours de Code pénal σελ. 223.—Ἐναντίαν γνώμην ἐκφέρει ὁ Παπαρρηγόπουλος Οἰκογεν. δίκαιον § 442 σελ. 523 πρεσβεύων ὅτι τὸ ἄρθρον 25 τοῦ Ποινικοῦ νόμου κατηργήθη ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 137 τοῦ ἀστικοῦ νόμου περὶ ἐπιτροπείας, κηρύσσοντος ὅτι πᾶσα εἰς τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ νόμου τούτου ἀντιβαίνουσα διάταξις καταργεῖται, ὥστε ὑπαρχούσης ἐν τῷ ἀστικῷ νόμῳ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθ. 124, καθ' ὃ τ' ἀποτελέσματα τῆς περὶ δικαστικῆς ἀπαγορεύσεως ἀποφάσεως

Τελεσιδίκου καταστάσης τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως διατάσσεται ἐπιμελείᾳ τοῦ Εἰσαγγελέως ἡ τοιχοκόλλησις αὐτῆς εἰς τοὺς ἐν ἄρθρ. 122 τοῦ ἀστικοῦ νόμου ὁριζομένους τόπους [1]).

§ 65. Ὡς εἴδομεν ἀνωτέρω τὸ ἄρθρον 25 τοῦ ποιν. νόμου ὁρίζει ὅτι εἰς τὸν ὑπὸ ἀπαγόρευσιν διατελοῦντα διορίζεται κηδεμὼν κατὰ τὴν διάταξιν τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας (ἄρθρ. 672). Ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη κατηργήθη διὰ τοῦ ἀστικοῦ νόμου περὶ ἐπιτρόπων, ὁρίζοντος ὅτι καὶ εἰς τὸν ὑπὸ νόμιμον ἀπαγόρευσιν τυγχάνοντα διορίζεται ἐπίτροπος καὶ παρεπίτροπος [2]).

Καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ εἶναι νόμιμος ἐπίτροπος τῆς ἀπηγορευμένης συζύγου αὐτοῦ, ἡ δὲ σύζυγος δυνατὸν νὰ διορισθῇ ἐπίτροπος τοῦ ὑπὸ νόμιμον ἀπαγόρευσιν διατελοῦντος συζύγου [3]).

ἄρχονται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτῆς, ἕπεται ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς νομίμου ἀπαγορεύσεως τὸ αὐτὸ ἰσχύει. Ἀλλ' ὅμως τὸ ἄρθρ. 134 ὅπερ προνοεῖ εἰδικῶς περὶ τῆς νομίμου ἀπαγορεύσεως καὶ ὅπερ ρητῶς ὁρίζει τίνα ἐκ τῶν ἄρθρων περὶ δικαστικῆς ἀπαγορεύσεως ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῆς νομίμου, δὲν παραπέμπει εἰς τὸ ἄρθρ. 124 τὸ καθιεροῦν τὴν ἐξαιρετικὴν ὅλως διάταξιν ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς δικαστικῆς ἀπαγορεύσεως ἄρχονται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀποφάσεως, ὅθεν οὐδόλως δικαιούμεθα νὰ δεχθῶμεν ὡς καταργηθεῖσαν τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 25 τοῦ ποινικοῦ νόμου, καὶ ἐφαρμοστέον τὸ ἄρθρον 124 τοῦ ἀστικοῦ νόμου.

[1]) Τὸ ἄρθρ. 134 τοῦ περὶ ἐπιτρόπων νόμου, δι' οὗ τὰ περὶ τῆς νομίμου ἀπαγορεύσεως ἐκανονίσθησαν, παραπέμπει εἰς τὸ ἄρθρον 122 ὅπερ ὁρίζει ὅτι ἡ περὶ ἀπαγορεύσεως ἀπόφασις τῶν ὑπὸ φρενοβλαβείας παθόντων τοιχοκολλᾶται εἰς ὡρισμένα μέρη καὶ δημοσιεύεται. Ἐπὶ τῶν νομίμως ἀπηγορευμένων ὅμως δὲν ἐκδίδεται τοιαύτη τις ἀπόφασις ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ δικαστηρίου διατάσσουσα τὴν ἀπαγόρευσιν, καθόσον αὕτη ὡς ἄμεσον ἐπακολούθημα τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς ἐπέρχεται, ὅθεν ἀντὶ τῆς περὶ ἀπαγορεύσεως ἀποφάσεως δέον νὰ τοιχοκολλᾶται ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασις τοῦ ποινικοῦ δικαστηρίου εἰς τὰ ἐν ἄρθρῳ 122 μνημονευόμενα μέρη, ἤτοι ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ τοῦ δικαστηρίου τῶν πρωτοδικῶν, ἐν οὗ τῇ περιφερείᾳ διαμένει ὁ ἀπαγορευθείς, καὶ εἰς τὰ συμβολαιογραφεῖα τῆς περιφερείας τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου, νὰ δημοσιεύηται δὲ καὶ ἐν τῷ διὰ δικαστικὰς κοινοποιήσεις παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ὡρισμένῳ δημοσίῳ φύλλῳ.

[2]) Ἀστικοῦ νόμου περὶ ἐπιτροπείας ἄρθρ. 137. 134. 123.

[3]) Ἀστικοῦ νόμου ἄρθρ. 127. 128.

Ὁ διορισθεὶς ἐπίτροπος, ἐκτὸς τῶν συζύγων, τῶν ἀνιόντων ἢ κατιόντων, δικαιοῦται μετὰ παρέλευσιν δεκαετίας νὰ ζητήσῃ τὴν ἑαυτοῦ ἀπαλλαγὴν (ἄρθρ. 129).

Διαρκούσης τῆς ἀπαγορεύσεως ἡ διαχείρισις τῶν ἐπιτρόπων κανονίζεται κατὰ τὰς περὶ ἐπιτροπείας τῶν ἀνηλίκων διατάξεις, ὁ δὲ νομίμως ἀπηγορευμένος στερεῖται ἐντελῶς τῆς ἱκανότητος τοῦ διαχειρίζεσθαι τὴν ἑαυτοῦ περιουσίαν.

Τὰ ἐκ τῆς περιουσίας εἰσπραττόμενα ὀφείλει ὁ ἐπίτροπος νὰ φυλάσσῃ, κωλυομένης ρητῶς πάσης πρὸς τὸν ἀπηγορευμένον παροχῆς. Ἐὰν ὅμως ὁ ἀπηγορευμένος ἔχῃ οἰκογένειαν, ἐννοεῖται οἴκοθεν ὅτι ὁ ἐπίτροπος ὀφείλει νὰ παρέχῃ τὰ πρὸς συντήρησιν αὐτῆς ἀναγκαῖα, καθόσον διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως δὲν καταργοῦνται αἱ οἰκογενειακαὶ σχέσεις καὶ ὑποχρεώσεις τοῦ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει διατελοῦντος. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ ἡ προίκισις τέκνου ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ ἀπηγορευμένου δὲν κωλύεται, ἡ προὶξ ὅμως ὁρίζεται ἑκάστοτε ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου μετὰ προηγηθεῖσαν γνωμοδότησιν τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου καὶ ἀκουσθέντος τοῦ εἰσαγγελέως (ἄρθ. 132).

§ 66. Ἐγεννήθη τὸ ζήτημα, ἂν ὁ ἐν καταστάσει νομίμου ἀπαγορεύσεως διατελῶν καὶ στερούμενος τῆς ἱκανότητος τῆς διαχειρίσεως τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας, στερεῖται συγχρόνως καὶ τοῦ δικαιώματος τῆς διὰ διαθήκης διαθέσεως αὐτῆς, ὡς καὶ τῆς ἐπιχειρήσεως τοιούτων πράξεων, αἵτινες δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐνεργηθῶσι δι' ἐπιτρόπου, διότι ἀναφέρονται εἰς δικαιώματα, ὧν ἡ ἄσκησις εἶναι ἀδιασπάστως συνδεδεμένη μετὰ τοῦ προσώπου τοῦ κεκτημένου αὐτά, οἷον υἱοθεσίας, συνάψεως γάμου, κτλ. Ἐν Γαλλίᾳ ἐδιχάσθησαν αἱ γνῶμαι τῶν νομοδιδασκάλων περὶ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος καὶ τινὲς μὲν αὐτῶν συνδυάζοντες τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 29 τοῦ γαλλικοῦ ποινικοῦ νόμου μετὰ τῆς τοῦ ἄρθρου 502 τοῦ ἀστικοῦ κώδικος, ἀρνοῦνται εἰς τὸν ἐν καταστάσει νομίμου ἀπαγορεύσεως διατελοῦντα, τὴν ἱκανότητα πρὸς ἐπιχείρησιν τῶν εἰρημένων πράξεων[1]).

---

[1]) **Duranton Droit civil VIII. n. 181.—Rauter Droit criminel I. n. 158.— Dalloz v. Droit civil ἄρθρ. 769.—Humbert Conséquences d. condamnations pénales n° 319 σελ. 349 ἑπομ.**

Ἀλλ' ὅμως ἀναντιρρήτως ὀρθοτέρα εἶναι ἡ γνώμη τῶν ἀντιφρονούντων, οἵτινες τὴν καταφατικὴν δέχονται τοῦ ζητήματος λύσιν, ὁρμώμενοι ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι ἡ ἄρνησις τῆς ἱκανότητος τοῦ ἀπαγορευθέντος πρὸς ἐνέργειαν τῶν εἰρημένων πράξεων, ὧν ἡ διὰ τοῦ ἐπιτρόπου ἐπιχείρησις ἀνέφικτος, ἰσοδυναμεῖ πρὸς τελείαν ἀποστέρησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῶν. Ἡ γνώμη αὕτη οὐδόλως προσκρούει εἰς τὸν λόγον τὸν ὑπαγορεύσαντα εἰς τὸν νομοθέτην τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 29 τοῦ γαλλικοῦ ποιν. νόμου, ἥτις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν τοῦ 25 ἄρθρου τοῦ ἡμετέρου. Διὰ τῆς διατάξεως αὐτῆς ἠθέλησε ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοῦ καταδικασθέντος τὰ μέσα δι' ὧν ἠδύνατο ν' ἀντιπράξῃ καὶ νὰ ματαιώσῃ τὸν σκοπὸν τῆς καταγνωσθείσης αὐτῷ ποινῆς, οὐδόλως ὅμως δικαιούμεθα, διασταλτικῶς ἑρμηνεύοντες τὸν νόμον, νὰ ἐφαρμόσωμεν καὶ ἐπὶ τῶν πράξεων, αἵτινες, ὡς ἡ σύνταξις διαθήκης, ἡ σύναψις γάμου, ἡ υἱοθεσία κτλ. δὲν ἀφορῶσιν εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ, οὐδὲ τείνουσι νὰ ματαιώσωσι τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἐπιτρόπου, ἀλλ' ἀντικείμενον ἔχουσι τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πολυτιμοτέρων ἀστικῶν δικαιωμάτων, ὧν ἡ ἀπαγόρευσις ἤθελεν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν καταργηθέντα πολιτικὸν θάνατον [1]).

Εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς θεωρίας αὐτῆς παρ' ἡμῖν οὐδόλως ἀντίκεινται αἱ περὶ ἐπιτροπείας διατάξεις τοῦ ἀστικοῦ ἡμῶν νόμου, αἵτινες, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, μετερρύθμισαν ἐν μέρει τὴν τελευταίαν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 25 τοῦ ποιν. νόμου καὶ 672 τῆς πολιτικῆς δικονομίας. Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 134 τοῦ ἀστικοῦ νόμου οἱ νομίμως ἀπηγορευμένοι ἐξομοιοῦνται πρὸς τοὺς δικαστικῶς ἀπαγορευθέντας, γενομένης ρητῆς μνείας τῶν ἐφαρμοστέων ἄρθρων τῶν περὶ τῆς δικαστικῆς ἀπαγορεύσεως πραγματευομένων εἰς τοὺς νομίμως ἀπαγορευθέντας. Ἀλλ' ὅμως μεταξὺ τῶν ἄρθρων τούτων δὲν ἀναφέρεται καὶ τὸ ἄρθρ. 124 ὅπερ ἐν τέλει ὁρίζει ὅτι «*πᾶσα πρᾶξις γενομένη ὑπὸ τοῦ ἀπηγορευμένου ἢ ὑπὸ τοῦ ἔχον-*

---

[1]) Chauveau-Hélie Code Pénal I. nº 240.—Toullier τόμ. VI, nº III.—Demolombe III, nº 130. VIII, nº 640.—Trébutien Droit criminel I. σελ. 244.

τος ἀντιλήπτορα ἄνευ τῆς συναινέσεως τούτου εἶναι ἄκυρος» [1]· ὥστε πᾶσα ἐνδεχομένη ἀμφιβολία περὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ ἀπαγορευθέντος πρὸς ἐπιχείρησιν τῶν πράξεων τῶν μὴ ἀναγομένων καθαρῶς εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ εὐλογοφανῆ ὑπόστασιν, ἀδιστάκτως δὲ ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν συμφώνως καὶ πρὸς τὸ γράμμα τοῦ ἄρθρ. 25 τοῦ ἡμετέρου ποιν. νόμου, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ἐπιτρόπου δὲν ἐκτείνεται πέραν τῶν πράξεων τῶν περιστρεφομένων εἰς τὴν *διοίκησιν* τῆς περιουσίας τοῦ ἀπαγορευθέντος.

Ἡ ἀπαγόρευσις διαρκεῖ ἐφ' ὅσον καὶ ἡ ποινὴ ἡ συνεπαγομένη αὐτήν[2]). Παύει δὲ μετὰ τὴν ὁλοσχερῆ ἀπότισιν ἢ τὴν διὰ χάριτος διακοπὴν αὐτῆς, ὅτε ὁ ἀπαγορευθεὶς ἀναλαμβάνει τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ, καὶ δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ λόγον παρὰ τοῦ ἐπιτρόπου περὶ τῆς διοικήσεως ταύτης κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀπαγορεύσεως. Ἡ τοῦ ἐπιτρόπου λογοδοσία κανονίζεται ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ ἀστικοῦ νόμου.

Ἐπὶ τῶν ἐρήμην δικασθέντων ὡς φυγοδίκων καὶ καταδικασθέντων εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν δὲν ἐφαρμόζεται ἡ νόμιμος ἀπαγόρευσις. Ἡ περιουσία αὐτῶν μετὰ τὴν τελεσιδικίαν τῆς ἐρήμην

---

[1]) Ἡ διάταξις αὕτη ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 502 τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος, ἐφ' ἧς στηριζόμενοι οἱ τὴν ἀντίθετον πρεσβεύοντες γνώμην (σελ. 109 σημ. 1) ἀρνοῦνται εἰς τὸν ἐν καταστάσει νομίμου ἀπαγορεύσεως τὴν ἱκανότητα τῆς ἐπιχειρήσεως τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος πράξεων. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι ἡ τοιαύτη ἑρμηνεία οὔτε περὶ τῶν δικαστικῶς ἀπηγορευμένων εἶναι ἡ κρατοῦσα· πρβ. Παπαρρηγοπούλου Οἰκογενειακὸν Δίκαιον § 435. —Καλλιγᾶ Σύστημ. Ῥωμ. Δικαίου τόμ. Δ'. σελ. 386, οἵτινες τὴν γνώμην τοῦ Demolombe (VIII n° 639) ἀσπαζόμενοι διὰ σπουδαίων ἐπιχειρημάτων ὑποστηρίζουσι τὸ ἔγκυρον τῶν τοιούτων πράξεων ἐν διαλείμμασιν ἐχεφροσύνης ἐνεργηθεισῶν.

[2]) Διὰ τῆς ἐκ τῆς φυλακῆς ἀποδράσεως τοῦ καταδικασθέντος δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι αἴρεται ἡ ἀπαγόρευσις, διότι καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ λογίζεται διαρκοῦσα ἡ ποινή, ἤθελε δὲ εἶσθαι ἄτοπον νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐξ ἀθεμίτου πράξεως τοῦ καταδικασθέντος δυνατὸν νὰ παραχθῇ ἔννομον ἀποτέλεσμα.—Dalloz Peine n° 725.

ἀποφάσεως κατὰ τὸ ἄρθρ. 466 τῆς ποιν. δικονομίας διαχειρίζεται ὡς περιουσία ἀφάντων, μετὰ παρέλευσιν δὲ πενταετίας παραδίδεται εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτῶν [1]).

Περὶ τῆς ἐργασίας τῶν φυλακισμένων.

Ἄρθρον 27.

«Ἀφ' ὅ,τι ὁ εἰς πρόσκαιρα δεσμὰ, εἰς εἱρκτὴν, ἢ φυλάκισιν καταδικασθεὶς κερδαίνει ἐργαζόμενος ἐντὸς τῆς φυλακῆς περιπλέον τῆς ἐπιβληθείσης εἰς αὐτὸν ἐργασίας, εἰμπορεῖ τὸ μὲν ἓν τέταρτον νὰ παραδίδεται εὐθὺς εἰς χεῖράς του διὰ νὰ τὸ μεταχειρίζηται κατὰ τὰς περὶ φυλακῶν διατάξεις, τὸ δὲ ὑπόλοιπον πρέπει νὰ ἐναποταμιεύηται δι' αὐτὸν μέχρι τῆς ἀπολύσεώς του, ἢ, ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ποινικῆς διαρκείας ἤθελεν ἀποθάνει, νὰ ἐγχειρίζηται εἰς τοὺς κληρονόμους του.»

§ 67. Ἀφοῦ ὁ νόμος διὰ τῶν ἄρθρων 9, 10, 11 καὶ 12, ὥρισεν ὅτι οἱ εἰς δεσμὰ, εἰς εἱρκτὴν καὶ εἰς φυλάκισιν καταδικασμένοι δέον νὰ ὑποβάλλωνται εἰς ἀνάλογον ἐργασίαν διαρκούσης τῆς ποινῆς, κανονίζει διὰ τοῦ ἄρθρου 27 τὴν χρῆσιν τοῦ ἐκ τῆς ἐργασίας πλεονάζοντος κέρδους, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ εἰς τὸ δημόσιον ἀνήκοντος, δι' οὗ καλύπτονται ἐν μέρει αἱ πρὸς συντήρησιν τῶν δεσμωτηρίων ἀπαιτούμεναι δαπάναι.

Περὶ τῶν εἰς δεσμὰ διὰ βίου καταδικασθέντων οὐδεμία γίνεται μνεία, ἐξ οὗ ἕπεται ὅτι τὸ σύνολον τοῦ ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῶν κέρδους ἀνήκει εἰς τὸ δημόσιον.

Κατὰ τὸν γαλλικὸν ποινικὸν νόμον ἄρθρ. 15, 21 καὶ 41 οἱ εἰς δεσμὰ (travaux forcés) καταδικασθέντες οὐδὲν ἔχουσι δικαίωμα ἐπὶ τοῦ κέρδους τῆς ἐργασίας αὐτῶν. Οἱ δὲ εἰς εἱρκτὴν (réclusion) μόνον τῇ ἐγκρίσει τῆς Κυβερνήσεως προσκτῶσι μέ-

---

[1]) Blanche Code pénal I nº 146 σελ. 174.—Κ. Κωστῆ Ἐγχειρ. ποιν. δικονομίας § 168 σελ. 603.

ρος αὐτοῦ. Οἱ εἰς φυλάκισιν τέλος καταδεδικασμένοι ἔχουσι δικαίωμα ἐπὶ τῶν δύω τρίτων τῆς ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῶν προσόδου [1]).

Δημοσίευσις τῶν καταδικαστικῶν ἀποφάσεων

Ἄρθρον 28.

«Ἀφοῦ αἱ ἀποφάσεις, δι' ὧν καταδικάζεταί τις εἰς θάνατον, εἰς δεσμὰ, ἢ εἰς εἱρκτὴν κατασταθῶσι τελεσίδικοι, πρέπει νὰ τυπόνεται συνοπτικὴ αὐτῶν ἔκθεσις, περιέχουσα τὸ ὄνομα, τὸ ἐπάγγελμα, τὴν τελευταίαν τοῦ καταδικασθέντος κατοικίαν, τὸ κύριον τούτου κακούργημα, καὶ τὴν καταγνωσθεῖσαν ποινήν· νὰ τοιχοκολλᾶται δὲ αὕτη εἰς τοῦ νομοῦ τὴν πρωτεύουσαν, ὅπου ἡ ἀπόφασις ἐξεδόθη, εἰς τὸν δῆμον τοῦ τόπου, ὅπου τὸ κακούργημα ἐπράχθη, καὶ εἰς τὸν τῆς κατοικίας τοῦ καταδικασθέντος, καὶ νὰ καταχωρίζηται εἰς τὴν ἐφημερίδα.—Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πρέπει νὰ γίνηται ἡ κοινοποίησις, καὶ ὅταν ἐγχώριοι ἢ ξένοι ἀγύρται, ἐπικίνδυνοι κλέπται, ἔνοχοι παραποιήσεως ἢ ἀπατεῶνες, κατεδικάσθησαν τοὐλάχιστον εἰς τρίμηνον φυλάκισιν ἢ κράτησιν.»

Ἄρθρον 29.

«Κατὰ πάσας τὰς ἄλλας εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον μὴ διαλαμβανομένας περιπτώσεις, αἱ ὁποῖαι ἐπιφέρουν καταδίκην τριμήνου τοὐλάχιστον φυλακίσεως ἢ κρατήσεως, ἢ χρηματικῆς ποινῆς τριακοσίων τοὐλάχιστον δραχμῶν, δημοσιεύεται μόνον τὸ εἶδος, ὁ τόπος, καὶ ὁ χρόνος τῆς πράξεως ὁμοῦ μὲ τὴν ποινήν· παραλείπεται δὲ ἡ σημείωσις τοῦ πράξαντος, ἐκτὸς ἂν δι' εὔλογον ὑποψίαν, ὅτι τὸ δημόσιον δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἄλλως ἐξησφαλισμένον κατὰ βλάβης ἢ

---

[1]) Chauveau — Hélie Code Pénal I. n° 380. 381. 2.

ζημίας ἐνδεχομένης, φανῇ ἀναγκαία καὶ τοῦ ὀνόματος ἡ φανέρωσις, ἢ διαταχθῇ αὕτη ἰδίως παρὰ τοῦ νόμου εἰς δεδομένην τινὰ περίστασιν, καὶ καθ' ἑκατέραν τῶν περιπτώσεων τούτων ὁρισθῇ εἰς τὴν ἀπόφασιν.»

§ 68. Ἡ δημοσίευσις συνοπτικῆς ἐκθέσεως τοῦ περιεχομένου τῶν καταδικαστικῶν ἀποφάσεων, ἣν ὁρίζουσι τὰ ἄρθρ. 28 καὶ 29 [1]) φέρει χαρακτῆρα παρεπομένης ποινῆς κατὰ τῆς τιμῆς τοῦ καταδικασθέντος, ἐκθέτουσα αὐτὸν διὰ τῆς γνωστοποιήσεως τοῦ διαπραχθέντος ἐγκλήματος καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ εἰς τὴν κοινὴν κατάκρισιν, καὶ στεροῦσα οὕτω τῆς τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ ὑπολήψεως. Ἐκτὸς τούτου ὅμως ἡ διάταξις αὕτη συντελεῖ ἐν μέρει πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ διὰ τῆς ποινῆς ἐπιδιωκομένου σκοποῦ τοῦ παραδειγματισμοῦ καὶ τῆς ἀποτροπῆς τῶν ἐγκλημάτων, διότι διὰ τῆς γνωστοποιήσεως ἑκάστοτε τῶν καταγνωσθεισῶν ποινῶν κατὰ τῶν ἐνόχων κολασίμων πράξεων ἐδραιοῦται μὲν καὶ διατελεῖ ἀκμαία ἡ κοινὴ πεποίθησις περὶ τῆς συντόνου καταδιώξεως τῶν ἀδικημάτων καὶ τῆς τιμωρίας τῶν ὑπαιτίων, προλαμβάνεται δὲ πᾶσα ἐνδεχομένη βλάβη, ἐκ τῆς ἀπεριορίστου πεποιθήσεως τῶν πολιτῶν εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ τιμωρηθέντος, ὅστις ἴσως διὰ τῆς ποινῆς δὲν ἐβελτιώθη. Τέλος διὰ τῆς τοιαύτης δημοσιεύσεως καθίστανται γνωσταὶ καὶ εἰς τοὺς ἰδιώτας καὶ εἰς ἁπάσας τὰς ἐν τῷ κράτει ἀρχὰς αἱ ἀνικανότητες εἰς ἃς ὑπέπεσεν ὁ καταδικασθεὶς ἕνεκα τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς, οὕτω δὲ ἀποτρέπονται αἱ ἐπερχόμεναι ζημίαι ἢ ἀκυρότητες ἐκ τῆς συμμετοχῆς αὐτοῦ εἰς τὰς ἐν τῷ νόμῳ ὁριζομένας πράξεις, ὧν ἀπηγορεύθη αὐτῷ ἡ ἐνέργεια.

Διὰ τοὺς ἐκτεθέντας λόγους διατάσσεται ἡ διὰ τοῦ τύπου δημοσίευσις συνοπτικῆς ἐκθέσεως τοῦ περιεχομένου τῶν ποινικῶν ἀποφάσεων καὶ ἡ τοιχοκόλλησις αὐτῆς ἐν τῇ πρωτευούσῃ τοῦ νομοῦ, ὅπου ἐξεδόθη ἡ ἀπόφασις, ἐν τῷ δήμῳ ἔνθα διεπράχθη τὸ ἔγ-

---

[1]) Βαυαρικοῦ νομοσχ. 1827 ἄρθρον 30.—1831 ἄρθρον 31.—Γαλλικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 36.— Ἰταλικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 43, καθ' ὃ μόνον αἱ ἀποφάσεις αἱ ἀπαγγέλλουσαι τὴν ποινὴν τῶν ἰσοβίων δεσμῶν (Ergastolo) δημοσιεύονται διὰ τοῦ τύπου καὶ τοιχοκολλοῦνται.

κλημα, ὡς καὶ ἐν τῷ δήμῳ τῆς κατοικίας τοῦ καταδικασθέντος.

Ἐφαρμόζεται δὲ ἐν ταῖς ἑξῆς περιπτώσεσιν:

1) Ἐὰν καταγινώσκηται δι' αὐτῶν ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου, τῶν διὰ βίου δεσμῶν, ἢ τῆς εἱρκτῆς.

2) Ἐὰν κατ' ἐγχωρίων ἢ ξένων ἀγυρτῶν, κατ' ἐπικινδύνων κλεπτῶν, κατ' ἐνόχων παραποιήσεως, ἢ ἀπατεώνων κατεγνώσθη τρίμηνος φυλάκισις, ἢ κράτησις.

Ὡς *ἀγύρτας* χαρακτηρίζει ὁ ποιν. νόμος ἐν ἄρθρ. 664 τοὺς μὴ ἔχοντας ρητὴν ἢ μόνιμον κατοικίαν, μηδὲ συγκεχωρημένην τινὰ ἀσχολίαν, ἢ μέσον διατροφῆς, καὶ οἵτινες περιπλανῶνται τῇδε κακεῖσε. Οἱ τοιοῦτοι τιμωροῦνται διὰ κρατήσεως δύω μέχρι τριῶν μηνῶν ἐν ταῖς περιπτώσεσι τοῦ ἄρθρ. 666 Π. Ν.

Τίνας ὅμως ὑπολαμβάνει ὡς *ἐπικινδύνους κλέπτας* δύσκολον εἶναι νὰ ὁρισθῇ ἐξ αὐτοῦ τοῦ γράμματος τοῦ νόμου, διότι ἡ ποινὴ τῆς φυλακίσεως καταγινώσκεται καὶ εἰς αὐτὰς ἔτι τὰς ἐλαφροτέρας περιπτώσεις τῆς κλοπῆς (ἄρθ. 373 Π. Ν). Ὁ δ' εἰς τρίμηνον φυλάκισιν ἕνεκα κλοπῆς καταδικασθεὶς δὲν εἶνε ὀρθὸν δι' αὐτὸν καὶ μόνον τὸν λόγον νὰ ἐπικληθῇ ἐπικίνδυνος κλέπτης. Ἐν τοιαύτῃ ἀμφιβολίᾳ νομίζομεν ὅτι τὸν χαρακτηρισμὸν τινὸς ὡς ἐπικινδύνου κλέπτου πρέπον νὰ πορισθῶμεν, οὐ μόνον ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς καταγνωστέας ποινῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ τρόπου αὐτοῦ τῆς ἐκτελέσεως, καὶ ἐκ τῶν ἐνδεχομένων ἐπιβαρυντικῶν περιστάσεων τῶν συνοδευουσῶν τὴν ἐκτέλεσιν. *Ἔνοχοι παραποιήσεως* (Fälscher) εἰσὶν οἱ ἕνεκά τινος τῶν ἐν τοῖς ἄρθρ. 234 καὶ ἑφεξῆς, 247 καὶ ἑφ. 261 καὶ ἑφ. Π. Ν. ὁριζομένων πράξεων εἰς τὴν ποινὴν τῆς φυλακίσεως καταδικασθέντες. Ὡς *ἀπατεῶνες* τέλος εἰσὶ χαρακτηριστέοι οἱ ἐπὶ παραβάσει τῶν ἄρθρων 396 καὶ ἑφεξῆς καταδικασθέντες.

3) Ἐὰν καταγινώσκηται δι' αὐτῶν ποινὴ τριμήνου τοὐλάχιστον φυλακίσεως, ἢ κρατήσεως, ἢ χρηματικὴ ποινὴ τριακοσίων τοὐλάχιστον δραχμῶν.

Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν δύω προηγουμένων περιπτώσεων περιλαμβάνεται ἐν τῇ ἐκθέσει πάντοτε τὸ ὄνομα τοῦ καταδικασθέντος, ὡς καὶ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ καὶ ἡ τελευταία κατοικία, ἐν τῇ τρίτῃ ὅμως περιπτώσει δὲν γίνεται μνεία αὐτῶν, ἐκτὸς ἐὰν ρη-

τῶς διὰ τῆς ἀποφάσεως διαταχθῇ ἡ γνωστοποίησις. Διατάσσεται δὲ αὕτη, ἢ ὅταν εἰδικῶς τοῦτο ὁρίζεται ἐν τῷ νόμῳ (Ποιν. Νόμου ἄρθρ. 223, 433, 438), ἢ ὅταν ὑπάρχουσιν εὔλογοι ἀφορμαί, ὑποστηρίζουσαι τὴν πεποίθησιν ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης δημοσιεύσεως δυνατὸν ν' ἀποτραπῇ ἐνδεχομένη βλάβη, ἢ ζημία τοῦ κοινοῦ, ὡς λ.χ. ὅταν τις ἅπαξ ἢ καὶ δὶς κατεδικάσθη ἐπὶ φόνῳ ἐξ ἀμελείας τελεσθέντι ἕνεκα τῆς ἀνεπιτηδείου ἐφαρμογῆς ἐπιστήμης τινός, ἢ τέχνης, ἢ ἐπιτηδεύματος, ἅτινα εἶχε τὴν ἄδειαν νὰ μετέρχηται (Π. Ν. ἄρθρ. 201), ἢ ὅταν ὡς πραγματογνώμων ἢ ἐκτιμητὴς ἐζημίωσέ τινα ἐκ προθέσεως διὰ τῆς γνωμοδοτήσεως αὐτοῦ (Π. Ν. ἄρθρ. 440), ἢ ὅταν τις ἐπανειλημμένως ἐγένετο ἔνοχός τινος τῶν ἐν τοῖς ἄρθρ. 445, 446, 671 κτλ. τοῦ ποινικοῦ νόμου μνημονευομένων πράξεων.

Ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος τῆς κατοικίας καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ καταδικασθέντος σημειοῦται ἐν τῇ συνοπτικῇ ἐκθέσει τὸ εἶδος τῆς κολασίμου πράξεως, ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς, καὶ ἡ ἐπιβληθεῖσα κατὰ τοῦ ἐνόχου ποινή.

Ἀλληλέγγυος εὐθύνη τῶν καταδικασθέντων. Κατάταξις ἀπαιτήσεων. Προσωπικὴ κράτησις.

Ἄρθρον 30.

«Πάντες, ὅσοι δι' ἓν καὶ τὸ αὐτὸ κακούργημα ἢ πλημμέλημα, ἢ πταῖσμα κατεδικάσθησαν, ἐνέχονται ἀλληλεγγύως εἰς τὰς ἐνδεχομένας ἀποδόσεις, εἰς τὴν προκειμένην ἀποζημίωσιν, καὶ εἰς τὰ δικαστικὰ ἔξοδα».

Ἄρθρον 31.

«Ἐάν τινος καταδικασθέντος εἰς ἀποδόσεις, ἢ εἰς ἀποζημίωσιν, καὶ ἐνταὐτῷ εἰς χρηματικὴν ποινὴν ἢ πρόστιμον, δὲν ἐξαρκῇ ἡ περιουσία του εἰς ἀμφότερα, προτιμῶνται κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην αἱ πολιτικαὶ ἀπαιτήσεις ἀπὸ τὴν χρηματικὴν ποινὴν καὶ τὸ πρόστιμον».

Ἄρθρον 32.

«Εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν εἰς χρηματικὴν ποινὴν ἢ πρόστιμον, εἰς ἀπόδοσιν, ἀποζημίωσιν, ἢ εἰς τὰ ἔξοδα καταδικάσεων, δύναται νὰ ὑποχρεωθῇ τις καὶ διὰ προσωπικῆς κρατήσεως.—Ἐὰν ἡ προσωπικὴ κράτησις, ἥτις, ὅτε κατεγνώσθησαν ποιναὶ τὴν ἐλευθερίαν περιορίζουσαι, δὲν ἄρχεται εἰμὴ παρελθούσης τῆς ποινικῆς διαρκείας, διαρκέσῃ ἓν ἔτος μὲν ἐπὶ κακουργημάτων, ἓξ μῆνας δὲ ἐπὶ πλημμελημάτων, καὶ 14 ἡμέρας ἐπὶ πταισμάτων, ὁ καταδικασθεὶς ἀπολύεται ἅμα δυνηθῇ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι εἶναι ἀνίκανος εἰς ἔκτισιν.—Βελτιωθείσης δὲ μετέπειτα τῆς καταστάσεως τοῦ καταδικασθέντος, ἡ διὰ προσωπικῆς κρατήσεως εἰς ἐκτέλεσιν ὑποχρέωσις δύναται νὰ ἐνεργηθῇ ἐκ νέου χάριν τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως».

§ 69. Κατὰ τὰς διατάξεις τῆς ποινικῆς δικονομίας (ἄρθρ. 82 καὶ 83) ἑκάστη ποινικὴ ἀπόφασις δέον νὰ ὁρίζῃ, ἐκτὸς τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου καταγινωσκομένης ποινῆς, καὶ τὴν εἰς τὰ ἔξοδα καταδίκην τοῦ ἡττηθέντος διαδίκου, τὴν εἰς τὸν ἰδιοκτήμονα ἀπόδοσιν τῶν ἀφαιρεθέντων πραγμάτων ἢ χρημάτων ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος, ὡς καὶ τὸ ποσὸν τῶν καταβλητέων ὑπ' αὐτοῦ πολιτικῶν ἀποζημιώσεων, ὅταν ἐν τῇ ποινικῇ δίκῃ παρέστη ὁ παθὼν ὡς πολιτικὸς ἐνάγων, καὶ ἡ ἀγωγὴ αὐτοῦ ἐγένετο δεκτή. Ἐὰν ἑπομένως διὰ ποινικῆς τινος ἀποφάσεως ἐπεβλήθη κατά τινος, ἢ πλειόνων χρηματικὴ ποινή, ἢ πρόστιμον, συγχρόνως δὲ ὑπεχρεώθησαν εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἀφαιρεθέντων πραγμάτων καὶ εἰς πολιτικὴν ἀποζημίωσιν, γεννᾶται τὸ ζήτημα περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως τῶν διαφόρων τῆς ἀποφάσεως διατάξεων. Τὸ ζήτημα τοῦτο λύουσι τὰ ἄρθρα 30, 31 καὶ 32 [1]).

---

[1]) Τὰ ἄρθρα ταῦτα ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ποιν. νόμου. Ἐν τοῖς Βαυαρικοῖς νομοσχεδίοις δὲν ἀπαντῶσιν ἀντίστοιχοι διατάξεις.

Διὰ τοῦ ἄρθρου 30 [1]) καθιεροῦται πρὸς πλείονα ἀσφάλειαν τοῦ τε δημοσίου διὰ τὰ δικαστικὰ ἔξοδα, ὡς καὶ τῶν ἰδιωτῶν διὰ τὰς ἀποδόσεις τῶν παρ' αὐτῶν ἀφαιρεθέντων πραγμάτων ὡς καὶ τῶν ἐπιδικασθεισῶν ἀποζημιώσεων, ἡ ἀλληλεγγύη μεταξὺ τῶν ἕνεκα τοῦ αὐτοῦ κακουργήματος, πλημμελήματος, ἢ πταίσματος καταδικασθέντων. Ἡ τοιαύτη ἀλληλεγγύη, ὡς ἐκ τῆς σαφοῦς ῥήσεως τοῦ προκειμένου ἄρθρου ἐξάγεται, ὑφίσταται μόνον ὅταν οἱ κατηγορούμενοι κατεδικάσθησαν δι' ἓν καὶ τὸ αὐτὸ κακούργημα ἢ πλημμέλημα, ἢ πταῖσμα· ὅθεν, ὅταν ἕνεκα συναφῶν πράξεων συνεκδικασθεισῶν, ἐξεδόθη κατὰ πλειόνων κατηγορουμένων καταδικαστικὴ ἀπόφασις, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ δεχθῶμεν ὑφισταμένην τοιαύτην ἀλληλεγγύην. Ἐὰν οἱ ὑπαίτιοι τῆς αὐτῆς κολασίμου πράξεως δὲν ἐδικάσθησαν συγχρόνως, ἀλλὰ ἀλληλοδιαδόχως, γεννᾶται ἀμφιβολία ἐάν, καίπερ ὑπαρχουσῶν διαφόρων ποινικῶν ἀποφάσεων, ὑφίσταται μεταξὺ τῶν καταδικασθέντων ἀλληλεγγύη. Τὸ γράμμα τοῦ ἡμετέρου νόμου δὲν φαίνεται ἀποκροῦον τὴν καταφατικὴν τοῦ ζητήματος λύσιν. Ἐπειδὴ ὅμως ἤθελεν εἶσθαι ἄδικον νὰ ἐπιβαρύνηται ἡ θέσις τοῦ ἅπαξ καταδικασθέντος διὰ τῆς ἐπομένης καταδίκης τῶν μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς αὐτῆς κολασίμου πράξεως συμμετασχόντων, νομίζομεν προτιμητέαν τὴν γνώμην τῶν γάλλων συγγραφέων, οἵτινες, ἂν καὶ τὸ ἄρθρον 55 τοῦ γαλλικοῦ ποιν. νόμου ἀναγράφον τὴν εἰς ἀκέραιον ὑποχρέωσιν [2]) δὲν διακρίνει τὴν περίπτωσιν αὐτὴν εἰδικῶς, ὑποστηρίζουσιν ὅμως ὡς ἀναγκαῖον πρὸς ὕπαρξιν τῆς τοιαύτης ὑποχρεώσεως ὅρον, τὴν διὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως (par un même jugement) καταδίκην [3]).

§ 70. Διὰ τοῦ ἄρθρ. 31 [4]) κανονίζεται ἡ ἐνδεχομένη περίπτωσις καθ' ἣν ἡ περιουσία τοῦ καταδικασθέντος δὲν εἶναι ἀρκοῦσα, ὅπως συγχρόνως πληρωθῶσιν αἵ τε ἀποδόσεις, καὶ αἱ πολιτικαὶ

---

[1]) Γαλλικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 55.—Ἰταλικοῦ ἄρθρ. 39.

[2]) Ὅρ. ἑρμηνείαν ἄρθρ. 13 σελ. 47.

[3]) Chauveau-Hélie Code Pénal. I. n° 306.—Trébutien Droit criminel I. σελ. 281.

[4]) Γαλλικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 54.

ἀποζημιώσεις, ὡς καὶ ἡ χρηματικὴ ποινὴ ἢ τὸ πρόστιμον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ νόμος κρίνων προτιμητέαν τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ παθόντος ἰδιώτου καὶ τὴν ἀποζημίωσιν τῆς προσγενομένης αὐτῷ ζημίας, ὁρίζει ὅτι προηγοῦνται αἱ πολιτικαὶ ἀπαιτήσεις καὶ ἀποδόσεις, τῶν χρηματικῶν ποινῶν καὶ τοῦ προστίμου [1]). Διὰ τοῦ ἄρθρου τέλος 32 [2]) ὁρίζεται ὅτι, ἐκτὸς τῆς διὰ τῶν λοιπῶν μέσων ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως τῆς καταγινωσκούσης χρηματικὴν ποινήν, ἢ πρόστιμον, ἢ ἐπιδικαζούσης πολιτικὰς ἀποζημιώσεις, ἐπιτρέπεται νὰ ἐξαναγκασθῇ ὁ καταδικασθεὶς καὶ διὰ προσωπικῆς κρατήσεως (Πολ. δικ. ἄρθρ. 999 § 11). Ἡ τοιαύτη προσωπικὴ κράτησις δὲν συνέχεται μετὰ τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς, καὶ μόνος αὐτῆς σκοπὸς εἶναι ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐκτελέσεως τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως. Ὅθεν ἐπιτρέπεται νὰ γίνῃ χρῆσις αὐτῆς κατὰ προαίρεσιν τοῦ τὴν ἐκτέλεσιν ἐπιδιώκοντος.

Ἐὰν κατεγνώσθησαν ποιναὶ περιορίζουσαι τὴν ἐλευθερίαν, ἡ προσωπικὴ κράτησις ἐφαρμόζεται μετὰ τὴν λῆξιν τῆς διαρκείας τῶν ποινῶν αὐτῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ἤθελεν εἶσθαι ἄδικον νὰ παρατείνηται μετὰ τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς ποινῆς ὁ περιορισμὸς τῆς ἐλευθερίας τοῦ καταδικασθέντος ἐπ' ἀόριστον χρόνον, καίπερ μὴ ὑπαρχούσης ἐλπίδος ὅτι θέλει συνηθῇ νὰ ἀποτίσῃ τὰς διὰ τῆς ἀποφάσεως ἐπιβληθείσας χρηματικὰς ἀποζημιώσεις, ὁ νόμος ἔθηκε τέρμα τῆς διαρκείας τῆς προσωπικῆς κρατήσεως ὁρίσας ὅτι, ἐὰν ἐπὶ μὲν κακουργημάτων ἡ προσωπικὴ κράτησις διαρκέσῃ ἓν ἔτος, ἐπὶ δὲ πλημμελημάτων ἓξ μῆνας καὶ ἐπὶ πταισμάτων 14 ἡμέρας, καὶ ὁ καταδικασθεὶς μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς προθεσμίας αὐτῆς προσαγάγῃ ἀπόδειξιν τῆς ἀνικανότητος αὐτοῦ πρὸς πληρωμήν, δέον νὰ ἐνεργῆται ἡ ἀπόλυσις αὐτοῦ. Εἰς τὸν συνδυασμὸν τῶν δύω εἰρημένων ὅρων ἀποβλέπων τις δικαιοῦται εὐλόγως νὰ προβάλῃ τὸ ἐρώτημα, διατί ἆρά γε ὁ νόμος δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος βεβαίωσιν τῆς πενίας αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπαιτεῖ καὶ τὴν ἐφ' ὡρισμένον χρόνον προσωπικὴν αὐτοῦ κράτησιν; διατί ἡ ἐκ προοιμίων ἀναμφι-

---

[1]) Trébutien Dröit criminel I. σελ. 288.

[2]) Γαλλικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 53.

σβήτητος ἀπόδειξις τῆς ἀνεγείας δὲν εἶναι ἀρκοῦσα ὅπως ἐπιφέρῃ τὴν ἄμεσον ἐκ τῆς προσωπικῆς κρατήσεως ἀπόλυσιν, ἀφοῦ διὰ τῆς βεβαιώσεως αὐτῆς ἐγένετο ἤδη γνωστὸν ὅτι ἡ προσωπικὴ κράτησις οὐδὲν θέλει ἔχει ἀποτέλεσμα: Διὰ τῆς καθιερώσεως ἀμφοτέρων τῶν ὅρων πρὸς ἀπόλυσιν ἐκ τῆς προσωπικῆς κρατήσεως, ὁ νομοθέτης ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ ἀσφαλεστέραν τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καταδικαστικῶν ἀποφάσεων, διότι ἐνδεχόμενον εἶναι δι' ἐπιτηδείων τρόπων, τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἀποκρύπτων τις καὶ ὡς ἀκτήμων ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐμφανιζόμενος, νὰ ἔχῃ πάντοτε προχείρους τὰς τυπικὰς ἀποδείξεις τῆς ἀνεγείας. Πρὸς ἀποτροπὴν λοιπὸν τῆς τοιαύτης καταχρήσεως ἀπῄτησεν ὁ νομοθέτης τὴν ἐφ' ὡρισμένον χρόνον, ἀναλόγως τῆς σοβαρότητος τῆς κολασίμου πράξεως, διάρκειαν τῆς προσωπικῆς κρατήσεως, ἵνα ἐξαναγκάζηται δι' αὐτῆς ὁ καταδικασθεὶς εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας, ἐὰν ἔχῃ τοιαύτην, καὶ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν νομίμων ὑποχρεώσεων.

Ἐπειδὴ, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, ἡ διὰ προσωπικῆς κρατήσεως ἐκτέλεσις τῆς ἀποφάσεως ἀφίεται ἐντελῶς εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐνδιαφερομένου, ἕπεται ὅτι ἔχει δικαίωμα νὰ παραιτήσῃ αὐτήν, ὁψέποτε ἤθελε πεισθῇ περὶ τοῦ ἀλυσιτελοῦς αὐτῆς, οἱ δὲ προεκτεθέντες ὅροι τῆς διαρκείας ἐφ' ὡρισμένον χρόνον, καὶ προσαγωγῆς τῆς περὶ πενίας πιστοποιήσεως, χρησιμεύουσιν ὡς ἐγγυήσεις ὑπὲρ τοῦ καθ' οὗ ἡ ἐκτέλεσις, ὅστις πληρωθέντων δικαιοῦται ν' ἀπαιτήσῃ τὴν ἀπὸ τῆς προσωπικῆς κρατήσεως ἀπόλυσιν. Ἀλλὰ διὰ τῆς ἀπολύσεως ὁ καταδικασθεὶς δὲν ἀπαλλάσσεται ὁλοσχερῶς τῆς εὐθύνης, ὅθεν, ἐὰν μετέπειτα βεβαιωθῇ ὅτι ἡ κατάστασις τῆς περιουσίας αὐτοῦ ἐβελτιώθη, ἐπιτρέπεται νὰ ὑποβληθῇ καὶ αὖθις εἰς προσωπικὴν κράτησιν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως. Ἐὰν ὅμως ὁ προσωποκρατηθεὶς δυστροπῇ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασιν, τίς ἔσεται ἡ διάρκεια τῆς μεθεπομένης κρατήσεως; θέλει ἆρά γε κανονισθῇ κατὰ τὰ ἐν ἄρθρῳ 32 νενομοθετημένα περὶ διαρκείας αὐτῆς ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῆς κολασίμου πράξεως, δι' ἣν κατεδικάσθη ὁ ἐν προσωπικῇ κρατήσει διατελῶν; ἢ ἡ παραυτίκα γενομένη προσαγωγὴ ἀποδείξεων, ἀναιρουσῶν τὴν νομιζομένην τῆς περιουσίας αὐτοῦ βελτίωσιν, ἰσχύει ὅπως ἀπαλλάξῃ αὐτὸν ἀμέσως τῆς

προσωπικῆς κρατήσεως; Τὸ δεύτερον τοῦτο νομίζομεν μᾶλλον συνᾴδον πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 32, διότι ἡ προσαγωγὴ τῶν τοιούτων ἀποδείξεων καταστρέφει ἀμέσως τὴν προϋπόθεσιν, ἧς ἕνεκα ἐπιτρέπεται ἡ ἐπομένη προσωποκράτησις.

Αἱ διατάξεις τῆς πολιτικῆς δικονομίας, εἰδικῶς τὰ περὶ προσωπικῆς κρατήσεως κανονίζουσαι, ἰσχύουσι καὶ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων τῶν ποινικῶν δικαστηρίων, ἐφ' ὅσον ἐν τῷ ποινικῷ νόμῳ δὲν περιέχεται ἑτέρα τις εἰδικὴ διάταξις τροποποιοῦσα αὐτάς, οἵα ἐστὶν ἡ τοῦ 32 ἄρθρου περὶ διαρκείας τῆς προσωπικῆς κρατήσεως, δι' ἧς ἡ γενικὴ διάταξις τοῦ § 7 τοῦ ἄρθρ. 1020, ἡ τὴν διάρκειαν τῆς προσωπικῆς κρατήσεως ἐπὶ διετίαν ὅλην παρεκτείνουσα, περιωρίσθη. Τῆς προσωπικῆς ἑπομένως κρατήσεως ἀπαλλάσσονται 1) οἱ ἀνήλικοι, ὅταν κατὰ τὰ ἄρθρ. 83—85 τοῦ ποιν. νόμου καὶ κατὰ τὸ ἄρθρ. 2 τοῦ ἀστικοῦ περὶ ἐπιτρόπων νόμου, ὡς ἔνοχοι κολασίμου πράξεως καταδικασθῶσι· 2) αἱ γυναῖκες, καὶ 3) οἱ συμπληρώσαντες τὸ ἑβδομηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας. (Πολ. Δικ. ἄρθρον 1008).

Κατὰ ρητὴν διάταξιν τῆς πολ. δικονομίας (ἄρθρ. 1002), ἵνα ἐκτελεσθῇ ἡ προσωπικὴ κράτησις δέον ν' ἀπαγγέλληται ρητῶς ἐν τῇ ἀποφάσει.

Πολλοὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ποινικῶν νόμων, ὡς ὁ Βελγικὸς (ἄρθρ. 40), ὁ Γερμανικὸς (ἄρθρ. 28), ὁ Ἰταλικὸς (ἄρθρ. 19), καθιεροῦσιν ἐπὶ τῶν χρηματικῶν ποινῶν τὴν ἀρχὴν τῆς μετατροπῆς αὐτῶν εἰς ἀνάλογον ποινὴν περιορίζουσαν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ καταδικασθέντος, ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι οὗτος, ἄπορος ὤν, ἀδυνατεῖ νὰ ἀποτίσῃ τὴν χρηματικὴν ποινήν. Τὸ σύστημα τοῦτο φέρει τὸ πλεονέκτημα τῆς ἐξ ἴσου τιμωρίας τῶν κολασίμων πράξεων παρ' οἱουδήποτε καὶ ἂν διεπράχθησαν, ἐν ᾧ κατὰ τὸ τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου, ὁ στερούμενος περιουσίας ἐπιτυγχάνει, ἐπωφελούμενος τῆς πενίας αὐτοῦ, νὰ ὑπεκφύγῃ τὴν προσήκουσαν αὐτῷ καθ' ὡρισμένας τινὰς περιπτώσεις τιμωρίαν [1])

---

[1]) Τὴν σύμμετρον μετατροπὴν τῆς κρατήσεως εἰς πρόστιμον καὶ τἀνάπαλιν δέχεται μὲν τὸ ἄρθρ. 510 Π. Ν. ὁρίζον ὅτι πᾶσα ἡμέρα κρατή-

Ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις.

Σκοπὸς καὶ περιπτώσεις ἐφαρμογῆς.

Ἄρθρον 33.

«Ὁ εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδικασθείς, μετὰ τὴν ἀποπλήρωσιν ταύτης, ὑποβάλλεται αὐτοδικαίως εἰς ἰδιαιτέραν ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν καθ' ὁλόκληρον δεκαετίαν. — Ἡ ἐπιτήρησις αὕτη, ἐὰν ὁ καταδικασθεὶς εἶναι κατά τε τὸν τρόπον τοῦ ζῆν, τὸν χαρακτῆρα, καὶ τὴν διαγωγὴν κατ' ἐξοχὴν ἐπικίνδυνος εἰς τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν καὶ εἰς τὰ ἤθη, παρατείνεται διὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως, οὐδέποτε ὅμως ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν ἔτη.»

Ἄρθρον 34.

«Εἰς ἰδιαιτέραν ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν θέλουν ὑποβάλλεσθαι ὡσαύτως διὰ τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως καὶ οἱ ἔνοχοι πλημμελημάτων καὶ πταισμάτων, ἐὰν ἤθελον εἶναι κατά τε τὸν τρόπον τοῦ ζῆν, τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν διαγωγὴν κατ' ἐξοχὴν ἐπικίνδυνοι εἰς τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν καὶ εἰς τὰ ἤθη. Τῆς ἐπιτηρήσεως δὲ ταύτης ἡ διάρκεια προσδιορίζεται διὰ μὲν τοὺς πρώτους ἀπὸ δύω ἕως δέκα ἐτῶν, διὰ δὲ τοὺς δευτέρους ἀπὸ τριῶν μηνῶν μέχρι δύω ἐτῶν».

§ 71. Μεταξὺ τῶν ἐπακολουθημάτων τῆς καταδίκης τινός, συναριθμεῖται καὶ ἡ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις, ἣν ὑπηγόρευσεν εἰς τὸν νομοθέτην ἡ ὑπόνοια, ὅτι οἱ ἕνεκα κολασίμων πράξεων ἐπικινδύνων εἰς τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν τιμωρηθέντες, ἐντελῶς ἀνεπιτήρητοι ἀφιέ-

---

σεως ἀναλογεῖ πρὸς τρεῖς δραχμὰς καὶ ἀντιστρόφως, ἀλλὰ τὴν διάταξιν αὐτὴν δὲν ἐφαρμόζει, εἰμὴ μόνον ἐν τῇ εἰδικῇ περιπτώσει περὶ ἧς πραγματεύεται, ἤτοι προκειμένου λόγου περὶ τῆς συγχρόνου τιμωρίας τῶν προϊσταμένων, συνυπευθύνων ὄντων, διὰ τὰ παρὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς διαπραχθέντα πταίσματα.

μενοι μετὰ τὴν ἀπότισιν τῆς ποινῆς, ἐνδέχεται νὰ παρεκτραπῶσιν ἐκ νέου εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν αὐτῶν ἢ παραπλησίων ἐγκλημάτων. Σκοπὸς ἑπομένως αὐτῆς εἶναι ἡ ἐξασφάλισις τῆς πολιτείας διὰ τῆς ἀποτροπῆς τῆς ἐκτελέσεως ἀθεμίτων πράξεων παρὰ τῶν τιμωρηθέντων ἤδη, οἵτινες ἕνεκα τοῦ ἐπιληψίμου αὐτῶν χαρακτῆρος, ὃν ἡ διαπραχθεῖσα κολάσιμος πρᾶξις προσεπιμαρτυρεῖ, καθίστανται ὕποπτοι τῆς ὑποτροπῆς εἰς ἐγκλήματα.

Τὰς περὶ ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως διατάξεις ἠρανίσθη ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἐκ τῆς γαλλικῆς νομοθεσίας, ἐν ᾗ τὸ πρῶτον κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους μετ' ἀλληλοδιαδόχους τροποποιήσεις ἐκανονίσθη ὁ θεσμὸς οὗτος. Ὁ γαλλικὸς ποινικὸς κώδιξ τοῦ 1791 οὐδεμίαν ποιεῖται μνείαν περὶ ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως, ἐπιτρέπων εἰς τοὺς καταδικασθέντας δι' οἱανδήποτε κολάσιμον πρᾶξιν, τὴν ἀνενόχλητον εἰς τοὺς κόλπους τῆς κοινωνίας ἐπάνοδον μετὰ τὴν ἀπότισιν τῆς ποινῆς. Πρῶτον τὸ διάταγμα τῆς 19 Ventôse ἔτους XIII εἰσήγαγε τὴν ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν ἐπὶ τῶν ἀπολυομένων ἐκ τῆς ποινῆς τῶν δημοσίων ἔργων, ὑποχρεῶσαν αὐτοὺς νὰ δηλώσωσι τὸν δῆμον ἐν ᾧ ἔμελλον ν' ἀποκατασταθῶσι. Διὰ διατάγματος δὲ τῆς 17 Ἰουλίου 1807 ἀπηγορεύθη αὐτοῖς ἡ διαμονὴ ἐν τῇ πρωτευούσῃ, ἐν ὠχυρωμένοις τόποις (places de guerre) καὶ ἐν ταῖς résidences impériales, καὶ ἐχορηγήθη εἰς τὸν ἐπὶ τῆς ἀστυνομίας ὑπουργὸν τὸ δικαίωμα τῆς μετατοπίσεως αὐτῶν καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως εἰς ὡρισμένον τινὰ τόπον, ἀπαγορευομένης τῆς ἄνευ ἀδείας αὐτοῦ ἀναχωρήσεως.

Τὰς εἰρημένας διατάξεις, ἃς ἐπεξέτεινεν ὁ ποιν. κώδιξ τοῦ 1810, ἐπὶ τὸ ἠπιώτερον μεταρρυθμίσας, ἐτροποποίησεν οὐσιωδῶς ὁ νόμος τῆς 28 Ἀπριλίου 1832, ὃν κυρίως ἠκολούθησε καὶ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης. Πλὴν πολλαὶ τῶν διατάξεων αὐτῶν ἐτροποποιήθησαν καὶ αὖθις ἐν Γαλλίᾳ διὰ τῶν μεταγενεστέρων διαταγμάτων τῆς 8 καὶ 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1851, διὰ δὲ τοῦ νόμου τῆς 27 Μαΐου 1885 (ἄρθρ. 19) κατηργήθη καθ' ὁλοκληρίαν ἡ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις[1]).

---

[1]) Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ποιν. κώδικος παρέλαβον τὴν ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν καὶ αἱ γερμανικαὶ νομοθεσίαι, οἷον ὁ ποιν. Βαυαρικὸς κώδιξ τοῦ 1813

§ 72. Ἡ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις φέρει χαρακτῆρα ποινῆς, περιορίζουσα τὴν ἐλευθερίαν τῆς κινήσεως τοῦ καταδικασθέντος, ὅθεν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐφαρμοσθῇ κατά τινος ἐκτὸς τῶν ρητῶς ἐν τῷ νόμῳ ὁριζομένων περιπτώσεων, καὶ ἐφ' ὅσον χρόνον διατάσσεται ἡ διάρκεια αὐτῆς. Καὶ ἐν γένει μὲν ὁρίζεται ὡς ἐπακολούθημα τῆς εἰς ἄλλην τινὰ ποινὴν καταδίκης, ἐξαιρετικῶς δὲ ἐν ταῖς περιπτώσεσι τῶν ἄρθρ. 51, 115, 130, 131 ἐπιβάλλεται ὡς αὐτοτελὴς ποινή.

Ἐπὶ τῶν εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδικασθέντων, ἡ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις χωρεῖ αὐτοδικαίως ὡς ἄμεσον τῆς ποινῆς ἐπακολούθημα. Ἀλλ' οἱ ἕνεκα πλημμελήματος ἢ πταίσματος καταδικασθέντες ὑποβάλλονται εἰς ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν, ἢ ὅταν ρητῶς ἐν τῷ νόμῳ ὁρίζεται, ὡς ἐν τοῖς ἄρθροις 180, 187, 188, 220, 272, 282, 315, 325, 415, 557, 658, 660, 661, 662, 665, 668, 699, ἢ ὅταν, ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων τῶν ἐν τοῖς μνησθεῖσιν ἄρθροις ἀναφερομένων, εἰσὶ κατά τε τὸν τρόπον τοῦ ζῆν, τὸν χαρακτῆρα, καὶ τὴν διαγωγὴν κατ' ἐξοχὴν ἐπικίνδυνοι εἰς τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν καὶ εἰς τὰ ἤθη. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκτίμησις τῶν περιστατικῶν αὐτῶν καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως ἀφίεται εἰς τὴν κρίσιν τῶν δικαστῶν, δέον ἐπὶ τῶν πλημμεληματῶν καὶ πταισμάτων νὰ μνημονεύωνται ρητῶς ἐν τῇ καταδικαστικῇ ἀποφάσει οἱ λόγοι οἱ ὑπαγορεύσαντες τὴν περὶ αὐτῆς διάταξιν. Ἐὰν τυχὸν οἱ δικασταὶ παρέλειψαν, καθ' ἃς ὤφειλον περιπτώσεις, νὰ ὑποβάλωσι τὸν καταδικασθέντα εἰς ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν, καὶ ἡ ἀπόφασις δὲν κατέστη τελεσίδικος, ἐπιτρέπεται νὰ αἰτηθῇ ὑπὸ τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς ἡ μεταρρύθμισις ἢ ἀκύρωσις αὐτῆς, διὰ τῆς χρήσεως τῶν ἐνδίκων μέσων τῆς ἐφέσεως ἢ ἀναιρέσεως [1]).

ἄρθρ. 36 ὡς καὶ ὁ τοῦ 1861 ἄρθρ. 36 — 39.— Ὅρ. καὶ Γερμανικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 38 καὶ 39.— Ἰταλικοῦ ἄρθρ. 28, καὶ νόμον 30 Ἰουνίου 1889.

[1]) Κατὰ τὸ ἄρθρ. 33 ἐπὶ τῶν εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδικασθέντων ἡ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις χωρεῖ αὐτοδικαίως, ὥστε οὐδεμία ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ γίνηται μνεία αὐτῆς ἐν τῇ καταδικαστικῇ ἀποφάσει. Τοὐναντίον ἐπὶ τῶν πλημμεληματῶν καὶ πταισμάτων, ἐπειδὴ ἡ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις δὲν χωρεῖ αὐτοδικαίως, δέον ν' ἀπαγγέλλωσιν αὐτὴν σὺν τῇ καταγινωσκομένῃ κατὰ τοῦ ἐνόχου ποινῇ. Ἀλλ' ἐὰν τὸ δικαστήριον παρέλειψε νὰ δια-

§ 73. Ἡ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις, ὅταν ὁ ἀδικήσας ὑπεβλήθη εἰς ποινὴν περιορίζουσαν τὴν ἐλευθερίαν, ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀπολύσεως αὐτοῦ (Ποιν. Δικ. ἄρθρ. 543), καὶ διαρκεῖ ἐπὶ μὲν τῶν εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδικασθέντων δέκα ἔτη, ἐκτὸς ἐὰν οἱ δικασταὶ πεισθῶσιν ὅτι ὁ καταδικασθεὶς εἶναι ἐπικίνδυνος εἰς τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν, ὅτε ἐπιτρέπεται νὰ παρατείνωσιν αὐτὴν μέχρι τῶν εἴκοσι τὸ πολὺ ἐτῶν. Ἐπὶ δὲ τῶν ἕνεκα πλημμελήματος δύω ἕως δέκα ἔτη, καὶ ἐπὶ τῶν ἕνεκα πταίσματος καταδικασθέντων τρεῖς μῆνας μέχρι δύω ἐτῶν.

Τῆς ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως δὲν ἀπαλλάσσεται ὁ καταδικασθείς, καὶ ἐὰν ἀπέφυγε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συνεπαγομένης αὐτὴν ποινῆς διὰ παραγραφῆς. (Ποιν. δικον. ἄρθρον 550 § 1). Ὡσαύτως ἐὰν ἀπενεμήθη αὐτῷ χάρις, δι' ἧς καθολοκληρίαν αἴρεται ἡ καταγνωσθεῖσα ποινή. Περὶ τούτου δὲν ὑπάρχει μὲν ρητὴ διάταξις, πλὴν, καίπερ σιωπῶντος τοῦ νόμου, οὐδ' ὁ ἐλάχιστος δύναται νὰ ὑπάρξῃ δισταγμὸς ὅτι ἡ χάρις, ἥτις μόνον τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ποινῆς ἀναιρεῖ, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ παρεπόμενα αὐτῇ, οὐδόλως ἰσχύει ὅπως ἀπαλλάξῃ τὸν καταδικασθέντα τῆς ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως. Ὅθεν μόνον διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως ἐπέρχεται ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσιν ἡ ἀπὸ τῆς ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως ἀπαλλαγή. (Ποιν. δικ. ἄρθρ. 574 ἑπομ.).

τάξῃ ταύτην, εἰ μὲν ἡ παράλειψις ἐγένετο ἐναντίον τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρ. 180, 187, 188, 220, 272, 282, 315, 325, 415, 557, 658, 660, 661, 662, 665, 668, 699 οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι ἡ ἀπόφασις δύναται ν' ἀκυρωθῇ, γενομένης αἰτήσεως ἀναιρέσεως ἕνεκεν ἐσφαλμένης ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου, ἢ νὰ μεταρρυθμισθῇ δι' ἐφέσεως ἐὰν παρὰ πταισματοδικείου ἐξεδόθη. Εἰ δ' ἡ παράλειψις ἐγένετο ὅταν ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ δικαστηρίου ἤρτητο ν' ἀπαγγείλῃ τὴν ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν δι' οὓς τὸ ἄρθρον 34 ἀναφέρει λόγους, τότε τῶν μὲν ἀποφάσεων τῶν πλημμελειοδικῶν ὅλως ἄσκοπος ἀποβαίνει ἡ αἴτησις ἀναιρέσεως διὰ τὸν λόγον αὐτόν, διότι ὁ Ἄρειος Πάγος δὲν ἔχει ἐξουσίαν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν πραγματικῶν γεγονότων τῶν μαρτυρούντων περὶ τοῦ ἐπικινδύνου τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς διαγωγῆς τῶν καταδικασθέντων. Ἀλλὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν πταισματοδικῶν ἐπιτρέπεται νὰ ζητηθῇ καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ μεταρρύθμισις δι' ἐφέσεως.

Τρόπος ἐκτελέσεως.

Ἄρθρον 35.

«Ὅταν τις καταδικασθεὶς ὑποβληθῇ εἰς ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν, ἔχει ἡ κυβέρνησις τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ προσδιορίζῃ τόπους τινάς, ὅπου οὗτος, παρελθούσης τῆς ποινικῆς διαρκείας, δὲν εἰμπορεῖ νὰ διατρίβῃ· ἐπὶ τῇ προφάσει ὅμως ταύτῃ οὐδεὶς ἐγχώριος δύναται νὰ ἐξορισθῇ τῆς ἐπικρατείας».

Ἄρθρον 36.

«Εἰς πᾶσαν περίστασιν ὁ εἰς ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν ὑποβληθεὶς χρεωστεῖ, προτοῦ ἀπολυθῇ τοῦ τόπου τῆς ποινῆς, νὰ φανερώσῃ ποῦ ἔχει κατὰ νοῦν νὰ διατρίψῃ. — Μετὰ τὴν φανέρωσιν ταύτην λαμβάνει παρὰ τοῦ νομάρχου ὁδοιπορίας ἄδειαν, ἔνθα προσδιορίζονται ἀκριβῶς ἡ ὁδός, τὴν ὁποίαν μέλλει νὰ παρακολουθήσῃ ἀπαρεγκλίτως, καὶ ἡ διάρκεια τῆς διατριβῆς εἰς ἕκαστον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης κείμενον τόπον. — Ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν μετὰ τὴν εἰς τὸν μέλλοντα τόπον τῆς κατοικίας του ἄφιξιν πρέπει νὰ ἀναγγείλῃ ἑαυτὸν εἰς τὸν ἐκεῖ δήμαρχον. — Θέλων δὲ πάλιν ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ τοῦ τόπου τούτου, χρεωστεῖ νὰ τὸ ἀναγγείλῃ προηγουμένως εἰς τὸν δήμαρχον, καὶ νὰ σημειώσῃ τὸν τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον μελετᾷ ν' ἀπέλθῃ· προτοῦ ὅμως λάβῃ ὑπὸ τοῦ νομάρχου νέαν ἄδειαν ὁδοιπορίας, τὴν ὁποίαν πρέπει ν' ἀκολουθῇ ἀπαρεγκλίτως, δὲν δύναται ν' ἀπομακρυνθῇ· παρομοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ὀφείλει ν' ἀναγγείλῃ ἑαυτὸν εἰς τὸν δήμαρχον ἐντὸς 24 ὡρῶν μετὰ τὴν ἄφιξιν εἰς τὸν νέον τῆς διατριβῆς του τόπον».

Ἄρθρον 37.

«Εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ἐγχώριοι τίθενται ὑπὸ

ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν, ξένοι θέλουν ἀπελαύνεσθαι τῆς χώρας, καὶ φέρεσθαι πέραν τῶν ὁρίων».

§ 74. Μετὰ τὴν ἔρευναν τοῦ σκοποῦ τῆς ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως, τῶν περιπτώσεων τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς, καὶ τῆς ἑκάστοτε διαρκείας, μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ τρόπου τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς, ὅστις ὁρίζεται διὰ τῶν ἄρθρων 35 — 37.

Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Γαλλικοῦ ποινικοῦ νόμου, ὁ ὑπὸ ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν διατελῶν, δίδων ἐγγύησιν ἀξιόχρεων, ἀπηλλάσσετο αὐτῆς καὶ ἀνέκτα τὴν πλήρη αὐτοῦ ἐλευθερίαν, ἀλλ' ἐν περιπτώσει μὴ παροχῆς ἐγγυήσεως ἡ διοικητικὴ ἀρχὴ εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ ὁρίζειν αὐτῷ τόπον τινὰ διαρκοῦς διαμονῆς, ὃν, ἐὰν αὐτογνωμόνως ἐγκατέλειπε, συνελαμβάνετο καὶ ἐτίθετο ὑπὸ κράτησιν διαρκοῦσαν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως. Διὰ τῆς τοιαύτης ἐφαρμογῆς τῆς ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως ἐματαιοῦτο σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν ὁ σκοπὸς αὐτῆς, διότι, εἰ μὲν ἐδίδετο ἡ ἐγγύησις, ὁ ἀπολυθεὶς ἐξαγοράζων οὕτω τὴν ἀπὸ ταύτης ἀπαλλαγήν, καὶ ἐντελῶς ἀνεπιτήρητος μένων, εὐκόλως ἠδύνατο νὰ παρεκτραπῇ καὶ αὖθις εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἀξιοποίνων πράξεων, εἰ δὲ ἡ χορήγησις ἐγγυήσεως ἦν ἀνέφικτος, ὁ περιορισμὸς τοῦ ἀπολυθέντος ἐντὸς ὡρισμένου τόπου, ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτοῦ ἐκ τῶν κόλπων τῆς οἰκογενείας, ἢ τῶν οἰκείων, ἢ τοῦ κέντρου τῶν ἐπιχειρήσεων, παρενέβαλλεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πλεῖστα ὅσα προσκόμματα εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν τῆς συντηρήσεως μέσων, καὶ οὕτως ἕνεκα τῆς στερήσεως αὐτῶν ἦν ἐνδεχόμενον μᾶλλον ἐπιρρεπῆ πρὸς ἐγκλήματα νὰ καταστήσῃ. Διὰ τοὺς εἰρημένους λόγους ὁ μεταγενέστερος νόμος τῆς 28 Ἀπριλίου 1832 ἀντικατέστησε τὸν περιορισμὸν τοῦ ὑπὸ ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν διατελοῦντος ἐντὸς ὡρισμένου τόπου, διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς διαμονῆς εἰς ὡρισμένους τόπους, ἔνθα, εἴτε ἕνεκα τῆς πολυανθρωπίας, ὡς ἐν ταῖς πρωτευούσαις πόλεσιν, ἡ ἐπιτήρησις αὐτοῦ ἀποβαίνει δυσχερὴς καὶ ἀφορμαὶ συχνότεραι ἐκτελέσεως ἐγκληματικῶν πράξεων ὑπάρχουσιν, εἴτε διότι αὐτόθι ὑπῆρξεν ὁ τόπος τῆς ἐκτελέσεως τῆς τιμωρηθείσης πράξεως, καὶ ἡ παρουσία αὐτοῦ εἶναι πιθανὸν νὰ διεγείρῃ μίση καὶ ἀντεκδικήσεις.

§ 75. Τοιοῦτό τι σύστημα ἠκολούθησε καὶ ὁ ἡμέτερος νόμος ἐν τῷ ἄρθρ. 35. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀπαγόρευσις τῶν τόπων τῆς διατριβῆς τῶν ὑπὸ ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν ἦν δυνατὸν νὰ ἐπεκταθῇ τοσοῦτον, ὥστε νὰ περιλάβῃ ἅπασαν τὴν ἐπικράτειαν, καὶ ἐμμέσως νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἐξορίαν αὐτῶν, ὁ νόμος, προλαμβάνων τὸ ἐνδεχόμενον ἀτόπημα, ρητῶς καθιεροῖ τὴν ἀρχὴν ὅτι οὐδεὶς ἐγχώριος ἐπιτρέπεται νὰ ἐξορισθῇ τῆς ἐπικρατείας. Μόνον ἐπὶ τῶν ἀλλοδαπῶν διατάσσει τὴν ἐκ τῆς ἐπικρατείας ἀπέλασιν, καθ' ἃς περιπτώσεις οἱ ἐγχώριοι ἤθελον ὑποβληθῇ ὑπὸ ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν (ἄρθρ. 37). Κατὰ τὰ λοιπὰ ἡ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις ἐνεργεῖται διὰ τῶν νομαρχῶν καὶ δημάρχων. Καὶ εἰς μὲν τοὺς νομάρχας ὀφείλουσιν οἱ ὑποβληθέντες εἰς ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν νὰ δηλῶσιν ἑκάστοτε τὸν τόπον τῆς μελλούσης αὐτῶν διαμονῆς, καὶ νὰ λαμβάνωσι παρ' αὐτῶν ἄδειαν ὁδοιπορίας κανονίζουσαν ἀκριβῶς τὴν πορείαν, ἣν θέλουσιν ἀκολουθήσει, εἰς δὲ τοὺς δημάρχους ὑποχρεοῦνται νὰ ἐμφανίζωνται ἐντὸς 24 ὡρῶν μετὰ τὴν ἄφιξιν εἰς τὸν τόπον τῆς ὁρισθείσης διαμονῆς. Ἐὰν οἱ μέλλοντες νὰ τεθῶσιν ὑπὸ ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν διετέλουν φυλακισμένοι, ἡ ἀπόλυσις δὲν ἐνεργεῖται πρὶν ἢ γείνῃ ὑπ' αὐτῶν ἡ δήλωσις τοῦ τόπου τῆς μελλούσης ἐγκαταστάσεως, καὶ δοθῇ ὑπὸ τοῦ νομάρχου ἡ ἀπαιτουμένη ἄδεια ὁδοιπορίας. (Ποιν. δικ. ἄρθρ. 543) [1]).

Ἡ παράβασις τῶν περὶ ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως διατάξεων τοῦ νόμου ὑπὸ τῶν ἡμεδαπῶν, καὶ ἡ τῶν ἀλλοδαπῶν μετὰ τὴν γενομένην ἀπέλασιν αὐθαίρετος ἐπάνοδος τιμωρεῖται διὰ τριμήνου φυλακίσεως, μεθ' ἣν οἱ μὲν ἡμεδαποὶ ὑποβάλλονται αὖθις εἰς ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν διαρκοῦσαν πέντε μέχρι δέκα ἐτῶν, οἱ δὲ ἀλλοδαποὶ ἀπελαύνονται καὶ πάλιν τῆς ἐπικρατείας. (Ποιν. νόμ. ἄρθρ. 188.)

---

[1]) Περὶ τῆς ἀκριβεστέρας ἐκτελέσεως τῶν ἄρθρων 33 — 37 τοῦ ποιν. νόμου καὶ 543 καὶ 559 τῆς ποινικῆς δικονομίας ἐξεδόθησαν ἡ ἀπὸ 29 Ἀπριλίου, καὶ ἡ ἀπὸ 4 Ὀκτωβρίου 1852 ἐγκύκλιοι τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης πρὸς τοὺς νομάρχας τοῦ Κράτους, καὶ τοὺς παρ' ἑφέταις εἰσαγγελεῖς.

§. 76. Ἐξετάζοντες ἀπὸ νομοθετικῆς ἀπόψεως τὸ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ποινικῷ νόμῳ διαγραφόμενον σύστημα τῆς ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ αὐστηρότης αὐτοῦ ὑπερβαίνει ἐν πολλοῖς τὰ ὅρια τοῦ σκοποῦ τοῦ ὑπαγορεύσαντος τὴν καθιέρωσιν αὐτῆς. Δεχθεὶς ὁ ἡμέτερος νομοθέτης αὐτοδικαίως ἐπερχομένην τὴν ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν ἐπὶ πάντων τῶν εἰς ἐγκληματικὴν ποινὴν καταδικασθέντων, ὤφειλε νὰ μὴ λησμονήσῃ τὰς πολυαρίθμους περιστάσεις, καθ' ἃς τὸ ἔγκλημα δὲν εἶναι προϊὸν τῆς ἠθικῆς διαφθορᾶς τοῦ ὑπαιτίου, ἀλλὰ τῆς συμπτώσεως διαφόρων τυχαίων καὶ ὅλως ἐξαιρετικῶν ἀφορμῶν, ὤφειλε νὰ μὴ θέσῃ ἐξίσου ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως τὸν κιβδηλοποιόν, τὸν ληστὴν καὶ τὸν κλέπτην μετὰ τοῦ καταδικασθέντος δι' ἀναίρεσιν, ἢ ἐξετέλεσεν ἐκ τῶν χαλεπῶν ὕβρεων τοῦ ἀναιρεθέντος παροργισθείς, ἢ τοῦ κηρυχθέντος ἐνόχου ἐλευθερώσεως φυλακισμένων, γενομένης οὐχὶ δι' ἰδιοτελῆ τινα σκοπόν, ἀλλ' ἐξ ἐσφαλμένων πολιτικῶν πεποιθήσεων ἐν ἐποχῇ πολιτικοῦ ἀναβρασμοῦ. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν προτιμοτέρα εἶναι ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 36 τοῦ νεωτέρου βαυαρικοῦ νόμου (1861), καθ' ἣν ἡ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις δέον νὰ διατάσσηται ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, ἐὰν κρίνηται ἀναγκαία ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦνόμου ὁριζομέναις περιπτώσεσιν [1]).

Ἐπίσης καὶ ἡ διάρκεια τῆς ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως ἐπὶ τῶν κακουργημάτων καὶ πλημμελημάτων, ὑπὲρ τὸ δέον παρεκτεινομένη, μαρτυρεῖ τὴν ὀλίγην πεποίθησιν, ἣν εἶχεν ὁ νομοθέτης εἰς τὴν διὰ τῆς ποινῆς βελτίωσιν τοῦ καταδικασθέντος, ὃν μετὰ τοσαύτης ὑποπιστίας εἰς τοὺς κόλπους τῆς κοινωνίας ἐπαναφέρει, ὥστε ἐπὶ πολὺν χρόνον νομίζει ἀπαραίτητον τὴν ἄμεσον αὐτοῦ ἐπίβλεψιν. Ἀλλ' ἐὰν τῳόντι ὁ καταδικασθεὶς ἐξῆλθεν ἐκ τῶν φυλακῶν ἠθικῶς βελτιωμένος, δὲν εἶναι ἆρά γε ἄδικος καὶ μᾶλλον ἐπιβλα-

---

[1]) Dollmann Strafgsb. I ἄρθρ. 36. σελ. 197. — Κατὰ τὸν Γερμανικὸν ποιν. νόμον ἄρθρ. 38 ἡ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις δὲν διαρκεῖ πλέον τῶν πέντε ἐτῶν, κατὰ δὲ τὸν Ἰταλικὸν ἄρθρ. 28, ἐκτὸς τῶν εἰδικῶν ἐξαιρέσεων, δὲν εἶναι βραχυτέρα τοῦ ἑνὸς ἔτους, οὐδὲ μείζων τῶν τριῶν ἐτῶν.

βὴς ἢ ὠφέλιμος ὁ ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου ἐπὶ πολλὰ ἀλληλοδιαδόχως ἔτη περιορισμὸς τοῦ ἀπολυθέντος, ὃν συνεπάγεται ἡ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις; Ἕνεκα αὐτῆς δὲν θέλει ἴσως ἀπαντήσει ὁ ἀπολυθεὶς πολλὰ προσκόμματα εἰς τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀποκατάστασιν αὐτοῦ, ἄτινα ἐνδεχόμενον νὰ ἔχωσι σπουδαίαν ροπὴν ἐπὶ τῆς μελλούσης αὐτοῦ τύχης; Βεβαίως ἐφ' ὅσον ἡ πολιτεία ἔχει εὐλόγους ὑπονοίας περὶ τῆς ἠθικῆς τοῦ ἀπολυθέντος ἢ ἐν γένει, ἢ ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, δικαιολογεῖται ἡ διὰ τῆς ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως ἐπίβλεψις, ἀλλ' ἐὰν τοιαῦται ὑπόνοιαι δὲν ὑπάρχωσιν, ἢ ἀφοῦ μετὰ παρέλευσιν τινῶν ἐτῶν διασκεδασθῶσιν, ἡ ἐπὶ πλέον παράτασις τῆς ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως νομίζομεν ὅτι εἶναι ὅλως ἀδικαιολόγητος. Καὶ τὴν ἀτέλειαν αὐτὴν τοῦ ἡμετέρου νόμου ἀνεπλήρωσεν ὁ νεώτερος βαυαρικὸς νόμος ὁρίζων ἐν ἄρθρ. 37 ὅτι, ἀφοῦ ἀπαγγελθῇ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἡ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις, ἥτις δὲν διαρκεῖ πλέον τῶν δύω ἐτῶν, ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς ἀφίεται εἰς τὴν διάκρισιν τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς τῆς κατοικίας τοῦ ἀπολυθέντος, ἥτις ἐὰν παρατηρήσῃ ὅτι ἡ διαγωγὴ αὐτοῦ εἶναι ὕποπτος προβαίνει εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς παρελεύσεως τῆς διετίας ἔχει τὸ δικαίωμα, πεισθεῖσα περὶ τῆς βελτιώσεως αὐτοῦ, νὰ παραιτηθῇ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΕΡΙ ΔΟΛΙΑΣ ΠΡΟΑΙΡΕΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΜΕΛΕΙΑΣ

Εἰσαγωγὴ

Ὁρισμὸς δόλου καὶ ἀμελείας.

§ 77. Πρὶν ἢ ἐπιληφθῶμεν τῆς ἑρμηνείας τῶν ἐν τῷ προκειμένῳ κεφαλαίῳ περιεχομένων ἄρθρων, ἀνάγκη πρὸς τελείαν τῶν διατάξεων αὐτῶν κατανόησιν, ὅπως προεισαγωγικῶς ἐρευνήσωμεν τὴν καθόλου ἔννοιαν τοῦ δόλου καὶ τῆς ἀμελείας, καὶ ὁρίσωμεν τὴν μεταξὺ αὐτῶν ὑφισταμένην ἀντίθεσιν.

Πρὸς ὕπαρξιν ἀδικήματος ἀπαιτεῖται ἐνέργεια ἀντικειμένη εἰς τὰ παραγγέλματα τοῦ δικαίου, καὶ πηγάζουσα ἐξ ἐλευθέρας τοῦ ὁρῶντος βουλήσεως, ἢ τοὐναντίον παράλειψις ὀφειλομένης ἐνεργείας. Ἐν ὅσῳ διανοεῖταί τις τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικοπραγίας, ἢ εὔχεται μόνον τὴν πραγμάτωσιν αὐτῆς, ἀπέχει ὅμως πάσης πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν χρησίμου ἐνεργείας, οὐδεμίαν ἕνεκα τῶν ἐνδομύχων αὐτοῦ διανοημάτων καὶ λογισμῶν φέρει εὐθύνην (cogitationis poenam nemo patitur). Ἐπίσης ἡ ἔννοια τοῦ ἀδικήματος αἴρεται ὅταν γεγονός τι ὅλως ἀλλότριον τυγχάνῃ τῆς βουλήσεως οἱουδήποτε προσώπου καὶ οὐδεμία μετ' ἀλλήλων ὑφίσταται συνάφεια, διότι ἡ παραγωγὸς τοῦ γεγονότος τούτου αἰτία δὲν ἔγκειται ἐν τῇ βουλήσει τοῦ προσώπου. Καὶ ἐν τῷ ποινικῷ δικαίῳ, ὅπως ἐν τῷ δικαίῳ καθόλου, ἡ ἐλευθερία τῆς βουλήσεως ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τοῦ ἀξιοποίνου τῆς πράξεως καὶ τῆς εὐθύνης τοῦ ὁρῶντος, διὸ ἀδίκημα ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ὅταν τις ἢ αὐτομάτως ἐνεργῇ, μὴ ἔχων συνείδησιν τῶν πραττομένων, ἢ ὑπείκων εἰς καταναγκασμὸν αἴροντα τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως.

Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται δῆλον ὅτι πᾶσα ἀδικοπραγία προϋποτίθησι βούλησιν ἐλευθέραν, ἐνέργειαν αὐτοπροαίρετον πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ εἰς ὃν ἡ βούλησις ἐν δεδομένῃ τινὶ περιστάσει κατευθύνεται, καὶ γεγονός τι ἐκ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ἀμέσως ἢ ἐμμέσως προελθόν.

Τὸ σύνολον τῶν τριῶν τούτων ὅρων, τουτέστι τῆς βουλήσεως τοῦ προσώπου, τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἐκ ταύτης ἐπελθόντος ἀποτελέσματος, ἀπαρτίζει τὴν ἐγκληματικὴν πρᾶξιν.

Ἡ σχέσις τῆς βουλήσεως πρὸς τὸ γεγονὸς τὸ ἐξ αὐτῆς προελθόν, καὶ τἀνάπαλιν τοῦ γεγονότος πρὸς τὴν βούλησιν, παραλλάσσει ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει, καὶ καθ' ὑποκείμενον μὲν ἐξεταζομένη παρέχει ἡμῖν τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐκ δολίας προαιρέσεως ἢ ἐξ ἀμελείας πραχθέντος ἀδικήματος, κατ' ἀντικείμενον δὲ ἐρευνῶντες αὐτὴν διακρίνομεν τὴν τέλεσιν ἀπὸ τῆς ἀποπείρας τῶν ἐγκλημάτων, περὶ ὧν ἐν τῷ ἀμέσως ἑπομένῳ κεφαλαίῳ γενήσεται λόγος. Ἐνταῦθα θέλομεν ἐρευνήσει μόνον τὴν καθ' ὑποκείμενον σχέσιν τῆς βουλήσεως πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν γεγονὸς τὸ ἐκδηλοῦν αὐτήν.

§ 78. Ἡ βούλησις ἐν ὅσῳ δὲν ὑπάρχει τι τὸ κινοῦν αὐτὴν διατελεῖ ἐν ἀδρανείᾳ, ὑφίσταται δυνάμει μόνον ἐν τῇ καθολικῇ αὐτῆς ὑποστάσει, πλὴν εὐθὺς ἅμα γεννηθῇ ὄρεξίς τις παροτρύνουσα πρὸς πλήρωσιν τῆς δι' αὐτῆς παραχθείσης ἐπιθυμίας, διεγείρεται ἡ βούλησις, καὶ ἀπὸ τῆς οὐδετέρας καὶ ἀορίστου καταστάσεως ἐν ᾗ εὑρίσκετο ὁ ἄνθρωπος τρέπεται εἰς ἐνέργειαν πρὸς θεραπείαν τῆς παραχθείσης ἐπιθυμίας καὶ ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ἀνίας ἣν αἰσθάνεται ἐπὶ τῇ στερήσει τοῦ ποθουμένου [1]). Ἡ οὕτω πως πρὸς ἐνέργειαν τραπεῖσα βούλησις ἵνα ἐπιτύχῃ τὴν ἀπόλαυσιν ἣν ἐπιδιώκει, ὀφείλει κατ' ἀνάγκην νὰ συγκεντρώσῃ τὰς οἰκείας δυνάμεις πρὸς ὡρισμένον σκοπὸν ἐνεργείας [2]).

---

[1]) Οὕτω λ.χ. τὸ αἴσθημα τῆς πλεονεξίας, τῆς ἐκδικήσεως διεγείρουσι τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀποκτήσεως κέρδους, τῆς βλάβης τοῦ κακοποιήσαντος ἢ ἀδικήσαντος κτλ.

[2]) Οὕτω λ. χ. ὁ ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῆς πλεονεξίας καταληφθεὶς καὶ τὴν θεραπείαν τῆς τοιαύτης ἐπιθυμίας ἐπιζητῶν συλλαμβάνει τὸν σκοπὸν τῆς ἀφαιρέσεως ξένης ἰδιοκτησίας, τὸν δι' ἀπάτης πορισμὸν ἀθεμίτου κέρδους.

Ἐπειδὴ δὲ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ τοιούτου σκοποῦ πολλὰ καὶ ποικίλα ἐνδέχεται νὰ ὦσι τὰ τῆς ἐνεργείας μέσα, ἄλλα μὲν ἀμέσως ἄλλα δὲ ἐμμέσως συντελοῦντα, ὁτὲ μὲν βεβαίαν καὶ ἀπρόσκοπτον τὴν ἐνέργειαν παρέχοντα, ὁτὲ δὲ εἰς ἀμφιβολίας καὶ δισταγμοὺς ἐμβάλλοντα, ὁ ἐφιέμενος τῆς ἐπιτυχίας αὐτοῦ σκέπτεται πρὸς διάγνωσιν καὶ ἐκλογὴν τῶν μᾶλλον καταλλήλων καὶ ἀσφαλῶν. Διὰ τῆς σκέψεως πιθανὸν ἢ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ συμπέρασμα περὶ τοῦ ἀνεφίκτου τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, καὶ οὕτω δεσπόζων διὰ τῆς λογικῆς κρίσεως τῆς ἐν αὐτῷ γεννηθείσης ὀρέξεως νὰ καταστείλῃ αὐτὴν καὶ ν' ἀποτραπῇ πάσης ἐνεργείας, ἢ τἀνάπαλιν ἀφοῦ διαγνώσῃ ὁποῖά τινα τὰ πρόσφορα πρὸς ἐνέργειαν μέσα προαιρεῖται τὰ χρησιμώτερα καὶ ἀποφασίζει ὁριστικῶς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς σκοπουμένης πράξεως δι' ἧς ἐπιτυγχάνεται ἡ πλήρωσις τῆς ἐπιθυμίας ἣν ὑπηγόρευσεν αὐτῷ ἡ ὄρεξις, ἡ τὴν βούλησιν πρὸς δρᾶσιν διαθέσασα.

Ἐν τῇ τοιαύτῃ τῆς βουλήσεως πρὸς δρᾶσιν ροπῇ διακρίνεται κατὰ τὰ εἰρημένα πρῶτον τὸ **τέλος** (τὸ τελικὸν αἴτιον) ἐξ οὗ ὁρμᾶται ὁ πράττων πρὸς ἐνέργειαν, ὁ **σκοπὸς** εἰς ὃν τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ κατευθύνει, καὶ ἡ **πρόθεσις** ἥτις περιλαμβάνει τὰ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ συντελοῦντα, καὶ παραγωγὴν τοῦ ἐπιδιωκομένου ἀποτελέσματος [1]), δι' οὗ θεραπεύεται ἡ διεγερθεῖσα ὄρεξις ἥτις ἡ τελικὴ αἰτία καὶ ἀφορμὴ τῆς πράξεως ὑπῆρξεν. Ὅθεν τὸ τελικὸν αἴτιον εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ ἔσχατον σημεῖον εἰς ὃ τείνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου [2]).

Ἡ πρόθεσις εἰδικώτερον ἀναλυομένη περιέχει τὴν βούλευσιν ἢ

---

[1]) **Merkel Lehrb.** § 29. σελ. 78. ἑπομ.—Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας δὲν ἀντιστοιχεῖ ἀείποτε πρὸς τὸ τελικὸν αἴτιον αὐτῆς, διότι ἐνδέχεται νὰ μὴ ἐπέλθωσι δι' αὐτοῦ τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα. Ὅρα **Hälschner** Strafr. I § 86. σελ. 194. — Οὕτω λ.χ. ἐκ πλεονεξίας ἀποφασίζει τις τὸν φόνον συνοδοιπόρου ἐπὶ σκοπῷ σφετερισμοῦ τῶν χρημάτων ἄτινα φρονεῖ ὅτι φέρει μεθ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ διαψεύδεται ἡ τοιαύτη προσδοκία μὴ φέροντος τοῦ συνοδοιπόρου χρήματα.

[2]) Ὅρα Ἀριστοτέλους Ἠθικ. Νικομάχεια I. 7. « Ἐν ἁπάσῃ δὲ πράξει καὶ προαιρέσει τὸ τέλος, τούτου γὰρ ἕνεκα τὰ λοιπὰ πράττουσι πάντες».

σκέψιν περὶ τοῦ προσφορωτέρου πρὸς ἐνέργειαν τρόπου, τὴν προαίρεσιν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς μελετηθείσης πράξεως, καὶ τὴν ἀπόφασιν πρὸς ἐπιχείρησιν αὐτῆς [1]).

Διακρίνεται δὲ οὐσιωδῶς τοῦ σκοποῦ, διότι ὁ μὲν σκοπὸς ἀποβλέπει ἐν γένει εἰς τὴν πραγμάτωσιν ὡρισμένου ἀποτελέσματος, ἡ δὲ πρόθεσις περιλαμβάνει τὴν ἐνέργειαν δι' ἧς ἐπιδιώκεται ἡ ἐπιτυχία τοῦ τοιούτου ἀποτελέσματος [2]).

Αἱ ἀλληλοδιάδοχοι φάσεις ὑφ' ἃς παρίσταται ἡ πρὸς ὁρᾶσιν διατεθεῖσα βούλησις ἐν στενωτάτῃ πρὸς ἀλλήλας διατελοῦσι συναφείᾳ καὶ συναρτήσει. Ἀδύνατον νὰ ὑποθέσωμεν ἐκ προθέσεως ἐνέργειαν ἄνευ σκοποῦ, καὶ τἀνάπαλιν τότε μόνον δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν τὰ συμβάντα ὡς ἀπὸ σκοποῦ γενόμενα, ὅταν ἐκ τῆς προθέσεως δηλοῦται ἡ ὕπαρξις οἱουδήποτε σκοποῦ.

Ἐὰν ἐκ τῆς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κόσμῳ γενομένης ἐπιδράσεως ὁρμώμενοι προβῶμεν εἰς τὴν ἔρευναν τῆς βουλήσεως τοῦ ὁρῶντος, ἀνευρίσκομεν κατὰ πρῶτον μὲν τὴν πρόθεσιν ἐν ᾗ διαλαμβάνεται ἡ ἀπόφασις, ἡ προαίρεσις, καὶ ἡ προηγηθεῖσα αὐτῶν σκέψις, ἐκ τῆς προθέσεως δὲ ὁδηγούμενοι διαγινώσκομεν τὸν σκοπὸν τῆς πράξεως, ἐξ οὗ καταφαίνεται τὸ τελικὸν αὐτῆς αἴτιον τὸ *οὗ ἕνεκα* κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην.

Ἡ ἐκ τοιάσδε ἐνεργείας τῆς βουλήσεως τελεσθεῖσα πρᾶξις ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ δίκαιον ἐξεταζομένη, ἢ οὐδαμῶς εἰς τὰ παραγγέλματα αὐτοῦ προσκρούει, ἢ τοὐναντίον εἰς ἀντίθεσιν πρὸς αὐτὰ τυγχάνει. Ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ περιπτώσει, ἐὰν ὁ πράττων, καί-

---

[1]) Ἀριστοτέλους Ἠθικ. Νικομ. Γ'. 3.— «Βουλευόμεθα δὲ περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν καὶ πρακτῶν». «Βουλευόμεθα δὲ οὐ περὶ τῶν τελῶν, ἀλλὰ τῶν πρὸς τὰ τέλη.» — «Οὐκ ἂν εἴη βουλευτὸν τὸ τέλος, ἀλλὰ τὰ πρὸς τὰ τέλη.» — «Βουλευτὸν δὲ καὶ προαιρετὸν τὸ αὐτό, πλὴν ἀφωρισμένον ἤδη τὸ προαιρετόν, τὸ γὰρ ἐκ τῆς βουλῆς προκριθὲν προαιρετὸν ἐστίν.»

[2]) Hälschner System I § 32 σελ. 123. Strafrecht I § 138 σελ. 278.— Οὕτω λ. χ. τοῦ φονέως σκοπὸς εἶναι ἡ ἀνθρωποκτονία, πρόθεσις δὲ ἡ ἐνέργεια δι' ἧς δυνατὸν νὰ φθάσῃ εἰς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Ὅρα καὶ Gessler über den Begriff u die Arten d. Dolus σελ. 88.—Hermann Archiv d. Crim. R. N. F. 1856 σελ. 12. — Liszt Lehrb. § 38 σελ. 174.

περ ἐν γνώσει τῶν παρανόμων ἀποτελεσμάτων τῆς πράξεως διατελῶν, δὲν ἀπέσχε τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς, λογίζεται δολίως πράξας ἢ ἐν δόλῳ τυγχάνων. Ὅθεν ὑπὸ τὴν γενικωτέραν προσηγορίαν τοῦ **δόλου** νοοῦμεν τὴν ἐκ προθέσεως ἐνέργειαν περὶ ἧς ὑπάρχει ἡ συνείδησις ὅτι συνεπάγεται παράνομα ἀποτελέσματα [1]).

§ 79. Ἔστιν ὅτε ἐνδεχόμενον ἐκ τῆς ἐνεργείας τινὸς νὰ ἐπέλθῃ ἀποτέλεσμα ἀπαρτίζον τὴν ἔννοιαν κολασίμου πράξεως, ἀλλ' ἡ πρὸς παραγωγὴν αὐτῆς ἐνέργεια νὰ προέρχηται ἢ ἐξ ἐντελοῦς ἀγνοίας περὶ τῆς ὑπάρξεως γεγονότων ἄτινα τὴν τοιαύτην πρᾶξιν καθιστῶσιν ἀξιόποινον, ἢ ἐκ τῆς μὴ ἀκριβοῦς διαγνώσεως τῶν τοιούτων γεγονότων, ἧς ἕνεκα ἡ ὡς θεμιτὴ λογιζομένη πρᾶξις φέρει πράγματι ἀξιόποινον χαρακτῆρα. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἡ πρᾶξις εἶναι μὲν τὸ ἄμεσον προϊὸν τῆς βουλήσεως τοῦ πράττοντος, ἀλλὰ δὲν ἀντιστοιχεῖ συγχρόνως καὶ πρὸς τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ βούλησιν. Ἐπίσης δυνατὸν νὰ συμβῇ ὥστε ὡρισμένη τις ἐνέργεια, ἢ παράλειψις ὀφειλομένης ἐνεργείας, νὰ συνεπάγηται ἀποτελέσματα ἀπροσδόκητα ἢ ἀντίθετα τῇ βουλήσει τοῦ ἐπιχειρήσαντος αὐτήν. Διαφέρει δὲ ἡ τελευταία αὕτη περίπτωσις τῶν προηγουμένων. καθόσον ἐν ἐκείναις μὲν στερεῖται ὁ πράττων τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῆς ὑπάρξεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος ὡρισμένων τινῶν γεγονότων προϋπαρχόντων ἤδη, ἐν ᾧ κατ' αὐτὴν δὲν φροντίζει νὰ ἀποκτήσῃ πλήρη γνῶσιν περὶ τῶν ἐνδεχομένων ἐπακολουθημάτων ὡρισμένης τινὸς ἐνεργείας αὐτοῦ. Ὁπωσδήποτε κατὰ τὰς εἰρημένας περιπτώσεις τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐνεργείας τοῦ πράττοντος, ἕνεκα τῆς πλάνης ἐν ᾗ διετέλει, δὲν ἐκλαμβάνονται ὡς ἄμεσα προϊόντα τῆς ἰδίας αὐτοῦ βουλήσεως. Ἀλλ' ὅμως, ἐὰν βεβαιωθῇ ὅτι τὴν τοιαύτην πλάνην ἤθελεν ἀποφύγῃ πράττων μετὰ προσοχῆς καὶ περισκέψεως, δι' ἧς ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἀκριβῆ τῶν πράξεων αὐτοῦ καὶ τῶν ἐνδεχομένων ἐπακολουθημάτων τὴν συνείδησιν, ἡ παράλειψις αὐτῶν, ἑκουσίως γενομένη, ἐστὶ καταλογιστέα, καὶ ἡ ἐν τοιαύτῃ ἀσυγγνώστῳ πλάνῃ τελεσθεῖσα πρᾶξις ἅτε ἐξ ἀμελείας προελθοῦσα εἶναι ἀξιόποινος. Ἐὰν τέλος ἔχων τις τὴν

---

[1]) Gessler Dolus σελ. 90—95. 248. — Meyer Lehrb. § 26 σελ. 202.

συνείδησιν ὅτι ἔκ τινος ἐνεργείας αὐτοῦ πιθανὸν νὰ ἐπέλθῃ ἀξιόποινόν τι ἀποτέλεσμα, ἐπιλαμβάνεται ὅμως αὐτῆς, καίπερ μὴ σκοπῶν οὐδ' ἐφιέμενος τὴν πραγμάτωσιν αὐτοῦ, λογίζεται ὡσαύτως ἐξ ἀμελείας ἐνεργήσας, διότι, ἐὰν ἤθελεν, ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃ τὸ ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα, ὅπερ προεῖδεν ὡς ἐνδεχόμενον νὰ συμβῇ.

Τὰς διαφόρους προεκτεθείσας περιπτώσεις συγκεφαλαιοῦντες ἐπιτυγχάνομεν τὸν γενικὸν ὁρισμὸν τοῦ ἐξ ἀμελείας ἀδικήματος, χαρακτηρίζοντες ὡς τοιοῦτο, πᾶσαν ἀθέμιτον πρᾶξιν ἥτις συνέβη ἐξ ὀλιγωρίας καὶ ἀπρονοησίας τοῦ ὑπαιτίου, μὴ παρασχόντος τὴν προσήκουσαν προσοχὴν ὅπως τὰ πιθανὰ ἐπακόλουθα οἱασδήποτε ἐνεργείας ἢ παραλείψεως ὀφειλομένης ἐνεργείας προϊδῃ καὶ ἀποφύγῃ.

Ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς ἀμελείας ἕπεται ὅτι οἱ συστατικοὶ ὅροι τῆς ἐννοίας αὐτῆς εἰσίν·

α') Ἡ ἔλλειψις τῆς δεούσης προνοίας τοῦ πράττοντος, ἢ τοῦ παραλείποντος ἐπιχειρητέαν πρᾶξιν.

β') Τὸ δυνατὸν τοῦ προϊδεῖν καὶ ἀποτρέψαι τὸ ἐκ τῆς πράξεως ἐπελθὸν παράνομον ἀποτέλεσμα, ἐὰν ἐποιεῖτο περὶ αὐτοῦ πρόνοιαν ὁ ὑπαίτιος.

Ἡ ὀφειλομένη ἑκάστοτε προσοχὴ καὶ ἡ ὕπαρξις τῆς δεούσης προνοίας δὲν κρίνεται ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ πράττοντος, ἀλλ' ἐκ τῶν συντρεχουσῶν κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν τῆς πράξεως περιστάσεων [1]).

Ἐπὶ τῶν ἐξ ἀμελείας ἀδικημάτων τὸ ἀξιόποινον τοῦ ὑπαιτίου ἔγκειται ἐν τῇ ἀθετήσει τοῦ παραγγέλματος τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ δικαίου τοῦ ἐπιτάττοντος, ὅπως ἕκαστος κατὰ δύναμιν μεριμνᾷ πρὸς διάγνωσιν τῶν παρεπομένων πάσης ἐνεργείας αὐτοῦ. Ἐὰν ἐκ τῆς ὀλιγωρίας πρὸς τὸ τοιόνδε παράγγελμα ἐπῆλθεν ἀδικοπραγία [2]) εὐ-

---

[1]) Liszt Lehrb. § 41 σελ. 186. ὅρ. καὶ Meyer Lehrb. § 27 σελ. 221. σημ. 18 ὅστις φρονεῖ ὅτι δέον ἀμφότερα νὰ συνδυασθῶσι.

[2]) Τὰ ἐξ ἀμελείας ἀδικήματα δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ συνταυτίσωμεν τῇ ἀμελείᾳ τοῦ πράττοντος, διότι ἡ ἀμέλεια καθ' ἑαυτὴν δὲν εἶναι τιμωρητέα, ἀλλὰ τότε μόνον ὅταν ἐγένετο ἀφορμὴ τελέσεως ἀδικήματος Geyer Grund-

θύνεται ὁ ὑπαίτιος, διότι ὅπως ἐκ τῆς βουλήσεως αὐτοῦ ἤρτηται ἡ ἔρευνα καὶ διάγνωσις τῶν ἐνδεχομένων ἐπακολουθημάτων οἱασδήποτε ἐνεργείας, οὕτω καὶ ἡ παράλειψις τοῦ προνοεῖν περὶ αὐτῶν ἐκ τῆς βουλήσεως αὐτοῦ πηγάζει. ὥστε καὶ τὰ ἐξ ἀμελείας ἀδικοπραγήματα ἐν τῇ βουλήσει τοῦ ὑπαιτίου ἔχουσι τὴν γένεσιν αὐτῶν.

§ 80. Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται δῆλον ὅτι τὰ ἐκ δολίας προαιρέσεως καὶ ἐξ ἀμελείας ἀδικήματα ἀφ' ἑνὸς μὲν συμπίπτουσι μετ' ἀλλήλων, ἐφ' ὅσον ἀμφότερα ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς παραβιάσεως τοῦ καθήκοντος, τοῦ ἐπιβάλλοντος ἑκάστῳ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ μὴ πράττειν τι ἐναντίον τοῦ δικαίου, ὅπερ συμβαίνει οὐ μόνον ὅταν τις ἐκ προθέσεως ἐνεργῇ πρὸς τοιοῦτόν τινα σκοπόν, ἀλλὰ καὶ ὅταν τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα ἐπέρχεται ἀκουσίως αὐτοῦ. Διίστανται δὲ ἀφ' ἑτέρου ἐφ' ὅσον ἐπὶ μὲν τῶν ἐκ δολίας προαιρέσεως ἀδικημάτων ἡ ἐκ προθέσεως ἐπιχειρηθεῖσα ἐνέργεια τείνει εἰς πραγμάτωσιν τοῦ ἐν τῇ βουλήσει τοῦ δρῶντος ἐνυπάρχοντος σκοποῦ, ἐν ᾧ ἐπὶ τῶν ἐξ ἀμελείας ἐγκλημάτων τὸ ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα δὲν ἦν ὁ σκοπὸς τῆς ἐνεργείας τοῦ δρῶντος, οὐδὲ ἡ βούλησις αὐτοῦ πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἐπελθόντος ἀποτελέσματος κατηυθύνετο [1]). Ἐπὶ τῶν μετὰ δόλου πραχθέντων ἐγκλημάτων τὸ ἐξωτερικὸν γεγονὸς τὸ ἀπαρτίζον τὴν κολάσιμον πρᾶξιν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν βούλησιν τοῦ ὑπαιτίου, ἐπὶ τῶν ἐξ ἀμελείας τοὐναντίον, τὸ ἐξωτερικὸν γεγονὸς ὑπερέχει τῆς βουλήσεως. Ἐὰν δὲ τὸ ἐξωτερικὸν τοῦτο γεγονὸς ἐν οὐδεμιᾷ σχέσει εὑρίσκεται πρὸς τὴν βούλησιν τοῦ δρῶντος, ὅστις, καὶ μετὰ πλείστης προσοχῆς ἐνεργῶν, ἦν ἀδύνατον νὰ προίδῃ τὰ ἀπο-

---

riss d. Vorlesungen I § 32. — Κατ' ἐξαίρεσιν τιμωρεῖ αὐτὴν ὁ νόμος ὡς πταισματικὴν παράβασιν ὅταν ἀπειλῇ προσβολὴν τοῦ δικαίου.

[1]) Hälschner Strafrecht I § 137. σελ. 310.—Meyer Lehrb. § 27 σελ. 218.—Ὁ Binding Normen II § 39 σελ. 116 δέχεται ὅτι καὶ τὰ ἐξ ἀμελείας ἀδικήματα ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ ὑπαιτίου παράγονται ἀλλ' ἐκ τῆς ἀσυνειδήτου βουλήσεως (Unbewusstes wollen). Ἡ γνώμη αὐτοῦ δὲν ἐγένετο δεκτὴ ὡς προφανῶς ἀντιφάσκουσα, διότι τὸ βούλεσθαι προϋποθέτει τὴν γνῶσιν τοῦ βουλομένου, τὸ δὲ ἀγνοούμενον ἀδύνατον νὰ ᾖ τὸ βουλόμενον.

τελέσματα πράξεώς τινος αὐτοῦ, τότε ὑπάρχει τὸ τυχαῖον συμβεβηκὸς (casus) ὅπερ, καὶ ἐὰν περιέχῃ προσβολήν τινα τοῦ δικαίου, δὲν καταλογίζεται εἰς τὸν πράττοντα.

Προσωνυμίαι τοῦ δόλου.

§ 81. Ὁ δόλος ἢ ὑφίσταται, καὶ τότε ἡ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν αὐτοῦ τελεσθεῖσα πρᾶξις εἶναι δολία, ἢ ἐλλείπει, καὶ τότε ἡ πρᾶξις ἀμέτοχος πάσης δολιότητος τυγχάνει. Οἱαδήποτε διάκρισις τοῦ δόλου εἴτε κατὰ ποσὸν εἴτε κατὰ ποιὸν εἶναι πάντῃ πρὸς τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ ἀσυμβίβαστος [1]). Ἀλλ' ὅμως πολλάκις συμβαίνει ἐκ ποικίλων συμπτώσεων νὰ παραλλάσσῃ ἡ ἐκδήλωσις τῆς δολίας προαιρέσεως κατὰ τὴν πρὸς τελεσιουργίαν τοῦ ἀδικήματος ἐνέργειαν. Ὅθεν ἐκ τῶν διαφόρων παραστάσεων τοῦ δόλου πηγάζουσιν αἱ ἑπόμεναι διακρίσεις καὶ προσωνυμίαι αὐτοῦ.

1) Dolus præmeditatus, dolus impetuosus v. repentinus.

§ 82. Ὁ ἐν τῇ προαιρέσει τοῦ δρῶντος ἐνυπάρχων δόλος δυνατὸν ἢ νὰ ᾖ τὸ προϊὸν σκέψεως βραδείας καὶ ὡρίμου, ἢ νὰ ἐπῆλθεν ἀκαριαίως ἐκ πάθους ἢ ψυχικῆς ὁρμῆς. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ὁ δόλος ἐπικαλεῖται dolus praemeditatus ἐκ προμελέτης δόλος, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ dolus impetuosus v. repentinus. Ὁ ἐκ ψυχικῆς παραφορᾶς δόλος διακρίνεται τοῦ ἐκ προμελέτης ἐκ τῆς σχέσεως καὶ ἀλληλουχίας τῶν διαφόρων προηγουμένων ἐνεργειῶν τοῦ προσώπου, μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἐπιλαμβάνεται τῆς ἐκτελέσεως. Ἐπὶ τοῦ ἐκ προμελέτης δόλου ἡ σκέψις, ἡ ἀπόφασις, καὶ ἡ ἐκ τῆς ἀποφάσεως ἐκτέλεσις εἰσὶ σαφῶς ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμέναι. Ὁ ὑπαίτιος πρὶν ἢ ἐνεργήσῃ ὁπωσδήποτε, σκέπτεται περὶ τῆς ἐπιχειρητέας πράξεως, διὰ τῆς σκέψεως συλλαμβάνει ὡρισμένην τινὰ ἀπόφασιν, καὶ ὡς ἄμεσον ἀποτέλεσμα αὐτῆς ἐπέρχεται ἡ ἐκτέλεσις τῆς πράξεως.

Ἐὰν ἡ τῆς σκέψεως διάρκεια εἶναι μακρὰ ἢ βραχεῖα, καὶ ἐὰν

---

[1]) Hälschner Strafrecht I § 134.

μετὰ τὴν ἀπόφασιν ἐπηκολούθησεν ἀμέσως ἡ ἐκτέλεσις, ἢ μετά τινα χρόνον, οὐδόλως ἐκ τούτου μεταβάλλεται ὁ χαρακτὴρ τῆς πράξεως. Ὁ ληστὴς ὁ ἐπὶ μακρὸν προηγουμένως χρόνον σκεφθεὶς περὶ τῆς συλλήψεως ὁδοιπόρου, ὁ ἐνεδρεύσας πολλὰς ἡμέρας αὐτόν, καὶ ἐπὶ τέλους ἐπιτυχὼν τὴν σύλληψιν, ὡς καὶ ὁ ἐπιτήδειος κλέπτης, ὁ συναντῶν τυχαίως τινὰ εἰς ἀπομεμονωμένον μέρος καὶ ἀμέσως ἐπιτιθέμενος καὶ ἀφαιρῶν τὸ βαλάντιον αὐτοῦ, λογίζονται ἐπίτης ἐκ προμελέτης ἐνεργήσαντες, καὶ εἰσὶν ἐξ ἴσου ἀξιόποινοι. Τοὐναντίον ἐπὶ τῆς ψυχικῆς παραφορᾶς τὰ διάφορα σημεῖα τῆς ἐνεργείας, ἕνεκα τοῦ πάθους ὑφ' οὗ κυριεύεται ὁ πράττων, συγχέονται μετ' ἀλλήλων. Ἡ σκέψις, ἡ ἀπόφασις, καὶ ἡ πρὸς ἐκτέλεσιν ἐνέργεια ἐκδηλοῦνται σύναμα καὶ ἐν ἀκαρεῖ [1]). Ἐντεῦθεν ἕπεται ὅτι ὁ ἐκ ψυχικῆς παραφορᾶς δόλος ἀποκλείεται κατ' ἀνάγκην ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων ἅτινα ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν ἀδύνατον νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἄλλως, εἰ μὴ μόνον μετὰ προηγηθεῖσαν ψυχρὰν καὶ ἀπαθῆ σκέψιν, οἷον ἡ πλαστογραφία, ἡ κιβδηλεία, ἡ ἀπάτη.

Τὰ εἰρημένα διακριτικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ἐκ προμελέτης καὶ ἐκ ψυχικῆς ὁρμῆς ἐγκλημάτων, παρέχουσιν ἡμῖν συγχρόνως καὶ τὸν λόγον τῆς διαφορᾶς τοῦ ἀξιοποίνου τοῦ ὑπαιτίου. Ἐπὶ τῶν ἐκ ψυχικῆς ὁρμῆς ἐγκλημάτων ἡ δολία προαίρεσις προκαλεῖται ἐξ αἰτίας ἐξωτερικῆς ἐπιδρώσης ἐπὶ τῆς θελήσεως, ἡ δὲ ψυχολογικὴ κατάστασις τοῦ δρῶντος εἶναι τοιαύτη, ὥστε δὲν ἔχει ἀκεραίαν τὴν δύναμιν τοῦ προϊδεῖν καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἔκτασιν

---

[1]) Berner Imputationslehre σελ. 181 § 94. Lehrb. § 94. — Köstlin System § 72 σελ. 187.—Meyer Lehrb. § 26 σελ. 210. ὅρ. καὶ Hälschner Strafrecht I § 206 ὅστις φρονεῖ ὅτι τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ψυχικῆς παραφορᾶς δέον νὰ συνδέεται μετὰ τῆς ἐρεύνης περὶ τῆς ἀφορμῆς (Motiv) τῆς κολασίμου πράξεως.— Λίαν ἐπιτυχῶς χαρακτηρίζει τὸν ἐν ψυχικῇ παραφορᾷ δόλον ὁ Κικέρων De invent. II. 5 λέγων «Impulsio est quae sine cogitatione per quandam affectionem animi facere aliquid hortatur, ut amor, iracundia, aegritudo, violentia et omnino omnia in quibus animus ita videtur affectus fuisse ut rem perspicere cum consilio et cura non potuerit et id, quod fecit, impetu quodam animi potius, quam cogitatione fecerit.»

τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ, ὅθεν καὶ ἡ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἐπιχειρηθεῖσα πρᾶξις ἧττον ἀξιόποινός ἐστι τῆς ἐκ προμελέτης, ἥτις ἀπορρέει ἐκ τῆς κακοβούλου καὶ ἐξηγρειωμένης διαθέσεως τοῦ ὑπαιτίου, δυναμένου ἀνέτως καὶ ἐν ἀπαθείᾳ νὰ προίδῃ καὶ ἐκτιμήσῃ τῶν πραττομένων τὰ ἐπακολουθήματα [1]).

§ 83. Ὑπάρχουσι περιπτώσεις καθ' ἃς δυνατὸν νὰ συναντηθῶσι τὰ δύω προεκτεθέντα εἴδη τοῦ δόλου, ἤγουν τοῦ ἐκ προμελέτης καὶ ἐκ ψυχικῆς ὁρμῆς, ἐντεῦθεν δὲ γεννᾶται ἡ ἀνάγκη τῆς ἀκριβοῦς ἐρεύνης περὶ τῆς ἐπιδράσεως ἣν ἑκάτερον ἔσχε κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως, ἵνα βεβαιωθῇ ὁ ἀληθὴς αὐτῆς χαρακτὴρ καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ ἀξιοποίνου τοῦ ὑπαιτίου.

α') Ἐάν τις ἀπεφάσισε μὲν τὴν ἐκτέλεσιν ἀξιοποίνου πράξεως ἐν βρασμῷ ψυχικῆς ὁρμῆς, πλὴν μετὰ παρέλευσιν χρόνου ἐν ψυχικῇ ἠρεμίᾳ καὶ ἐσκεμμένως ἐπελήφθη τῆς ἐκτελέσεως, ἡ πρᾶξις λογίζεται ἐκ προμελέτης γενομένη, διότι ἡ ψυχικὴ παραφορά, ὑφ' ἧς κατεχόμενος ἀπεφάσισε τὴν ἐκτέλεσιν, ἀποκλείεται κατ' ἀνάγκην καὶ ἀδύνατον νὰ ἐκληφθῇ ὑφισταμένη πλέον ἐπελθούσης τῆς σκέψεως.

β') Ἐὰν τοὐναντίον μετὰ σκέψεως μὲν ἀπεφασίσθη ἡ ἐκτέλεσις ἀξιοποίνου πράξεως, ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις ἐγένετο βραδύτερον ἐν στιγμῇ ψυχικῆς ὁρμῆς, ἡ πρᾶξις λογίζεται ἐκ ψυχικῆς ὁρμῆς προελθοῦσα, διότι ἂν καὶ ὑπῆρχεν ἡ ἀπόφασις, εἶναι ἄδηλον ἂν ὁ ὑπαίτιος πρὸς πραγμάτωσιν τῆς προϋφισταμένης ἀποφάσεως ἐνήργησεν. Ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ τότε μόνον εἶναι τελεία καὶ πλήρης, ὅτε ἐπελήφθη τῆς πρὸς ἐκτέλεσιν ἐνεργείας, ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐδεσπόζετο ὑπὸ τοῦ πάθους, ὅπερ ὑπῆρξε τὸ ἐλατήριον τῆς ἐνεργείας καὶ δὲν ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ ὁρίσωμεν μετὰ βεβαιότητος ἂν ἡ πρᾶξις ἐκ τῆς προηγηθείσης ἀποφάσεως ἢ οὗ ἐπῆλθεν [2]).

---

[1]) Gessler Ueber den Begriff d. Dolus σελ. 110. — Hälschner Strafrecht I § 206 σελ. 514.

[2]) Ὁ Α. λ. χ. πνέων ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ Β. ἀποφασίζει τὸν φόνον αὐτοῦ ὃν ὅμως δὲν ἐκτελεῖ παραυτίκα. Ἡμέραν τινὰ συναντᾷ ὁ Β. τὸν Α. καὶ

γ') Ἐὰν μετὰ προμελέτην ἀπεφασίσθη ἡ ἐκτέλεσις ἀξιοποίνου πράξεως, ὁ δ' ἀποφασίσας αὐτὴν ἐπελήφθη μὲν ἐσκεμμένως τῆς ἐκτελέσεως ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκτελέσεως ἐπῆλθε τὸ πάθος, ἡ πρᾶξις ὡς ἐκ τούτου δὲν μεταβάλλει χαρακτῆρα, ἀλλὰ λογίζεται ἐκ προμελέτης προελθοῦσα [1]).

2) Dolus determinatus, dolus indeterminatus.

§ 84. Ἐκ τῆς σχέσεως ἥτις ὑφίσταται μεταξὺ τῆς ἐνεργείας κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἐγκληματικῆς πράξεως καὶ τοῦ σκοποῦ ἐξ οὗ ὁ πράττων ὡρμήθη, ὁ δόλος διακρίνεται εἰς *ὡρισμένον* (dol. determinatus) καὶ *εἰς ἀόριστον* (dol. indeterminatus) [2]). Ὁ δόλος λέγεται *ὡρισμένος* ὅταν ὑπόκηται ὁ σκοπὸς πρὸς παραγωγὴν ὡρισμένου τινὸς ἀποκλειστικῶς ἀποτελέσματος, καὶ συμφώνως πρὸς αὐτὸν ρυθμίζεται ἡ ἐνέργεια τοῦ πράττοντος. Ἐὰν ἡ τοιαύτη ἐνέργεια ἕνεκα συμπτώσεως ἀπροσδοκήτων συμβάντων δὲν ἔσχε τὸ σκοπούμενον ἀποτέλεσμα, τοῦτο οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν πρὸς χαρακτηρισμὸν τοῦ δόλου, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἦναι τοιαύτη, ὥστε ὡς φυσικὸν καὶ ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα νὰ ἔχῃ τὸ σκοπούμενον ἀποτέλεσμα. Οὕτω λ. χ. ἐὰν ὁ Α. σκοπεύων νὰ φονεύσῃ τὸν Β. προβάλῃ κατὰ τοῦ στήθους αὐτοῦ πυροβόλον ὅπλον πεπληρωμένον διὰ σφαίρας ἵνα πυροβολήσῃ, ἢ ἐκ τοῦ σύνεγγυς διὰ τοιούτου ὅπλου πυροβολῇ, ὁ δόλος αὐτοῦ χαρακτηρίζεται ὡς ὡρισμένος, ἀδιαφόρως ἂν ἐξετελέσθη ἡ πρᾶξις ἢ παρεμποδίσθη ἕνεκεν ἀπροσδοκήτων περιστάσεων. Τοὐναντίον ὁ δόλος καλεῖται *ἀόριστος*, ὅταν ὁ σκοπὸς τοῦ πράττοντος περιλαμβάνῃ διάφορα ἐνδεχόμενα ἀποτελέσματα. Ὁ τοιοῦτος ἀόριστος δόλος διακρίνεται εἰδικώτερον εἰς dolus alternativus καὶ εἰς dolus eventualis [3]).

ἀπευθύνει κατ' αὐτοῦ χαλεπὰς ὕβρεις, ὁ δὲ Α. ἐρεθισθεὶς ἐκ τούτου ἐφορμᾷ κατὰ τοῦ Β. ὃν ἀποκτείνει. Ἡ ἀνθρωποκτονία διὰ τοὺς ἐν τῷ κειμένῳ ἐκτεθέντας λόγους δὲν λογίζεται ἐκ δολίας προαιρέσεως προελθοῦσα.

[1]) Ὁ Α. λ. χ. ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ Β. διὰ νὰ φονεύσῃ αὐτὸν, ὁ δὲ Β. ἀμυνόμενος ἐξυβρίζει ἢ τραυματίζει τὸν Α. ὅστις καταλαμβάνεται ὑπὸ πάθους ἕνεκα τούτου. Berner Imputationslehre σελ. 181.

[2]) Abegg Lehrb. § 84.—Schütze Lehrb. § 40.--Liszt Lehrb. § 38 σελ. 169.

[3]) Πρῶτος ὁ Feuerbach (Lehrbuch § 56) διέκρινε τὸν ἀόριστον δόλον

Dolus alternativus ὑπάρχει ὅταν ὁ ὁρῶν δὲν ἐπιδιώκῃ ὡρισμένον τι ἀποτέλεσμα, ἀλλ' ἔχει τὴν συνείδησιν ὅτι ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ δυνατὸν νὰ ἐπιφέρῃ διάφορα ἀποτελέσματα ἐξ ὧν εἶναι ἄγνωστον ποῖον θέλει ἐπέλθει, ἐκ τῆς πραγματώσεως ὅμως ἑνὸς ἐξ αὐτῶν ἀρκεῖται, φρονῶν ἐπιτυχόντα τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Οὕτω λ.χ. ἐὰν ὁ Α. ἐξ αἰσθήματος ἐκδικήσεως θέλων νὰ κακοποιήσῃ τὸν Β. πυροβολήσῃ κατ' αὐτοῦ, ἐνῷ δὲν εἶνε δυνατὸν μετὰ βεβαιότητος νὰ προίδῃ ἂν ἐκ τοῦ πυροβολισμοῦ θέλει ἐπέλθει ὁ τραυματισμὸς μόνον ἢ ὁ φόνος τοῦ Α, ἀλλ' οἱονδήποτε ἐκ τῶν ἐνδεχομένων ἀποτελεσμάτων συμβῇ ἐπιδοκιμάζει, ὁ δόλος αὐτοῦ καλεῖται alternativus [1]).

Dolus eventualis ὑπάρχει ὅταν ὁ πράττων προβλέπῃ ὅτι ἐκ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ εἶναι πιθανὴ ἡ πραγμάτωσις ἀποτελέσματος ἀξιοποίνου, ἐν γνώσει δὲ τῆς τοιαύτης πιθανότητος ἐπιλαμβάνεται αὐτῆς. Συνήθως ὁ τοιοῦτος dolus eventualis συντρέχει μετὰ

ἀπὸ τοῦ ὡρισμένου συνταυτίσας ὅμως αὐτὸν καθολοκληρίαν πρὸς τὴν ἑτέραν τῶν παραστάσεων ὑφ' ἃς ἐμφανίζεται, ἤτοι τὸν dolus eventualis.

[1]) Συγγραφεῖς τινες, ὡς ὁ Berner Imputationslehre σελ. 186.—Ὁ Koestlin System § 74 σελ. 196.—Temme Archiv d. Crim. R. 1854 σελ. 218 ἑπομ.—Wächter Vorlesungen σελ. 158 ἐκλαμβάνουσι τὸν dolus alternativus ὡς ἰδιαιτέραν περίπτωσιν οὐχὶ τοῦ dolus indeterminatus, ἀλλὰ dolus determinatus, λέγοντες ὅτι ὁ μετὰ τοιούτου δόλου ὁρῶν προβλέπει, ὡς ἐπὶ τοῦ ὡρισμένου δόλου, τὴν ἀναπόφευκτον ἀνάγκην τῆς πραγματώσεως ἑνὸς ἐκ τῶν πολλῶν ἐνδεχομένων ἐπακολουθημάτων τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ. Ἀλλ' ἆρά γε ἐπιτρέπεται διὰ τὸν λόγον αὐτὸν νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι καὶ γινώσκει ποῖον ἐξ αὐτῶν θέλει ἐπέλθει; μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς ἐκτελέσεως δὲν εἶναι ἄγνωστον εἰς αὐτὸν τὸ συμβησόμενον ἀποτέλεσμα; Παρατηρητέον δὲ ὅτι οἱ εἰρημένοι συγγραφεῖς κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν dolus determinatus χαρακτηρίζουσιν ὡς dolus indeterminatus τὸν dolus eventualis, ἐν ᾧ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἁρμόζει ἐπίσης ὅ,τι καὶ περὶ τοῦ dolus alternativus λέγουσι κατατάσσοντες αὐτὸν εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ ὡρισμένου δόλου, διότι, ὅπως ἐπὶ τοῦ dolus alternativus, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ dolus eventualis ὁ ὁρῶν προβλέπει τὸ ἐνδεχόμενον τῆς πραγματώσεως ἑνός τινος ἀποτελέσματος. Ἀλλ' ἴσως ἀντιλέξει τις ὅτι ἐπὶ τοῦ dolus alternativus τὰ διάφορα ἐπακόλουθα τῆς ἐνεργείας εἰσὶν ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα αὐτῆς, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἐκ τῶν προτέρων δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν· μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοὐναντίον διαγινώσκομεν ὅτι τὰ μὴ ἐπελθόντα ἦσαν ἁπλῶς ἐνδεχόμενα.

τοῦ ὡρισμένου δόλου (dolus determinatus), ὁ σκοπὸς δηλονότι τοῦ πράττοντος τείνει εἰς ἐπιτυχίαν ὡρισμένου τινὸς ἀποτελέσματος, καίτοι δὲ προβλέπει ὅτι μετ' αὐτοῦ δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ καὶ ἕτερόν τι ἀποτέλεσμα δὲν ἀφίσταται τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἀλλ' ἀποδέχεται ἐν ἀνάγκῃ τὸ ἐνδεχόμενον ἀποτέλεσμα ἐκ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ κυρίως σκοπουμένου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὑπάρχει συρροὴ τοῦ dolus determinatus μετὰ τοῦ dolus eventualis [1]).

Διακρίσεις τῆς ἀμελείας.

§ 85. Ὡς ἀνωτέρω εἴδομεν ἐξετάζοντες τὸν ὁρισμὸν τῆς ἀμελείας, τὸ γεγονὸς τὸ προελθὸν ἐκ τῆς ἐνεργείας τινὸς καὶ ἀξιόποινον φέρον χαρακτῆρα δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν βούλησιν τοῦ παραγαγόντος αὐτό. Τῆς βουλήσεως οὐσιῶδες στοιχεῖον εἶναι ἡ συνείδησις, δι' ἧς τὸ ὑποκείμενον διαγινώσκει ἑκάστοτε τ' ἀποτελέσματα τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ. Ὅταν ἑπομένως παρά τινι ὑπάρχῃ ἡ συνείδησις ὅτι ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ ἔσται ὡρισμένον ἀθέμιτον ἀποτέλεσμα, καὶ ἐν γνώσει τούτου ἐπιχειρεῖ πρᾶξίν τινα, ἡ πρᾶξις αὕτη χαρακτηρίζεται ὡς δολία. Ἐὰν ὅμως ἔχῃ τὴν συνείδησιν ἐνδεχομένου τινὸς καὶ οὐχὶ ἀναγκαίου ἀποτελέσματος τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, ἐν συνειδήσει δὲ τοῦ τοιούτου ἐνδεχομένου ἀποτελέσματος, οὕτινος οὔτε ἀποδέχεται οὔτε προσδοκᾷ τὴν ἐμφάνισιν, ἐπιληφθῇ οἱασδήποτε ἐνεργείας, θέλομεν ἔχει τὸν ἀμέσως πρὸς τὸν δόλον πλησιέστατον βαθμὸν τῆς ἀμελείας, τὴν *ἐν συνειδήσει ἀμέλειαν* (*luxuria, bewusste Culpa*) [2]) κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς

---

[1]) Ὑποτεθείσθω λ. χ. ὅτι ἐλθών τις ἐκ τόπου ἔνθα ἐπιπολάζει λοιμὸς παραβιάζει τὰ ἀσφαλιστικὰ μέτρα κατὰ τοῦ λοιμοῦ καὶ γίνεται παραίτιος τοῦ θανάτου ἑνὸς ἢ πλειόνων προσώπων μεθ' ὧν ἦλθεν εἰς συγκοινωνίαν (Π. Ν. ἄρθρ. 318), ἢ ὅτι ἐμβάλλει πῦρ εἰς κτίριον ἐν ᾧ συνήθως ὑπάρχουσιν ὡς γνωστὸν αὐτῷ ἐναποταμιεύματα πυρίτιδος, ἕνεκα δὲ τούτου εἶναι ἐνδεχόμενον ὅτι ἡ τῆς πυρίτιδος ἀνάφλεξις θέλει ἐπιφέρει τὸν θάνατον τῶν ἐν αὐτῷ οἰκούντων (Π. Ν. ἄρθρ. 408 καὶ 409), ἢ ὅτι θέλει διαδώσει τὸ πῦρ εἰς γειτνιαζούσας οἰκίας (Π. Ν. ἄρθρ. 412).

[2]) Π. χ. εἰσέρχεταί τις εἰς πυριταποθήκην φέρων καπνοσύριγγα ἀνημμένην, ἢ σκοπευτής τις ἔχων πλήρη πεποίθησιν εἰς τὴν δεξιότητα αὐτοῦ

τὴν *ἄνευ συνειδήσεως ἀμέλειαν* ὅταν στερῆται ἐντελῶς πάσης γνώσεως περὶ τῶν ἐνδεχομένων συνεπειῶν τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ. Ἐὰν ἐκτὸς τοῦ προβλεφθέντος ἀποτελέσματος ἐπῆλθε καὶ ἕτερον ὅλως ἀπροσδόκητον, θέλομεν ἔχει τὴν περίπτωσιν τῆς συρροῆς τῆς μετὰ συνειδήσεως καὶ ἄνευ συνειδήσεως ἀμελείας.

§ 86. Ἔνιοι τῶν νομοδιδασκάλων ἐπεχείρησαν νὰ διακρίνωσι τὴν ἀμέλειαν κατὰ βαθμούς, ἤτοι εἰς culpa lata, culpa levis καὶ culpa levissima, κατὰ λόγον τῆς πιθανότητος περὶ τῆς ἐπακολουθήσεως τοῦ παρανόμου ἀποτελέσματος, ἤγουν ἐὰν μὲν πιθανωτέρα εἶναι ἡ πραγμάτωσις τοῦ παρανόμου ἀποτελέσματος τῆς μὴ πραγματώσεως αὐτοῦ, ἡ ἀμέλεια χαρακτηρίζεται ὡς culpa lata, ἐὰν τοὐναντίον ἴση ὑπῆρχε πιθανότης τῆς ἐμφανίσεως ἢ μὴ τοῦ παρανόμου ἀποτελέσματος, ἡ ἀμέλεια χαρακτηρίζεται ὡς culpa levis, ἐὰν τέλος πιθανωτέρα ἦν ἡ μὴ πραγμάτωσις τῆς πραγματώσεως ἡ ἀμέλεια χαρακτηρίζεται ὡς culpa levissima. Ἡ τοιαύτη διαίρεσις τῆς ἀμελείας μὴ παρέχουσα γενικόν τινα ὅρον διαστολῆς κατὰ ποιὸν τῶν διαφόρων βαθμῶν, ἀλλὰ κατὰ ποσὸν μόνον, ἀποβαίνει ὅλως ἀόριστος. Ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν ἡ ἀμέλεια διακρίνεται τοῦ δόλου, καθόσον ἐπ' αὐτῆς τὸ ἐξωτερικὸν ἀξιόποινον γεγονὸς δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν βούλησιν τοῦ ὑποκειμένου ὡς ἐπὶ τοῦ δόλου, ἑπομένως ἡ ἀμέλεια, ἐφ' ὅσον τὸ ἐξωτερικὸν τοῦτο γεγονὸς προσεγγίζει πρὸς τὴν βούλησιν τοῦ ὑποκειμένου, εἶναι ἐγγυτέρα πρὸς τὸν δόλον, ἐφ' ὅσον δὲ τοὐναντίον διαφέρει τῆς βουλήσεως ἀπέχει τοῦ δόλου. Ἐντὸς τῶν δύω αὐτῶν σημείων ὑφίστανται πολυάριθμοι βαθμοὶ τῆς ἀμελείας, οὓς εἶναι ἀδύνατον ἐκ προοιμίων νὰ διακρί-

---

πυροβολεῖ κατά τινος ὅπως ρίψῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ τὴν καπνοσύριγγα ἣν φέρει, ἀλλ' ἡ σφαῖρα παρεκτραπεῖσα τραυματίζει ἢ ἀποκτείνει αὐτόν. Ἡ τοιαύτη ἐν συνειδήσει ἀμέλεια διαφέρει οὐσιωδῶς τοῦ Dolus eventualis, καθόσον ἐπ' αὐτοῦ ὁ προβλέπων τὸ ἐνδεχόμενον νὰ προκύψῃ ἔκ τινος ἐνεργείας αὐτοῦ ἀθέμιτον ἀποτέλεσμα ἀποδέχεται αὐτό, ἐν ᾧ τοὐναντίον ἐπὶ τῆς ἐν συνειδήσει ἀμελείας δυσπιστεῖ ὁ ἐνεργῶν εἰς τὴν ἐνδεχομένην πραγμάτωσιν τοῦ προβλεπομένου ἀποτελέσματος· ὅρ. Berner Imputationslehre σελ. 248. — Merkel Lehrb. § 33 σελ. 91. — Meyer Lehrb. § 27 σελ. 223.

νωμεν, διότι κατὰ ποιὸν ἡ ἔννοια τῆς ἀμελείας οὐδόλως παραλλάσσει [1]).

Συρροὴ δόλου καὶ ἀμελείας.

§ 87. Συρροὴ δόλου καὶ ἀμελείας ὑπάρχει·

α΄) Ὅταν ἡ πρὸς παραγωγὴν σκοπουμένου τινὸς παρανόμου ἀποτελέσματος ἐνέργεια συνεπιφέρῃ καὶ ἕτερον ὅπερ ἠδύνατο καὶ ὤφειλε νὰ προϊδῇ ὁ δρῶν [2]).

Ἡ περίπτωσις αὕτη ὑπῆρξεν ἀφορμὴ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις ποινικολόγοις ἀπαντώσης διακρίσεως τοῦ δόλου εἰς *ἄμεσον δόλον* (dolus directus) καὶ *ἔμμεσον δόλον* (dolus indirectus) [3]). Ἄμεσος δόλος ἐνομίζετο ὑπάρχων ὅταν τὸ ἐκ τινος ἐνεργείας προελθὸν ἀθέμιτον ἀποτέλεσμα ἦν τὸ σκοπούμενον, τοὐναντίον, ὅταν ὁ πράττων ἐπεδίωκε τὴν ἐπιτυχίαν ὡρισμένου τινὸς παρανόμου ἀποτελέσματος, ἀλλ' ἐκ τῆς πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐνεργείας παρήγετο καὶ ἕτερον μᾶλλον ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα, ὅπερ ἠδύνατο ἢ ὤφειλε νὰ προϊδῇ ὡς ἀναγκαῖον τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ ἐπακολούθημα, τὸ τοιοῦτον ἀποτέλεσμα ἐλογίζετο ἐμμέσως ἐκ τῆς θελήσεως αὐτοῦ πηγάζον [4]), καὶ ὁ δόλος ἐχαρακτηρίζετο ὡς ἔμμεσος.

Ὁ τοιοῦτος ἔμμεσος δόλος κατεδείχθη δι' ἀκριβεστέρας ἀναλύσεως τῆς ἐννοίας αὐτοῦ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων ὡς ὅλως ἀνυπόστατος, μὴ ἐμφαίνων ἰδιαιτέραν τινὰ περίπτωσιν τοῦ δόλου, ἀλλὰ περιέχων διαφόρους περιπτώσεις ἀσυναφεῖς πρὸς ἀλ-

---

[1]) Berner Imputationslehre, σελ. 240.

[2]) Ἐὰν λ. χ. ὁ κλέπτης ὁ εἰσδύσας εἴς τινα οἰκίαν ἐπὶ σκοπῷ κλοπῆς καὶ ἀφαιρέσας διάφορα ἀντικείμενα λησμονήσῃ τὸν λύχνον ὃν ἔφερε παρά τινι παραπετάσματι καὶ ἐντεῦθεν μεταδοθῇ τὸ πῦρ καὶ ἐμπρησθῇ ἡ οἰκία. Gessler Dolus § 15 σελ. 270.

[3]) Carpzow Pract. rer. crim. Pars. I. quaest. 1 n. 31.— Leyser Meditationes ad Pandect.· spec. 597 med. 17. Ἰδίως ἀνέπτυξε τὴν περὶ τούτου θεωρίαν ὁ Glänzer καὶ Nettelbladt ἔν τινι διατριβῇ ἐκδοθείσῃ ἐν Ἄλλῃ ἐν ἔτει 1756 ὑπὸ τὸν τίτλον «De homicidio ex intentione indirecta commisso».

[4]) Weber N. Archiv d. Crim. R. τόμ. VII. σελ. 566.

λήλας [1]), διότι εἰ μὲν προεῖδεν ὁ πράττων ὅτι ἀναγκαίως ἤθελεν ἐπακολουθήσει τὸ ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα τὸ ἐκτὸς τοῦ κυρίως σκοπουμένου συμβάν, καὶ ὅμως δὲν ἀπετράπη τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, ὑπάρχει ὁ ἐνδεχόμενος δόλος (dolus eventualis), εἰ δὲ τοὐναντίον προεῖδεν αὐτό, ἀλλ' οὐχὶ ὡς ἀναγκαῖον παρεπόμενον τῆς γενομένης ἐνεργείας, ἀλλ' ὡς ἐνδεχόμενον μόνον, ὅπερ ἤλπιζε ν' ἀποφύγῃ, ὑπάρχει ἐν συνειδήσει ἀμέλεια διὰ τὸ παρεπόμενον ἀποτέλεσμα, δόλος δὲ διὰ τὸ κυρίως σκοπούμενον ἀποτέλεσμα. Συνιδὼν ὁ Feuerbach τὸ ἀνυπόστατον τοῦ ἐμμέσου δόλου, ἐπειράθη νὰ ὁρίσῃ ἀκριβέστερον τὴν θέλησιν τοῦ ὁρῶντος, χαρακτηρίσας αὐτὴν ὡς *culpa dolo determinata*, καὶ δοξάζων ὅτι ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει ἡ ἀμέλεια δέον νὰ ἐκληφθῇ ἐκ τοῦ δόλου πηγάζουσα, ὅπερ οὐ μόνον εἶναι ὅλως ἀντιφατικόν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων πεῖραν προσκρούει, διότι ἀδύνατον νὰ δεχθῶμεν ὁμοιόμορφόν τινα τοιοῦτον τύπον τῆς θελήσεως, ἀλλ' ἑκάστοτε ἀναλύοντες τὰς εἰδικὰς περιπτώσεις ὀφείλομεν νὰ ἐξετάσωμεν τίς ἦν ἡ σχέσις τῶν ἔκ τινος ἐνεργείας συμβαινόντων ἀποτελεσμάτων πρὸς τὴν βούλησιν τοῦ πράττοντος [2]).

β') Ὅταν ἐγένοντο διάφοροι ἀλληλοδιαδόχως ἐνέργειαι τοῦ αὐτοῦ προσώπου κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, τὸ δὲ σκοπούμενον ἀποτέλεσμα διὰ τῆς προηγηθείσης ἐνεργείας ἐπέρχεται ἐκ μεθεπομένης, καθ' ἣν δὲν ὑπῆρχεν ὁ σκοπὸς τῆς ἐπιτυχίας αὐτοῦ διότι ἐκ πλάνης ὡς ἤδη τετελεσμένον ὑπετίθετο.

Μετὰ τῆς περιπτώσεως ταύτης δὲν συνταυτίζεται ἡ περίπτωσις καθ' ἣν ἐπίσης ἐγένοντο διάφοροι ἀλληλοδιαδόχως διακεκριμέναι ἐνέργειαι τοῦ αὐτοῦ προσώπου κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τῷ αὐτῷ πάντοτε σκοπῷ, ὅστις διὰ τῆς τελευταίας ἐπιτυγχάνεται. Οὕτω λ. χ. ἐὰν ὁ Α θέλων νὰ φονεύσῃ τὸν Β πυροβολήσῃ κατ' αὐτοῦ, φοβούμενος δὲ μὴ τὸ ἐκ τοῦ πυροβολισμοῦ

---

[1]) Ἡ κυριωτέρα περίπτωσις τῆς τοῦ dolus indirectus ὑπάρξεως ἦν ὅταν ἔκ τινος ἐκ προμελέτης ἐπενεχθείσης σωματικῆς βλάβης ἐπήρχετο ὁ θάνατος τοῦ παθόντος, ὃν δὲν ἐσκόπει ὁ ὑπαίτιος.

[2]) Berner Imputationslehre σελ. 259.

τραῦμα δὲν ὑπῆρξε θανατηφόρον, τραυματίσῃ αὐτὸν δι' ἐγχειριδίου, καὶ ἵνα ἐξασφαλισθῇ ἔτι μᾶλλον περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Β ρίψῃ αὐτὸν ἀπὸ ὑψηλὸν κρημνόν, αἱ διάφοροι αὗται ἐνέργειαι τοῦ Α ἐκπηγάζουσιν ἐκ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ τοῦ ἐκ προμελέτης φόνου τοῦ Β, καὶ καταλογίζονται εἰς τὴν δολίαν αὐτοῦ προαίρεσιν. Ἀλλ' ὅμως ἐὰν ὁ Α πυροβολήσας κατὰ τοῦ Β ἐπὶ σκοπῷ φόνου, τραυματίσῃ αὐτὸν καιρίως, καὶ νομίζων ὅτι ὁ Β εἶναι νεκρὸς καὶ ὅτι καθ' ὁλοκληρίαν ἐπομένως ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, θελήσῃ νὰ ἐξαφανίσῃ τὸ πτῶμα τοῦ φονευθέντος, ὅπως ἀποκρύψῃ τὰ ἴχνη τοῦ ἐγκλήματος, ἐπὶ τῷ σκοπῷ δὲ τούτῳ ρίψῃ τὸν Β εἰς παραρρέοντα βαθὺν χείμαρρον, ἢ εἰς ἀπορρῶγα φάραγγα, ὁ δὲ Β ζῶν ἔτι ἀποπνιγῇ καταβυθισθεὶς εἰς τὸ ὕδωρ, ἢ ἐκ τῆς κατακρημνίσεως φονευθῇ, ὁ οὕτω πως ἐπελθὼν θάνατος τοῦ Β δὲν λογίζεται ὡς ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς ἐπὶ σκοπῷ τοῦ φόνου αὐτοῦ (animus occidendi) γενομένης ἐνεργείας, ἀλλ' ἑτέρας αὐτοτελοῦς ἐνεργείας ἐξ ἑτέρου ἀλλοτρίου πρὸς τὸν φόνον σκοποῦ, τοῦ σκοποῦ δηλονότι τῆς ἀποκρύψεως τοῦ ἐγκλήματος (animus occultandi), ὥστε ὁ δόλος δέον νὰ περιορισθῇ μέχρι τοῦ σταδίου τῆς ἀποπείρας τοῦ φόνου, ὁ δ' ἐπελθὼν θάνατος καταλογίζεται εἰς τὴν μετὰ τοῦ δόλου συντρέχουσαν ἀμέλειαν ἐξ ἧς ἐπῆλθεν [1]).

Ὑπό τινων νομοδιδασκάλων ἐγένετο ἡ ἀπόπειρα ὅπως καὶ τὸ

---

[1]) Τοιαύτην συρροὴν δόλου καὶ ἀμελείας ἀνευρίσκομεν καὶ εἰς τὰ ἐξῆς παραδείγματα πράγματι τελεσθέντων κακουργημάτων. Ὁ Α θέλων νὰ φονεύσῃ τὸν Β κοιμώμενον ἔτυψεν αὐτὸν κατ' ἐπανάληψιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διά τινος μὴ ὀξέος ὀργάνου· ἐκλαβὼν δὲ αὐτὸν ὡς τεθνηκότα ἤδη, καὶ ἵνα πᾶσαν ἐνδεχομένην ὑπόνοιαν τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς περὶ τοῦ βιαίως ἐπελθόντος θανάτου αὐτοῦ ἀποσοβήσῃ, καὶ παραστήσῃ τὸν φονευθέντα ὡς αὐτοκτονήσαντα δι' ἀπαγχονισμοῦ, ἐκρέμασεν ἐντὸς τοῦ δωματίου, ἀλλ' ἐκ τῶν ἰατροδικαστικῶν ἐρευνῶν ἐβεβαιώθη ὅτι ὁ Α δὲν ἀπεβίωσεν ἐκ τῶν ἐπενεχθεισῶν αὐτῷ πληγῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀπαγχονισμοῦ. —Ἡ Β ἀποφασίσασα νὰ φονεύσῃ τὸ νεογνὸν νόθον τέκνον αὐτῆς δι' ἀποπνίξεως, ἐνόμισεν ὅτι πράγματι ἐπῆλθεν ὁ θάνατος αὐτοῦ καὶ ἔρριψεν εἰς παρακείμενον ἀπόπατον ἔνθα τὸ τέκνον ἀνευρέθη ζῶν ἔτι καὶ κατὰ πρῶτον ἀφοῦ ἐξήχθη ἐκ τοῦ ἀποπάτου ἀπεβίωσεν· ὅρ. Schaper Holtzendorff s' Handb. II σελ. 207.

ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα ἐκ τῆς μεθεπομένης ἐνεργείας καταλογισθῇ εἰς τὸν ἐν τῇ προηγηθείσῃ ἐνεργείᾳ ὑπάρχοντα δόλον, ἐξ οὗ ὅμως δὲν ἐπήγασε τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐχαρακτήρισαν τὸν δόλον ὡς γενικὸν δόλον (*dolus generalis*) καὶ ὑπέθεσαν αὐτὸν ἐκτεινόμενον ἐφ' ὅλων τῶν μερικῶν ἐνεργειῶν, συνδέοντα αὐτὰς πρὸς ἀλλήλας, καὶ ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸ ἀπροσδοκήτως ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα [1]).

Ἐὰν μετ' ἐπιστασίας ἀναλύσωμεν τὸν δόλον τοῦ δρῶντος ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος περιπτώσει, παρατηροῦμεν ὅτι ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτοῦ ὡς γενικοῦ δόλου, συνδέοντος πρὸς ἀλλήλας τὰς μερικὰς ἐνεργείας, εἶναι ὅλως ἀνυπόστατος. Εὐθὺς ἅμα ὁ δόλος, ὅστις οὐχὶ ἀορίστως, ἀλλ' εἰδικῶς ἀπηυθύνετο εἰς τὴν παραγωγὴν ὡρισμένου τινὸς ἀποτελέσματος, ἐπέτυχε τὴν παραγωγὴν αὐτοῦ, εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποτεθῇ ὑφιστάμενος ἔτι, ἐκλιπόντος ἤδη τοῦ σκοποῦ πρὸς ὃν κατηυθύνετο. Οὐδεὶς δ' ἀπταίστως σκεπτόμενος ἐπιζητεῖ τὴν πραγμάτωσιν ἀποτελέσματος, ὅπερ νομίζει ἤδη ὡς τετελεσμένον, ἑπομένως ἤθελεν εἶσθαι ὅλως παράλογον νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ Α βλέπων ἐνώπιον αὐτοῦ τὸν Β νεκρὸν ἐξακολουθεῖ νὰ σκέπτηται καὶ νὰ ἐνεργῇ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ φόνου αὐτοῦ. Ὅταν λοιπὸν ὁ ὑπαίτιος ἐγκληματικῆς πράξεως, ἣν ὡς τετελεσμένην ἤδη ἐκλαμβάνει, ἐπιχειρῇ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τοῦ ἐγκλήματος ἐνέργειάν τινα, ἀναγκαίως ὀφείλομεν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι αὕτη ἐγένετο πρὸς ἄλλον τινὰ σκοπόν, μὴ ἐμπεριεχόμενον ἐν τῷ δόλῳ, ὅστις ἀπέβλεπεν εἰδικῶς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ δι' αὐτοῦ ἐπιδιωκομένου ἀποτελέσματος [2]).

Ἐπίσης δὲν ἁρμόζει νὰ καταλογίσωμεν τὸ ἐκ τῆς παρεπομένης ἐνεργείας ἀπροσδοκήτως ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα εἰς τὸν ἀρχικὸν δόλον, ἐπιχειροῦντες νὰ ἀναγάγωμεν τὰς διαφόρους διακεκριμένας

---

[1]) Weber ἐν Archiv d. Crim. R. VI σελ. 676.—Jarcke Handb. τόμ. III σελ. 220.—Stübel Theilnahme σελ. 17.—Kœstlin Revision σελ. 264 ὅστις ὅμως ἐν τῷ System § 75 σημ. 3 σελ. 202 μετέβαλε γνώμην.

[2]) Berner Lehrb. § 99. Imputationslehre σελ. 193.—Zachariae Lehre v. Versuche σελ. 287. — Geib Lehrb. τόμ. II § 97 σελ. 269. — Bar Causalzusammenhang σελ. 65.

ἐνεργείας εἰς σχέσιν αἰτίου πρὸς αἰτιατόν, καὶ νὰ συνδέσωμεν πρὸς ἀλλήλας, εἴτε τὴν ἐν τῷ σταδίῳ τῆς ἀποπείρας ἀνασταλεῖσαν κυρίαν ἐνέργειαν μετὰ τῆς παρεπομένης τελεσφόρου ἐνεργείας, εἴτε τὸν ἀρχικὸν καὶ κύριον σκοπὸν τῆς ἐνεργείας μετὰ τοῦ παρεπομένου.

Ἵνα δεχθῶμεν ὅτι ὑπάρχει συνάφεια μεταξὺ τοῦ δόλου τοῦ κατευθυνομένου πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἐγκλήματος, καὶ τῆς τελέσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς παρεπομένης ἐνεργείας, δέον νὰ ἀνεύρωμεν διάμεσόν τι γεγονὸς συνδέον τὰς δύο ταύτας αὐτοτελεῖς ἐνεργείας. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ὑπέθεσάν τινες ὅτι εἶναι ἡ πλάνη εἰς ἣν ὁ πράττων περιέστη, καὶ ἧς ἕνεκα προέβη εἰς τὴν παρεπομένην αὐτοῦ ἐνέργειαν· ἡ τοιαύτη πλάνη, εἶπον, εἶναι προϊὸν τῆς προηγουμένης ἐνεργείας αὐτοῦ, τῆς ἐκ τοῦ δόλου παραγομένης, ὅθεν καὶ ἡ ἐκ ταύτης πηγάσασα ἐνέργεια δέον νὰ λογισθῇ ὡς τὸ ἄμεσον αὐτοῦ ἀποτέλεσμα καὶ εἰς αὐτὸν ὡς κυρίαν αἰτίαν ἀναγομένη.

Αἱ σκέψεις αὗται λεληθότως πως φέρουσιν ἡμᾶς εἰς τὸ πάντως ἀτοπώτατον συμπέρασμα, ὅτι ἡ πλάνη εἰς ἣν περιέστη ὁ πράξας ὑπῆρξεν ἐκουσία, ἐκ τῆς δολίας αὐτοῦ προαιρέσεως καὶ τῆς πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτῆς γενομένης ἐνεργείας παραχθεῖσα, ἀλλ' ὅμως, ὅπως ἡ ἔννοια ἐκουσίας βίας καὶ ἐκουσίου καταναγκασμοῦ εἶναι ὅλως ἀντιφατική, οὕτω καὶ ἡ ἔννοια ἐκουσίας πλάνης, ἡ δὲ ὑποτιθεμένη συνύπαρξις αὐτῆς μετὰ τῆς δολίας προαιρέσεως, ἥτις νομίζεται παρεκτεινομένη καὶ ἐπὶ τῆς ἐκ πλάνης προελθούσης μεταγενεστέρας ἐνεργείας, εἶναι πάντῃ ἀδύνατος, διότι ἡ ἔννοια τῆς πλάνης ἀποκλείει ἀναγκαίως τὴν ἔννοιαν τοῦ δόλου [1]).

Ὡσαύτως καὶ ὁ τῆς παρεπομένης ἐνεργείας σκοπὸς ἀδύνατον νὰ ἐκληφθῇ πηγάζων ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς προγενεστέρας, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰς σχέσιν αἰτίου πρὸς αἰτιατὸν διατελῶν, διότι ἑκάστη ἐνέργεια ἔχει αὐθύπαρκτον σκοπόν, ἀντίθετον ἐπιδιώκοντα ἀποτέλεσμα, καὶ ἀποκλείοντα τὴν σύγχρονον συνύπαρξιν τοῦ ἑτέρου [2]).

γ') Ὅταν ἡ ἐπιχειρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ δρῶντος ἐνέργεια ἔσχε τὸ

---

[1]) Krug Goltdammer's Archiv X σελ. 734.—Schwarze αὐτόθι XI σελ. 313. V.—Buri αὐτ. XI σελ. 753.

[2]) Dollmann Strafgstb I ἄρθρ. 69 σελ. 493.

προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα, ἀλλ' οὐχὶ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου πρὸς ὃ κατηυθύνετο ἀρχικῶς ὁ σκοπὸς αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ δυνατὸν νὰ προέλθῃ εἴτε ἐξ ἀστοχήματος ἢ ἐκ παραδρομῆς (aberratio ictus), εἴτε ἐκ πλάνης περὶ τὸ ἀντικείμενον (error in objecto). Κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ὑπάρχει ἀντικατάστασις τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως, ἀλλ' ἡ ἀφορμὴ τῆς τοιαύτης ἀντικαταστάσεως ἐν ἑκατέρᾳ αὐτῶν εἶναι διάφορος. Ἐν ᾧ ἐπὶ τῆς πλάνης ἀντικαθίσταται τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἐγκλήματος, ἕνεκα τῆς δι' αὐτῆς ἐπιγενομένης ἐπιδράσεως ἐπὶ τῆς βουλήσεως τοῦ πράττοντος, ἐπὶ τῆς παραδρομῆς οὐδεμία συμβαίνει ἐπὶ τῆς βουλήσεως αὐτοῦ ἀλλοίωσις, ἀλλ' ἐκ τυχαίας ὅλως συμπτώσεως ἐπέρχεται ἡ ἀντικατάστασις τοῦ ἀντικειμένου [1]).

§ 88. Πολλοὶ ἔκ τε τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ἔτι συγγραφέων ἀρνούμενοι καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ὕπαρξιν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς εἰρημέναις περιπτώσεσι τῆς συρροῆς δόλου καὶ ἀμελείας, δοξάζουσιν ὅτι τὸ ἐκ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα εἶναι προϊὸν τῆς δολίας τοῦ ὑπαιτίου προαιρέσεως [2]).

Τὴν γνώμην αὐτὴν δικαιολογεῖ διὰ μακρῶν ὁ Kœstlin ἰσχυριζόμενος ὅτι τὸν ἐν τῇ βουλήσει τοῦ δρῶντος ἐνυπάρχοντα δόλον δὲν ἁρμόζει νὰ συνδυάσωμεν μετὰ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως, καὶ δι' αὐτοῦ νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς ὑπάρξεως ἐν γένει καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, ἀλλὰ δέον νὰ ἐξετάσωμεν αὐτοτελῶς καὶ καθ' ἑαυτόν.

Ὁ δόλος ἐνυπάρχει ἐν τῇ ἐνεργείᾳ τῆς βουλήσεως πρὸς παρα-

---

[1]) Ἐὰν λ. χ. ὁ Α θέλων νὰ φονεύσῃ τὸν Β, φονεύσῃ τὸν Γ ὃν ἐξέλαβεν ὡς τὸν Β, ὑπάρχει ἀντικατάστασις τοῦ ἀντικειμένου ἐκ πλάνης. Τοὐναντίον ἐὰν ὁ Α θέλων νὰ φονεύσῃ τὸν Β πυροβολήσῃ κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ σφαῖρα διελθοῦσα ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ Β κατευθυνθῇ πρὸς τὸν Γ, ὄπισθεν τοῦ Β ἱστάμενον κατὰ τύχην, καὶ φονεύσῃ αὐτὸν, ὑπάρχει ἀντικατάστασις τοῦ ἀντικειμένου ἐξ ἀστοχήματος.

[2]) Matthaeus de crim. XLVIII, 5, 3, n. 13.—Carpzow qu. 5, n. 17.—Leyser Meditationes, Sp. 597, n. 15.—Henke Handbuch τόμ. II. σελ. 37.—Jarcke Handb. τόμ. III σελ. 220.—Waechter Lehrb. τόμ. II. σελ. 128.—Schaper Holtzendorff 's Handb. II. σελ. 175.

βίασιν καὶ προσβολὴν ὡρισμένου τινὸς δικαιώματος (λ. χ. τῆς ζωῆς ἐν γένει, τῆς ἰδιοκτησίας κτλ. καὶ οὐχὶ τῆς ζωῆς τοῦ Α ἢ Β, τῆς ἰδιοκτησίας τοῦ Α ἢ Β κτλ.), ὅθεν τὸ κατ' εἶδος ἀντικείμενον καθ' οὗ ἀπευθύνεται οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν. Ὁ ἀποφασίσας ἐπομένως τὸν φόνον τινός, λογίζεται ἐπίσης δολίως ἐνεργήσας, ἄν, ἀντὶ νὰ φονεύσῃ τὸν Α, οὗ ἐμελέτησε τὸν φόνον, ἐκ πλάνης φονεύσῃ τὸν Β. Ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσιν εἶναι ἔνοχος δολίας ἀνθρωποκτονίας [1]).

Εἰ καὶ πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς γνώμης αὐτοῦ ὁ Kœstlin ἐπικαλεῖται τὴν γενικὴν ῥῆσιν τῶν δέκα ἐντολῶν «οὐ κλέψεις, οὐ φονεύσεις», ἐξ ἧς συμπεραίνει ὅτι τὸ ἀδίκημα δέον νὰ ἐξετάζηται αὐτοτελῶς καὶ μὴ σκοπουμένου τοῦ ἀντικειμένου καθ' οὗ ἐκτελεῖται, ἀλλ' ὅμως ἡ θεωρία τῶν ἀντιδοξούντων, ἥτις εἶναι ἡ κρατοῦσα, ἔχει ὑπὲρ ἑαυτῆς τὸ πλεονέκτημα τῆς εἰδικωτέρας ἀναλύσεως τῆς βουλήσεως τοῦ δρῶντος ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως.

Κατὰ τὴν θεωρίαν αὐτὴν διακρίνεται ἡ περίπτωσις τῆς παραδρομῆς (aberratio) ἀπὸ τῆς πλάνης (error in objecto). Ἐπὶ τῆς παραδρομῆς ἡ ἐνέργεια τοῦ πράττοντος, ἕνεκα τυχαίου καὶ ἀπροσδοκήτου καὶ δὴ τῆς βουλήσεως αὐτοῦ ἀλλοτρίου συμβεβηκότος, παρεκτρέπεται ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου καθ' οὗ ἀρχικῶς ἀπηυθύνετο εἰς ἕτερον ἀντικείμενον. Τοῦθ' ὅπερ ποικιλοτρόπως ἐνδέχεται νὰ συμβῇ. Ὁ πράττων ὁτὲ μὲν ἐπιτελεῖ τὸ σκοπούμενον κατὰ τοῦ ἀντικειμένου καθ' οὗ ἀπηυθύνετο ἡ ἐνέργεια, ἀλλ' αὕτη ἐξικνεῖται καὶ πέραν τοῦ σκοποῦ προσβάλλουσα καὶ ἕτερον ἀντικείμενον, ἄλλοτε δὲ πάλιν ἀποτυγχάνει καθόλου ἢ ἐν μέρει τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, ἀλλ' ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ ἀπολήγει εἰς ὅλως ἀπροσδόκητον ἀποτέλεσμα καθ' ἑτέρου ἀντικειμένου, καθ' οὗ οὐδαμῶς ἀπηυθύνετο [2]).

---

[1]) Kœstlin Revision σελ. 274, 286.—System σελ. 198.

[2]) Ὁ Α λ. χ. σκοπεύων τὸν φόνον ἢ τὸν τραυματισμὸν τοῦ Β πυροβολεῖ κατ' αὐτοῦ καὶ ἢ φονεύει τὸν Β ἀλλὰ συγχρόνως ἀποκτείνει καὶ τὸν ἐγγὺς αὐτοῦ παρατυχόντα, ἴσως ἀόρατον αὐτῷ Γ, ἢ ἀποτυγχάνει ἐντελῶς τοῦ φόνου ἢ τοῦ τραυματισμοῦ τοῦ Β, ἀποκτείνει δὲ ἢ τραυματίζει τὸν Γ.

Κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις τὸ ἀπροσδοκήτως ἐπελθὸν δὲν προσήκει νὰ ἐκληφθῇ ὡς ἄμεσον ἐπακολούθημα τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, μὴ ὑφισταμένης τῆς ἀπαιτουμένης συναφείας μεταξὺ τοῦ σκοποῦ τοῦ ὁρῶντος, τῆς ἐνεργείας ἣν ἐπεχείρησε πρὸς ἐπίτευξιν αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἐκ ταύτης ἐπεγενομένου ἀποτελέσματος. Οὐδεὶς ἐχέφρων προμελετᾷ καὶ ἀποφασίζει ἀορίστως τὸν φόνον ἢ τὸν τραυματισμὸν οἱουδήποτε ἀνθρώπου, ἀλλ' ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ ἀναφέρεται πάντοτε εἰς ὡρισμένον πρόσωπον ἢ πρόσωπα. Ἐὰν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς προσέβαλεν ἀπροσδοκήτως ἕτερον πρόσωπον, ἵνα καταλογίσωμεν τὴν κατὰ τοῦ προσώπου αὐτοῦ τελεσθεῖσαν ἀδικοπραγίαν εἰς τὴν δολίαν προαίρεσιν τοῦ ὑπαιτίου, ἀνάγκη νὰ ἀλλοιώσωμεν τὴν βούλησιν αὐτοῦ διαπλατύνοντες αὐτὴν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἀπὸ εἰδικῆς καὶ ὡρισμένης νὰ καταστήσωμεν ἀόριστον [1]). Ὅθεν πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ τοιούτου ἀτόπου δέον νὰ ἐξετάσωμεν καὶ χαρακτηρίσωμεν τὴν πρᾶξιν ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰ ἐνόντα τῇ βουλήσει. Καὶ ἀπὸ τοιαύτης ἀπόψεως ἐξεταζομένη ἐφ' ὅσον μὲν ἀπηυθύνετο κατὰ τοῦ ἀντικειμένου καθ' οὗ ὁ ὁρῶν ἐσκόπει νὰ ἐνεργήσῃ φέρει τὸν τύπον τοῦ δόλου, ἐφ' ὅσον δὲ ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀπροσδοκήτως ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα, τὸ μὴ σκοπούμενον, φέρει τὸν τύπον τῆς ἀμελείας [2]).

---

[1]) Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οὐδὲν ἔρεισμα ὑπὲρ τῆς ἐναντίας γνώμης ἐπὶ τοῦ ἐγκλήματος τῆς ἀνθρωποκτονίας ἀποτελεῖ ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 288 τοῦ Ποιν. νόμου, ἣν ἐπικαλούμενοι οἱ ἀντιφρονοῦντες, ἰσχυρίζονται, ὅτι δὲν ἐξετάζεται ἐν αὐτῇ τίς ὁ φονευθείς, ἀλλ' ὡς ἔνοχος φόνου τιμωρεῖται ὅστις ἐκ προμελέτης ἀπεφάσισεν ἢ ἐσκεμμένως ἐξετέλεσεν ἀνθρωποκτονίαν. Λησμονοῦσιν ὅμως ὅτι ἡ τελεσθεῖσα ἐκ παραδρομῆς καὶ ἀπροσδοκήτως ἀνθρωποκτονία ἥτις ἀποτελεῖ αὐτοτελὲς ἀδίκημα ἐν συρροῇ μετ' ἄλλου, ἵνα καταλογισθῇ εἰς τὴν δολίαν προαίρεσιν τοῦ ὑπαιτίου καὶ χαρακτηρισθῇ ὡς φόνος, δέον ν' ἀποδειχθῇ ὅτι ἐκ προμελέτης, ἢ ἐσκεμμένως συνέβη, ὅπερ ἐλλείπει καθ' ὁλοκληρίαν, δὲν εἶναι δὲ λογικὸν τοὺς ὅρους τῆς τελέσεως τοῦ ἑνὸς ἀδικήματος νὰ μεταφέρωμεν ἐπὶ τοῦ ἑτέρου.

[2]) Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης αὐτῆς καὶ ἀπόκρουσιν τῆς τῶν ἐναντιοφρονούντων ὁ Bar ἐν τῇ διατριβῇ αὐτοῦ die Lehre v. Causalzusammenhange 1871 § 9 σελ. 75 ἐπικαλεῖται τὸ ἑξῆς παρεμφερὲς πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα παράδειγμα. Ἐάν, λέγει, ἐν ἀγῶνι σκοποβολῆς καθ' ὃν ἕνεκα τῆς

Ἐπὶ τῆς πλάνης (error in objecto) τοὐναντίον ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου δὲν φέρει εἰς ἀποτέλεσμα ἐν οὐδεμιᾷ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ τυγχάνον σχέσει, διότι ἡ πλάνη ἀδύνατον νὰ ὑποτεθῇ ἐν τῷ ἀντικειμένῳ ὑφισταμένη, ἀλλ' ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ ὁρῶντος ἀπορρέουσα ἐξ ἧς πρὸς ἐνέργειαν διατίθεται σύμφωνον πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τὴν ἀπόφασιν. Ὁ Α λ. χ. ἐπιπίπτων καὶ φονεύων τὸν Β ὃν ἐκλαμβάνει ὡς τὸν ἀδιάλλακτον ἐχθρὸν αὐτοῦ Γ, οὗτινος τὸν φόνον ἀπεφάσισεν ἐξ αἰσθήματος ἐκδικήσεως, ἐνεργεῖ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκτελέσεως συμφώνως πρὸς τὴν βούλησιν αὐτοῦ, τὸ δὲ ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα ἀντιστοιχεῖ καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς αὐτήν. Ἅπαντες οἱ ὅροι ὅπως καταλογισθῇ ἡ πρᾶξις εἰς τὴν δολίαν προαίρεσιν τοῦ Α ὑφίστανται ἀκέραιοι. Ὁ σκοπὸς αὐτοῦ κατὰ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἐπεχείρησε τὴν ἐκτέλεσιν ἦν ὁ φόνος τοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ τυγχάνοντος Β, τὸ ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, ἡ δὲ ἐνέργεια ἐξ ἧς τὸ ἀποτέλεσμα ἐπῆλθε κατηυθύνετο ἀμέσως εἰς ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ. Ἡ πλάνη περὶ τὸ ἀντικείμενον οὐδαμῶς ἰσχύει ὅπως ἀλλοιώσῃ οἱονδήποτε ἐκ τῶν εἰρημένων στοιχείων τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν δολίαν προαίρεσιν τοῦ πράττοντος. Εὐλόγως ἑπομένως ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ λογίζεται ὡς ἄμεσον προϊὸν τοῦ δόλου αὐτοῦ καὶ ἡ πρᾶξις ἐν περιπτώσει τοιαύτῃ ὡς δολία χαρακτηρίζεται [1]).

συρροῆς τῶν διαγωνιζομένων ὑπάρχουσι πλείονα ἐγγὺς ἀλλήλων τοποθετημένα σήματα, προσελθὼν ὁ Πέτρος ἐδήλωσεν ὅτι θέλει σκοπεύσει κατὰ τοῦ σήματος Α, ἀλλ' ἡ βολὴ αὐτοῦ παρεκκλίνασα εὗρε τὸ κέντρον τοῦ παρακειμένου σήματος Β, θέλει λάβει τὸ γέρας τῆς ἐπιτυχίας; Βεβαίως οὐχί, διότι ἔβαλε μὲν εἰς κέντρον ἀλλ' οὐχὶ εἰς ἐκεῖνο καθ' οὗ ἡ βούλησις αὐτοῦ ἀπηυθύνετο καὶ καθ' οὗ ἐσκόπευσε.

[1]) Lex 4. 18. § 3 de injur. (47. 19)—Gesterding N. Archiv. d. Crim. III σελ. 486.—Heffter αὐτόθ. XII σελ. 291. — Hufnagel Präjudicien Fünfter Anhang σελ.61.—Zachariae Versuch I σελ.274.—Bauer Abhandl. I σελ. 403.—Geib Lehrb. II § 97 σελ. 271 ὅστις ἀπέστη τῆς ἐν τῷ Archiv d. Crim. R. 1838 σελ. 46 ὑποστηριχθείσης πρότερον ἐναντίας γνώμης ὅτι δηλαδὴ ὑπάρχει συρροὴ δόλου καὶ ἀμελείας.—Merkel Lehrb. § 30 σελ. 82.—Gessler Dolus σελ. 236.—Dollmann Strafgstb I σελ. 222. 476. 481.—Hälschner Strafrecht. I § 120 σελ. 267. § 121. Περὶ τοῦ ζητή-

Αἱ περὶ δόλου καὶ ἀμελείας νομοθετικαὶ διατάξεις.

Ἀρχαῖαι καὶ νεώτεραι ποιν. νομοθεσίαι.

§ 89. Ἡ προεκτεθεῖσα ἀνάλυσις τῆς ἐννοίας τοῦ δόλου καὶ τῆς ἀμελείας ὡς καὶ ἡ διαστολὴ τῶν διαφόρων περιπτώσεων αὐτῶν, εἶναι προϊὸν τῶν ἐρευνῶν τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης τοῦ ποινικοῦ δικαίου· αἱ τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων νομοθεσίαι, καὶ αἱ θεωρίαι τῶν ἑρμηνευτῶν αὐτῶν, ἀτελῆ τινα μόνον καὶ ἀσυνάρτητα στοιχεῖα παρέχουσι, δι' ὧν ἡ διάκρισις τοῦ δόλου ἀπὸ τῆς ἀμελείας ὑποδεικνύεται, καὶ ἀναλόγως ὁρίζεται ὁ βαθμὸς τοῦ ἀξιοποίνου τοῦ ὑπαιτίου.

Ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ νομοθεσίᾳ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ὅτε ἡ ποινικὴ δικαιοδοσία ἦν συνδεδεμένη μετὰ τῆς ἀσκήσεως τῆς πολιτικῆς κυριαρχίας ἐν ταῖς συνελεύσεσι τοῦ δήμου, οὐδεμία ἐγίνετο διάκρισις μεταξὺ δόλου καὶ ἀμελείας, ἀλλ' ἡ ποινὴ ὡρίζετο μὴ σκοπουμένης τὸ παράπαν τῆς βουλήσεως τοῦ πράξαντος [1]). Μόνον ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων ἅτινα ὑπὸ τῆς πολιτείας διὰ δημοσίας ποινῆς ἐτιμωροῦντο, ἐνομίζετο ἀναγκαία ἡ ἀπόδειξις τοῦ δόλου

ματος αὐτοῦ πραγματευόμενοι οἱ Γάλλοι νομοδιδάσκαλοι Chauveau-Hélie Code pénal I nº 2373. 2417 ἑπομ. edit. Belge τὴν αὐτὴν δίδουσι λύσιν ἐπί τε τῆς παραδρομῆς καὶ τῆς πλάνης καὶ ὑποστηρίζουσιν ὅτι κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις τὸ ἐπιγενόμενον ἀπροσδοκήτως ἀδίκημα καταλογιστέον ὡς ἐκ δολίας προαιρέσεως τελεσθέν. Ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἐμβριθεστέρα τοῦ ζητήματος μελέτη παρημελήθη διότι οὐδεμίαν παρέχει πρακτικὴν ὠφέλειαν ἀφοῦ τὸ ἀποτυχὸν ἀδίκημα (delit manqué) διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς τῆς κατὰ τοῦ τετελεσμένου καταγνωστέας τιμωρεῖται· ὅρ. καὶ Blanche Code pénal art. 295. IV nº 471.-Dalloz crimes et delits contre les personnes nº 19. 50.

[1]) Gellius XX. 1 . . . . . neque ejus, qui membrum alteri rupisset et pacisci tamen de talione redimneda nollet, tantam esse habendam rationem (decemviri) arbitrati sunt, ut an prudens imprudensve rupisset, spectandum putarent.

πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς ποινῆς [1]), καθόσον τὰ ἐξ ἀμελείας γενόμενα ἐξελαμβάνοντο ὡς τυχαῖα, καὶ ὡς τοιαῦτα ἔμενον ἀτιμώρητα. Ἐξαίρεσιν τῆς ἀρχῆς αὐτῆς εὑρίσκομεν ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἐγκλημάτων τῶν τιμωρουμένων διὰ δημοσίων ποινῶν, τοιαῦτα δ' ἦσαν ἡ injuria, τὸ furtum, ἡ rapina κτλ. ὧν ἀναγκαία προϋπόθεσις ἦν ἀείποτε ὁ δόλος [2]).

Μετὰ τὴν κατάργησιν ὅμως τῶν Questiones perpetuae κατὰ τὴν περίοδον τῶν τελευταίων Ῥωμαίων Αὐτοκρατόρων, ὅτε ἡ ἐκτίμησις τῶν κολασίμων πράξεων δὲν ἐγίνετο πλέον ἀποκλειστικῶς ἐξ ἀντικειμένου, ἀλλ' ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ καθ' ὑποκείμενον παράστασις αὐτῶν, ἤρξατο νὰ διακρίνηται ἡ ἀμέλεια (culpa, negligentia, lascivia καὶ luxuria [3]) ἀπὸ τοῦ τυχαίου συμβεβηκότος (casus) καὶ νὰ τιμωρῆται ὁ ἔνοχος ταύτης [4]) ἐπί τινων ἰδίως ὡρισμένων κολασίμων πράξεων, ἤτοι ἐπὶ ἀνθρωποκτονίας, ἐπὶ δηλητηριάσεως, ἐπὶ ἐμπρησμοῦ, ἐπὶ ἐκθέσεως κτλ. [5]).

Ὡσαύτως ἐν ταῖς ποινικαῖς νομοθεσίαις τῶν ἀρχαιοτέρων μεσαιωνικῶν χρόνων δὲν ἐγίνετο διάκρισις μεταξὺ τῆς ἀμελείας καὶ τοῦ τυχαίου συμβεβηκότος (casus), ὥστε κατ' ἀμφοτέρας τὰς

---

[1]) Festus v. Parrici quaestores. u. Ita fuisse indicat lex Numae Pompilii regis, his composita verbis: Si qui hominem liberum dolo sciens morti duit parricidas esto.

[2]) Paulus Rec. Sent. II 81, 1. «Fur est qui dolo malo rem alienam contrectat». Cajus III 197 quia furtum sine dolo malo non committitur· Lex. 2 pr. vi bon. rapt. (47, 8.). Lex. 3 § 1—3 (47, 10).

[3]) Ἡ λέξις culpa ἐν τῇ πλατυτέρᾳ σημασίᾳ δηλοῖ πᾶσαν ἐν γένει εὐθύνην, ἐν στενωτέρᾳ δὲ τὴν ἐξ ἀμελείας εὐθύνην.

[4]) Lex 12 pr. de cust. reor (48, 3.). Lex 11. § 2. de pœnis (48. 19) «Delinquitur autem aut proposito, aut impetu, aut casu; proposito delinquunt latrones, qui factionem habent, impetu autem quum per ebrietatem ad manus aut ad ferrum venitur, casu vero, quum in venando telum in feram missum hominem interfecit.

[5]) Lex 6, § 7 de off. praes (1. 18). Lex 9. de incend (47. 9). Lex 2 de term. mot. (47, 21.). Lex 12, de cust. reor. (18, 3). Lex 1 § 3. 4 § 1. ad leg. Corn. de sicariis (48. 8). Lex 38 § 5, de poenis (38, 19.). Rein Criminalr. d. Roemer σελ. 164.

περιπτώσεις ἀπηλλάσσετο ὁ κατηγορούμενος πάσης ποινικῆς καταδιώξεως, ἐτιμωρεῖτο δὲ μόνον ὅταν δολίως ἐξετέλει κολάσιμόν τινα πρᾶξιν, ὅτε ὑπεχρεοῦτο εἰς τὴν καταβολὴν τῆς νενομισμένης χρηματικῆς ποινῆς, ἥτις ἐκαλεῖτο fredum (Friedensgeld). Καὶ ἐκ τῶν μεταγενεστέρων νομοθεσιῶν τοῦ μεσαιῶνος ἐλλείπει ἡ διάκρισις τῆς ἀμελείας ἀπὸ τοῦ δόλου ἀφ' ἑνός, καὶ τοῦ τυχαίου συμβεβηκότος ἀφ' ἑτέρου. Ἔνιαι μόνον περιπτώσεις τῆς βαρείας ἀμελείας (culpa lata) συνεταυτίσθησαν μετὰ τοῦ δόλου, ἡ δ' ἐλαφρὰ ἀμέλεια ἐξηκολούθει νὰ ἐκλαμβάνηται ὡς casus. Τὴν διάκρισιν τοῦ δόλου ἀπὸ τῆς βαρείας ἀμελείας καὶ τὴν ἠπιωτέραν αὐτῆς τιμωρίαν εὑρίσκομεν τὸ πρῶτον νομοθετικῶς καθιερωθεῖσαν ἐν τῇ Καρολίνῃ.

Ὁ Βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813 περιέχων εἰδικὰς διατάξεις περὶ δόλου καὶ ἀμελείας, ἀναγράφει ἐν ἄρθρ. 39 τὸν ὁρισμὸν τοῦ δόλου, ὃν δέχεται ὑφιστάμενον ὅταν τὸ ὑπό τινος πραχθὲν ἀδίκημα ὑπῆρξεν ἡ τελικὴ αἰτία καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, ἣν ἀπεφάσισεν ἔχων τὴν συνείδησιν τοῦ παρανόμου καὶ ἀξιοποίνου αὐτῆς. Ἐν τοῖς ἄρθροις 64—72 περιλαμβάνεται ὁ ὁρισμὸς τῆς ἀμελείας καὶ τῶν διαφόρων αὐτῆς βαθμῶν.

Τὰ ἀμέσως ἑπόμενα Βαυαρικὰ νομοσχέδια τοῦ 1822 καὶ 1827 παρητήθησαν πάσης πρὸς ὁρισμὸν τοῦ δόλου καὶ τῆς ἀμελείας ἀποπείρας. Ἀλλὰ τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1831 (ἄρθρ. 37—39) περιέλαβε κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Βαυαρικοῦ ποινικοῦ νόμου εἰδικὰς διατάξεις περιεχούσας τὸν ὁρισμὸν τῆς ἀμελείας καὶ τὴν κατὰ βαθμοὺς διαστολὴν αὐτῆς. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διατάξεων τῶν δύο πρώτων νομοσχεδίων ὑπετυπώθησαν οἱ ὁρισμοὶ τῶν ἄρθρ. 38—45 τοῦ ἡμετέρου ποιν. νόμου περὶ ὧν ἐν τοῖς ἑπομένοις ὁ λόγος.

Ὁρισμοὶ τοῦ ποινικοῦ νόμου.

Γενικοί.

Ἄρθρον 38.

Εἰς τὸ κακούργημα ἀπαιτεῖται δολία προαίρεσις· πλημμελήματα δὲ δύνανται νὰ παραχθῶσιν εἴτε ἐκ δολίας προαιρέσεως, εἴτε ἐξ ἀμελείας.

Ἄρθρον 39.

Εἰς πᾶσαν καθ' ἑαυτὴν παράνομον πρᾶξιν πρέπει δι' ἀκριβοῦς τῶν προκειμένων περιπτώσεων ἐκτιμήσεως, τῆς ἀλληλουχίας αὐτῶν καὶ τῆς ὁμολογίας τοῦ ἐγκαλουμένου, νὰ διακρίνεται ἂν αὕτη ἐπράχθη ἐκ προαιρέσεως δολίας ἢ ἐξ ἀμελείας.

§ 90. Ἐκ τῶν περὶ δολίας προαιρέσεως διατάξεων τοῦ ποιν. νόμου ἐμφαίνεται ὅτι ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἀποφεύγει νὰ δώσῃ γενικόν τινα ὁρισμὸν τοῦ δόλου, ἀσπαζόμενος τὴν γνώμην τῶν συγγραφέων τῶν πρεσβευόντων ὅτι ἡ ὑποτύπωσις τοιούτου τινὸς γενικοῦ ὁρισμοῦ, ἀνήκουσα εἰς τὴν ἐπιστήμην ἐν γένει, οὐ μόνον εἶναι ἀντικείμενον ἀλλότριον τῶν διατάξεων τῆς νομοθεσίας, ἀλλὰ καὶ σύγχυσιν οὐ σμικρὰν δύναται νὰ προξενήσῃ, δεσμεύουσα τὸν δικαστὴν ἐντὸς τοῦ ξηροῦ καὶ ἀκάμπτου γράμματος τοῦ νόμου [1]) καὶ δυσχεραίνουσα οὕτω τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν εἰδικῶν ἑκάστοτε περιπτώσεων.

Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 38 [2]) ὅταν κολάσιμός τις πρᾶξις πηγάζῃ ἐκ δολίας προαιρέσεως δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ἢ ὡς

---

[1]) Περὶ τοῦ ζητήματος ἂν ἐν τῷ ποιν. νόμῳ δέον νὰ ἀναγράφηται ὁ ὁρισμὸς τοῦ δόλου ἐν γένει, καὶ τῶν διαφόρων αὐτοῦ εἰδικῶν περιπτώσεων ὑπάρχει ἀμφισβήτησις παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι. Τὴν καταφατικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος δέχονται ὁ Bauer Abhandl, I σελ. 267-269, ὡς καὶ ὁ Gessler Dolus σελ. 169, 171 καί τινες ἄλλοι. Ἐπικρατεστέρα ὅμως καὶ εὐλογωτέρα εἶναι ἡ ἀποφατικὴ αὐτοῦ λύσις ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ Mittermaier Ueber d. neuesten Zustand der Criminalgesetzg. σελ. 92-94.—Hufnagel Commentar σελ. 101.—Kitka ἐν Archiv d. Criminal R. 1835 σελ. 219.—Berner Allgemeine Strafrechtszeitung. 1861. σελ. 197. Συμφώνως πρὸς τὴν γνώμην ταύτην οἱ πλεῖστοι τῶν τέως ἐν Γερμανίᾳ ἰσχυόντων ποιν. νόμων, ὡς ὁ Βαυαρικὸς τοῦ 1861, ὁ Πρωσσικός, ὁ Σαξωνικός, κατ' ἀπομίμησιν τοῦ γαλλικοῦ ποιν. νόμου οὐδεμίαν εἰδικὴν περιεῖχον διάταξιν περὶ δόλου καὶ ἀμελείας. Ἐπίσης καὶ ὁ νῦν ἰσχύων Γερμανικὸς ποιν. νόμος.

[2]) Βαυαρ. νομοσχεδίου 1822 ἄρθρ. 41.—1827. ἄρθρ. 33.—1831 ἄρθρ. 34.

κακούργημα ἢ ὡς πλημμέλημα, ἀναλόγως τοῦ εἰδικοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος καὶ τῶν συνοδευουσῶν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς περιστάσεων· τοὐναντίον αἱ ἐξ ἀμελείας ἐπελθοῦσαι κολάσιμοι πράξεις οὐδέποτε χαρακτηρίζονται ὡς κακουργήματα, ἀλλ' ὡς πλημμελήματα, ἐλαφρότερον διὰ τοῦτο τιμωρούμεναι.

§ 91. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν γλωσσογράφων, ἐσφαλμένως ἑρμηνευσάντων διαφόρους ῥήσεις τῶν νόμων τῶν Πανδεκτῶν, ἐγεννήθη ἡ δόξα ὅτι ἐπὶ πάσης κολασίμου πράξεως τεκμαίρεται ὁ δόλος τοῦ ὑπαιτίου [1]).

Τὴν θεωρίαν αὐτὴν περὶ τῆς doli præsumptio ὑπεστήριξεν ἐκ τῶν νεωτέρων ἰδίως ὁ Grollman [2]) ἰσχυρισθεὶς ὅτι ἰδιάζον προσὸν τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων εἶναι τὸ αὐτοπροαίρετον, ἐκ τούτου ἕπεται ὅτι πᾶσα πρᾶξις δέον νὰ ἐκλαμβάνηται ὡς ἄμεσος τῆς βουλήσεως ἀπόρροια, καὶ εἰ μὲν ἡ πρᾶξις εἶναι νόμιμος εἰκάζεται ὅτι καὶ ἐν τῇ βουλήσει ὑπῆρχεν ἡ προαίρεσις νομίμου ἐνεργείας, τοὐναντίον δὲ, ἐὰν ἡ πρᾶξις ἦν παράνομος. Πᾶσα δὲ παράνομος πρᾶξις χαρακτηριστέα ἐστὶν ὡς δολία, διότι ἡ ἐξ ἀμελείας ἐκτέλεσις κολασίμου πράξεως προϋποτίθησιν ὅλως ἐκτάκτους ἀφορμὰς ἐνεργείας (πλάνης, ἀγνοίας κτλ.), ὧν τὴν ὕπαρξιν δὲν δικαιοῦταί τις ἐκ τῶν προτέρων νὰ εἰκάσῃ ἀλλ' ἀνάγκη ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει νὰ βεβαιωθῶσι προσηκόντως.

Τὴν θεωρίαν τοῦ Grollman, ἣν ὑπεστήριξεν ἐπί τινα χρόνον καὶ ὁ Feuerbach [3]), καὶ εὑρίσκομεν καθιερωμένην ἐν τῷ βαυα-

---

[1]) Lex. 1. Cod. ad leg. Corn de sicar (9, 16). Lex 5 Cod. de injur (9, 35). Lex 7 pr. de administr. tut (26 7).—Collat. leg. Mos. et Roman. I. 8. Τὸ πλημμελὲς τῆς ὑπὸ τῶν γλωσσογράφων ἑρμηνείας τῶν εἰρημένων νόμων κατέδειξεν ὁ Wening ἐν N. Archiv d. Crim. R. II σελ. 194 ἑπομ. στηριζόμενος ἐπὶ τῶν ἑξῆς νόμων: Lex 1 § 2 de dol. mal. except (44, 4). «Sed an dolo quid factum sit, ex facto intelligitur». Lex 6. Cod. de dol. mal (2, 21). «Dolum ex insidiis perspicuis probari convenit». Lex. 1. § 3 ad leg. Corn. de sicar. (48, 8).—Collat. leg. Mos. et Rom. I. 6. ὅρ. καὶ Welcker Letzte Gründe v. Recht Staat etc. σελ. 572 not. u.

[2]) Grunds. § 55, 147.—Biblioth. für peinl. Rechtswissen. I. 2 σελ. 70-80.

[3]) Ὁ Feuerbach ἀπὸ τῆς ἐννάτης ἐκδόσεως τοῦ περὶ ποιν. δικαίου συγ-

ρικῷ ποινικῷ νόμῳ τοῦ 1813 (ἄρθρον 43), ἀπέκρουσαν ἅπαντες οἱ νεώτεροι, ἰσχυρισθέντες ὅτι τὸ αὐτοπροαίρετον ἐνεργείας τινὸς δὲν ἀποτελεῖ ἀλάνθαστον τεκμήριον τῆς δολίας προαιρέσεως τοῦ πράττοντος, ὅστις εἴτε ἐξ ἀγνοίας, εἴτε ἐκ πλάνης ἐνδέχεται νὰ νομίζῃ θεμιτὴν τὴν πράγματι ἀθέμιτον πρᾶξιν. Ἐκτὸς τούτου, ὡς ἀνωτέρω εἴδομεν ἐν τῇ ἀναπτύξει τῶν γενικῶν ἀρχῶν περὶ δόλου καὶ ἀμελείας, ἵνα ὑποτεθῇ τις ἐνεργήσας ἐκ δολίας προαιρέσεως δὲν ἀρκεῖ νὰ προϊδῃ μόνον τὸ πιθανὸν ἀποτέλεσμα τῆς ἑαυτοῦ ἐνεργείας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποδεχθῇ τὴν ἐνδεχομένην αὐτοῦ πραγμάτωσιν, ἡ δὲ ἀπόφασις πρὸς ἐπιχείρησιν πράξεώς τινος δὲν περιέχει ἀναγκαίως καὶ τὴν ἀποδοχὴν ὅλων τῶν ἐπακολουθημάτων αὐτῆς, ἅτινα εἴτε δὲν ἐγνώριζεν, εἴτε δὲν προεῖδεν ὁ ἐπιχειρήσας τὴν ἐκτέλεσιν. Ἤθελεν ἐπομένως εἶσθαι λίαν παράλογον καὶ ἄδικον, ἐὰν τὸ ἀνέφικτον τῆς προσαγωγῆς τῶν προσηκουσῶν ἀποδείξεων πρὸς ἀντίκρουσιν τοῦ εἰκαζομένου δόλου, ἢ τὸ ἀνεπαρκὲς αὐτῶν, ἠνάγκαζε τὸν δικαστὴν νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τοιούτου τινὸς τεκμηρίου τοῦ νόμου καὶ νὰ καταδικάσῃ τὸν κατηγορούμενον ὡς μετὰ δολίας προαιρέσεως ἐνεργήσαντα [1]).

Τὴν τοιαύτην præsumptio doli, ἀποκρούων ὁ ἡμέτερος νόμος διὰ τοῦ ἄρθρου 39 [2]) ὁρίζει ὅτι ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει ἀπαιτεῖται νὰ βεβαιωθῇ, ἐὰν κολάσιμός τις πρᾶξις ἐξετελέσθη ἐκ δολίας προαιρέσεως ἢ ἐξ ἀμελείας, διὰ τῆς ἐρεύνης τῶν συνοδευουσῶν τὴν ἐκτέλεσιν περιστάσεων, τῆς ἀλληλουχίας αὐτῶν, καὶ τῆς ὁμολογίας τοῦ ἐγκαλουμένου [3]).

γράμματος αὐτοῦ ἐγκατέλιπε τὴν θεωρίαν ταύτην ἀντικαταστήσας τὸ τεκμήριον τοῦ δόλου διὰ τοῦ τεκμηρίου τοῦ καταλογιστοῦ ἐν γένει· ὅρ. § 87 καὶ τὰς ὑπὸ τὴν παράγραφον ταύτην σημειώσεις τοῦ Mittermaier.

[1]) Hufnagel Commentar I σελ. 104. — Berner Imputationslehre σελ. 299.—Henke Criminalr. I σελ. 370 —Heffter Lehrb. § 71.

[2]) Βαυαρ. νομοσχ. 1831 ἄρθρ. 35.—Τὰ δύο προγενέστερα Βαυαρ. νομοσχ. τοῦ 1822 ἄρθρ. 42 καὶ 1827 ἄρθρον 34 καθιεροῦσι τὴν præsumptio doli.

[3]) Περὶ τῆς ἀποδεικτικῆς ἰσχύος τῆς ὁμολογίας τοῦ ἐγκαλουμένου ὅρ. Ἐγχειρίδιον ποιν. δικονομ. § 80 σελ. 318.

Περὶ δόλου.

Ἄρθρ. 40.

«Ἐὰν ὑπάρχωσι λόγοι πείθοντες ὅτι ἡ καθ' ἑαυτὴν παράνομος πρᾶξις ἐτελέσθη μὲ δολίαν προαίρεσιν, καὶ ἐὰν ἡ πρᾶξις εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ προκύπτῃ συνήθως ἐκ ταύτης ἀμέσως, κατὰ γενικὴν ἢ κατὰ πεῖραν γνωστὴν ἰδίως εἰς τὸν πράξαντα, ὡρισμένον τι ἀποτέλεσμα, ἢ νὰ εἰμπορῇ μὲ τὴν αὐτὴν εὐκολίαν νὰ γεννᾶται μεγαλήτερόν τι ὡς καὶ μικρότερον κακόν, ὑποτίθεται τότε, ὅτι ὁ πράξας ἐσκόπει τὸ γενόμενον ἀποτέλεσμα, καθόσον δὲν ἐξάγεται ἐκ τῶν περιστάσεων ἡ βεβαιότης ἢ ἡ πιθανότης, ὅτι ὁ σκοπός του ὡρισμένως καὶ ἀποκλειστικῶς ἔτεινεν εἰς ἄλλο τι ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα».

Ἄρθρον 41.

«Εἶναι ἀδιάφορον, ἂν ἡ εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον μνημονευθεῖσα βεβαιότης ἢ πιθανότης ὑπάρχῃ, ὁσάκις ὁ νόμος ὁρίζει ἐπὶ εἰδικῶν περιπτώσεων τὴν ποινὴν κατὰ τὸ βάρος μόνον τοῦ γενομένου ἀποτελέσματος, μηδόλως φροντίζων ἐὰν ὁ σκοπὸς ἀπέβλεπεν ὡρισμένως τοῦτο τὸ ἀποτέλεσμα».

Ἄρθρον 42.

«Ἀσύνηθές τι ἀποτέλεσμα τότε μόνον δύναται νὰ καταλογισθῇ εἰς τὴν δολίαν προαίρεσιν τοῦ πράξαντος, ὅταν μετὰ βεβαιότητος εἰμπορῇ νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἐνυπῆρχεν εἰς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ».

§ 92. Καθ' ἃ ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν ὁ δόλος, ἐκ τῆς συναφείας τῆς ἐνεργείας τοῦ δρῶντος πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ χαρακτηρίζεται ἢ

ὡς ὡρισμένος, τεἰνων εἰς παραγωγὴν ἑνὸς καὶ μόνου ἀποκλειστικῶς ἀποτελέσματος, ἢ ὡς ἀόριστος, ἀποβλέπων εἰς τὴν ἐνδεχομένην πραγμάτωσιν ἑνός τινος ἐκ πλειόνων ἀποτελεσμάτων, ἅτινα ἐπίσης προεῖδεν ὁ πράττων, ὅτε ἢ ὡς dolus alternativus, ἢ ὡς dolus eventualis χαρακτηρίζεται. Ἀφοῦ λοιπὸν κατὰ τὸν ἐν ἄρθρῳ 39 τεθέντα κανόνα βεβαιωθῇ ἡ ὕπαρξις τοῦ δόλου, ἐπάναγκες καθίσταται ὅπως εἰδικώτερον ὁρισθῇ καὶ ἡ ἔκτασις αὐτοῦ κατὰ τὰς διαφόρους παραστάσεις καθ' ἃς ἐμφανίζεται. Εἰς τοῦτο ἀποβλέπει ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 40, ἥτις λαμβάνουσα ὡς ἀφετηρίαν τὴν βεβαίωσιν τοῦ δόλου προβαίνει εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς ἐκτάσεως αὐτοῦ, ὁρίζουσα ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ dolus alternativus, καὶ ἐπὶ τοῦ dolus eventualis τὸ ἐπελθὸν μικρότερον ἢ μεγαλείτερον ἀποτέλεσμα, ὅπερ ἠδύνατο ὁ ὁρῶν νὰ προίδῃ ὡς ἐνδεχόμενον νὰ ἐπέλθῃ, δέον νὰ λογίζηται ὡς πηγάζον ἐκ τῆς δολίας αὐτοῦ προαιρέσεως. Διὰ τοῦ τοιούτου ὁρισμοῦ ματαιοῦνται αἱ ἐνστάσεις, ἃς ὁ κατηγορούμενος ἠδύνατο νὰ προτείνῃ ὅπως ἀποτρέψῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ βάρος τῆς εὐθύνης διαφόρων ἀποτελεσμάτων τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, ἰσχυριζόμενος ὅτι ὁ σκοπὸς ἐξ οὗ ὡρμήθη ἔτεινεν εἰς ἕτερόν τι ἀποτέλεσμα, καὶ ὅτι τὰ συμβάντα εἰσὶν ἀλλότρια τῆς βουλήσεως καὶ μὴ συνᾴδοντα πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅμως, ὡς ἐκ τῆς ἀμέσως παρακατιούσης διατάξεως τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου ἐμφαίνεται, δὲν ἀποκλείεται ἡ ἀνταπόδειξις πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ ὑποτιθεμένου dolus alternativus, ἢ dolus eventualis, διότι ὅταν μετὰ βεβαιότητος ἢ πιθανότητος ἐξάγεται ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ κατηγορουμένου ἔτεινεν ὡρισμένως καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς ἄλλο τι ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα, δὲν καταλογίζεται τὸ συμβὰν εἰς τὸν δόλον αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξ ἀμελείας προελθὸν λογίζεται. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὑπάρχει συρροὴ δόλου καὶ ἀμελείας καὶ ἐφαρμόζεται ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 109.

Κύριος ὅμως σκοπὸς τῆς ἀνταποδείξεως ἔσται οὐχὶ ἡ ἄρνησις τοῦ δόλου, ὅστις, καθ' ἃ ἐν προοιμίῳ τοῦ ἄρθρου 40 ὁρίζεται, ἐβεβαιώθη ἤδη, ἀλλ' ἡ ἀπόκρουσις τοῦ dolus eventualis ἢ alternativus, καὶ ἡ ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως ὡρισμένου δόλου.

Ἡ τοιαύτη ἀνταπόδειξις δὲν ἐπιτρέπεται κατὰ τὸ ἄρθρ. 41

ὅταν ὁ νόμος ὁρίζῃ τὴν ποινὴν ἐπὶ εἰδικῶν τινων περιπτώσεων κατὰ τὸ βάρος μόνον τοῦ γενομένου ἀποτελέσματος, ἀδιαφόρως ἂν τοῦτο ἐπῆλθεν ἐξ ὡρισμένου, ἢ ἐξ ὑπαμοιβῆς, ἢ ἐνδεχομένου δόλου. Οὕτω λ. χ. κατὰ τὸ ἄρθρ. 179 Π. Ν. εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ ὁδηγοὺς στάσεως ἐπιβάλλεται ἡ ποινὴ τῶν διὰ βίου δεσμῶν ἐὰν συνέβη φόνος, ἐμπρησμός, ἀναίρεσις, ἢ λῃστευσις, ἀδιαφόρως ἂν εἶχον σκοπὸν τῆς ἐκτελέσεως τῶν τοιούτων ἀδικημάτων ἢ μή, καὶ ἂν συμμετέσχον τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν. Ἐπίσης ἐπὶ τῆς φαρμακείας, κατὰ τὸ ἄρθρ. 289, ἐὰν ἐπέλθῃ ὁ θάνατος τοῦ λαβόντος τὸ δηλητήριον, εἶναι πάντῃ ἀδιάφορον νὰ ἐξετασθῇ ὁ σκοπὸς δι' ὃν ἐδόθη, διότι ὁ ἔνοχος τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου (ὅρ. καὶ ἄρθρ. 169—181—307—318).

Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 40 τὸ τεκμήριον τοῦ ἐξ ὑπαμοιβῆς ἢ ἐνδεχομένου δόλου χωρεῖ, ὅταν τὸ ἀποτέλεσμα ἐνεργείας τινὸς προκύπτῃ συνήθως ἐκ ταύτης ἀμέσως κατὰ γενικὴν ἢ κατὰ πεῖραν γνωστὴν ἰδίως εἰς τὸν πράξαντα. Τὴν διάταξιν αὐτὴν συμπληροῖ ἡ τοῦ ἄρθρου 42 ὁρίζουσα ὅτι, ὅταν ἀσύνηθές τι ἀποτέλεσμα ἐπέλθῃ, δὲν καταλογίζεται εἰς τὴν δολίαν προαίρεσιν τοῦ δρῶντος, ἐξαίρεσις δὲ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ὑπάρχει τότε μόνον, ὅταν μετὰ βεβαιότητος ἀποδειχθῇ ὅτι ἐνυπῆρχε καὶ τὸ συμβὰν ἀσύνηθες ἀποτέλεσμα εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ πράξαντος.

Περὶ ἀμελείας.

Ἄρθρον 43.

«Ὅστις ἄνευ μὲν δολίας προαιρέσεως δι' ἔλλειψιν δὲ τῆς προσηκούσης προσοχῆς ἔπραξεν ἢ παρέλιπέ τι, ὅθεν ἀνεφύη ἀδικία τις, τιμωρεῖται εἰς τὰς παρὰ τοῦ νόμου ὡρισμένας περιπτώσεις ὡς ἔνοχος ἀμελείας».

Ἄρθρον 44.

«Ἡ ποινὴ τῆς ἀμελείας ἐπιβάλλεται συμφώνως μὲ τοὺς εἰς τὸν παρόντα νόμον περὶ ἑκάστης περιπτώσεως δεδομέ-

νους ποινικοὺς ὁρισμούς. Ὡς πρὸς τὸ μέτρον δὲ τῆς ποινῆς πρέπει νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν τὸ μέγεθος καὶ ὁ κίνδυνος τῆς γενομένης ἀμελείας, ἡ φύσις καὶ τὸ ποσὸν τῆς προξενηθείσης ζημίας, καὶ ἡ σχέσις πρὸς τὴν ἐπικειμένην πρὸς τὸ ἔγκλημα ἢ τὸ προαιρετικὸν πλημμέλημα ποινήν».

§ 93. Ἐν ᾧ, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ὁ νομοθέτης παρέλειψε νὰ δώσῃ τὸν ὁρισμὸν τοῦ δόλου, ἐν ἄρθρ. 43 ὁρίζει τὴν ἀμέλειαν χαρακτηρίζων ὡς ἔνοχον αὐτῆς πάντα ὅστις ἄνευ δολίας προαιρέσεως, δι' ἔλλειψιν ὅμως τῆς προσηκούσης προσοχῆς, ἔπραξεν ἢ παρέλιπέ τι ὅθεν ἀνεφύη ἀδικία τις. Πρόδηλον ὅτι ὁ τοιοῦτος ὁρισμὸς τῆς ἀμελείας ὁ διὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς δολίας προαιρέσεως προβαίνων εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν συστατικῶν τῆς ἀμελείας στοιχείων, δὲν εἶναι ἄρτιος, ἐν ὅσῳ ἐν τῷ νόμῳ δὲν συνυπάρχει καὶ ὁ ὁρισμὸς τῆς δολίας προαιρέσεως, οὐχ ἧττον ὅμως δυνατὸν νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ὁδηγίαν τοῦ δικαστοῦ, ὅπως γενικώτερον τὴν ἔννοιαν τοῦ δόλου καὶ τῆς ἀμελείας σχηματίσῃ.

Ἐκ τῆς ῥήσεως τοῦ ἄρθρ. 43 ὅτι ὁ ἔνοχος ἀμελείας «***τιμωρεῖται εἰς τὰς παρὰ τοῦ νόμου ὡρισμένας περιπτώσεις***» ἕπεται ὅτι ὁ νομοθέτης, ἔχων ὑπ' ὄψιν τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τῆς ἀμελείας, δὲν κηρύσσει τὸν ἔνοχον αὐτῆς ἐν γένει ἀξιοτιμώρητον, ἀλλ' ἐπιφυλάσσεται ἐν τῷ εἰδικῷ μέρει νὰ ὁρίσῃ τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἡ ἀμέλεια ἐπισύρει ποινικὴν καταδίωξιν. Ἐπίσης καὶ ἐν τῷ ἄρθρ. 44, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τῆς ποινῆς τῆς ἀμελείας, δὲν ὁρίζεται γενικώτερον ἡ καταγνωστέα ποινή, ἀλλ' ὁ διορισμὸς ταύτης κανονίζεται κατὰ τὰς περὶ ἑκάστης εἰδικῆς περιπτώσεως ὑπαρχούσας διατάξεις. Ἑπόμενος δ' ὁ ἡμέτερος νομοθέτης τῇ γνώμῃ τῶν νεωτέρων ποινικολόγων δὲν διαγράφει βαθμοὺς τῆς ἀμελείας, διακρίνων αὐτὴν εἰς βαρεῖαν καὶ ἐλαφρὰν (culpa lata, culpa levis), ὡς ἐγένετο ἐν τῷ βαυαρικῷ νομοσχεδίῳ τοῦ 1831, ἐξ οὗ ἠρανίσατο τὰς διατάξεις αὐτοῦ, οὐδ' ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀμελείας ὁρμώμενος καθιεροῖ τὴν καταγνωστέαν ποινήν, ἀλλ' ἐν γένει ὁρίζει ὅτι τὸ μέτρον τῆς ποινῆς κανονίζεται ἐκ τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ κινδύνου τῆς ἀμελείας, ἐκ τῆς φύσεως καὶ τοῦ ποσοῦ τῆς προξε-

νηθείσης ζημίας, καὶ ἐκ τῆς σχέσεως τῆς εἰς τὸ κακούργημα ἢ τὸ ἐκ δολίας προαιρέσεως πλημμέλημα ἐπιβλητέας ποινῆς. Ἐκ τούτων λοιπὸν ὁδηγούμενος ὁ δικαστὴς δύναται ἑκάστοτε νὰ ὁρίζῃ τὸ προσῆκον μέτρον τῆς ποινῆς ἐντὸς τοῦ διαγραφομένου ἀνωτάτου καὶ κατωτάτου ὅρου.

Συρροὴ δόλου καὶ ἀμελείας.

Ἄρθρον 45.

«Ἐὰν ἐκ τῶν προκειμένων περιστάσεων κατὰ τὰ ἄρθρ. 40—42 ἐξάγεται ὅτι ὁ πράξας ἐσκόπει ἄλλο τι ὀλιγώτερον ἀξιόποινον παρὰ τὸ συμβὰν ἀποτέλεσμα, ἡ πρᾶξις αὐτοῦ, καθ' ὅσον μὲν ἐμπεριείχετο εἰς τὸν σκοπόν του, καταλογίζεται ὡς ἂν εἰ ἐγίνετο ἐκ προαιρέσεως, ὡς πρὸς τὸ συμβὰν δὲ ἀποτέλεσμα, ὡς ἂν εἰ ἐγίνετο ἐξ ἀμελείας, καὶ ἐφαρμόζεται τότε ὁ ὅρος τοῦ 109 ἄρθρου».

§ 94. Τὰς περὶ δόλου καὶ ἀμελείας διατάξεις συμπληροῖ τὸ ἄρθρον 45 ὅπερ πραγματεύεται περὶ συρροῆς δόλου καὶ ἀμελείας, ἣν τινὲς ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων συγγραφέων ἔμμεσον δόλον dolum indirectum ἐκάλεσαν, ὁ δὲ Feuerbach μετωνόμασε culpa dolo determinata. Τοιαύτη, συρροὴ ὑπάρχει κατὰ τὸ ἄρθρον 45, ὅταν ὁ πράξας ἐσκόπει ἄλλο τι ὀλιγώτερον ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα παρὰ τὸ συμβάν, ὅθεν περιέχει ἀπόπειραν ἐγκληματικῆς πράξεως ἐκ δολίας προαιρέσεως, καὶ τετελεσμένον ἔγκλημα ἐξ ἀμελείας. Π.χ. ὁ Α εἰσέρχεται ἐπὶ σκοπῷ κλοπῆς νύκτωρ εἴς τινα κατοικίαν ὅπου ἀνάπτει φῶς πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς κλοπῆς, φοβηθεὶς δὲ ἔκ τινος αἰφνιδίου κρότου μὴ φωραθῇ, τρέπεται εἰς φυγὴν ἀφίνων τὸ φῶς ἀνημμένον, ἐξ οὗ μεταδίδεται τὸ πῦρ εἰς τὴν οἰκίαν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θέλομεν ἔχει ἀπόπειραν κλοπῆς ἐκ δολίας προαιρέσεως, καὶ ἐμπρησμὸν ἐξ ἀμελείας. Ἐπίσης ἐὰν ὁ Α ἐγένετο ἔνοχος βιασμοῦ, ὁ δὲ βιασμὸς αὐτοῦ ἐπέφερε συγχρόνως ἄμβλωσιν, διότι ἡ βιασθεῖσα ἐκυοφόρει, ὑπάρχει συρροὴ δόλου καὶ ἀμελείας,

ἥτις κατὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς περὶ τῆς συρροῆς τῶν ἐγκλημάτων τιμωρεῖται διὰ τῆς βαρυτέρας ποινῆς ἣν ἐπισύρει ἡ ἑτέρα τῶν πράξεων αὐτῶν, ἐπιτεινομένης ἀναλόγως ἕνεκα τῆς καταγνωστέας καὶ εἰς τὴν ἄλλην πρᾶξιν ποινῆς.

§ 95. Διεξελθόντες τὰς εἰδικὰς τοῦ νόμου διατάξεις περὶ δόλου καὶ ἀμελείας καὶ τῆς συρροῆς ἀμφοτέρων, ἐναργῶς κατανοοῦμεν τὸν λόγον δι' ὃν ἅπαντες οἱ νεώτεροι ποινικοὶ νόμοι παρέλειψαν αὐτάς, ἀλυσιτελεῖς πάντῃ ἀποδειχθείσας, καὶ μηδεμίαν πρακτικὴν ὠφέλειαν παρεχούσας τῷ δικαστῇ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου [1]). Ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐρρήθη ὁ ὁρισμὸς τοῦ δόλου καὶ τῆς ἀμελείας εἶναι ἔργον κυρίως τῆς ἐπιστήμης· ὁ νομοθέτης ἐπιχειρῶν νὰ διαγράψῃ αὐτὸν διὰ γενικοῦ τινος τύπου διατρέχει τὸν βέβαιον κίνδυνον τῆς συγχύσεως τῆς ἐννοίας αὐτοῦ. Ταῦτα συνειδὼς καὶ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης παρέλειψε μὲν καθ' ὁλοκληρίαν τὸν ὁρισμὸν τοῦ δόλου, ἀτελῶς δὲ τὸν ὁρισμὸν τῆς ἀμελείας ὑπετύπωσεν ἐν ἄρθρῳ 42. Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 38, ὅπερ τῶν ἄλλων προτέτακται, οὐδὲν ἕτερον περιέχει ἢ τὸ ἁπλούστερον καὶ φυσικώτερον συμπέρασμα, εἰς ὃ ἄνευ ἐνδοιασμοῦ καταλήγει τις, ἀναγινώσκων τὰς ἐν τῷ εἰδικῷ μέρει τοῦ νόμου διατάξεις περὶ τῶν διαφόρων κολασίμων πράξεων. Τὰ δὲ ἄρθρ. 30—42, κανονίζοντα κυρίως τὴν τοῦ δόλου ἀπόδειξιν, καταλληλοτέραν ἴσως ἤθελον εὕρει θέσιν μεταξὺ τῶν περὶ ἀποδείξεως διατάξεων τῆς ποινικῆς διαδικασίας, ἐὰν αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἐξεταζόμενα δὲν ἀπεδείκνυντο στερούμενα πάσης σκοπιμότητος. Ἀφοῦ ἅπαξ ἐκ τοῦ νόμου ἡμῶν ἐξωβελίσθη τὸ τεκμήριον τοῦ δόλου, καὶ ἄνευ τῆς συνδρομῆς τοῦ ἄρθ. 39 ὡς καὶ τῶν σχετικῶν αὐτῷ 40—42 καὶ 45, νοεῖται οἴκοθεν ὅτι οἱ δικασταὶ ὀφείλουσι νὰ σχηματίσωσι τὴν ἑαυτῶν πεποίθησιν, ὁδηγούμενοι ἐκ τῶν προσαγομένων ἀποδείξεων περὶ τῶν πραγματικῶν γεγονότων τῶν συντελούντων πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς πράξεως καὶ βεβαίωσιν τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 92 τῆς Ποινικῆς δικονο-

---

[1]) Οὔτε ὁ Βελγικός, οὔτε ὁ Γερμανικός, οὔτε ὁ Ἰταλικὸς ποιν. νόμος περιέχουσιν εἰδικὰς διατάξεις περὶ δόλου καὶ ἀμελείας.

μίας. ἥτις κατέστρεψε τοὺς νομικοὺς περὶ ἀποδείξεως κανόνας, καὶ τὸν δικαστὴν ἐλεύθερον κατέστησε κριτὴν περὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν πραγματικῶν γεγονότων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΕΛΕΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΠΟΠΕΙΡΑΣ ΑΞΙΟΠΟΙΝΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Εἰσαγωγή.

§ 96. Ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ ἐξετάζοντες τὴν ἐγκληματικὴν πρᾶξιν ἐκ τῆς καθ' ὑποκείμενον παραστάσεως ἠρευνήσαμεν τὴν συνάφειαν τοῦ γεγονότος, τοῦ ἀποτελοῦντος τὴν τοῦ δικαίου προσβολήν, πρὸς τὴν βούλησιν τοῦ ὁρῶντος, ἐκ τῆς ἐρεύνης δ' αὐτῆς ἐπορίσθημεν τὰς ἐννοίας τοῦ δόλου καὶ τῆς ἀμελείας ὡς καὶ τὰς παντοειδεῖς περιπτώσεις, καθ' ἃς εἴτε διακεκριμέναι εἴτε ἐν συνδρομῇ μετ' ἀλλήλων τυγχάνουσιν. Ἐὰν ἤδη ἀναστρέψωμεν τὴν ἔρευναν καὶ ὡς ἀφετηρίαν λαμβάνοντες τὴν κατ' ἀντικείμενον ἢ ἐξωτερικὴν παράστασιν τοῦ ἀδικήματος, ἐρευνήσωμεν τὴν ὑφισταμένην συνάφειαν αὐτῆς πρὸς τὴν βούλησιν τοῦ πράξαντος, ποριζόμεθα τὰς ἐννοίας τοῦ τετελεσμένου ἀδικήματος καὶ τὴν τοῦ ἀποπειραθέντος, διότι εἰ μὲν γεγονός τι ἀντιστοιχεῖ καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὴν βούλησιν τοῦ πράξαντος θέλομεν ἔχει ἀδίκημα τετελεσμένον, εἰ δὲ τοὐναντίον τὸ γεγονὸς δὲν ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς πρὸς τὴν βούλησιν αὐτοῦ, ἤτις εἶναι πολὺ τοῦ γεγονότος ὑπερτέρα, ἡ πρᾶξις χαρακτηρίζεται ὡς ἀπόπειρα μόνον ἀδικήματος. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται σαφῶς ἡ ὑφισταμένη συνάφεια μεταξὺ δόλου καὶ ἀμελείας ἀφ' ἑνός, καὶ τελέσεως καὶ ἀποπείρας ἀφ' ἑτέρου, καὶ ὁ λόγος δι' ὃν ἡ μὲν ἀπόπειρα προϋποτίθησι πάντοτε δολίαν προαίρεσιν, ἡ δὲ ἀμέλεια συνεπάγεται πάντοτε τὴν ἔννοιαν τῆς τετελεσμένης πράξεως, ὡς παρακατιὸν ἐν τῇ ἀναλύσει τῶν συστατικῶν ὅρων τῆς ἐννοίας τῆς ἀποπείρας θέλομεν ἴδει.

§ 97. Ἡ ἔννοια τῆς ἀποπείρας προήχθη βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἐν ταῖς νομοθεσίαις τῶν διαφόρων ἐθνῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ Μεσαίωνος. Ἐν τῷ ἀρχαιοτέρῳ Ῥωμαϊκῷ δικαίῳ, ὅτε τὸ ποι-

νικὸν δίκαιον δὲν διεκρίνετο προσηκόντως ἀπὸ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, ἡ ἀπόπειρα κολασίμου πράξεως, ἥτις δὲν ἔσχεν ὡρισμένον ἀθέμιτον ἀποτέλεσμα, ἔμενεν ἐντελῶς ἀτιμώρητος. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐξηκολούθησεν ἰσχύουσα καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Quaestiones perpetuae, ἀλλ' ὅμως οἱ εἰσαγαγόντες αὐτὰς νόμοι ἀνέγραψαν ὡς αὐτοτελῆ ἐγκλήματα διαφόρους πράξεις, ἃς κατὰ τὰς νῦν ἐπικρατούσας ἀρχὰς ἤθελέ τις χαρακτηρίσει ὡς ἀπόπειραν τῆς ἐκτελέσεως ἀδικήματος, τοὺς δὲ ἐνόχους τῶν τοιούτων πράξεων δι' ἐπὶ τούτῳ ὡρισμένης ποινῆς ἐτιμώρουν. Ἡ ἔννοια τῆς ἀποπείρας ἤρξατο κυρίως ἀναπτυσσομένη μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν Quaestiones perpetuae, ὅτε, οὐ μόνον αἱ ρητῶς ἐν τοῖς νόμοις χαρακτηριζόμεναι ὡς ἀξιόποινοι πράξεις, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἐνέργεια πρὸς ἐπιχείρησιν αὐτῶν ἐνομίζετο ἀξιόποινος [1]).

Ἐπίσης καὶ ἐν τῷ Μεσαίωνι ἕνεκα τῆς ἐπικρατούσης κατ' ἀντικείμενον ἐκτιμήσεως τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως, δὲν διεκρίνετο ἐν γένει ἡ ἀπόπειρα τῶν κολασίμων πράξεων, οὐδ' ὑπῆρχον ὡρισμέναι ποιναὶ πρὸς τιμωρίαν αὐτῆς. Ἐξαίρεσιν τοῦ γενικοῦ τούτου κανόνος ἀπετέλει ἡ δι' ἠπιωτέρας ποινῆς τιμωρία προπαρασκευαστικῶν τινων πράξεων ἐφ' ὡρισμένων ἐγκλημάτων, οἷον τῆς ἐσχάτης προδοσίας, τοῦ φόνου, τοῦ ἐμπρησμοῦ, τῆς μοιχείας, κτλ. [2]).

Κατὰ πρῶτον διὰ τῶν ἐρευνῶν τῶν Ἰταλῶν νομοδιδασκάλων ἐπεκράτησεν ἡ δόξα περὶ τοῦ ἀξιοποίνου τῆς ἀποπείρας, ἥτις μετ' ὀλίγον καὶ διὰ ρητῶν νομοθετικῶν διατάξεων ἐκυρώθη. Ἐν τῇ Καρολίνῃ (ἄρθρ. 178) ἀναγράφεται ἡ ἀρχὴ τῆς τιμωρίας τῆς ἀποπείρας ὅλων τῶν ἐγκλημάτων καὶ ἡ διαστολὴ τοῦ μεγέθους τῆς καταγνωστέας

---

[1]) Ἐκ τῆς θεωρίας ταύτης ὁρμώμενος ὁ Ἀρμενόπουλος ἐν Βιβλ. Δ. 6, 1. λέγει: «φονεὺς ἐστὶν ὁ σκοπὸν ἔχων φονεῦσαι, κἂν φονεύσῃ κἂν μὴ φονεύσῃ»· ὅρ. Zirkler Archiv d. Crim. R. 1839 σελ. 282-291.—Köstlin System I. σελ. 215, 216.—Wächter Lehrbuch. I. σελ. 138.—Rein Criminal Recht d. Römer σελ. 122.—Krug v. Versuche d. Verbrechen. 1854 σελ. 9.—Baumgarten die Lehre v. Versuche d. Verbrechen. 1888. σελ. 5. ἑπομ.—Α. Κ. Μεταξᾶ Συστ. ποιν. δικαίου τόμ. Α'. § 28 ἑπομ.

[2]) Zachariae Ueber d. Versuch. I. σελ. 164-167. II. σελ. 129-134.

ποινῆς, ἀναλόγως τῆς προσεγγίσεως τῆς ἀποπείρας πρὸς τὸ τετελεσμένον ἔγκλημα [1]).

§ 98. Ἐὰν ἀναζητήσωμεν τὸν λόγον τοῦ ἀξιοποίνου ἐν γένει τῆς ἀποπείρας παρατηροῦμεν ὅτι διαφοροτρόπως διατυποῦται οὗτος ὑπὸ τῶν συγγραφέων κατὰ τὸ ὑποκείμενον σύστημα περὶ τῆς δικαιολογικῆς βάσεως τῆς ποινῆς Οἱ τῶν σχετικῶν περὶ ποινῆς θεωριῶν ὀπαδοὶ ὁμοφώνως συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τοῦ ἀξιοποίνου τῆς ἀποπείρας. Καὶ ὅσοι μὲν ἐξ αὐτῶν ὡς δικαιολογικὴν βάσιν τῆς ποινῆς τὴν θεωρίαν τῆς βελτιώσεως ὑποστηρίζουσι, δέχονται ὅτι πᾶσα οἱαδήποτε ἀπόπειρα πρὸς ἐκτέλεσιν κολασίμου πράξεως δέον νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀξιόποινος, διότι δι' αὐτῆς ἐκδηλοῦται ἤδη ἡ πρὸς τὸ ἀδικῆσαι ροπή, ἡ δὲ ποινὴ κύριον ἔχει σκοπὸν τὴν βελτίωσιν τῆς κακοβούλου διαθέσεως. Ὅσοι δὲ τὴν θεωρίαν τῆς προκαταλήψεως ἢ τῆς ἐκφοβίσεως ὑπερασπίζουσι, νομίζουσιν ὅτι ἀνάγκη μέσως νὰ τιμωρῆται ἡ ὁπωσδήποτε ἐκδηλωθεῖσα διάθεσις πρὸς τὸ ἀδικῆσαι, ὅπως ἀσφαλέστερον ἐπιτευχθῇ ὁ τῆς ποινῆς σκοπὸς ὁ ἀποβλέπων εἰς τὴν παρεμπόδισιν τῶν κολασίμων πράξεων, ἢ τὴν ἐκφόβισιν τῶν ἀδικούντων [2]). Κατὰ τὰς εἰρημένας θεωρίας ἡ ποινὴ καταγινώσκεται ἕνεκα μόνον τῆς ἐκδηλωθείσης δολίας προαιρέσεως καὶ τὸ μέγεθος αὐτῆς κανονίζεται ἀναλόγως τῆς ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει ἐντάσεως τῆς βουλήσεως, κύριον ἔχουσα σκοπὸν τὴν ἀποτροπὴν τῆς διαπράξεως ἐν τῷ μέλλοντι κολασίμων πράξεων. Οἱ τοιοῦτοι ὅροι τοῦ ἀξιοποίνου τῆς ἀποπείρας πηγάζουσιν ἐκ τῆς ἐσφαλμένης δικαιολογικῆς βάσεως τῆς ποινῆς, ἣν αἱ σχετικαὶ δέχονται θεωρίαι, διὸ ἐντελῶς ἡμαρτημένοι ἐξελέγχονται, ἀποδειχθέντος τοῦ ἀνυποστάτου τῶν τοιούτων θεωριῶν.

Οἱ ἀποδεχόμενοι τοὐναντίον τὰς ἀπολύτους περὶ ποινῆς θεωρίας πρεσβεύουσιν, ὡς γνωστόν, ὅτι ἡ ποινὴ δὲν ἐπιδιώκει ἀποκλειστικῶς τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἐπιτυχίαν σκοποῦ τινος, οὐδὲ ἁρμόζει νὰ

---

[1]) Geib Lehrb. II § 100 σελ. 295.—Baumgarten v. Versuche σελ. 110 ἑπομ.—Liszt Lehrb. § 45 σελ. 203.

[2]) Feuerbach Kritik d. Kleinschrod. Entw. II. σελ. 101. — Lelièvre Commentatio de conatu delict. σελ. 265.

ρυθμίζηται ἀναλόγως τοῦ ἐπικινδύνου τῆς κολασίμου πράξεως, ἀλλ' ὅτι τὸ ἀδίκημα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἐστὶ τιμωρητέον, ἡ δὲ ποινὴ δέον νὰ ὁρίζηται ἑκάστοτε ἀναλόγως αὐτοῦ. Συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτὴν φρονοῦσιν ὅτι καὶ ἡ ἀπόπειρα τῶν ἀδικημάτων εἶναι τιμωρητέα οὐχὶ διὰ τὴν ἐκδηλωθεῖσαν μόνον ἐγκληματικὴν διάθεσιν, οὐδὲ διὰ τὸν ἐπικίνδυνον αὐτῆς χαρακτῆρα ἐν γένει, ἀλλὰ μόνον ἐφ' ὅσον καὶ διότι περιέχει ἐν ἑαυτῇ προσβολὴν τοῦ δικαίου. Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ὁρμώμενός τις δύναται εὐλόγως νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ ἀξιόποινον τῆς ἀποπείρας ἔγκειται κυρίως ἐν αὐτῇ τῇ ἐπιχειρηθείσῃ πράξει, ἥτις καὶ ὅταν δὲν ἀποτελῇ ἰδιαίτερον εἶδος ἐγκλήματος προβλεπόμενον καὶ τιμωρούμενον ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ νόμου, δέον νὰ τιμωρηθῇ διὰ τὴν ἀπειληθεῖσαν διατάραξιν τῆς ἐννόμου τάξεως ἐν τῇ κοινωνίᾳ, καὶ τὴν ἀρξαμένην προσβολὴν τοῦ δικαίου, ὅπερ ἡ πολιτεία ἀπαραίτητον ἔχει καθῆκον νὰ ὑπερασπίζῃ [1]).

Περὶ τελέσεως.

Ἄρθρον 46.

« Ὁ ἔνοχος πράξεως περιεχούσης πᾶν ὅ, τι κατὰ τὸν παρόντα ποινικὸν νόμον ἀπαρτίζει τὴν ἔννοιαν ὡρισμένου τινὸς κακουργήματος ἢ πλημμελήματος, ἐπισύρει εἰς ἑαυτὸν πλήρη τοῦ κακουργήματος ἢ τοῦ πλημμελήματος τούτου τὴν ποινήν. Ὁσάκις δ' ἀπαιτεῖται ὡρισμένον τι ἀποτέλεσμα παρὰ τοῦ νόμου, ἡ παράβασις θεωρεῖται ὡς τελεία ἀφοῦ συμβῇ τὸ ἀποτέλεσμα ».

§ 99. Ὅταν τὸ ἐκ τινοςἐνεργείας ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα ἀντιστοιχῇ καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἐπιχειρήσαντος τὴν τοιαύ-

---

[1]) Mittermaier N. Archiv. d. Crim. R. 1. σελ. 169. — Zacharial v. Versuche I. § 49, 53 σελ.78 ἑπομ.—Hepp Versuche über einzelne Lehren d. Strafrechtswissenschaft. σελ. 284. — Liszt Lehrb. § 45 σελ. 203.

την ἐνέργειαν προσώπου καὶ τὴν πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ περιλαμβάνῃ, λέγομεν ὅτι ἡ πρᾶξις εἶνε τετελεσμένη. Ἐὰν ἡ πρᾶξις αὕτη ἀποτελῇ ἀδίκημα ἀξιόποινον καὶ ποῖον, ζητητέον ἐν ταῖς διατάξεσι τοῦ ποινικοῦ νόμου. Διὸ καὶ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἐπιχειρῶν νὰ δώσῃ ἐν ἄρθρ. 46, ὅπερ ἐκ τοῦ ἄρθρ. 42 τοῦ Βαυαρικοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1831 [1]) ἠρανίσθη, τὸν ὁρισμὸν τοῦ τετελεσμένου ἀδικήματος παραπέμπει εἰς τοὺς εἰδικοὺς ὁρισμοὺς τοῦ νόμου καὶ ἑπομένως ὡς τετελεσμένον ἀδίκημα χαρακτηρίζει τὸ περιέχον ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τὰ ἀπαρτίζοντα, κατὰ τὸν ποινικὸν νόμον, τὴν ἔννοιαν ὡρισμένου τινὸς κακουργήματος ἢ πλημμελήματος. Ὅταν βεβαιωθῇ ἡ ὕπαρξις ἁπάντων τῶν τοιούτων στοιχείων ὁ ἔνοχος τῆς πράξεως ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ πλήρη τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζομένην ποινήν. Τοὐναντίον ἐὰν ἐλλείπωσί τινα ἐκ τῶν στοιχείων αὐτῶν, ἡ πρᾶξις δυνατὸν μὲν καὶ τότε νὰ ᾖναι ἀξιόποινος, δὲν ἐφαρμόζεται ὅμως κατὰ τοῦ ἐνόχου αὐτῆς ἡ ποινὴ ἣν ὁρίζει ὁ νόμος, προϋποθέτων τὴν ὕπαρξιν ἁπάντων τῶν ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ σκοπουμένου ἀδικήματος περιεχομένων στοιχείων. Οὕτω λ. χ. ὁ ποινικὸς νόμος ἐν ἄρθρῳ 288 κηρύσσει ἔνοχον φόνου πάντα ὅστις ἐκ προμελέτης ἀπεφάσισεν ἢ ἐσκεμμένως ἐξετέλεσεν ἀνθρωποκτονίαν. Ἐὰν ἑπομένως ἐκ τῆς τοιαύτης ἀνθρωποκτονίας ἐλλείπῃ στοιχεῖόν τι τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν ἔννοιαν τοῦ φόνου, εἴτε διότι ὁ ὑπαίτιος δὲν ἐξετέλεσε τὴν πρᾶξιν ἐκ προμελέτης ἢ ἐσκεμμένως, εἴτε διότι ὁ θάνατος δὲν ἐπῆλθεν, εἴτε διότι εὑρίσκετο ἐν καταστάσει νομίμου ἀμύνης κτλ. δυνατὸν νὰ κηρυχθῇ

---

[1]) Ὁ Βαυαρικὸς νόμος τοῦ 1813 πραγματεύεται περὶ τοῦ τετελεσμένου ἐγκλήματος ἐν τοῖς ἄρθροις 37 καὶ 38, ἅτινα περιέχονται ἐν τῷ Β' κεφαλαίῳ τοῦ πρώτου βιβλίου, ἔνθα γίνεται ἐν γένει λόγος περὶ τελέσεως τῶν ἐγκλημάτων, περὶ δολίας προαιρέσεως, καὶ περὶ τῶν αὐτουργῶν καὶ συναυτουργῶν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ Γ' κεφάλαιον, ἐν ᾧ περιέχονται οἱ ὁρισμοὶ περὶ ἀμελείας καὶ περὶ συμμετοχῆς. Τὸ σύστημα τοῦτο μετερρυθμίσθη ἐν τῷ νομοσχεδίῳ τοῦ 1822, ὅπερ ἐν τοῖς ἄρθροις 45—48 συνήνωσε τὰς περὶ τελέσεως καὶ ἀποπείρας διατάξεις. Ἐπίσης καὶ τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1827 ἐν τοῖς ἄρθρ. 37—40 περιέλαβεν ἁπάσας τὰς περὶ τελέσεως καὶ ἀποπείρας διατάξεις.

ἔνοχος τραύματος, ἢ ἀποπείρας, ἢ ἀναιρέσεως, οὐδέποτε ὅμως ὡς ἔνοχος φόνου νὰ τιμωρηθῇ διὰ τῆς καταγνωστέας ποινῆς τοῦ θανάτου.

Ἐκ τούτου ὅμως δὲν ἕπεται ὅτι ὁ νομοθέτης ἐφ' ὅλων τῶν ἀδικημάτων ἀνεξαιρέτως ἀπαιτεῖ τὴν πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀδικήσαντος, ἵνα ἐκλάβῃ τὸ ἀδίκημα ὡς τετελεσμένον· ἡ ἀρχὴ αὕτη οὕτω γενικῶς ἐφαρμοζομένη ἤθελε φέρει εἰς κίνδυνον τὴν ἔννομον ἐν τῇ πολιτείᾳ τάξιν καὶ καταστήσῃ ἐνίοτε ἀνέφικτον τὴν ἀποτροπὴν τῆς ἐκ τοῦ ἀδικήματος ἀπειλουμένης ζημίας, διὸ ἐπί τινων ἐγκλημάτων ὁ νόμος δὲν ἀπαιτεῖ, ἵνα ἐκληφθῶσιν ὡς τετελεσμένα, τὴν πραγμάτωσιν ὡρισμένου ἀποτελέσματος. Οὕτως ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων τῆς ἐσχάτης προδοσίας, δὲν ἀπαιτεῖται νὰ ἐπέλθῃ πράγματι ἡ ἀνατροπὴ τῶν καθεστώτων ἵνα ᾖ τετελεσμένον τὸ ἀδίκημα, ἀλλ' ἀρκεῖ ἡ ἐπιχείρησις τῶν πράξεων, αἵτινες τείνουσαι πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ κηρύσσονται ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς ἀπαρτίζουσαι τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐγκλήματος. Ἐπίσης ἐπὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ (ἄρθρον 408), ἐπὶ τῆς ἀπάτης (ἄρθρον 396), ἐπὶ τῆς ληστείας (ἄρθρ. 363), ἐπὶ τῆς πλαστογραφίας (ἄρθρ. 247), δὲν ἀπαιτεῖται, ἵνα ᾖ τετελεσμένον τὸ ἔγκλημα, ἡ ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ ὅστις ὑπόκειται τῇ βουλήσει τοῦ δρῶντος.

Τὰ τοιαῦτα ἀδικήματα καλοῦνται *τυπικὰ ἀδικήματα* καὶ διακρίνονται τῶν ἄλλων ἅτινα, ἵνα ἐκληφθῶσιν ὡς τετελεσμένα, ἀπαιτεῖ ὁ νόμος τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ ὃν εἶχε κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν αὐτῶν ὁ πράττων. Ἐκτὸς τοῦ φόνου, περὶ οὗ ἀμέσως ἀνωτέρω εἴρηται, ἀναφέρομεν χάριν παραδείγματος τὰ ἐγκλήματα τῆς ἀναιρέσεως (293), τῶν τραυμάτων (ἄρθρ. 307—309), τῆς ἀπαγωγῆς (ἄρθρ. 310), τοῦ βιασμοῦ (ἄρθρ. 273) κτλ. ἅτινα μόνον διὰ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ σκοπουμένου ἀποτελέσματος χαρακτηρίζονται ὡς τετελεσμένα.

Περὶ αὐτῶν προνοῶν ὁ νόμος ὁρίζει ἐν τῷ δευτέρῳ ἐδαφίῳ τοῦ 46 ἄρθρου ὅτι «*ὁσάκις ἀπαιτεῖται ὡρισμένον τι ἀποτέλεσμα, ἡ παράβασις θεωρεῖται ὡς τελεία ἀφοῦ συμβῇ τὸ ἀποτέλεσμα*»[1]).

---

[1]) Hufnagel Commentar. I σελ. 124.

Ἵνα ὁρίσῃ ἑπομένως ὁ δικαστὴς, πότε ἔγκλημά τι ὑπάρχει τετελεσμένον καὶ πότε μὴ, ἀνάγκη νὰ ἐξετάσῃ ἐν τῷ εἰδικῷ μέρει τοῦ νόμου τὰ στοιχεῖα τὰ ἀπαρτίζοντα τὴν ἔννοιαν ἑκάστης ἐγκληματικῆς πράξεως. Ὅθεν ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 46 λογικῶς ἀναλυομένη παρίσταται οὐδὲν ἕτερον λέγουσα ἢ ὅτι τὸ ἔγκλημα εἶναι τετελεσμένον, ὅταν ἦναι τετελεσμένον καὶ ὅταν ἦναι τοιοῦτον ἐπισύρει ὁ ἔνοχος καθ' ἑαυτοῦ πλήρη τὴν ποινὴν τοῦ νόμου· ἀλλὰ πότε εἶναι τετελεσμένον μανθάνει ὁ δικαστὴς μόνον ἐκ τῆς ἐρεύνης τοῦ εἰδικοῦ μέρους τοῦ περιέχοντος τὴν ἔννοιαν ἑκάστης ἐγκληματικῆς πράξεως κατ' ἰδίαν, ὅταν δὲ βεβαιωθῇ περὶ τούτου, ἀναγκαίως θέλει ἐπιβάλει τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου κατὰ τῆς τοιαύτης πράξεως καταγνωστέαν ποινήν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ συντάκται τῶν νεωτέρων ποιν. νόμων ἐξωβέλισαν ὡς ὅλως περιττεύουσαν τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος διάταξιν τοῦ 46 ἄρθρου.

Περὶ ἀποπείρας.

Ὁρισμὸς καὶ οὐσιώδη στοιχεῖα τῆς ἀποπείρας.

Ἄρθρον 47.

«Ὅστις, σκοπῶν νὰ ἐκτελέσῃ κακούργημά τι ἢ πλημμέλημα, ἐπιχειρεῖ ἐξωτερικήν τινα πρᾶξιν, περιέχουσαν τοὐλάχιστον ἀρχὴν ἐκτελέσεως, ὑπόκειται εἰς ἐλαφροτέραν ἀναλόγως ποινὴν παρὰ τὴν ἐπιβαλλομένην εἰς αὐτὸ τὸ κακούργημα ἢ πλημμέλημα».

§ 100. Ἀφοῦ ὁ νόμος διὰ τοῦ ἄρθρου 46 ὑπέδειξε τὸν ὁρισμὸν τοῦ τετελεσμένου ἐγκλήματος, προβαίνει εἰς τὸν ὁρισμὸν τῆς ἀποπείρας ὃν ἀναγράφει τὸ ἄρθρον 47 ὁρίζον ὅτι ἀπόπειραν ἀποτελεῖ *ἡ ἐπὶ σκοπῷ τελεσιουργίας κακουργήματος, ἢ πλημμελήματος ἐπιχείρησις ἐξωτερικῆς πράξεως περιεχούσης τοὐλάχιστον ἀρχὴν ἐκτελέσεως*. Ὅθεν πρὸς ὕπαρξιν ἀποπείρας ἀπαιτεῖται νὰ συντρέχωσιν οἱ ἑπόμενοι ὅροι.

1) Ὁ σκοπὸς τῆς ἐκτελέσεως κακουργήματος ἢ πλημμελήματος [1]).

2) Ἐξωτερική τις πρᾶξις.

3) Ἡ ἐξωτερικὴ αὕτη πρᾶξις νὰ περιέχῃ ἀρχὴν ἐκτελέσεως.

Διὰ τοῦ πρώτου ἐκ τῶν ὅρων τῆς ἀποπείρας κυροῦται νομοθετικῶς ἡ ἀρχὴ ἧς καὶ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ἐμνήσθημεν ὅτι ἀπόπειρα ἐξ ἀμελείας εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποτεθῇ ὑπάρχουσα, ἕνεκα τῆς ὑφισταμένης ἀντιθέσεως μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν ἐννοιῶν [2]).

Ἡ ἀντίθεσις αὕτη προκύπτει κατὰ πρῶτον λόγον ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς παραστάσεως ἀμφοτέρων ἐν συγκρίσει πρὸς ἀλλήλας, διότι ἡ μὲν ἀπόπειρα προϋποτίθησι βούλησιν ἐνεργὸν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ δι' αὐτῆς ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, ἐν ᾧ ἡ ἀμέλεια τοὐναντίον δὲν

---

[1]) Ἡ τῶν πταισμάτων ἀπόπειρα δὲν τιμωρεῖται κατὰ κανόνα, ἐξαιρετικῶς δὲ μόνον ἐφ' ὅσον δι' αὐτῶν ἐπέρχεται βλάβη τῶν δικαίων τοῦ κράτους ἢ τινος ἰδιώτου· ἄρθρ. 503.

[2]) Mittermaier N. Archiv d. Crim. R. I σελ. 181-183.—Berner Imputationslehre σελ. 176.—Henke Handbuch I σελ. 254.—Wächter Lehrb. I σελ. 136.—Zachariae Versuch. σελ. 34.—Baumgarten Versuch. σελ. 347. — Εἰσὶν ὅμως καί τινες συγγραφεῖς τὴν ἐναντίαν δεχόμενοι γνώμην, ἤτοι τὸ δυνατὸν τῆς ὑπάρξεως ἀποπείρας ἐξ ἀμελείας (culpa adtentata) ὅρ. Luden Handb. I σελ. 387. καὶ ἰδίως Hepp Archiv d. Criminal R. 1836. σελ. 35 ὅστις τὴν γνώμην αὐτὴν στηρίζει λέγων, ὅτι ἡ ἀπόπειρα συνίσταται εἰς τὴν πρὸς ἐπιχείρησιν ἐγκληματικῆς τινος πράξεως ἀρξαμένην ἐνέργειαν, ἢ ἐὰν ἀρνητικῶς θελήσωμεν νὰ ὁρίσωμεν τὴν ἀπόπειραν, εἰς τὴν μὴ ἀποπεράτωσιν τῆς ἐκτελέσεως ἐγκληματικῆς τινος πράξεως. Τὰ τετελεσμένα ἐγκλήματα πηγάζουσιν ἢ ἐκ δολίας προαιρέσεως ἢ ἐξ ἀμελείας, ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ἔγκλημα δύναται νὰ ᾖ τετελεσμένον, ἐὰν δὲν γίνῃ ἔναρξις πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτοῦ καὶ ἡ ἔναρξις αὕτη περιέχει τὴν ἀπόπειραν, διὰ τοῦτο ἐπὶ πάντων τῶν ἐγκλημάτων καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἐξ ἀμελείας προελθόντων δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἀπόπειρα. Ἡ σκέψις αὕτη τοῦ Hepp ἀποδεικνύεται καθ' ὁλοκληρίαν ἡμαρτημένη ὅταν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἀπόπειρα προϋποτίθησι πάντοτε τὴν πρὸς ὡρισμένον τινὰ ἐκ προοιμίων σκοπὸν ἐνέργειαν, καὶ τὴν ἐπιχείρησιν τῶν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ ἀναγκαίων πράξεων, τοιοῦτος ὅμως σκοπὸς ἀδύνατον νὰ ὑποτεθῇ ὑπάρχων ἐπὶ τῶν ἐξ ἀμελείας ἐγκλημάτων, ἐκ τῆς ἀρνητικῆς τοῦ ὑποκειμένου βουλήσεως πηγαζόντων· ὅρ. καὶ Meyer Lehrb. § 31. σελ. 247.

ἔχει ὡς προϋπόθεσιν τὴν ἐπιδίωξιν ὡρισμένου σκοποῦ, ἀλλὰ συνίσταται εἰς τὴν ἀδράνειαν τῆς βουλήσεως, καὶ τὴν παράλειψιν ὅπως σκεφθῇ καὶ προνοήσῃ πρὸς ἀποσόβησιν τῶν ἔκ τινος ἐνεργείας ἐνδεχομένων παρανόμων ἀποτελεσμάτων.

Ἐν μὲν τῇ ἀποπείρᾳ τὸ ἐξωτερικὸν γεγονὸς τὸ ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ δρῶντος ἐπελθὸν εἶναι ὑποδεέστερον τῆς βουλήσεως αὐτοῦ οὐδ' ἀπεικονίζει πλήρη αὐτήν, ἐπὶ τῆς ἀμελείας τοὐναντίον ὑπερέχει αὐτῆς. Ἰδίως δὲ τὴν εἰρημένην ἀντίθεσιν ἐναργέστερον καταδεικνύουσιν ἡ φύσις αὐτῆς καὶ οἱ ὅροι τῆς ὑπάρξεως τῆς ἀμελείας. Ἡ ἀμέλεια, ὡς εἴδομεν, τιμωρεῖται ἐφ' ὅσον ἕνεκα τῆς ἀπρονοησίας καὶ ἀπερισκεψίας τινὸς ἐτελέσθη ἀξιόποινος πρᾶξις, ἐὰν ἑπομένως δὲν ὑπάρχῃ τοιαύτη τις πρᾶξις ἀδύνατον νὰ δεχθῶμεν ὑφισταμένην ἀπρονοησίαν καὶ ἀπερισκεψίαν οὐδ' ἐπιτρέπεται νὰ καταλογίσωμεν τινὶ ἀποτέλεσμα μὴ ἐνυπάρχον ἐν τῇ βουλήσει αὐτοῦ, οὔτε ἀπροσδοκήτως ἐκ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ ἐπελθόν, ἐν ἄλλαις λέξεσι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τιμωρήσωμεν τὸ πρόσωπον διὰ πρᾶξιν ἀνύπαρκτον καὶ κατ' εἰκασίαν ἐνδεχομένην νὰ συμβῇ. [1])

§ 101. Ὁ δόλος ὅστις ὡς ἀναγκαῖον στοιχεῖον τῆς ἀποπείρας προϋποτίθεται, δυνατὸν νὰ ᾖ ἢ ὡρισμένος ἢ ἀόριστος, καθόσον πρὸς ἀμφότερα τὰ εἴδη τοῦ δόλου προσαρμόζεται ἡ ἔννοια τῆς ἀποπείρας [3]) καὶ οὐχὶ ὡς συγγραφεῖς τινες, ἐσφαλμένως σκεπτόμενοι, ὑπέλαβον μόνον ἐπὶ τοῦ ὡρισμένου δόλου (dolus determinatus [1]).

Καὶ ὁ ἀόριστος δόλος, εἴτε ὡς dolus alternativus εἴτε ὡς dolus eventualis παρίσταται, δὲν ἀντιστρατεύεται πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς ἀποπείρας.

Ἐπὶ τοῦ dolus alternativus, ὅστις, ὡς εἴρηται, ὑφίσταται

---

[1]) Hälschner Strafrecht. I § 142 σελ. 332. — Liszt Lehrb. § 45 σελ. 207.

[2]) Zachariae Versuch. I σελ.42-51.—Köstlin System I σελ.222.—Hermann Archiv. d. Crim. R. 1856 σελ. 39.—Gessler Dolus σελ. 105. 133. 139.—Hälschner Strafr. I. § 142 σελ. 334.—Liszt Lehrb. § 45 σελ. 207.

[3]) Luden Handb. I σελ. 381.—Bauer Abhandl. I σελ. 260. — Krug Ueber dolus σελ. 81.

ὅταν ἐπιχειρῇ τις τοιάνδε τινὰ ἐνέργειαν ἐξ ἧς διάφορα δυνατὸν νὰ ἐπέλθωσιν ἀποτελέσματα, ἀπεκδέχεται δὲ τὴν πραγμάτωσιν οἱουδήποτε ἐξ αὐτῶν [1]), ἤθελεν εἶσθαι ὅλως παράλογον νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ἐὰν ἡ τοιαύτη ἐνέργεια εἰς οὐδὲν ἔφερεν ἀποτέλεσμα, διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ μόνον δὲν εἶναι τιμωρητέα ἡ πρᾶξις. Συμπέρασμα τῆς σκέψεως ταύτης ἔσται τὸ ἀτιμώρητον πάσης ἐγκληματικῆς πράξεως ἥτις διάφορα δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἐπακολουθήματα [2]).

Διὸ ἐὰν μὲν ἐπῆλθεν ἓν ἐκ τῶν πολλαπλῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ ὁρῶντος ἐνδεχομένων νὰ προκύψωσιν, ἡ πρᾶξις χαρακτηρίζεται τετελεσμένη σκοπουμένου τοῦ συμβάντος. Ἐὰν δὲ ἐγένετο μὲν ἡ ἐνέργεια ἀλλ' οὐδὲν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐπῆλθεν, ἡ πρᾶξις χαρακτηρίζεται ὡς ἀπόπειρα τοῦ βαρυτέρου [3]).

Ἐπὶ τοῦ dolus eventualis καθ' ὃν κατευθύνεται ἡ ἐνέργεια πρὸς παραγωγὴν ὡρισμένου ἀποτελέσματος, ἀπεκδέχεται δ' ὁ πράττων ἐν γνώσει τὴν πραγμάτωσιν καὶ ἑτέρου ἐνδεχομένου ἐξ αὐτῆς νὰ ἐπέλθῃ, ἐὰν τὰ τοιαῦτα ἀποτελέσματα δὲν περιλαμβάνωνται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου ἐν ταῖς εἰδικαῖς περιπτώσεσι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐγκληματικῆς πράξεως [4]), εἰ μὲν τὸ ἓν

---

[1]) Π. χ. Ἐπὶ συμπλοκῆς ἕνεκα ῥήξεως πυροβολεῖ τις καθ' ὁμίλου προσώπων.

[2]) Οὕτω λ. χ. ἐὰν ὁ Α ἐφορμήσῃ κατὰ τοῦ Β, ἐπὶ τῷ ὡρισμένῳ σκοπῷ τοῦ ἀποκτεῖναι αὐτόν, πλὴν ἀποτύχῃ, θέλομεν χαρακτηρίσει αὐτὸν ἔνοχον ἀποπείρας φόνου, ἐὰν ὅμως ὁ Α ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ Β σκοπῶν ἢ νὰ τραυματίσῃ ἢ καὶ νὰ φονεύσῃ αὐτόν, κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἀποκρουόντων τὸ δυνατὸν τῆς ὑπάρξεως ἀποπείρας ἐπὶ τοῦ dolus alternativus, θέλομεν ἀπαλλάξει αὐτὸν πάσης καταδιώξεως, μόνον διότι ἡ ἀπόπειρα αὐτοῦ ἢ ὡς ἀπόπειρα τραύματος, ἢ ὡς ἀπόπειρα φόνου δύναται νὰ ἐκληφθῇ. Οὕτω δὲ θέλομεν καθιερώσει τὴν ἀρχὴν ὅτι ἐάν ποτε πρᾶξίς τις εἶναι δυνατὸν ὑπὸ δύο τινὰς ὄψεις νὰ παρασταθῇ, ὑπὸ τὴν μὲν ὡς μᾶλλον, ὑπὸ τὴν δὲ ὡς ἧττον ἀξιόποινος, μένει διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ μόνον ἀτιμώρητος. Zachariae Versuch. I § 30. σελ. 48.

[3]) Baumgarten Versuch. σελ. 352.

[4]) Π. χ. ἐπὶ τῆς λῃστείας, αἱ σωματικαὶ βάσανοι, καὶ ὁ ἐξ αὐτῶν ἐπελθὼν θάνατος τοῦ βασανισθέντος. Π. Ν. ἄρθρ. 364 § 1.—Ἔκθεσις, ἀποβίω-

ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐπῆλθεν, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ἕτερον, ὑπάρχει συρροὴ τελέσεως καὶ ἀποπείρας, περὶ ἧς κατωτέρω εἰδικώτερον γενήσεται λόγος, εἰ δὲ οὐδέτερον ἐπῆλθεν, ὑπάρχει ἀπόπειρα ἀμφοτέρων, διότι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου κατηυθύνετο εἰς τὴν παραγωγὴν ἀμφοτέρων [1]).

§ 102. Τὸ ζήτημα περὶ τοῦ ἀδυνάτου τῆς ὑπάρξεως ἀποπείρας ἐπὶ ἀορίστου δόλου ἀνεκινήθη ἰδίως ἐπὶ τῆς ἀναιρέσεως ἐφ' ἧς τινὲς τῶν συγγραφέων ἰσχυρίσθησαν ὅτι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ἀπόπειρα [2]), διότι ἕνεκα τοῦ πάθους ἐν ᾧ ὁ πράττων διατελεῖ ἡ ἀπόφασις καὶ ἡ πρὸς ἐκτέλεσιν ἐνέργεια συμπίπτουσιν ἐπὶ τοσοῦτον μετ' ἀλλήλων, ὥστε ὁ δικαστὴς μόνον τὴν μετ' ἀποτελέσματος ἐνέργειαν δύναται νὰ βεβαιώσῃ καὶ ὡς ἀξιόποινον νὰ χαρακτηρίσῃ. Τοὐναντίον ὅμως ἐὰν ἡ ἐνέργεια ἐματαιώθη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀπόπειρα, ἀνεφίκτου ὄντος νὰ βεβαιωθῇ ἂν ὁ πράξας ἐσκόπει τὸν τραυματισμὸν μόνον ἢ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ καθ' οὗ ἐγένετο ἡ ἐπίθεσις [3]). Οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν θεωρίαν αὐτὴν παρεῖδον καθ' ὁλοκληρίαν ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς ἀναιρέσεως, καθ' ἣν ὁ ὁρῶν ὑπὸ ψυχικοῦ κατέχεται πάθους, δυνατὸν νὰ διακριθῇ ἡ ἀπόφασις ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως, καὶ νὰ βεβαιωθῇ ἡ ὕπαρξις ὡρισμένου σκοποῦ, ὅτε ἡ μὴ ἐπιτυχία αὐτοῦ, ἕνεκα λόγων ἀλλοτρίων τῆς βουλήσεως, παρίσταται ἀναμφισβητήτως ὡς ἀπόπειρα, ἀλλὰ καὶ ὅταν δὲν ὑπάρχῃ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκτελέσεως εἰδικῶς ὡρισμένος

σις τοῦ ἐκτεθέντος ἄρθρ. 306 § 1 α.—Φαρμακεία ἐπὶ σκοπῷ βλάβης, θάνατος τοῦ δηλητηριασθέντος· ἄρθρ. 289 § 1.

[1]) Ἐὰν λ. χ. ὁ Α ἀποφασίσῃ τὸν ἐμπρησμὸν οἰκίας τινὸς ἐν ᾗ γινώσκει ὅτι διαμένει ὁ Β βαρέως νοσῶν ὅστις κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκραγέντος τοῦ πυρὸς δὲν θέλει κατορθώσει νὰ διασωθῇ, ἢ ἐὰν ὁ Α πυροβολήσῃ ἐπὶ σκοπῷ φόνου τοῦ Β διὰ πυροβόλου ὅπλου πλήρους τεμαχίων σφαιρῶν, ἐν ᾧ οὗτος συνοδοιπορεῖ μετὰ τοῦ Γ ἢ ῥίψῃ ἐκρηκτικὴν μηχανὴν ἐπὶ τῆς ἁμάξης τοῦ Β μεθ' οὗ ἐποχεῖται καὶ ὁ Γ.—Köstlin System § 82 σελ. 222.—Hälschner System I § 47 σελ. 181.-Gessler Dolus σελ. 105-ὅρ. καὶ Schwarze Commentar σελ. 97.—Haus Droit pénal nº 332. 257.

[2]) Mittermaier N. Archiv d. Crim. R. X. σελ. 542.—Jarcke Handb. d. Strafrechts III. σελ. 347.—Rossi Traité du droit pénal. Livr. II. ch. 31. σελ. 349.

[3]) Mittermaier Archiv. d. Crim. R. IV σελ. 18.

σκοπός, πάλιν ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ τοιοῦτος ἀόριστος δόλος περιεῖχε καὶ τὸν σκοπὸν ἀνθρωποκτονίας (animum occidendi) ἐν ἑαυτῷ, ἡ ἀποτυχία τῆς πραγματώσεως αὐτοῦ πάνυ εὐλόγως ἐστὶ χαρακτηριστέα ὡς ἀπόπειρα [1]).

§ 103. Διὰ τοῦ δευτέρου ἐκ τῶν εἰρημένων ὅρων ὅστις ὡς στοιχεῖον οὐσιῶδες τῆς ἀποπείρας ἀπαιτεῖ ἐξωτερικὴν πρᾶξιν, ἀποκλείονται ἐκ τῆς ἐννοίας αὐτῆς αἱ σκέψεις καὶ οἱ διαλογισμοί, ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ ἀνακοίνωσις τῆς ἐπιθυμίας πρὸς ἐκτέλεσιν κολασίμου πράξεως, κατὰ τὸ ἀξίωμα cogitationis poenam nemo patitur [2]). Οὐδέποτε ἑπομένως δικαιοῦται ἡ πολιτεία εἰσδύουσα εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ πολίτου νὰ ζητήσῃ εὐθύνας διὰ τοὺς διαλογισμοὺς καὶ τὰς ἐνδομύχους αὐτοῦ ἀποφάσεις, ἃς ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν εἶναι ἐλεύθερος νὰ μεταβάλλῃ καὶ τροποποιῇ κατὰ τὸ δοκοῦν.

Ὁμοίαν διάταξιν εὑρίσκομεν καὶ ἐν τῷ Γαλλικῷ ποινικῷ νόμῳ τοῦ 1810, ὅστις ἐν ἄρθρῳ 2 ἐχαρακτήριζεν ἀξιόποινον « Toute tentative de crime qui aura été manifestée *par des actes extérieurs*». Διὰ τοῦ νόμου ὅμως τῆς 28 Ἀπριλίου 1832 ἐτροπολογήθη ἡ διάταξις τοῦ εἰρημένου ἄρθρου. ἐξοβελισθείσης τῆς φράσεως «*par des actes extérieurs*» δι' ἐξωτερικῶν πράξεων, ὡς περιττῆς, διότι ἡ ἑπομένη φράσις «par un commencement d' exécution» περιεῖχε κατὰ τὴν γνώμην τῆς πλειονοψηφίας τὴν

---

[1]) Hepp Versuche über einzelne Lehren d. Strafrechtswissenschaft. Heidelb. 1827. Abtheil. X. Ueber das vollendete u. unternommene Verbrechen.—Zachariae Versuch. I. σελ. 49.—Luden Abhandlungen I. σελ. 515.—Chauveau— Hélie Code Pénal τόμ. I n° 607· ὅρ. καὶ Lex 1 § 3 ad leg Corn. d. sicar (48. 8). «D. Hadrianus rescripsit. eum, qui hominem occidit, si non occidenti animo hoc admisit. absolvi posse; et qui hominem non occidit sed vulneravit, ut occidat. pro homicida damnandum; et ex re constituendum hoc: nam si gladium strinxerit, et in eo percusserit, indubitate occidenti animo id eum admississe: sed si clavi percussit aut cucuma in rixa, quamvis ferro percusserit, tamen non occidenti animo, leniendam pœnam ejus, qui in rixa casu magis quam voluntate homicidium admisit».

[2]) Merkel Lehrb. § 42 σελ. 118.

ἔννοιαν τῆς δι' ἐξωτερικῶν πράξεων ἐκδηλώσεως τῆς ἐγκληματικῆς ἀποφάσεως. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ οἱ νεώτεροι ποινικοὶ νόμοι παραλείπουσι τὴν φράσιν ταύτην [1]).

§ 104. Πρὸς ὕπαρξιν ἀποπείρας ἀπαιτεῖται, ἐκτὸς τῶν εἰρημένων, ὅπως ἡ ἐξωτερικὴ πρᾶξις περιέχῃ τοὐλάχιστον *ἀρχὴν ἐκτελέσεως* τοῦ ἐγκλήματος. Ἐκ τῆς ἐννοίας ἑπομένως τῆς ἀποπείρας ἀποκλείονται αἱ προπαρασκευαστικαὶ πράξεις αἱ προηγούμεναι τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἐγκλήματος, διότι ἡ συνάφεια τῶν πράξεων αὐτῶν μετὰ τοῦ μελετωμένου ἐγκλήματος εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀβεβαία καὶ δυσαπόδεικτος, οὐδ' ἐκδηλοῦται δι' αὐτῶν ἡ ἀμετάτρεπτος ἀπόφασις πρὸς ἐπιχείρησιν τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως, ἥτις ἀπόφασις καὶ ἂν πράγματι ὑπῆρχε παρά τινι δυνατὸν νὰ τροποποιηθῇ ἢ νὰ ἐγκαταλειφθῇ καθ' ὁλοκληρίαν. Οὕτω λ. χ. ἡ ἀγορὰ πυρίτιδος καὶ σφαιρῶν ἐνδέχεται νὰ γίνῃ ἐπίσης ἐπὶ σκοπῷ θήρας, ὡς καὶ ἐπὶ σκοπῷ φόνου, ἡ προμήθεια δηλητηρίου δυνατὸν νὰ γίνῃ ἢ ἐπὶ σκοπῷ δηλητηριάσεως ἀνθρώπων, ἢ τοὐναντίον ἐπὶ σκοπῷ δηλητηριάσεως μυῶν ἢ προπαρασκευῆς χημικῶν συνθέσεων [2]).

Ὡς προπαρασκευαστικαὶ πράξεις χαρακτηρίζονται γενικώτερον·

α') Αἱ πρὸς ἀπόκτησιν ἢ παρασκευὴν τῶν ἀναγκαίων μέσων ἢ ὀργάνων τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν ἐγκληματικῆς πράξεως χρησίμων.

---

[1]) Γερμανικοῦ ἄρθρ. 43.—Ἰταλικοῦ ἄρθρ. 61.

[2]) Chauveau—Hélie Code pénal I n° 561. «Les actes purement préparatoires ont pour objet de faciliter l' accomplissement de la pensée criminelle, mais ils précèdent l' exécution même du crime; ils ne le commencent pas: tel est le fait de marcher avec un poignard ou de se munir d' une fausse clef. Ces actes peuvent toujours s' expliquer de differentes manières. Leur liaison avec une résolution criminelle n' est pas nécessaire et immédiate; ils peuvent la faire supposser, ils ne la prouvent pas. On ne peut les rattacher à un délit déterminé, qu' à l' aide de présomptions hasardées, de fragiles conjectures; il ne peuvent donc servir de base à une pénalité: il y a trop de distance encore entre ces actes et l' action accomplie pour supposer que l' agent eût franchi cette distance sans s' arrêter, et pour établir une peine sur cette fiction».

β') Αἱ σκοποῦσαι τὴν παρασκευὴν τῶν μέσων πρὸς ἀπόκρυψιν τοῦ ἐνόχου, ἢ πρὸς ἐξαφάνισιν τῶν ἰχνῶν τοῦ ἐγκλήματος.

γ') Αἱ ἐπιχειρηθεῖσαι ἐπὶ σκοπῷ τῆς διευκολύνσεως τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ [1]).

Ὡς πράξεις τοὐναντίον περιέχουσαι ἀρχὴν ἐκτελέσεως λογίζονται αἱ ἄγουσαι ἀμέσως εἰς τὸ σκοπούμενον ἀποτέλεσμα διὰ τῆς παραγωγῆς γεγονότων ἀποτελούντων τὰ στοιχεῖα τῆς ἐννοίας τοῦ ἀδικήματος [2]).

Ἐὰν ἐκ τῆς διακρίσεως ταύτης ὁρμώμενοι ἀποπειραθῶμεν νὰ διατυπώσωμεν γενικόν τινα ὁρισμὸν χρησιμεύοντα ὅπως δι' αὐτοῦ ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει διαγινώσκωμεν τὰ ὅρια τῶν προπαρασκευαστικῶν πράξεων ἀπὸ τῶν περιεχουσῶν ἀρχὴν ἐκτελέσεως, προσκρούομεν εἰς δυσχερείας ἃς οὔτε ἡ ἐπιστήμη ἠδυνήθη ἔτι νὰ λύσῃ, οὔτε ἡ πρακτικὴ τῶν δικαστηρίων κατώρθωσε νὰ ἐξομαλύνῃ. Ἀφορμὴ δὲ τῶν τοιούτων δυσχερειῶν εἶναι αὐτὴ ἡ ἔννοια τῆς ἀποπείρας, ἣν εἶναι ἀδύνατον νὰ ὁρίσωμεν ὁδηγούμενοι ἐκ μόνης τῆς πρὸς τελεσιουργίαν τοῦ ἀποφασισθέντος ἀδικήματος ἐπιχειρουμένης ἐνεργείας, καὶ τῆς μείζονος προσεγγίσεως ἢ ἀποστάσεως αὐτῆς ἀπὸ τοῦ σκοπουμένου ἀποτελέσματος. Οὕτω λ. χ. ἡ ἀνάβασις εἰς κατοικίαν τινὰ ἢ ἡ διὰ ῥήξεως εἴσοδος δὲν ἀποτελοῦσιν αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ἀπόπειραν κλοπῆς διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι καὶ δι' αὐτῶν εἶναι ἐφικτὴ ἡ τελεσιουργία τοῦ ῥηθέντος ἐγκλήματος [3]).

---

[1]) Meyer Lehrb. § 32 σελ. 256.—Ὁ διανοούμενος λ. χ. νὰ ἐκτελέσῃ κλοπὴν εἰσέρχεται ἐπὶ οἱαδήποτε προφάσει εἰς οἰκίαν τινὰ ὅπως τὴν ἐσωτερικὴν ταύτης διάθεσιν γνωρίσῃ, ἢ δηλητηριάζει τὸν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς οἰκίας φυλάσσοντα κύνα.

[2]) Berner Lehrb. § 103.—Liszt Lehrb. § 46 σελ. 210.—Τοιαῦται λ.χ. εἰσὶν ἡ ῥῆξις χρηματοκιβωτίου, τὸ διὰ πλαστῶν κλειδῶν ἄνοιγμα τῶν θυρῶν καὶ ἡ εἴσοδος εἰς δωμάτιον περιέχον τὸ ταμεῖον ἐμπόρου ἢ τραπεζίτου, ἡ ἀνάμιξις τοῦ δηλητηρίου ἐντὸς ποτοῦ ὅπερ ἀμέσως πρόκειται νὰ λάβῃ τὸ δηλητηριασθησόμενον πρόσωπον.

[3]) Ἐν Γαλλίᾳ ὑπάρχει ἀμφισβήτησις μεταξὺ τῶν συγγραφέων ἐὰν ἡ ἀνάβασις εἰς κατοικίαν (escalade), ἡ ῥῆξις καὶ ἡ χρῆσις ἀντικλείδων ἀποτελοῦσιν αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς ἀπόπειραν κλοπῆς. Οἱ πλεῖστοι δέχονται τὴν ἀποφατικὴν τοῦ ζητήματος λύσιν, διότι ἐκ τῶν τοιούτων πράξεων δὲν δυ-

Ἵνα δεχθῶμεν τὴν ὕπαρξιν ἀποπείρας κλοπῆς ἀνάγκη ἰδίως νὰ βεβαιωθῇ ὅτι ὁ πράττων ἐσκόπει τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς καὶ οὐχὶ ἑτέρου τινὸς ἐγκλήματος. Ἡ δὲ τοιαύτη ἀπόδειξις δυνατὸν γενέσθαι μόνον διὰ τῆς ἐκτιμήσεως τοῦ συνόλου τῶν περιστάσεων ἐν αἷς διετέλει, οὐχὶ δὲ ἐκ τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος ἐνεργείας ἥτις ἦν ἀναγκαία πρὸς τέλεσιν τοῦ ὑποτιθεμένου ἐγκλήματος. Ὁ ἐπιχειρήσας ἐπομένως τὴν διάρρηξιν σιδηροῦ κιβωτίου, ἐν ᾧ ὑποθέτει ὅτι περιέχονται χρήματα ἄνευ ἐνδοιασμοῦ χαρακτηρίζεται ἔνοχος ἀποπείρας κλοπῆς, καίπερ ἔχων νὰ ὑπερνικήσῃ πολλῷ μείζονας δυσχερείας, καὶ μᾶλλον ἀφιστάμενος τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, ἢ ὁ εἰσελθὼν δι' ἀναβάσεως εἰς κατοικίαν τινὰ καὶ συλληφθεὶς καθ' ἣν στιγμὴν ἵστατο ἀπέναντι πολυτίμων σκευῶν ἢ τιμαλφῶν κοσμημάτων, ἅτινα δι' ἁπλῆς τῆς χειρὸς αὐτοῦ κινήσεως ἠδύνατο ν' ἀφαιρέσῃ, διότι ἐνδέχεται ν' ἀντιτάξῃ ὅτι ἡ εἴσοδος αὐτοῦ εἰς τὴν οἰκίαν ἐγένετο ἐπὶ ἄλλῳ παρανόμῳ σκοπῷ.

Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται δῆλον ὅτι ἡ ἔρευνα τοῦ χαρακτῆρος ἑκάστης ἐνεργείας ἀμέσως ἢ ἐμμέσως πρὸς ἀδίκημά τι ἀναφερομένης εἶναι ἔργον τοῦ δικαστοῦ, ὅστις ὀφείλει λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰ διάφορα περιστατικὰ τὰ συνοδεύοντα τὴν πρᾶξιν, καὶ τὴν φύσιν αὐτῆς ἐκτιμῶν ν' ἀποφανθῇ ἐὰν ἀνήκῃ εἰς τὰς ἁπλῶς προπαρασκευαστικὰς πράξεις, ἢ ἐὰν περιέχῃ ἀρχὴν ἐκτελέσεως [1]).

Εἴπομεν ὅτι ὁ νόμος ἀποκλείει τῆς ἐννοίας τῆς ἀποπείρας τὰς προπαρασκευαστικὰς ἐν γένει πράξεις, τῆς ἀρχῆς ὅμως αὐτῆς ἁπαντῶσιν ἐξαιρέσεις ρητῶς ἐν τῷ εἰδικῷ μέρει ὁριζόμεναι, καθ' ἃς καὶ ἡ προπαρασκευὴ αὐτὴ πρὸς ἐκτέλεσιν κολασίμου πράξεως

νάμεθα νὰ εἰκάσωμεν μετὰ βεβαιότητος περὶ τοῦ ἀληθοῦς σκοποῦ, ὃν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ὁ ἐνεργήσας αὐτάς, ὅστις πιθανὸν ἀντὶ κλοπῆς νὰ διενοεῖτο νὰ πράξῃ φόνον, ἢ ἀπαγωγήν, ἢ βιασμόν, ἢ παρόμοιόν τι ἄλλο ἀδίκημα.—Chauveau—Hélie Code pénal τόμ. I n° 590. Βελγ. ἔκδ.—Carnot Commentaire du Code pénal ἀριθ. 2 n° 13· ὁρ. Haus Droit pénal n° 341. — Lex 21 § 7. de furtis (47. 2). Qui furti faciendi causa conclave intravit, mondum fur est, quamvis furandi causa intravit.

[1]) Dollmann Strafgstb I ἄρθρ. 47, σελ. 226.—Zachariae Verscuh. I. § 160, σελ. 199, ἑπομ.—Hälschner Strafrecht I § 145.

λογίζεται ἀξιόποινος. Οὕτω λ. χ. κατὰ τὰ ἄρθρ. 123—136, ὡς ἔνοχος ἐσχάτης προδοσίας τιμωρεῖται καὶ ὅστις ἐπεχείρησε προπαρασκευαστικὰς μόνον πράξεις ἐπὶ τοιούτῳ σκοπῷ, καίπερ μὴ γενομένης ἐνάρξεως πρὸς ἐκτέλεσιν, οἷον ὅστις ἁπλῶς συνώμοσε (ἄρθρ. 123, § 2, ἄρθρ. 124), ἢ ὅστις ἐγένετο ἀρχηγὸς ἐνόπλου τινὸς συμμορίας (ἄρθρ. 125, § 2). Κατὰ τὰ ἄρθρ. 238, 259 καὶ 260 τιμωρεῖται ὡς ἔνοχος ἀποπείρας κιβδηλείας, ἢ πλαστογραφίας πιστωτικῶν γραμματίων, ὅστις προμηθεύεται τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐγκλημάτων αὐτῶν χρήσιμα ἐργαλεῖα κτλ. Ἐπίσης κατὰ τὸ ἄρθρ. 276 τιμωρεῖται ἡ ἀπόκρυψις τοῦ τοκετοῦ, καίπερ μὴ ἀποδειχθέντος ὅτι ἐγένετο ἐπὶ σκοπῷ φόνου τοῦ τέκνου.

§ 105. Ἐπειδὴ ὡς στοιχειώδης ὅρος τῆς ἐννοίας τῆς ἀποπείρας ἀπαιτεῖται ἡ ἔναρξις τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σκοπουμένου ἐγκλήματος, ἀπόπειρα ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων ἅτινα ἐκτελοῦνται οὐχὶ δι' ἐνεργείας τινὸς βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον προϊούσης, ἀλλὰ δι' ἀκαριαίας, ὡς τοῦτο συμβαίνει ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων ὧν τὸ παραγωγικὸν μέσον εἶναι ὁ λόγος, οἷον ἐπὶ τοῦ ἐγκλήματος τῆς λόγῳ ἐξυβρίσεως, τῆς βλασφημίας κτλ. ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων τοῦ τύπου καὶ ἐπί τινων πταισμάτων [1]).

---

[1]) Π. Ν. ἄρθρ. 336 (36. Ν. ἐξυβρ.) 152 (18 Ν. ἐξυβρ.). ἄρθρ. 610 περὶ ταχείας ἀμαξηλασίας ἢ ἱππασίας, κτλ.—Hepp Archiv d. Crim. R. 1836, σελ. 55.—Luden Abhandlungen. I. σελ. 479.—Zachariae Versuch 1 σελ. 70. Kœstlin Revision σελ. 440.—Ὅρ. καὶ Mittermaier Archiv d. Crim. R. IV. σελ. 17 ὅστις λίαν ἐξέτεινε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνεπιδέκτων ἀποπείρας ἐγκλημάτων, συγκαταλέγων μεταξὺ αὐτῶν 1) τὴν *ἔκθεσιν*, διότι, ὡς παρατηρεῖ, μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἡ μήτηρ ἐγκαταλείπει τὸ τέκνον αὐτῆς εἰς ὡρισμένον τινὰ τόπον καὶ ἀπομακρύνεται ἐκεῖθεν (ὅτε τὸ ἔγκλημα εἶναι τετελεσμένον), δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἰσχυρισθῇ τις ὅτι ὑπῆρξεν ἀπόπειρα, εἰκάζων τὸν δόλον αὐτῆς ἐκ τῆς μεταβάσεως εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς ὁμοίας φύσεως πράξεως, γενομένης ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐκθέσεως, καθόσον ἡ τοιαύτη μετάβασις ἐνδεχόμενον νὰ ἐγένετο καὶ ἐπὶ σκοπῷ μόνον περιπάτου, οὐδὲ ἀποτελεῖ πρᾶξιν περιέχουσαν ἀρχὴν ἐκτελέσεως τοῦ ἐγκλήματος. Τὴν γνώμην τοῦ Mittermaier ἀντέκρουσαν οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων (ὅρ. Hepp αὐτόθι σελ. 59.—Martin Lehrb. § 122 σημ. 1. § 183 σημ. 2.—Tittmann Handb. Th. 2 σελ. 34.—Heffter Lehrb. § 241. § 272), οἵτινες λίαν εὐλόγως ἀντιπαρετήρησαν ὅτι, ἐξεταζομένου τοῦ δυ-

Ἐὰν καὶ ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων τῶν ἐκ παραλείψεως ἐπιβαλλομένης ὑπὸ τοῦ νόμου ἐνεργείας πηγαζόντων (delicta omissionis) χωρῇ ἀπόπειρα, ἀνεφύησαν ἀμφιβολίαι προελθοῦσαι ἐκ τῆς μὴ

νατοῦ ἢ μὴ τῆς ὑπάρξεως ἀποπείρας, δὲν ἁρμόζει νὰ μεταφέρωμεν τὸ ζήτημα ἀπὸ τῆς θεωρητικῆς ἐρεύνης εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν πραγματικῶν γεγονότων, καὶ νὰ ἐξαρτῶμεν τὸ παραδεκτὸν ἢ μὴ τῆς ἐννοίας τῆς ἀποπείρας ἐκ τῶν μέσων τῆς ἀποδείξεως τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς, ὅταν δὲ ταῦτα παρέχωσιν ἀμφιβολίας ν' ἀποκρούσωμεν ἕνεκα τῶν τοιούτων ἀμφιβολιῶν μόνον καὶ τὸ δυνατὸν τῆς ὑπάρξεως τῆς ἀποπείρας αὐτῆς καθ' ἑαυτήν· διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει τῆς ἐκθέσεως, ἐὰν βεβαιωθῇ ὅτι ἡ μήτηρ μετέβη εἰς ὡρισμένον τι μέρος ἐπὶ τῷ δολίῳ σκοπῷ τῆς ἐκθέσεως τοῦ νεογνοῦ αὐτῆς τέκνου, ὅπερ ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς, καὶ ὅτι ἀπετράπη τῆς ἐκτελέσεως ἐκ περιστατικῶν ἀλλοτρίων τῆς βουλήσεως, ἡ τοιαύτη πρᾶξις αὐτῆς ἀποτελεῖ ἀρχὴν ἐκτελέσεως τοῦ ἐγκλήματος, χαρακτηριστέαν ὡς ἀπόπειραν. Ἐὰν κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Mittermaier ἀρνηθῶμεν ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως τὸ δυνατὸν τῆς ὑπάρξεως ἀποπείρας, συνεπῶς σκεπτόμενοι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ χαρακτηρίσωμεν ἔνοχον ἀποπείρας φόνου καὶ ἐκεῖνον, ὅστις κρατῶν πυροβόλον ὅπλον, ἐνεδρεύει τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ, διότι καὶ ὁ τοιοῦτος δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἐσκόπει νὰ φονεύσῃ πτηνά.—2) Τὰ ἐγκλήματα τὰ ἐν βρασμῷ ψυχικῆς ὁρμῆς πραχθέντα καὶ ἰδίως τὴν ἀναίρεσιν, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος. — 3) Τὰ ἐγκλήματα τὰ πραχθέντα καθ' ὑπέρβασιν τῶν ὁρίων τῆς νομίμου ἐνεργείας τοῦ δρῶντος, ὡς λ. χ. ἐπὶ ὑπερβάσεως τῆς πρὸς σωφρονισμὸν τιμωρίας τῶν ὑπὸ ἐπιμέλειαν διατελούντων, τῶν ὁρίων τῆς ἀμύνης κτλ. Καὶ ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων τούτων δὲν εἶναι ἀσυμβίβαστος ἡ ἔννοια τῆς ἀποπείρας, διότι τὰ τοιαῦτα ἐγκλήματα δὲν ἀποτελοῦσιν ἰδιαιτέραν κατηγορίαν ἐγκλημάτων, ἀλλ' ἐκ τοῦ εἴδους τῆς ὑπερβάσεως δυνατὸν ἑκάστοτε νὰ χαρακτηρισθῶσιν ἢ ὡς βλάβαι, ἢ ὡς φόνος. Ἡ τοιαύτη δὲ ὑπέρβασις δυνατὸν νὰ προέλθῃ εἴτε ἐκ δόλου, εἴτε ἐξ ἀμελείας. Καὶ εἰ μὲν προῆλθεν ἐξ ἀμελείας, ἀναντιρρήτως ἐστὶν ἀπαράδεκτος ἡ ἀπόπειρα, εἰ δ' ὅμως ἐκ δολίας προαιρέσεως, τότε οὐδόλως ἀσυμβίβαστος εἶναι ἡ ἔννοια τῆς ἀποπείρας.—4) Ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων ἄτινα προϋποθέτουσιν ἰδιαιτέραν ἔννομον σχέσιν μεταξὺ δύο συμβληθέντων προσώπων, καὶ ὧν ἡ φύσις εἶναι τοιαύτη, ὥστε ὁ ὑπαίτιος ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν δύναται νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ τετελεσμένον ἀδίκημα, οἷον ἐπὶ τῆς ὑπεξαιρέσεως. Πλὴν καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐγκλημάτων δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀπόπειρα, διότι ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ θεματοφύλαξ διαπραγματεύεται νὰ πωλήσῃ εἰς τρίτον τι πρόσωπον τὸ παρακατατεθὲν αὐτῷ πρᾶγμα πρὸς φύλαξιν, ἡ τοιαύτη αὐτοῦ πρᾶξις ἀναμφισβητήτως φέρει χαρακτῆρα ἀποπείρας ὑπεξαιρέσεως.

ἀκριβοῦς διακρίσεως τῶν τοιούτων ἐγκλημάτων καὶ τῆς συγχύσεως αὐτῶν μετὰ τῶν ἐγκλημάτων τῶν πηγαζόντων ἐκ θετικῆς τινος ἢ ἀρνητικῆς ἐνεργείας. Ἐκ τῆς συγχύσεως τῆς κατηγορίας αὐτῆς τῶν ἐγκλημάτων (del. commissionis ἢ per omissionem commissa) μετὰ τῶν κυρίως del. omissionis [1]), ἀποπλανηθέντες τινὲς ὑπεστήριξαν ὅτι καὶ τὰ delicta omissionis εἰσὶν ἐπιδεκτικὰ ἀποπείρας. Οὕτω λ. χ. ἰσχυρίσθησαν ὅτι ἡ μήτηρ ἥτις ἀποφασίζει νὰ ἐκτελέσῃ τὸν φόνον τοῦ τέκνου αὐτῆς δι' ἀσιτίας, ἐὰν ἐκ λόγων ἀλλοτρίων τῆς βουλήσεως αὐτῆς δὲν ἐπιτύχῃ τοῦ παιδοκτόνου αὐτῆς σκοποῦ, διότι τρίτον τι πρόσωπον διέσωσε τὸ ψυχορραγοῦν τέκνον, δέον νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἔνοχος ἀποπείρας ἐγκλήματος ἐκ παραλείψεως προελθόντος. Ἐὰν ὅμως ἀκριβέστερον ἐξετάσωμεν τὴν φύσιν τῆς τοιαύτης πράξεως τῆς μητρός, παρατηροῦμεν ὅτι φέρει ἀναμφισβητήτως τὸν χαρακτῆρα τοῦ φόνου, περὶ οὗ ὑπάρχει ἀπαγορευτικὴ ἐν τῷ νόμῳ διάταξις, καὶ ὅτι ἀνήκει ἑπομένως εἰς τὴν τάξιν τῶν delicta commisionis τῶν ἐπιδεκτικῶν ἀποπείρας· πλεῖστα δὲ τῶν τοιούτων ἐγκλημάτων τελεσιουργοῦνται καὶ δι' ἀρνητικῆς ἐνεργείας, ἧς ἕνεκα δὲν ἁρμόζει, συγχέοντες τὸ μέσον τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἐγκλήματος πρὸς τοὺς στοιχειώδεις τῆς ἐννοίας αὐτοῦ ὅρους, νὰ μεταφέρωμεν αὐτὸ ἀπὸ τῆς κατηγορίας τῶν delicta commissionis εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν delicta omissionis καὶ νὰ δεχθῶμεν ὅτι καὶ αὐτὰ εἰσὶ δεκτικὰ ἀποπείρας [2]). Τοὐναντίον τὰ ἐγκλήματα τὰ ἐκ παραλείψεως τῆς ἐπιταττομένης ἐνεργείας προελθόντα εἰσὶν ἐν γένει ἀνεπίδεκτα ἀποπείρας, διότι ὁ σκοπὸς πρὸς παράλειψιν τῆς ἐπιταττομένης ἐνεργείας μόνον διὰ τῆς γενομένης παραλείψεως ἐκδηλοῦται. Ἐὰν μάλιστα ἐν τῷ νόμῳ ὁρίζεται χρονικόν τι διάστημα πρὸς ἐπιχείρησιν τῆς ἐπιταττομένης

---

[1]) Τοιαῦτα ἀμιγῆ delicta omissionis εἰσὶ λ. χ. ἡ παράλειψις τῆς καταμηνύσεως ὡρισμένων ἐγκληματικῶν πράξεων (Π. Ν. ἄρθρ. 130), ἡ παράλειψις τῶν ἐπὶ ποινῇ ἐπιβαλλομένων εἰς τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους καθηκόντων (Π. Ν. ἄρθρ. 468, 471), ἡ ἀπόκρυψις τοῦ τοκετοῦ (Π. Ν. ἄρθρ. 296) κτλ. ὅρ. Geib Lehrb. II § 85· ὅρ. καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν ἑρμηνείαν ἄρθρ. 3 ἐν σελ. 42.

[2]) Spangenberg N. Archiv. d. Crim. R. IV σελ. 532.

ἐνεργείας εἶναι ἀδύνατον νὰ δεχθῶμεν τὴν ὕπαρξιν ἀποπείρας διότι, εἰ μὲν συνεπληρώθη τὸ χρονικὸν διάστημα πρὸς ἐπιχείρησιν τῆς ἐπιταττομένης ὑπὸ τοῦ νόμου ἐνεργείας, τὸ ἔγκλημα εἶναι τετελεσμένον, εἰ δὲ μή, ὁ πρὸς ἐνέργειαν ὑπόχρεως δύναται, καίπερ διαδηλώσας τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ πρὸς παράλειψιν, νὰ μεταβάλῃ ἑκουσίως γνώμην καὶ νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ἐπιταττομένης ἐνεργείας, ὅτε οὐδεμία παράβασις τοῦ νόμου ὑφίσταται. Οὐδόλως δὲ ἐπιτρέπεται νὰ ἐκλάβωμεν τὴν ἁπλῆν τῆς βουλήσεως δήλωσιν ὡς ἀρχὴν ἐκτελέσεως, καὶ ἑπομένως νὰ χαρακτηρίσωμεν αὐτὴν ὡς ἀπόπειραν [1]).

Τὸν ὁρισμὸν τῆς ἀποπείρας συμπληροῖ τὸ ἄρθρον 47 ὑποδεικνύον τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιοποίνου ἐν γένει αὐτῆς, καὶ ὁρίζον ὅτι τιμωρητέα ἐστὶ δι' ἐλαφροτέρας ποινῆς τῆς κατὰ τοῦ τετελεσμένου ἀδικήματος ἐπιβλητέας. Ἡ διάταξις αὕτη περιέχει ὅλως περιττεύουσαν ἐν ποινικῷ νόμῳ μνείαν θεωρητικοῦ ἀξιώματος, οὗ ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ ἤθελεν ἀποβῆ ἀνέφικτος, ἐὰν μὴ ἐκανονίζετο νομοθετικῶς διὰ τῶν ὁρισμῶν τῶν ἄρθρ. 49 καὶ 50, ὅθεν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ αὐτῶν ἐπιφυλασσόμεθα νὰ ποιήσωμεν λόγον περὶ τιμωρίας τῆς ἀποπείρας ἐν γένει.

Ἐφαρμογὴ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας ἐπὶ ἠθικῆς αὐτουργίας.

Ἄρθρον 48.

Ὅστις ἔδωκε διαταγὴν ἢ παραγγελίαν εἰς ἄλλον πρὸς ἐκτέλεσιν τινὸς κακουργήματος ἢ πλημμελήματος, ἢ ἕνεκα

---

[1]) Dollmann Strafgstb. I ἄρθρ. 48 σελ. 243.—Luden Abhandl I σελ. 468.—Zachariae Versuch. I σελ. 66.—Hepp N. Archiv. d. Crim. R. 1836 σελ. 32.—Hälschner Strafrecht I § 148.—Baumgarten Versuch. σελ 435.—Ὅρ. καὶ Meyer Lehrb. § 31 σελ. 252 ὅστις κατ' ἀρχὴν δοξάζει τὸ δυνατὸν τῆς ὑπάρξεως ἀποπείρας, ὅταν ὁ ἀποφασίσας τὴν πρᾶξιν περιέστη ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ὥστε ἦν ἀδύνατος ἡ ἐπιχειρητέα πρᾶξις, ἀλλ' ὅτι ἡ τοιαύτη ἀπόπειρα αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀδύνατον νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς τιμωρητέα δι' οὓς ἐν τῷ κειμένῳ ἐκθέτομεν λόγους.

τούτου μετεχειρίσθη πρὸς αὐτὸν βίας ἢ ἀπειλάς, ἢ πρὸς τὸν ἴδιον σκοπὸν τὸν ἐχορήγησεν ἢ τὸν ὑπεσχέθη μισθόν, ἐὰν ἡ μελετηθεῖσα ἀξιόποινος πρᾶξις δὲν ἐτελέσθη, ὑποβάλλεται εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀποπείρας.

§ 106. Ἡ καθ' οἱονδήποτε τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 48 μνημονευομένων τρόπων ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς βουλήσεως ἑτέρου προσώπου διὰ διαταγῆς ἢ παραγγελίας, διὰ βίας ἢ ἀπειλῶν, διὰ χορηγήσεως ἢ ὑποσχέσεως ἀμοιβῆς γενομένη πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκτελέσεως ἀξιοποίνου πράξεως δυνατὸν νὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα·

α) Τὴν ἀποδοχὴν αὐτῆς καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ προτρέψας λογίζεται ὡς ἠθικὸς αὐτουργὸς τῆς πράξεως, καὶ ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ πλήρη τὴν ποινὴν τοῦ τελεσθέντος ἀδικήματος (ἄρθ. 56).

β') Τὴν ἀπόκρουσιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς γενομένης προτάσεως, μὴ συναινοῦντος τὸ παράπαν τοῦ προτρεπομένου εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος, ἢ

γ') Τὴν ἀποδοχὴν μὲν τῆς γενομένης προτάσεως, τὴν παράλειψιν ὅμως τῆς ἐκτελέσεως, εἴτε διότι ὁ προτρεπόμενος, οὐδέποτε συλλαβὼν τὴν ἀπόφασιν πρὸς ἐκτέλεσιν, ἠθέλησε ν' ἀπατήσῃ τὸν παρακινοῦντα καὶ ν' ἀπαλλαγῇ οὕτω τῶν περαιτέρω προτροπῶν αὐτοῦ, εἴτε διότι ἀπεφάσισε μὲν ὄντως τὴν ἐκτέλεσιν, ἀλλὰ μετέπειτα ἢ μετέβαλε γνώμην, ἢ δὲν ἔτυχε καταλλήλου εὐκαιρίας πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος.

Ἐν ταῖς δυσὶ τελευταίαις περιπτώσεσιν ἐξετάζοντες τὴν ἐνοχὴν τοῦ προτρέψαντος ὀφείλομεν ἀδιστάκτως νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ δὲν ἀρμόζει νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀπόπειρα τοῦ μελετηθέντος ἀδικήματος. Ἡ ἀπόπειρα, ὡς εἴρηται, προϋποτίθησιν ἐξωτερικήν τινα πρᾶξιν περιέχουσαν ἀρχὴν ἐκτελέσεως τοῦ ἐπιχειρητέου ἀδικήματος, ἀλλὰ τοιαύτη δὲν εἶναι βεβαίως ἡ ψυχολογικὴ ἐπίδρασις ἡ γενομένη ἐπὶ σκοπῷ τοῦ προτρέψαι εἰς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος. Κυρίως ἀποτελεῖ προπαρασκευαστικὴν πρᾶξιν, ἥκιστα διαφέρουσαν τῆς γενομένης ἐρεύνης πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν ἐπι-

τηδείων ὀργάνων τῆς ἐκτελέσεως μελετωμένου ἐγκλήματος, οἷον φόνου, ἢ ἐμπρησμοῦ, ἢ ῥήξεως κτλ. [1]).

Ὁμολογητέον ὅμως ὅτι ἡ προτροπὴ πρὸς ἐκτέλεσιν κολασίμου πράξεως γενομένη καθ' ὃν τρόπον τὸ ἄρθρον 48 διαγράφει, σπουδαῖον ἀπειλεῖ κίνδυνον τῆς διαταράξεως τῆς ἐννόμου ἐν τῇ πολιτείᾳ τάξεως, μαρτυροῦσα τὸν ἐγκληματικὸν σκοπὸν τοῦ ἐνόχου· ὅθεν ὁ νομοθέτης ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ καθιερώσῃ εἰδικὴν ἐξαίρεσιν τῶν περὶ ἀποπείρας ἐν γένει ταχθέντων ὅρων, καὶ νὰ δεχθῇ ὅτι ὁ προτρέψας πρὸς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος, καὶ ὅταν ὁ προτραπεὶς δὲν ἐπελήφθη τῆς ἐκτελέσεως δέον νὰ τιμωρῆται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας [2]).

Οἱ ἀπαιτούμενοι ὅροι πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς διὰ τοῦ ἄρθρου 48 ὁριζομένης ποινῆς εἰσίν·

1) Ἡ ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς βουλήσεως προσώπου τινός, ἡ γενομένη εἴτε διὰ διαταγῆς ἢ παραγγελίας, εἴτε διὰ βίας ἢ ἀπειλῶν, εἴτε δι' ὑποσχέσεων ἢ χορηγήσεως μισθοῦ.

Ἡ βία καὶ αἱ ἀπειλαὶ ὧν ἐγένετο χρῆσις, ἀπαιτεῖται νὰ φέρωσι χαρακτῆρα σπουδαῖον, μαρτυροῦσαι τὴν σταθερὰν ἀπόφασιν τοῦ ποιουμένου χρῆσιν αὐτῶν πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σκοπουμένου ἀδικήματος, καὶ ἱκαναὶ οὖσαι πρὸς ἐκφόβισιν καὶ καταναγκασμὸν τοῦ πρὸς ὃν ἀπευθύνονται. Δὲν ἀπαιτεῖται ὅμως αἱ ἀπειλαὶ ν' ἀναφέρωνται εἰς κίνδυνον παρόντα καὶ ἐπικείμενον, ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ ὦσι τοιαῦται ὥστε καὶ διὰ τῆς παραστάσεως μέλλοντος κινδύνου νὰ ἐπιδράσωσι ψυχολογικῶς ἐπὶ τοῦ καταναγκαζομένου προσώπου [3]).

---

[1]) Chauveau—Hélie Code pénal. Tom I n.° 644.—Hepp Archiv. Crim. R. 1848 σελ. 276.—Baumgarten Versuch. σελ. 265. 431.

[2]) Τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθ. 48 ἠρανίσθη ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἐκ τοῦ ἄρθρου 39 τοῦ βαυαρικοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1827, ὅπερ συνεπλήρωσε καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐτροποποίησε τὴν ἐν ἄρθρῳ 48 τοῦ βαυαρικοῦ ποιν. νόμου τοῦ 1813 περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου διάταξιν. — Ὅρ. καὶ βαυαρικοῦ ποιν. νόμου 1861 ἄρθρ. 56.

[3]) Περὶ τῆς γενομένης πρός τινα βίας ἢ ἀπειλῆς ἐπὶ σκοπῷ ἐξαναγκάσεως πρὸς ἐπιχείρησιν ἢ παράλειψιν πράξεώς τινος ὑπάρχει καὶ ἡ εἰδικὴ

Ὁ μισθὸς (Lohn κατὰ τὸ γερμανικὸν κείμενον) ὁ χορηγηθείς, ἢ οὗτινος ἐδόθη ὑπόσχεσις χορηγήσεως δυνατὸν νὰ συνίσταται ἢ εἰς χρήματα, ἢ εἰς παροχὴν ἀντικειμένων ἐχόντων χρηματικὴν ἀξίαν [1]).

2) Ἡ γενομένη προτροπὴ δέον νὰ σκοπῇ τὴν ἐκτέλεσιν κακουργήματος ἢ πλημμελήματος. Ὅθεν ἐὰν βεβαιωθῇ ἐκ τῆς ἐρεύνης τῶν εἰδικῶν περιστάσεων ὅτι σκοπὸς τοῦ προτρέψαντος ἦν ἡ ἐκτέλεσις πράξεως ὡς πταίσματος μόνον ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ νόμου τιμωρητέας, ἀπαλλάσσεται οὗτος πάσης ποινῆς.

3) Ἡ μὴ παρὰ τοῦ προτραπέντος ἐκτέλεσις τῆς ἀξιοποίνου πράξεως.

Ἐὰν ὁ δοὺς τὴν διαταγὴν ἢ παραγγελίαν, ἢ διά τινος τῶν λοιπῶν τρόπων ἐξαναγκάσας τινὰ εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ μελετηθέντος πλημμελήματος ἢ κακουργήματος, μετανοήσας ἀμέσως μετ' ὀλίγον ἀνακαλέσῃ τὴν δοθεῖσαν ἐντολὴν καὶ προσπαθήσῃ μάλιστα ν' ἀποτρέψῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος, ὑποβάλλεται εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀποπείρας; Περὶ τῆς περιπτώσεως αὐτῆς οὐδόλως ποιεῖ μνείαν τὸ ἄρθρον 48, τὸ δὲ κενὸν ὅπερ ἐκ τῆς σιωπῆς αὐτοῦ προκύπτει ἀναπληροῦται ἐὰν συνδυάσωμεν τὴν διάταξιν αὐτοῦ μετὰ τῶν ὁρισμῶν τοῦ ἄρθρ. 51, καθ' ὃ ὁ ἀποπειρώμενος τῆς ἐκτελέσεως κολασίμου πράξεως ἐὰν ἑκουσίως καὶ αὐθορμήτως παραιτηθῇ μένει ἀτιμώρητος. Ὅθεν ἐὰν ὁ διά τινος τῶν ἐν τῷ ἄρθρ. 48

διάταξις τοῦ ἄρθρου 330 Π. Ν. ἀλλ' ὁ σκοπὸς αὐτῆς εἶναι γενικώτερος, ἀποβλέπων εἰς τὴν προστασίαν τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας τοῦ πολίτου ἐν γένει, ἐνῷ τοὐναντίον ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 48 προβλέπει περὶ τῆς περιπτώσεως καθ' ἣν ἡ προσβολὴ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐνεργείας χρησιμεύει ὡς μέσον μόνον πρὸς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος. Ὅταν συμπίπτωσιν οἱ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ἄρθροις ἀναφερόμενοι ὅροι ὑπάρχει κατ' ἰδέαν συρροὴ ἐγκλημάτων, καὶ δέον νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου ὅπερ τὴν αὐστηροτέραν τιμωρίαν τοῦ ἀδικήσαντος συνεπάγεται. Τοῦτο ρητῶς ὑποδεικνύει ἐν ἄρθρῳ 330 καὶ ὁ νομοθέτης, ὁρίζων ὅτι ἡ ποινὴ τῆς φυλακίσεως ἐπιβάλλεται καθόσον ἡ ἐξανάγκασις τινος διὰ βίας ἢ ἀπειλῆς *δὲν περιέχει δεινοτέραν τοῦ δικαίου παράβασιν.*

[1]) Dollmann Strafgesetzb I ἄρθρ. 56 σελ. 330.

μνημονευομένων τρόπων ἐντειλάμενος, ἢ προτρέψας ἄλλον εἰς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος, ἀφ' οὗ συνεπλήρωσε καθ' ὁλοκληρίαν τὴν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ἀπαιτουμένην ἐνέργειαν, κατόπιν μεταμεληθῇ, τότε μόνον ἡ μεταμέλεια αὐτοῦ ἰσχύει ὡς λόγος ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας, ὅταν ἐδήλωσεν εἰς τὸν μέλλοντα ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐκτέλεσιν τὴν μεταμέλειαν αὐτοῦ, καὶ προσεπάθησε δι' ὅλων τῶν ἐφικτῶν μέσων νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἐκτέλεσιν, καὶ μάλιστα διὰ τῆς ἐγκαίρου ἀναγγελίας εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μελετωμένης πράξεως ὥστε νὰ καθίσταται ἐφικτὴ ἡ παρεμπόδισις αὐτῆς [1]).

Ἡ καταγνωστέα κατὰ τὸ ἄρθρ. 48 τῷ ἐνόχῳ ποινὴ ἐστὶν ἡ ποινὴ τῆς ἀποπείρας τοῦ κακουργήματος ἢ πλημμελήματος οὗ ἐδόθη ἐντολὴ πρὸς ἐκτέλεσιν. Πρὸς ἐξεύρεσιν δὲ τῆς τοιαύτης ποινῆς δέον νὰ ἐρευνήσωμεν τίνα ποινὴν ἐπισύρει ἡ πρᾶξις ἧς τὴν ἐκτέλεσιν ἀπεφάσισεν ὁ δοὺς τὴν ἐντολήν, οὐδόλως ἐξετάζοντες τὸ ἀξιόποινον αὐτῆς ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸν λαβόντα τὴν ἐντολήν· ὅθεν ἐὰν ὑπάρχωσι λόγοι καθιστῶντες ἐν δεδομέναις περιπτώσεσι τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀξιόποινον, οἷον συγγένεια, σχέσις ὑπηρεσίας νεαρὰ ἡλικία κτλ. ἥκιστα ταῦτα πάντα ἐπιδρῶσιν εἰς τὸν ὁρισμὸν τῆς καταγνωστέας ποινῆς τῆς ἀποπείρας κατὰ τοῦ ἐντειλαμένου ἢ προτρέψαντος [2]).

Ποινὴ τῆς ἀποπείρας.

Ἄρθρον 49.

«Ἡ ἀπόπειρα τινὸς κακουργήματος τιμωρεῖται, ἐφ' ὅσον εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις δὲν διατάττει ρητῶς ἄλλως πως ὁ νόμος, κατὰ τοὺς ἀκολούθους ὅρους· — 1) ἀντὶ τῆς εἰς τὸ τετελεσμένον κακούργημα ἐπιβαλλομένης ποινῆς τοῦ θανάτου, καταγινώσκεται ἡ ποινὴ τῶν διὰ βίου δεσμῶν, καὶ εἰς

---

[1]) Zachariae Versuch II § 267. σελ. 263. — Chauveau — Hélie Code penal. I n° 644. bis. — Τὸ ζήτημα τοῦτο ρητῶς λύει ὁ Βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1861 ἐν ἄρθρ. 56.

[2]) Dollmann Strafgstb I ἄρθρ 56 σελ 330 336

τὰς ἰδίως ἐλαφρυντικὰς περιστάσεις, ἢ τῶν προσκαίρων δεσμῶν· — 2) ἀντὶ τῆς εἰς τὸ τετελεσμένον κακούργημα ὁριζομένης ποινῆς τῶν διὰ βίου δεσμῶν, ἢ τῶν προσκαίρων δεσμῶν ποινή, καὶ εἰς τὰς ἰδίως ἐλαφρυντικὰς περιστάσεις εἱρκτὴ, πλὴν ὄχι βραχυτέρας τῶν ὀκτὼ ἐτῶν διαρκείας· — 3) ὁσάκις εἰς τὸ τετελεσμένον κακούργημα ἐπιβάλλωνται δεσμὰ πρόσκαιρα, ἡ ποινὴ πρέπει μὲν νὰ ἐλαττοῦται, ἀλλ' οὐχὶ ἐπέκεινα τοῦ ἡμίσεως, καί, ἐὰν ἐντεῦθεν ἡ ποινικὴ διάρκεια γίνεται βραχυτέρα καὶ τοῦ εἰς τὸ 8 ἄρθρου ὡρισμένου ἐλαχίστου ὅρου τῶν προσκαίρων δεσμῶν, πρέπει τότε νὰ καταψηφίζηται ἡ ποινὴ τῆς εἱρκτῆς· — 4) παρομοία τῆς ποινῆς μείωσις γίνεται, ὅταν τὸ τετελεσμένον κακούργημα τιμωρῆται μὲ εἱρκτήν· καί, ἐλαττουμένης ἐντεῦθεν τῆς ποινικῆς προθεσμίας ὑπὸ τὴν ἐλαχίστην διάρκειαν τούτου τοῦ εἴδους τῆς ποινῆς (ἄρθρ. 11), καταγινώσκεται τότε ἡ φυλάκισις ».

Ἄρθρον 50.

« Ἡ ἀπόπειρα τινὸς πλημμελήματος, ἐὰν δὲν διατάττηται ἄλλο τι εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις, τιμωρεῖται μὲ ἠλαττωμένην ποινήν, πλὴν οὐχὶ κατωτέρω τοῦ ἡμίσεως ἐκείνης, ἥτις ἤθελε καταγνωσθῆ εἰς τὴν τετελεσμένην πρᾶξιν. — Δὲν συγχωρεῖται ποσῶς ἡ μεταβολὴ τοῦ εἴδους τῆς ποινῆς, ἢ ἐλάττωσις ὑπὸ τὸ εἰς τὰ ἄρθρ. 12 καὶ 13 ὡρισμένον ἐλάχιστον μέτρον ».

§ 107. Ἀφοῦ ὁ νόμος ἐν τῷ ἄρθρ. 47 ἀνέγραψε τὸ ἀξίωμα ὅτι ἡ ἀπόπειρα τῶν κακουργημάτων καὶ πλημμεληματων ὑπόκειται εἰς ἐλαφροτέραν ἀναλόγως ποινὴν τῆς ἐπιβλητέας ἐὰν ὦσι τετελεσμένα, συμπληροῖ τὴν ὅλως ἀόριστον διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 47 διὰ τῶν ἄρθρων 49 καὶ 50 ὑποδεικνύων τὸν βαθμὸν τῆς ἐλαφροτέρας ποινῆς, ὅταν δὲν ὁρίζηται εἰδικῶς ἐν τῷ νόμῳ.

Περὶ τῆς ἐπιβλητέας ποινῆς τῆς ἀποπείρας παρατηροῦμεν ὅτι

ὑπαρχει οὐσιώδης διαφορὰ ἐν τοῖς νεωτέροις ποινικοῖς νόμοις. Κατὰ τὸν γαλλικὸν ποινικὸν νόμον (ἄρθρον 2), ὡς καὶ τοὺς ἀπομιμηθέντας αὐτόν, τιμωρεῖται ἡ ἀπόπειρα διὰ τῆς κατὰ τοῦ τετελεσμένου ἐγκλήματος ἐπιβαλλομένης ποινῆς [1]). Κατ' ἀντίθεσιν τοῦ τοιούτου συστήματος τοῦ γαλλικοῦ ποινικοῦ νόμου πολλαὶ τῶν νεωτέρων καὶ ἀρχαιοτέρων ποινικῶν νομοθεσιῶν, ὡς καὶ ὁ ἡμέτερος νόμος, τιμωροῦσι τὴν ἀπόπειραν δι' ἠπιωτέρας ποινῆς. Ἀλλά, πρὶν ἢ ἐπιληφθῶμεν τῆς ἐρεύνης τῶν θετικῶν διατάξεων τοῦ ἡμετέρου νόμου ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς τῶν ἰσχυουσῶν νῦν ποινικῶν νο-

---

[1]) Ἡ αὐστηρότης αὕτη τοῦ Γαλλικοῦ ποιν. νόμου περιορίζεται ἐν Γαλλίᾳ διὰ τοῦ χορηγηθέντος τοῖς ἐνόρκοις δικαιώματος τοῦ ἀποφαίνεσθαι ἐν τῇ ἐτυμηγορίᾳ αὐτῶν περὶ τῆς ὑπάρξεως ἐλαφρυντικῶν περιστάσεων (circonstances attenuantes), ὅπερ ἐπιφέρει τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀμέσως ἐλαφροτέρας ποινῆς εἰς τὸν κηρυχθέντα ἔνοχον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀπερρίφθη ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐν Γαλλίᾳ ἡ κατὰ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ ποινικοῦ νόμου ἐν ἔτει 1832 ὑποβληθεῖσα τροποποίησις τοῦ ἄρθρου 2 ὑπὸ τοῦ Persil καὶ Larochefoucauld. Ἀλλ' ὁ λόγος οὗτος εἶναι ὅλως ἀβάσιμος, διότι, εἰ μὲν ἡ ἀπόπειρα ἔδει νὰ τιμωρῆται διὰ τῆς κατὰ τοῦ τετελεσμένου ἐγκλήματος ἐπιβλητέας ποινῆς, δὲν προσήκει τοῖς ἐνόρκοις ἡ ἐξουσία τῆς κατὰ βούλησιν μεταβολῆς τῆς ποινῆς, εἰ δὲ τοὐναντίον ἡ ἀπόπειρα δέον νὰ τιμωρῆται δι' ἠπιωτέρας ποινῆς τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ κηρυχθέντος ἐνόχου δὲν ἤρμοζε ν' ἀνατεθῇ εἰς τὴν ὅλως ἀνεξέλεγκτον καὶ αὐθαίρετον ἐκτίμησιν τῶν ἐνόρκων. Zachariae Versuch. II § 246 σελ. 225.—Τὸ σύστημα τοῦ Γαλλικοῦ ποιν. νόμου ἠκολούθησε κατὰ μέγα μέρος καὶ ὁ καταργηθεὶς Πρωσσικὸς ποινικὸς νόμος (ἄρθρ. 32), ὁρίζων ὅτι ἡ ἀπόπειρα τῶν κακουργημάτων δέον νὰ τιμωρῆται διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς τῆς καταγινωσκομένης κατ' αὐτῶν ἐὰν ὧσι τετελεσμένα. Ἐπιτρέπει ὅμως εἰς τὸν δικαστὴν νὰ ὁρίσῃ ἄνευ ὑπερβάσεως τοῦ ἐλαχίστου ὅρου τῆς ποινῆς ἐλαφρότερον βαθμόν. Μόνον δὲ ὅταν τὸ τετελεσμένον κακούργημα τιμωρῆται διὰ θανατικῆς ποινῆς, ἢ δι' ἰσοβίων δεσμῶν, ἐπιβάλλονται ἀντ' αὐτῶν πρόσκαιρα δεσμὰ δέκα τοὐλάχιστον ἐτῶν. Ὁ Γερμανικὸς ποινικὸς νόμος (ἄρθρ. 44) καθιεροῖ τὴν ἀρχὴν τῆς ἠπιωτέρας τιμωρίας τῆς ἀποπείρας, ὡσαύτως καὶ ὁ Βελγικὸς (ἄρθρον 32, 33), ὁ Ἰταλικὸς (ἄρθρ. 51, 62), ὅστις ἐν δυσὶ καὶ μόνοις ἄρθροις συμπεριλαμβάνει τοὺς περὶ ἀποπείρας (del tentativo) ὁρισμούς, ἰδιαιτέραν ἐπιβάλλει ποινὴν πρὸς τιμωρίαν τῆς διακοπείσης ἀποπείρας, κατ' ἀντιδιαστολὴν τῆς ἀποπερατωθείσης ἣν αὐστηρότερον τιμωρεῖ, ἀλλ' ἠπιώτερον τοῦ τετελεσμένου ἀδικήματος.

μεθεσιῶν, ἀναγκαῖον νομίζομεν νὰ ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα γενικώτερον καὶ ἀπὸ θεωρητικῆς ἐπόψεως.

§ 108. Οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν τιμωρίαν τῆς ἀποπείρας διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς τῆς κατὰ τοῦ τετελεσμένου ἐγκλήματος ἐπιβλητέας, ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ ἔνοχος ἐξεδήλωσε καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἀπόφασιν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς κολασίμου πράξεως· οὐδεμία ὑπολείπεται ἀμφιβολία, λέγουσιν, ὅτι ὁ ἀναμίξας ἔν τινι ποτῷ ὀηλητήριον καὶ ἕτοιμος ὢν νὰ προσφέρῃ τινὶ ἀπεφάσισε τὸν φόνον αὐτοῦ, ὡς καὶ ὁ καταδιώκων τὸν ἐχθρὸν ἔνοπλος ἵνα φονεύσῃ αὐτόν, οὐδεὶς ἑπομένως ὑπάρχει λόγος ὅπως ἠπιώτερον τιμωρηθῇ τοῦ ἐπιτυχόντος τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως, μόνον διότι κώλυμα ὅλως ἀλλότριον τῆς βουλήσεως ἐματαίωσε τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἀξιοποίνου ἀποφάσεως.

Ἡ δόξα αὕτη, καίτοι ἐκ πρώτης ἐπόψεως λίαν εὔλογος φαίνεται, ἀλλ' ὅμως προσκρούει εἰς τὰς στοιχειωδεστέρας ἀρχὰς τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης, οὐδαμῶς δὲ προσαρμόζεται τῇ θεωρίᾳ περὶ τῆς δικαιολογικῆς βάσεως καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ποινῆς, τῇ διδασκούσῃ ὅτι ἡ ποινὴ δὲν εἶναι μέσον χρήσιμον μόνον πρὸς πρόληψιν καὶ ἀποτροπὴν τῶν ἀδικημάτων ἢ ἐκφόβισιν τῶν ἀδικούντων, ἀλλ' ὅτι πρὸ παντὸς ἄλλου δέον νὰ ᾖ ἡ δικαία ἀνταπόδοσις καὶ τιμωρία τοῦ πραχθέντος ἀδικήματος, τοῦθ' ὅπερ τότε μόνον ἐπιτυγχάνεται ὅταν ἡ ποινὴ ἀντιστοιχῇ πρὸς τὸ πραχθὲν ἀδίκημα. Ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω, τὸ ἀδίκημα ἀποτελεῖται ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ ὁρῶντος ,καὶ ἐκ τῆς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κόσμῳ ἐκδηλώσεως αὐτῆς δι' ὡρισμένης ἐνεργείας συνεπαγομένης τὴν προσβολὴν τῆς ἐννόμου τάξεως. Ἐκ τῆς ἀλληλουχίας τῶν δύο αὐτῶν ὅρων τοῦ ἀδικήματος ὁδηγούμενοι δέον νὰ κανονίζωμεν ἑκάστοτε τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως καὶ τὸ μέγεθος τῆς καταγνωστέας ποινῆς. Ἐὰν μονομερῶς, εἴτε ἐπὶ τοῦ ἑνὸς μόνον, εἴτε ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἐκ τῶν εἰρημένων ὅρων τοῦ ἀδικήματος στηριζόμενοι, θελήσωμεν νὰ ὁρίσωμεν τὴν καταγνωστέαν ποινήν, οὐδέποτε θέλομεν δυνηθῇ νὰ ἐξεύρωμεν τὸ δίκαιον αὐτῆς μέτρον. Ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ὁρμώμενοι ἐδέχθημεν τὸ ἐξ ἀμελείας ἔγκλημα ἧττον ἀξιόποινον τοῦ ἐκ δολίας προαιρέσεως πραχθέντος, διότι τὸ ἐξωτερικὸν γεγονὸς ἐπὶ ἐκείνου μὲν δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς

τὴν θέλησιν τοῦ ὑπαιτίου, ἐπὶ τούτου δὲ ἐκπροσωπεῖ καθ' ὁλοκληρίαν αὐτήν. Ὁ αὐτὸς λόγος φέρει ἡμᾶς εἰς τὴν καθιέρωσιν τῆς ἠπιωτέρας ποινῆς τῆς ἀποπείρας ἐφ' ἧς, ὡς εἴδομεν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ τετελεσμένον ἔγκλημα καὶ πρὸς τὸ ἐξ ἀμελείας, ἡ βούλησις τοῦ πράττοντος ὑπερέχει τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῆς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κόσμῳ. Ἐὰν τιμωρήσωμεν διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς τὴν ἀπόπειραν δι' ἧς καὶ τὸ τετελεσμένον ἔγκλημα θέλομεν ἀναγκασθῆ, ἵνα ὁρίσωμεν τὴν καταγνωστέαν ποινήν, ν' ἀποβλέψωμεν μονομερῶς εἰς τὴν βούλησιν, διότι ἡ ἀρξαμένη ἐκτέλεσις τῆς ἀξιοποίνου πράξεως δὲν ἀρκεῖ ὅπως παράσχῃ ἡμῖν πλήρη τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀδικήματος, ἀλλὰ χρησιμεύει μόνον ὅπως κατ' εἰκασίαν πορισθῶμεν τὴν εἰκόνα αὐτοῦ. Ἀλλ' εἰσερχόμενοι ἅπαξ εἰς τὸ στάδιον τῶν ἐξ εἰκασίας συμπερασμάτων στερούμεθα πάσης ἑδραίας βάσεως, ὅπως μετὰ βεβαιότητος ἐκτιμήσωμεν τὸν χαρακτῆρα τῆς βουλήσεως. Ὡς γνωστόν, ἡ βούλησις τοῦ ὑπαιτίου οἱασδήποτε κολασίμου πράξεως εἶναι πάντῃ ἐλευθέρα καθ' ὅλα τὰ στάδια τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς, ἡ δὲ τοιαύτη ἐλευθερία τῆς βουλήσεως δὲν ἐκλείπει διὰ τῆς σταθερᾶς καὶ ἀμετατρέπτου ἀποφάσεως πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς μελετηθείσης πράξεως· κατὰ πᾶσαν ἑπομένως στιγμὴν δύναται ἡ βούλησις ν' ἀλλοιωθῇ, τροποποιουμένη ὁπωσδήποτε, ἢ καὶ νὰ μεταβληθῇ ἐντελῶς. Τότε δὲ μόνον μετὰ βεβαιότητος δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἀκριβῆ καὶ ἀναμφισβήτητον γνῶσιν αὐτῆς, ὅταν ἐντελῶς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κόσμῳ διαδηλωθῇ, καὶ ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς παραστάσεως ὁρμώμενοι, ἀναπλάσωμεν τὴν εἰκόνα αὐτῆς. Πλὴν πῶς εἶναι δυνατὸν τοῦτο ἐπὶ τῆς ἀποπείρας, καθ' ἣν ἡ ἐκδήλωσις τῆς βουλήσεως τοῦ δρῶντος ἀνεστάλη ἐκ τυχαίου συμβεβηκότος, καθ' ἣν δὲν ἐκπροσωπεῖται ἐξ ὁρατῶν ἢ αἰσθητῶν σημείων ἐν τῷ πραγματικῷ κόσμῳ; Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποθέσωμεν μετὰ βεβαιότητος καὶ οὐχὶ κατ' εἰκασίαν ὅτι ὁ ἐκ προμελέτης διώκων τὸν ἐχθρόν, κρατῶν εἰς χεῖρας ἐγχειρίδιον ἵνα βυθίσῃ αὐτὸ εἰς τὰ στέρνα τοῦ καταδιωκομένου, ἤθελε προβῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως καὶ δὲν ἤθελεν, εἴτε ἐξ αἰσθήματος φόβου, εἴτε ἐξ αἰσθήματος οἴκτου, εἴτε ἐξ οἱασδήποτε ἄλλης αἰτίας ἀποτραπῇ; Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἰσχυρισθῶμεν μετὰ βεβαιότητος

ὅτι ὁ ἀποφασίσας τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος τῆς φαρμακείας, καὶ κρατῶν ἤδη ἑτοίμην εἰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν κύλικα τὴν περιέχουσαν τὸ δηλητήριον δὲν ἤθελε ματανοήσει καί, ἀποκαλύπτων ἀμέσως εἰς τὸν λαβόντα τὸ δηλητήριον τὸ ἔγκλημα, δὲν ἤθελε συντελέσει εἰς τὴν ἀποτροπὴν τοῦ ἀπειλουμένου κινδύνου; Συγχρόνως ὀφείλομεν νὰ μὴ λησμονήσωμεν ὅτι, καθόσον ἡ στιγμὴ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἐγκλήματος προσεγγίζει, καθόσον ἡ ἐκτέλεσις αὐτοῦ προβαίνει πρὸς τὸ τέρμα αὐτῆς,κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ βούλησις τοῦ πράττοντος ἐπιτείνεται·ὅθεν καὶ ἐὰν δεχθῶμεν ὡς βεβαίαν καὶ ἀμετάτρεπτον τὴν ἀπόφασιν, πάλιν ὅμως δὲν δυνάμεθα μετ' ἀσφαλείας νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει ὁ ἐπιληφθεὶς τῆς πράξεως ἤθελεν ἔχει τὴν ἀπαιτουμένην ἔντασιν τῆς βουλήσεως πρὸς τελείαν ἀποπεράτωσιν αὐτῆς. Δεχόμενοι λοιπὸν πρὸς στιγμὴν ὡς ἀναμφισβήτητον τὴν θεωρίαν τῶν ἀντιδοξούντων, καὶ τιμωροῦντες τὴν ἀπόπειραν διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς δι'ἣς καὶ τὸ τετελεσμένον ἔγκλημα, θέλομεν τιμωρήσει τὸν ὑπαίτιον καὶ διὰ τὴν μὴ πραγματωθεῖσαν βούλησιν τὴν ἐκ συμπερασμοῦ εἰκαζομένην, ἣν θέλομεν ἀναγκασθῆ ν' ἀναζητήσωμεν μεταξὺ τῶν ἐνδομύχων αὐτοῦ διαλογισμῶν, παραβιάζοντες τὸ ἱερώτερον δόγμα τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας καθ' ὃ cogitationis pœnam nemo patitur, καὶ συγχέοντες τὸν κύκλον τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης πρὸς τὴν θείαν δικαιοσύνην, ἥτις μόνη ἔχει τὴν δύναμιν νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ μύχια τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας.

§ 109. Ἡ ἀπόπειρα διακρίνεται εἰς ***διακοπεῖσαν*** καὶ εἰς ***ἀποπερατωθεῖσαν*** ἀπόπειραν. Διακοπεῖσα ἀπόπειρα (conatus remotus v. imperfectus) ὑπάρχει ὅταν ὁ πράττων ἑκουσίως δι'οἱονδήποτε λόγον παρητήθη τῆς περαιτέρω ἐνεργείας πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς κολασίμου πράξεως. Τοὐναντίον ἀποπερατωθεῖσα ἀπόπειρα (conatus perfectus, ἢ καὶ delictum perfectum, délit manqué) ὑπάρχει ὅταν ὁ ὑπαίτιος ἐξετέλεσε καθ' ὁλοκληρίαν τὴν πρὸς παραγωγὴν τῆς κολασίμου πράξεως ἀπαιτουμένην ἐνέργειαν[1]),ἥτις ὅμως δὲν ἔσχε τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα.

---

[1]) Π. χ. ὁ Α σκοπεύων τὸν φόνον τοῦ Β πυροβολεῖ κατ' αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ

Περὶ τῆς τοιαύτης ἀποπερατωθείσης ἀποπείρας ἐνδεχόμενον ἴσως ν' ἀμφιβάλῃ τις ἐὰν δὲν εἶναι τιμωρητέα διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς τῆς κατὰ τοῦ τετελεσμένου ἐγκλήματος ἐπιβλητέας, διότι ὁ ὑπαίτιος ἐξετέλεσε πᾶν ὅ,τι ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ δυνάμεων ἤρτητο πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς μελετηθείσης πράξεως, καὶ ἐξεδήλωσε καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἐγκληματικὴν βούλησιν, ἐὰν δὲ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ δὲν ἔσχε τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα, ἀποδοτέον τοῦτο εἰς αἴτια ὅλως τῆς βουλήσεως αὐτοῦ ἀλλότρια καὶ τυχαῖα. Τὰ τοιαῦτα ὅμως αἴτια λαμβάνων ὑπ' ὄψιν ὁ νομοθέτης δὲν ὀφείλει νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ποινὴν τοῦ ὑπαιτίου, ὅστις διὰ τῆς ἀποτυχούσης αὐτοῦ ἐνεργείας κατέδειξε καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἐγκληματικὴν αὐτοῦ βούλησιν [1]).

Πλὴν καὶ ἐπὶ τῆς ἀποπερατωθείσης ἀποπείρας ἀπαραίτητόν ἐστι νὰ μὴ λησμονήσωμεν ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑπαιτίου δὲν παρήγαγεν ἀδίκημά τι καὶ ἐξ ἀντικειμένου ὑφιστάμενον, τουτέστι θετικήν τινα βλάβην, ὅθεν ἡ παράνομος αὐτοῦ πρᾶξις ὑπάρχει μόνον καθ' ὑποκείμενον καὶ ἐν τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ὑποκειμένου, ἤθελεν ἑπομένως εἶσθαι ἄδικον νὰ τιμωρήσωμεν τὸν ἔνοχον διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς, δι' ἧς ἤθελε τιμωρηθῇ ἐὰν πράγματι ἐπετύγχανεν ἡ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἐγκλήματος ἐνέργεια. Ὅταν μάλιστα ὁ νομοθέτης ἀπαιτῇ τὴν ἐπιτυχίαν ὡρισμένου ἀποτελέσματος ἵνα ᾖ τετελεσμένον τὸ ἔγκλημα, ὡς λ. χ. ἐπὶ τοῦ φόνου, ἤθελεν εἶσθαι πρόδηλος ἀντίφασις νὰ τιμωρῇ διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς τὸ συμβὰν ἐπακόλουθον καὶ τὸ ἐνδεχόμενον νὰ συμβῇ, ἐκτὸς ἐὰν τὸ ἐπακολούθημα δὲν ἀποτελῇ οὐσιώδη ὅρον τοῦ τετελεσμένου ἐγκλήματος, καὶ διὰ τοῦτο δὲν διακρίνηται ἰδίως ἐν τῇ ἐννοίᾳ αὐτοῦ, ἢ διάφοροι ἄλλοι λόγοι ὑπαγορεύουσιν εἰς τὸν νομοθέτην τὴν ἀνάγκην νὰ χαρακτηρίσῃ τὸ ἔγκλημα ὡς τετελεσμένον καὶ πρὸ τῆς ἐμφανίσεως οἱουδήποτε ἀποτελέσματος, ὡς λ. χ. ἐπὶ τοῦ ἐγκλήματος τῆς ἐσχάτης

Β ὑπεκφεύγει τὴν ἐκπεμφθεῖσαν σφαῖραν, εἴτε προφυλαχθεὶς ἐγκαίρως, εἴτε κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὑπάρχει τὸ ὑπὸ τῶν Γάλλων καλούμενον délit manqué ἀποτυχὸν ἔγκλημα.

[1]) Chauveau-Hélie Code Pénal. I n° 581.—Trébutien Droit criminel I σελ. 104.

προδοσίας, ὅτε ἡ ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ τῆς συνωμοσίας δὲν νομίζεται ἀναγκαία ἵνα χαρακτηρισθῇ ὡς τετελεσμένον τὸ ἔγκλημα. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι κατὰ τὴν ὑπερασπιζομένην γνώμην ὁ πράξας ὠφελεῖται ἐκ τυχαίων ὅλως συμβεβηκότων ἀλλοτρίων τῆς βουλήσεως αὐτοῦ, ἀλλ' ἄρά γε δυνάμεθα ν' ἀποκλείσωμεν ἐντελῶς ἐκ τῆς ἐκτιμήσεως τῆς εὐθύνης τοῦ ὑπαιτίου τὴν τοιαύτην ἐπίδρασιν τῆς τύχης ; Ὅταν ἐπὶ τραυμάτων ὁρίζηται ἡ ποινὴ ἀναλόγως τοῦ χρόνου τῆς ἐπελθούσης πρὸς ἐργασίαν ἀνικανότητος καὶ τῶν πρὸς νοσηλείαν ἀπαιτουμένων ἡμερῶν, ὅτε ἐπὶ τῆς παιδοκτονίας ὁρίζεται ὁ χρόνος καθ' ὃν ὑπολαμβάνεται τὸ βρέφος ὡς νεογνόν, ὅτε ἐπὶ τῆς κλοπῆς ἡ ποινὴ ὁρίζεται ἐκ τῆς ἀξίας τοῦ ἀφαιρεθέντος ἀντικειμένου, ὁ ὑπαίτιος τῶν τοιούτων κολασίμων πράξεων δὲν εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῆς συμπτώσεως διαφόρων τυχαίων περιστάσεων, καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐλάττωσιν τῆς ποινῆς, ἢ νὰ ὑποβληθῇ εἰς βαρυτέραν ποινὴν καίτοι ὁ σκοπὸς αὐτοῦ, καὶ ἡ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἐνέργεια εἶναι πάντοτε ἡ αὐτή :

Ἐπὶ τέλους, ὡς παρατηρεῖ ὁ Rossi, ὁ νομοθέτης ὀφείλει νὰ μὴ παρίδῃ τὴν κοινὴν πεποίθησιν, καθ' ἣν ἡ ἐπιτυχοῦσα ἐγκληματικὴ πρᾶξις νομίζεται πάντοτε μᾶλλον ἀξιόποινος τῆς ἀποτυχούσης [1]).

Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ὑπὲρ τῆς ἠπιωτέρας τιμωρίας τῆς ἀποπείρας συνηγορεῖ καὶ ἕτερος οὐχ ἧττον σπουδαῖος λόγος, ὃν εἰς τὸν νομοθέτην ὑπαγορεύει ἡ ὑπὲρ τοῦ πολιτικοῦ συμφέροντος πρόνοια. Ἐὰν ἡ ἀπόπειρα διὰ τῆς αὐτῆς τοῦ τετελεσμένου ἐγκλήματος ποινῆς τιμωρῆται, ὁ ποιήσας ἔναρξιν τῆς ἐκτελέσεως κολασίμου πράξεως οὐδὲν ἔχει ἐνδιαφέρον ὅπως ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτῆς, τοὐναντίον μάλιστα ἐνδεχόμενον εἶναι ἡ ἐκ τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ ἐγκλήματος προσδοκωμένη ὠφέλεια νὰ προτρέψῃ αὐτὸν εἰς τὴν μετὰ πλείονος ζήλου ἐπιδίωξιν αὐτῆς, ἵνα χρησιμεύσῃ αὐτῷ ὡς ἀντιστάθμισις τῆς ποινῆς ἣν θέλει ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ, διὰ τὸ ἐπιχειρηθὲν ἀδίκημα. Τοιουτοτρόπως ἀπόλλυσιν ὁ νόμος πᾶσαν

---

[1]) Rossi Droit Pénal. liv. II. ch. 33. —Zachariae Versuch. II § 176 τελ. 65.--Weber Archiv. d. Crim. R. IV. σελ. 42.--Feuerbach Lehrb. § III.

προληπτικὴν δύναμιν διὰ τῆς ἐκφοβίσεως ἣν ἠδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν ἐπιχειρήσαντα τὴν ἐκτέλεσιν ἐγκληματικῆς πράξεως. Ἐὰν ὅμως ἡ ποινὴ ὁρίζηται ἑκάστοτε ἀναλόγως τῆς προϊούσης ἐνεργείας πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος, οἱ διάφοροι τῆς ποινῆς βαθμοὶ θέλουσι χρησιμεύει ὡς φραγμοί, ἀναχαιτίζοντες τὸν ἀδικοῦντα τῆς ἀποπερατώσεως τῆς ἐπιχειρηθείσης πράξεως, καὶ ἀναμιμνήσκοντες αὐτῷ ὅτι καθ' ὅσον ἐντείνεται καὶ κραταιοῦται ἡ ἀπόφασις καὶ ἐνέργεια πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ ἀρξαμένου ἐγκλήματος, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ ποινὴ ἔσεται βαρυτέρα [1]).

§ 110. Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων ἐπειράθησαν νὰ διακρίνωσι πλείονας βαθμοὺς τῆς ἀποπείρας, ἀναλόγως τῆς προσεγγίσεως ἢ μὴ πρὸς τὸ τετελεσμένον ἔγκλημα. Οὕτω, τινὲς μὲν ποιοῦσι τὴν ἀνωτέρω (σελ. 194) μνησθεῖσαν διάκρισιν τῆς ἀποπείρας, εἰς ἀπόπειραν ἀποπερατωθεῖσαν καὶ εἰς ἀπόπειραν μὴ ἀποπερατωθεῖσαν (conatus perfectus, con. imperfectus). Ἄλλοι πάλιν διακρίνουσι τὴν ἀπόπειραν εἰς *ἀπωτέραν* καὶ *ἐγγυτέραν* (conatus proximus καὶ conatus remotus) καὶ ἄλλοι τέλος συμπεριλαμβάνοντες καὶ τὰς προπαρασκευαστικὰς αὐτὰς πράξεις ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἀποπείρας διακρίνουσι τέσσαρας βαθμοὺς, τὴν *ἀποτυχοῦσαν* ἀπόπειραν, τὴν *ἐγγυτέραν* ἀπόπειραν (con. proximus), τὴν *ἀπωτέραν* ἀπόπειραν (con remotus), καὶ τὴν *προπαρασκευαστικὰς περιέχουσαν πράξεις* (del. praeparatum [2]).

Αἱ νομοθεσίαι αἱ ἐπὶ τῆς ἀποπείρας καθιεροῦσαι τὴν αὐτὴν ποινὴν ἣν καὶ ἐπὶ τοῦ τετελεσμένου ἐγκλήματος νοεῖται οἴκοθεν, ὅτι οὐδεμίαν ἐκ τῶν εἰρημένων διακρίσεων τῶν βαθμῶν τῆς ἀποπείρας ἠδύναντο ν' ἀναγνωρίσωσι καὶ ἑπομένως νὰ κανονίσωσι τὸ μέγεθος τῆς καταγνωστέας ποινῆς ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ αὐτῆς. Τοὐναντίον ὅμως οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ποινικῶν νόμων ὅσοι τὴν ἠπιωτέραν τιμωρίαν τῆς ἀποπείρας ἐν γένει ἐδέχθησαν, περιέχουσι κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἀρχῆς αὐτῆς καὶ τὴν κατὰ βαθ-

---

[1]) Zachariae Versuch II § 175 σελ. 60.

[2]) Henke Criminalrecht I § 41 σελ. 261.—Feuerbach Lehrb. § 43 σελ. 78.—Bauer Lehrb. § 61, 62. σελ. 84.—Heffter Lehrb. § 74.

μοὺς διαστολὴν τῆς ἀποπείρας. Ὁ βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813 διέκρινε τὴν ἐγγυτέραν ἀπόπειραν (nächsten Versuch) ἀπὸ τῆς ἀπωτέρας (entfernten Versuch). Ὡς ἐγγυτέραν ἀπόπειραν (ἄρθρ. 60) χαρακτηρίζει τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν τοῦ ὁρῶντος, ἥτις ὡς ἄμεσον ἀποτέλεσμα αὐτῆς ἔχει τὴν πραγμάτωσιν τοῦ σκοπουμένου ἐγκλήματος, ὡς ἀπωτέραν δὲ ἀπόπειραν (ἄρθρ. 92) τὴν περιέχουσαν προπαρασκευαστικὰς πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος πράξεις. Ἐπίσης ὁ ποινικὸς νόμος τῆς Αὐστρίας δὲν διακρίνει μὲν ρητῶς βαθμοὺς τῆς ἀποπείρας, ὁρίζει ὅμως (§ 47) ὅτι ἡ ἀπόπειρα ὅσῳ μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένη τυγχάνει ἀπὸ τοῦ τετελεσμένου ἐγκλήματος κατὰ τοσοῦτον δέον νὰ τιμωρῆται ἠπιώτερον.

Θεωρητικῶς ἐξετάζοντες τὸ ζήτημα δύω κυρίως βαθμοὺς δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τῆς ἀποπείρας, τὴν ἀρχὴν αὐτῆς καὶ τὸ τέλος, τουτέστι τὴν ἀποπερατωθεῖσαν ἀπόπειραν (con. perfectus). Πλὴν πότε ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει ἐγένετο ἔναρξις τῆς ἐκτελέσεως, καὶ πότε ὑπάρχει ἀποπερατωμένη ἡ ἀπόπειρα ἀνέφικτον νὰ ὁρισθῇ διὰ γενικοῦ ἀξιώματος. Πολὺ δὲ ὀλιγώτερον εἶναι δυνατὸν νὰ διακριθῶσι διὰ γενικῶν χαρακτηριστικῶν ὅρων οἱ μεταξὺ τῶν δύω σημείων ὑπάρχοντες πολυάριθμοι ἄλλοι βαθμοί, καθόσον ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει παραλλάσσει ἡ πρὸς παραγωγὴν τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως παρεμποδισθεῖσα ἐνέργεια. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ αἱ διακρίσεις τῆς ἀποπείρας εἰς conatus proximus καὶ conatus remotus εἰσὶν ὅλως ἀβάσιμοι καὶ ἀόριστοι. Αἱ δὲ νεώτεραι νομοθεσίαι, ἀπαιτοῦσαι ὡς ἀναγκαῖον ὅρον τῆς ἀποπείρας τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκτελέσεως, ἀποφεύγουσι πᾶσαν οἱανδήποτε διάκρισιν κατὰ βαθμούς, καὶ ὁρίζουσι γενικῶς μόνον τὴν καταγνωστέαν ἠπιωτέραν ποινὴν τῆς ἀποπείρας, ἔργον δὲ τοῦ δικαστοῦ εἶναι, ἀφοῦ ἐκ τῶν συγκεκριμένων γεγονότων ἐκτιμήσῃ τὸν βαθμὸν τῆς ἀποπείρας, νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἀνάλογον ποινήν, ὁρίζων αὐτὴν ἐντὸς τοῦ διαγεγραμμένου ἀνωτάτου καὶ κατωτάτου ὅρου. Τὸ σύστημα τοῦτο ἠκολούθησεν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἐν τοῖς ἄρθροις 49 καὶ 50, οὐδεμίαν ποιούμενος διάκρισιν βαθμῶν ἀποπείρας ἀλλὰ γενικῶς ὁρίζων ὅτι ἐπὶ τῶν κακουργημάτων ἡ ἀπόπειρα τιμωρεῖται διὰ τῆς ἀμέσως ἠπιωτέρας ποινῆς τῆς κατὰ τοῦ τετελεσμένου ἐγκλήματος

ἐπιβλητέας. Ὅταν δὲ ὑπάρχωσιν ἐλαφρυντικαὶ περιπτώσεις ἐπιτρέπει νὰ καταγνωσθῇ καὶ ἡ ἀμέσως ταύτῃ ἑπομένη ἠπιωτέρα ποινή. Ἐξαίρεσιν τοῦ γενικοῦ κανόνος δέχεται ἐπὶ τῶν εἰδικῶς ὡρισμένων ἐν τῷ νόμῳ περιπτώσεων [1]). Ἐπὶ τῶν πλημμελημάτων δέ, ἐξαιρέσει τῶν περιπτώσεων περὶ ὧν εἰδικῶς προέβλεψεν, ὁρίζει ὅτι ἡ ἀπόπειρα τιμωρεῖται διὰ τῆς κατὰ τοῦ τετελεσμένου ἐγκλήματος ἐπιβλητέας ποινῆς, πλὴν ἐλαττουμένης ἀναλόγως μέχρι τοῦ ἡμίσεως. Ἀπαγορεύει δὲ τὴν μεταβολὴν τοῦ εἴδους τῆς ποινῆς, ἢ τοιαύτην τινὰ ἐλάττωσιν ὥστε ἐντεῦθεν νὰ προέλθῃ ὑπέρβασις τοῦ ἐν τοῖς ἄρθροις 12 καὶ 13 ἐπὶ τῆς φυλακίσεως καὶ τῆς χρηματικῆς ποινῆς ὁριζομένου ἐλαχίστου ὅρου [2]).

Μετάνοια ἐπὶ τῆς ἀποπείρας.

Ἄρθρον 51.

«Ἐὰν ἡ μελετηθεῖσα πρᾶξις ἀρξαμένη ἤδη ἔμεινεν ἀνεκτέλεστος ὄχι ἐκ τύχης ἢ δι' ἐξωτερικὰ ἐμπόδια, ἀλλὰ διότι ὁ πράττων παρητήθη τῆς ἐπιχειρήσεως ἑκουσίως, εἴτε διὰ τύψιν συνειδότος, εἴτε ἀπὸ συμπάθειαν, ἢ ἀπὸ φόβον τῆς ποινῆς, δὲν τιμωρεῖται μέν, ὑποβάλλεται ὅμως εἰς ἰδιαιτέραν ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν».

§ 111. Ὁ Γαλλικὸς ποινικὸς νόμος καὶ οἱ ἀπομιμηθέντες αὐτόν, ὡς στοιχεῖον τῆς ἐννοίας τῆς ἀποπείρας ἀναγράφουσι τὴν μὴ ἀναστολὴν αὐτῆς, ἢ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ προσδοκωμένου ἀποτελέσματος ἐκ συμπτώσεων ἀλλοτρίων τῆς βουλήσεως τοῦ δρῶντος προσώπου. [3]).

---

[1]) Ὅρ. Ποιν. νομ. ἄρθρ. 123, 125, 127 § 1. 189. 202. 303. 304. 456 § 1. κτλ.

[2]) Τὰ ἄρθρ. 49 καὶ 50 συνέταξεν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρθρου 48 τοῦ Βαυαρικοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1822 καὶ τοῦ ἄρθρ. 40 τοῦ ἀναθεωρηθέντος νομοσχεδίου τοῦ 1827.

[3]) Γαλλικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 2. «. . . .Si elle (la tentative) n' a été

Τοιουτοτρόπως λύουσιν ἐμμέσως τὸ ζήτημα περὶ τοῦ μὴ ἀξιοποίνου τῆς ἀνακοπείσης ἀποπείρας ἕνεκα μεταμελείας τοῦ ἐπιχειρήσαντος τὴν ἐκτέλεσιν κολασίμου πράξεως· ἐναντίαν ὁδὸν ἐτράπη ὁ ἡμέτερος νόμος μὴ ἐπιχειρήσας νὰ ὑποδείξῃ ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς ἀποπείρας καὶ τὰς περιπτώσεις τοῦ ἀτιμωρήτου αὐτῆς λόγῳ μεταμελείας καὶ λίαν ὀρθῶς ἔπραξε, διότι οὔτε ἡ μεταμέλεια τοῦ πράττοντος, οὔτε ἡ ἀποτυχία τοῦ προσδοκωμένου ἀποτελέσματος ἀναιροῦσι τὴν ὕπαρξιν τῆς ἀποπείρας, δύνανται δὲ μόνον νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς λόγοι τελείας ἀπαλλαγῆς τοῦ ὑπαιτίου ἀπὸ τῆς ποινῆς ἢ ἐλαττώσεως τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀξιοποίνου τῆς πράξεως. Ὅθεν εἰδικῶς προυνόησε περὶ τῆς ἐκδηλωθείσης μετανοίας ἐπὶ τῆς μὴ περατωθείσης ἀποπείρας διὰ τῆς διατάξεως τοῦ 51 ἄρθρου [1]).

Ὁρμώμενοι ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι οὐσιώδεις ὅροι τῆς ἐννοίας τῆς ἀποπείρας εἰσὶν, ὁ ἐν τῷ δόλῳ τοῦ πράττοντος σκοπὸς τῆς ἐκτελέσεως ἀδικήματος, καὶ ἡ πρὸς τοιοῦτόν τινα σκοπὸν ἀρξαμένη ἐνέργεια ἡ εἰς ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ τείνουσα, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ ἀμφοτέρων τῶν εἰρημένων ὅρων κανονίζονται τὸ ἀξιόποινον καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ ἀξιοποίνου τῆς ἀποπείρας, φθάνομεν κατ' ἀνάγκην εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦ ἀτιμωρήτου τῆς ἀποπείρας, ὅταν ὁ ἕτερος τῶν ὅρων, ἤτοι ἡ δολία προαίρεσις, ἐκλείψῃ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ τῆς γενομένης ἐνεργείας πρὸς παραγωγὴν τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως. Ἡ σκέψις αὕτη ὑπηγόρευσε τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 51 τὴν ἀνακηρύττουσαν τὸ ἀτιμώρητον τῆς ἀποπείρας, ὅταν ὁ ὁρῶν ἑκουσίως καὶ οὐχὶ ἐκ τύχης ἢ δι' ἐξωτερικὰ ἐμπόδια παραιτηθῇ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως. Νοεῖται ὅμως οἴκοθεν ὅτι ἡ μεταβολὴ αὕτη τῆς ἀποφάσεως τοῦ ὁρῶντος δέον νὰ γίνῃ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐκτελέσεως, πρὶν ἢ ἔτι ἡ πρὸς παραγωγὴν

---

suspendue ou si elle n' a manqué son effet que par des circonstances indépendantes de la volonté de son auteur».—Βελγικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 51. ὅρ. καὶ Ἰταλικοῦ ἄρθρ. 61.—Schwarze ἐν Holtzendorff's Handb. II σελ. 304.

1) Βαυαρ. νομοσχ. 1822 ἄρθρ. 96. — 1827 ἄρθρ. 90.—1831 ἄρθρ. 45. —Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ. 58.—Γερμανικοῦ ἄρθρ. 46 § 1.

τοῦ ἀδικήματος ἐνέργεια προβῇ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐμποδισθῶσι τὰ φυσικὰ καὶ ἀναγκαῖα αὐτῆς ἐπακόλουθα. Ἡ μετάνοια αὕτη τοῦ πράττοντος δεικνύει ὅτι ὑπάρχει ἐν αὐτῷ ἡ συνείδησις τοῦ καθήκοντος, καὶ ὅτι, εἰ καὶ πρὸς στιγμὴν ἀπεφάσισε τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικήματος, ἡ τοιαύτη ὅμως ἀπόφασις δὲν ἦτο ἀμετάτρεπτος καὶ τοσοῦτον ἑδραία ὥστε νὰ μὴ ὑποχωρήσῃ ἀπέναντι τοῦ ὀφειλομένου πρὸς τοὺς νόμους σεβασμοῦ. Ἤθελεν ἐπομένως εἶσθαι ὅλως παράλογον νὰ τιμωρηθῇ, καίπερ ἐκδηλώσας τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ, ἥτις ὡς ἀποχρῶσα ἐγγύησις χρησιμεύει ὑπὲρ τῆς τηρήσεως τῆς ἐννόμου τάξεως ἐν τῇ πολιτείᾳ [1]).

§ 112. Εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦ ἀτιμωρήτου τῆς ἀποπείρας ἕνεκα μεταμελείας δύναταί τις νὰ καταλήξῃ, οἱανδήποτε τῶν ἀντιθέτων θεωριῶν ὡς δικαιολογικὴν βάσιν τῆς ποινῆς δεχθῇ. Διότι καὶ κατὰ τὰς ἀπολύτους περὶ ποινῆς θεωρίας δὲν δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι εἶναι ἄξιος τιμωρίας, ὅστις ἑκουσίως ἀπετράπη τῆς ἐκτελέσεως ἀδικήματος ἀναγνωρίσας οἰκείᾳ βουλήσει τὸ ἄδικον τῆς σκοπουμένης πράξεως, καὶ κατὰ τὰς σχετικὰς θεωρίας, ἤτοι τὴν θεωρίαν τοῦ ψυχολογικοῦ καταναγκασμοῦ, ἢ τῆς νουθετήσεως, δὲν δικαιούμεθα νὰ ἐπιβάλωμεν ποινήν, ἀφ' οὗ ἡ ἁπλῆ ἐν τῷ νόμῳ ἀπειλὴ τῆς ποινῆς ὑπῆρξεν ἀρκοῦσα ὅπως ἀναχαιτίσῃ τῆς ἐκτελέσεως κολασίμου πράξεως. Ἐπίσης καὶ κατὰ τὴν θεωρίαν τῆς βελτιώσεως, ἢ τῆς προκαταλήψεως, ἡ τιμωρία τοῦ ἐκ μεταμελείας ἀποσχόντος τῆς ἀποπείρας εἶναι ὅλως ἀδικαιολόγητος, οὐδένα προτιθεμένη νὰ ἐπιδιώξῃ σκοπόν [2]).

---

[1]) Zachariae Versuch II § 237. σελ. 2\9.—Berner Lehrb. § 105. — Geib. Lehrb. II § 102. σελ. 311.—Chauveau-Helie Code penal I n° 564. —Τὴν ἀρχὴν ταύτην καὶ ἐν τῷ Ῥωμ. δικαίῳ εὑρίσκομεν ἰσχύουσαν. Lex 19 pr. ad leg. Cornel. de fals. (48. 10). «Qui falsam monetam percusserint, si id totum formare noluerunt, suffragio justae pœnitentiae absolvuntur». «Ὅρ. καὶ Senec. Agamem. v. 242. Nam sera numquam est ad bonos mores via. Quem pœnitet pecasse, pœne est innocens».

[2]) Ὁ Grollman Grundsätze d. Strafrechtswissenschaft § 169, καὶ ὁ Tittmann Handb. d. Strafrechtswissenschaft I § 98, καίπερ τὴν θεωρίαν τῆς προκαταλήψεως ὡς βάσιν τοῦ συστήματος αὐτῶν ἀποδεχόμενοι, ὑποστη-

Οἱ αὐτοὶ τέλος λόγοι τοῦ πολιτικοῦ συμφέροντος, οἱ τὴν ἠπιωτέραν ἐν γένει τιμωρίαν τῆς ἀποπείρας ὑπαγορεύοντες, συνηγοροῦσι καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀτιμωρήτου τῆς οἰκειοθελῶς ἐγκαταλειφθείσης ἀποπείρας,οὐ μόνον ὅταν ὁ νόμος διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς τῆς κατὰ τοῦ τετελεσμένου ἐγκλήματος ἐπιβαλλομένης τιμωρῇ τὴν ἀπόπειραν, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἡ ἀπόπειρα,δι'ἐλαφροτέρας ἐν γένει τιμωρῆται ποινῆς. Ὁ συνειδὼς ὅτι ἐκ τῆς μετανοίας οὐδὲν ὄφελος εἶναι δυνατὸν νὰ προσποριοθῇ, ἀποκλειομένης τῆς ἐλπίδος τῆς ἀπὸ τῆς ποινῆς ἀπαλλαγῆς, μᾶλλον ἀπίθανον εἶναι ὅτι θέλει παραιτηθῇ τῆς ἐγκληματικῆς ἀποφάσεως, ἣ ὁ ἔχων τὴν προσδοκίαν τοῦ ἀτιμωρήτου ἕνεκα μετανοίας. Οὕτω δὲ ἡ πολιτεία ἀντὶ νὰ προστατεύσῃ τὸν καθ' οὗ πρόκειται νὰ τελεσθῇ τὸ ἔγκλημα θέλει ἐκθέσει εἰς τὴν ἐπικειμένην προσβολὴν τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ, ἐπενεργοῦσα ὅλως ἀντιστρόφως διὰ τῆς καταγινωσκομένης ποινῆς [1]).

ρίζουσι τὸ ἀξιόποινον τοῦ ἐκ μετανοίας ἀποσχόντος τῆς ἀποπείρας. Τὴν γνώμην αὐτῶν ἀσπασθεὶς ὁ Kleinschrod (Systematische Entwickelung d· Grundb. d. peinl. Rechts I § 42), πειρᾶται νὰ δικαιολογήσῃ, ἰσχυριζόμενος ὅτι ἡ ἐκ προθέσεως γενομένη ἔναρξις τῆς ἐκτελέσεως κολασίμου πράξεως περιέχει παράβασιν τῶν διατάξεων τοῦ ποινικοῦ νόμου, καὶ ὡς τοιαύτη εἶναι ἀξιόποινος. Ἐὰν ἕκαστος δύναται ἀτιμωρητεὶ ν' ἀποπειρᾶται τῆς ἐκτελέσεως ἀθεμίτων πράξεων, ἡ ἰδέα τῆς ἀτιμωρησίας θέλει παροτρύνει πολλοὺς ν' ἀδικοπραγῶσι, καὶ εὔκολος ἐκ τῆς ἀποπείρας ἔσται ἡ μετάβασις εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ ἀδικήματος. Καὶ ὁ ἐκ μετανοίας ἀποσχὼν τῆς ἀποπείρας ἐδήλωσε τὴν κακοῦργον αὐτοῦ διάθεσιν καὶ ταύτης ἕνεκα δέον νὰ τιμωρηθῇ. Ὡς παρατηρεῖ δικαίως ὁ Zachariae (Versuch II § 258. σελ. 216), αἱ σκέψεις αὗται τοῦ Kleinschrod δύνανται μὲν νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἀξιοποίνου ἐν γένει τῆς ἀποπείρας, δὲν παρέχουσιν ὅμως ἡμῖν ἀποχρῶντά τινα λόγον περὶ τῆς τιμωρίας τοῦ ἐκ μετανοίας ἀποσχόντος τῆς ἀποπείρας.

[1]) Hälschner Strafrecht I § 151, ὅστις ἐγκαταλείψας τὴν γνώμην ἣν πρότερον ἐξέφερεν ἐν System I § 49 σημ. 2 σελ. 200 ἐπομ. μόνον ἐπὶ λόγων πολιτικοῦ συμφέροντος στηρίζει τὸ ἀτιμώρητον τῆς ἀποπείρας· ὅρ. καὶ Schwarze Commentar Excurs. X § 7 σελ. 108.—Liszt Lehrb. § 43 σελ. 216.—Ὁ Baumgarten Versuch σελ. 468. ἀποδοκιμάζων τὴν διὰ νομικῶν λόγων, ἢ ἐκ πολιτικοῦ συμφέροντος δικαιολογίαν τοῦ ἀτιμωρήτου τῆς ἀποπείρας. ὡς μόνον λόγον δέχεται τὸν ἐξ ἐπιεικείας ἀποκλεισμὸν τοῦ ἀξιοποίνου τῆς πράξεως.

§ 113. Ἀπαραίτητον ὅρον τοῦ ἀτιμωρήτου τῆς ἀποπείρας ἕνεκα μετανοίας ἀποτελεῖ ἡ ἀναστολὴ τῆς ἐκτελέσεως ἡ ἑκουσίως καὶ αὐθορμήτως γενομένη, οὐχὶ δ' ἡ ἐκ τύχης ἢ ἕνεκεν ἐξωτερικῶν ἐμποδίων προελθοῦσα καθ' ἣν ἐκλείπει τὸ αὐτοπροαίρετον τῆς πράξεως.

Ἐξωτερικὸν ἐμπόδιον ἐκλαμβάνεται πᾶσα αἰτία παρακωλύουσα τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως καὶ μὴ ἀναφερομένη εἰς τὴν βούλησιν τοῦ πράττοντος. Ἑπομένως ὡς ἐξωτερικὰ ἐμπόδια νομίζονται καὶ αὐτὰ τὰ ἐκ τοῦ προσώπου τοῦ πράττοντος προερχόμενα [1]) ὡς καὶ τὰ μὴ ὄντα ἀληθῶς τοιαῦτα, ἀλλ' ἅτινα ὁ πράττων ἐκ πλάνης ὑπέλαβεν ἀρκοῦντα πρὸς παρεμπόδισιν τῆς ἐκτελέσεως τῆς πράξεως[2]).

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόδιον δὲν ἀπαιτεῖται νὰ παρίσταται τῷ πράττοντι ὡς ἀνυπέρβλητον πρόσκομμα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν. Καὶ ὅταν ὁ πράττων εἶχε τὴν πεποίθησιν ὅτι ἠδύνατο νὰ ὑπερπηδήσῃ αὐτό, ἀρκεῖ ὅτι ἐγένετο ἀφορμὴ πρὸς ἀναστολὴν τῆς ἐκτελέσεως ὅπως ἡ ἐμφάνισις τοῦ τοιούτου ἐμποδίου καταστήσῃ τὴν ἀπόπειραν τιμωρητέαν [3]).

§ 114. Ἀποδειχθέντος ὅτι ὁ πράττων ἑκουσίως παρῃτήθη, οὐδαμῶς ἐξετάζεται ἡ ἀφορμὴ τῆς παραιτήσεως, ἤτοι ἐὰν ἐπῆλθεν ἐκ τύψεως συνειδότος, ἐκ συμπαθείας ἢ ἐκ φόβου τῆς ποινῆς, ἢ ἕνεκεν οἱασδήποτε ἄλλης παραπλησίας αἰτίας, φερ' εἰπεῖν, διότι ἐπείσθη ὅτι διὰ τῆς ἐκτελέσεως τῆς πράξεως δὲν θέλει συνηθῆ ν' ἀπο-

---

[1]) Ἐάν τις λ.χ. πάσχων ἐξ ἐπιληψίας ἐπιχειρήσῃ βιασμόν, ἅμα τῇ κατάρξει δὲ τῆς ἐκτελέσεως αἰσθανθῇ τὴν ἐμφάνισιν συμπτωμάτων τῆς ἀσθενείας καὶ παραιτηθῇ τῆς πράξεως. Zachariae ἐν Goltdammers Archiv V. σελ. 591.

[2]) Ἐὰν λ. χ. ἡ ἐγκυμονοῦσα ἀφοῦ ἐπί τινα χρόνον λάβῃ ἐκτρωτικόν τι φάρμακον ἐγκαταλείψῃ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ διότι δὲν ἐπέφερε τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα, ἢ ἐὰν ἐτύγχανεν ἐν ἀγνοίᾳ τῆς χρήσεως τῶν μέσων πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς μελετηθείσης πράξεως. Oppenhoff Strafgesetzb. ἄρθρ. 46. n° 7.—Ἐὰν ἐκ πλάνης νομίσῃ ὅτι ἀκούει θόρυβον ἢ βηματισμοὺς ἐγγὺς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τούτου πτοηθεὶς τραπῇ εἰς φυγήν.—Dollmann Strafgesztb I ἄρθρ. 47. σελ. 238.

[3]) Schwarze Holtzendorff's Handb II σελ. 306.

λαύσῃ τῶν ἐκ τοῦ ἐγκλήματος προσδοκωμένων ὠφελειῶν[1]). Ἐπίσης οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται ἡ ζήτησις ἂν ἡ παραίτησις ἐγένετο ὁριστικῶς ἢ προσκαίρως μόνον, ἀναβληθείσης τῆς ἐκτελέσεως τῆς κολασίμου πράξεως εἰς καταλληλοτέραν ἄλλην περίστασιν, διότι κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἐπίσης ἐκδηλοῦται ἡ παραίτησις τῆς ἐγκληματικῆς βουλήσεως, ὁ δὲ δικαστὴς δὲν δικαιοῦται νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ ὁρῶντος καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοῦ διάθεσιν [2]).

§ 115. Ἐγεννήθη διαφωνία μεταξὺ τῶν συγγραφέων ἂν καὶ ἐπὶ τῆς ἀποπερατωθείσης ἀποπείρας (délit manqué, conatus proximus) ἡ ἑκουσία παραίτησις ἰσχύῃ ὅπως ἀπαλλάξῃ τὸν ὑπαίτιον τῆς ποινῆς. Ἔνιοι νομίζουσι τὴν παραίτησιν ὡς ἀποχρῶντα λόγον τοῦ ἀτιμωρήτου, ἐὰν ἡ ἀποπερατωθεῖσα ἀπόπειρα δὲν περιέχῃ αὐτοτελῆ τινα ἀξιόποινον πρᾶξιν, ἀλλ' ὁ κατηγορούμενος διὰ τῆς παραιτήσεως αὐτοῦ παρημπόδισε πᾶν ἄμεσον καὶ ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τῆς ἐγκληματικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας. Τοιαύτην δὲ παραίτησιν ἐπὶ τῆς ἀποπερατωθείσης ἀποπείρας δέχονται ὑπάρχουσαν ὅταν·

α') Διὰ θετικῆς τινος πράξεως, πηγαζούσης ἐκ τῆς μεταβολῆς τῆς ἀποφάσεως ὁ ὑπαίτιος παρεμποδίζῃ τὴν πραγμάτωσιν τῶν

---

[1]) Schwarze Commentar Excurs X § 7 σελ. 109. — Merkel Lehrb. § 47 σελ. 134.

[2]) Rossi Droit pénal Livr. XI chap. 32. A la vérité le désistement peut dériver de motifs divers; il peut être l'effet d'un retour à la justice, ou celui de la crainte, d'une crainte réveillée par la timidité naturelle de l' agent,ou par des circonstances extérieurs; il peut consister dans l'a b a n d o n a b s o l u du projet criminel, ou dans s o n a j o u r n e m e n t à un moment plus favorable. Dans tous ces cas, la tentative doit demeurer également impunie, car la justice humaine ne doit pas fouiller dans l' intérieur de la pensée, elle n' en a point les moyens; elle ne le pourrait sans s' exposer à trop d' erreurs;... on manquerait par cette mesure les avantages résultant de l' impunité de la tentative abandonnée. ὅρ. Berner Lehrb. § 104.—Dollmann Strafgstb. I ἄρθρ.47 σελ. 237. Henke Handb. I σελ. 257.—Mittermaier N. Archiv. de Crim. R. I σελ. 199.—Köstlin Revision σελ. 389.

ἐπακολουθημάτων τῆς ἀθεμίτου αὐτοῦ ἐνεργείας· λ. χ. ὁ ἀποφασίσας τὸν ἐμπρησμὸν οἰκίας τινὸς, πρὶν ἢ μεταδοθῇ τὸ ἐκ τῶν ἐμπρησίμων ὑλῶν πῦρ ἀποσβέννυσιν αὐτό, καὶ τοιουτοτρόπως διὰ τῆς τοιαύτης θετικῆς ἐνεργείας παρεμποδίζει τὴν πυρπόλησιν τῆς οἰκίας, ἢ ὁ ῥίψας τινὰ εἰς ποταμὸν, ἐπὶ σκοπῷ ἀνθρωποκτονίας, μεταβαλὼν γνώμην σπεύδει πρὸς βοήθειαν καὶ σωτηρίαν αὐτοῦ·

β΄) Μετὰ τὴν ἀποτυχοῦσαν ἀπόπειραν, οὐδενὸς ὑπάρχοντος κωλύματος, ἐκ μόνης τῆς βουλήσεως τοῦ ἀποπειραθέντος ἤρτηται ἡ ἀμέσως ἐκ νέου ἐπιχείρησις τῆς ἀθεμίτου πράξεως, ἀλλ' οὗτος ἀφίσταται τῆς τοιαύτης ἐπαναλήψεως παραιτούμενος τῆς ἐγκληματικῆς ἀποφάσεως· π. χ. κρατῶν τις περίστροφον (ρεβόλβερ) πυροβολεῖ κατά τινος, πλὴν ἀποτυγχάνει τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἐν ᾧ δὲ δύναται ἀμέσως νὰ πυροβολήσῃ ἐκ νέου κατ' αὐτοῦ παραιτεῖται τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφασισθείσης πράξεως·

γ΄) Τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα ἐγκληματικῆς τινος ἐνεργείας δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ μόνον μετὰ τὴν συχνὴν ταύτης ἐπανάληψιν, ἀλλ' ὁ πράττων παραιτεῖται μεταβαλὼν ἀπόφασιν· π. χ. γυνή τις ἔγκυος μεταχειρίζεται ἐκτρωτικόν τι φάρμακον, ὅπερ μόνον δι' ἐπανειλημμένης χρήσεως εἶναι πρόσφορον νὰ φέρῃ εἰς τὸ σκοπούμενον ἀποτέλεσμα, πλὴν, συναισθανομένη τὸ ἀνόσιον τῆς πράξεως, παραιτεῖται ἑκουσίως τῆς κατ' ἐπανάληψιν χρήσεως τοῦ τοιοῦδε φαρμάκου [1]).

Ἡ γνώμη αὕτη στηριζομένη ἐπὶ πλημμελοῦς ὅλως βάσεως, ἤτοι δεχομένη τὸ ἐφικτὸν τῆς παραιτήσεως ἐπὶ τῆς περατωθείσης ἀποπείρας, ἐξηλέγχθη ὑπὸ πολλῶν ὅλως ἀνυπόστατος, λίαν εὐλόγως ἀντιπαρατηρησάντων ὅτι ἡ περατωθεῖσα ἀπόπειρα προϋποτίθησιν ὅτι ὁ πράξας ἐξετέλεσε πᾶν ὅ,τι ἦν δυνατὸν πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἀδικήματος ὅπερ παρίσταται ὡς τετελεσμένον ἐξ ὑποκειμένου, ἑπομένως εἰς προφανῆ περιπίπτομεν ἀντίφασιν δεχόμενοι παραίτησιν ἀπὸ τῆς ἐξακολουθήσεως ἐνεργείας γενομένης ἤδη, διὰ τοῦτο καὶ οὐδόλως ἰσχύουσιν ἐπ' αὐτῆς οἱ λόγοι οἱ ἐπὶ τῆς παραιτήσεως

---

[1]) Dollmann Strafgsztb. I ἄρθρ. 47 σελ. 239.—Zachariae Versuch II § 263 σελ. 255.

τῆς ἀποπείρας τὸ ἀτιμώρητον τοῦ ὑπαιτίου ὑπαγορεύοντες. Ἡ μεταβολὴ τῆς ἀποφάσεως τοῦ πράττοντος ἐπὶ τῆς περατωθείσης ἀποπείρας οὐδὲν ἕτερον ἐστὶν ἢ καθαρὰ μεταμέλεια διὰ τὸ συμβὰν ἤδη, ἥτις ἴσως δικαιολογεῖ τὴν ἠπιωτέραν αὐτοῦ τιμωρίαν, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν τελείαν ἀπὸ τῆς ποινῆς ἀπαλλαγήν. Τὴν ὀρθότητα τῶν εἰρημένων σκέψεων οὐδαμῶς εἰσὶν ἐπιτήδεια νὰ κλονίσωσι τὰ προεκτεθέντα παραδείγματα, διότι ἕνεκα τῆς ἐσφαλμένης ἀντιλήψεως, ἣν περὶ τῆς περατωθείσης ἀποπείρας ἔχουσιν οἱ ἀντιδοξοῦντες, εἰσὶ σύμμικτα περιέχοντα τινὰ μὲν περιπτώσεις περατωθείσης τῷ ὄντι ἀποπείρας, ἄλλα δὲ τοὐναντίον περιπτώσεις ἐνάρξεως ἀποπείρας. Οὕτω λ. χ. ἐάν τις ἐμποδίσῃ τὴν διάδοσιν τοῦ πυρὸς εἰς οἰκίαν τινὰ πρὶν ἢ ἔτι μεταδοθῇ εἰς αὐτὴν, ἢ ἐὰν γυνή τις καταπαύσῃ ἐγκαίρως τὴν χρῆσιν ἐκτρωτικῶν φαρμάκων πρὶν ἢ ἐπέλθῃ ἀποτέλεσμά τι ἐξ αὐτῶν, ἡ ἀπόπειρα δὲν εἶναι εὔλογον νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς περατωθεῖσα, διότι ὁ ὑπαίτιος δὲν ἐξετέλεσε πᾶν ὅ,τι ἐκ τῆς βουλήσεως αὐτοῦ ἤρτητο πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ ἀδικήματος. Πλὴν οὐδόλως δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τοῦ πυροβολήσαντος διὰ περιστρόφου κατά τινος καὶ ἀποτυχόντος, ὅστις δὲν ἐπαναλαμβάνει τὸν πυροβολισμὸν, διότι οὗτος ὡς καὶ ὁ ἁπλοῦ πυροβόλου ὅπλου ποιησάμενος χρῆσιν ἐξεδήλωσε καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἐγκληματικὴν αὐτοῦ βούλησιν καὶ ἐνήργησε πᾶν ὅ,τι ἦν δυνατὸν πρὸς ἐπίτευξιν αὐτῆς [1]).

Τὸ ζήτημα λύει ὁ ἡμέτερος νόμος, ὁρίζων ὅτι τότε μόνον δὲν τιμωρεῖται ὁ παραιτηθεὶς τῆς ἀποπείρας, ὅταν ἡ μελετηθεῖσα πρᾶξις «*ἀρξαμένη ἤδη ἔμεινεν ἀνεκτέλεστος*». Ἡ λέξις *ἀνεκτέλεστος*

---

[1])Berner Gründsätze d.Preuss.Strafrechts § 16.—Köstlin.Revision.σελ. 395, 424.—System I σελ. 239.—Luden Handb. I σελ. 428.—Meyer Lehrb § 30 σελ. 266.—Τὴν ἀρχὴν τῆς ἠπιωτέρας τιμωρίας τῆς ἀποπερατωθείσης ἀποπείρας ἕνεκα μεταμελείας τοῦ πράξαντος ἐδέχθησαν οἱ ποιν. νόμοι τοῦ δουκάτου τοῦ Βάδεν (ἄρθρ. 118 «Hat der Thäter nach beendigtem Versuche das Eint›eten des strafbaren Erfolgs selbst abgewendet und das Verbrechen freiwillig wieder aufgegeben, so gilt diess als Strafmilderungsgrund»), τῆς Θουρίγγης ἄρθρ. 26,τῆς Σαξωνίας ἄρθρ. 42. κ τ λ. ὅρ· Krug v. Versuche d. Verbrechen σελ. 27.

δηλοῖ ἀναντιρρήτως οὐχὶ τὴν μὴ τελεσιουργίαν τοῦ ἀδικήματος διότι ἐν τοιαύτῃ σημασίᾳ οὐδεμίαν ἤθελεν ἔχει ἔννοιαν ἀφοῦ πρόκειται ὁ λόγος περὶ ἀποπείρας ἥτις προϋπόθεσιν ἔχει τὴν μὴ ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως. Δι' αὐτῆς ὑποσημαίνεται ἡ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἀνακοπὴ πάσης περαιτέρω πρὸς παραγωγὴν τῆς μελετηθείσης πράξεως ἀπαιτουμένης ἐνεργείας καὶ ἡ παραίτησις τῆς συμπληρώσεως αὐτῆς, ἐξ οὗ ἕπεται ὅτι ἐπὶ τῆς ἀποπερατωθείσης ἀποπείρας καθ' ἣν ἡ δέουσα πρὸς παραγωγὴν τῆς μελετηθείσης πράξεως ἐνέργεια συνετελέσθη δὲν εἶναι ἐφαρμοστέα ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 51.

§ 116. Ἀφοῦ δ' ὁ ἡμέτερος νόμος ἀπήλλαξε πάσης ποινῆς τὸν παραιτηθέντα τῆς ἀποπείρας, ὅλως ἄσκοπος καὶ ἀδικαιολόγητος συγχρόνως παρίσταται ἡ ἐπιβαλλομένη κατ' αὐτοῦ ἀστυνομικὴ ἐπιτήρησις, διότι καὶ πρὸς ἀποτροπὴν μελλόντων ἀδικημάτων δὲν χρησιμεύει, ἀφοῦ ἀρκοῦντα σεβασμὸν ἔδειξε πρὸς τὸν νόμον, παραιτηθεὶς τῆς παραβιάσεως αὐτοῦ, καὶ συγχρόνως λίαν ἐπιβαρυντικὴ δι' αὐτὸν εἶναι, ὅστις βεβαίως ἤθελε προτιμήσει ἀντ' αὐτῆς ἐλαφράν τινα ποινήν. Διὰ τῆς εἰρημένης διατάξεως εὐλόγως δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ὁ νομοθέτης θυσιάζει τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν ὃν ἐπεζήτει, ἀπαλλάξας τῆς ποινῆς τὸν παραιτηθέντα τῆς ἀποπείρας [1]).

Ἄστοχος ἀπόπειρα.

Ἄρθρον 52.

« Ἡ ἀπόπειρα δὲν τιμωρεῖται ὁσάκις φαίνεται ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ πραχθῇ ἀδίκημά τι πρὸς τὸ ὑποκείμενον (γρ. ἀντικείμενον) κατὰ τοῦ ὁποίου ἡ πρᾶξις διευθύνετο ».

Ἄρθρον 53.

« Ἐκτὸς τῆς ἀστυνομικῆς μεσολαβήσεως, δὲν ὑπόκειται εἰς ποινὴν ἡ ἀπόπειρα ἐκείνη, ἥτις ἔπρεπε ν' ἀποτύχῃ διὰ τὴν παντελῆ ἀνεπιτηδειότητα τῶν ἐφαρμοσθέντων μέσων,

[1]) Zachariae Versuch II § 286 σελ. 314.

τὰ ὁποῖα ὁ ἐπιχειρήσας ἐκ μόνης εὐηθείας ἐνόμισεν ἐπιτήδεια ».

Ἄρθρον 54.

« Εἶναι τιμωρητὴ ἡ ἀπόπειρα ἥτις ἀπέτυχε διότι ἐξ ἀπάτης (γρ. πλάνης) καὶ συγχύσεως προσηρμόσθη ἀντὶ τοῦ μελετηθέντος προσφόρου, ἀπρόσφορόν τι ἄλλο μέσον, ἢ διότι δὲν ἔγινε χρῆσις τοῦ προσφόρου μὲ τρόπον ἀποχρῶντα καὶ ἁρμόδιον ».

§ 117. Τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἀποπείρας ἔγκειται ἡ ἰδέα τῆς ἀποτυχίας πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοπουμένου ἀποτελέσματος. Ἀλλ' ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ ποιν. νόμου προσαγορεύομεν *ἄστοχον ἀπόπειραν* τὴν ἀποτυγχάνουσαν, εἴτε διότι τὰ μέσα ὧν ἐγένετο χρῆσις πρὸς τελεσιουργίαν ἀδικήματος εἰσὶν ἀπρόσφορα, εἴτε διότι τὸ ἀντικείμενον καθ' οὗ ἀπευθύνεται ἡ παράνομος ἐνέργεια εἶναι ἀνεπίδεκτον τελέσεως ἐγκληματικῆς πράξεως [1]).

Τὰ πρὸς τελεσιουργίαν τοῦ ἀδικήματος ἀπρόσφορα μέσα εἰσὶν ἢ *ἀπολύτως ἀνεπιτήδεια*, τουτέστι τοιάσδε φύσεως ὥστε ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἐκτέλεσιν κολασίμου πράξεως [2]), ἢ *σχετικῶς ἀνεπιτήδεια* ὅταν ἔχωσι μὲν φύσει τὴν δύναμιν πρὸς παραγωγὴν ἀδικήματος, ἀλλ' ἐγένετο τοιαύτη τις χρῆσις αὐτῶν ἐν δεδομένῃ τινὶ περιπτώσει ὥστε ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ τελεσιουργία τοῦ σκοπουμένου ἀδικήματος [3]). Τὸ ζήτημα

---

[1]) Οὕτω λ. χ. ἐὰν μήτηρ ἐπιχειρήσῃ παιδοκτονίαν νεκρογεννήτου τέκνου ἡ γυνὴ νομίζουσα ἐκ πλάνης ἑαυτὴν ἔγκυον, λάβῃ ἐκτρωτικὰ φάρμακα πρὸς ἀποβολὴν τοῦ κυοφορουμένου δῆθεν ἐμβρύου, ἢ ἐάν τις ἐπὶ σκοπῷ φόνου πυροβολήσῃ κατὰ κορμοῦ δένδρου ὃν ἐκλαμβάνει ὡς ἄνθρωπον.

[2]) Οἷον τὸ ἄνευ πυρίτιδος καὶ σφαίρας ὅπλον δι' οὗ ἀποφασίζει τις νὰ πυροβολήσῃ πρὸς ἐκτέλεσιν φόνου, οὐσία ὅλως ἀβλαβὴς ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ, οἷον τὸ σάκχαρον ἢ τὸ νίτρον ἃ πρὸς ἐκτέλεσιν φαρμακείας λαμβάνει τις.

[3]) Οἷον ἐὰν γίνῃ μὲν χρῆσις δηλητηριώδους οὐσίας ἀλλ' εἰς ἐλαχίστας δόσεις ὥστε ἀδύνατον νὰ ἐπέλθῃ βλάβη, ἢ ἐὰν ἡ δηλητηριώδης οὐσία ἀναμιγνύεται μετ' ἄλλης τινὸς οὐσίας ἥτις ἐξουδετεροῖ τὴν ἐπιβλαβῆ αὐτῆς

ἂν καὶ πότε ἡ ἀπόπειρα εἶναι τιμωρητέα ὅταν ἀστοχῇ εἴτε διὰ τὴν ἀνεπιτηδειότητα τῶν ἐφαρμοσθέντων μέσων, εἴτε διότι τὸ ἀντικείμενον εἶναι ἀνεπίδεκτον ἐκτελέσεως ἀδικήματος, προεκάλεσεν ἀπὸ πολλῶν ἤδη χρόνων σφοδρὰς συζητήσεις, αἱ δὲ πολυάριθμοι γνῶμαι αἱ μέχρι τοῦδε ἐξενεχθεῖσαι, οὐδαμῶς συνετέλεσαν πρὸς ἐπιτυχίαν ὁμοφώνου λύσεως.

Ἀπὸ γενικωτέρας ἀπόψεως ἐπισκοποῦντες τὰς γνώμας τῶν εἰς τὴν μελέτην τοῦ περιμαχήτου αὐτοῦ ζητήματος ἐγκυψάντων, εἰς τρία συστήματα δυνάμεθα νὰ συγκεφαλαιώσωμεν αὐτάς. Πρῶτον εἰς τὸ σύστημα τῶν δεχομένων ὡς βάσιν τῶν ἐρευνῶν αὐτῶν τὴν κατ' ἀντικείμενον παράστασιν τοῦ ἀδικήματος ἐν τῇ γενομένῃ ἀποπείρᾳ αὐτοῦ, δεύτερον εἰς τὸ ἀμέσως ἀντίθετον σύστημα τῶν σκοπούντων τὴν καθ' ὑποκείμενον παράστασιν τοῦ ἀδικήματος, καὶ τρίτον εἰς τὸ σύστημα τῶν ἀκολουθούντων μέσην τινὰ ὁδὸν διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς τε καθ' ὑποκείμενον καὶ κατ' ἀντικείμενον παραστάσεως τοῦ ἀδικήματος [1]).

Οἱ λαμβάνοντες ὡς ἀφετηρίαν τὴν κατ' ἀντικείμενον παράστασιν τοῦ ἀποπειραθέντος ἀδικήματος [2]) δογματίζουσιν ὅτι τὸ ἀδίκημα δὲν ἀπαρτίζεται μόνον ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ ὁρῶντος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐπελθούσης ἐπιδράσεως ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου διὰ

δύναμιν, ἢ ἐὰν πυροβολήσῃ τις δι' ὅπλου πεπληρωμένου διὰ πυρίτιδος καὶ σφαίρας ἀλλ' ἐκ τοιαύτης ἀποστάσεως, ὥστε ἀδύνατον νὰ τύχῃ τοῦ σκοπευθέντος ἀντικειμένου.

[1]) Λεπτομερῆ μνείαν καὶ ἀνάλυσιν τῶν διαφόρων γνωμῶν ὅρ. ἐν Geib Lehrb. II. § 102.—Baumgarten Versuch σελ. 233. 294.

[2]) Ὁ Feuerbach ὅστις πρῶτος ἀνεκίνησε τὸ ζήτημα (Lehrb. § 42) φρονεῖ ἑπόμενος τῇ περὶ ποινῆς θεωρίᾳ αὐτοῦ ὅτι ἡ ἀπόπειρα δὲν εἶναι τιμωρητέα ὅταν δι' αὐτῆς δὲν ἀπειλῆται ὁπωσδήποτε ἡ ἔνδικος ἐν τῇ πολιτείᾳ τάξις, ὅπερ συμβαίνει ἢ ὅταν τὸ ἀντικείμενον καθ' οὗ ἀπευθύνεται τὸ ἀδίκημα δὲν εἶναι ἐπιδεκτικὸν ἐκτελέσεως αὐτοῦ, ἢ ὅταν τὰ μέσα ὧν ἐγένετο χρῆσις εἰσὶν ἀνεπιτήδεια πρὸς παραγωγὴν ἀδικήματος. Τὴν γνώμην αὐτοῦ ἠσπάσθησαν ἐκ τῶν ἀμέσως μεταγενεστέρων ὁ Rosshirt Entwurf d. Grundsätze d. Strafrechts σελ. 309.—Crim. Abhandlungen σελ. 131.—Chop Archiv. d. Crim. R. 1842 σελ. 519.—Heffter Lehrb. § 36. 62.—Ἰδίως δὲ ἐκ τῶν συγχρόνων ἀνέπτυξε τὴν θεωρίαν ταύτην ὁ Geyer über die s.

τῆς παρανόμου ἐνεργείας αὐτοῦ, μόνον δὲ ἐφ' ὅσον ὑπάρχει αἰτιώδης συνάφεια μεταξὺ τῆς βουλήσεως καὶ τῆς δι' αὐτῆς ἐπιγενομένης ἐπιδράσεως ὑφίσταται ἡ ἔννοια ἐγκληματικῆς πράξεως. Καὶ τὸ μὲν τετελεσμένον ἀδίκημα ἀπεικονίζει τὴν τελείαν πραγμάτωσιν τῆς βουλήσεως, τὸ δὲ ἀποπειραθὲν τὴν κατὰ μέρος πραγμάτωσιν αὐτῆς. Ἡ πολιτεία δικαιοῦται νὰ τιμωρῇ τὴν ἐγκληματικὴν βούλησιν μόνον ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον ἐμπράκτως ἐκδηλοῦται διὰ τῆς πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἀδικήματος ἐνεργείας τῆς περιεχούσης οἱαδήποτε ἐκ τῶν στοιχείων τοῦ ἀδικήματος. Ὅθεν ὁ ἐπιχειρῶν τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικήματος διὰ μέσων ὁπωσδήποτε ἀνεπιτηδείων πρὸς πραγμάτωσιν τῆς ἐγκληματικῆς βουλήσεως, δὲν εἶναι τιμωρητέος διότι ἐλλείπουσιν οἱ ἀπαραίτητοι ὅροι παντὸς ἀδικήματος, ἡ δὲ βούλησις εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ ἀφοῦ ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ αἰτιώδης συνάφεια μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ σκοπουμένου ἀποτελέσματος.

Ἐκ τῶν εἰρημένων σκέψεων ὁρμώμενοι ἀπολήγουσιν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἀπαράδεκτος εἶναι πᾶσα οἱαδήποτε διαστολὴ μεταξὺ τῶν ἀπολύτως ἢ σχετικῶς ἀνεπιτηδείων μέσων, καὶ ὅτι οἱουδήποτε εἴδους μέσων ἐγένετο χρῆσις, διὰ τὴν ἔλλειψιν αἰτιώδους συναφείας ἡ ἀπόπειρα δὲν εἶναι τιμωρητέα, ὡς καὶ ὅταν τὸ ἀντικείμενον καθ' οὗ ἀπηυθύνετο ἡ ἐγκληματικὴ ἐνέργεια ἦν ἀνεπίδεκτον ἐκτελέσεως ἀδικήματος.

Εἰς ἄμεσον ἀντίθεσιν πρὸς τὴν εἰρημένην θεωρίαν τυγχάνουσιν οἱ φρονοῦντες ὅτι τὰ περὶ τῆς ἀστόχου ἀποπείρας ζητήματα λύονται σκοπουμένης μόνον τῆς καθ' ὑποκείμενον παραστάσεως τοῦ ἀδικήματος [1]). Κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν ἐν τῇ ἀποπείρᾳ ὁ χαρα-

---

g. untauglichen Versuchshandlungen ἐν Zeitschrift. f. d. gesammt Strafrechtswissenschaft I σελ. 36 καὶ ἐν Gerichtssaal 1866 σελ. 17.—Grundriss d. Vorlesungen § 30.

[1]) Ἐκ τῶν προγενεστέρων ὀπαδοὶ τῆς θεωρίας ταύτης, σφοδρῶς ἀποκρούσαντες τὴν θεωρίαν τοῦ Feuerbach, εἰσὶν ὁ Grolmann Grundsätze d. Strafrechtswissenschaft § 31. 252. 257.—Tittmann Handb. § 96. ὅρ. καὶ Jarcke Handb. I σελ. 216.—Henke Handb. I σελ. 255.—Zirhler Archiv. d. Crim. R. 1839 σελ. 437. — Ἐκ τῶν συγχρόνων δὲ ὑπέρμαχος θερμὸς

κτηρισμὸς τῆς πράξεως καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ ἀξιοποίνου τοῦ ὑπαιτίου μόνον ἐκ τῆς βουλήσεως αὐτοῦ δυνατὸν νὰ βεβαιωθῶσι, διότι ἡ κατ' ἀντικείμενον παράστασις τοῦ ἀδικήματος, ἀτελὴς οὖσα διὰ τὴν ἔλλειψιν ἁπάντων τῶν ἀπαιτουμένων στοιχείων τῆς ἐννοίας αὐτοῦ, οὐδαμῶς συμβάλλει πρὸς διάγνωσιν αὐτοῦ [1]).

Ὅθεν ἡ ἀπόπειρα εἶναι ἀξιόποινος ἅμα ὁπωσδήποτε καθίσταται ἐμφανὴς καὶ ἀναμφισβήτητος ἡ ἐγκληματικὴ βούλησις, οὐδ' ἀπαιτεῖται νὰ προηγηθῇ ἡ ἐξέτασις, ἐὰν τὰ μέσα, ὧν ἐγένετο χρῆσις εἰσὶν ἐπιτήδεια ἢ ἀνεπιτήδεια πρὸς παραγωγὴν τοῦ σκοπουμένου ἀποτελέσματος, ἐὰν τὸ ἀντικείμενον καθ' οὗ ἀπηυθύνετο τὸ ἀδίκημα ἐστὶν ἐπιδεκτικὸν ἢ ἀνεπίδεκτον ἐκτελέσεως αὐτοῦ. Καὶ τὰ μᾶλλον ἐπιτήδεια μέσα ἐν δεδομένῃ τινὶ περιπτώσει ἐνδέχεται νὰ ὦσιν ὅλως ἀπρόσφορα πρὸς παραγωγὴν τοῦ σκοπουμένου ἀδικήματος. Ἀφοῦ ἐν αὐτῇ τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἀποπείρας ὑπόκειται ἡ πλάνη ἢ τὸ ἀστόχημα κατὰ τὴν ἐνέργειαν πρὸς παραγωγὴν τοῦ σκοπουμένου ἀποτελέσματος, οὐδαμῶς ἀναιρεῖ τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς καὶ τὸ ἀξιόποινον τὸ αἴτιον ἐξ οὗ ἡ τοιαύτη πλάνη ἢ τὸ ἀστόχημα προεκλήθη, οὐδ' ἰσχύει ὅπως καταστήσῃ αὐτὴν ἀνέγκλητον καὶ ἀπαλλάξῃ τὸν ὑπαίτιον τῆς τιμωρίας.

Ἀμφότεραι αἱ προεκτεθεῖσαι θεωρίαι σφάλλουσι περὶ τὸν καθορισμὸν τοῦ ἀξιοποίνου τῆς ἀστόχου ἀποπείρας. Ἡ μὲν ἀποκλειστικῶς σκοποῦσα εἰς τὴν κατ' ἀντικείμενον ἐκδήλωσιν τοῦ ἀδικήματος δικαιολογεῖ τὸ ἀτιμώρητον τῆς ἀποπείρας ἐὰν ὁ πράττων δὲν ἐνήργησε κατὰ τρόπον δυνάμενον νὰ φέρῃ εἰς τὸ ἐπιδιωκόμενον ἀποτέλεσμα, καὶ ἀπαλλάττει τὸν ὑπαίτιον πάσης ποινῆς διότι

ἀνεδείχθη ὁ Buri Abhandlungen aus d. Strafrechte Giessen 1872 σελ. 53. — Die Lehre v. Versuche Gerichtssaal 1867 σελ. 60. — Der Versuch d.Verbrechens mit untauglichen Mitteln u. am untauglichen Object. Gerichtssaal 1868 σελ. 325.—Ueber d. Wesen d. Versuchs Gotdammers Archiv 1877 σελ. 265. ὅρ. καὶ Meyer Lehrb. § 30 σελ. 261.

[1]) Οὕτω λ. χ. ἐὰν μὴ ἀποβλέψωμεν πρὸς τὴν βούλησιν ἀδύνατον νὰ βεβαιώσωμεν τίς ἦν ὁ σκοπὸς τοῦ πράττοντος ὅστις ἔρριψε διὰ βίας χαμαὶ γυναῖκα κρατῶν ἐγχειρίδιον· ἐγένετο τοῦτο ἐπὶ σκοπῷ φόνου, ληστείας, ἢ βιασμοῦ;

ἠστόχησεν ἐν τῇ ἐκλογῇ ἢ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν μέσων ὧν ἐποιήσατο χρῆσιν. Ἡ δὲ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν βούλησιν τοῦ ἀποπειραθέντος δέχεται ὅτι ἡ ψιλὴ ἐκδήλωσις τῆς βουλήσεως, ἔστω καὶ ὅταν ἡ ἐπιτυχία εἶναι φύσει ἀνέφικτος, ἀρκεῖ πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἀποφασίσαντος τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικήματος.

Τὸ ἄκαμπτον καὶ ἀπότομον τῶν συμπερασμάτων εἰς ἃ ἀπολήγουσιν ἀμφότεραι αἱ θεωρίαι αὗται ἐπεζήτησαν πολλοὶ νὰ διαφύγωσιν, ἀκολουθήσαντες μέσην τινὰ ὁδόν. Μὴ ἀποβλέποντες μονομερῶς εἴτε εἰς τὴν καθ' ὑποκείμενον, εἴτε εἰς τὴν κατ' ἀντικείμενον παράστασιν τῆς ἀποπείρας ἐπεχείρησαν νὰ συνδυάσωσι μετ' ἀλλήλων ἀμφοτέρας ταύτας καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὑπεστήριξαν ὅτι ἡ ἀπόπειρα εἶναι τιμωρητέα ὅταν ἡ ἐγκληματικὴ βούλησις ἐκδηλοῦται ἐμπράκτως [1]), ἡ δὲ αἰτιώδης συνάφεια μεταξὺ τῆς πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἀδικήματος ἐπιχειρουμένης ἐνεργείας καὶ τοῦ ἐκ ταύτης σκοπουμένου ἀποτελέσματος, ὑφίσταται μὲν δυνάμει κατὰ κοινῶς γνωστὴν πεῖραν, διασπᾶται δὲ καὶ ἐξουδετεροῦται ἐκ παρεμπιπτούσης αἰτίας ὅλως ἀπροσδοκήτου καὶ ἀλλοτρίας τῆς βουλήσεως τοῦ πράττοντος, ὅθεν ἐὰν δὲν παρενέπιπτεν ἡ αἰτία αὕτη τὸ ἀδίκημα, καθ' ὃν τρόπον καὶ δι' ὧν μέσων ἀπεφασίσθη νὰ ἐκτελεσθῇ, ἤθελεν εἶσθαι τετελεσμένον. Ἀλλ' ἐὰν ἡ ματαίωσις τῆς ἐπιτυχίας τοῦ σκοπουμένου ἀποτελέσματος δὲν ἐπέρχεται ἐκ τοιάσδε ἀλλοτρίας τῆς βουλήσεως τοῦ δρῶντος αἰτίας, τοὐναντίον ἡ ἀποτυχία ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ βουλήσει ἔγκειται, διότι ἡ πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἀδικήματος προαιρεθεῖσα ἐνέργεια εἶναι τοιαύτη ὥστε οὐδέποτε δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ αἰτιώδης συνάφεια μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ σκοπουμένου ἀποτελέσματος, οὐδ' ἀπόπειραν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν, καὶ ὁ ἐπιχειρήσας τοιαύτην ἐνέργειαν μένει ἀκαταδίωκτος καὶ ἀπηλλαγμένος πάσης ποινῆς [2]). Καί τινες μὲν νομίζουσιν ἀρκοῦσαν τὴν γενικὴν αὐτὴν ἀρχὴν ὅπως καθοδηγήσῃ εἰς τὴν διάγνωσιν

---

[1]) Hälschner Strafrecht I σελ. 347. 353.

[2]) Rossi Traité II ch. 30. — Bertauld Code pénal σελ. 174.—Geib Lerhb. II § 102.

τῶν περιπτώσεων τῆς ἀστόχου ἢ μὴ ἀποπείρας [1]). Ἄλλοι ὅμως ἐπιζητοῦντες μᾶλλον ἀκριβῶς νὰ ὁρίσωσι τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς φύσει ἀνύπαρκτος τυγχάνει ἡ ἐκ πλάνης ὑποτεθεῖσα ὡς ὑπάρχουσα αἰτιώδης συνάφεια μεταξὺ τῆς ἐνεργείας καὶ τοῦ σκοπουμένου ἀποτελέσματος προβαίνουσιν εἰς τὴν εἰρημένην διαστολὴν τῶν μέσων ὧν ἐγένετο χρῆσις εἰς ἀπολύτως ἀνεπιτήδεια ἅτινα καὶ ἄνευ οἱασδήποτε παρεμπιπτούσης αἰτίας ἀλλοτρίας τῆς βουλήσεως τοῦ δρῶντος ἀδυνατοῦσι νὰ συντελέσωσι πρὸς τελεσιουργίαν τοῦ ἀδικήματος, καὶ εἰς σχετικῶς ἀνεπιτήδεια, ὧν ἐκ πλάνης ἢ ἐκ συγχύσεως ἐποιήσατο χρῆσιν ὁ ἀποπειραθείς. Τὴν αὐτὴν δὲ διαστολὴν ποιοῦσι καὶ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τοῦ ἀδικήματος, διακρίνοντες ἐὰν ἦν φύσει ἢ ἐν δεδομένῃ περιπτώσει ἀνεπίδεκτον ἐκτελέσεως ἀδικήματος [2]).

§ 118. Ὁ Βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813 δὲν περιεῖχεν εἰδι-

---

[1]) Kœstlin System § 83 σελ. 227.—Hälschner System I § 48 σελ. 185. —Schwarre Holtzendorff 's Handb. II σελ. 290.—Commentar Excurs X σελ. 106, οἵτινες ἀποκρούουσι πᾶσαν διαστολὴν τῶν μέσων εἰς ἀπολύτως καὶ σχετικῶς ἀνεπιτήδεια, διότι μὴ ἐπερχομένου ἐν τῇ ἀποπείρᾳ τοῦ σκοπουμένου ἀποτελέσματος ἀδύνατον μετὰ βεβαιότητος νὰ διαγνώσωμεν τίνα τὰ ἀπολύτως ἢ σχετικῶς ἀνεπιτήδεια μέσα. Καὶ αὐτὰ τὰ σχετικῶς ἀνεπιτήδεια ὅπως τὰ ἀπολύτως ἀνεπιτήδεια δὲν φέρουσιν εἰς τὸ σκοπούμενον ἀποτέλεσμα.

[2]) Mittermaier Feuerbach's Lehrb. § 42 not VIII. IX. Archiv d. Crim. R I (1817) σελ. 166. IV 1820 σελ. 105. X (1822) σελ. 553.—Berner Lehrb. § 103.—Grûndsätze σελ. 3.—Zachariae Versuch I σελ. 232.—Goltdammer Materialien I σελ. 273.—Merkel Lehrb § 46.—Kohler Studien aus d. Strafr. σελ. 25.—Baumgarten Versuch σελ. 419. 421.—Haus Droit pénal Belge n° 347.—Ἡ νομολογία τῶν Γαλλικῶν δικαστηρίων εἶναι λίαν ἀμφίβολος καὶ ἀντιφάσκουσα ἐπὶ τοῦ ζητήματος· οὕτως ὡς ἀπόπειρα μὴ ἀξιόποινος ἐχαρακτηρίσθη ὁ ἐπὶ σκοπῷ φόνου πυροβολισμὸς εἰς δωμάτιον καθ' ἣν στιγμὴν ὁ καθ' οὗ ἐμελετήθη ὁ φόνος ἀπὸ τύχης δὲν εὑρίσκετο ἐν τῷ δωματίῳ (Arrêt de la cour de Montpellier 26 Fevr. 1822). Τοὐναντίον ἀξιόποινος ἀπόπειρα ἐχαρακτηρίσθη ὁ πυροβολισμὸς ἐπὶ σκοπῷ φόνου δι' ὅπλου κενοῦ ὅπερ ὁ πυροβολήσας ἐκ πλάνης ἐνόμισε πεπληρωμένον (Arrêt de la cour d'Agen 8 Decembre 1842). ὅρ. Nypels édit. Belge.—Chauveau —Hélie I n° 586 σημ. 3.

κὰς διατάξεις περὶ τοῦ ζητήματος, διότι ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἐπισήμων σημειώσεων αὐτοῦ [1]), πᾶσα τοιαύτη διάκρισις ἀποκρούεται ρητῶς, ἐπιδοκιμαζομένης τῆς γνώμης τῶν δεχομένων τὸ ἀξιόποινον τῆς ἀποπείρας δι' οἱονδήποτε λόγον καὶ ἂν ἀπέτυχεν αὕτη. Τὸ σύστημα αὐτοῦ ἠκολούθησαν καὶ τὰ Βαυαρικὰ νομοσχέδια τοῦ 1822 καὶ 1827. Κατὰ πρῶτον τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1831, ἐν τοῖς ἄρθρ. 46 καὶ 47 ἔλυσεν εἰδικῶς αὐτό [2]), ἐξ αὐτοῦ δὲ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἀντέγραψεν αὐτολεξεὶ τὰ ἄρθρα 52—54 [3]).

§ 119. Ἐν ἄρθρῳ 52 λύεται καταφατικῶς τὸ ζήτημα περὶ τοῦ ἀτιμωρήτου τῆς ἀποπείρας ὅταν τὸ ἀντικείμενον καθ' οὗ ἀπευθύνεται ἡ ἐνέργεια τοῦ ὁρῶντος εἶναι ἀνεπίδεκτον ἐγκληματικῆς πράξεως [4]). Τὸ ἀμέσως ἑπόμενον ἄρθρ. 53 δέχεται ἐπίσης ὅτι

---

[1]) Ὅρ. Anmerkungen σελ. 177. 178. 182. 183.

[2]) Ἄρθρ. 46. Der Versuch ist straflos, wenn an dem Gegenstande, wider den die Handlung gerichtet war, eine Rechtsverletzung nicht begangen werden konnte.

Ἄρθρ. 47. Strafe findet nicht Statt, wenn der Versuch wegen völliger Untauglichkeit der aus Einfalt für tauglich erachteten angewandten Mittel misslingen musste, vorbehaltlich der Einschreitungen der Polizei.

[3]) Οἱ συντάκται τοῦ Γερμανικοῦ ποιν. νόμου παρέλειψαν ἐπίτηδες τὴν νομοθετικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος διὰ ρητῶν διατάξεων, ἕνεκα τῆς ἐπικρατούσης ἐν Γερμανίᾳ διαφωνίας μεταξὺ τῶν συγγραφέων, οὕτω δὲ ἐγένοντο ἀφορμὴ τῆς παρατάσεως καὶ ἐπιτάσεως τῆς ἔριδος, τῶν ἐνίοτε ἀστόχων ἀποπειρῶν πρὸς λύσιν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀσταθοῦς καὶ ἀβεβαίου τῆς νομολογίας ὅρ. Pezold Strafrechtspraxis ἄρθρ. 43.—Oppenhoff Strafgstzb. ἄρθρ. 43 n° 8 ἑπομ.—Ὁ Ἰταλικὸς ποιν. νόμος ἀκολουθήσας τὴν περὶ τοῦ ζητήματος διδασκαλίαν τοῦ Carrara, ἣν καὶ ἡ νομολογία εἶχε δεχθῇ, ἀνέγραψεν ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς ἀποπείρας (ἄρθρ. 61) ὅτι τιμωρεῖται ἐὰν ἐγένετο δι' ἐπιτηδείων μέσων (con mezzi idonei) οὕτω δὲ λύεται τὸ ζήτημα περὶ τοῦ ἀτιμωρήτου τῆς ἀποπείρας δι' ἀνεπιτηδείων μέσων.

[4]) Ἐκ τοῦ ἄρθρ. 52 ἕπεται ὅτι ἀτιμώρητος ἐστὶν ἡ ἀπόπειρα τοῦ πυροβολήσαντος ἐπὶ σκοπῷ φόνου κατὰ τεθνεῶτος ἤδη ὃν ἐξελάμβανε ζῶντα, ἢ τοῦ ἐπιχειρήσαντος βιασμὸν γυναικὸς ἣν ἐξέλαβε περιπεσοῦσαν εἰς λιποθυμίαν ἐν ᾧ ἦτο νεκρά. Ἐναντίαν λύσιν θεωρητικῶς ἐξετάζων τὰ ζητήματα δίδει ὁ Kohler Studien aus d. Strafrechte I σελ. 22. Ἐπίσης

δὲν εἶναι τιμωρητέα ἡ ἀπόπειρα ἐὰν πρὸς τελεσιουργίαν τοῦ ἀδικήματος ἐγένετο χρῆσις μέσων ἀπολύτως ἀνεπιτηδείων, ἐξ εὐηθείας τοῦ δρῶντος νομιζομένων ὡς ἐπιτηδείων.

Τίνα εἰσὶ τὰ ἀπολύτως ἢ σχετικῶς ἐπιτήδεια ἢ ἀνεπιτήδεια μέσα δὲν ὁρίζεται ἐν τῷ νόμῳ, οὐδ' ἦν δυνατὸν νὰ γίνῃ, ὅθεν ὅταν ἐν εἰδικῇ τινι περιπτώσει παρίσταται ἡ ἀνάγκη τῆς διαγνώσεως τῆς ἰδιότητος μέσου τινός, καὶ τῆς βεβαιώσεως ἂν ὑπῆρξεν ἀπολύτως ἀνεπιτήδειον, δέον ἐξ ἀντιδιαστολῆς νὰ κρίνωμεν ἀντιπαραβάλλοντες τὰ μᾶλλον περὶ τὴν ἐνέργειαν διεστῶτα ἀλλήλοις, καὶ κατὰ τὸν ὁρισμὸν ὃν ἐμνημονεύσαμεν ἀνωτέρω (ὅρ. σελ. 208) δεχόμενοι ὅτι ἐν συγκεκριμένῃ τινὶ περιπτώσει ἀνεπιτήδειον μέσον ἐστὶ τὸ ἀπολύτως στερούμενον τῆς ἀπαραιτήτου δραστικῆς δυνάμεως πρὸς παραγωγὴν τοῦ σκοπουμένου ἀποτελέσματος [1]). Ἀλλ' ὅμως ἐκτὸς τῶν ἐν τοιαύτῃ προδήλῳ ἀντιθέσει διατελούντων μέσων εἰσὶ καὶ πλεῖστα ἄλλα περὶ ὧν ἀδύνατον ν' ἀποφανθῇ τις ἀμέσως καὶ ἐκ προοιμίων περὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν καὶ τῆς ὑπαγωγῆς εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐπιτηδείων ἢ ἀπολύτως ἀνεπιτηδείων. Ἐν τοιᾷδέ τινι περιπτώσει ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτῶν ἀφίεται καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ, ὀφείλοντος ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν συνοδευουσῶν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως περιστάσεων νὰ κρίνῃ περὶ τῆς ἰδιότητος αὐτῶν.

Ἀποκλεῖον τὸ ἄρθρ. 53 τὴν τιμωρίαν τῆς ἀποπείρας διὰ τὴν παντελῆ ἀνεπιτηδειότητα τῶν ἐφαρμοσθέντων μέσων δέχεται τὴν

τῆς ποιουμένης χρῆσιν ἐκτρωτικῶν φαρμάκων ἐπὶ τῇ πεπλανημένῃ πεποιθήσει ὅτι ἐγκυμονεῖ. Τοὐναντίον τιμωρητέα ἐστὶν ἡ ἀπόπειρα τοῦ λωποδύτου τοῦ συλλαμβανομένου καθ' ἣν στιγμὴν εἰσάγει τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸ κενὸν θυλάκιον ἄλλου, διότι ἀντικείμενον τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως δὲν εἶναι τὸ ἐλλεῖπον χρῆμα, ἀλλ' ὁ πολίτης παρ' οὗ ἐπεζήτησεν αὐτογνωμόνως ν' ἀφαιρέσῃ αὐτό.

[1]) Οὕτω λ. χ. τὸ ζάκχαρι, τὸ ἅλας καὶ παραπλήσιαι ἄλλαι οὐσίαι εἰσὶν ἀδιστάκτως ἀπολύτως ἀνεπιτήδεια μέσα πρὸς δηλητηρίασιν, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὸ ἀρσενικόν, τὴν στρυχνίνην, τὴν νικοτιανήν, κτλ. Ὡσαύτως τὸ ἄνευ σφαίρας καὶ πυρίτιδος ὅπλον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ δι' ἐνσφαίρου βολῆς πεπληρωμένον.

ἀστυνομικὴν μεσολάβησιν. Τίς ἡ ἔννοια καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἀστυνομικῆς μεσολαβήσεως ὅλως ἀκατάληπτον, καὶ λίαν εὔλογοι δισταγμοὶ ἐγείρονται ἂν ἐπιτρέπεται νὰ ἐκλάβωμεν ὡς ἀστυνομικὴν μεσολάβησιν τὴν ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν, ἀφοῦ οὐδαμοῦ ἄλλοθι τοῦ ποινικοῦ νόμου ὑποδεικνύεται τὸ ταυτοσήμαντον τῶν λέξεων [1]).

§ 120. Ἀφοῦ ὁ νόμος ἐν ἄρθρῳ 53 καθιέρωσε τὸ ἀτιμώρητον τοῦ ἀποπειραθέντος τὴν ἐκτέλεσιν κολασίμου πράξεως διὰ μέσων ἀπολύτως ἀνεπιτηδείων, διακρίνει διὰ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 54 τὰς ἑξῆς δύο περιπτώσεις·

1) Τὴν ἐξ ἀπάτης καὶ συγχύσεως ἐφαρμογὴν ἀπροσφόρου τινὸς μέσου ἀντὶ τοῦ προσφόρου [2]).

2) Τὴν χρῆσιν προσφόρου τινὸς μέσου, ἀλλ' οὐχὶ δι' ἀποχρῶντος καὶ ἁρμοδίου τρόπου [3]).

Ἐν ἀμφοτέραις ταῖς εἰρημέναις περιπτώσεσι καθιεροῦται τὸ ἀξιόποινον τοῦ ἀποπειραθέντος, διότι οὐ μόνον ἡ ἐγκληματικὴ βού-

---

[1]) Καὶ ἐν τῷ γερμανικῷ κειμένῳ ἁπαντῶσιν αἱ λέξεις «Einchreitungen der Polizei» ἐν ᾧ ἐν τοῖς λοιποῖς ἄρθροις ἔνθα ὁ λόγος περὶ ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως γίνεται χρῆσις τῶν λέξεων «Polizeiliche Aufsicht» (ὅρ. καὶ ἄρθρ. 131 Π. Ν.).

[2]) Ἡ Α ἀποφασίζει τὴν ἀποβολὴν τοῦ κυοφορουμένου ἐμβρύου, καὶ πρὸς τοῦτο ζητεῖ παρ' ἰατροῦ ἐπιτήδειον ἐκτρωτικὸν φάρμακον, ὅστις δίδει αὐτῇ οὐσίαν ὅλως ἀβλαβῆ ἧς ποιεῖται χρῆσιν, ἣ ὁ Α ἀποφασίσας τὴν δηλητηρίασιν τοῦ Β ζητεῖ ἔκ τινος φαρμακείου νὰ λάβῃ δηλητήριον ὁ δὲ φαρμακοποιὸς δίδει αὐτῷ οὐσίαν μὴ δηλητηριώδη, ἣ ὁ Α ἀποφασίζει τὴν δηλητηρίασιν τοῦ Β δι' ἀρσενικοῦ, ὅπερ φέρει παρεσκευασμένον μεθ' ἑαυτοῦ, πλὴν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἐγκλήματος ἀντὶ τούτου λαμβάνει κινίνην ἢ ζάκχαρι· ἢ ἀποφασίζει τὸν διὰ πυροβόλου ὅπλου πλήρους πυρίτιδος καὶ ἐμπεριέχοντος σφαῖραν, φόνον τοῦ Β, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἐκ συγχύσεως ἀντὶ νὰ λάβῃ τὸ ὅπλον τοῦτο λαμβάνει ἕτερον κενόν.

[3]) Γυνή τις λ. χ. μετὰ τοῦ Α ἀποφασίζει τὴν ἔκτρωσιν τοῦ κυοφορουμένου ἐμβρύου, καὶ πρὸς τοῦτο χορηγεῖ ὁ Α φάρμακον κατάλληλον, ἀλλ' ἡ γυνὴ λαμβάνει τὸ φάρμακον εἰς ἐλαχίστας δόσεις, καὶ εἰς χρονικὰ διαστήματα πολὺ ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα, ὥστε ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ ἐξουδετεροῦται ἐντελῶς. Ἀποφασίζει τις νὰ φονεύσῃ τινὰ διὰ πυροβόλου ὅπλου πλήρους σφαιρῶν καὶ πυρίτιδος, ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ πυροβολισμοῦ λησμονεῖ νὰ ἐπιθέσῃ τὸ πρὸς ἐκπυρσοκρότησιν ἀπαιτούμενον καψύλιον.

λησις ὑφίσταται, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπόφασις πρὸς χρῆσιν μέσων ἐπιτηδείων πρὸς τελεσιουργίαν τοῦ μελετηθέντος ἀδικήματος. Τὸ αἴτιον τῆς ἀποτυχίας δὲν ἔγκειται ἐν τῇ φύσει αὐτῇ τῶν μέσων ὧν ἀπεφάσισεν ὁ ὁρῶν νὰ ποιήσηται χρῆσιν, ἀλλ' ἡ ἀποτυχία πηγάζει ἐκ λόγων τυχαίων καὶ ἀλλοτρίων τῆς βουλήσεως τοῦ πράξαντος. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 53 ἡ πλάνη ἀπορρέει ἐκ τῆς ἐσφαλμένης κρίσεως τοῦ ὁρῶντος, ὅστις νομίζει ἐπιτήδειον πρὸς τελεσιουργίαν τοῦ ἐγκλήματος μέσον τι ἀπολύτως ἀνεπιτήδειον. Κατὰ τὸ ἄρθρον 54 τούναντίον ἡ χρῆσις τοῦ ἀπροσφόρου μέσου δὲν προέρχεται ἐκ τοιαύτης εὐηθείας δι' ἧς ἐξουδετεροῦται καὶ ματαιοῦται ὁ δόλος τοῦ ὁρῶντος καὶ ἑπομένως ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ ἐκ τῶν προτέρων ἀνίκανος πρὸς παραγωγὴν τοῦ σκοπουμένου ἀποτελέσματος παρίσταται· ὁ Α γινώσκει καλῶς ὅτι μόνον δι' ἀρσενικοῦ ἢ ἄλλης τινὸς γνωστῆς δηλητηριώδους οὐσίας δυνατὸν νὰ ἐπιτύχῃ τὴν δηλητηρίασιν τοῦ Β, καὶ πράγματι προμηθεύεται τοιαύτην πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν πρόκειται νὰ ρίψῃ ἐντὸς τῆς κύλικος τὸ δηλητήριον, ἵνα προσφέρῃ αὐτὸ πρὸς τὸν Β, ἐκ συγχύσεως ἢ ἐκ πλάνης λαμβάνει ἐκ τῆς τραπέζης ὅπου εὑρίσκοντο καὶ ἄλλαι ἐξωτερικῶς ὅμοιαι οὐσίαι, μαγνησίαν ἢ ζάκχαρι. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐγένετο ἀρχὴ ἐκτελέσεως τοῦ ἐγκλήματος, ἀπέτυχε δὲ ἡ ἀπόπειρα αὐτοῦ ἐκ λόγων ἀλλοτρίων τῆς βουλήσεως τοῦ πράττοντος. Ἡ περίπτωσις αὕτη οὐδόλως διαφέρει τῆς περιπτώσεως καθ' ἣν προσφέρεται εἴς τινα τοιοῦτόν τι δηλητήριον ὅπερ εἶνε ἀνίσχυρον νὰ ἐνεργήσῃ, διότι ἕνεκα ποτοῦ ληφθέντος ὀλίγον πρότερον ὑπὸ τοῦ πρὸς ὃν ἐδόθη τὸ δηλητήριον, ἐξουδετεροῦται τελείως ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ.

Σύμπτωσις τελέσεως καὶ ἀποπείρας.

Ἄρθρον 55.

Ὁσάκις ἡ ἀξιόποινος ἀπόπειρα περιέχει ἐν ταυτῷ αὐθύπαρκτόν τι τέλειον κακούργημα ἢ πλημμέλημα, ἐμβαίνει τότε εἰς πρᾶξιν ὁ ὅρος τοῦ 109 ἄρθρου.

§ 121. Σύμπτωσις τελέσεως καὶ ἀποπείρας ὑφίσταται κατὰ τὸ

ἄρθρ. 55 [1]) ὅταν ἡ πρὸς τελεσιουργίαν ἀδικήματος γενομένη ἀπόπειρα περιλαμβάνῃ συγχρόνως καὶ ἕτερον αὐτοτελὲς καὶ αὐθύπαρκτον ἀδίκημα.

Ἡ σύμπτωσις τετελεσμένου καὶ ἀποπειραθέντος ἐγκλήματος προϋποτίθησιν ἀναγκαίως, ἢ ὅτι ἀμφότερα τὰ ἐγκλήματα, τό τε ἀποπειραθὲν καὶ τὸ τετελεσμένον πηγάζουσιν ἐκ δολίας προαιρέσεως, ἢ τὸ ἕτερον τοὐλάχιστον, τὸ ἀποπειραθέν, διότι, ὡς εἴρηται, ἐπὶ τῶν ἐξ ἀμελείας ἐγκλημάτων δὲν χωρεῖ ἀπόπειρα, ἑπομένως ἐπὶ τῆς συρροῆς ἐξ ἀμελείας ἐγκλημάτων ἀδύνατον νὰ νοηθῇ σύμπτωσις τελέσεως μετ' ἀποπείρας. Συμβαίνει δὲ σύμπτωσις τελέσεως μετ' ἀποπείρας ἐπί τε τῆς κατ' ἰδέαν (τυπικῆς) συρροῆς τῶν ἐγκλημάτων (concursus del. idealis), ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ὑλικῆς ἢ πραγματικῆς (conc. del. materialis).

§ 122. Α'.) Ἐπὶ τῆς κατ' ἰδέαν συρροῆς δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ σύμπτωσις τελέσεως καὶ ἀποπείρας·

1) Ὅταν τὸ ἕτερον τῶν ἐγκλημάτων δὲν εἶναι στοιχεῖον ἀπαραίτητον τῆς ἐννοίας τοῦ ἄλλου καὶ ἀποτελεῖ σύναμα ἀρχὴν ἐκτελέσεως τοῦ ἀποπειραθέντος.

Ὅθεν δὲν ὑφίσταται συρροὴ τελέσεως καὶ ἀποπείρας ὅταν ἡ πρὸς τελεσιουργίαν ἀδικήματος γενομένη ἀπόπειρα περιλαμβάνῃ πρᾶξιν, ἥτις αὐτὴ μὲν καθ' ἑαυτὴν σκοπουμένη ἀποτελεῖ αὐτοτελὲς καὶ αὐθύπαρκτον ἀδίκημα, ἀλλὰ συγχρόνως εἶναι προσιδιάζον καὶ ἀπαραίτητον στοιχεῖον τῆς ἐννοίας τοῦ ἀποπειραθέντος καὶ κατ' ἀνάγκην χρησιμεύει πρὸς τελεσιουργίαν αὐτοῦ. Οὕτω λ. χ. ἐπὶ ἀποτυχόντος βιασμοῦ θήλεος δὲν ἐπιτρέπεται νὰ δεχθῶμεν συρροὴν τετελεσμένου ἐγκλήματος ἐπιθέσεως κατὰ προσώπου (ἄρθρ. 207 ποιν. νόμου) καὶ ἀποπείρας βιασμοῦ (ἄρθρ. 273 ποιν. νόμου), διότι ἡ ἐπενεχθεῖσα βία ἐγένετο κατ' ἀνάγκην, καὶ ἐνυπάρχει ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἐγκλήματος τοῦ βιασμοῦ ὡς συστατικὸν αὐτῆς στοιχεῖον. Ἐπίσης ἐπὶ τῆς ἀποτυχούσης ληστείας ἡ κατὰ τοῦ προσώπου

---

[1]) Βαυαρ. ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ. 63.—Νομοσχ. 1822 ἄρθρ. 90.—1827 ἄρθρ. 83.—1831 ἄρθρ 112.

βία, δὲν ἐκλαμβάνεται ὡς αὐτοτελὲς τετελεσμένον ἔγκλημα συμπίπτον μετὰ τῆς ἀποπείρας τῆς ληστείας. Κατὰ τὸν τεθέντα κανόνα ὀφείλομεν ν' ἀποκρούσωμεν καὶ τὸ δυνατὸν τῆς συνυπάρξεως τελέσεως καὶ ἀποπείρας ὅταν τις ἐπιπίπτῃ κατά τινος ἐπὶ σκοπῷ φόνου καὶ ἀποτύχῃ μὲν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ μελετηθέντος ἐγκλήματος, τραυματίσῃ ὅμως ἐπικινδύνως τὸ πρόσωπον ὅπερ ἀπεφάσισε νὰ φονεύσῃ Οἱ ἀντιδοξοῦντες [1]) παρεῖδον ἐντελῶς ὅτι ἡ παραδοχὴ τῆς ὑπάρξεως ὡς τετελεσμένου τοῦ ἐγκλήματος τοῦ τραυματισμοῦ, ὅπερ ἀποκλείει τὴν προϋπάρχουσαν ἀπόφασιν τοῦ φόνου, ἀντιβαίνει πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς ἀποπείρας τοῦ φόνου, ἐκτὸς δὲ τούτου τὰ τραύματα καὶ ἡ σωματικὴ βλάβη εἰσὶν οὐσιῶδες στοιχεῖον τοῦ φόνου καὶ περιέχονται ἐν τῇ ἐννοίᾳ αὐτοῦ ὡς ἀπαραίτητον καὶ ἀναγκαῖον μέσον, καὶ οὐχὶ ὡς ἁπλῶς χρήσιμον [2]).

Ἐπίσης δὲν ὑφίσταται συρροὴ τελέσεως καὶ ἀποπείρας ὅταν τὸ ἕτερον τῶν ἀδικημάτων, τὸ τετελεσμένον, δὲν ἀποτελῇ συγχρόνως ἀρχὴν ἐκτελέσεως τοῦ ἀποπειραθέντος, ἀλλ' ἁπλῶς προπαρασκευαστικὴν πρᾶξιν μὴ ἄγουσαν ἀμέσως καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας εἰς τὸ σκοπούμενον ἀποτέλεσμα. Οὕτω λ. χ. ἐάν τις κλέψῃ ἐγχειρίδιον ἢ πυροβόλον ὅπλον ἐπὶ σκοπῷ ἐκτελέσεως φόνου, ἢ ἐὰν σκοπῶν τις νὰ πράξῃ κλοπὴν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ θέσῃ πῦρ εἰς κατῳκημένον κτίριον, ὅπως ἐπωφελούμενος τῆς πυρκαϊᾶς ἐπιτύχῃ ἀσφαλέστερον καὶ ἀκινδυνότερον τὴν ἐκτέλεσιν κλοπῆς, δὲν χαρακτηρίζεται ἔνοχος ἐγκλήματος περιέχοντος σύμπτωσιν τετελεσμένου ἐγκλήματος ἐμπρησμοῦ καὶ ἀποπείρας κλοπῆς, διότι ὁ ἐμπρησμὸς δὲν περιέχει ἀρχὴν ἐκτελέσεως τῆς κλοπῆς, οὐδὲ δι' αὐτοῦ καὶ μόνου δυνατὸν νὰ φθάσῃ ὁ πράττων εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ· τοὐναντίον ὅμως, ἐάν τις ἐκτελέσῃ ἐμπρησμὸν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ φονεῦσαι πρόσωπόν τι ἐν τῇ ἐμπρησθείσῃ οἰκίᾳ κοιμώμενον, καὶ ὁ σκοπὸς οὗτος ἀποδειχθῇ, δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν σύμπτωσιν τετελεσμένου ἐγκλήματος ἐμπρη-

---

[1]) Ὅρ. Feuerbach Lehrb. § 111 not b. — Bauer Abhandlungen I σελ. 397.

[2]) Zachariae Versuch I σελ. 267. — Otto Versuch σελ. 45. — Schwarze Handb. II σελ. 316. — Berner Lehrb. § 106 σελ. 188 σημ. 3.

σμοῦ καὶ ἀποπείρας φόνου, διότι ὁ ἐμπρησμὸς μόνος ἀρκεῖ νὰ φέρῃ εἰς τὴν τελεσιουργίαν τοῦ ἐγκλήματος τοῦ φόνου, καὶ ἐπομένως ἀποτελεῖ ἐξωτερικὴν ἀρχὴν τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ [1]).

2) Ὅταν ἐξ ἀστοχήματος κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος (aberratio ictus) ἐπέλθῃ προσβολὴ κατ' ἄλλου τινὸς ἀντικειμένου ἐκτὸς ἐκείνου καθ' οὗ ἀπηύθυνε τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ὁ ὑπαίτιος. Οὕτω λ. χ. πυροβολεῖ τις ἐπὶ σκοπῷ φόνου τοῦ Α, ἀλλ' ἡ σφαῖρα παρεκκλίνασα πληγώνει τὸν ἐγγὺς αὐτοῦ ἀπροσδοκήτως τυχόντα Β, ἢ ἡ βολὴ τοῦ ὅπλου εἰς ἐμπρησίμους ὕλας ἐμπεσοῦσα ἀναφλέγει αὐτάς, καὶ ἐξ αὐτῶν πυρπολεῖται οἰκία τις. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν δικαιούμεθα βεβαίως νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ φόνος τοῦ Β, ἢ ὁ ἐμπρησμὸς τῆς οἰκίας εἰσὶ καταλογιστέοι εἰς τὴν δολίαν προαίρεσιν τοῦ ὑπαιτίου, διότι οὐδεμία σχέσις ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ σκοποῦ ὃν εἶχε, καὶ τοῦ ἐπελθόντος ἀποτελέσματος, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα παριστᾷ ἔγκλημα τετελεσμένον ἐξ ἀμελείας, τὸ δὲ σκοπούμενον, ἀλλ' ἀποτυχόν, ἀπόπειραν ἐκ δολίας προαιρέσεως [2]).

§ 123. Β'.) Ἐπὶ τῆς πραγματικῆς συρροῆς δυνατὸν νὰ συμβῇ σύμπτωσις τελέσεως καὶ ἀποπείρας ὅταν τὸ σκοπούμενον ἀποτέλεσμα τῆς ἐκ δολίας πραιρέσεως ἐπιχειρηθείσης πράξεως δὲν ἐπέλθῃ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἑτέρας τινός, ἣν μετέπειτα ἐπιχειρεῖ τις οὐχὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ κατὰ τὴν προηγουμένην πρᾶξιν σκοπουμένου ἀποτελέσματος, ὅπερ ὡς ἐπελθὸν

---

[1]) Zachariae Versuch I § 141 σελ. 270.

[2]) Ὅρ. ἀνωτέρω § 87. σελ. 149. Zachariae Versuch I § 146 σελ. 281. ὅρ. καὶ Bauer Abhandlungen I σελ. 404. Μεταξὺ τῶν περιπτώσεων τῆς συμπτώσεως τελέσεως καὶ ἀποπείρας μνημονεύει ὁ Zachariae αὐτόθ. § 144 καὶ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ νόμος διακρίνει βαθμούς, ἢ διάφορα εἴδη τῆς αὐτῆς κολασίμου πράξεως, καὶ ἀντὶ τῆς ἐκτελέσεως πράξεως ὑπαγομένης εἰς τὸν σκοπούμενον βαθμὸν ἢ τὸ εἶδος ἐξετελέσθη ἑτέρα εἰς ἕτερον εἶδος ἢ βαθμὸν ἀναγομένη (ὅρ. καὶ Köstlin Revision § 128 σελ. 445). Περὶ τῶν περιπτώσεων αὐτῶν νομίζομεν ὅτι δὲν ὑπάγονται εἰς τὴν τυπικὴν συρροήν, οὐδὲ εἶναι εὔλογον νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ἡ ἑτέρα τῶν πράξεων εἶναι αὐθύπαρκτος καὶ ἐν οὐδεμιᾷ συναφείᾳ πρὸς τὴν ἄλλην τυγχάνει.

ἤδη ἐκλαμβάνει, ἀλλ' ἑτέρου τινός. Ὁ Α λ. χ. σκοπῶν νὰ φονεύσῃ τὸν Β ἐπιφέρει αὐτῷ πληγὴν βαρεῖαν ἐξ ἧς νομίζει ὅτι ἐπῆλθεν ὁ θάνατος, ἂν καὶ ὁ Β πράγματι ζῇ. Ἵνα δὲ ἀποσοβήσῃ πᾶσαν ὑπόνοιαν ἐνοχῆς ρίπτει τὸ σῶμα τοῦ Β ἀπὸ ὑψηλοῦ τινος κρημνοῦ ἢ εἰς παραρρέοντα ποταμόν, καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης κατακρημνίσεως φονεύεται ὁ Β ἢ πνίγεται. Τινὲς ἐκ τῶν συγγραφέων [1]) πρεσβεύουσιν ὅτι ὁ Α, γενόμενος ὁπωσδήποτε παραίτιος τοῦ φόνου τοῦ Β εἶναι ἔνοχος τετελεσμένης ἀνθρωποκτονίας ἐκ δολίας προαιρέσεως. Ὀρθοτέρα ὅμως φαίνεται ἡ γνώμη τοῦ Zachariae [2]) ὑποστηρίξαντος ὅτι ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει ὑπάρχει σύμπτωσις ἀποπείρας φόνου ἐκ δολίας προαιρέσεως, καὶ τελέσεως φόνου ἐξ ἀμελείας, διότι ὅτε ὁ Α ἐπλήγωσε τὸν Β, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ φονεῦσαι αὐτόν, ὁ σκοπὸς αὐτοῦ δὲν ἐπέτυχεν, ἡ τέλεσις τοῦ ἐγκλήματος ἐξ αἰτίας ἀλλοτρίας τῆς βουλήσεως αὐτοῦ δὲν συνέβη, ἑπομένως ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ περιωρίσθη εἰς ἁπλῆν ἀπόπειραν, ὅτε δὲ ὁ Α, νομίζων τὸν Β νεκρὸν ἀπεφάσισε νὰ ρίψῃ αὐτὸν ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ ἢ ἀπὸ ὑψηλοῦ τινος κρημνοῦ, ἐξ οὗ πράγματι ἐπῆλθεν ὁ θάνατος, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ὁ Α ἐνήργει ἐκ δολίας προαιρέσεως, σκοπῶν νὰ φονεύσῃ τὸν Β, διότι εἶναι ὅλως παράλογον νὰ ὑποθέσωμέν τινα ἐνεργοῦντα πρὸς ἐκτέλεσιν πράξεως ἣν ὡς τετελεσμένην ἤδη ἐκλαμβάνει· τὸ συμβὰν ἑπομένως ἀποτέλεσμα ἐκ τῆς τοιαύτης αὐτοῦ μεθεπομένης ἐνεργείας λογίζεται ὡς ἐξ ἀμελείας προελθόν.

---

[1]) Crollman Bibliothek für peinl. Rechtswissenschaft Vol. I St. 3 σελ. 333.—Wächter Strafrecht II σελ. 127.—Weber N. Archiv. d. Criminalr. VII σελ. 577.

[2]) Versuch I § 148.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΥΡΓΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΤΙΩΝ

Εἰσαγωγή.

Ὁρισμὸς καὶ στοιχειώδεις ὅροι τῆς συμμετοχῆς.

§ 124. Τὸ ἀδίκημα ἐν τῇ ἁπλουστέρᾳ αὐτοῦ μορφῇ παρίσταται ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας ὡρισμένου προσώπου, ἀλλ' ἐνδέχεται, εἴτε κατὰ τὴν σύλληψιν τῆς πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ἀποφάσεως, εἴτε κατὰ τὴν πρὸς παραγωγὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν, εἴτε κατ' ἀμφότερα τὰ στάδια νὰ συμπράξωσι πλείονα πρόσωπα. Ἡ τοιαύτη συνδρομὴ πολλῶν προσώπων ἀποτελεῖ τὴν ***συμμετοχὴν*** εἰς τὸ ἀδίκημα (concursus plurium ad delictum), ἥτις ἐὰν ἐκ τῆς αὐθορμήτου βουλήσεως τῶν συμμετασχόντων προσώπων πηγάζῃ καλεῖται εἰδικώτερον ***ἑκουσία συμμετοχὴ*** (concursus facultativus) πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τῆς ***κατ' ἀνάγκην συμμετοχῆς*** (concursus necessarius).

Ἡ κατ' ἀνάγκην συμμετοχὴ διακρίνεται τῆς ἑκουσίας διότι δὲν ἔχει ὡς ἀπαραίτητον πάντοτε προϋπόθεσιν τὴν ὁμόφωνον καὶ ἐν ἐπιγνώσει τοῦ τελεσθησομένου ἀδικήματος σύμπραξιν τῶν δρώντων πρωσώπων, ἀλλ' ἀπορρέει κυρίως ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν καὶ τοῦ ἰδιάζοντος χαρακτῆρος ἐνίων ἀδικημάτων, ὧν ἡ τελεσιουργία ἀνέφικτος ἄνευ τῆς συνδρομῆς δύο τοὐλάχιστον προσώπων [1]), καθ' ἣν τὸ ἕτερον ἔστιν ὅτε ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἀδικήματος[2]).

---

[1]) Ὡς λ. χ. ἡ μονομαχία, ἡ δωροδοκία, ἡ διγαμία, ἡ μοιχεία κτλ. ὅταν ἀμφότερα τὰ συμπράττοντα πρόσωπα τυγχάνωσιν ἐν δόλῳ.

[2]) Ὡς λ. χ. ἐπὶ τῆς μοιχείας διὰ βιασμοῦ ἐὰν παρ' ἐγγάμου προσώπου

Οἱ τὴν ἐκουσίαν συμμετοχὴν διέποντες κανόνες δὲν εἰσὶν ἐφαρμοστέοι καὶ ἐπὶ τῆς κατ' ἀνάγκην συμμετοχῆς [1]), διὸ ἐπιφυλασσόμενοι νὰ ἐξετάσωμεν περὶ αὐτῆς ἐν τῇ μελέτῃ τῶν ἀδικημάτων καθ' ἃ ἐμφανίζεται, θέλομεν περιορισθῆ νῦν εἰς τὴν διερεύνησιν τῶν γενικῶν κανόνων τῶν ἰσχυόντων ἐπὶ τῆς ἐκουσίας συμμετοχῆς.

§ 125. Αἱ προϋποθέσεις τῆς ἐκουσίας συμμετοχῆς εἰσί:

1) Ἡ ὕπαρξις πράξεως ἐγκληματικῆς οἱονδήποτε καὶ ἂν φέρῃ χαρακτῆρα, εἴτε κακουργήματος, εἴτε πλημμελήματος, εἴτε πταίσματος [2]). Ἑπομένως ἐὰν πρᾶξίς τις δὲν φέρῃ χαρακτῆρα ἐγκληματικὸν οἱ συμμετασχόντες τῆς ἐκτελέσεως δὲν ἐπιτρέπεται ὡς συνυπεύθυνοι νὰ καταδιωχθῶσι καὶ τιμωρηθῶσιν. Συναίτιος αὐτοχειρίας δὲν χαρακτηρίζεται οὐδὲ τιμωρεῖται ὁ προτρέψας ἢ συνδραμών τινα ὅπως αὐτοκτονήσῃ, οὐδ' ὡς συνεργὸς ἀναιρέσεως ὁ βοηθήσας ἐμπράκτως ἄλλον πρὸς ἀπόκρουσιν βιαίας καὶ παρανόμου προσβολῆς (ἄρθρ. 101) [3]).

2) Ἡ σύμπραξις δέον νὰ γίνῃ κατά τινα τῶν ἐν τῷ νόμῳ εἰδικῶς ὁριζομένων τρόπων. Ἐὰν ὁ δικαστὴς ἀφίετο ἐλεύθερος ὅπως κατ' ἰδίαν κρίσιν καὶ ἐκτίμησιν τῶν γεγονότων ἀποφαίνηται περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ τοῦ εἴδους τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικήματος, μεγίστη ἂν ἐνδεχόμενον νὰ ἐπέλθῃ σύγχυσις καὶ κίνδυνος εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῶν πολιτῶν ἐκ τῆς ἀλλοίας ἀντιλήψεως καὶ αὐτογνώμονος κρίσεως περὶ τῶν ὅρων τῆς συμμετοχῆς. Διὸ ἐλήφθη ἡ πρόνοια ὅπως ἐν τῷ νόμῳ εἰδικῶς διαγράφηται ὁ τρόπος τῆς

που τελεσθῇ βιασμὸς ἀγάμου γυναικὸς, ἐπὶ τῆς διγαμίας ἐὰν τὸ ἕτερον πρόσωπον ἀγνοῇ τὴν ὕπαρξιν τοῦ γάμου.

[1]) Berner Theilnahme σελ. 165.—Zachariae N. Archiv. 1850 σελ. 268. —Köstlin System § 89 σημ. 2.(σελ. 268).—Contra Schütze Nothwendige Theilnahme σελ. 28.—Geyer ἐν Holtzendorff's Handb. II σελ. 324.

[2]) Ὁ ἡμέτερος ποιν. νόμος καὶ ἐπὶ τῶν πταισμάτων ἐφαρμόζει τὰς περὶ αὐτουργῶν καὶ συναιτίων διατάξεις (ἄρθρ. 504) περὶ ὧν ἐν οἰκείῳ τόπῳ γενήσεται λόγος.—Ὁ Βελγικὸς ποιν. νόμος (ἄρθρ. 60) μόνον ἐπὶ τῶν κακουργημάτων καὶ πλημμελημάτων ἐφαρμόζει τὰς γενικὰς περὶ συμμετοχῆς διατάξεις.—Haus Code pénal n° 366.

[3]) Meyer Lehrb. § 33. σελ. 275.

ἐνεργείας καὶ ἡ πρὸς ἄλληλα σχέσις τῶν συμμετασχόντων τῆς ἐκτελέσεως ἀδικήματος προσώπων, οὕτως ὥστε ἀνενδοιάστως ἡ κοινὴ αὐτῶν εὐθύνη καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ ἀξιοποίνου ἑκάστου νὰ ὁρίζωνται.

3) Ἡ ἑκουσία καὶ ἐν συνειδήσει τῆς πράξεως ἐνέργεια τῶν ἐπιληφθέντων τῆς ἐκτελέσεως προσώπων, διότι ἐν ἐλλείψει τῶν εἰρημένων ὅρων δὲν ὑφίσταται ὁ μετ' ἀλλήλων σύνδεσμος τῶν συμπραττόντων ὁ τὴν κοινὴν εὐθύνην ἐπὶ τῷ τελεσθέντι ἀδικήματι παράγων [1]). Ὅθεν σύμπραξις εἰς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος δὲν λογίζεται ἡ ἀκουσίως παρεχομένη συνδρομὴ ἢ ἡ ἐνέργεια ἡ ἐν ἀγνοίᾳ ἢ ἐξ ἀμελείας γενομένη, διότι ἀναγκαία προϋπόθεσις τῆς συμμετοχῆς εἶναι ὁ δόλος τῶν συμπραττόντων προσώπων [2]). Βεβαίως δὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ συμπράξῃ τις εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικήματος ὑφ' ἑτέρου ἐξ ἀμελείας πεπραγμένου· ὡς λ.χ. ἐάν τις παραγγείλῃ εἰς ἡνίοχον ταχεῖαν ἀμαξηλασίαν κατὰ παράβασιν τοῦ ἄρθρ. 610 Ποιν. νόμου, ἢ ὅταν προτρέψῃ τινὰ νὰ πυροβολήσῃ εἰς τόπον ἔνθα ἐνδέχεται νὰ συμβῇ ἀνθρωποκτονία (ἄρθρ. 618 ἐπομ. Ποιν. Ν.), ἀλλ' ἐν ταῖς εἰρημέναις περιπτώσεσιν ὁ γενόμενος παραίτιος τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἀδικήματος λογίζεται ἐκ δολίας προαιρέσεως ἐνεργήσας [3]).

Διάκρισις τῶν συναιτίων καὶ συνεργῶν.

§ 126. Περὶ ὀλίγων ἴσως ζητημάτων ἐν τῇ ποινικῇ νομοθεσίᾳ ὑπῆρξε καὶ ὑπάρχει τηλικαύτη διαφωνία καὶ διάστασις γνωμῶν ὅση ἐν τῷ ζητήματι περὶ τῆς ἑκάστοτε διαστολῆς καὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς ἐνεργείας τῶν συμμετασχόντων προσώπων εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικήματος ὡς καὶ τοῦ ἀξιοποίνου αὐτῶν. Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων νομοθεσιῶν ἡ ρωμαϊκὴ ποινικὴ νομοθεσία δὲν μνημονεύει γενι-

---

[1]) Köstlin System § 89 σελ. 256.—Liszt Lehrb. § 50 σελ. 223.

[2]) Geyer ἐν Holtzendorff's Handb. II σελ. 322.

[3]) Berner Lehrb. § 107 σελ.189.—Oppenhoff Commentar ἄρθρ. 47 n° 5. — Stenglein Commentar I ἄρθρ. 52. 53 σελ. 495.—Liszt Lehrb. § 51 σελ. 214.

κὸν ὁρισμὸν τῆς συμμετοχῆς. Οἱ ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν Quaestiones perpetuae ἐκδοθέντες νόμοι κηρύττουσιν ἔνοχον καὶ τιμωρητέον πάντα «cujus ope consiliove..... cujus dolo malo id factum erit, quive id fieri jusserit, faciendumve curaverit». Ἀλλ' ὅμως οὐδαμοῦ εὑρίσκομεν διάκρισιν καὶ διορισμὸν τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀξιοποίνου κατὰ λόγον τῆς συμμετοχῆς τῶν συμπραξάντων προσώπων πρὸς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος. Ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς καλεῖται συνήθως factor, malefactor, qui fecit, manibus suis fecit, ἢ reus principalis [1]), ὁ δὲ ἠθικὸς αὐτουργὸς auctor [2]), οὗ ἡ ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ, ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐγένετο, ἐκαλεῖτο consilium, jussus, mandatum, qui faciendum curaverit, aliquit fieri sollicitaverit, concitaverit. Διακρίνεται δὲ τῆς ἠθικῆς αὐτουργίας ἡ ἁπλῆ συμβουλή, ὡς καὶ ἡ διὰ προτροπῶν ἐνίσχυσις τῆς ἀποφάσεως πρὸς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος (instruere consilio, suadendo juvare [3]). Ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς καλεῖται ἐνιαχοῦ «qui causam dat criminis», ἀλλ' ἐνίοτε ὑπὸ τὸν τοιοῦτον χαρακτηρισμὸν ὑπενοεῖτο καὶ ὁ συνεργός.

Ἡ συνέργεια συνίσταται εἰς χορήγησιν συνδρομῆς πρὸς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος (juvare, adjuvare, adjutorium praebere), οἱ δὲ συνεργοὶ καλοῦνται satellites, ministri, comites Ὑπὸ τὴν κοινὴν προσωνυμίαν consors, particeps, conscius [4]) περιλαμβάνονται συνήθως οἱ ἠθικοὶ αὐτουργοί, ὡς καὶ οἱ συνεργοί, ἐνίοτε δὲ καὶ ἅπαντες οἱ ὁπωσδήποτε συμμετασχόντες τῆς ἐκτελέσεως ἀδικήματος. Περὶ τῆς τιμωρίας τῶν συναιτίων καὶ συνεργῶν δὲν εὑρί-

---

[1]) Lex 1 § 21 SC. Silan. (29. 5). Lex 7 § 5 de custod. reor. (48. 3.) Lex 6 § 8 de re militar. (49. 16).

[2]) Lex 3 § 4 ad leg. Corn. de sic. (48. 8.). Lex 38. § 2. de poenis (48. 19). Lex. 22. Cod. d. poenis (9. 47).

[3]) Lex 16 pr. de poenis (48. 19). Lex 1 § 3 de servo corrupto (11. 3) «Persuadere plus est quam compelli atque cogi sibi parere.»

[4]) Inst. § 11 de oblig. quae ex del. (4. 1.) § 9 de publ. jud (4.18).— Lex 6 § 2.5 de leg. Fab. plagiar. (48. 1). Lex 6. ad leg. Pomp. de parricidiis (48. 9). Lex 10 § 2. quae in fraud. credit. (42. 8). Lex un § 3 Cod. de raptu virg. (9 13). Lex un. Cod. de Nili agger. (9. 38).

σκομεν γενικήν τινα ἀρχὴν ἀναγεγραμμένην ἐν τοῖς Ῥωμαϊκοῖς νόμοις, διὸ καὶ οἱ ἑρμηνευταὶ ἐν διαφωνίᾳ τυγχάνοντες, ἔνιοι μὲν ὡς κανόνα δέχονται τὴν διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς τιμωρίαν ἁπάντων ἀδιακρίτως τῶν συμμετασχόντων τῆς ἐκτελέσεως [1]), ἄλλοι δὲ τὴν διάφορον αὐτῶν τιμωρίαν κατὰ λόγον τῆς συμμετοχῆς ἑκάστου [2]). Ὁπωσδήποτε βέβαιον εἶναι ὅτι καὶ παρὰ Ῥωμαίοις ἤδη ὑποδηλοῦται ἡ γνώμη τῆς ἠπιωτέρας τιμωρίας τῶν μὴ κυρίως ἐνεργῶν προσώπων κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος, ἀλλ' ἡ τοιαύτη διαβάθμισις τοῦ ἀξιοποίνου δὲν ἐκράτει ὡς γενικὸς κανών, ἐφαρμοζομένη εἰς πολυαρίθμους εἰδικὰς περιπτώσεις κατὰ ρητὴν τῶν νόμων περὶ αὐτῶν διάταξιν [3]).

§ 127. Οἱ τοῦ κανονικοῦ δικαίου ὁρισμοὶ περὶ συναιτίων καὶ συνεργῶν ὑπετυπώθησαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Ῥωμαϊκῶν νόμων, οἵτινες ἐν ἁρμονίᾳ ἐτύγχανον πρὸς τὸ κρατοῦν ἐν τῷ κανονικῷ δικαίῳ δόγμα τῆς καθ' ὑποκείμενον ἐκτιμήσεως τῆς εὐθύνης τῶν ἀδικοπραγούντων. Ἀλλ' ὅμως ἐκ τούτου δὲν δικαιολογεῖται τὸ συμπέρασμα ὅτι οὐδεμία ἐγίνετο διάκρισις μεταξὺ τῶν διαφοροτρόπως μετασχόντων τῆς ἐκτελέσεως ἀδικήματος καὶ ὅτι ἅπαντες διὰ τῆς αὐτῆς ἐτιμωροῦντο ποινῆς. Τοὐναντίον πλεῖσται ὑπῆρχον περιπτώσεις καθ' ἃς ἐγίνετο διάκρισις τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀξιοποίνου τῶν συναιτίων καὶ συνεργῶν, οὐ μόνον ὅταν ἡ πρᾶξις ἐτιμωρεῖτο διὰ τῶν κοινῶν ποινῶν (poenae vindicativae), ἀλλὰ καὶ ὅταν ποιναὶ μετανοίας (poenae poenitentiae, medicinales) ἐπεβάλλοντο [4]).

§ 128. Ἐν ταῖς νομοθεσίαις τῶν ἀρχαιοτέρων μεσαιωνικῶν χρόνων συμφώνως πρὸς τὴν κρατοῦσαν τότε κατ' ἀντικείμενον ἐκτίμησιν τοῦ ἀξιοποίνου τῆς πράξεως, ἐγένετο διάκρισις μεταξὺ τοῦ

---

[1]) Wächter Strafr. I § 68.—Luden Abhandl. I σελ. 293. II σελ.362.—Rein Crim. Recht d. Römer σελ. 183.—Geib Lehrb. II. § 10.

[2]) Stübel Thatbestand § 31. 41.—Abegg Lehrb.§ 77.—Hepp N. Archiv d. Crim. R. 1846 σελ. 317.—Langenbeck Theilnahme σελ.37. 215.

[3]) Geyer Holtzendorff's Handb. II σελ. 325.

[4]) Langenbeck Theilnahme § 22 καὶ 80.—Geyer Holtzendorff's Handb. II σελ. 327.—Hälschner System I § 82. Anmerk I σελ. 303. — Contra Geib Lehrb. II § 105.

ἀμέσου αὐτουργοῦ (Thäter) ὁστις αὐστηρότερον ἐτιμωρεῖτο, καὶ τῶν ὁπωσδήποτε μετ' αὐτοῦ συμπραξάντων εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, καθ' ὧν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν αὐτουργὸν ἠπιωτέρα ἐπεβάλλετο ποινή. Ἐπὶ πολλῶν ὅμως ἀδικημάτων ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐτροποποιεῖτο ἐπιβαλλομένης τῆς αὐτῆς ποινῆς κατὰ τῶν αὐτουργῶν καὶ συνεργῶν. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς ἐποχῆς τοῦ μεσαιῶνος διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἑρμηνευτῶν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ καὶ κανονικοῦ δικαίου ἐτροποποιήθη ἡ ἀρχὴ τῆς διακρίσεως τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀξιοποίνου τῶν συναιτίων καὶ συνεργῶν. Ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς καὶ οἱ συνεργοὶ διὰ τῆς αὐτῆς ἐτιμωροῦντο ποινῆς, τοὐναντίον κατὰ τῶν ἠθικῶν αὐτουργῶν ἐπεβάλλετο βαρυτέρα ποινὴ τῆς κατὰ τῶν ἀμέσων καταγινωσκομένης. Ἐν Γερμανίᾳ ἡ Καρολίνα λίαν ἀορίστως ὑπεδείκνυε τὴν διάκρισιν τῶν συμπραττόντων προσώπων εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικήματος, ὅθεν ἀπαραίτητος ἦν ἡ συμπλήρωσις τῶν ἐν τῷ νόμῳ ὑπαρχόντων κενῶν ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ Ῥωμαϊκοῦ καὶ κανονικοῦ δικαίου, ἀλλ' ἕνεκα τούτου λίαν ἀσταθὴς ὑπῆρχεν ἡ νομολογία τῶν δικαστηρίων κυμαινομένη ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς διακρίσεως τῆς ἐνοχῆς τῶν συναιτίων καὶ συνεργῶν [1]). Ἐν Γαλλίᾳ καὶ διὰ τῶν προγενεστέρων τοῦ Γαλλικοῦ ποιν.νόμου νομοθετημάτων καθιεροῦτο ἀπολύτως ἡ ἀρχὴ τῆς ταὐτότητος τῆς ἐνοχῆς τοῦ αὐτουργοῦ καὶ τῶν συμμετασχόντων τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἀδικήματος προσώπων [1]).

§ 129. Κατὰ πρῶτον ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ὑφηγουμένου τοῦ Feuerbach, διεφωτίσθη τὸ ζήτημα τῆς ἀμοιβαίας σχέσεως τῶν συμπραξάντων πρὸς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος προσώπων, καὶ τῆς διακρίσεως τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀξιοποίνου αὐτῶν. Λαμβάνων ὁ Feuerbach [1]) ὡς ἀφετηρίαν τὴν συνάφειαν τῆς ἐνεργείας ἑκάστου ἐκ τῶν συμπραττόντων προσώπων πρὸς τὸ ἐξ αὐτῆς ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα, διακρίνει τὸν *αὐτουργὸν* ἀπὸ τοῦ *συνεργοῦ*. Ὡς *αὐτουργὸν* (auctor) χαρακτηρίζει τὸ πρόσωπον οὗ ἡ ἐνέργεια ὡς παρα-

---

[1]) Geyer Holtzendorff' s Handb. II σελ 331.

[2]) Chauveau-Helie Code pénal I n° 624.

[3]) Revision d. Crim. R. σελ. 251.—Lehrb. § 44—52.—112.—115.

γωγὸς αἰτία, ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὸ ἀδίκημα. Ἐν τῇ κατηγορίᾳ τῶν αὐτουργῶν κατατάσσει τόν τε *ἄμεσον αὐτουργὸν* ὡς καὶ τὸν *ἔμμεσον αὐτουργὸν*, τουτέστι τὸν *ἠθικὸν αὐτουργὸν* ὡς καὶ τὸν *ἀναγκαῖον συνεργόν*. Ἀπὸ τῶν αὐτουργῶν διακρίνει τοὺς συνεργοὺς οἵτινες εἰσὶν ἡ παρεπομένη αἰτία τοῦ ἀδικήματος.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς τοιαύτης θεωρίας τοῦ Feuerbach συνηρμολογήθησαν οἱ ὁρισμοὶ τοῦ Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου τοῦ 1813 κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ σύστημα τὸ παραδεδεγμένον ἐν τῷ Γαλλικῷ ποιν. νόμῳ [1]).

§ 130. Ὁ γαλλικὸς ποιν.νόμος διακρίνει τοὺς συμμετασχόντας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικήματος, εἰς *αὐτουργοὺς* (auteurs) καὶ εἰς *συνεργοὺς* (complices). *Αὐτουργοὺς* ἀποκαλεῖ τοὺς δι' ἀμέσου ἰδίας ἐνεργείας ἐπιχειρήσαντας τὴν ἐκτέλεσιν τῶν συστατικῶν τοῦ ἀδικήματος πράξεων, ἤτοι τοὺς ἀμέσους αὐτουργοὺς, *συνεργοὺς* δὲ τοὺς συμπράξαντας μετὰ τοῦ αὐτουργοῦ, εἴτε πρὸς κατάρτισιν τῆς ἐγκληματικῆς ἀποφάσεως, εἴτε πρὸς παρασκευὴν τῶν μέσων τῆς ἐκτελέσεως κολασίμου πράξεως, εἴτε τέλος πρὸς ἐκτέλεσιν ἀμέσως αὐτῆς, ὅθεν ἐν τῇ κατηγορίᾳ τῶν συνεργῶν περιλαμβάνονται καὶ οἱ *ἠθικοὶ αὐτουργοί* [2]).

---

[1]) Τὸ σύστημα τοῦ Γαλλικοῦ ποιν. νόμου εἶχον δεχθῆ τινὲς τῶν προγενεστέρων Γερμανικῶν ποιν. νόμων, ὡς ὁ Πρωσσικὸς ἄρθρ. 34 — 35. — Ὁ Βαυαρικὸς τοῦ 1861 ἄρθρ.52 — Ὅρ καὶ Αὐστριακοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 5.

[2]) Articl. 60.—Seront punis comme complices d' une action qualifiée crime ou délit, ceux qui, par dons, promesses, ménaces, abus d' autorité ou de pouvoir, machinations ou artifices coupables, auront provoqué à cette action, ou donné des instructions pour la commettre;—Ceux qui auront procuré des armes, des instruments, ou tout autre moyen qui aura servi à l' action, sachant qu' ils devaient y servir; Ceux qui auront, avec connaissance, aidé ou assisté l' auteur ou les auteurs de l' action, dans les faits qui l' auront préparée ou facilitée, ou dans ceux qui l' auront consommée, sans préjudice des peines qui seront specialement portées par le present Code contre les auteurs des complots ou de provocation attentatoires à la sûreté intérieure ou extérieure de l' État, même dans le cas ou le crime qui était l' objet des conspirateurs ou des provocateurs n' aurait pas été commis.

Κατὰ τῶν τοιούτων συνεργῶν ὁρίζει ἐν ἄρθρ. 59 ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ αὐτὴ ποινὴ ἥτις καὶ κατὰ τῶν αὐτουργῶν [1]). Τὸ σύστημα τοῦ Γαλλικοῦ ποιν.νόμου, καίπερ λίαν ἁπλοῦν καὶ ἀπηλλαγμένον δυσχερειῶν περὶ τὸν προσδιορισμὸν τῆς ἐνοχῆς καὶ τοῦ ἀξιοποίνου ἑκάστου ἰδιαιτέρως ἐκ τῶν συμμετασχόντων εἰς τὴν ἐκτέλεσιν κολασίμου πράξεως, δὲν εἶναι τὸ μᾶλλον συνᾴδον πρὸς τὰς γενικωτέρας ἀρχὰς τῆς ἐπιστήμης τοῦ ποινικοῦ δικαίου, διότι ἀποκροῦον πᾶσαν διάκρισιν τῆς ἀείποτε ἀπαραιτήτου ἀναλογίας μεταξὺ τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου καὶ τῆς ἐφαρμοστέας ποινῆς, σταθμίζει τὴν πρᾶξιν κατ' ἀντικείμενον μόνον, καὶ οὐχὶ συγχρόνως κατὰ τὴν ἐξ ὑποκειμένου παράστασιν αὐτῆς. Ἐξ ἀπόψεως δὲ τοῦ πολιτικοῦ συμφέροντος ἐξεταζόμενον λίαν ἀλυσιτελὲς παρίσταται, διότι ἡ συνταύτισις τῆς τιμωρίας, στενώτερον ἀποκαθιστᾷ τὸν μεταξὺ τῶν αὐτουργῶν καὶ συνεργῶν σύνδεσμον καὶ ὁραστηριωτέραν καὶ συντονωτέραν τὴν ἐνέργειαν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ τελεσθησομένου ἀδικήματος. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἡ ἀπαρέγκλιτος ἐφαρμογὴ ἐν τῇ πράξει ἀπέβη ἀνέφικτος καὶ οὐ μόνον κατὰ τὸν γαλλικὸν ποιν. νόμον, ὅστις, ὡς εἴδομεν, καθιεροῖ ἀπολύτως τὴν ταυτότητα τῆς ποινῆς τῶν αὐτουργῶν καὶ τῶν συνεργῶν, γίνεται διάκρισις τῆς

---

[1]) «Les complices d' un crime ou d' un délit seront punis de la même peine que les auteurs mêmes de ce crime ou de ce délit sauf le cas où la loi en aurait disposé autrement». Ἐξαίρεσις τῆς τοιάσδε ἀρχῆς ἀπαντᾷ ἐν τῷ γαλλικῷ ποινικῷ νόμῳ ἐν ἄρθρ. 63 ὁρίζοντι ἠπιωτέραν ποινὴν κατὰ τῶν κηρυχθέντων ἐνόχων ἐπὶ ἀποκρύψει τῶν ἀντικειμένων τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, οὓς ἐν ἄρθρ. 62 ὡς συνεργοὺς χαρακτηρίζει. Ἐκτὸς τούτου ἡ νομολογία τῶν δικαστηρίων ἑρμηνεύουσα τὸ ἄρθρον 59 ἐδέξατο ὅτι διὰ τῶν λέξεων «*ἡ αὐτὴ ποινή*» δὲν νοεῖται καὶ ἡ ταυτότης τοῦ βαθμοῦ τῆς ποινῆς, ἀλλ' ἡ κατ' εἶδος καὶ γένος μόνον, ὥστε οἱ συνεργοὶ δυνατὸν νὰ τιμωρηθῶσι καὶ δι' ἐλάττονος ὅρου τῆς κατὰ τῶν αὐτουργῶν ἐπιβλητέας ποινῆς. Ἐκτὸς τούτου διὰ τῆς παραδοχῆς τῶν ἐλαφρυντικῶν περιπτώσεων δύναται ὁ δικαστὴς νὰ μεταλλάξῃ καὶ τὸ ἐπιβλητέον εἶδος τῆς ποινῆς, ἐφαρμόζων ἐπὶ τῶν συνεργῶν τὴν ἀμέσως ἠπιωτέραν τῆς κατὰ τῶν αὐτουργῶν ἐπιβαλλομένης ποινῆς. Τοιουτοτρόπως ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 59 οὐσιωδῶς ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἐτροποποιήθη ὅρ. Chauveau—Hélie Code pénal I n. 679, 704.—Ortolan droit pénal n° 1302.)

καταγνωστέας εἰς τοὺς αὐτουργοὺς ἀπὸ τῆς τῶν συνεργῶν ποινῆς, ἀλλὰ καὶ καθ' ἅπαντας τοὺς λοιπούς. οἵτινες τὸ σύστημα αὐτοῦ ἀπεδέξαντο. καθιερώθησαν σπουδαῖαι τροπολογίαι.

§ 131. Ἀναμφισβητήτως ὀρθότερον εἶναι τὸ σύστημα, ὅπερ καθιερώθη ἐν τῷ βαυαρικῷ ποιν. νόμῳ τοῦ 1813, καθ' ὃ διακρίνεται ἡ ἐνοχὴ καὶ τὸ ἀξιόποινον τῶν συμμετασχόντων τῆς ἐκτελέσεως κολασίμου τινὸς πράξεως Καὶ ὅσοι μὲν διὰ τῆς ἀμέσου αὐτῶν ἐνεργείας ἢ ἠθικῆς ἐπιδράσεως παρήγαγον τὴν ἐγκληματικὴν πρᾶξιν, ὡς αὐτουργοὶ αὐτῆς, ἐπισύρουσι καθ' ἑαυτῶν πλήρη τὴν καταγνωστέαν ποινήν, ὅσοι δὲ συνήργησαν ἁπλῶς πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς καὶ ἐβοήθησαν τὸν αὐτουργὸν τιμωροῦνται ἠπιώτερον, οὐ μόνον ἐντὸς τῶν τεταγμένων ὅρων τῆς κατὰ τῶν αὐτουργῶν καταγνωστέας ποινῆς, ἀλλὰ δι' ἑτέρας ποινῆς κατὰ βαθμὸν καὶ κατ' εἶδος ἐλαφροτέρας. Ἑπομένως δὲν ἀρκεῖ, ὅπως ἐπὶ τοῦ ἀντιθέτου συστήματος συμβαίνει, νὰ βεβαιωθῇ ἁπλῶς ἡ ἐνοχὴ τῶν συμμετασχόντων εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος, ἀλλὰ δέον νὰ ὁρισθῇ ἀκριβῶς ὁ κύκλος τῆς ἐνεργείας ἑκάστου. Διαφέρει ἑπομένως ἐκείνου καθόσον δὲν παρέχει εἰς τὸν δικαστὴν διακριτικούς τινας μόνον ὅρους περὶ τοῦ διορισμοῦ τῆς ἐφαρμοστέας ποινῆς ἐπὶ πλειόνων διαφοροτρόπως συμμετασχόντων κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικήματος προσώπων, ἀλλ' ἐκ προοιμίων διακρίνει τὰ διάφορα ἐνδεχόμενα εἴδη τῆς συμμετοχῆς, καὶ περὶ ἑκάστου αὐτῶν ἀναγράφει ἰδιαιτέραν ποινήν. Ἀληθῶς τοιοῦτό τι σύστημα ἀναγκάζει τὸν νομοθέτην νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν εἰδικὴν ἀνάλυσιν πολλῶν μερικῶν περιπτώσεων καὶ πολλὰς ἐνίοτε δυνατὸν νὰ παράσχῃ δυσχερείας πρὸς ἀκριβῆ διάκρισιν τῶν διαφόρων τῆς συμμετοχῆς εἰδῶν, ἀλλ' ἕνεκα τούτου δὲν δικαιολογεῖται ὁ νομοθέτης, πτοούμενος ὑπὸ τῶν ἐνδεχομένων δυσχερειῶν καὶ διστάζων περὶ τῆς ἐπιτυχίας αὐτοῦ πρὸς διαστολὴν τῶν διαφόρων περιπτώσεων τῆς συμμετοχῆς, νὰ ἄρῃ αὐθαιρέτως πᾶσαν πράγματι ὑφισταμένην διάκρισιν τῶν συμμετασχόντων εἰς τὸ ἔγκλημα καὶ ἅπαντας εἰς τὴν αὐτὴν κατατάσσων κατηγορίαν νὰ διακρίνῃ αὐτοὺς ἐκ τῶν ὑστέρων μόνον καὶ ἐκ τῆς ἐφαρμοστέας ποινῆς.

§ 132. Τὸ σύστημα τοῦ Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου τοῦ 1813 ἠκο-

λούθησαν μετά τινων τροποποιήσεων τὰ ἀμέσως τρία ἑπόμενα Βαυαρικὰ νομοσχέδια.

Τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1822 διερρύθμισεν ἐπὶ τὸ ἠπιώτερον τὸ ἐν τοῖς ἄρθρ. 47, 48 καὶ 80 τοῦ Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου τοῦ 1813 τεκμήριον τοῦ δόλου τῶν συναυτουργῶν καὶ συνεργῶν ὅταν δὲν ἐξετελέσθη ἡ ρητῶς συμφωνηθεῖσα πρᾶξις (ἄρθρ. 50). Ὑπετύπωσεν ἀκριβέστερον τὸν ὁρισμὸν τῆς συστάσεως (ἄρθρ. 52) καὶ κατέστησεν οὕτω μᾶλλον εὐχερῆ τὴν παραίτησιν τοῦ συστασιώτου, τιμωρουμένου διὰ τῆς ἐν τῷ νόμῳ καταγινωσκομένης πλήρους ποινῆς μόνον ἐὰν πρὸ ἢ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως συνέπραξε. Διέκρινε κατὰ βαθμοὺς τὴν συνέργειαν καὶ ἠπιώτερον ἐτιμώρει τοὺς συγγενεῖς τοὺς συμπράξαντας ὡς συστασιώτας ἢ συνεργοὺς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ πραχθέντος ἀδικήματος [1]).

Προνοοῦν περὶ τῆς τιμωρίας τῶν συναιτίων καὶ συνεργῶν προσήγγισεν εἰς τὸ σύστημα τοῦ Γαλλικοῦ ποιν. νόμου, διὸ παρατηροῦμεν ἐπίτασίν τινα τῶν καταγνωστέων ποινῶν. Διὰ τῆς κατὰ τῶν αὐτουργῶν ποινῆς τιμωροῦνται οὐ μόνον οἱ ἀναγκαῖοι συνεργοί, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀμέσως συνδραμόντες τὸν αὐτουργὸν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος (ἄρθρ. 50 § 2). Ὡς συστασιῶται τέλος τιμωροῦνται, μὴ καταγινωσκομένης ὅμως αὐτοῖς τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου, ὅσοι ἐξ ἐπιτηδεύματος παρέχουσι τὴν συνδρομὴν αὐτῶν πρὸς ἀπόκρυψιν, ἐξαφάνισιν, ἢ παραλλαγὴν τῶν ἀντικειμένων τῆς κολασίμου πράξεως, ἢ λαμβάνουσιν αὐτὰ ἀντὶ δώρου ἢ πληρωμῆς (ἄρθρ. 59).

Τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1827 δὲν περιέχει οὐσιώδεις μεταρρυθμίσεις τῶν διατάξεων τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1822, ἀλλ' ὅμως τὸ ἀμέσως ἑπόμενον τοῦ 1831 ἐν πολλοῖς προσεγγίζον πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου τοῦ 1813 κατήργησε τὴν ἐξομοίωσιν τοῦ ἀμέσου συνεργοῦ μετὰ τοῦ αὐτουργοῦ. Συμπεριέλαβε δὲ εἰδικὰς διατάξεις περὶ τῶν βαθμῶν τῆς συνεργείας καὶ περὶ τῶν ἐξ ἀμελείας ἠθικῶν αὐτουργῶν καὶ συνεργῶν.

Ἐκ τῶν εἰρημένων Βαυαρικῶν νομοσχεδίων ἠρανίσθη ὁ ἡμέτερος νόμος τὰς περὶ συναιτίων καὶ συνεργῶν διατάξεις αὐτοῦ, καθ'

---

[1]) Oersted Abhandl. II σελ. 180.

ἃς ἐπὶ τῆς συμμετοχῆς πλειόνων εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικήματος διακρίνονται·

1) *Οἱ αὐτουργοί*, καὶ τοιοῦτοί εἰσιν, ὡς παρακατιόντες ἐν ἐκτάσει θέλομεν ἀναπτύξει, οὐ μόνον οἱ αὐτοπροσώπως καὶ ἀμέσως ἐκτελέσαντες τὴν κολάσιμον πρᾶξιν (ἄρθρ. 56 § 1), ἤτοι οἱ *ἄμεσοι αὐτουργοί*, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμμέσως γενόμενοι παραίτιοι τῆς ὑπὸ τῶν ἀμέσων αὐτουργῶν ἐκτελέσεως αὐτῆς, ἤγουν οἱ *ἠθικοὶ αὐτουργοὶ* (ἄρθρ. 56 § 3), ὡς καὶ οἱ ὑποστηρίξαντες τὴν κυρίαν πρᾶξιν διὰ τῆς συνδρομῆς αὐτῶν, ἢ χορηγήσαντες εἰς τὸν ἐκπεραιωτὴν αὐτῆς πρὸ ἢ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τοιαύτην βοήθειαν ἧς ἄνευ ἡ ἐκτέλεσις τῆς κολασίμου πράξεως οὐκ ἦθελεν ἀποβῆ δυνατή· ἤτοι οἱ κατὰ τὸν Feuerbach καλούμενοι *ἀναγκαῖοι συνεργοὶ* (socii principales) (ἄρθρ. 56 § 2).

2) *Οἱ συναυτουργοὶ* (Miturheber), ἤτοι οἱ ἐκ *συστάσεως* ἐπιχειρήσαντες τὴν ἐκτέλεσιν ὡρισμένης τινὸς κολασίμου πράξεως (ἄρθρ. 57—65), ἢ πολλῶν μὴ ἰδίως ὡρισμένων ἀξιοποίνων πράξεων γένους ἢ εἴδους τινός (ἄρθρ. 66—70), ὅτε ἡ τοιαύτη σύστασις καλεῖται εἰδικώτερον *συμμορία* (Complot in blanco).

3) *Οἱ συνεργοί*, ἤτοι οἱ διευκολύναντες καὶ συμβοηθήσαντες τὸν αὐτουργὸν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' αὐτοῦ μελετηθείσης ἀξιοποίνου πράξεως (ἄρθρ. 71 ἐπόμ.) [1].

---

[1]) Ὁ Γερμανικὸς ποιν. νόμος προσεγγίζων τῷ συστήματι τοῦ ἡμετέρου νόμου διακρίνει ἐν ἄρθρ. 47—50 τὸν ἄμεσον αὐτουργὸν (Thäter), τὸν ἠθικὸν αὐτουργὸν (Anstifter) καὶ τὸν συνεργὸν (Gehülfen). Καὶ κατὰ μὲν τῶν δύο πρώτων ἐπιβάλλει πλήρη τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου καταγνωστέαν ποινήν κατὰ δὲ τῶν συνεργῶν τὴν ποινὴν τῆς ἀποπείρας τῆς πράξεως ἧς ἀπεδείχθησαν ἔνοχοι. Ὁ Ἰταλικὸς ποιν. νόμος διακρίνει ἐπὶ τῆς συμμετοχῆς (concorso di piu persone in uno stesso reato) τοὺς ἐκτελέσαντας (esecutori) ἢ ἀμέσως συμπράξαντας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος (cooperatori) οὓς διὰ τῆς αὐτῆς κολάζει ποινῆς (ἄρθρ. 63), τὸν ἠθικὸν αὐτουργὸν (colui che ha determinato altri a commetere il reato) ἄρθρ. 63 § 2, καὶ τοὺς συνεργοὺς οὓς χαρακτηρίζει ἐν ἄρθρ. 64 § 1—3 καὶ περὶ ὧν διαγράφει ἠπιωτέραν τιμωρίαν.

Αὐτουργοί.

Ἄρθρον 56.

« Ὡς αὐτουργὸς τιμωρεῖται μὲ τὴν παρὰ τοῦ νόμου ὡρισμένην πλήρη ποινὴν τοῦ πραχθέντος κακουργήματος ἢ πλημμελήματος·

1) Ὅστις ἐξετέλεσε τὴν πρᾶξιν αὐτοπροσώπως καὶ ἀμέσως.

2) Ὅστις ἐν γνώσει καὶ ἐκ προθέσεως ὑπεστήριξεν ἀμέσως τὴν κυρίαν πρᾶξιν διὰ τῆς συνδρομῆς του, ἢ ἐχορήγησεν εἰς τὸν ἐκπεραιωτὴν αὐτῆς πρὸ καὶ (ἢ) ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τοιαύτην βοήθειαν, ἄνευ τῆς ὁποίας οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν πρᾶξιν κατὰ τὰς προκειμένας περιστάσεις.

3) Ὅστις ἐκ προθέσεως παρεκίνησεν ἄλλον εἰς ἐκτέλεσιν ἀξιοποίνου τινὸς πράξεως, ἀπειλῶν, βιάζων, προστάζων, παραγγέλλων, ὑποσχόμενος ἢ χορηγῶν μισθόν, ἢ συμβουλεύων μετ' ἀπάτης, πειθοῦς, ἢ φορτικότητος, καὶ τέλος, προκαλῶν ἢ μεταχειριζόμενος ἐπίτηδες ὡς ἔρμαιον τὴν εἰς ἣν εὑρίσκεταί τις ἀπάτην (*πλάνην*), τὸ πάθος, ἢ τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ ὁρμήν».

Ἄμεσος αὐτουργός.

§ 133. Ἄμεσος αὐτουργὸς ἐστὶν ὁ ἐκτελέσας τὴν πρᾶξιν ἀμέσως καὶ αὐτοπροσώπως, τουτέστιν ὁ δι' ἐνεργείας παρ' αὐτοῦ ἀμέσως γενομένης ἐπενεγκὼν τὸ ἀποτέλεσμα ὅπερ περιέχει τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀδικήματος. Ἡ ἐνέργεια τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ τείνει εἰς ἐπιτυχίαν ὡρισμένου σκοποῦ ὃν ἐξ ἐλευθέρας βουλήσεως καὶ αὐτοπροαιρέτως ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδιώξῃ. Τὸ τελικὸν αἴτιον, ὅπερ παρώτρυνε πρὸς ἐνέργειαν, οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν πρὸς ἀκριβέστερον τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ χαρακτηρισμόν [1]). Δυνατὸν ἑπομένως ν' ἀποβλέπῃ, εἴτε εἰς ἐκπλήρωσιν ἰδίας αὐτοῦ ἐπιθυμίας, εἴτε ἀλλοτρίας,

[1]) Ὅρ. τοὐναντίον Köstlin Revision σελ. 404.

ὑπείκων εἰς παρακλήσεις ἢ συμβουλὰς ἑτέρου προσώπου, ἢ διὰ δώρων, ὑποσχέσεων κτλ. παρορυνθεὶς εἰς ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως [1]). Ἀλλ' ὅμως ὅταν ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς οὐχὶ αὐθορμήτως ἐπιλαμβάνηται τῆς ἐκτελέσεως κολασίμου πράξεως, ἡ βούλησις αὐτοῦ δέον νὰ ᾖ ἐλευθέρα καὶ ἀκατανάγκαστος. Ὅθεν ἄμεσος αὐτουργὸς δὲν χαρακτηρίζεται ὁ ὑπὸ τὸ κράτος φυσικῆς ἢ ἠθικῆς βίας, παρ' ἑτέρου τινὸς προσώπου ἐπαγομένης, ἐκτελέσας κολάσιμον πρᾶξιν, διότι ὁ τοιοῦτος ὑποτίθεται ἐνεργῶν ὡς ἁπλοῦν ὄργανον ὑποκείμενον τυφλῶς εἰς τὴν βούλησιν τοῦ δεσπόζοντος καὶ διευθύνοντος αὐτόν, διὰ τοῦτο καὶ ὁ νόμος ἀπαλλάττει τὸν τοιοῦτον τοῦ καταλογισμοῦ τῆς πράξεως (ἄρθρ. 96). Ἡ βούλησις τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ δέον νὰ ἐκδηλωθῇ δι' αὐτοπροσώπου ἐνεργείας, ἐξ ἧς κυρίως διακρίνεται ἀπὸ τὸν ἠθικὸν αὐτουργὸν τὸν ἐπιχειροῦντα τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σκοπουμένου ἀδικήματος δι' ἀλλοτρίας ἐνεργείας.

Πρὸς χαρακτηρισμόν τινος ὡς αὐτουργοῦ δὲν ἀπαιτεῖται τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιχειρηθὲν ἀδίκημα νὰ ᾖ τετελεσμένον. Τὸ ἐδ. 1 τοῦ ἄρθρου 56 ἀποκαλεῖ ἄμεσον αὐτουργὸν πάντα «*ὅστις ἐξετέλεσε τὴν πρᾶξιν*» ἀλλ' ἡ φράσις αὕτη τοῦ νόμου ἔχει γενικωτέραν σημασίαν δηλοῦσα καὶ τὴν ἐπιχείρησιν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως.

Ἔμμεσος αὐτουργός.

§ 134. *Ἔμμεσος αὐτουργός*, ἐπισύρων καθ' ἑαυτοῦ πλήρη τὴν ποινὴν τοῦ ἀδικήματος, εἶναι ὁ ἐν γνώσει καὶ ἐκ προθέσεως ὑποστηρίξας ἀμέσως τὴν κυρίαν πρᾶξιν διὰ τῆς ἑαυτοῦ συνδρομῆς, ἢ χορηγήσας εἰς τὸν ἐκπεραιωτὴν αὐτῆς πρὸ ἢ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τοιαύτην βοήθειαν ἧς ἄνευ οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν πρᾶξιν κατὰ τὰς προκειμένας περιστάσεις.

Πρὸς ὕπαρξιν ἐμμέσου αὐτουργίας ἀπαιτεῖται ἡ παροχὴ συνδρομῆς ἢ βοηθείας εἰς τὸν ἄμεσον αὐτουργὸν ἐν γνώσει καὶ ἐκ προθέσεως. Ἑπομένως ἔμμεσος αὐτουργὸς ἀδικήματός τινος δὲν

---

[1]) Οὕτω λ. χ. ὁ ἀπαγαγὼν κόρην ἵνα παραδώσῃ αὐτὴν εἰς ἕτερον (ἄρθρ. 334) εἶναι αὐτουργὸς τῆς πράξεως, καίπερ οὐχὶ πρὸς ἐκπλήρωσιν ἰδίου σκοποῦ ἐπιχειρήσας τὴν ἀπαγωγήν.

ἐκλαμβάνεται ὁ παρασχὼν τῳόντι τοιαύτην τινὰ συνδρομὴν ἀλλ' οὐχὶ ἐκ προθέσεως οὐδ' ἐν γνώσει. Ὑποτεθείσθω λ. χ. ὅτι ὑπηρέτριά τις, ἥτις συνηθίζει καθ' ἑσπέραν νὰ εἰσάγῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ οἰκοδεσπότου ἐραστὴν ἀνοίγουσα αὐτῷ τὴν θύραν κρυφίως, ἀπατᾶται παρ' ἄλλου μιμηθέντος τὴν φωνὴν τοῦ ἐραστοῦ, καὶ ἀνοίγει αὐτῷ τὴν θύραν· εἰσελθὼν δὲ ὁ τρίτος οὗτος εἰς τὴν οἰκίαν διαρπάζει τὰ χρήματα τοῦ οἰκοδεσπότου, ἢ φονεύει αὐτόν. Ἡ ὑπηρέτρια αὕτη, καὶ ἂν δεχθῶμεν ὅτι ἐχορήγησεν εἰς τὸν ἄμεσον αὐτουργὸν τοιαύτην βοήθειαν, ἧς ἄνευ δὲν ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν πρᾶξιν, δὲν χαρακτηρίζεται ὡς ἔμμεσος αὐτουργὸς ταύτης, διότι δὲν ὑπῆρχε παρ' αὐτῇ ἡ γνῶσις τοῦ μελετωμένου ἀδικήματος καὶ ἡ πρόθεσις πρὸς χορήγησιν τῆς ἀπαιτουμένης συνδρομῆς· Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ἡ χορηγηθεῖσα συνδρομὴ δέον νὰ χρησιμεύῃ πρὸς ὑποστήριξιν ἀμέσως τῆς κυρίας πράξεως, ἤτοι ἡ δοθεῖσα βοήθεια νὰ ᾖ τοιαύτη ὥστε ἄνευ αὐτῆς ν' ἀποβαίνῃ ἀνέφικτος ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἀδικήματος ὑπὸ τὰς περιστάσεις καθ' ἃς ἐτελέσθη. Ἑπομένως ὁ δικαστὴς ἵνα κρίνῃ τὸ εἶδος καὶ τὴν σπουδαιότητα τῆς χορηγηθείσης συνδρομῆς δὲν θὰ ἐξετάσῃ ἂν ἀπολύτως καὶ ἐν γένει ἦν ἀνέφικτος ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἀδικήματος ἄνευ τῆς χορηγηθείσης συνδρομῆς, ἀλλ' ἂν ἐν τῇ δεδομένῃ περιστάσει ἡ χορηγηθεῖσα συνδρομὴ ἦν ἀπαραίτητος πρὸς τελεσιουργίαν τοῦ ἀδικήματος [1]).

Ἡ ἀνάλυσις τῶν ὅρων τῆς τοιαύτης κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἐμμέσου αὐτουργίας πείθει εὐκόλως ὅτι περὶ οὐδενὸς ἑτέρου πρόκειται, ἢ περὶ καθαρᾶς καὶ ἁπλῆς συνεργείας, διότι ὁ τοιοῦτος ἔμμεσος αὐτουργός, οὔτε ἐπιδιώκει τὴν πραγμάτωσιν ἰδίου σκοποῦ, ἀλλ' ἁπλῶς συντελεῖ εἰς εὐόδωσιν τοῦ σκοποῦ, ὃν ὁ πρὸς ὃν παρέσχε τὴν συνδρομήν αὐτοῦ ἔχει, οὔτε ἐπιχειρεῖ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως αὐτὸς ἀμέσως, ἀλλ' ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ περιορίζεται εἰς χορήγησιν συνδρομῆς πρὸ ἢ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τῆς πράξεως. Ὅσον σπουδαία δὲ καὶ ἂν ὑποτεθῇ ἡ τοιαύτη συνδρομή, δὲν δυνάμεθα νὰ συνταυτίσωμεν αὐτὴν μετὰ τῆς

---

[1]) Geyer Holtzendorff's Handb. II § 30 σελ. 387.

πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως γενομένης ἀμέσου ἐνεργείας. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ ὁ Feuerbach τὸν τοιοῦτον ἔμμεσον αὐτουργὸν ἀπεκάλεσε *κύριον ἢ ἀναγκαῖον συνεργὸν* (socius principalis, Hauplgehülfe) [1]).

Ἂν καὶ ἡ *συνέργεια* κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον τιμωρεῖται ἠπιώτερον τῆς αὐτουργίας, ὡς ἐν τοῖς ἑπομένοις θέλομεν ἴδει, οὐχ ἧττον ὅμως ὁ νομοθέτης ἐνόμισε δίκαιον νὰ τιμωρήσῃ τὸν ἀναγκαῖον συνεργὸν διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς τῆς κατὰ τῶν αὐτουργῶν ἐπιβαλλομένης, διότι ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐν γνώσει καὶ ἐκ προθέσεως χορηγηθεῖσα συνδρομὴ ἐμφαίνει οἱονεὶ ἀποδοχὴν καὶ ἰδιοποίησι τοῦ σκοποῦ τοῦ αὐτουργοῦ καὶ ἀπόφασιν *συμπράξεως* πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτοῦ [2]).

Ἠθικὸς αὐτουργός.

§ 135. Ἐν τῇ κατηγορίᾳ τῶν ἐμμέσων αὐτουργῶν κατατάσσει ὁ ἡμέτερος νόμος τὸν *ἠθικὸν αὐτουργὸν* χαρακτηρίζων ὡς τοιοῦτον πάντα ὅστις ἐκ προθέσεως παρεκίνησεν ἄλλον εἰς ἐκτέλεσιν ἀξιοποίνου τινὸς πράξεως, ἀπειλῶν, βιάζων, προστάζων, παραγγέλλων, ὑποσχόμενος ἢ χορηγῶν μισθόν, ἢ συμβουλεύων μετ' ἀπάτης, πειθοῦς ἢ φορτικότητος καὶ τέλος ἐπίτηδες προκαλῶν ἢ ἐπωφελούμενος τῆς εἰς ἣν εὑρίσκεταί τις πλάνης, τοῦ πάθους ἢ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ ὁρμῆς.

Πρὸς ὕπαρξιν ἠθικῆς αὐτουργίας ἀπαιτεῖται νὰ συντρέχωσιν οἱ ἑξῆς ὅροι·

1) Ἡ ἀπόφασις τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος, καὶ ἐπιχείρησιν αὐτοῦ δι' ἑτέρου προσώπου. Τὴν τοιάνδε ἀπόφασιν δύναται νὰ συλλάβῃ ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς εἴτε ἐκ προμελέτης, εἴτε ἐν βρασμῷ ψυχικῆς ὁρμῆς τυγχάνων [3]). Ὁπωσδήποτε ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀποφάσει ἔγκειται τὸ διακριτικὸν γνώρισμα αὐτοῦ

---

[1]) Feuerbach Lehrbuch § 44.—Mittermaier αὐτόθι not. I.

[2]) Berner Theilnahme σελ. 218.—Wolthers de auctoribus, sociis σελ. 42 ἑπομ.—Langenbeck Theilnahme σελ. 206.

[3]) Berner Theilnahme σελ. 270.

ἀπὸ τοῦ συνεργοῦ ὅστις, ὡς θέλομεν ἴδει, ἀρωγὴν μόνον παρέχει εἰς τὴν παρὰ τοῦ αὐτουργοῦ ἐκτελουμένην αὐτοπροσώπως πρᾶξιν. Τοὐναντίον ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς δὲν ἐπιλαμβάνεται αὐτὸς τῆς ἐκτελέσεως, ἀλλ' ἐκλέγει ἕτερον πρόσωπον ὅπερ διὰ παντοίων μέσων ἐπιζητεῖ νὰ πείσῃ πρὸς ἐπιχείρησιν τοῦ ἀδικήματος. Εἶναι δὲ ὅλως ἀδιάφορον ἂν ἡ ἐκλογὴ τοῦ προσώπου ὑπῆρξε κατάλληλος, καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ τελεσφόρος, ἢ ἂν ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς διεψεύσθη εἰς τὰς προσδοκίας αὐτοῦ. Ἡ ἀβεβαιότης τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἐκτελέσεως οὐδαμῶς ἀλλοιοῖ τὴν μεταξὺ τοῦ ἠθικοῦ καὶ τοῦ φυσικοῦ αὐτουργοῦ σχέσιν.

2) Ἡ πρόθεσις τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ ὅπως ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς βουλήσεως ἑτέρου προσώπου παροτρύνων εἰς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος.

Ἔστιν ὅτε δυνατὸν ἀκουσίως καὶ ἄνευ προθέσεως, ἔργῳ ἢ λόγῳ νὰ παράσχῃ τις ἀφορμὴν πρὸς ἐκτέλεσιν ὑπ' ἄλλου κολασίμου πράξεως, (οἷον διὰ τοῦ κακοῦ παραδείγματος ὅπερ παρέχει, δι' ἀπερισκέπτων ἐκφράσεων κτλ.), ἀλλ' ὅμως ὁ παρέχων τοιαύτην ἀφορμὴν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἠθικὸς αὐτουργὸς τοῦ τελεσθέντος ἀδικήματος ἐν ὅσῳ δὲν βεβαιοῦται ὅτι ἐγένετο ὑπ' αὐτοῦ οἱαδήποτε ἄμεσος καὶ θετικὴ ἐνέργεια ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς διαπράξεως αὐτοῦ, ἐν ἄλλαις λέξεσι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ὑφίσταται ἠθικὴ αὐτουργία ἐξ ἀμελείας, διότι ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς ὑποτίθεται πάντοτε ἔχων ὡρισμένον σκοπὸν πρὸς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος καὶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ μεταδίδων εἰς ἕτερον πρόσωπον, ὅπερ συμμέτοχον αὐτοῦ καθιστᾷ καὶ πρὸς ἐπιχείρησιν τῆς πράξεως ἐπιζητεῖ νὰ παροτρύνῃ. Τούτου ἕνεκα καὶ τὸ ἄρθρ. 56 ὡς ὅρον τῆς ἠθικῆς αὐτουργίας ῥητῶς ἀναγράφει τὴν ἐκ προθέσεως ἐνέργειαν τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ [1]).

3) Σκοπὸς τῆς προθέσεως τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ ἐστὶν ἡ τοῦ προτρεπομένου προσώπου ἀπόφασις πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μελετηθέντος ἀδικήματος. Εἶναι δὲ ὅλως ἀδιάφορον ἂν καὶ ἕτεροι λόγοι ἐκτὸς τῆς ὑπὸ τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ γενομένης προτροπῆς, ἢ ἐὰν

---

[1]) Ὁ Βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813 ἄρθρ. 46 § 2 ἐτιμώρει τὴν ἐξ ἀμελείας ἠθικὴν αὐτουργίαν.

καὶ ἕτερα πρόσωπα συνετέλεσαν ὅπως ὁ προτραπεὶς συλλάβῃ τὴν ἀπόφασιν πρὸς ἐπιχείρησιν τοῦ ἀδικήματος [1]). Ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς δύναται νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ εἴτε ἀμέσως ὁ ἴδιος, εἴτε δι' ἄλλου προσώπου ὅπερ μεταχειρίζεται ὅπως ἐπιδράσῃ ἐπὶ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ καὶ συντελέσῃ οὕτως εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὑφίσταται πλήρης ὁ σύνδεσμος ὁ συνέχων τὸν ἠθικὸν μετὰ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ [2]).

4) Ἡ δολία προαίρεσις τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ δέον νὰ ᾖ οὐ μόνον ἡ ἀφορμὴ τῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ ἀδικήματος ὑπὸ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ προσιδιάζων τῆς βουλήσεως αὐτοῦ χαρακτὴρ ὃν ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς μεταδίδει. Ἐὰν ἐλλείπῃ ὁ τοιόσδε σύνδεσμος τῶν βουλήσεων ἀμφοτέρων, δὲν ὑφίσταται ἡ δέουσα σχέσις τοῦ ἠθικοῦ πρὸς τὸν ἄμεσον αὐτουργόν Διὸ ὅπως κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ἠθικὴ αὐτουργία ἐξ ἀμελείας, οὕτω πως δὲν ὑφίσταται τοιαύτη καὶ ὅταν ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς ἐπεχείρησε πρᾶξιν ἥτις ἢ ἕνεκα λόγων ὅλως προσωπικῶν δὲν καταλογίζεται αὐτῷ, οἷον ἐὰν ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς ἐξελέξατο ὡς ἄμεσον αὐτουργὸν πρόσωπον ἀνεπίδεκτον καταλογισμοῦ, ἢ ἕνεκα ἀγνοίας ἢ πλάνης τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ περὶ τὰ πραγματικὰ γεγονότα φέρει τὸν χαρακτῆρα ἀδικήματος ἐξ ἀμελείας. Καθ' ὅλας τὰς εἰρημένας περιπτώσεις ὁ ἐπιχειρήσας τὴν πρᾶξιν ἐκλαμβάνεται ὡς ἁπλοῦν ὄργανον ἐνεργείας ὁ δὲ παρακινήσας αὐτὸν πρὸς ἐπιχείρησιν τῆς πράξεως ἐστὶν ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς αὐτῆς [3]). Ἐὰν δὲ ἡ πρᾶξις αὐτοτελῶς καὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸν ἐπιληφθέντα τῆς ἐκτελέσεως εἶναι ἀξιόποινος, χαρακτηριζομένη ἐξ ἀμελείας ἀδίκημα, ἔχομεν δύω αὐθύπαρκτα ἀδικήματα, τὸ μὲν ἐξ ἀμελείας, τὸ

---

[1]) Geib Lehrb. II § 106 σελ. 242.—Hälschner Strafrecht I § 164 σελ. 394 ἑπομ.

[2]) Oppenhoff Strafgesetzb ἄρθρ. 48. n° 6.— Kohler Studien aus d. Strafrecht σελ. 139.

[3]) Meyer Lehrb. § 33 σελ. 275. § 28 σελ. 227. § 35 σελ. 290.—Liszt Lehrb. § 50 σελ. 223.

δὲ ἐκ δολίας προαιρέσεως, ὁ δ' ἐπιχειρήσας τὴν ἐκτέλεσιν ἑκάστου ἐστὶν ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς αὐτοῦ [1]).

Ἡ ταυτότης τοῦ σκοποῦ ἥτις συνδέει τὸν ἠθικὸν αὐτουργὸν μετὰ τοῦ ἀμέσου δὲν ἀπαιτεῖ ἀναγκαίως καὶ τὴν ὕπαρξιν παρ' ἀμφοτέροις τοῦ αὐτοῦ τελικοῦ αἰτίου τῆς ἐνεργείας, ὅπερ ἐνδέχεται νὰ ἦναι ἀλλοῖον. Οὕτω λ. χ. ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς ὁ ἀποφασίσας τὸν φόνον τινὸς καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ αὐτῷ ὡς ἄμεσον αὐτουργὸν τῆς πράξεως ἐκλέξας τὸν Α, ὃν ἔπεισε δι' ὑποσχέσεως χρηματικῆς ἀμοιβῆς, δυνατὸν νὰ ὁρμᾶται ὡσαύτως ἐξ αἰσθήματος πλεονεξίας πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ φόνου, δυνατὸν ὅμως νὰ ἔχῃ καὶ ἄλλο τι ἐλατήριον, ἤτοι τὸ αἴσθημα τῆς ἐκδικήσεως, ἢ τὸ αἴσθημα τῆς ζηλοτυπίας [2]).

Ἐπίδρασις τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ ἐπὶ τοῦ ἀμέσου.

§ 136. Παντοῖά εἰσι τὰ μέσα δι' ὧν ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς δύναται νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς βουλήσεως τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ. Ταῦτα εἰδικῶς ὁρίζει ὁ ἡμέτερος νόμος μνημονεύων ρητῶς τὰ ἑπόμενα.

α') *Τὴν ἀπειλήν*, ἥτις οἱουδήποτε εἴδους καὶ ἂν ᾖ, εἴτε σπουδαία, εἴτε μή, παράγει πάντοτε ἠθικὴν αὐτουργίαν, καθόσον ἡ βού-

---

[1]) Ὑποτεθείσθω λ.χ. ὅτι γυνὴ προληπτικὴ θέλουσα νὰ ἐπιτείνῃ τὴν πρὸς αὐτὴν ἀγάπην τοῦ ἑαυτῆς συζύγου συμβουλεύεται τὸν γείτονα περὶ προμηθείας φίλτρου καταλλήλου πρὸς τοιοῦτον σκοπόν, οὗτος δὲ ἐκ προηγουμένων ἀφορμῶν ἐχθρικῶς διακείμενος πρὸς τὸν σύζυγον καὶ διανοούμενος τὸν φόνον αὐτοῦ ἀναλαμβάνει προθύμως νὰ χορηγήσῃ τὸ αἰτούμενον φίλτρον, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ δίδει ἐν γνώσει δηλητηριώδη οὐσίαν ἣν ἡ γυνὴ προσφέρει τῷ συζύγῳ καὶ ἐπέρχεται ὁ θάνατος αὐτοῦ· ὅρ. Mittermaier ἐν N. Archiv d. Crim. R. III. σελ. 142.—Ἡ ὑποτεθείσθω ὅτι πωλεῖ τις ἀλλότριον πρᾶγμα ἐν τῇ κατοχῇ τρίτου εὑρισκόμενον, ἐξαπατῶν τὸν ἀγοραστὴν ὅτι ἀνήκει αὐτῷ, ἐντέλλεται δὲ τῷ ἀγοραστῇ ὅπως ἀφαιρέσῃ αὐτὸ ἀπὸ τῆς κατοχῆς τοῦ τρίτου, ὅπερ ἄνευ ἐνδοιασμοῦ πράττει ὁ εὔπιστος ἀγοραστής. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ πωλητὴς δὲν εἶναι χαρακτηριστέος ὡς ἠθικὸς αὐτουργὸς τῆς κλοπῆς, ἀλλ' ἔστιν ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς ἀπάτης. Geyer Holtzendorff's Handb. III σελ. 341 σημ. 2.—Ὅρ. καὶ Oppenhoff Strafgesetzb. III Abschn. n⁰ 7. ἄρθρ. 47. n⁰ 3. 4. Contra Köstlin System § 96 σημ. 4. σελ. 304.—Berner Theilnahme σελ. 291. 292.

[2]) Dollmann Strafgstzb I ἄρθρ. 2 σελ. 274.

λησις τοῦ πρὸς ὃν ἀπηυθύνετο ἡ τοιαύτη ἀπειλὴ διατελεῖ ἐλευθέρα καὶ ὁ ἀπειληθεὶς δύναται νὰ ἐκλέξῃ εἴτε τὸ ἐκ τῆς τοιαύτης ἀπειλῆς προσδοκώμενον κακόν, εἴτε τὴν ἀποτροπὴν αὐτοῦ διὰ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἐπιβαλλομένου ὑπὸ τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ ἀδικήματος. Ὅλως διάφορον εἶναι τὸ ζήτημα κατὰ πόσον ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς εἶναι ἀξιοτιμώρητος ἕνεκεν ἀδικήματος, ὅπερ ἐξετέλεσεν ὑπείκων εἰς ἀπειλὰς ἑτέρου προσώπου· περὶ τοῦ ζητήματος γενήσεται λόγος ἐν τῷ περὶ καταλογισμοῦ κεφαλαίῳ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἄρθρ 66 [1]). Ἡ ἀπειλὴ δυνατὸν νὰ συνίσταται εἰς κακοποίησιν ἀπευθυνομένην ἀμέσως κατ' αὐτοῦ τοῦ ἀπειλουμένου ἢ καὶ κατὰ προσώπων μεθ' ὧν τοσοῦτον στενῶς συνδέεται ὥστε ὁ ἐνδεχόμενος κίνδυνος αὐτῶν νὰ ἰσχύῃ ὅπως παρασύρῃ καὶ εἰς ἐνέργειαν διαθέσῃ τὸν ἀπειλούμενον [2]). Ἡ ἀπειλουμένη κακοποίησις δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ὑποδεικνύηται ὅτι γενήσεται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀπειλοῦντος, καὶ ἡ ἐκφόβισις τοῦ προτρεπομένου διὰ κακοποιήσεως ὑπὸ τρίτου τινὸς προσώπου γενησομένης, ἀρκεῖ ὅπως δεχθῶμεν τὴν ὕπαρξιν ἀπειλῆς. Οὐ μόνον αἱ προφορικαὶ καὶ ἔγγραφοι ἀπειλαὶ ἀλλὰ καὶ αἱ διὰ παραστατικῶν σχημάτων ἐκδηλούμεναι χρησιμεύουσι πρὸς ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς βουλήσεως τοῦ προτρεπομένου [3]).

β') *Τὴν βίαν*, καὶ ὡς τοιαύτην νοητέον τὴν ἠθικὴν βίαν (vim compulsivam) καὶ οὐχὶ τὴν σωματικὴν βίαν (vim absolutam), καθ' ἣν δὲν χωρεῖ ἠθικὴ αὐτουργία, διότι ἐλλείπει ἐντελῶς ἡ ἑκουσία ἀποδοχὴ τῆς βουλήσεως τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ ὑπὸ τοῦ ἀμέσου καὶ ἡ συνταύτισις ἀμφοτέρων πρὸς ἐπιδίωξιν τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ. Ἐπὶ τῆς σωματικῆς βίας περιορίζεται καθ' ὁλοκληρίαν ἡ ἐλευθερία τοῦ καταναγκαζομένου καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἀπορρέουσα βούλησις αὐτοῦ, ὅθεν ὡς ἄψυχον ὄργανον ὑπείκει τυφλῶς εἰς τὰς

---

[1]) Berner Theilnahme σελ. 284.—Henke Handb. I. σελ. 273.—Langenbeck Theilnahme § 47. σελ. 155. — Hälschner Strafrecht I § 165 σελ. 401.

[2]) Haus Droit pénal § 402.

[3]) Oppenhoff Strafgesetzb. ἄρθρ. 48. n° 30.

ὀρέξεις τοῦ δεσπόζοντος αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ διὰ σωματικῆς βίας ἐξαναγκάζων τινὰ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικήματος δὲν ἐκλαμβάνεται ὡς ἠθικὸς αὐτουργός, ἀλλ' εἶναι ὁ ἄμεσος καὶ μόνος αὐτουργός.

γ') *Τὴν προσταγήν.* Ἡ προσταγὴ εἶναι κυρίως ἐντολὴ διδομένη παρ' ἀνωτέρου πρὸς ὑποδεέστερον ὑποχρεούμενον ἕνεκα τῆς θέσεως αὐτοῦ νὰ ὑπακούῃ τοῖς προσταττομένοις. Οὐχ ἧττον ὅμως ἡ προσταγὴ περὶ ἐκτελέσεως ἀξιοποίνου πράξεως, δὲν ἀπαλλάσσει τὸν ὑπακούσαντα τῆς εὐθύνης, διότι ἕκαστος πολίτης ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ τὸ καθῆκον μάλιστα τοῦ ἐξετάζειν ἐὰν ἡ γενομένη προσταγὴ εἶναι νόμιμος ἢ μή [1]). Ἐὰν μεταξὺ τοῦ ἀνωτέρου καὶ τοῦ ὑποδεεστέρου ὑπάρχῃ σχέσις ἐξαρτήσεως, ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἐν ᾗ διατελοῦσι πηγάζουσα, τότε μόνον ἡ παρὰ τοῦ ἀνωτέρου δοθεῖσα προσταγή, ἡ ἐν δεδομένῃ τινὶ περιπτώσει τὴν ἐκτέλεσιν ἀξιοποίνου πράξεως σκοποῦσα, ἀπαλλάσσει τὸν ὑπακούσαντα πάσης εὐθύνης, ὅταν ἡ προσταγὴ αὕτη περιέχεται ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν δικαιωμάτων τοῦ προστάξαντος, καὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ἐκτελέσαντος (ἄρθρ. 97).

Οὕτω λ. χ. ὁ στρατιώτης ὁ ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρου αὐτοῦ προσταχθεὶς τὴν ἐκτέλεσιν πράξεως διαγραφομένης μεταξὺ τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ὀφείλει νὰ ἐκτελέσῃ αὐτὴν ἄνευ ἀντιρρήσεως, καὶ ἐὰν τυχὸν ἡ πρᾶξις αὕτη φέρῃ ἀξιόποινον χαρακτῆρα, τυπικῶς ὁ στρατιώτης εἶναι ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς αὐτῆς, ἀπαλλάσσεται ὅμως πάσης εὐθύνης δι' ὃν προεξεθέσαμεν λόγον [2]).

δ') *Τὴν παραγγελίαν ἢ ἐντολὴν* ἥτις δυνατὸν νὰ δοθῇ οὐ μόνον προφορικῶς, ἀλλὰ καὶ διὰ σημείων, οἷον διὰ νεύματος τῆς κε-

---

[1]) Chauveau-Hélie Code pénal I nº 640—1.

[2]) Berner Theilnahme σελ.281.—Ἐπίσης ὁ κλητὴρ ὁ δυνάμει ἐγκύρου κατὰ τύπους ἐντάλματος συλλήψεως τὴν προσωποκράτησίν τινος ἐνεργήσας δὲν εὐθύνεται ἐὰν αὕτη ἐναντίον τοῦ νόμου διετάχθη. Langenbeck Theilnahme σελ. 150.—Lex 169 de reg. jur. (50, 17). «Is damnum dat, qui jubet dare; ejus vero nulla culpa est, cui parere necesse sit». Lex 167 § 1. (eod).—Zachariae Archiv d. Crim. R. 1850 σελ. 276.

φαλῆς, ἢ διὰ σχημάτων τῆς χειρὸς, ἢ τέλος δι' ἀλληγορικῶν παραστάσεων [1]). Διὸ καὶ οἱ κωφάλαλοι δύνανται νὰ ὑποτεθῶσιν ὡς διὰ παραγγελίας γενόμενοι ἠθικοὶ ἢ ἄμεσοι αὐτουργοὶ κολασίμου πράξεως. Σιωπηρὰν παραγγελίαν δὲν ἀποτελεῖ μόνη ἡ παρουσία τινὸς σιωπῶντος καὶ μὴ ἀνθισταμένου κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικήματος, διότι ὁ πράττων, ἀγνοῶν τὸν λόγον τῆς σιωπῆς τοῦ συμπαρισταμένου, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποτεθῇ ἐνεργῶν συμφώνως τῇ βουλήσει αὐτοῦ. Ἐπίσης δὲν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν παραγγελίαν ἡ ἔγκρισις τοῦ τελεσθέντος ἤδη ἀδικήματος, διότι ἡ ἐπιχείρησις αὐτοῦ ἐγένετο μὴ οὔσης γνωστῆς τῆς βουλήσεως τοῦ ἐγκρίναντος [2]). Ὁ Mittermaier διϊσχυρίσθη [3]) ὅτι ἡ ἁπλῆ παραγγελία δὲν εἶναι ἀρκοῦσα πρὸς παραγωγὴν τοῦ σκοπουμένου ἀποτελέσματος ὑπὸ τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ, διὰ τοῦτο καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συνδέεται, ἢ μετ' ἀπειλῆς τινος, ἢ μεθ' ὑποσχέσεως ἀμοιβῆς. Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Mittermaier, ὡς παρατηρεῖ δικαίως ὁ Berner, εἶναι λίαν βεβιασμένη, καθόσον ἐπιζητεῖ νὰ δώσῃ εἰς τὸ συνήθως συμβαῖνον τὸ κῦρος γενικοῦ κανόνος. Ὁμολογουμένως πλεῖσται ὑπάρχουσι περιπτώσεις καθ' ἃς ἡ παραγγελία συνδέεται μεθ' ὑποσχέσεως ἀμοιβῆς, ἢ μετ' ἀπειλῆς, ἀλλ' ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων αὐτῶν, δύναται ἡ παραγγελία αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν νὰ ἦναι τοσοῦτον ἔντονος, ὥστε νὰ παραγάγῃ τὴν προσήκουσαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς βουλήσεως τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ. Οὕτω λ.χ. ὅταν

---

[1]) Ὡς παράδειγμα τοιαύτης δι'ἀλληγορικῆς παραστάσεως ἠθικῆς αὐτουργίας μνημονεύεται ἡ ὑπὸ τοῦ Ταρκυνίου πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σέξτον δοθεῖσα ἐντολὴ, ὅτε μετὰ τὴν ἅλωσιν τῶν Γαβίων ἔπεμψε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ δοῦλον ἵνα ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ πρακτέου, ὁ δὲ Ταρκύνιος κατελθὼν εἰς τὸν κῆπον καὶ σιωπῶν ἀπέκοπτεν ἐνώπιον τοῦ δούλου τοὺς ὑπερέχοντας τῶν μηκώνων· ὅρ Livii I. 54.—Mittermaier N. Archiv d. Crim. R. VIII σελ. 336.—Abegg Archiv d. Crim. R. 1841 σελ. 410.

[2]) Τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ratihabitio mandato aequiparatur Lex 152. de reg. jur. (50.17). Lex 1 § 14 mand. (43.16.) δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει. Langenbeck Theilnahme § 45 σελ. 152.—Oppenhoff Strafgestb. ἄρθρ. 48 nº 40.

[3]) Neues Archiv d. Crim. R. III σελ. 125.

ἡ παραγγελία δίδοται ὑπὸ προσώπου πρὸς ὃ ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς εἶναι διατεθειμένος νὰ παράσχῃ ἀφιλοκερδῆ συνδρομὴν, ἢ ὑπὸ προσώπου, ὅπερ κέκτηται ἠθικὴν δύναμιν ἐπὶ τοῦ πρὸς ὃν δίδοται ἡ ἐντολή κτλ. [1]).

ε΄) ***Τὴν ὑπόσχεσιν ἢ χορήγησιν μισθοῦ*** Ὡς μισθὸν νοητέον πᾶσαν οἱανδήποτε χορηγηθεῖσαν ἢ προσδοκωμένην χρηματικὴν, ἢ ἄλλην ὠφέλειαν παρεχομένην ἕνεκα τοῦ τελεσθέντος ἢ πραχθησομένου ἀδικήματος.

ς΄) ***Τὴν συμβουλὴν μετ' ἀπάτης, πειθοῦς ἢ φορτικότητος.*** Ἡ ἁπλῆ συμβουλὴ δὲν ἀρκεῖ ὅπως ἀποτελέσῃ ἠθικὴν αὐτουργίαν, καθόσον δι' αὐτῆς ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς ἐκφράζων μόνον γνώμην δὲν ἐπιχειρεῖ νὰ μεταδώσῃ καὶ τὴν βούλησιν αὐτοῦ εἰς τὸν ἄμεσον αὐτουργὸν καὶ συμμέτοχον αὐτῆς νὰ καταστήσῃ αὐτόν. Ὥστε ἐν γένει ἡ συμβουλὴ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς συνέργεια μᾶλλον ἐμπεδοῦσα καὶ ὑποστηρίζουσα τὴν βούλησιν τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ [2]), τότε δὲ μόνον ἀποτελεῖ ἠθικὴν αὐτουργίαν ὅταν πράγματι πρὸς παραγωγὴν παρὰ τῷ ἀμέσῳ αὐτουργῷ τῆς ἐγκληματικῆς βουλήσεως συνετέλεσε, τοῦθ' ὅπερ συμβαίνει ὅταν ἡ συμβουλὴ συνδέεται «***μετ' ἀπάτης, πειθοῦς ἢ φορτικότητος***» τουτέστιν ὅταν ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς δὲν περιωρίσθη ἁπλῶς εἰς ἔκφρασιν γνώμης, ἀλλὰ προσεπάθησε συγχρόνως ἢ δι' ἀπατηλῶν λόγων ν' ἀποπλανήσῃ τὸν ἄμεσον αὐτουργὸν εἰς ἀποδοχὴν αὐτῆς, ἢ νὰ πείσῃ αὐτὸν διὰ καταλλήλων ἐπιχειρημάτων, ἢ μέχρι φορτικότητος ἐπαναλαμβανομένων, περὶ τῆς ὠφελείας ἣν θέλει πορισθῇ ἐκ τῆς ἐκτελέσεως τῆς κολασίμου πράξεως [3]).

ζ΄) ***Τὴν πρόκλησιν ἢ ἐπιτηδείαν χρῆσιν τῆς ἀπάτης*** (γρ. πλά-

---

[1]) Berner Theilnahme σελ. 280. — Goltdammer Materialien τόμ. I σελ. 303.

[2]) Köstlin System § 97 σελ. 311. — Berner Theilnahme σελ. 286.— Langenbeck Theilnahme § 51 σελ. 157.—Oppenhoff Strafgestzb. ἄρθρ. 48 n⁰ 35.

[3]) Zachariae Archiv d. Crim. R. 1850 σελ. 275.—Wolthers de auctoribus § 12 σελ. 76.—Dollmann Strafgestzb. I ἄρθρ.54 σελ. 302.—Chauveau—Helie Code pénal I n⁰ 648.

νης), *τοῦ πάθους, ἢ τῆς ψυχικῆς ὁρμῆς εἰς ἣν εὑρίσκεταί τις.* Ἡ πλάνη εἰς ἣν εὑρίσκεται ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς δέον νὰ μὴ ᾖ τοιαύτη ὥστε νὰ ἄρῃ τὴν δολίαν προαίρεσιν αὐτοῦ ἢ ν' ἀποκλείῃ ἐντελῶς τὸν καταλογισμὸν, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διασπᾶται ἡ σχέσις τῆς βουλήσεως τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ πρὸς τὴν τοῦ ἀμέσου. Οὕτω λ. χ. ὁ Α εὑρίσκεται εἰς θήραν μετὰ τοῦ Β, ὅστις βλέπει μακρόθεν πλησιάζοντα τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ Γ, ὃν ὁ Α ἐκλαμβάνει ὡς ἄγριόν τι θηρίον· ὁ Β ἐπωφελούμενος τῆς πλάνης εἰς ἣν εὑρίσκεται ὁ Α προτρέπει αὐτὸν νὰ πυροβολήσῃ κατὰ τοῦ Γ, ὅστις ἐκ τοῦ πυροβολισμοῦ φονεύεται. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Β δὲν εἶναι ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς, ὁ δὲ Α ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς τοῦ φόνου τοῦ Γ, διότι ἡ πλάνη εἰς ἣν εὑρίσκετο ὁ Α ἐξαλείφει ἐντελῶς τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως αὐτοῦ καὶ ἕνεκα τούτου ὁ Β εἶναι ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς αὐτῆς. Ἡ πλάνη χρησιμεύει ὡς μέσον ἠθικῆς αὐτουργίας ὅταν περιορίζεται εἰς τὸ κινοῦν αἴτιον τῆς πράξεως,τουτέστιν ὡς ἀφορμὴ, ἧς ἕνεκεν ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς ἐπιλαμβάνεται μετὰ δολίας προαιρέσεως τῆς τελεσθείσης πράξεως. Οὕτω λ. χ. ὁ Α ἀποφασίσας τὸν φόνον τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ Β παραπείθει τὸν Γ, ὅτι ὁ Β εἶναι προδότης τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων, καὶ ὁ Γ, ἐκ τοιαύτης ἀφορμῆς ὁρμώμενος φονεύει τὸν Β [1]). Ἐκτὸς τῆς πλάνης μέσα ἐπιτήδεια πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ εἰσὶ τὸ πάθος ἢ ἡ ψυχικὴ ὁρμὴ ἅτινα κατέχουσι τινὰ καὶ ὧν ἐπιτηδείως ἐπωφελεῖται ἢ ἅτινα προκαλεῖ αὐτὸς ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς ὅπως παρορμήσῃ τὸν ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τυγχάνοντα εἰς ἐπιχείρησιν ἀδικήματος. Ὡς φέρ' εἰπεῖν, ἐὰν ὁ Α θέλων νὰ κακοποιήσῃ τὸν Β ἀδιάλλακτον ἐχθρόν, προσέρχεται πρὸς τὸν Γ ἔχοντα ἀφορμὰς δυσαρεσκείας κατὰ τοῦ Β καὶ λέγει αὐτῷ ὅτι ἤκουσε τὸν Β ὑβρίζοντα αὐτὸν βαναύσως· ἐκ τούτου παροξύνεται ὁ Γ καὶ σπεύσας εἰς συνάντησιν τοῦ Β κακοποιεῖ αὐτόν.

Μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς ἐξ ἀναλογίας ἐφαρμογῆς πῶν ποινικῶν

---

[1]) Dollmann Strafgestzb. I ἄρθρον 54 σελ. 304.—Geyer Holtzendorff's Handb. II σελ. 355. — Schwarze Commentar Excurs XI σελ. 136. — Meyer Lehrb. § 35 σελ. 290.—Oppenhoff Strafgestzb. ἄρθρ. 48 n° 33.

νόμων, μόνον κατὰ τὰς ἐν ἄρθρ. 56 § 2 ρητῶς ἀναγεγραμμένας περιπτώσεις καὶ ὅταν οἱ ἐν ἑκάστῃ αὐτῶν τεταγμένοι ὅροι συντρέχωσι, δικαιούμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὑφίσταται ἠθικὴ αὐτουργία [1]). Ἐὰν συγχρόνως ἐγένετο χρῆσις πλειοτέρων ἐκ τῶν εἰρημένων μέσων πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ, ὑφίσταται μία καὶ μόνη ἠθικὴ αὐτουργία πρὸς τελεσιουργίαν τοῦ σκοπουμένου ἀδικήματος. Τοὐναντίον ἐὰν ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς ποιούμενος χρῆσιν ἑνὸς οἱουδήποτε ἐκ τῶν προμνημονευθέντων μέσων ἐπέτυχε τὴν ἐκτέλεσιν πλειόνων αὐτοτελῶν ἀδικημάτων ὑφίσταται συρροὴ ἀδικημάτων [2]).

Ποινὴ τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ.

§ 137. Περὶ τοῦ μέτρου τῆς καταγνωστέας τῷ ἠθικῷ αὐτουργῷ ποινῆς ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν κατὰ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ ἐπιβαλλομένην ὑπάρχουσι δύο ἀντίθετα συστήματα. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀποκρῦον τὴν ταυτότητα τῆς εἰς ἑκάτερον ἐπιβλητέας ποινῆς ὑποστηρίζει ὅτι ἡ κατὰ τῶν ἠθικῶν αὐτουργῶν ποινὴ δὲν εἶναι δίκαιον νὰ ᾖ αὐτὴ ἡ κατὰ τῶν ἀμέσων αὐτουργῶν ἐπιβαλλομένη, καὶ ἔνιοι μὲν δοξάζουσιν ὅτι ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς ὅστις ὑπῆρξεν ἡ πρώτη καὶ κυρία ἀφορμὴ τῆς συλλήψεως τῆς ἀποφάσεως πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως δέον νὰ τιμωρῆται αὐστηρότερον [3]), ἄλλοι δὲ τοὐναντίον ἠπιώτερον [4]).

---

[1]) Chauveau—Hélie Code pénal I n° 682 ἑπομ.

[2]) Οἷον ἐὰν ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς διὰ συμβουλῶν μετ' ἀπάτης, πειθοῦς, ἢ φορτικότητος γενομένων προέτρεψεν ἕνα ἢ πλείονας συγχρόνως εἰς ἐκτέλεσιν πολλῶν κλοπῶν διαπραχθεισῶν κατὰ διαφόρων προσώπων. Liszt Lehrb. § 53 σελ. 232.—Oppenhoff Strafgestzb. ἄρθρ. 48 n° 11. 12.

[3]) Feuerbach Revision II σελ. 254.—Tittmann Handb. § I 102, 505.

[4]) Mittermaier N. Archiv d. Crim. R. III. σελ. 134 ὅστις ἐν τῷ VIII τόμῳ σελ. 341 τοῦ Archiv ἐπεξηγῶν τὴν γνώμην αὐτοῦ ἰσχυρίζεται ὅτι νομίζει ἄδικον τὴν καθόλου ἐξίσωσιν τῆς ποινῆς τοῦ ἠθικοῦ καὶ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ, ἐκτὸς τινῶν ὡρισμένων περιστάσεων. — Luden Abhandl. II σελ. 341.— Sturm Commissivdelicte σελ. 233.

Τὸ δεύτερον δὲ σύστημα δέχεται τοὐναντίον ὅτι ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς τιμωρητέος ἐστὶ διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς τῆς κατὰ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ ἐπιβαλλομένης [1]). Μετὰ τοῦ συστήματος αὐτοῦ συντασσόμενος ὁ ποινικὸς ἡμῶν νόμος ἀναγράφει ἐν ἄρθρῳ 56 τὸν κανόνα περὶ τῆς ταυτότητος τῆς ποινῆς τοῦ ἀμέσου καὶ τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ. Ἀλλ' ὅμως πλεῖσται ὅσαι ἀναφαίνονται περιστάσεις καθ' ἃς ἐν τῇ ἐφαρμογῇ, ἕνεκα λόγων προσωπικῶν ἰδιαζόντων εἴτε τῷ ἀμέσῳ αὐτουργῷ εἴτε τῷ ἠθικῷ αὐτουργῷ, ὀφείλομεν κατ' ἀνάγκην νὰ παρεκκλίνωμεν τοῦ τεθέντος κανόνος. Αἱ περιστάσεις αὗται εἰσὶν αἱ ἑπόμεναι:

1) Ἐὰν εἴτε παρὰ τῷ ἀμέσῳ αὐτουργῷ εἴτε παρὰ τῷ ἠθικῷ ὑφίστανται λόγοι ἐξαλείφοντες ἢ τροποποιοῦντες τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως, ἀλλ' οἱ λόγοι οὗτοι εἰσὶν ἰδιαζόντως προσωπικοὶ οὐδαμῶς ἐπιδρῶντες ἐπὶ τοῦ τελεσθέντος ἀδικήματος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως καὶ ἡ ἐπιβλητέα ἑκάστῳ ποινὴ ὁρίζονται αὐτοτελῶς, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν ἀδιασπάστως μετὰ τοῦ προσώπου συνεχομένων λόγων [2]).

2) Ἐὰν οἱ ἰδιάζοντες ἑκατέρῳ λόγοι ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς πράξεως, ἢ ἐπὶ τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀξιοποίνου, ἤτοι

---

[1]) Oersted. Grundregeln d. Strafgesetzgebung σελ.182.—Kleinschrod Entwickelung. I § 185.—Escher Abhandl. σελ.143.—Geyer Holtzendorff's Handb. II σελ.368.—Chauveau—Hélie Code pénal I n° 637.

[2]) Οὕτω λ. χ. ἐὰν ὁ Α ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς ἕνεκα νεαρᾶς ἡλικίας ἀπαλλάσσεται πάσης ποινῆς ἢ ἠπιώτερον τιμωρεῖται· ἐὰν ὁ Β ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς ἕνεκεν ὑποτροπῆς βαρυτέραν καθ' ἑαυτοῦ ἐπισύρῃ ποινὴν κατ' ἀνάγκην ἐκλείπει ἡ ταὐτότης τῆς ποινῆς πρὸς τιμωρίαν ἀμφοτέρων. Ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς Β, δὲν δικαιοῦται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ πάσης ποινῆς διότι ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς Α, ἕνεκα νεαρᾶς ἡλικίας ἀπαλλάσσεται πάσης ποινῆς ἢ συμπληρωθέντος τοῦ χρόνου τῆς παραγραφῆς ἀπεκλείσθη τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως, ἐπίσης ἐὰν ἡ πρᾶξις δι' ἀμφοτέρους εἶναι τιμωρητέα ἡ ποινὴ ἑκατέρου ὁρισθήσεται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παρ' αὐτῷ ὑφισταμένων προσωπικῶν λόγων. Köstlin System § 99 σημ. 3 σελ. 316.—Berner Lehrb. § 111 σελ. 201.—Grundsätze § 36, σελ. 35.—Schütze Theilnahme σελ. 256.—Geyer Holtzendorff's Handb. II σελ. 363. — Chaveau — Hélie Code pénal I n° 712.

ἐὰν ἡ πρᾶξις ἦναι τοιαύτη ὥστε ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτῆς πρὸς ἑκάτερον καὶ κατ' ἰδίαν ἐξεταζομένη ἀλλοῖον φέρει χαρακτῆρα, ἢ ἐὰν δὲν ἀποκλείεται μὲν τὸ ἀξιόποινον αὐτῆς ἀλλ' ὁ βαθμὸς τοῦ ἀξιοποίνου παραλλάσσει. Ὅταν ἡ πρᾶξις ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτῆς πρὸς ἑκάτερον ἀλλοῖον φέρει χαρακτῆρα γεννᾶται τὸ ζήτημα ἂν τιμωρῆται καὶ τίς ἡ ἐπιβλητέα ποινὴ τῷ ἠθικῷ αὐτουργῷ, ὅστις ἕνεκα τῆς προσωπικῆς ἰδιότητος αὐτοῦ ἀδυνατεῖ αὐτοπροσώπως νὰ διαπράξῃ τὸ ἀδίκημα [1]). Περὶ τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος διίστανται οἱ συγγραφεῖς, ἔνιοι μὲν δεχόμενοι ὅτι τὸ τελεσθὲν ἀδίκημα εὐθύνει μόνον τὸν πράξαντα καὶ ἐπισύρει κατ' αὐτοῦ τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου τεταγμένην ποινήν, ὁ δὲ ἠθικὸς αὐτουργὸς ὁ ἀδυνατῶν αὐτοπροσώπως νὰ ἐκτελέσῃ αὐτὸ παύει ὢν τοιοῦτος, καθιστάμενος ἁπλοῦς συνεργός, διότι ἐπιζητεῖ τὴν ἐκτέλεσιν πράξεως ἀλλοτρίας αὐτῷ, ἐπομένως ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ τὴν ποινὴν τοῦ συνεργοῦ [2]). Ἄλλοι δὲ τοὐναντίον δοξάζουσιν ὅτι καὶ οἱ μὴ δυνάμενοι αὐτοπροσώπως νὰ ἐκτελέσωσι τὴν πρᾶξιν εὐθύνονται δι' αὐτὴν ὅταν παρ' ἑτέρου κατὰ προτροπὴν αὐτῶν ἐξετελέσθη, ἀρκεῖ ἡ ταυτό-

---

[1]) Ὑποτεθείσθω λ. χ. ὅτι ὁ Α ἰδιώτης προτρέπει τὸν Β δημόσιον ὑπάλληλον νὰ ἐκτελέσῃ πρᾶξιν ἥτις χαρακτηρίζεται καὶ τιμωρεῖται ὡς παράβασις τῶν καθηκόντων τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, ἢ ὅτι ἡ Α ἐξ αἰσθήματος ἐκδικήσεως ὁρμωμένη παρακινεῖ τὸν Β νὰ διαπράξῃ βιασμὸν κατὰ τῆς Γ (Π. Ν. ἄρθρ. 273) ἢ νὰ συνάψῃ γάμον μετ' αὐτῆς συνεστῶτος ἔτι τοῦ πρώτου γάμου τοῦ Β, τουτέστι τὸ ἀδίκημα τῆς διγαμίας (Π. Ν ἄρθρ. 283) ἢ νὰ συνάψῃ ἀθεμίτους σχέσεις διαπράττων μοιχείαν, ἢ αἱμομιξίαν (Π. Ν. ἄρθρ. 286. 281.), ἀδικήματα ἅτινα ἡ Α ἕνεκα τοῦ γένους εἰς ὃ ἀνήκει ἢ τῆς προσωπικῆς καταστάσεως δὲν δύναται αὐτοπροσώπως νὰ ἐκτελέσῃ.

[2]) Marezoll Criminalr. σελ.128 ἑπομ.— Rosshirt. N. Archiv. d. Criminalr 1851 σελ. 516. — Berner Grundsätze σελ. 35. — Geib Lehrb. II § 107 σελ. 355.—Τινὲς μάλιστα δέχονται ἐπὶ τοῦ ἐν σημ. 1 μνημονευθέντος παραδείγματος τοῦ ἰδιώτου τοῦ προτρέποντος δημόσιον ὑπάλληλον ὅπως διαπράξῃ παράβασιν τῶν καθηκόντων τῆς ὑπηρεσίας, ὅτι ἐὰν ἡ τοιαύτη παράβασις δὲν περιέχει καὶ κοινὸν ἀδίκημα ἀλλ' ἀποτελεῖ ἁπλῆν ἀθέτησιν τῶν καθηκόντων τῆς ὑπηρεσίας τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου ὁ ἰδιώτης ἐντελῶς ἀτιμώρητος μένει. Köstlin System § 99 σημ. 3. σελ. 318.—Schwarze Commentar Excurs XI ἄρθρ. 47. 50. σελ. 141.

της τοῦ σκοποῦ νὰ συνδέῃ τὸν ἠθικὸν αὐτουργὸν μετὰ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ [1]). Τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος φρονοῦμεν ὅτι ἄνευ ἀμφιβολίας εὑρίσκομεν ἐν τῇ διατάξει τοῦ ἄρθρ. 56 ὁρίζοντος ὅτι ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς καὶ ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς ἐπισύρουσι τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου ὡρισμένην πλήρη ποινὴν τοῦ *πραχθέντος* κακουργήματος ἢ πλημμελήματος, ἀμφότεροι ἑπομένως κηρύσσονται συνυπεύθυνοι καὶ ἐξ ἴσου τιμωρητέοι διὰ τὸ πραχθὲν ἀδίκημα. Ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς δὲν διαφεύγει τὴν τιμωρίαν ἐπικαλούμενος ὡς λόγον ἀπαλλαγῆς ὅτι ἕνεκα τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἰδιότητος ἦν ἀδύνατον νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ πρᾶξις παρ' αὐτοῦ αὐτοπροσώπως.

Ἐὰν ἡ πρᾶξις εἰς ἑκάτερον ἰδίως ἀναφερομένη εἶναι μὲν ἀξιόποινος, ἀλλ' ὁ βαθμὸς τοῦ ἀξιοποίνου παραλλάσσει ἕνεκα τῶν προσιδιαζόντων ἑκάστῳ λόγων, οἵτινες ἐπιτείνουσιν ἢ ἐλαφρύνουσι τὴν καταγνωστέαν ποινήν, εὐλόγως ἐγείρονται δισταγμοὶ ἂν καὶ εἰς τὸν ἠθικὸν αὐτουργὸν ἐπιβληθήσεται ἡ ποινὴ τοῦ πραχθέντος ἀδικήματος ὑπὸ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ, ἢ τοῦ ἀδικήματος ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτοῦ εἰς ἑκάτερον τῶν συναιτίων, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν τροποποιούντων τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς πράξεως προσωπικῶν ἰδιοτήτων αὐτῶν καὶ ἐπιδρώντων ἐπὶ τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀξιοποίνου αὐτῆς.

Τὸ ἄρθρ. 56 ὁρίζον ὅτι ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς αὐτουργοὺς ἡ ποινὴ τοῦ πραχθέντος ἀδικήματος, δὲν καθιεροῖ διὰ τῆς ρήσεως αὐτοῦ ταύτης τὴν ταυτότητα τῆς ποινῆς, ἀλλ' ἁπλῶς διατάσσει ὅτι ἀμφότεροι εἰσὶ τιμωρητέοι διὰ τῆς κατὰ τοῦ πραχθέντος ἀδικήματος ἐπιβλητέας ποινῆς. Τὴν ποινὴν ταύτην οὐδόλως ἀπαγο-

---

[1]) Hälschner System I § 89 σημ. 2 σελ. 367.—Οὕτω λ.χ. κατὰ τὰ ἐν σημ. 1 σελ. 247 μνημονευθέντα παραδείγματα ἡ Α δέον νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἠθικὸς αὐτουργὸς βιασμοῦ.—Schütze Theilnahme σελ. 256.—Ceyer Holtzendorff' s Handb. II σελ. 365.— Ἡ Α ἡ προτρέψασα τὸν Β νὰ συνάψῃ ἀθεμίτους σχέσεις μετὰ τῆς Γ συγγενοῦς ἐξ αἵματος εἰς ἀνιόντα βαθμόν, ὡς ἠθικὸς αὐτουργὸς αἱμομιξίας ἐπισύρουσα καθ' ἑαυτῆς τὴν ποινὴν τοῦ ἐκτελεσθέντος ἀδικήματος. Dollmann Strafgestzb. I ἄρθρ. 65 σελ. 383. — Liszt Lehrb. § 54 σελ. 236.—Kohler Studien aus d. Strafrecht σελ. 130.

ρεύει νὰ ὁρίσωμεν ἐξετάζοντες τὸ πραχθὲν ἀδίκημα ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτοῦ εἰς ἑκάτερον τῶν συμπραξάντων καὶ νὰ ἐπιβάλωμεν τὴν ποινὴν ἣν ὡς τοιοῦτο συνεπάγεται [1]). Ἐὰν τοὐναντίον δεχθῶμεν ὅτι ἡ πρᾶξις καὶ διὰ τὸν ἠθικὸν αὐτουργὸν χαρακτηρισθήσεται ἐκ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ, περιερχόμεθα εἰς ἄμεσον ἀντίφασιν πρὸς ρητὰς διατάξεις τοῦ νόμου καθιεροῦντος ἕνεκα ἰδιαζόντων λόγων τὴν ἠπιωτέραν ἢ αὐστηροτέραν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων τῆς αὐτῆς πράξεως [2]).

Συναυτουργοί.

§ 138. Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν συναυτουργῶν ὑπάγονται ὡς εἴπομεν (σελ. 232) οἱ συστασιῶται καὶ συμμορῖται.

Κατὰ τὰς ἀρχαίας νομοθεσίας ἡ σύστασις καὶ ἡ συμμορία δὲν ἀπετέλουν ἰδιαίτερον καὶ αὐτοτελὲς εἶδος τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ ἀδίκημα. Οὕτως ἐν ταῖς πηγαῖς τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου μνημονεύεται μὲν ἡ σύστασις (societas deliquendi. conspiratio,

---

[1]) Οὕτω λ. χ. ἐὰν ὁ Α προτρέψῃ τὸν Β νὰ ἀφαιρέσῃ χρηματικόν τι ποσὸν ἀπὸ τὸν πατέρα αὐτοῦ (τοῦ Β), ὁ μὲν Α ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ τὴν ποινὴν τῆς κλοπῆς ἧς ἔνοχος ἐγένετο, ὁ δὲ Β τιμωρεῖται ὡς ἔνοχος ὑφαιρέσεως (Π. Ν. ἄρθρ. 377 § 2.). Ἐὰν ὁ Α προτρέψῃ τὸν Β ὑπηρέτην νὰ πράξῃ κλοπὴν πραγμάτων ἀνηκόντων τῷ οἰκοδεσπότῃ παρ' ᾧ ὑπηρετεῖ, ὁ μὲν Α τιμωρηθήσεται ὡς ἔνοχος κλοπῆς, εἰς τὸν Β δὲ ἡ ἰδιότης αὐτοῦ ὡς ὑπηρέτου ἀποτελεῖ ἐπιβαρυντικὴν αἰτίαν τῆς καταγνωσθησομένης ποινῆς (Π. Ν. ἄρθρ. 376 § 8). Ἐὰν ὁ Α προτρέψῃ τὴν Β νὰ φονεύσῃ τὸ νόθον νεογνὸν αὐτῆς τέκνον, ὁ μὲν Α τιμωρηθήσεται ὡς ἔνοχος φόνου, ἡ δὲ Β ὡς ἔνοχος παιδοκτονίας· ὡς καὶ ὅταν τοὐναντίον ἡ Β προτρέψῃ τὸν Α νὰ φονεύσῃ τὸ νόθον νεογνὸν αὐτῆς τέκνον.

[2]) Οὕτω λ. χ. τὸν Α υἱὸν τὸν προτρέψαντα τὸν Β νὰ ἀφαιρέσῃ χρηματικόν τι ποσὸν παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ (τοῦ Α) θέλομεν χαρακτηρίσει ὡς ἔνοχον κλοπῆς, ἡ Β μήτηρ ἡ προτρέψασα τὸν Α νὰ φονεύσῃ τὸ νόθον νεογνὸν αὐτῆς τέκνον τιμωρηθήσεται ὡς ἔνοχος φόνου, ἐν ᾧ συντρέχουσιν οἱ λόγοι οἱ ὑπαγορεύοντες τὴν ἠπιωτέραν αὐτῆς τιμωρίαν (Π. Ν. ἄρθρ. 294 ὅρ. καὶ Geyer Holtzendorff' s Handb. IV σελ. 162. II σελ. 367.—Kohler Studien aus d. Strafrecht σελ 133. — Chauveau—Hélie Code Pénal I nº 709. 710.

conjuratio [1]) καὶ ἐπιβάλλεται εἰς ἅπαντα τὰ συγκροτοῦντα αὐτὴν μέλη ἡ αὐτὴ ποινή, οὐχὶ ὅμως ἕνεκα τοῦ ἀποτελουμένου συνδέσμου μεταξὺ αὐτῶν κατ' ἀκολουθίαν τῆς προηγηθείσης συμφωνίας καὶ τῆς κατὰ τὴν συμφωνίαν ταύτην συμπράξεως, ἀλλὰ διότι πάντες οἱ συμπράξαντες εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος ὡς αὐτουργοὶ ἐλογίζοντο κοινὴν φέροντες τὴν εὐθύνην [2]). Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἐν τῷ κανονικῷ δικαίῳ ὡς καὶ ἐν ταῖς νομοθεσίαις τοῦ Μεσαιῶνος οἱ συστασιῶται διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς ἐτιμωροῦντο, οὐχὶ δὲ διότι ἡ σύστασις ἐξελαμβάνετο ἀποτελοῦσα ἰδιαίτερον εἶδος τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ ἀδίκημα [3]). Κατὰ πρῶτον οἱ Ἰταλοὶ νομοδιδάσκαλοι διέκριναν τὴν ἔννοιαν τῆς συστάσεως (complot [4]) φρονοῦντες ὅτι ἡ δι' αὐτῆς τελεσθεῖσα πρᾶξις εἶναι ἐξ ἴσου καταλογιστέα εἰς ἅπαντα τὰ μέλη αὐτῆς. Ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτῶν βαδίζοντες οἱ Γερμανοὶ ποινικολόγοι ἐπρέσβευον ὅτι ἡ σύστασις, ὅλως διάφορος τῆς ῥήξεως καὶ συμπλοκῆς, ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον εἶδος τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ ἀδίκημα, καὶ τὰ ἀπαρτίζοντα αὐτὴν μέλη, εὐθυνόμενα διὰ τὴν τελεσθεῖσαν πρᾶξιν μὴ σκοπουμένης τῆς ἐνεργείας ἑκάστου, εἰσὶ τιμωρητέα διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς [5]).

---

[1]) Lex 1 pr. de effract. (47. 18) Lex 13 de custod. reor. (48. 3). Lex 8 ad leg. Jul. majest. (48. 4). Lex 3 pr. ad leg. Jul. de vi public. (48. 6). Lex 1 § 1. 9 § 3. 20 ad leg. Corn. de fals. (48.10). Lex 2 pr. ad leg. Jul. de annon. (48. 12). Lex 11 § 2. 16 pr. de poenis (48. 19).

[2]) Köstlin System § 104 not. 2. — Geyer Holtzendorff's Handb. II σελ. 410 σημ. 2.—Schütze Theilnahme § 36 σελ. 208.

[3]) Langenbeck Theilnahme § 67 σελ. 265.

[4]) Ἡ λέξις complot ἥτις ἐν τῇ Γαλλικῇ καὶ Γερμανικῇ γλώσσῃ δηλοῖ τὴν σύστασιν εἰκάζεται ὅτι παρήχθη ἐκ τοῦ λατινικοῦ ῥήματος complodere (plodere = plaudere) ὅπερ ἐδήλου τὸ τύπτειν ἢ κροτεῖν πρὸς ἐπιδοκιμασίαν τὰς χεῖρας. Ἐκ τοῦ plodere καὶ complodere ἐσχηματίσθη ἐν τῇ γαλλικῇ τὸ ῥῆμα peloter (τύπτειν) compeloter, comploter καὶ ἐξ αὐτῶν complot. Schütze Theilnahme § 36 σελ. 205.

[5]) Hälschner System I § 94 σημ. 1 ἐν ᾗ παρατίθενται αἱ γνῶμαι τῶν ἀρχαιοτέρων Ἰταλῶν καὶ Γερμανῶν νομοδιδασκάλων.

§ 139. Ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις πρῶτος ὁ Feuerbach [1]) ἐνέκυψεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῆς ἐννοίας τῆς συστάσεως, ἣν μετὰ πολλῆς λεπτομερείας διεξήγαγε, πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων ἐκ τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ ὁρμώμενοι ὑπεστήριξαν ὅτι ἡ σύστασις ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον εἶδος τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ ἀδίκημα, διακρινομένη ἐκ τῆς ἰδιαζούσης πρὸς ἄλληλα σχέσεως τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν προσώπων. Ἕκαστος ἐκ τῶν συστασιωτῶν εἶναι ὁ προτρέπων καὶ ὁ προτρεπόμενος σύναμα ὑπὸ τῶν ἄλλων πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος, τουτέστι μεταξὺ αὐτῶν ὑφίσταται σχέσις ἀμοιβαίας ἠθικῆς αὐτουργίας, ἡ δὲ βούλησις ἑκάστου συγχωνεύεται εἰς μίαν καὶ μόνην καθολικὴν βούλησιν τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν σύστασιν μελῶν. Ὅθεν ἡ ἐκτελεσθεῖσα πρᾶξις οὖσα τὸ ἐπακολούθημα τῆς τοιαύτης καθολικῆς βουλήσεως καταλογιστέα ἐστὶ πᾶσι, μὴ σκοπουμένης τῆς ἐνεργείας ἑκάστου πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἀδικήματος [2]). Κατὰ τῆς εἰρημένης θεωρίας δὲν ἐβράδυναν ν' ἀντεπεξέλθωσι πολλοὶ ἄλλοι ἀποκρούοντες τὴν διαστολὴν τῆς συστάσεως ἐκ τῶν διαφόρων ἄλλων τῆς συμμετοχῆς εἰδῶν, καὶ τὴν ἐξίσωσιν τῆς ἐπιβλητέας εἰς ἅπαντας τοὺς συστασιώτας ποινῆς, ὡς ἐπὶ τεκμηρίων μόνον ἐρειδομένην. Οὔτε ἡ προηγηθεῖσα συμφωνία, οὔτε τὸ κοινὸν συμφέρον φρονοῦσιν ὅτι εἰσὶν οἱ ὅροι οἱ δυνάμενοι μετὰ βεβαιότητος νὰ παράσχωσι τὸ μέτρον τῆς εὐθύνης τῶν μελῶν τῆς συστάσεως ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει καὶ ἑπομένως νὰ δικαιολογήσωσι τὴν ταυτότητα τῆς ποινῆς. Ἐπὶ ἁπλῶν τεκμηρίων ἐρειδόμενοι φθάνομεν εἰς τὸ συμπέρα-

---

[1]) Lehrb. § 47.

[2]) Tittmann N. Archiv d. Crim. R. II σελ. 376.—Bauer Lehrb. § 77. Abhandl I σελ 440. — Schirach N. Archiv d. Crim. R. I. n⁰ 33 σελ. 517.—Köstlin Revision σελ. 577. — System § 104 σελ. 338.—Langenbeck Theilnahme § 88. σελ. 243 — ὁρ. καὶ Berner Theilnahme σελ. 393 ὅστις ὅμως ἐν τῷ ἐγχειριδίῳ αὐτοῦ (Lehrb. § 112) μεταβαλὼν γνώμην φρονεῖ ὅτι μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ἐνόρκων δικαστηρίων ὅλως ἀνεφάρμοστοι καὶ διὰ τοῦτο ἐξοβελιστέαι ἐκ τοῦ ποινικοῦ νόμου εἰσὶν αἱ περὶ συστάσεως διατάξεις.

σμα ὅτι οἱ συστασιῶται εἰσιν οἱ αὐτουργοὶ τῆς πράξεως, ἐν ᾧ πολλάκις ἡ ἐνέργεια τινῶν ἐξ αὐτῶν περιορίζεται εἰς ἁπλῆν συνέργειαν χορηγουμένην πρὸς ὑποστήριξιν ἀλλοτρίων σκοπῶν, ἐν ᾧ ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας οὐδέποτε ἤθελον προβῆ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τῆς πράξεως. Διὸ ὅλως περιττεύουσαι καὶ ἐξοβελιστέαι εἰσὶ κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν αἱ ἐν τοῖς νόμοις ἀναγεγραμμέναι εἰδικαὶ διατάξεις περὶ συστάσεως καὶ συμμορίας. Ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει καθ' ἣν τὸ ἀδίκημα εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συμπράξεως πλειόνων προσώπων, ἐξεταστέον ὁποία τις ὑπῆρξεν ἡ ἐνέργεια ἑκάστου, ἂν ὡς ἄμεσος αὐτουργός, ὡς ἠθικὸς αὐτουργός, ὡς ἀναγκαῖος συνεργὸς ἢ ὡς ἁπλοῦς συνεργὸς συνέπραξε καὶ ὡς τοιοῦτος ἐστὶ χαρακτηριστέος, ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῆς γενομένης ἐνεργείας δέον νὰ κανονισθῇ ἡ εὐθύνη αὐτοῦ καὶ ἡ καταγνωστέα ποινή [1]).

§ 140. Ὁ Βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813 περιεῖχεν εἰδικὰς διατάξεις περὶ συστάσεως ἐν τοῖς ἄρθροις 50-53, ἐχαρακτήριζε δὲ ὡς ἀπόπειραν τοῦ μελετηθέντος ἀδικήματος τὴν ἐκ συστάσεως ἀπόφασιν πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτοῦ, καὶ ἀναλόγως τῶν περιστάσεων ἐτιμώρει τοὺς συστασιώτας ὡς ἐνόχους ἐγγυτέρας ἢ ἀπωτέρας ἀποπείρας. Ἐπίσης διέκρινεν ἀπὸ τῆς συστάσεως τὴν συμμορίαν, περὶ ἧς ἐπραγματεύετο ἐν τοῖς ἄρθρ.54-56. Ἕκαστον μέλος τῆς συμμορίας ἐλογίζετο ὑπεύθυνον καὶ ἐτιμωρεῖτο οὐχὶ δι' οἱανδήποτε πρᾶξιν ὑπὸ τῶν ἄλλων συμμοριτῶν τελεσθεῖσαν ἀλλὰ δι' ἐκείνας μόνον ἃς συνεφώνησε νὰ ἐκτελέσῃ, ἢ δι' ἃς κατὰ ἢ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν συνέπραξε, ἢ εἰς ὧν τὴν ἐκτέλεσιν παρευρέθη. Διὰ τὰς λοιπὰς πράξεις ὧν δὲν συμμετέσχε τῆς ἐκτελέσεως ἐτιμωρεῖτο ὡς συνεργός. Τὰ μεταγενέστερα Βαυαρικὰ νομοσχέδια ἐτροποποίησαν ἐκ θεμελίων τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου τοῦ 1813. Ἐν τῷ νομοσχεδίῳ τοῦ 1822 (ἄρθρ. 52-55) δὲν περιελήφθη ἡ διάταξις καθ' ἣν

---

[1]) Stübel Theilnahme § 23—25 46.—Abegg Lehrb § 74 σελ. 116.—Geyer ἐν Holtzendorff' s Handb. II § 30 σελ. 411 ἑπομ.—Schütze Theilnahme § 36 σελ. 205.—Hälschner Strafrecht I § 174 σελ. 432.—Liszt Lehrb. § 49 σελ. 221.

ὡς ἀπόπειρα ἐτιμωρεῖτο ἡ ἁπλῆ ἐκ συστάσεως ἀπόφασις πρὸς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος. Οἱ ὁρισμοὶ τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1827 (ἄρθρ. 45-46) περιωρίσθησαν μόνον εἰς τὴν ἀναγραφὴν τοῦ ὁρισμοῦ τῆς συστάσεως καὶ συμμορίας καὶ τῶν περιπτώσεων καθ' ἃς οἱ συστασιῶται καὶ συμμορῖται διὰ τῆς αὐτῆς κολάζονται ποινῆς. Πολὺ λεπτομερεστέρας διατάξεις περί τε τῆς συστάσεως καὶ συμμορίας περιέχει τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1831 (ἄρθρ. 58-70). Ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς συστάσεως, ὡς περιττεύοντα, παρέλειψε τὸν ὅρον τοῦ κοινοῦ συμφέροντος τοῦ συνδέοντος τοὺς συστασιώτας, διότι κατὰ τὴν αἰτιολογικὴν ἔκθεσιν ἡ ὕπαρξις τοῦ κοινοῦ συμφέροντος βεβαιοῦται ἐκ τῆς προθέσεως καὶ τῆς κοινῆς ἀποφάσεως πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μελετηθέντος ἀδικήματος [1]). Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διατάξεων τῶν Βαυαρικῶν νομοσχεδίων ὑπετυπώθησαν οἱ ὁρισμοὶ τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου περὶ ὧν ἐν τοῖς ἑπομένοις γενήσεται λόγος.

Σύστασις.

Ἄρθρ. 57.

« Ἐὰν δύω ἢ πλειότεροι ὑπὸ κοινοῦ συμφέροντος κινούμενοι, συναποφασίσωσι τὴν ἐκτέλεσιν ὡρισμένου τινὸς πλημμελήματος ἢ κακουργήματος, καὶ ἕνεκα ταύτης συνομολογήσωσι πρὸς ἀλλήλους ἀμοιβαίαν συνδρομήν, ἢ ἐάν τις καὶ μετέπειτα προσχωρήσῃ εἰς παρομοίαν συμφωνίαν, τότε πᾶς τῶν συναιτίων τοιαύτης συστάσεως, ὅστις πρὸ ἢ ἐπὶ τῆς πράξεως συνήργησε καθ' ὁποιονδήποτε τρόπον ἢ παρευρέθη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς, τιμωρεῖται ὡς αὐτουργὸς μὲ τὴν παρὰ τοῦ νόμου ὡρισμένην πλήρη ποινήν».

Ὁρισμὸς καὶ ὅροι τῆς συστάσεως.

§ 141. Τὸν ὁρισμὸν τῆς συστάσεως ἐν ὅλῃ τῇ λεπτομερείᾳ εὑρίσκομεν ἀναγεγραμμένον ἐν ἄρθρ. 57 Ποιν. νόμου [2]) δεχομένῳ

[1]) Motive σελ. 106.

[2]) Βαυαρ. νομοσχ. 1822 ἄρθρ. 22. 1813 ἄρθρ. 58.

τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς «*ἐὰν δύο ἢ πλειότεροι ὑπὸ κοινοῦ συμφέροντος κινούμενοι συναποφασίσωσι τὴν ἐκτέλεσιν ὡρισμένου τινὸς πλημμελήματος ἢ κακουργήματος, καὶ ἕνεκα ταύτης συνομολογήσωσι πρὸς ἀλλήλους ἀμοιβαίαν συνδρομήν, ἢ ἐάν τις καὶ μετέπειτα προσχωρήσῃ εἰς παρομοίαν συμφωνίαν*».

Ἐκ τοῦ τοιούτου ὁρισμοῦ ἕπεται ὅτι οὐσιώδεις ὅροι τῆς ὑπάρξεως συστάσεως εἰσί:

1) Ἡ *συνεννόησις* δύο ἢ πλειοτέρων προσώπων· ὅθεν δὲν ἀπαιτεῖται πρὸς ὕπαρξιν τοιούτου ἐγκληματικοῦ συνεταιρισμοῦ ἡ συνδρομὴ τριῶν τοὐλάχιστον προσώπων κατὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀστικοῦ δικαίου «tres faciunt collegium».

2) Ἡ ὁμόφωνος *ἀπόφασις* πρὸς ἐκτέλεσιν ὡρισμένου πλημμελήματος ἢ κακουργήματος. Διὰ τοῦ καθορισμοῦ τῆς ἐπιχειρητέας ἐγκληματικῆς πράξεως διακρίνεται ἡ σύστασις ἀπὸ τῆς συμμορίας περὶ ἧς κατωτέρω γενήσεται λόγος. Ὅλως δὲ ἀδιάφορον εἶναι τὸ εἶδος ἢ γένος εἰς ὃ ἀνήκει ἡ ἐγκληματικὴ πρᾶξις ἧς ἡ ἐκτέλεσις ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν σύστασιν προσώπων. Σύστασις ἑπομένως δυνατὸν νὰ γίνῃ καὶ πρὸς ἐκτέλεσιν ἐμπρησμοῦ καὶ πρὸς διάπραξιν ληστείας, ἢ κλοπῆς τινος κτλ. Τινὲς ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων [1]) ἐδέχοντο τὴν ὕπαρξιν συστάσεως μόνον ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ἐγκλημάτων, ἤτοι ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων τῆς ἐσχάτης προδοσίας, τῆς προδοσίας τῆς πατρίδος κτλ. Τὴν πρὸς ἐκτέλεσιν τοιούτου εἴδους ἐγκλημάτων σύστασιν καλεῖ ὁ ἡμέτερος νόμος ἐν ἄρθρῳ 124 *συνωμοσίαν*, περὶ ἧς ἐν τῷ οἰκείῳ ἄρθρῳ γενήσεται λόγος [2]).

3) Τὸ *κοινὸν συμφέρον* ἐξ οὗ πηγάζει ἡ συνεννόησις μετ' ἀλλήλων καὶ ἡ ἐκ συμφώνου ληφθεῖσα ἀπόφασις. Ἕκαστον τῶν μελῶν τῆς συστάσεως δέον νὰ ἐπιδιώκῃ ἀμέσως πρὸς ἴδιον ὄφελος

---

[1]) Renazzi Elem. jur. crim. I σελ. 88.—Cremani de jur. crim. σελ. 60.

[2]) Ὁ περιορισμὸς τῆς συστάσεως ἐπὶ τῶν πολιτικῶν μόνον ἐγκλημάτων ἁπαντᾷ ἐν τῷ γαλλικῷ ποιν. νόμῳ ἄρθρ. 86, ἐν τῷ βαυαρικῷ νόμῳ τοῦ 1861 ἄρθρ. 103, ἐν τῷ πρωσσικῷ ἄρθρῳ 63 ὡς καὶ ἐν τῷ ἀντικαταστήσαντι τοὺς δύω τελευταίους ποιν. νόμῳ τῆς Γερμανίας ἄρθρ. 83.

τὴν πραγμάτωσιν τοῦ ἀποφασισθέντος ἐγκλήματος [1]). Τὸ κοινὸν συμφέρον δὲν προϋποτίθησι καὶ τὴν ταυτότητα τῆς ἀφορμῆς αὐτοῦ παρὰ τοῖς συστασιώταις, ὥστε ἕκαστος ἐνδεχόμενον ἕνεκα ἄλλων λόγων συμφέροντος νὰ ὁρμᾶται πρὸς σύμπραξιν ἐν τῇ συστάσει [2]). Ἐκ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος διακρίνονται τὰ μέλη τῆς συστάσεως ἀπὸ τῶν ἁπλῶν συνεργῶν, οἵτινες χάριν ἰδιαιτέρου συμφέροντος, ἀλλοτρίου τοῦ ἐκ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ μελετωμένου ἐγκλήματος πηγάζοντος, ἀπεφάσισαν νὰ συνδράμωσι τοὺς συστασιώτας πρὸς ἐπιχείρησιν αὐτοῦ (socii ex compacto) [3]).

Ἡ ἐνέργεια τῶν τοιούτων συνεργῶν ἐνδέχεται νὰ ἦναι ἐπίσης σπουδαία ὡς καὶ ἡ τῶν συστασιωτῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ μᾶλλον πρόσφορος πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἐγκλήματος, ἀλλ' ὅμως ἡ ἔλλειψις τοῦ κοινοῦ συμφέροντος αὐτῶν μετὰ τῶν αὐτουργῶν παρεμποδίζει τὴν συνταύτισιν τῆς ἐνοχῆς ἀμφοτέρων.

4) Ἡ *συνομολόγησις* μεταξὺ τῶν συστασιωτῶν *ἀμοιβαίας συνδρομῆς*. Περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἡ συνομολόγησις τῆς ἀμοιβαίας συνδρομῆς ἐπιτυγχάνεται ὑπάρχει ἀμφισβήτησις. Ὁ Kleinschrod, ὁ Henke καί τινες ἄλλοι [4]) πρεσβεύουσιν ὅτι ἡ συνομολόγησις τῆς ἀμοιβαίας συνδρομῆς δέον νὰ ἦναι ρητή, καθόσον ἡ ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως σιωπηρᾶς συνομολογήσεως ἀμοιβαίας συνδρομῆς ἤθελεν εἶσθαι ἀνέφικτος. Τὴν γνώμην αὐτῶν συμμεριζόμενος καὶ ὁ Schirah [5]) φρονεῖ ἀπαραιτήτως ἀναγκαίαν τὴν προηγουμένην ρητὴν συμφωνίαν μεταξὺ τῶν συστασιωτῶν. Ἀλλ' ὅμως ἡ γνώμη αὕτη δὲν ἐγένετο ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῶν νεωτέρων, οἵτινες νομίζουσιν ἐφικτὴν καὶ τὴν διὰ σιωπηλῆς συνεννοήσεως μεταξὺ τῶν συστα-

---

[1]) Köstlin System § 105 σημ. 2 σελ. 343. — Schwarze Commentar Excurs XI σελ. 123 σημ. 4.

[2]) Anmerkungen z. Baier. Strafgesetzbuch. ἀρθρ. 52 σελ. 165.

[3]) Schirah N. Archiv d. Crim. R. I σελ. 520. — Berner Theilnahme σελ. 451.—Schwarze Commentar Excurs XI σελ. 123.

[4]) Kleinschrod System. Entwickelung. 1 § 180. — Henke Handb. I σελ. 275 σημ. 22. — Tittmann Handb. I σελ. 204.— Geib Lehrb. II § σελ. 358.

[5]) N. Archiv d. Criminal. R. I σελ. 517.

σιωτῶν συνομολόγησιν τῆς ἀμοιβαίας συνδρομῆς, ἀρκεῖ αὕτη νὰ προηγηθῇ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἐγκλήματος, καὶ ἡ ὕπαρξις αὐτῆς νὰ ᾖ δυνατὸν νὰ βεβαιωθῇ οὐχὶ κατ' εἰκασίαν μόνον ἐκ τοῦ εἴδους τῆς ἐνεργείας τῶν συμμετασχόντων τῆς ἐκτελέσεως τοῦ συναποφασισθέντος ἐγκλήματος, διότι τότε ἡ σύστασις μεταπίπτει εἰς τυχαίαν συναυτουργίαν [1]).

§ 142. Ἡ συνομολόγησις ἀμοιβαίας συνδρομῆς εἶναι τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς συστάσεως ἀπὸ τῆς τυχαίας συναυτουργίας, ἥτις ὑφίσταται ὅταν ἡ ἐκτέλεσις κολασίμου πράξεως ὑπὸ πλειόνων συγχρόνως ἐπιχειρῆται ἄνευ ἄλλης τινὸς προηγουμένης μετ' ἀλλήλων συνεννοήσεως, ἐκτὸς τῆς κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτὴν γενομένης. Ὅθεν καὶ ἐπὶ τῆς τυχαίας συναυτουργίας ὑπάρχει συνεννόησις καὶ χορηγεῖται ἀμοιβαίως συνδρομή, ἀλλ' ἡ συνεννόησις αὕτη δὲν προηγεῖται τῆς ἐκτελέσεως οὐδὲ συνομολογεῖται ἡ χορήγησις ἀμοιβαίας συνδρομῆς ἐκ προοιμίων, ἀλλὰ γίνεται κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτήν· ἕκαστος δηλονότι τῶν συναυτουργῶν ρυθμίζει οὕτω πως τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, ὥστε αὕτη συνδυαζομένη μετὰ τῆς ἐνεργείας τῶν συμπραττόντων συναυτουργῶν φέρει εἰς τὸ σκοπούμενον ἀποτέλεσμα [2]). Τούτου ἕνεκα καὶ εἰς ἕκαστον τῶν συμπραξάντων προσώπων καταλογίζεται τὸ ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα κατὰ τοσοῦτον μόνον καθόσον ἐνέκειτο ἐν τῷ σκοπῷ αὐτοῦ, καὶ διὰ τὸ τοιοῦτον ἀποτέλεσμα ὅπερ κοινῶς ἐσκόπουν χαρακτηρίζονται οἱ συμπράξαντες ὡς συναυτουργοί. Δὲν ὑπάρχει ἑπομένως τυχαία συναυτουργία ὅταν ἕκαστον τῶν ἐνεργῶν προσώπων πράττῃ ἔγκλημά τι αὐθύπαρκτον καὶ ἀλλότριον τῆς ἐνεργείας ἑτέρου προσώπου πρὸς παραγωγὴν τοῦ αὐτοῦ τούτου ἐγκλήματος. Ὑποτεθείσθω λ. χ. ὅτι ὁ Α καὶ ὁ Β θέσαντες κλίμακα πρός τινα οἰκίαν ἀναβαίνουσιν εἰς αὐτὴν ἐπὶ σκοπῷ κλοπῆς, ὁ Γ διερχόμενος ἐκεῖθεν

---

[1]) Berner Theilnahme σελ. 404. — Hälschner System I σελ. 388.— Köstlin Revision σελ. 562. System § 105 σημ. 4 σελ. 347.—Schwarze Commentar Excurs XI (ἄρθρ. 47 — 50) σελ. 122.—Langenbeck Theilnahme σελ. 248.

[2]) Berner Theilnahme σελ. 352.—Schwarze Commentar Excurs XI ἄρθρ. 47—50 σελ. 122..

καὶ βλέπων τὴν κλίμακα ἀναβαίνει καὶ οὗτος ἐπὶ σκοπῷ κλοπῆς, πλήν, πρὶν ἡ καταλάβῃ οἱονδήποτε ἀντικείμενον, ἔκ τινος θορύβου πτοηθεὶς φεύγει μετὰ τῶν ἄλλων, οἵτινες ἀποκομίζουσι μεθ' ἑαυτῶν τὰ κλαπέντα. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Γ δὲν χαρακτηρίζεται ὡς συναυτουργὸς τῶν Α καὶ Β, διότι ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ ἦν ὅλως ἀσυνάρμοστος πρὸς τὴν τῶν ἄλλων, ὅθεν καὶ ἐπὶ ἀποπείρᾳ μόνον κλοπῆς ἐστὶ τιμωρητέος [1]). Καὶ ἐπὶ τῆς τυχαίας συναυτουργίας ἀναγκαία προϋπόθεσις εἶναι ἡ δολία προαίρεσις τῶν συμμετασχόντων προσώπων, ἤτις καὶ ἐκ προμελέτης καὶ ἀπρομελετήτως, ἐν βρασμῷ ψυχικῆς ὁρμῆς, δυνατὸν νὰ παραχθῇ. Συνήθως μάλιστα αἱ πλεῖσται τῶν περιπτώσεων τῆς τυχαίας συναυτουργίας ἀναφαίνονται ἐπὶ τῶν ἐν βρασμῷ ψυχικῆς ὁρμῆς πραχθέντων ἐγκλημάτων [2]).

Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν συστασιωτῶν κατὰ τὸν ἐκτεθέντα ὁρισμὸν συγκαταλέγει ὁ ἡμέτερος νόμος καὶ πάντα «*ὅστις μετέπειτα προσχωρήσῃ*» εἰς καταρτισθεῖσαν ἤδη σύστασιν, καθόσον ὁ τοιοῦτος ἀποδεχόμενος τὰ παρὰ τῶν λοιπῶν ἀποφασισθέντα, καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν πηγάζουσαν εὐθύνην δέον νὰ φέρῃ [3]).

Ταυτότης τῆς ποινῆς τῶν συστασιωτῶν.

§ 143. Πρὸς τιμωρίαν ὡς αὐτουργῶν *μὲ τὴν παρὰ τοῦ νόμου ὡρισμένην πλήρη ποινὴν* τῶν ἀποτελούντων τὴν σύστασιν ἢ μετέπειτα προσχωρούντων εἰς αὐτὴν ἀπαιτεῖται :

1) Ἡ σύμπραξις καθ' ὁποιονδήποτε τρόπον «*πρὸ ἢ ἐπὶ τῆς πράξεως*». Διὰ τῆς διατάξεως αὐτῆς ἀποκλείονται τοῦ κύκλου τῶν αὐτουργῶν ὅσοι ὁπωσδήποτε συνήργησαν μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς

---

[1]) Langenbeck Theilnahme § 100 σελ. 271 σημ. 3.

[2]) Hälschner System I § 92 σημ. 2 σελ. 381. Ἡ συνηθεστέρα τῶν περιπτώσεων τῆς τυχαίας συναυτουργίας ὑπάρχει ἐπὶ τῆς συμπλοκῆς πολλῶν προσώπων ὅρ. Π. Ν. ἄρθρ 311 ἑπομ. Κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τῶν ἄρθρων αὐτῶν θέλομεν ἐγκύψει εἰδικώτερον εἰς τὸ θέμα τοῦτο.

[3]) Motiv. z. Etwurfe 1831 σελ.107.—Köstlin System § 106 σημ.5 σελ. 352.

πράξεως, εἰ καὶ ἡ συνέργεια αὐτῶν συνωμολογήθη πρὸ τῆς ἐκτελέσεως καὶ πιθανῶς ὑπῆρξεν ἡ μόνη καὶ κυρία αἰτία, ἥτις ἔπεισε τὸν ἄμεσον αὐτουργὸν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μελετηθέντος ἀδικήματος. Τοὺς τοιούτους χαρακτηρίζει ὁ ἡμέτερος νόμος ὡς συνεργούς, περὶ ὧν παρακατιόν, ἀναλύοντες τοὺς ὅρους τῆς συνεργείας (ὅρ. ἄρθρ. 72, § 4.) ποιησόμεθα λόγον [1]).

2) Ἡ παρουσία τοὐλάχιστον αὐτῶν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς κολασίμου πράξεως, διότι καὶ ἡ ἁπλῆ ἐμφάνισις τινὸς ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐκτελέσεως ἀρκεῖ ἵνα ἐπιδράσῃ ψυχολογικῶς ἐπὶ τῶν λοιπῶν διὰ τῆς ἐνθαρρύνσεως ἣν παρέχει καὶ τῆς ἐλπίδος ἣν ἐμπνέει ὅτι ἐν ἀνάγκῃ θέλει προθύμως παράσχει τὴν δέουσαν βοήθειαν [2]).

Ὁ Berner[3]) φρονεῖ ὅτι ἡ παρουσία συναιτίου τινὸς ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐκτελέσεως ἀνάγκη νὰ προέρχηται ἐκ τῆς ὑπαρχούσης παρ' αὐτῷ ἀποφάσεως πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ μελετηθέντος ἐγκλήματος, διότι ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ τοιαύτη αὐτοῦ παρουσία δὲν ἦν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐγκληματικῆς αὐτοῦ ἀποφάσεως, ἀλλὰ πρὸς ἄλλον ἐγένετο σκοπόν, ἔσται λίαν ἄδικον νὰ χαρακτηρίσωμεν τὸν ἐξ ἀλλοτρίου πρὸς τὸ ἔγκλημα σκοποῦ παρευρεθέντα ὡς συστα-

---

[1]) Ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἂν ἡ κατὰ τὴν συγκρότησιν τῆς συστάσεως δοθεῖσα ὑπόσχεσις συνδρομῆς χορηγητέας μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος ἀποτελῇ ἢ μὴ αὐτουργίαν, ὑπάρχει διαφωνία. Ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἠκολούθησεν, ὡς εἴρηται, τὴν γνώμην τοῦ Schirah (ὅρ N. Archiv d. Crim. R. I σελ. 325), ὅστις φρονεῖ ἀντικειμένην αὐτῇ τῇ φύσει τῶν πραγμάτων τὴν παραδοχὴν αὐτουργίας ἐπὶ προσώπου χορηγοῦντος βοήθειαν ἐπὶ τετελεσμένης ἤδη πράξεως, καθ' ἣν οὐδόλως συνέπραξεν οὐδὲ ὑπεσχέθη ὅτι θέλει συμπράξει. Τὴν ἐναντίαν γνώμην ὑπεστήριξεν ὁ Stübel Theilnahme § 63 καὶ ὁ Cucumus ἐν N. Archiv d. Crim. R. XIV σελ. 4 ὅστις ἰσχυρίζεται ὅτι ἐπὶ τῆς συστάσεως οὐδεμία ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τοῦ πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς πράξεως συνεργήσαντος καὶ τοῦ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς, διότι ἀμφότεροι ὑπῆρξαν ἡ τελεσιουργὸς αἰτία τοῦ ἀδικήματος διὰ τῆς ἐκ προοιμίων συνομολογήσεως τῆς χορηγηθησομένης βοηθείας ὅρ. καὶ Berner Theilnahme σελ. 467.

[2]) Schwarze Commentar Excurs XI σελ. 126.

[3]) Theilnahme σελ. 466.

σιώτην ἐπίσης πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀξιοτιμώρητον [1]). Ἐκ τῆς γενικῆς ῥήσεως τοῦ ἡμετέρου νόμου ἀμφιβάλλομεν ἂν τοιαύτη τις διαστολὴ δυνατὸν νὰ γίνῃ παραδεκτή, ἀφοῦ μάλιστα διὰ τῶν ἄρθρ. 63, 64 καὶ 65 ὡρίσθησαν ῥητῶς αἱ περιπτώσεις καθ' ἃς ἠπιώτερον τιμωρεῖται ἢ καὶ ἀπαλλάσσεται τῆς ποινῆς ὁ μεταβαλὼν σκοπὸν συστασιώτης.

Πρῶτος ὁ Feuerbach καὶ μετ' αὐτὸν πολλοὶ ἄλλοι [2]) ἐπειράθησαν νὰ αἰτιολογήσωσι τὴν τοιάνδε τοῦ νόμου διάταξιν τὴν ἐξισοῦσαν τὸν βαθμὸν τῆς ἐνοχῆς καὶ καθιεροῦσαν τὴν τιμωρίαν τῶν συναιτίων συστάσεως διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς, ὁρμώμενοι ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι ἕκαστος αὐτῶν ἐν τῇ σχέσει αὐτοῦ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἐστὶν ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς τῆς ἐκτελεσθείσης πράξεως, ὁ προτρέψας τοὺς ἄλλους πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς, καὶ ὑπ' αὐτῶν ἀμοιβαίως προτραπείς. Τὸ τοιοῦτον ἀληθῶς εἰς πλείστας περιπτώσεις τῆς συγκροτήσεως συστάσεως συμβαίνει, πλὴν δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ δεχθῇ τις ὑπάρχον ἀνεξαιρέτως, καὶ ὡς προϋπόθεσιν γενικὴν καὶ ἀναλλοίωτον, διότι πλεῖσται ἄλλαι εἰδικαὶ περιπτώσεις ἀπαντῶσι, καθ' ἃς ἡ σχέσις αὕτη τῆς ἀμοιβαίας ἠθικῆς αὐτουργίας τῶν συστασιωτῶν δὲν ὑφίσταται. Ὑποτεθείσθω λ. χ. ὅτι συγκροτεῖται μεταξὺ πλειόνων προσώπων σύστασις πρὸς ἐκτέλεσιν ὡρισμένου τινὸς ἐγκλήματος· τὴν σύστασιν αὐτὴν ὑπάρχει κίνδυνος ὅτι τρίτον τι πρόσωπον θέλει προδώσει, ἐὰν δὲν συμμετάσχῃ τῶν ἐκ τῆς ἐκτελέσεως τῆς κολασίμου πράξεως προσδοκωμένων ὠφελημάτων, καὶ διὰ μόνον τὸν λόγον αὐτὸν προσλαμβάνεται καὶ τὸ τρίτον πρόσωπον ὡς μέλος τῆς συστάσεως. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὅλως ἄτοπος ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ὁ τρίτος οὗτος ὑπῆρξεν ὁπωσδήποτε ὁ ἠθικὸς αὐτουρ-

---

[1]) Ὑποτεθείσθω λ.χ. ὅτι οἱ Α, Β, Γ καὶ Δ ἀποφασίζουσι νὰ ληστεύσωσι τὸν Ε διερχόμενον διά τινος ὁδοῦ, ὁ Δ μετανοεῖ καὶ σπεύδει νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Ε. ἀλλὰ πρὶν ἢ ἔτι συναντήσῃ αὐτὸν οἱ Α, Β, καὶ Γ συλλαμβάνουσι τὸν Ε καὶ ὁ Δ φθάνων εἰς τὸν ὡρισμένον τόπον ἀναγκάζεται νὰ γίνῃ ἁπλοῦς θεατὴς τῆς πράξεως.

[2]) Feuerbach Lehrbuch § 46,47.—Köstlin Revision σελ.557.—System σελ. 349.—Berner Theilnahme σελ. 440 ἑπομ. ὅρ. καὶ Henke Handb. I σελ. 276.—Cucumus N. Archiv d. Crim. R. XIV σελ. 1.

γὸς ὁ προτρέψας τοὺς λοιποὺς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μελετωμένου ἀδικήματος. Ἐπίσης δυνατὸν νὰ συμβῇ κατὰ τὴν μελετωμένην ἐκτέλεσιν πολιτικοῦ τινος ἀδικήματος, λ. χ. στάσεως, ἀνατροπῆς τῶν καθεστώτων κτλ. νὰ προσέλθωσιν ἑκουσίως εἰς συγκροτηθεῖσαν ἤδη σύστασιν πρὸς τοιόνδε σκοπὸν πλεῖστα ὅσα πρόσωπα, ἅτινα ἐκ προοιμίων συμμερίζονται τὰς ἰδέας, ὑφ' ὧν κινοῦνται οἱ συστασιῶται. Καὶ τὰ πρόσωπα αὐτὰ δὲν εἶναι εὔλογον νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς ἠθικοὺς αὐτουργοὺς τῆς μελετωμένης πράξεως ἐπιδράσαντας ἐπὶ τῆς τῶν ἄλλων βουλήσεως καὶ προτρέψαντας αὐτοὺς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς σκοπουμένης πράξεως. Τέλος ἡ ἐξομοίωσις τῆς συστάσεως πρὸς ἀμοιβαίαν ἠθικὴν αὐτουργίαν, κατὰ θεωρίαν ἐξεταζομένη παρέχει πρόδηλον ἀντίφασιν, προσκρούουσα εἰς τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ, ὅστις ὡς γνωστὸν ἀπέχει πάσης ἀμέσου καὶ αὐτοπροσώπου ἐνεργείας πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος, ἐν ᾧ ὁ συστασιώτης τοὐναντίον ὑποτίθεται ὑποσχόμενος τὴν ἄμεσον αὐτοῦ σύμπραξιν[1]). Ἡ ἀμοιβαία ἠθικὴ αὐτουργία ἥτις ἀποτελεῖ ἁπλοῦν τεκμήριον κατὰ θεωρίαν ὅλως ἀπαράδεκτον καὶ δὲν εἶναι ὁ ἀπαραίτητος παράγων πρὸς καταρτισμὸν τῆς συστάσεως[2]) οὐ μόνον εἶναι ἀνεπαρκὴς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς διακρίσεως τῆς συστάσεως ὡς ἰδιαιτέρου εἴδους τῆς συμμετοχῆς, κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα (σελ. 251), ἀλλὰ καὶ πάντως ἀσυντελὴς πρὸς δικαιολογίαν τῆς τιμωρίας τῶν συστασιωτῶν διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς. Διὸ καὶ αἱ αἰτιολογίαι τοῦ Βαυαρικοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1827 (σελ. 32) δέχονται τὴν ἐξίσωσιν τῆς ποινῆς ἁπάντων τῶν συστασιωτῶν οὐχὶ ἕνεκα τῆς ὑποτιθεμένης ἀμοιβαίας ἠθικῆς αὐτουργίας, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ σπουδαίου κινδύνου ὃν ἀπειλεῖ τῇ κοινωνίᾳ ἡ ἕνωσις πολλῶν προσώπων, συνομολογούντων ἀμοιβαίαν συνδρομὴν πρὸς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος. Ἕνεκα τοῦ τοιούτου κινδύνου ἡ σύμπραξις τῶν συστασιωτῶν, ἥτις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἐξεταζομένη ἔδει νὰ χαρακτηρισθῇ ἐν πλείσταις περιστάσεσιν ὡς ἁπλῆ συνέργεια, ἐξισοῦται πρὸς τὴν συναυτουργίαν καὶ συνεπάγεται τὴν διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς τιμωρίαν

---

[1]) Schütze Theilnahme σελ. 232.

[2]) Langenbeck Theilnahme § 89 σελ. 249

ἁπάντων τῶν συστασιωτῶν, μὴ ἐξαιρουμένων οὐδὲ τῶν προσχωρούντων εἰς συμφωνηθεῖσαν καὶ κατηρτισμένην ἤδη σύστασιν [1]).

§ 144. Ἐκ τῆς προταχθείσης ἀναλύσεως τῶν ὅρων τῆς συστάσεως ἕπεται ὅτι ἡ ἔννοια αὐτῆς δὲν προσαρμόζεται ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων τῶν διὰ τῆς κατ' ἀνάγκην συμμετοχῆς δύω τοὐλάχιστον προσώπων διαπραττομένων (concursus necessarius), οἷα εἰσὶν ἡ μονομαχία, ἡ διγαμία, ἡ μοιχεία, κτλ. διότι ἐπ' αὐτῶν ἡ σύμπραξις τῶν προσώπων δὲν γίνεται πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος, ἀλλ' εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαία πρὸς ὕπαρξιν αὐτοῦ [2]).

Ἀφορμὴν σπουδαίων συζητήσεων παρέσχε τὸ ζήτημα ἂν σύστασις δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων τῶν ἐχόντων ὡς προϋπόθεσιν προσωπικὰς σχέσεις τοῦ ἑτέρου ἐκ τῶν συμπραττόντων προσώπων πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἀδικήματος ἢ προσωπικὰς ἰδιότητας ἐπιδρώσας εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτοῦ [3]). Τινὲς ἀποκρούουσι καθ' ὁλοκληρίαν τὸ δυνατὸν τῆς ὑπάρξεως συστάσεως ὑπὸ τοιαύτας προϋποθέσεις, διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς ταὐτότητος τῆς πράξεως, ἥτις ἐν τῇ ἀναφορᾷ αὐτῆς πρὸς ἑκάτερον τῶν συμπραττόντων προσώπων ἀλλοῖον φέρει χαρακτῆρα, οὐδ' ἐπίσης ἑκάτερος ὡς αὐτουργὸς δύναται νὰ προβῇ εἰς ἐκτέλεσιν αὐτῆς [4]). Αλλ' οἱ ἀντιφρονοῦντες καὶ πρεσβεύοντες τὸ δυνατὸν τῆς ὑπάρξεως συστάσεως ἐφ' ἁπάντων τῶν ἐκ δολίας προαιρέσεως πραττομένων ἀδικημάτων, ἰσχυρίζονται ὅτι πρὸς παραδοχὴν τῆς ὑπάρξεως συστάσεως δὲν εἶναι

---

[1]) Stübel Theilnahme σελ. 33. — Bauer Abhandl. I σελ. 443. Lehrb. § 77 note.—Hälschner System I σελ. 389.

[2]) Schwarze Commentar Excurs XI σελ. 122.

[3]) Ὑποτεθείσθω λ. χ. ὅτι ὁ Α κατέχων ἀλλότριόν τι πρᾶγμα ἀποφασίζει τὴν ὑπεξαίρεσιν αὐτοῦ, ἐπιτρέπεται νὰ χαρακτηρισθῇ συνένοχος αὐτοῦ ἐκ συστάσεως ὁ Β ὁ μὴ ἔχων ἐν τῇ κατοχῇ αὐτοῦ τὸ πρᾶγμα, ἢ θετέον ὅτι ὁ Α δημόσιος ὢν ὑπάλληλος ἀποφασίζει τὴν ἐκτέλεσίν τινος τῶν ἐν τῷ ἄρθρ. 255 τοῦ Π. Ν. περὶ πλαστογραφίας προνοουμένων πράξεων, ἐπιτρέπεται νὰ χαρακτηρίσωμεν τὸν Β, ὡς συνένοχον αὐτοῦ ἐκ συστάσεως.

[4]) Geyer Holtzendorff' s Handb. II σελ. 408 IV σελ. 169.—Oppenhoff Strafgesetzb ἄρθρ 47 n° 17.—Meyer Lehrb. § 34 σελ. 285 καὶ σημ. 5. —Herzog ἐν Strafrechtszeitung 1871 σελ. 580 —Bezold ἐν Strafrechtspraxis ἄρθρ. 47 n° 12.—Ὅρ. καὶ Schütze Theilnahme σελ. 228 ἑπομ.

ἐξεταστέον ὁποία τις ἦν ἡ ἐνέργεια ἑκάστου, τίς ἐξετέλεσε τὴν κυρίαν πρᾶξιν τὴν ἀμέσως παραγωγὸν τοῦ ἀδικήματος, ἣν ὁ ἕτερος ἀδυνατεῖ νὰ ἐπιχειρήσῃ, ἢ τίς ἐνήργησε παρεπομένην τινὰ πρᾶξιν, ταῦτα πάντα ὡς ὅλως ἐπουσιώδη οὐδαμῶς ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῆς ἐννοίας αὐτῆς τῆς συστάσεως, ἐὰν ἀποδεικνύεται ἡ ἀπὸ κοινοῦ συμφέροντος ληφθεῖσα ἀπόφασις πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος [1]). Τὸ γράμμα τοῦ ἄρθρ. 57 τοῦ ἡμετέρου νόμου ὡς καὶ αἱ σχετικαὶ διατάξεις τῶν ἑπομένων ἄρθρων δὲν φαίνονται συνηγοροῦσαι ὑπὲρ τῆς τελευταίας ταύτης γνώμης. Διὸ φρονοῦμεν ὅτι εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος συντελεῖ ἡ ἀπὸ γενικωτέρας ἀπόψεως ἔρευνα ἂν ἐφ' ὅλων τῶν ἀδικημάτων δυνατὸν νὰ ὑποτεθῇ καὶ ἡ ἐκ συστάσεως ἐκτέλεσις αὐτῶν. Ἐν τῇ διατυπώσει τῆς ἐννοίας τῆς συστάσεως δὲν ἀπαιτεῖ ὁ ἡμέτερος νόμος μόνην τὴν ἀπὸ κοινοῦ συμφέροντος ἀπόφασιν πρὸς ἐκτέλεσιν ὡρισμένου ἐγκλήματος, ἀλλὰ φαίνεται ὁρμώμενος ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι ἅπαντες οἱ συστασιῶται εἰσὶν ἱκανοὶ νὰ συνεπιληφθῶσι τῆς ἐκτελέσεως καὶ νὰ ἐνεργήσωσιν ὑπωσδήποτε πρὸς παραγωγὴν τοῦ παρανόμου ἀποτελέσματος, διὸ προσαπαιτεῖ ὡς ὅρον οὐσιώδη τῆς ἐννοίας τῆς συστάσεως καὶ ***τὴν ὑπόσχεσιν ἀμοιβαίας συνδρομῆς***. Ἡ διάκρισις ἣν ποιεῖ μεταξὺ τῶν ἀμέσως ἐνεργὸν λαβόντων μέρος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν καὶ διευθυνόντων τὴν ἐπιχείρησιν, τῶν ὁδηγῶν, ἀπὸ τῶν λοιπῶν συναιτίων, δὲν ἀπορρέει ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι τινὲς ἐκ τῶν συστασιωτῶν ἐνδέχεται νὰ ὦσιν ἀνίκανοι πρὸς τελεσιουργίαν τοῦ ἀδικήματος, ἀλλ' ἡ διαστολὴ αὕτη ἀποβλέπει ἁπλῶς καὶ μόνον εἰς τὴν ἐπίτασιν τοῦ μέτρου τῆς καταγνωστέας ποινῆς κατὰ λόγον τῆς ἐνεργείας ἑκάστου. Ἡ ἀναγνώρισις προσώπων τινῶν ὡς ὁδηγῶν ὑποθέτει κατ' ἀνάγκην τὴν ὕπαρξιν προσώπων ὁδηγουμένων ὑπ' αὐτῶν καὶ συμπραττόντων ἀμέσως πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως. Ἐκ τῶν εἰρημένων ἕπεται ὅτι ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων ὧν, εἴτε ἕνεκα τῶν προσωπικῶν σχέσεων τοῦ πράτ-

---

[1]) Schwarze Commentar Excurs XI σελ.120.—Glaser ἐν Sächs. Gerichtszeitung IX.321.—Hälschner Strafrecht I § 175 σελ.438.—Κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν ἐκ συστάσεως ἔνοχος βιασμοῦ χαρακτηρίζεται ἡ Α ἥτις ἐκράτει ἢ παρέδωκε τὴν Β τῷ Γ, πρὸς ἐκτέλεσιν βιασμοῦ.

τοντος, εἴτε ἕνεκα τῆς ἰδιαζούσης φύσεως, ἀνέφικτος ἀποβαίνει ἡ τελεσιουργία ὑφ' ἁπάντων τῶν συγκατηγορουμένων, δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ δεχθῶμεν τὴν ὕπαρξιν συστάσεως, ἀλλὰ δέον νὰ ὁρίσωμεν τὴν εὐθύνην ἑνὸς ἑκάστου ἐκ τῶν συμπραξάντων κατὰ τοὺς λοιποὺς ὁρισμοὺς τοῦ νόμου περὶ εὐθύνης τῶν συναιτίων καὶ διερευνῶντες τὴν πρὸς ἀλλήλους σχέσιν αὐτῶν νὰ διακρίνωμεν τὸν ἄμεσον αὐτουργόν, τὸν ἠθικὸν αὐτουργὸν καὶ τὸν ἀναγκαῖον, ἢ κοινὸν συνεργόν [1]).

Ἐκ τῶν αὐτῶν λόγων ὁρμώμενοι φρονοῦμεν ὅτι ἀπαράδεκτός ἐστιν ἡ σύστασις ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων τῶν τελεσιουργουμένων δι' ἁπλῆς παραλείψεως ἐπιτασσομένης ἐνεργείας (delicta omissionis). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἢ οἱ ὑπαίτιοι τοῦ ἀδικήματος εἶχον ἐπίσης τὴν ἐκ τοῦ νόμου ὑποχρέωσιν πρὸς ἐνέργειαν τῆς παραλειφθείσης πράξεως, καὶ τότε ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἀδικήματος ὑποτίθεται αὐτοτελῶς παρ' ἑκάστου γενομένη, καὶ ἡ ἐνοχὴ καὶ εὐθύνη αὐτοῦ ἐξετάζεται καθ' ἑαυτὴν καὶ μὴ σκοπουμένης τῆς τῶν ἑτέρων, ὅλως ἀλυσιτελοῦς οὔσης τῆς παραδοχῆς συστάσεως, ἢ ἐὰν εἰς ἐν ἐκ τῶν προσώπων ἐπεβάλλετο ἡ παραλειφθεῖσα ἐνέργεια, τότε πάλιν ἀδύνατον ἀποβαίνει νὰ προσαρμοσθῶσιν οἱ ὅροι τῆς συστάσεως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων καὶ νὰ ὑποτεθῇ ἡ συνομολόγησις ἀμοιβαίας συνδρομῆς τοῦ διαπράξαντος τὸ ἀδίκημα μετ' αὐτῶν, ἐν ᾧ οὐδεμία πρόκειται νὰ γίνῃ ἐνέργεια χρήζουσα ἀμοιβαίας ἀντιλήψεως [2]).

---

[1]) Οὕτω λ. χ. νομίζομεν ἀποκλειστέαν τὴν σύστασιν ἐπὶ τοῦ ἐγκλήματος τῆς ψευδορκίας, τῆς τυπικῆς πλαστογραφίας τῆς τελουμένης κατὰ τὸ ἄρθρ. 255 Π. Ν. ὑπὸ δημοσίου ὑπαλλήλου, τῆς δωροδοκίας κατὰ τὸ ἄρθρ. 456 ΙΙ. Ν. ὅταν ὁ δημόσιος ὑπάλληλος συνεννοεῖται μετὰ πολιτῶν ὅπως διὰ τῆς μεσολαβήσεως αὐτῶν δίδονται αὐτῷ δῶρα πρὸς ἐπιχείρησιν ἢ παράλειψιν τῶν καθηκόντων τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ καὶ ταῦτα διανέμῃ μετ' αὐτῶν, τῆς παιδοκτονίας, τῆς διγαμίας ὅταν τις παραπείθῃ ἄγαμον γυναῖκα ὅπως συνάψῃ γάμον μετ' ἐγγάμου ἐπὶ σκοπῷ τοῦ ὠφεληθῆναι ποσοστόν τι ἐκ τῆς χορηγηθησομένης προικός.

[2]) Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ συναίτιοι τοῦ διαπράξαντος τὸ ἀδίκημα ἢ ὡς ἠθικοὶ αὐτουργοὶ εἰσὶ χαρακτηριστέοι ἢ ὡς συνεργοὶ (ἄρθρ. 72 § 7) Oppenhoff Strafgesetzb ἄρθρ. 47 nº 25. — Ὁ Schwarze Commentar Excurs XI σελ. 122 δέχεται τὸ δυνατὸν τῆς ἐκ συστάσεως ἐκτελέσεως τῶν ἀδι-

Ὡς εἴπομεν (σελ. 257 ἑπομ.) ἡ σύστασις ἐπιδρᾷ πρὸς παραγωγὴν τῆς εἰς ὁλόκληρον (in solidum) εὐθύνης τῶν ὑπαιτίων καὶ πρὸς τιμωρίαν αὐτῶν διὰ τῆς ποινῆς ἣν ἐπισύρει ἡ τελεσθεῖσα πρᾶξις, τότε μόνον ὅταν συμπίπτωσιν οἱ προεκτεθέντες ὅροι τῆς καθ' οἱονδήποτε τρόπον συμπράξεως τινὸς τῶν συστασιωτῶν πρὸ ἢ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως ἢ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐκτελέσεως, καὶ ὅταν πράγματι ἐξετελέσθη ἡ μελετηθεῖσα πρᾶξις. Ἐν ἐλλείψει τῶν εἰρημένων προϋποθέσεων ἡ τιμωρία τῶν συστασιωτῶν κανονίζεται κατὰ τὰς εἰδικὰς διατάξεις τῶν ἄρθρ. 58 καὶ ἑπομ. περὶ ὧν ἀμέσως γενήσεται λόγος.

Ποινὴ τῶν ἠθικῶν αὐτουργῶν καὶ συστασιωτῶν μὴ ἐκτελεσθείσης τῆς μελετηθείσης πράξεως.

Ἄρθρον 58.

Εἰς τοὺς αὐτουργοὺς περὶ ὧν ἔγεινε λόγος εἰς τὸ ἄρθρ. 56 § 3, καὶ ἄρθρ. 57, ἐὰν ἐξετελέσθη ἄλλη τις παρὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν μελετηθεῖσαν πρᾶξιν, καταλογίζεται καὶ τιμωρεῖται μὲ πλήρη ποινήν· — 1) πᾶν κακούργημα ἢ πλημμέλημα, μὴ ἐξηρημένον ῥητῶς, τὸ ὁποῖον ἦτον ἀναγκαῖον ὡς μέσον πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ παρ' αὐτῶν μελετηθέντος· ὡσαύτως, — 2) πᾶν κακούργημα ἢ πλημμέλημα, προκύψαν ἐκ ταύτης τῆς ἐκτελέσεως, ὡς συνέπεια ἀναπόφευκτος, ἢ τοὐλάχιστον συνήθης καὶ εὐπρονόητος κατὰ γενικὴν ἢ ἰδίως ἐγνωσμένην πεῖραν.

Ἄρθρον 59.

Ἐὰν ἀντὶ τῆς μελετηθείσης πράξεως ἐξετελέσθη ἄλλη ἀξιόποινος πρᾶξις, μὴ ἔχουσα συνάφειαν μὲ ἐκείνην μήτε ὡς

κημάτων per omissionem commissa, οἷον ἐπὶ τῆς παιδοκτονίας ὅταν ἡ μήτηρ καὶ ἡ προμήτωρ ἐκ συνεννοήσεως παραλείπωσιν ἐνέργειαν χρήσιμον πρὸς διάσωσιν τῆς ζωῆς τοῦ νεογνοῦ τέκνου.

μέσον, μήτε ὡς συνέπεια, ὑποβάλλονται εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀποπείρας οἵ τε ἐν τῷ ἄρθρῳ 56 ἀριθ. 3 διαλαμβανόμενοι αὐτουργοὶ καὶ συστασιῶται (ἄρθ. 57), οἵτινες δὲν συνέπραξαν αὐτοπροσώπως εἰς τὴν ἐκτέλεσιν. — Ἐὰν ἡ μελετηθεῖσα πρᾶξις ἐξετελέσθη δι' ὑπερβάσεως τῶν τεταγμένων ὁρίων μὲ περιστάσεις ἐπιβαρυνούσας καὶ οὐσιωδῶς ἐπιτεινούσας τὴν ποινὴν, καταγινώσκεται εἰς τοὺς εἰρημένους αὐτουργοὺς καὶ συστασιώτας ἡ ποινὴ τῆς πράξεως αὐτῆς, παραβλεπομένης ὅμως τῆς ἐπιβαρυνούσης αὐτὴν ἰδιότητος.

§ 145. Ἡ ταυτότης τῆς ἐπιβλητέας ποινῆς πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ, τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ καὶ ἁπάντων τῶν συστασιωτῶν ἀπαραίτητον ἔχει προϋπόθεσιν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφασισθείσης πράξεως, ἀλλ' ἐὰν ἀντὶ τῆς ἀποφασισθείσης ἐξετελέσθη ὑπὸ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ, ἢ ὑπό τινος τῶν συστασιωτῶν ἑτέρα τις ἀξιόποινος πρᾶξις, δὲν ὑφίστανται ἀείποτε οἱ αὐτοὶ δεσμοὶ τῆς ἀλληλεγγύου εὐθύνης, οἱ ἐξισοῦντες τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιοποίνου τῶν συναιτίων τῆς πράξεως. Διὸ εἰδικῶς ἐκανόνισαν τὰ ἄρθρα 58 καὶ 59 τὴν τιμωρίαν τῶν ἐκ συμμετοχῆς συνυπευθύνων ὅταν ὑπὸ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ ἤ τινος τῶν συστασιωτῶν ἀλλοία τις ἐκτὸς τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἀποφασισθείσης πράξεως ἐξετελέσθη, καὶ διακρίνουσιν ἂν αὕτη ἦν συναφὴς πρὸς τὴν ἀποφασισθεῖσαν ἢ ἂν οὐδεμία συνάφεια ὑφίσταται μεταξὺ τῆς ἀποφασισθείσης καὶ τελεσθείσης.

§ 146. Ὑφισταμένης συναφείας κρατεῖ ἡ ἀρχὴ ὅτι ἡ ἀπόφασις πρὸς τέλεσιν ὡρισμένης πράξεως περιλαμβάνει καὶ τὴν ἀπόφασιν πρὸς χρῆσιν ἁπάντων τῶν μέσων τῶν πρὸς τελεσιουργίαν αὐτῆς ἐπιτηδείων ὡς καὶ τὴν ἀποδοχὴν ἁπάντων τῶν προβλεπτέων ἐπακολουθημάτων τῆς πράξεως. Ἑπομένως οἱ συναποφασίσαντες ὡρισμένην κολάσιμον πρᾶξιν κηρύσσονται συνυπεύθυνοι τιμωρούμενοι διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς καὶ διὰ πᾶσαν ἄλλην πρᾶξιν ἐκτὸς αὐτῆς τελεσθεῖσαν ὅταν αὕτη·

1) Δὲν ἐξηρέθη ρητῶς ἐκ τῆς πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀποφασισθέν-

τος ἀδικήματος γενησομένης ἐνεργείας [1]) καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς ἀναγκαῖον μέσον πρὸς τελεσιουργίαν αὐτοῦ.

2) Ἐπῆλθεν ὡς ἐπακολούθημα ἀναπόφευκτον τῆς πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἀποφασισθέντος ἀδικήματος γενομένης ἐνεργείας ἢ εἶναι τὸ σύνηθες καὶ εὐπρονόητον ἐπακολούθημα αὐτῆς, ὅπερ ἐκ τῆς πείρας ἐν γένει, ἢ ἐν τῇ δεδομένῃ περιπτώσει ἠδύναντο εὐκόλως νὰ προΐδωσιν.

Ἐν τῇ πρώτῃ ἐκ τῶν εἰρημένων περιπτώσεων καθ' ἣν τὸ ἐπισυμβὰν ἀδίκημα καταλογίζεται καὶ εἰς τοὺς μὴ ἀποφασίσαντας τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ, ἐὰν ἐχρησίμευσεν ὡς ἀναγκαῖον μέσον τοῦ ἀποφασισθέντος, παρατηρητέον ὅτι τότε μόνον εἶναι ὀρθὸν νὰ δεχθῶμεν τὴν εὐθύνην καὶ τῶν μὴ συναποφασισάντων αὐτό, ὅταν δὲν ἐτελέσθη ἐκ τυχαίας καὶ ἀπροσδοκήτου ἀφορμῆς [2]), ἀλλ' ὑπῆρχε πιθανότης νὰ ἐπέλθῃ, τὴν τοιαύτην δὲ πιθανότητα ἠδύναντο νὰ προΐδωσιν ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς καὶ οἱ συστασιῶται [3]).

---

[1]) Ὅταν ἡ γενομένη ἐξαίρεσις πράξεώς τινος εὑρίσκηται εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὴν μελετηθεῖσαν. λ. χ. δίδοταί τινι ἐντολὴ νὰ ἐκτελέσῃ λῃστείαν, ἀλλ' ἀπαγορεύεται αὐτῷ νὰ ἀφαιρέσῃ παρὰ τοῦ λῃστευθέντος τι διὰ κλοπῆς, ἡ τοιαύτη ἐξαίρεσις δὲν ἀπαλλάσσει τὸν ἠθικὸν αὐτουργὸν ἢ συστασιώτην τῆς εὐθύνης· ὅρ. Berner Grundsätze σελ. 34.—Theilnahme σελ. 301.

[2]) Λ. χ. ἀποφασίζεται νὰ ἐκτελεσθῇ κλοπὴ εἰς ἀκατοίκητον κτίριον ἀλλ' ἐκ τυχαίας συμπτώσεως κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκτελέσεως εὑρίσκεται ἐν αὐτῷ ὁ ἰδιοκτήτης, ὃν ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς συλλαμβάνει καὶ κακοποιεῖ· ὅπως ἐκτελέσῃ τὴν μελετηθεῖσαν πρᾶξιν. Ἡ τοιαύτη ἐπίθεσις κατὰ τοῦ προσώπου ἦτο ἐν τῇ εἰδικῇ περιπτώσει ἀναγκαῖον μέσον πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς μελετηθείσης πράξεως, δὲν νομίζομεν ὅμως ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ καταλογισθῇ καὶ εἰς τοὺς ἠθικοὺς αὐτουργούς, οἵτινες οὐδὲ κἂν ἐφαντάσθησαν ὅτι ἤθελεν ἐμφανισθῇ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιθέσεως κατὰ προσώπου, ἐν ᾧ ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃ τὴν ἐπίθεσιν ἄν, εὐθὺς ἅμα ἐνόησεν ὅτι ὑπῆρχον ἐν τῇ οἰκίᾳ ἄνθρωποι, ἀνέβαλλε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς κλοπῆς, δι' ἄλλην ὥραν καθ' ἣν ἀκωλύτως ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ αὐτήν. Cucumus N. Archiv d. Crim. R. XIV σελ. 15.—Rosshirt Archiv d. Crim. R. 1851 σελ. 551.

[3]) Ὁμολογουμένως ἐν τῷ γράμματι τοῦ νόμου δὲν δίδοται τοιοῦτός τις εἰδικώτερος χαρακτηρισμὸς τῆς ἀναγκαίας συναφείας μεταξὺ τοῦ μελετηθέντος καὶ τοῦ συμβάντος ἀδικήματος, ἀλλ' ἄνευ τοιούτου τινὸς περιορισμοῦ

Ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει, εἰ μὲν τὸ προσεπιγενόμενον ἀδίκημα εἶναι παρακολούθημα ἀναπόφευκτον τοῦ ἀποφασισθέντος, ὁ δόλος τῶν ἐπὶ συμμετοχῇ κατηγορουμένων εἶναι ὡρισμένος, σκοπῶν τὴν ἐπίτευξιν τοῦ τε ἀποφασισθέντος, ὡς καὶ τοῦ κατ' ἀνάγκην συντελεσθέντος, εἰδὲ τοὐναντίον τὸ ἐπελθὸν ἀδίκημα εἶναι τὸ σύνηθες ἢ εὐπρονόητον ἐπακολούθημα τοῦ κυρίως ἀποφασισθέντος, ὁ δόλος τῶν μετασχόντων τῆς ἀποφάσεως ὑπάγεται εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ **dolus eventualis** ἢ **alternativus** καλουμένου, ἀποβλέπων κυρίως μὲν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς μελετηθείσης πράξεως, μὴ ἀποκλείων ὅμως τὴν πραγμάτωσιν καὶ τῆς ἐνδεχομένης νὰ συμβῇ ἑτέρας κολασίμου πράξεως.

Πρὸς ἀκριβῆ ἑπομένως καθορισμὸν τῆς ἐνοχῆς τῶν ἠθικῶν αὐ-

ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος διάταξις τοῦ ἄρθρου 58 § 1 δυνατὸν νὰ παρασύρῃ τὸν δικαστὴν εἰς τὰ πλέον ἄτοπα συμπεράσματα καὶ νὰ γίνῃ παραίτιος τῆς τιμωρίας ἀνευθύνων προσώπων· ὑποτεθείσθω λ. χ. ὅτι ὁ Α δίδει τῷ Β ἐντολὴν νὰ κλέψῃ τὸν χρυσοῦν δακτύλιον τοῦ Γ, ὃν γινώσκει ὁ Α ὅτι ὁ Γ φυλάττει εἰς ὡρισμένον μέρος ὅπερ ὑποδεικνύει τῷ Β. Δυστυχῶς ὁ Γ μετὰ τὴν δοθεῖσαν ἐντολὴν τοῦ Α πρὸς τὸν Β φέρει διαρκῶς ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτοῦ τὸν δακτύλιον καὶ ὁ Β ἵνα ἀφαιρέσῃ αὐτὸν ἀπὸ τὸν Γ ἀναγκάζεται νὰ προσβάλῃ καὶ νὰ κακοποιήσῃ αὐτὸν θανατηφόρως ἐν δημοσίᾳ τινὶ ὁδῷ ὅπου συνηντήθησαν. Ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ Β φέρει ἅπαντα τὰ χαρακτηριστικὰ λῃστείας. Ἀλλ' ὅμως ἐὰν ἐκ τῶν ἀνακρίσεων βεβαιωθῇ ὅτι ὁ Α οὐδόλως διενοεῖτο νὰ ἐκτελέσῃ ὁ Β τὴν κλοπὴν ὅπως συνέβη, ἐὰν βεβαιωθῇ ὅτι ὁ Α διέκειτο φιλικῶς πρὸς τὸν Γ, ὃν ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἤθελε συναινέσει νὰ ἴδῃ κακοποιούμενον, ἐὰν βεβαιωθῇ ὅτι ὁ Α ἔδωκε τὴν εἰρημένην ἐντολὴν τῷ Β, ἔχων τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ Γ οὐδέποτε ἤθελε φέρει μεθ' ἑαυτοῦ τὸν δακτύλιον κτλ., εἶναι δίκαιον, καίπερ τοιούτων ὑπαρχουσῶν ἀποδείξεων, νὰ χαρακτηρισθῇ ὁ Α ὡς ἠθικὸς αὐτουργὸς τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ Γ λῃστείας, διότι δὲν ἐξήρεσε ρητῶς ἐκ τῶν ὁδηγιῶν αὐτοῦ πᾶσαν προσωπικὴν προσβολὴν τοῦ Γ; Ἐὰν στενῶς ἑρμηνεύσωμεν τὸ γράμμα τοῦ νόμου δέον νὰ δεχθῶμεν τὴν προσωπικὴν προσβολὴν τοῦ Γ ὡς ἀναγκαῖον μέσον πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς δοθείσης τῷ Β ἐντολῆς καὶ τὸν Α ὡς συνυπεύθυνον αὐτῆς. Πλὴν ἐκ τῶν εἰρημένων καταφαίνεται, νομίζομεν, ἀρκούντως πόσον ἄδικος ἤθελεν ἀποβῇ τοιαύτη τις ἑρμηνεία τοῦ νόμου. Πρὸς ἀποφυγὴν αὐτῆς προέτεινεν ὁ Kitka Archiv d. Crim. R 1885 σελ. 584 ὅπως ἐν τῇ § 1 τοῦ ἄρθρου 58 προστεθῶσιν αἱ λέξεις «*τὸ ὁποῖον προέβλεπον ἢ ἠδύναντο νὰ προϊδωσιν ὅτι*» κτλ.

τουργῶν καὶ τῶν συστασιωτῶν κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἐν ταῖς § § 1 καὶ 2 τοῦ ἄρθρ. 58 περιπτώσεις, δέον νὰ ἀναδράμωμεν εἰς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 40, καὶ συμφώνως πρὸς αὐτὴν νὰ δεχθῶμεν ὅτι οὗτοι ἐσκόπουν τὸ γενόμενον ἀποτέλεσμα, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ἡ βεβαιότης ἢ ἡ πιθανότης ὅτι ὁ σκοπὸς αὐτῶν ὡρισμένως καὶ ἀποκλειστικῶς ἔτεινεν εἰς ἄλλο ἀξιόποινον ἀποτέλεσμα [1]).

§ 147. Ἐὰν ἀντὶ τῆς μελετηθείσης ἀξιοποίνου πράξεως ἐξετελέσθη ἑτέρα οὐδεμίαν ἔχουσα συνάφειαν, διότι οὔτε ὡς μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς μελετηθείσης χρησιμεύει οὔτε ἀναγκαῖον εἶναι ἢ σύνηθες ἢ εὐπρονόητον ἐπακολούθημα, ἐλλείπει πᾶς σύνδεσμος μεταξὺ τῆς πραχθείσης καὶ τῆς μελετηθείσης, ἑπομένως καὶ ἡ εὐθύνη τοῦ ἀμέσως ἐκτελέσαντος δὲν εἶναι δίκαιον νὰ ἐπιβαρύνῃ τὸν ἠθικὸν αὐτουργὸν ἢ τοὺς συστασιώτας. Ὅθεν οἱ ἀμέσως μὲν ἐκτελέσαντες τὴν ἀξιόποινον πρᾶξιν εἰσὶ τιμωρητέοι ὡς αὐτουργοί, διὰ τῆς ποινῆς ἣν αὕτη συνεπάγεται, τὰ δὲ λοιπὰ πρόσωπα ἤτοι ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς καὶ οἱ μὴ συμπράξαντες συστασιῶται ὑποβάλλονται εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀποπείρας τῆς μελετηθείσης πράξεως, δεχομένου τοῦ νόμου ἐφαρμοστέαν καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 48 τοῦ ποιν. νόμου, καθ' ἣν, ὁ δοὺς διαταγήν, ἢ παραγγελίαν εἰς ἄλλον πρὸς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος, ἢ διὰ βίας, ἢ δι' ἀπειλῶν, ἢ δι' ὑποσχέσεως ἢ χορηγήσεως μισθοῦ προτρέψας αὐτόν, τιμωρεῖται ὡς ἔνοχος ἀποπείρας μόνον τῆς ἐνταλθείσης ἢ μελετηθείσης, ἀλλὰ μὴ ἐκτελεσθείσης πράξεως [2]).

---

[1]) Arnold Archiv d. Crim R. 1844 σελ. 191.

[2]) Τὸ ἄρθρ. 59 διατάσσον ὅτι οἱ ἠθικοὶ αὐτουργοὶ καὶ οἱ συστασιῶται ὑποβάλλονται *εἰς τὴν ποινὴν τῆς ἀποπείρας*, δὲν ὁρίζει εἰδικώτερον τίνος πράξεως ἀποπείρας, τῆς ἐκτελεσθείσης ἢ τῆς μελετηθείσης, ἀλλ' ὅμως οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας τῆς μελετηθείσης πράξεως τιμωροῦνται, ὡς ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ἄρθρ. 48 μετὰ τοῦ ἐν λόγῳ ἄρθρ. 59 ἐξάγεται, καὶ ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς τῶν διατάξεων αὐτοῦ μετὰ τῆς σχετικῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 62 τοῦ βαυαρικοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1831, καὶ ἄρθρ. 48 βαυαρικοῦ ποιν. νόμου τοῦ 1813, ἐν οἷς ρητῶς λέγεται ὅτι οἱ ἐν τῇ § 3 τοῦ ἄρθρ. 46, καὶ οἱ ἐν τῷ ἄρθρ. 57 μνημονευόμενοι τιμωροῦνται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας «der beabsichtig-

§ 148. Οὐδεμιᾶς ἐν τῷ νόμῳ γενομένης μνείας περὶ τοῦ λόγου ἐξ οὗ προῆλθεν ἡ ὑπὸ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ ἢ τοῦ συστασιώτου ἐκτέλεσις ἄλλης ἐκτὸς τῆς συμφωνηθείσης πράξεως δυνάμεθα τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 59 § 1 νὰ ἐφαρμόσωμεν πρὸς λύσιν τοῦ ἀναφυομένου ζητήματος ὅταν ὑπὸ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ ἢ ὑπό τινος τῶν συστασιωτῶν ἕνεκα πλάνης ἡ μελετηθεῖσα πρᾶξις δὲν ἐξετελέσθη κατὰ τοῦ ἀντικειμένου καθ' οὗ συνεφωνήθη [1]). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς καὶ οἱ συστασιῶται οἱ μὴ συμπράξαντες κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν εἰσὶ τιμωρητέοι κατὰ τὸ ἄρθρ. 59 διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας [2]).

§ 149. Ἐὰν ἡ μελετηθεῖσα πρᾶξις ἐξετελέσθη μὲν ἀλλὰ δι' ὑπερβάσεως τῶν τεταγμένων ὁρίων, συνοδευομένη τουτέστι μετὰ περιστάσεων ἐπιβαρυνουσῶν ἢ ἐπιτεινουσῶν τὴν ποινήν, γεννᾶται τὸ ζήτημα ἂν ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς ὡς καὶ οἱ μὴ συμπράξαντες

---

ten That». Οἱ μὴ δεχόμενοι ὡς ἀξιόποινον τὴν ἠθικὴν αὐτουργίαν, ὅταν αὕτη μείνῃ ἀτελεσφόρητος, ἐννοεῖται ὅτι ἀποδοκιμάζουσι καὶ τὴν καταγινωσκομένην ποινὴν τῆς ἀποπείρας. Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 52 σελ. 294—296.—Bernez Grundsätze σελ. 33.—Oppenhoff Strafgstzb. ἄρθρ. 48 nº 7 καὶ 25.

[1]) Ὁ Α λ. χ. πείθει τὸν Β νὰ φονεύσῃ τὸν Γ, ἀλλ' ὁ Β ἀντὶ νὰ φονεύσῃ τὸν Γ ἐκ παραδρομῆς φονεύει τὸν Δ, ἐκλαβὼν αὐτὸν ὡς τὸν Γ, ἢ ὁ Α δίδει ἐντολὴν εἰς τὸν Β νὰ θέσῃ πῦρ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ τοῦ Α ἀχυραποθήκην ὅπως ὠφεληθῇ τὴν ἀποζημίωσιν τὴν ὑπὸ τῆς ἀσφαλιστικῆς ἑταιρίας καταβλητέαν, ἀλλ' ὁ Β ἐκ πλάνης θέτει τὸ πῦρ εἰς τὴν ἀχυραποθήκην τοῦ Γ.

[2]) Περὶ τοῦ ζητήματος διαφωνοῦσιν οἱ συγγραφεῖς. Ὁ Berner Grundsätze § 33 δέχεται ὅτι ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς εἶναι ἔνοχος τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ τελεσθέντος ἀδικήματος, διότι ὁ ἄμεσος αὐτουργὸς εἶναι τὸ ὄργανον τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ, καὶ πᾶσα διὰ τοῦ ὀργάνου τούτου πλημμελῶς λειτουργήσαντος τελεσθεῖσα πρᾶξις ἐπιβαρύνει αὐτόν.—Ὅρ. καὶ Oppenhoff Strafgesetzb ἄρθρ. 47 nº 44.—Geyer Holtzendorff's Handb. II σελ. 360. —Ὁ Schütze (Theilnahme § 44 σελ. 270) φρονεῖ ὅτι ἡ ἐκτελεσθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ πρᾶξις καταλογιστέα ἐστὶν εἰς τὸν ἠθικὸν αὐτουργὸν ὡς ἐξ ἀμελείας αὐτοῦ προελθοῦσα. ὅρ. καὶ Schwarze Commentar Excurs XI ἄρθρ. 40—50 σελ. 134.—Kohler Studien aus d. Strafrecht σελ. 141. Τὴν ἐν τῷ κειμένῳ γνώμην ἀσπάζεται ὁ Gessler Dolus σελ. 240 σημ. 3.—Geib Lehrb. II § 106 σελ. 349.

συστασιῶται εὐθύνωνται διὰ τὴν οὕτω πως ὑπὸ τῶν ἀμέσων αὐτουργῶν ἐκτελεσθεῖσαν πρᾶξιν, ἢ μόνον καθόσον ἐν αὐτῇ περιέχεται ἡ μετ' αὐτῶν μελετηθεῖσα.

Οἱ ἀρχαιότεροι νομοδιδάσκαλοι καὶ ἰδίως οἱ Ἰταλοὶ ποινικολόγοι ἐπρέσβευον, ὅτι τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος ἐπιτυγχάνομεν διακρίνοντες ἐὰν ἡ μεθ' ὑπερβάσεως ἐκτέλεσις τῆς μελετηθείσης πράξεως ἤρτητο ἐκ τῆς θελήσεως ἁπλῶς τοῦ ἐπιχειρήσαντος αὐτήν, καὶ τοῦτο ἠδύναντο νὰ προίδωσιν ἢ καὶ προεῖδον ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς ἢ οἱ λοιποὶ συστασιῶται, ἢ ἐὰν οὐδέτερον ἦν δυνατὸν νὰ συμβῇ. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἐφρόνουν κατ' ἴσον βαθμὸν ἀξιόποινον τόν τε πράξαντα καὶ τὸν ἠθικὸν αὐτουργὸν ἢ τοὺς λοιποὺς συστασιώτας διὰ τὴν τελεσθεῖσαν πρᾶξιν, ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει τοὐναντίον ἐκήρυττον τὸν μὲν πράξαντα ὑπεύθυνον διὰ τὴν γεγενημένην καθ' ὑπέρβασιν τῆς μελετηθείσης πρᾶξιν, τὸν δὲ ἠθικὸν αὐτουργὸν καὶ τοὺς συστασιώτας ἢ ἀπήλλασσον πάσης ποινῆς, ἢ ἐνόμιζον τιμωρητέους δι' ἠπιωτέρας ποινῆς (poena extraordinaria [1]).

Παρὰ τοῖς νεωτέροις ἐκράτησεν, ὡς εἴδομεν καὶ ἐν ταῖς ἀμέσως προηγουμέναις περιπτώσεσιν, ἡ ἀρχὴ ὅτι τῷ ἠθικῷ αὐτουργῷ καὶ τοῖς συστασιώταις δὲν εἶναι καταλογιστέα ἡ πρᾶξις ἧς δὲν συμμετέσχον τῆς ἐκτελέσεως ὁπωσδήποτε, ἀλλ' ἥτις εἶναι τὸ προϊὸν τῆς αὐτοβούλου ἀποφάσεως καὶ ἐνεργείας τοῦ ἐκτελέσαντος αὐτὴν ἀμέσου αὐτουργοῦ.

Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐφαρμόζων ὁ ἡμέτερος νομοθέτης καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος ὁρίζει ὅτι ἐὰν ἡ μελετηθεῖσα πρᾶξις ἐξετελέσθη δι' ὑπερβάσεως τῶν τεταγμένων ὁρίων μὲ περιστάσεις ἐπιβαρυνούσας καὶ οὐσιωδῶς ἐπιτεινούσας τὴν ποινήν, διὰ τὰς ἐπιβαρυντικὰς ταύτας περιστάσεις δὲν εὐθύνονται οἱ ἠθικοὶ αὐτουργοὶ καὶ οἱ μὴ συμπράξαντες κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν συστασιῶται. Οὕτω λ. χ. ἐὰν ἀπεφασίσθη ἡ παράνομος κατακράτησις προσώπου τινὸς ἐφ' ὡρισμένον τινὰ χρόνον (ἄρθρ. 322 ποιν. νόμου), οἱ δὲ ἐνεργήσαντες αὐτὴν κατεκράτησαν τὸ συλληφθὲν πρόσωπον πλέον τοῦ

---

[1]) Geib Lehrbuch II § 107 σελ. 353.—Hälschner System I σελ. 353.

συμπεφωνημένου χρόνου, ἡ ἐπιβαρυντικὴ αὕτη αἰτία τῆς ποινῆς δὲν ἰσχύει καὶ διὰ τοὺς ἠθικοὺς αὐτουργοὺς καὶ συναιτίους τῆς συστάσεως. Ἐὰν ἐδόθη εἴς τι πρόσωπον ἡ ἐντολὴ τῆς ἀπαγωγῆς γυναικὸς ἐπὶ σκοπῷ γάμου, ἢ συναπεφασίσθη μεταξὺ δύω προσώπων ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἐγκλήματος αὐτοῦ (ἄρθρ. 331), ὁ δὲ ἀναδεχθεὶς τὴν ἐκτέλεσιν πράξῃ βιασμὸν κατὰ τῆς ἀπαχθείσης, ἐπενεγκόντα τὸν θάνατον αὐτῆς (ἄρθρ. 273), ὁ δοὺς τὴν ἐντολήν, ἢ ὁ μὴ συμπράξας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἀμέσως συστασιώτης δὲν εὐθύνεται διὰ τὸ ἐπιβαρυντικὸν αὐτὸ συμβεβηκός [1]).

Ἐπίτασις τῆς ποινῆς τῶν ἀρχηγῶν καὶ ὁδηγῶν τῆς συστάσεως.

Ἄρθρον 60.

Ὅσοι κατὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ ἄρθρ. 57 ἔδωκαν πρῶτοι ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐγκληματικὴν ἕνωσιν καὶ τὴν ἔφερον εἰς πέρας (οἱ ἀρχηγοί), καὶ ὅσοι αὐτοπροσώπως διεύθυναν τὴν ἐπιχείρησιν (οἱ ὁδηγοί), τιμωροῦνται ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς νομίμου ποινῆς αὐστηρότερον παρὰ τοὺς κοινοὺς συναιτίους, κατὰ τῶν ὁποίων ἐπιμετρεῖται ἡ ποινὴ ἐντὸς τῶν αὐτῶν ὁρίων ἀναλόγως μὲ τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος τῆς συνεργείας των.

§ 150. Ἐκ τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν σύστασιν μελῶν διακρίνονται οἱ *ἀρχηγοὶ* καὶ οἱ *ὁδηγοί*. Ἀρχηγοὶ καλοῦνται «*ὅσοι ἔδωκαν πρῶτοι ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐγκληματικὴν ἕνωσιν καὶ ἔφερον αὐτὴν εἰς πέρας*». Ἐν τῇ συστάσει ὑποτίθεται ὑπάρχουσα, ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω εἴρηται, μία καὶ ἡ αὐτὴ ἀπόφασις παρ' ἅπασι τοῖς συστα-

---

[1]) Henke Handb. I σελ. 530.—Köstlin Revision § 147. System § 100 σελ. 329.—Berner Grundsatze σελ. 40.—Dollmann Strafgesetzb I ἄρθρ. 52, σελ. 295. — Berner Theilnahme σελ. 471.—Rossi Traité liv. II ch. XXXVI σελ. 371.—Chauveau—Hélie Code pénal I n⁰ 646.

σιώταις πρὸς ἐπιτυχίαν ὡρισμένου σκοποῦ καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἐκ προσωπεῖ αὐτήν, πλὴν ἡ τοιαύτη ἀπόφασις δὲν ἀπαιτεῖται ὅπως ᾖ τὸ σύγχρονον ἀποτέλεσμα τῆς πρὸς διάπραξιν ὡρισμένου ἐγκλήματος σκέψεως ἁπάντων τῶν συστασιωτῶν· τοὐναντίον ἐὰν ἀνατρέξωμεν εἰς τὴν γένεσιν τῆς συστάσεως, παρατηροῦμεν, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ὅτι ἡ ἰδέα τῆς καταρτίσεως αὐτῆς εἶναι τὸ προϊὸν τῆς ἀποφάσεως ὡρισμένου προσώπου, περὶ ὃ ὡς κέντρον τῆς ἐν γένει ἐνεργείας, προσέρχονται οἱ λοιποί, ἀποδεχόμενοι καὶ οἰκειοποιούμενοι τὴν παρ' αὐτοῦ κατὰ πρῶτον ληφθεῖσαν ἀπόφασιν καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτῆς μετ' ἐκείνου συνταυτίζοντες. Τὰ τοιαῦτα πρόσωπα, ἅτινα τὴν πρώτην ἀφορμὴν πρὸς καταρτισμὸν τῆς συστάσεως ἔδωκαν, φέρουσι μείζονα εὐθύνην καὶ εἰσὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἄξια αὐστηροτέρας τιμωρίας, διὸ ἐπιβάλλεται μὲν αὐτοῖς ἡ συνήθης ποινή, ἣν πρὸς τιμωρίαν τοῦ πραχθέντος ἀδικήματος ὁρίζει ὁ νόμος, ἀλλ' ἐπιτείνεται ἐντὸς τῶν τεταγμένων ὁρίων εἰς βαθμὸν ἀνώτερον τοῦ διὰ τοὺς κοινοὺς συναιτίους ὁρισθησομένου. Ἐπίσης καὶ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐκ συστάσεως ἀποφασισθείσης κολασίμου πράξεως, ὁτὲ μὲν ἕνεκα τοῦ εἴδους αὐτῆς, ὁτὲ δὲ ἕνεκα διαφόρων ἄλλων λόγων, δὲν δύνανται νὰ ὦσιν ἐξ ἴσου ἐνεργὰ ἅπαντα τὰ συμμετασχόντα πρόσωπα, ἀλλὰ τινὰ μὲν ἀναλαμβάνουσιν ἀμέσως τὴν ἐπιχείρησιν τῆς πράξεως, ἄλλα δὲ συμπαρίστανται κατ' αὐτήν, ἐμμέσως συμπράττοντα μετ' ἐκείνων. Καὶ τὰ πρόσωπα αὐτά, ἅτινα αὐτοπροσώπως διηύθυναν τὴν ἐπιχείρησιν καὶ καλοῦνται *ὁδηγοί*, δέχεται ὁ νόμος ὅτι εἰσὶν ἄξια τιμωρίας δι' ἰσοβάθμου πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς ποινῆς. διότι διὰ τῆς ἀμέσου αὐτῶν ἐνεργείας πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς κολασίμου πράξεως μείζονα τῶν λοιπῶν συναιτίων ἐξεδήλωσαν ἐπίτασιν τῆς κακοβούλου προαιρέσεως [1]).

Ἠπιώτερον τῶν ἀρχηγῶν καὶ ὁδηγῶν τιμωροῦνται οἱ λοιποὶ συναίτιοι τῆς συστάσεως, πλὴν ἀλλ' ὅμως καὶ κατὰ τὸν ὁρισμὸν τῆς ποινῆς αὐτῶν ὀφείλει ὁ δικαστὴς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν, κατὰ ρη-

---

[1]) Berner Theilnahme 393. 427. 454.—Feuerbach Lehrbuch § 113.

τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 60, *τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος τῆς συνεργείας αὐτῶν*, καὶ ἀναλόγως αὐτῆς νὰ ὁρίσῃ τὸν βαθμὸν τῆς καταγνωστέας ποινῆς, ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου τεταγμένων ὁρίων.

Ποινὴ τῶν συστασιωτῶν παραλειφθείσης τῆς ἐκτελέσεως τῆς πράξεως.

Ἄρθρον 61.

Παραλειφθείσης παντάπασι τῆς συμφωνηθείσης πράξεως, ἀλλ' οὐχὶ ἐξ ἐλευθέρας θελήσεως τῶν συστασιωτῶν, τιμωροῦνται ὅ,τε ἀρχηγὸς καὶ οἱ λοιποὶ συναίτιοι διὰ τὴν γενομένην ἕνωσιν ὡς δι' ἀπόπειραν τῆς συμφωνηθείσης πράξεως.

§ 151. Ἐὰν μόνη ἡ τῆς συστάσεως συγκρότησις ἀρκῇ πρὸς τιμωρίαν τῶν συστασιωτῶν, ἢ τοὐναντίον ἐὰν ἀπαιτῆται ἀρχὴ ἐκτελέσεως τοῦ ἀποφασισθέντος ἐγκλήματος, ὑπάρχει διαφωνία. Τινὲς φρονοῦσιν ὅτι ἡ συγκρότησις μόνη τῆς συστάσεως δὲν εἶναι τὸ παράπαν τιμωρητέα, ἅτε ἀποτελοῦσα ἁπλῆν ἀπόφασιν τῶν συστασιωτῶν πρὸς ἐκτέλεσιν ὡρισμένης κολασίμου πράξεως· ἑπομένως ὡς ὅταν τις τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικήματος ἀποφασίσῃ, δὲν εἶναι τιμωρητέος, ἐν ὅσῳ δὲν ἐπιχειρήσῃ πρᾶξιν ἐξωτερικὴν σκοποῦσαν τὴν ἐπιτέλεσιν αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς συστάσεως, καθ' ἣν πλείονες συντρέχουσι πρὸς ἐκτέλεσιν μελετωμένης κολασίμου πράξεως, τ' ἀπαρτίζοντα αὐτὴν μέλη εἰσὶν ἀπηλλαγμένα πάσης ποινῆς, ἐν ὅσῳ δὲν ἐπελήφθησαν ὁπωσδήποτε τῆς ἐκτελέσεως, ἐν ὅσῳ διὰ τῆς συγκροτήσεως τῆς συστάσεως οὐδὲν ἕτερον ἔπραξαν ἢ νὰ δηλώσωσι τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν πρὸς ἐπιχείρησιν τῆς μελετωμένης ἀξιοποίνου πράξεως [1]).

---

[1]) Mittermaier Feuerbach's Lehrb. § 47, σημ. VI. — Heffter Lehrb. § 87.—Schwarze Commentar Excurs XI ἄρθρ. 47—50. — Hälschner System I § 97, σελ. 397, ὅστις ποιεῖται διάκρισιν μεταξὺ τῶν συστασιωτῶν, τῶν ὑποσχεθέντων ὡρισμένην τινὰ ἐνέργειαν κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν τῆς

Ἐκ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ὁρμώμενοι ἄλλοι δέχονται ὅτι δὲν ἁρμόζει μέν, ἐν ὅσῳ δὲν ἐγένετο ἀρχὴ τῆς ἐκτελέσεως, νὰ τιμωρηθῶσιν οἱ συστασιῶται διὰ τῶν κατὰ τοῦ μελετωμένου ἀδικήματος καταγνωστέων ποινῶν, ἀλλ' ὅμως δὲν εἶναι δίκαιον νὰ μείνωσι καὶ ἐντελῶς ἀτιμώρητοι. Ἡ σύστασις, κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν, ἀπειλοῦσα τὴν διατάραξιν τῆς κοινῆς εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας διὰ τῆς ἐπικειμένης ἐκτελέσεως τοῦ ἀποφασισθέντος ἀδικήματος, ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον ἀστυνομικὸν πταῖσμα καὶ οἱ ἔνοχοι αὐτοῦ εἰσὶ τιμωρητέοι δι' ἀναλόγου ποινῆς [1]). Πολλοὶ τέλος φρονοῦσιν ὅτι ὁ καταρτισμὸς συστάσεως δέον νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀξιόποινος ἀπόπειρα τοῦ σκοπουμένου ἐγκλήματος [2]).

Τὴν γνώμην αὐτῶν ἀποδεχόμενος καὶ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ὁρίζει ὅτι ὁ ἀρχηγὸς καὶ οἱ συναίτιοι συστάσεως τιμωροῦνται ὡς ἔνοχοι ἀποπείρας τῆς συμφωνηθείσης πράξεως, ἐὰν ἡ ἐκτέλεσις αὐτῆς παρελείφθη οὐχὶ ἐξ ἐλευθέρας βουλήσεως τῶν συστασιωτῶν. Ἀλλ' ἡ διάταξις αὕτη ὁμολογουμένως ἀντίκειται τῇ ἐν ἄρθρῳ 47 καθιερωθείσῃ ἀρχῇ, καθ' ἣν πρὸς ὕπαρξιν ἀποπείρας ἀδικήματος ἀπαιτεῖται ἡ ἐπιχείρησις ἐξωτερικῆς πράξεως περιεχούσης ἀρχὴν ἐκτελέσεως. Ὡς ἀρχὴν ἐκτελέσεως δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκλάβωμεν τὴν ἐκ συστάσεως γενομένην συμφωνίαν πρὸς ἐκτέλεσιν ὡρισμένου τινὸς ἀδικήματος. Ἐν ὅσῳ οὐδεὶς τῶν συστασιωτῶν ἐπεχείρησεν ὁπωσδήποτε πρᾶξίν τινα ἄγουσαν εἰς τελεσιουργίαν τοῦ ἐγκλήματος, διὰ τῆς συστάσεως αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν ἐκδηλοῦται ἡ ἁπλῆ τῶν συστασιωτῶν ἀπόφασις πρὸς ἐκτέλεσιν ὡρισμένου ἀδικήματος καὶ ἡ γενομένη συμφωνία πρὸς ἀμοιβαίαν ὑποστήριξιν, ἅτινα δυνατὸν ἴσως νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς προπαρασκευαστικαὶ

κολασίμου πράξεως, καὶ οἵτινες εἰσὶ τιμωρητέοι ἐὰν ἐγένετο ἀρχὴ ἐκτελέσεως, καὶ τῶν συστασιωτῶν, οἵτινες περιωρίσθησαν ἁπλῶς εἰς προτροπὴν ἄλλων, οὓς νομίζει τιμωρητέους διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας.

[1]) Berner Theilnahme σελ. 413. — Cucumus ἐν Archiv d. Crim. R. XIV σελ. 9—11.

[2]) Henke Handb. I. σελ. 276.—Köstlin System § 106, σελ. 352. — Zirkler Archiv d. Crim. R. 1839, σελ. 449 ἑπόμ.—Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ. 52.

πράξεις πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μελετωμένου ἐγκλήματος οὐδέποτε ὅμως ὡς ἀπόπειρα αὐτοῦ.

Πραγματευόμενον τὸ ἄρθρον 61 περὶ τῆς περιπτώσεως καθ' ἣν ἡ ἐκτέλεσις τῆς κολασίμου πράξεως παρελείφθη οὐχὶ ἐξ ἐλευθέρας βουλήσεως τῶν συστασιωτῶν,καὶ χαρακτηρίζον ταύτην ὡς ἀπόπειραν τοῦ συμφωνηθέντος ἀδικήματος, ὑποδεικνύει ἐμμέσως τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος καθ' ἣν περίπτωσιν ἐξ ἐλευθέρας βουλήσεως τῶν συστασιωτῶν παρελείφθη ἡ ἐκτέλεσις τῆς συμφωνηθείσης πράξεως· διότι ὁρμώμενοι ἐκ τῆς ἐν τῷ νόμῳ ἡμῶν παραδεδεγμένης ἀρχῆς ὅτι ὁ καταρτισμὸς τῆς συστάσεως ἀποτελεῖ ἀπόπειραν τοῦ δι' αὐτῆς συμφωνηθέντος ἀδικήματος οὗ ἀκουσίως παρελείφθη ἡ ἐκτέλεσις ὀφείλομεν ἀναγκαίως νὰ συνδυάσωμεν τὴν διάταξιν ταύτην μετὰ τῆς τοῦ ἄρθρ. 51 περὶ ἀποπείρας, δι' οὗ ὁρίζεται ὅτι ἡ ἀπόπειρα, ἥτις οὐχὶ ἐκ τύχης ἢ δι' ἐξωτερικὰ ἐμπόδια, ἀλλ' ἕνεκεν ἑκουσίας παραιτήσεως τοῦ πράττοντος δὲν ἐξετελέσθη,μένει ἐντελῶς ἀτιμώρητος [1]). Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ δὲ τῶν διατάξεων τῶν εἰρημένων ἄρθρων ἐξάγεται ὅτι ἡ σύστασις μένει ἀτιμώρητος ἐὰν ἑκουσίως παρῃτήθησαν τὰ συγκροτοῦντα αὐτὴν μέλη.

Ἀποχὴ τῶν συστασιωτῶν ἀπὸ τῆς συμπράξεως πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος.

Ἄρθρον 62.

Ἐὰν ἐκτελεσθῇ μὲν ἡ συμφωνηθεῖσα πρᾶξις, δὲν συνήργησε δὲ συστασιώτης τις οὔτε πρὶν ἐκτελεσθῇ, οὔτε ἐνῷ ἐξετελεῖτο αὕτη, ὁ τοιοῦτος τιμωρεῖται· 1) ἐὰν ἦτο τῆς συστάσεως ἀρχηγός, ὡς ἁπλοῦς μόνον αὐτουργός· 2) ἐὰν ἦτον ἁπλοῦς τῆς συστάσεως συναίτιος, μὲ τὴν ποινὴν τῆς ἀποπείρας τῆς πράξεως ἐκείνης.

Ἄρθρον 63.

Ἐὰν κατὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ προηγουμένου ἄρθρου ὁ

[1]) Köstlin System I § 108, σελ. 253.—Zachariae Versuch 11 σελ. 268

συστασιώτης, πρὶν τῆς ἐκτελέσεως τῆς πράξεως, καταστήσῃ δῆλον εἰς τοὺς λοιπούς, ὅτι ἀφίσταται ἐκ τῆς συστάσεως, τιμωρεῖται μὲ τὴν ποινὴν τῆς ἀποπείρας τῆς συμφωνηθείσης πράξεως.

Ἄρθρον 64.

Μένει ἀτιμώρητος πᾶς συναίτιος συστάσεως, ὅστις ἀναγγείλει ταύτην εἰς τὴν ἀρχὴν τόσον ἐγκαίρως, ὥστε νὰ εἰμπορῇ νὰ προκαταληφθῇ ἡ ἀξιόποινος πρᾶξις.

Ἄρθρον 65.

Ἀτιμώρητος μένει ἐπίσης καὶ ὁ ἁπλοῦς συναίτιος, ὅστις δὲν συνήργησεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, καὶ ὄχι μόνον ἐδηλοποίησε καὶ πρὸ αὐτῆς τὴν παραίτησίν του εἰς τοὺς λοιπούς, ἀλλὰ καὶ ἐπροσπάθησε νὰ τοὺς ἀναχαιτίσῃ ἐκ τῆς ἐκτελέσεως. Ὁ ἀρχηγὸς ἐπὶ παρομοίᾳ ὑποθέσει τιμωρεῖται μὲ τὴν ποινὴν τῆς ἀποπείρας.

§ 152. Ἀφοῦ διὰ τοῦ ἄρθρου 61 ὡρίσθησαν τὰ περὶ τιμωρίας τῶν συναιτίων συστάσεως, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ ἐκτέλεσις τῆς μελετηθείσης πράξεως ἀκουσίως παρελείφθη, ἐν τοῖς ἄρθροις 62—65 [1]) προϋποτίθεται ἐκτελεσθεῖσα ἡ μελετηθεῖσα πρᾶξις καὶ ἐξετάζεται τὸ ἀξιόποινον τῶν συστασιωτῶν, ὅσοι δὲν συνέπραξαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς, εἴτε ἄνευ ρητῆς παραιτήσεως ἀπὸ τῆς συστάσεως, εἴτε προηγηθείσης τοιαύτης.

Ἐὰν ἄνευ προηγηθείσης ρητῆς παραιτήσεως ἀπὸ τῆς συστάσεως τινὲς τῶν συστασιωτῶν δὲν συνέπραξαν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μελετηθέντος ἀδικήματος, διακρίνων ὁ νόμος ἐν ἄρθρ. 62 τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς συστάσεως ἀπὸ τοὺς ἁπλοῦς συναιτίους, ὁρίζει ὅτι ἐκεῖνοι μὲν τιμωροῦνται ὡς ἁπλοῖ αὐτουργοί, οὗτοι δὲ ὡς ἔνοχοι

[1]) Βαυαρ. Νομοσχ. 1831 ἄρθρ. 66. 67.

ἀποπείρας τῆς ἐκτελεσθείσης πράξεως. Ὁ λόγος τῆς τοιαύτης διακρίσεως ἔγκειται, νομίζομεν, εἰς τὴν διάφορον σχέσιν ἐν ᾗ δέχεται ὁ νόμος διατελοῦντα τὰ πρόσωπα τὰ συγκροτοῦντα τὴν γενομένην σύστασιν. Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς συστάσεως, οἵτινες πρῶτοι ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὴν συγκρότησιν αὐτῆς δύνανται πάνυ εὐλόγως νὰ ὑποληφθῶσιν ὡς οἱ ἠθικοὶ αὐτουργοὶ τῆς ἐκτελεσθείσης ὑπὸ τῶν λοιπῶν συστασιωτῶν πράξεως κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς § 3 τοῦ 56 ἄρθρου, ὅθεν καὶ ἂν ἀμέσως δὲν συνέπραξαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς, ἡ προηγηθεῖσα ὅμως αὐτῶν ἐνέργεια λογίζεται ὡς ἡ κυρία παραγωγὸς αἰτία τοῦ ἀδικήματος. Ἡ ἔλλειψις τῆς ἀμέσου αὐτῶν συμπράξεως δύναται ν' ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς τῆς βαρυτέρας ποινῆς τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 60 καταγνωστέας, οὐχὶ ὅμως καὶ τῆς ποινῆς ἣν ὡς αὐτουργοὶ τῆς πράξεως ἐπισύρουσι καθ' ἑαυτῶν. Ἐπὶ τῶν ἁπλῶν ὅμως συναιτίων, οἵτινες διὰ τῆς προσελεύσεως μόνον αὐτῶν εἰς τὴν σύστασιν συνετέλεσαν εἰς συγκρότησιν αὐτῆς, ὑποτίθεται ἐκ τῆς μὴ συμπράξεως αὐτῶν πρὸ ἢ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τῆς κολασίμου πράξεως ὅτι διεσπάσθη ὁ σύνδεσμος ὁ συνέχων αὐτοὺς μετὰ τῶν λοιπῶν συστασιωτῶν, ἕνεκα δὲ τούτου λογίζονται ὑπεύθυνοι, μόνον ἐφ' ὅσον διετέλεσαν ἐνεργὸν ἔχοντες μέρος ἐν τῇ συστάσει, ἤτοι ἐφ' ὅσον ἐμελέτησαν μόνον τὴν ἐκτέλεσιν τῆς κολασίμου πράξεως μετὰ τῶν ἄλλων συστασιωτῶν, μεθ' ὧν ὅμως ἠρνήθησαν καὶ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν νὰ συμπράξωσι. Τὴν τοιαύτην αὐτῶν ἐνέργειαν ἧττον ἀξιόποινον καὶ ἠπιώτερον τιμωρητέαν ἐκλαμβάνων ὁ νόμος ἐπιβάλλει αὐτοῖς τὴν ποινὴν τῆς ἀποπείρας [1]). Ἀλλ' ὅμως ἐκ τῆς ἐπιβαλλομένης ποινῆς ὁρμώμενοι ὅλως ἄτοπόν ἐστι νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ πράγματι οὗτοι περιωρίσθησαν εἰς ἁπλῆν ἀπόπειραν τῆς μελετηθείσης πράξεως, διότι ἡ ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἐκτέλεσις ἀρκεῖ ὅπως χαρακτηρίσῃ καὶ δι' αὐτοὺς τὴν πρᾶξιν ὡς τετελεσμένην.

§ 153. Ἐάν τις τῶν συστασιωτῶν δὲν συνέπραξεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μελετηθέντος ἀδικήματος, ἀφοῦ προηγουμένως ἐδήλωσε

---

[1]) Hufnagel Commentar ἄρθ. 81.—Zachariae Versuch I § 37,σελ.60.

τοῖς λοιποῖς ὅτι ἀφίσταται τῆς συστάσεως, εἴτε ἀρχηγὸς τῆς συστάσεως ὑπῆρξεν, εἴτε ἁπλοῦς συστασιώτης διετέλει, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας τῆς συμφωνηθείσης πράξεως, κατὰ ρητὴν τοῦ ἄρθρ. 63 διάταξιν.

Ἡ διὰ τοῦ ἄρθρου 63 καταγινωσκομένη ποινὴ κατὰ μὲν τῶν ἀρχηγῶν εἶναι λίαν ἠπία, κατὰ δὲ τῶν ἁπλῶν συστασιωτῶν μᾶλλον αὐστηρά. Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς συστάσεως εἰσὶν οἱ κυρίως ἐπιδράσαντες ἐπὶ τῶν λοιπῶν συστασιωτῶν καὶ προαγαγόντες τὴν ἀπόφασιν πρὸς τελεσιουργίαν τοῦ ἀδικήματος δι' ὅλων τῶν μέσων, δι' ὧν δύναταί τις ψυχολογικῶς νὰ προτρέψῃ ἕτερον πρόσωπον, εἴτε ὑποδεικνύων αὐτῷ τὰς ἐκ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἀδικήματος προσδοκωμένας ὠφελείας, εἴτε ἀποσοβῶν ἀπ' αὐτοῦ πάντα ἐνδεχόμενον ἐνδοιασμόν, εἴτε διεγείρων τὰ διάφορα αὐτοῦ πάθη. Δὲν εἶναι ἐπομένως δίκαιον νὰ τιμωρηθῶσιν οὗτοι διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας τῆς ἐκτελεσθείσης πράξεως, μόνον διότι πρὸ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς ἐδήλωσαν εἰς τοὺς λοιποὺς συστασιώτας ὅτι ἀφίστανται τῆς συστάσεως· ἐν ᾧ ἡ τοιάδε δήλωσις, εἰς πλείστας ὅσας περιπτώσεις, οὐδεμίαν ἐνδέχεται νὰ ἔχῃ ἐπίδρασιν πρὸς ἀποτροπὴν τῶν λοιπῶν ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς μελετηθείσης πράξεως, καὶ πρὸς ἐξουδετέρωσιν ἔστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον τῶν γενομένων ἐνεργειῶν παρὰ τοῖς λοιποῖς συστασιώταις πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μελετηθέντος ἀδικήματος. Ἐκτὸς τούτου ἡ τοιαύτη αὐτῶν δήλωσις δυνατὸν νὰ χρησιμεύσῃ ἐνίοτε ὡς ἁπλοῦν τέχνασμα, ὅπως ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς τῆς πλήρους ποινῆς τῆς ἐκτελεσθείσης πράξεως, ἐπιρρίπτουσα τὸ μεῖζον μέρος τῆς εὐθύνης εἰς τοὺς ἁπλοῦς συστασιώτας [1]). Ἡ δὲ κατὰ τῶν ἁπλῶν συστασιωτῶν ἐπιβαλλομένη ποινὴ τῆς ἀποπείρας ἀναντιρρήτως δείκνυται λίαν αὐστηρὰ παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἐν ἄρθρ. 62 § 2 ἐπιβαλλομένην κατὰ τῶν ἁπλῶν συναιτίων τῆς συστάσεως τῶν μὴ

---

[1]) Zachariae Versuch II § 268, σελ. 268 ὅστις πρεσβεύει ὅτι οἱ ἀρχηγοὶ ἁρμόζει νὰ τιμωρῶνται ὡς αὐτουργοὶ τῆς τελεσθείσης πράξεως, διὰ τῆς νομίμου ποινῆς εἰς βαθμὸν ἠπιώτερον, οἱ δὲ ἁπλοῖ συναίτιοι νὰ μένωσιν ἐντελῶς ἀτιμώρητοι· ὅρ. καὶ Köstlin Revision § 151, σελ. 570.

μετασχόντων οἱασδήποτε ἐνεργείας πρὸ ἢ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τῆς πράξεως. Ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς τῶν εἰρημένων ἄρθρων ἕπεται ὅτι οὐδὲν προσγίνεται ὄφελος εἰς τὸν συναίτιον συστάσεως, ὅστις οὐ μόνον δὲν συνέπραξεν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς μελετηθείσης πράξεως, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς ἐδήλωσε τοῖς λοιποῖς ὅτι ἀφίσταται, ἐν ᾧ ἡ δήλωσις αὐτοῦ ἐνδεχόμενον εἶναι, ὅταν ἡ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἀφορισθεῖσα αὐτῷ ἐνέργεια εἶναι σπουδαία, νὰ ἔχῃ μεγίστην ἐπίδρασιν πρὸς παρεμπόδισιν τῆς ἐκ συστάσεως μελετηθείσης πράξεως καὶ ἀναχαίτισιν τῶν λοιπῶν συστασιωτῶν ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως [1]).

154. Ὁ συνδυασμὸς τῶν ἄρθρ. 62 καὶ 63 μετὰ τοῦ ἄρθρ. 57 δύναται νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος περὶ τῆς ἐφαρμοστέας ποινῆς ἐάν τις τῶν συστασιωτῶν παρευρέθη μὲν εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως τῆς κολασίμου πράξεως, ἐδήλωσεν ὅμως ὅτι ἀρνεῖται νὰ παράσχῃ τὴν ὑποσχεθεῖσαν συνδρομήν. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δέον νὰ διακρίνωμεν ἐὰν ἡ δήλωσις ἐγένετο πρὸ πάσης ἐκτελέσεως τῆς κολασίμου πράξεως ἢ κατ' αὐτήν. Καὶ εἰ μὲν ἡ δήλωσις ἐγένετο πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐκτελέσεως φρονοῦμεν ἐφαρμοστέαν τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 63, τὴν ὁρίζουσαν τὴν ποινὴν τῆς ἀποπείρας τῆς συμφωνηθείσης πράξεως, διότι διὰ τῆς τοι-

[1]) Τὸ βαυαρικὸν νομοσχέδιον τοῦ 1831, ἐξ οὗ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἠρανίσθη τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 62 καὶ 63, διακρίνει ἐν τοῖς ἄρθρ. 65 καὶ 66 τὴν κατ' ἀμφοτέρας τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος περιπτώσεις καταγνωστέαν ποινήν. Ὁ συναίτιος συστάσεως, ὁ μὴ συμπράξας πρὸ ἢ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τῆς μελετηθείσης πράξεως, τιμωρεῖται κατὰ τὸ ἄρθρ. 65 διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας τοῦ ἀνωτέρου βαθμοῦ, ὁ δὲ συναίτιος ὁ δηλώσας ἐκτὸς τούτου τὴν ἀπὸ τῆς συστάσεως παραίτησιν αὐτοῦ τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς τοῦ κατωτέρου βαθμοῦ ἀποπείρας. Ὁ Berner (Theilnahme σελ. 179) ἀποδοκιμάζει ἐν γένει τὴν τιμωρίαν τῶν συστασιωτῶν ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἄρθρ. 63 διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας, δεχόμενος ὅτι δὲν εἰσὶ τιμωρητέοι, ἀφοῦ διὰ τῆς πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς μελετηθείσης πράξεως δηλωθείσης παραιτήσεως διέρρηξαν πᾶσαν πρὸς τὴν σύστασιν συνάφειαν καὶ φρονεῖ ὅτι ἡ τιμωρία αὐτῶν στερεῖται πάσης ἐπιστημονικῆς δικαιολογίας. Mittermaier z. Feuerbachs Lehrb. § 47. σημ. VII. — Ὅρ. τοὐναντίον HepP Archiv d. Crim. R. 1830. σελ. 53, ὑποστηρίζοντα τὴν διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας τιμωρίαν τῶν συστασιωτῶν.

αὐτης δηλώσεως τοῦ συστασιώτου ἐκλείπουσι καθ' ὁλοκληρίαν οἱ λόγοι οἱ ὑπαγορεύοντες τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ ὡς αὐτουργοῦ διὰ τῆς ποινῆς ἣν συνεπάγεται κατὰ τὸ ἄρθρ. 57 ἡ τελεσθεῖσα ἀξιόποινος πρᾶξις ὑπὸ τῶν λοιπῶν. Εἰ δὲ ἡ δήλωσις αὐτοῦ ἐγένετο ἀρξαμένης ἤδη τῆς ἐκτελέσεως, εἴτε ρητὴ ἦν, εἴτε εἰς ἄρνησιν τῆς ὑποσχεθείσης συνδρομῆς συνίστατο, δὲν ὑπάγεται εἰς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 63, ὅπερ ρητῶς ἀπαιτεῖ τὴν δήλωσιν τῆς παραιτήσεως ἀπὸ τῆς συστάσεως πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ὅθεν ἐφαρμοστέα ἐστὶν ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 57.

§ 155. Ὅταν ἐκτὸς τῆς δηλώσεώς τινος ἐκ τῶν συστασιωτῶν περὶ τῆς ἀπὸ τῆς συστάσεως παραιτήσεως, γίνῃ συγχρόνως ὑπ' αὐτοῦ καὶ οἱαδήποτε ἐνέργεια πρὸς ἀποτροπὴν τῶν λοιπῶν ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς μελετηθείσης ἀξιοποίνου πράξεως, διακρίνων ὁ νόμος ἐν ἄρθρ. 65 τοὺς συναιτίους τῆς συστάσεως ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς, ὁρίζει ὅτι οὗτοι μὲν τιμωροῦνται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας, ἐκεῖνοι δὲ ἀπαλλάσσονται πάσης ποινῆς.

Ὁ κύριος ὅρος ἐφ' οὗ ἡ τοῦ ἄρθρου 65 διάταξις στηρίζεται, ἤτοι ἡ πρὸς ἀποτροπὴν τῶν λοιπῶν συστασιωτῶν ὑπὸ τοῦ παραιτηθέντος γενομένη ἐνέργεια, ἐνδεχόμενον ἐνίοτε νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς ἐσφαλμένην ἐκτίμησιν τῶν περιστάσεων, καθ' ἃς ἡ τοιαύτη ἀποτροπὴ ἐνδείκνυται ὡς σπουδαίως γενομένη καὶ λυσιτελής. Μὴ ὑπάρχοντος εἰδικωτέρου χαρακτηρισμοῦ τῆς πρὸς ἀποτροπὴν ἐνεργείας, ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος διάταξις ὡς ἔχει εἶναι ἐπιδεκτικὴ ἐφαρμογῆς καὶ ὅταν ἡ ὑπό τινος τῶν συναιτίων συστάσεως, ἢ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς γενομένη πρὸς τοὺς λοιποὺς παραίνεσις πρὸς παραίτησιν ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς συμφωνηθείσης πράξεως εἶναι τοιαύτη, ὥστε ἄνευ ἀποτελέσματος ἀποβαίνει, χρησιμεύουσα μόνον ὅπως ἀπαλλάξῃ τὸν ἀρχηγὸν τῆς συστάσεως, ἢ τὸν συναίτιον τῆς προσηκούσης ποινῆς. Ἂς ὑποθέσωμεν λ. χ. ὅτι ὁρμώμενός τις ἐξ αἰσθήματος ἐκδικήσεως γίνεται παραίτιος τῆς συγκροτήσεως συστάσεως ἢ ὡς συστασιώτης ἁπλοῦς προσέρχεται εἰς συγκεκροτημένην ἤδη σύστασιν· ἀφοῦ δὲ ἐνεργήσῃ πᾶν ὅ,τι ἀναγκαῖον, ὅπως ἐδραιωθῇ παρὰ τοῖς λοιποῖς συστασιώταις ἡ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μελετηθέντος ἀδικήματος ἀπόφασις, ἀποσυρόμενος τῆς συστάσεως, ἐπι-

λαμβάνεται διὰ συμβουλῶν, ἢ δι' ἀπειλῶν, ἢ δι' ἄλλου τινὸς τρόπου ν' ἀποτρέψῃ τοὺς ἄλλους, καίπερ γινώσκων ὅτι οἱ λοιποὶ συστασιῶται, οἵτινες ἐξ ἄλλων ὡρμήθησαν λόγων εἰς τὴν ἐγκληματικὴν ἀπόφασιν, οὐδόλως θέλουσιν ἀποτραπῇ τῆς ἐκτελέσεως, καὶ ὅτι ὁ τελικὸς αὐτοῦ σκοπός, ὁ κατ' ἀρχὰς παρορμήσας αὐτὸν εἰς τὴν σύστασιν, θέλει ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς τῶν ἄλλων ἐνεργείας. Ὁ τοιοῦτος δὲν εἶναι δίκαιον βεβαίως νὰ ἀπαλλαγῇ ἐντελῶς τῆς κατὰ τῶν λοιπῶν ἐπιβλητέας ποινῆς, ἢ ἧττον ἐκείνων νὰ τιμωρηθῇ. Ὅθεν ὁ δικαστής, ἑρμηνεύων τὴν ὅλως ἀόριστον διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 65, νομίζομεν ὅτι ἀδιστάκτως ὀφείλει νὰ δεχθῇ ἐφαρμοστέαν ἐπὶ ἐκείνων μόνον τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς ὑποδειχθῇ ὅτι ἐγένετο παρὰ τοῦ παραιτηθέντος συστασιώτου τοιαύτη τις ἐνέργεια πρὸς ἀναχαίτισιν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ μελετηθέντος ἀδικήματος, ὥστε ἠδύνατο κατὰ φυσικὸν λόγον νὰ φέρῃ τὸ σκοπούμενον ἀποτέλεσμα [1]).

Ἐκτὸς τούτου καὶ ἡ περὶ τῶν ἀρχηγῶν διάταξις τῆς δευτέρας περικοπῆς τοῦ ἄρθρου 65 δὲν φαίνεται ἁρμόζουσα ἀντιπαραβαλλομένη πρὸς τὴν τοῦ ἄρθρου 63. Ὡς εἴρηται, κατὰ τὸ ἄρθρον 63 ὁ ἀρχηγὸς συστάσεως, ὁ ἁπλῶς δηλώσας ὅτι ἀφίσταται αὐτῆς, τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας τῆς συμφωνηθείσης πράξεως [2]) ὥστε δικαίως δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐλάττωσιν τῆς

---

[1]) Berner Theilnahme σελ. 577. Ὁμοία τῆς ἐν ἄρθρῳ 65 τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου διατάξεως ὑπῆρχε καὶ ἐν τῷ νομοσχεδίῳ τοῦ ποιν. νόμου τοῦ Ἀννοβέρου. Ταύτην ἐπικρίνων ὁ Mittermaier (ὅρ. Ueber d. neuesten Zustand d. Strafgesetzg. σελ. 151) προέτεινε μετὰ τὰς λέξεις ἀλλὰ καὶ νὰ προστεθῇ ἡ φράσις «ἐφ' ὅσον ἠδύνατο» (soviel an ihm lag). Ἀλλ' ὅμως καὶ διὰ τῆς φράσεως αὐτῆς δὲν ἐκλείπει ἡ ἀοριστία τοῦ νόμου διότι πάλιν ἡ ἐκτίμησις τῶν εἰδικῶν περιπτώσεων ἀφίεται εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ. Ὁ Cucumus τούναντίον (Archiv d. Crim. R. XIV σελ. 19), προτείνει νὰ τεθῇ ἐν τέλει τῆς πρώτης περικοπῆς τοῦ ἄρθρου μετὰ τὰς λέξεις «ἐκ τῆς ἐκτελέσεως» ἡ φράσις «καὶ ἐπίστευεν ὅτι κατ' ἀκολουθίαν τούτου θέλει αὕτη παραλειφθῇ» («und demzufolge der Meinung war dass sie unterbleiben werde»).

[2]) Köstlin System § 168, σελ. 354.

ποινῆς αὐτοῦ, ὅταν ἐκτὸς τῆς περὶ παραιτήσεως ὁηλώσεως δοκιμάσῃ ν' ἀποτρέψῃ καὶ τοὺς συναιτίους τῆς συστάσεως ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως. Ἡ καθιερουμένη ἐν τῷ νόμῳ ταυτότης τῆς ποινῆς ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσιν οὐδὲν πρακτικὸν ὄφελος ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ πολιτικοῦ συμφέροντος παρέχει.

Τέλος διὰ τοῦ ἄρθρου 64 καθιεροῦται τὸ ἀτιμώρητον οἱουδήποτε συναιτίου συστάσεως, ἄνευ διακρίσεως μεταξὺ ἀρχηγῶν καὶ ἁπλῶν συστασιωτῶν, ὅστις τοσοῦτον ἐγκαίρως ἀναγγείλῃ τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς εἰς τὴν ἀρχήν, ὥστε νὰ ᾖ ἐφικτὸν νὰ προληφθῇ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ μελετηθέντος ἀδικήματος. Ὁ λόγος ὅστις ὑπηγόρευσεν εἰς τὸν νομοθέτην τὴν διάταξιν αὐτὴν εἶναι τὸ τῆς πολιτείας συμφέρον πρὸς ἔγκαιρον ἀποτροπὴν τῆς τῶν μελετωμένων ἐγκλημάτων ἐκτελέσεως.

Συμμορία.

Ἄρθρον 66.

Ἐὰν πλειότεροι τῶν δύο ἑνωθῶσι πρὸς ἐκτέλεσιν πολλῶν εἰσέτι μὴ ἰδίως ὡρισμένων ἀξιοποίνων πράξεων γένους ἢ εἴδους τινός, εἰς ἕκαστον συνεταῖρον τοιαύτης συμμορίας καταλογίζονται μὲ πλήρη ποινὴν ἐκεῖναι μόναι ἐκ τῶν περιλαμβανομένων εἰς τὴν συμφωνίαν ἀξιοποίνων πράξεων, εἰς ὅσας συνήργησεν οὗτος πρὸ καὶ (γρ. ἢ) ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως, ἢ τοὐλάχιστον παρευρέθη εἰς τὴν (γρ. ἢ εἰς ὅσων τοὐλάχιστον παρευρέθη τὴν) ἐκτέλεσιν. Οἱ ἀρχηγοὶ καὶ οἱ ὁδηγοὶ τιμωροῦνται, ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ὡρισμένου εἴδους τῆς ποινῆς, αὐστηρότερον παρὰ τοὺς ἁπλοῦς συναιτίους.

§ 156. Ὅπως πρὸς σύστασιν οὕτω καὶ πρὸς συγκρότησιν συμμορίας ἀπαιτεῖται κατὰ τὸν ἐν τῷ ἄρθρῳ 66 [1]) ὁρισμὸν αὐτῆς ἡ ἕνωσις πλειόνων προσώπων. Ἀλλ' ἐν ᾧ πρὸς ὕπαρξιν συστάσεως

[1]) Βαυαρ. Νομοσχ. 1822 ἄρθρ. 55.—1831 ἄρθρ. 68.

ἀρκοῦσα λογίζεται ἡ ἕνωσις τοὐλάχιστον δύο προσώπων, ἐπὶ τῆς συμμορίας ἀπαιτεῖται ἡ ἕνωσις πλειοτέρων τῶν δύο [1]). Ἐκτὸς τούτου ὁ σκοπὸς τῆς ἑνώσεως εἶναι πολὺ εὐρύτερος ἐν τῇ συμμορίᾳ ἢ ἐν τῇ συστάσει. Ἐπὶ τῆς συστάσεως ἡ ἕνωσις ἀποβλέπει εἰς ἐκτέλεσιν ὡρισμένου πλημμελήματος ἢ κακουργήματος, τοὐναντίον ἐπὶ τῆς συμμορίας σκοπεῖται ἡ ἐκτέλεσις πολλῶν εἰσέτι μὴ ἰδίως ὡρισμένων ἀξιοποίνων πράξεων γένους ἢ εἴδους. Διὸ ὅταν ἀποφασίζηται ἡ ἐκτέλεσις πολλῶν μέν, ἀλλ' ἐκ προοιμίων ὡρισμένων ἐγκλημάτων, ἡ περὶ ἐκτελέσεως κατ' ἐξακολούθησιν τῶν τοιούτων ἐγκλημάτων συμφωνία τῶν συναιτίων δὲν χαρακτηρίζεται ὡς συμμορία ἀλλ' ὡς σύστασις [2]). Κατὰ τὴν λίαν εὔλογον παρατήρησιν τοῦ Berner [3]), ἡ συμμορία δὲν ἀποτελεῖ ὑποδεέστερον εἶδος τῆς συστάσεως, διότι ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς συμμορίας περιλαμβάνονται αἱ διάφοροι συστάσεις αἱ καταρτιζόμεναι ἑκάστοτε πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἰδιαιτέρων κολασίμων πράξεων. Ἡ ἐν τῇ συστάσει γενομένη ἀλληλεπίδρασις τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὴν μελῶν εἶναι κατ' εἶδος ὡρισμένη, καθόσον περὶ τῆς ἐκτελέσεως συγκεκριμένης τινὸς κολασίμου πράξεως πρόκειται· τοὐναντίον ἐν τῇ συμμορίᾳ ὁ συνέχων τὰ μέλη τ' ἀπαρτίζοντα αὐτὴν σύνδεσμος εἶναι ὁ ἐν γένει σκοπὸς τῆς διαπράξεως διαφόρων ἐγκληματικῶν πράξεων, ὅστις ἑκάστοτε λαμβάνει ὡρισμένον τινὰ τύπον· ὅθεν καὶ πᾶν ἔγκλημα, ἐκ τῆς συμφωνίας τῆς συμμορίας ἀπορρέον, ἐκλαμβάνεται ἐκ συστάσεως γενόμενον. Ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ὁρμώμενος καὶ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ὡς αὐτουργὸν τῶν ἐν τῇ συμφωνίᾳ τῆς συμμορίας περιλαμβανομένων πράξεων τιμωρεῖ διὰ πλήρους ποινῆς τὸν πρὸ ἢ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως συμπράξαντα ἢ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν παρευρεθέντα.

Ἡ συμμορία εἶναι πολὺ μᾶλλον τῆς συστάσεως ἐπικίνδυνος. Ἡ σύστασις καταρτίζεται διὰ τῆς ἑνότητος τῆς βουλήσεως τῶν

---

[1]) Berner Theilnahme σελ. 486, ὅστις ἀποκρούει τὴν διάκρισιν ταύτην ὡς ὅλως ἀδικαιολόγητον.

[2]) Köstlim System § 109, σημ. 1, σελ. 357.

[3])Theilnahme σελ. 11, 12.

συστασιωτῶν πρὸς ἐπιχείρησιν ὡρισμένης ἐγκληματικῆς πράξεως, ἧς ἡ ἐκτέλεσις συνεπάγεται καὶ τὴν διάλυσιν αὐτῆς· τοὐναντίον ἐπὶ τῆς συμμορίας ἡ ἑνότης τῆς βουλήσεως τῶν μελῶν αὐτῆς εἶναι εὐρυτέρα, περιλαμβάνουσα τὸν γενικὸν σκοπὸν τῆς ἐκτελέσεως πολλῶν κολασίμων πράξεων γένους ἢ εἴδους τινός, μὴ ἰδίως ὡρισμένων ἐκ τῶν προτέρων, διὸ καὶ διὰ τῆς ἐκτελέσεως ὡρισμένου τινὸς ἐγκλήματος δὲν διασπᾶται ὁ ὑφιστάμενος σύνδεσμος μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ συνέχων αὐτὰ πρὸς ἐκτέλεσιν νέων ἐγκληματικῶν πράξεων, ἢ ἐφ' ὡρισμένον τινὰ χρόνον, ἐὰν τοῦτο ἐκ τῶν προτέρων ὡρίσθη, ἢ μέχρι τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἐπιδιωκομένων ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς συμμορίας ὠφελημάτων [1]).

Καὶ ἐπὶ τῆς συμμορίας, ὅπως ἐπὶ τῆς συστάσεως, διακρίνει ὁ νόμος τοὺς *ἀρχηγοὺς* καὶ *ὁδηγοὺς* ἀπὸ τοὺς ἁπλοῦς συναιτίους, ὁρίζων ὅτι οἱ πρῶτοι εἰσὶ τιμωρητέοι αὐστηρότερον ἐντὸς τῶν νομίμων ὁρίων τῆς καταγνωστέας ποινῆς εἰς τὴν ἐκτελεσθεῖσαν κολάσιμον πρᾶξιν.

1) Ἐὰν αὕτη περιείχετο εἰς τὴν συμφωνίαν τῆς συμμορίας, διότι ἐὰν ἐξετελέσθη παρὰ τῶν συμμοριτῶν ἄλλη τις μὴ προσυμπεφωνημένη πρᾶξις, τότε ἐφαρμόζεται ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 67.

2) Ἐὰν συνέπραξαν πρὸ ἢ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς ἢ παρευρέθησαν τοὐλάχιστον κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν.

Οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ὁδηγοὶ οἵτινες δὲν συνήργησαν ἀμέσως πρὸ ἢ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν μελετηθεισῶν πράξεων τιμωροῦνται ὡς ἁπλοῖ αὐτουργοὶ κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 68 συνδυαζομένην μετὰ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 62.

Ἐκτέλεσις ἄλλης ἢ μᾶλλον ἀξιοποίνου πράξεως.

Ἄρθρον 67.

Ἐὰν ἐπράχθη ἄλλη ἢ πλέον ἀξιόποινος πρᾶξις παρ' ἐκείνας, αἵτινες ἐνυπῆρχον εἰς τὴν συμφωνίαν, ἐφαρμόζονται οἱ ὅροι τῶν ἄρθρων 58 καὶ 59.

---

[1]) Berner Theilnahme σελ. 467. Ὁ Γερμανικὸς ποιν. νόμος περιορίζει τὴν

§ 157. Ἐκτελεσθείσης ἄλλης ἀξιοποίνου πράξεως ἐκτὸς ἐκείνων αἵτινες ἐνυπῆρχον εἰς τὴν συμφωνίαν, τιμωροῦνται ἅπαντες οἱ συμμορῖται μὲ πλήρη ποινήν.

α΄) Διὰ πᾶν κακούργημα ἢ πλημμέλημα, ὅπερ ἦτο ἀναγκαῖον πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μελετηθέντος καὶ ὃν ἐξηρέθη ρητῶς ἐκ τῆς συμφωνίας τῆς συμμορίας.

β΄) Διὰ πᾶν κακούργημα ἢ πλημμέλημα, προκύψαν ἐκ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ συμφωνηθέντος ὡς ἐπακολούθημα ἀναπόφευκτον, ἢ τοὐλάχιστον σύνηθες καὶ εὐπρονόητον κατὰ γενικὴν ἢ ἰδίως ἐγνωσμένην πεῖραν. Καὶ οἱ μὲν ἁπλοῖ συμμορῖται τιμωροῦνται ἠπιώτερον, οἱ δὲ ἀρχηγοὶ αὐστηρότερον ἐντὸς τῶν νομίμων ὁρίων τῆς καταγνωσθησομένης ποινῆς. Τοὐναντίον τιμωροῦνται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας, ὅταν ἀντὶ τῶν ἐν τῇ συμφωνίᾳ περιεχομένων πράξεων ἐξετελέσθη ἄλλη ἀξιόποινος πρᾶξις, μὴ ἔχουσα συνάφειαν μετ' ἐκείνης, εἴτε ὡς μέσον χρήσιμον πρὸς παραγωγὴν αὐτῆς, εἴτε ὡς ἐπακολούθημα ἀναπόδραστον.

Ἐὰν διεπράχθη μὲν ἡ συμφωνηθεῖσα πρᾶξις, ἀλλὰ συνοδευομένη μετὰ περιστάσεων ἐπιβαρυνουσῶν τὴν εὐθύνην τῶν αὐτουργῶν καὶ αὐξάνουσαν τὸ μέγεθος τῆς καταγνωστέας ποινῆς, εἰς τοὺς συμμορίτας, τοὺς μὴ συμπράξαντας αὐτοπροσώπως εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, ἐπιβάλλεται ἡ νόμιμος ποινὴ ἄνευ τῆς διὰ τοὺς αὐτοπροσώπως συμμετασχόντας τῆς ἐκτελέσεως ὡρισμένης ἐπιτάσεως [1]).

συμμορίαν ἐπί τινων μόνον ἰδίως ὡρισμένων ἐγκλημάτων, ἤτοι ἐπὶ τῆς κλοπῆς (ἄρθρ. 243 § 6) καὶ τῆς ληστείας (ἄρθρ. 250 § 2).

[1]) Ὁ Cucumus (Archiv d. Crim. R. τόμ. XIV σελ. 29) ἀναλύων τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 67, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἄρθρον 69 τοῦ βαυαρικοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1831, εὑρίσκει αὐτὴν κἄπως ἀμφίβολον, διότι ἐκ τῶν λέξεων «αἵτινες ἐνυπῆρχον εἰς τὴν συμφωνίαν» δὲν ἐξάγεται μετὰ βεβαιότητος ἂν ἐννοῆται ἡ συμφωνία ἡ γενομένη κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς συμμορίας, ἢ ἡ συμφωνία ἡ μετ' αὐτὴν γενομένη, καὶ προηγηθεῖσα τῆς ἐκτελέσεως ὡρισμένης τινὸς πράξεως, διότι, ὡς εἴρηται, ὁ σχηματισμὸς τῆς συμμορίας δὲν περιέχει καὶ τὴν συμφωνίαν ρητῶν πράξεων, ὅπως ἡ σύστασις, ἀλλ' ἀφίεται ὁ διορισμὸς αὐτῶν εἰς τὴν μεταγενεστέραν

Ἀποχὴ τῶν συμμοριτῶν ἀπὸ τῆς συμπράξεως.

Ἄρθρον 68.

Ἐάν τις τῶν συνεταίρων δὲν συνήργησεν εἰς καμμίαν τῶν γενομένων πράξεων πρὶν καὶ (γρ ἢ) ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεώς των, ἐνεργοῦνται ὡς πρὸς αὐτὸν οἱ ὅροι τοῦ ἄρθρ. 62, λαμβάνεται δὲ ὡς βάσις τῆς καταγνωσθησομένης ποινῆς ἡ τῆς βαρυτάτης πράξεως.

§ 158. Ὁ εἰς οὐδὲν τῶν τελεσθέντων ἀδικημάτων συμπράξας συνεταῖρος εἴτε πρὸ εἴτε ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν, ἐὰν μὲν ἦν ἀρχηγὸς τῆς συμμορίας, τιμωρεῖται ὡς ἁπλοῦς αὐτουργὸς τοῦ βαρυτέρου ἐκ τῶν πραχθέντων ὑπὸ τῶν λοιπῶν συνεταίρων, διότι ἡ ἰδιάζουσα σχέσις τῆς ἠθικῆς αὐτουργίας εἰς ἣν διατελεῖ πρὸς τοὺς λοιποὺς συνεταίρους τῆς συμμορίας μένει ἀναλλοίωτος καὶ ὅταν δὲν συνήργησεν ἀμέσως εἰς οἱανδήποτε ἐκ τῶν γενομένων ἀξιοποίνων πράξεων. Ἐὰν ὅμως ἦτο ἁπλοῦς τῆς συμμο-

---

συμφωνίαν τῶν συνεταίρων τῆς συμμορίας. Νομίζομεν ὅτι ἡ ἀντιπαραβολὴ τοῦ γράμματος τοῦ ἄρθρ. 67 πρὸς τὸ ἀμέσως προηγούμενον ἄρθρ. 66, αἴρει πάντα τοιοῦτον δισταγμόν, διότι ἐν τῷ ἄρθρῳ 66 λέγεται ὡσαύτως ὅτι εἰς ἕκαστον συνέταιρον τῆς συμμορίας καταλογίζονται μὲ πλήρη ποινὴν ἐκεῖναι μόναι ἐκ τῶν περιλαμβανομένων εἰς τ ὴ ν σ υ μ φ ω ν ί α ν ἀξιοποίνων πράξεων, ὅσαι κτλ. Ἀναμφιβόλως δὲ ἐνταῦθα ἡ συμφωνία περιλαμβάνει ἁπάσας τὰς μὴ ἰδίως ὡρισμένας πράξεις τοῦ γένους ἢ εἴδους, ὅθεν ἡ ταυτότης τῆς ἐκφράσεως καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ ἄρθρῳ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀποχρῶν λόγος τῆς παραδοχῆς τῆς ταυτότητος τῶν περιπτώσεων. Ὁ δισταγμὸς ὃν ἐκφράζει ὁ Cucumus ἔχει οὐσιώδη ἀποτελέσματα διότι ἐὰν δεχθῶμεν, ὡς οὗτος φρονεῖ, τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος φράσιν τοῦ ἄρθρου ἀναφερομένην εἰς τὴν ἀμέσως πρὸ τῆς ἐκτελέσεως γενομένην συμφωνίαν, τότε ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 67 δὲν εἶναι ἐφαρμοστέα ἐπὶ τῶν συνεταίρων, οἵτινες δὲν συνέπραξαν εἰς τὴν κατάρτισιν τῆς τοιαύτης συμφωνίας, καὶ ἑπομένως ἀπαλλάσσονται οὗτοι πάσης εὐθύνης καὶ ποινῆς.

ρίας συνεταῖρος τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας τῆς βαρυτάτης ἐκ τῶν ἐκτελεσθεισῶν ὑπὸ τῶν ἄλλων πράξεων, καθόσον ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἀθεμίτου πράξεως, ἥτις ἔγκειται ἐν τῷ σχηματισμῷ τῆς συμμορίας, ὃν ὁ νόμος ὡς ἀξιόποινον ἀπόπειραν κολάζει.

Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 68 συνδυαζομένη μετὰ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 62, ἐνδέχεται νὰ γεννήσῃ ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἐφαρμοστέας ποινῆς κατ' ἐκείνου ἐκ τῶν συνεταίρων τῆς συμμορίας ὅστις παρευρέθη μὲν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν κολασίμου τινὸς πράξεως δὲν παρέσχεν ὅμως δι' οἱονδήποτε λόγον τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἄρθρ. 66 ὁ παρευρεθεὶς ἁπλῶς κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν, εἴτε ἀρχηγός, εἴτε ἁπλοῦς συνέταιρος τῆς συμμορίας τυγχάνει, χαρακτηρίζεται ὡς αὐτουργὸς καὶ τιμωρεῖται μὲ πλήρη ποινήν, τοὐναντίον δὲ κατὰ τὸ ἄρθρον 68 συνδυαζόμενον πρὸς τὸ ἄρθρ. 62 ὁ ἁπλοῦς συνέταιρος τῆς συμμορίας κηρύσσεται τιμωρητέος διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας τῆς βαρυτάτης ἐκ τῶν ἐκτελεσθεισῶν πράξεων, ἐὰν δὲν συνήργησε πρὸ ἢ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως αὐτῶν, περὶ δὲ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐκτελέσεως οὐδόλως γίνεται μνεία, ἐκ τούτου ἕπεται ὅτι μόνη ἡ μὴ σύμπραξις κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν συνεταίρου τινὸς τῆς συμμορίας, παρευρεθέντος ὅμως ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐκτελέσεως, δὲν ἀρκεῖ ἵνα ἐπιφέρῃ τὴν ἠπιωτέραν αὐτοῦ τιμωρίαν διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας. Ὅπως ἐπὶ τῆς συστάσεως οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς συμμορίας ἡ ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἐκτελέσεως παρουσία συμμορίτου τινὸς νομίζεται ἀρκοῦσα πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν λοιπῶν συμμοριτῶν, οἵτινες εὐλόγως ἐξ αὐτῆς ἀρύονται τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ συμπαριστάμενος συμμορίτης ἔσεται πρόθυμος νὰ παράσχῃ ἐν ἀνάγκῃ τὴν δέουσαν βοήθειαν [1]).

Παράλειψις ἐκτελέσεως κολασίμου πράξεως.

Ἄρθρον 69.

Μὴ ἐκπεραιωθείσης καμμιᾶς ἀξιοποίνου πράξεως, ἐφαρ-

---

[1]) Cucumus Archiv d. Crim. R. XIV σελ. 27.

μόζονται οἱ ὅροι τῶν ἄρθρων 61 καὶ 63. Εἰς τοιαύτην περίπτωσιν ἡ ποινὴ τῆς δεινοτέρας ἐκ τῶν συμφωνηθεισῶν πράξεων λαμβάνεται ὡς βάσις τοῦ μέτρου τῆς προκειμένης νὰ καταγνωσθῇ ποινῆς.

§ 159. Ἂν μόνη ἡ συγκρότησις συμμορίας μὴ ἐπελθούσης τῆς ἐκτελέσεως κολασίμου τινὸς πράξεως ἀποτελεῖ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀξιόποινον πρᾶξιν ὑπάρχει διαφωνία. Τινὲς πρεσβεύουσιν ὅτι ἡ συγκρότησις συμμορίας ὡς περιέχουσα τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ σκοποῦ μόνον τῆς ἐκτελέσεως ἀξιοποίνων πράξεων δὲν εἶναι τιμωρητέα, ὅπως δὲν τιμωρεῖται καὶ ἡ ὑφ' ἑνὸς μόνου προσώπου ἐκδηλουμένη ἀπόφασις πρὸς ἐκτέλεσιν κολασίμου πράξεως κατὰ τὸ ἀξίωμα «cogitationis pœnam nemo patitur» [1]).

Πρὸς τὴν γνώμην ταύτην συντασσόμενος καὶ ὁ Berner [2]) δέχεται τὸν σχηματισμὸν συμμορίας ὡς ἀστυνομικὸν παράπτωμα καὶ ὡς τοιοῦτο νομίζει τιμωρητέον.

Τοὐναντίον ἄλλοι δοξάζουσιν ὅτι καὶ ἡ ἁπλῆ συγκρότησις συμμορίας ἄνευ τῆς ἐκτελέσεως κολασίμου τινὸς πράξεως ἐστὶ χαρακτηριστέα ὡς ἀξιόποινος ἀπόπειρα [3]).

Ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ὁρμώμενος καὶ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἐχαρακτήρισε διὰ τοῦ ἄρθρου 69 τὴν συγκρότησιν συμμορίας ὡς ἀξιόποινον, καὶ τιμωρεῖ τοὺς συμμετασχόντας αὐτῆς διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας τῆς βαρυτέρας ἐκ τῶν συμφωνηθεισῶν πράξεων, ἐὰν ἡ ἐντελῶς παρελείφθη ἡ ἐκτέλεσις τῶν συμφωνηθεισῶν πράξεων παρ' ἁπάντων τῶν συνεταίρων, ἀλλ' οὐχὶ ἐξ ἐλευθέρας αὐτῶν βουλήσεως, ἢ ἐάν τις, ἢ τινὲς τῶν συνεταίρων πρὸ τῆς ἐκτελέσεως οἱασδήποτε πράξεως ὑπὸ τῶν λοιπῶν συμμοριτῶν δηλώσωσι πρὸς αὐτοὺς ὅτι ἀφίστανται τῆς συμμορίας (ἄρθρ. 63).

---

[1]) Hälschner System I σελ. 428. — Geyer Holtzendorff 's Handb. II σελ. 415.

[2]) Theilnahme σελ. 495.

[3]) Köstlin System I § 110 σελ. 360.—Cucumus Archiv d. Crim. R. XIV σελ. 21.—Geib Lehrb. II § 110 σελ. 368.

Καὶ ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 69 γίνεται δῆλον ὅτι ὁ νόμος δὲν ἐτήρησε τὴν προσήκουσαν βαθμολογίαν τῶν ποινῶν, προσαρμόζων ἀκριβῶς αὐτὰς πρὸς τὴν ἐνοχὴν τοῦ τιμωρητέου συνεταίρου τῆς συμμορίας, διότι διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας τιμωρεῖ κατὰ τὸ ἄρθρ. 68 καὶ τὸν συνέταιρον τῆς συμμορίας, ὅστις ἁπλῶς δὲν συνήργησε πρὸ ἢ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τῆς κολασίμου πράξεως, καὶ τὸν συνέταιρον, ὅστις κατὰ τὸ ἄρθρ. 69 πρὸ τῆς ἐκτελέσεως πάσης οἱασδήποτε πράξεως ἐδήλωσε πρὸς τοὺς λοιποὺς ὅτι ἀφίσταται ἐκ τῆς συμμορίας, ἐνῷ ἡ τοιαύτη παραίτησις αὐτοῦ ἐνδέχεται πολλάκις νὰ ἔχῃ σπουδαίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς τῆς συμμορίας. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου καὶ ὁ τρόπος τοῦ καθορισμοῦ τῆς καταγνωστέας ποινῆς δυνατὸν νὰ φέρῃ εἰς ἄτοπα ἀποτελέσματα, διότι διὰ μὲν τοῦ ἄρθρ. 68 ἡ ποινὴ τῆς ἀποπείρας ὁρίζεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς βαρυτάτης ἐκ τῶν ἐκτελεσθεισῶν πράξεων, ἐνδεχόμενον δὲ αὕτη νὰ μὴ ἦναι ἐκ τῶν μᾶλλον ἀξιοποίνων, διὰ δὲ τοῦ ἄρθρ. 69 ἐπὶ τῇ βάσει τῆς δεινοτέρας ἐκ τῶν συμφωνηθεισῶν πράξεων, ἑπομένως οὐχὶ ἀδύνατον ὁ συνέταιρος συμμορίας, ἥτις οὐδεμίαν ἐτέλεσεν ἀξιόποινον πρᾶξιν νὰ τιμωρηθῇ αὐστηρότερον τοῦ συνεταίρου συμμορίας τοῦ μὴ συνεργήσαντος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν κολασίμου τινὸς πράξεως ἐπιχειρηθείσης ὑπὸ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς συμμορίας.

Καταγγελία τῆς συμμορίας.

Ἄρθρον 70.

Συναίτιοι συμμορίας τινός, ἀναγγείλαντες ταύτην ἀρκετὰ ἐγκαίρως, ὥστε νὰ εἰμπορῇ νὰ προληφθῇ πᾶσα παρ' αὐτῆς μελετωμένη ἀξιόποινος πρᾶξις, μένουσιν ἀτιμώρητοι.

§ 160. Τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας πρὸς πρόληψιν τῶν ὑπὸ συμμοριῶν μελετωμένων κολασίμων πράξεων ὑπηγόρευσεν εἰς τὸν νομοθέτην, ὅπως ὑποσχεθῇ διὰ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 70 [1])

[1]) Βαυαρικοῦ νομοσχ. 1831 ἄρθρ. 67.

τὸ ἀτιμώρητον εἰς τοὺς συναιτίους τῆς συμμορίας, οἵτινες ἀναγγέλλουσι τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς εἰς τὴν ἀρχήν. Ἀπαραίτητος ὅμως ὅρος τῆς ἀπαλλαγῆς αὐτῶν ἀπὸ πάσης ποινῆς ἐστὶν ἡ καταγγελία εἰς τὴν ἀρχὴν πρὸ τῆς ἐκτελέσεως πάσης οἱασδήποτε μελετωμένης ὑπὸ τῆς συμμορίας πράξεως ὥστε νὰ ᾖ ἐφικτὴ ἡ παρεμπόδισις αὐτῆς.

Συνεργοί.

Ὁρισμὸς καὶ προϋποθέσεις τῆς συνεργείας.

Ἄρθρον 71.

Ὅστις ἂν καὶ δὲν εἰμπορῇ νὰ θεωρηθῇ ὡς αὐτουργὸς κατὰ τὸ ἄρθρ. 56, συνήργησεν ὅμως ἐν γνώσει καὶ ἐπίτηδες εἰς τὸ παρ' ἄλλου τινὸς πραχθὲν κακούργημα *(προσθ. ἢ πλημμέλημα)* πρὶν τοῦτο ἐκτελεσθῇ, ἐν ᾧ ἐξετελεῖτο, καὶ ἀφοῦ ἐξετελέσθη, τιμωρεῖται ὡς συνεργός. Ἡ ποινὴ τῶν συνεργῶν, ἀναλογιζομένη πρὸς τὴν τοῦ αὐτουργοῦ πρέπει νὰ ἐλαττοῦται καθ' ὃ μέτρον προσδιώρισαν τὰ ἄρθρα 49 καὶ 50 περὶ ποινῆς τῆς ἀποπείρας ὡς πρὸς τὴν ποινὴν τῆς τετελεσμένης πράξεως.

§ 161. Τὸν ὁρισμὸν τῶν συνεργῶν ὑποδεικνύει γενικώτερον τὸ ἄρθρ. 71 ὁρίζον ὅτι ὡς συνεργοὶ εἰσὶ χαρακτηριστέοι ὅσοι «*ἐν γνώσει καὶ ἐπίτηδες συνήργησαν εἰς τὸ παρ' ἄλλου πραχθὲν κακούργημα, ἢ πλημμέλημα, πρὶν τοῦτο ἐκτελεσθῇ, ἐνῷ ἐξετελεῖτο, καὶ ἀφοῦ ἐξετελέσθη.*» Ἡ συνέργεια ἐπομένως προϋποτίθησι·

1) Δολίαν προαίρεσιν τῶν συνεργῶν, τουτέστι τὴν *ἐν γνώσει καὶ ἐπίτηδες* κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἡμετέρου νόμου, παροχὴν ἀρωγῆς πρὸς ἄλλον σκοποῦντα τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικήματος. Ὁ ὅρος οὗτος ἀπορρέει ἀμέσως ἐκ τῆς ἀμοιβαίας συναφείας τῆς κατ' ἀνάγκην ὑφισταμένης μεταξὺ τῆς βουλήσεως τῶν συμμετασχόντων τῆς ἐκτελέσεως ἀξιοποίνου πράξεως (ὅρ. § 125). Μόνον ἐπὶ τῶν ἐκ δολίας προαιρέσεως πραττομένων ἐγκλημάτων ὑφίστα-

ται ἡ τῶν βουλήσεων σύμπτωσις καὶ ἡ ἀπόφασις τοῦ μὲν αὐτουργοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος τοῦ δὲ συνεργοῦ πρὸς χορήγησιν τῷ αὐτουργῷ ἀρωγῆς. Ἐπὶ τῶν ἐξ ἀμελείας συμβάντων ἀδικημάτων καθ' ἃ τὸ ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα δὲν διατελεῖ εἰς ἄμεσον συνάφειαν πρὸς τὴν βούλησιν τοῦ ὑπαιτίου, διότι δὲν ὑπῆρχεν ὁ σκοπὸς τῆς πραγματώσεως αὐτοῦ, οὐδὲ συμφωνία ἐξ ἀμοιβαίας συνεννοήσεως εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ ὑπάρχουσα, οὐδὲ σύμπτωσις βουλήσεων κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικοπραγήματος. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ συνέργεια ἐξ ἀμελείας δύναται μὲν νὰ συμβῇ, ὅταν τις ἐν ἀγνοίᾳ τὸν σκοπὸν τοῦ αὐτουργοῦ ὑποστηρίζῃ διά τινος ἐνεργείας αὐτοῦ, ἀλλ' ὅμως ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐσωτερικὸς σύνδεσμος ὑφίσταται μεταξὺ τῆς βουλήσεως τοῦ αὐτουργοῦ καὶ τοῦ συνεργοῦ, δὲν ἁρμόζει νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ συνεργὸς ἐν γνώσει ὢν τῆς βουλήσεως τοῦ αὐτουργοῦ ἀπεφάσισε νὰ ὑποστηρίξῃ αὐτόν [1]).

2) Σύμπραξιν εἰς κακούργημα ἢ πλημμέλημα ἐκτελεσθὲν παρ' ἄλλου τινὸς καὶ ἐκβηλουμένην ἢ διὰ θετικῆς ἐνεργείας ἢ διὰ παραλείψεως ὀφειλομένης ἐνεργείας [2]). Ἀείποτε ἡ ἐνέργεια τῶν συνεργῶν ἀποτελεῖ παρακολούθημα τῆς ἐνεργείας τοῦ αὐτουργοῦ, διὸ καὶ συνεργὸς ἀδύνατον νὰ ὑποτεθῇ ὑπάρχων ἄνευ αὐτουργοῦ. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἦν οἱ ἀρχαιότεροι νομοδιδάσκαλοι ἐξέφραζον διὰ τοῦ ἀξιώματος « socius delicti non intelligitur sine auctore delicti» δηλοῖ ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ καταδιωχθῇ

---

[1]) Berner Theilnahme σελ. 212.— Hälschner System I σελ. 327, 328. — Langenbeck Theilnahme § 96 σελ. 190.— Kœstlin System σελ. 270 καὶ 281. — Revision σελ. 502. — Liszt Lehrb. § 52 σελ. 229.— Ἐναντίον τῆς γενικῶς παραδεδεγμένης ἀρχῆς ὑπεστήριξαν συγγραφεῖς τινες τὸ δυνατὸν τῆς ὑπάρξεως συνεργείας ἐξ ἀμελείας· ὅρ. Tittmann Handb. I σελ. 207 ὅστις ὡς παράδειγμα τοιαύτης συνεργείας μνημονεύει τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν δίδει τις πρός τινα ἐπιχειροῦντα ἐν βρασμῷ ψυχικῆς ὁρμῆς νὰ ἐκτελέσῃ ἀξιόποινον πρᾶξιν ὅπλον θανατηφόρον, ἀγνοῶν ἂν οὗτος πράγματι θέλει ποιήσει χρῆσιν αὐτοῦ ἢ μή· ὅρ. Luden Handb. I σελ. 438 καὶ Anmerkungen z. Baierisch. Strafgesetzb. I σελ. 203.

[2]) Meyer Lehrb. § 36.— Schwarze Commentar ἄρθρ. 47-50 σελ. 146.

τις ὡς συνεργὸς διὰ πρᾶξιν ἥτις δὲν εἶναι ἀξιόποινος ἐν γένει διὰ τὸν αὐτουργόν. Οὕτω λ. χ. ἐπειδὴ ἡ αὐτοχειρία δὲν τιμωρεῖται, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ καταδιωχθῇ τις ὡς συνεργὸς αὐτοχειρίας, διότι ἐπρομήθευσεν εἰς τὸν αὐτοχειριασθέντα ἐν γνώσει τῆς μελετωμένης πράξεως καιρὸν καὶ θέσιν χάριν προπαρασκευῆς ἢ ἐκτελέσεως τῆς αὐτοχειρίας, ἢ παρέσχεν αὐτῷ τὰ μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ (ἄρθρ. 72 § 1. 2) [1]).

Ἐπίσης δὲν ἐπιτρέπεται νὰ καταδιωχθῇ τις ὡς συνεργὸς δολίας χρεωκοπίας, κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἄρθρ. 596 τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου, ὅταν ὁ κατηγορηθεὶς ὡς αὐτουργὸς τῆς πράξεως κηρυχθῇ ἀθῶος [2]).

Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐὰν δι' ἀξιόποινόν τινα πρᾶξιν ἐδόθη ἀμνηστεία δὲν γίνεται καταδίωξις κατὰ τῶν συμπραξάντων συνεργῶν [3]).

Συμφώνως πρὸς τὴν προεκτεθεῖσαν ἀρχὴν δὲν ἀπαλλάσσεται τῆς καταδιώξεως ὁ συνεργὸς ὅταν ὁ αὐτουργὸς διαφεύγῃ τὴν τιμωρίαν ἕνεκα λόγων ἀλλοτρίων τοῦ ἀξιοποίνου τῆς πράξεως καὶ πηγαζόντων ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ προσωπικότητος, οἷον ὅταν ἀποδειχθῇ ἀνεπίδεκτος καταλογισμοῦ, ἢ ἐὰν ἀπεβίωσε πρὸ τῆς εἰς δίκην εἰσαγωγῆς τοῦ συνεργοῦ κτλ. [4]).

Ἐν ἄρθρῳ 71 γίνεται λόγος περὶ συνεργείας μόνον ἐπὶ κακουργημάτων καὶ πλημμελημάτων, ἀλλὰ τὴν διάταξιν αὐτοῦ συμπληροῖ τὸ ἄρθρ. 504 δεχόμενον ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν πταισμάτων ὑφίστα-

---

[1]) Dalloz Complicité n. 62.—Blanche Code pénal II n° 50.—Merkel Lehrb. § 52 σελ. 146. — Παρατηρητέον ὅμως ὅτι ὁ τοιοῦτος δὲν ἀπαλλάσσεται τῆς καταδιώξεως ἐὰν ἐξετέλεσε τὸν φόνον τοῦ ἀποφασίσαντος ν' αὐτοχειριασθῇ, διότι τότε πλέον ἡ πρᾶξις αὐτοῦ δὲν εἶναι συνέργεια ἀλλ' αὐτουργία, contra Chauveau—Hélie Code pénal tom. I. n°. 698.

[2]) Dalloz Complicité n°. 61. — Faillité n. 1485.

[3]) Dalloz Complicité n°. 40.

[4]) Chauveau —Hélie Code pénal tom. I. n°. 700. — Ἐάν τις ἐν γνώσει ὢν ὅτι ἕτερος εἶναι ἀνεπίδεκτος καταλογισμοῦ παρέσχεν αὐτῷ συνδρομὴν πρὸς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος, δὲν χαρακτηρίζεται ὡς συνεργὸς ἀλλὰ ὡς αὐτουργὸς ποιησάμενος χρῆσιν τοῦ ἀνεπιδέκτου καταλογισμοῦ προσώπου ὡς ὀργάνου τῆς ἐκτελέσεως. — Langenbeck Theilnahme § 62 σελ. 183 σημ. 1.

ται συνέργεια, ἧς βεβαίως ἀναγκαία προϋπόθεσις εἶναι ἡ ἐκ δολίας προαιρέσεως ἐκτέλεσις αὐτῶν [1]).

3) Ἡ σύμπραξις τοῦ συνεργοῦ δυνατὸν νὰ γίνῃ εἴτε πρὶν ἐκτελεσθῇ, εἴτε ἐνῷ ἐκτελεῖται ἡ ἀξιόποινος πρᾶξις, εἴτε μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς.

Ἐκ τῆς τοιαύτης ῥήσεως τοῦ νόμου γίνεται δῆλον ὅτι ὁ ἡμέτερος νομοθέτης συνετάσσετο τῇ γνώμῃ τῶν ἀρχαιοτέρων συγγραφέων, οἵτινες διέκρινον τὴν συνέργειαν εἰς προηγουμένην, σύγχρονον ἢ ἑπομένην τῷ ἀδικήματι (concursus antecedens, concomitans, subsequens [2]).

Ἀλλ' οἱ νεώτεροι ἀποκρούουσι τὴν τριμελῆ τῆς συνεργείας διαίρεσιν, ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἡ προηγουμένη συνέργεια, ἡ περιοριζομένη εἰς σύμπραξιν κατὰ τὴν προπαρασκευὴν μόνον τοῦ μελετωμένου ἐγκλήματος δὲν ἀποτελεῖ συνέργειαν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος αὐτοῦ, ἅτε μὴ ἐμφαίνουσα τὴν συμμετοχὴν εἰς πρᾶξιν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ ἀπαρτίζουσαν [3]).

Ἐπίσης ἀποκλείουσιν ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς συνεργείας τὴν μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος παρεχομένην ἀρωγήν, ὅταν ἄνευ προηγηθείσης ὑποσχέσεως χορηγῆται. Ἡ τοιαύτη ἀρωγὴ δὲν νομίζεται ἀποτελοῦσα συνέργειαν, διότι ἐπέρχεται μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ παρέχοντος αὐτὴν δὲν ἀπευθύνεται εἰς παραγωγὴν τοῦ ἐγκλήματος αὐτοῦ, ἀλλ' εἴτε εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ ἀδικήσαντος, εἴτε εἰς τὴν ἀπόκρυψι , ἢ τὴν ἐπικερδῆ ἀπόλαυσιν τῶν προϊόντων τοῦ ἐγκλήματος, οὐδεὶς ἑπομένως δεσμὸς συνέχει τὸν συνεργὸν πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτὴν τοῦ ἀδικήματος, ἵνα ἐκληφθῇ ὡς ἔμμεσον τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ ἀποτέλεσμα. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ νεώτεροι διακρίνοντες τὴν τοιαύτην

---

[1]) Ποιν. νόμ. ἄρθρ. 502.

[2]) Wächter Lehrb. § 87. — Bauer Lehrb. § 74. Abhandlungen I. σελ. 427· ὅρ. καὶ Meyer Lehrb. § 36, ὅστις δέχεται καὶ τὴν μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν συνέργειαν ἐφ' ὅσον ὅμως δὲν εἶναι ἔτι τετελεσμένον τὸ ἀδίκημα.

[3]) Berner Theilnahme σελ. 167.— Langenbeck Theilnahme § 68 σελ. 193.

ἀρωγὴν ἀπὸ τῆς συνεργείας δέχονται ὅτι ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον καὶ αὐτοτελὲς ἔγκλημα (delictum sui generis), ἀποκαλοῦσι δ' αὐτὴν *βοήθειαν (Begünstigung)* [1], ἐν ᾧ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης συντασσόμενος τῇ γνώμῃ τῶν ἀρχαιοτέρων χαρακτηρίζει αὐτὴν ὡς συνέργειαν [2].

---

[1]) Köstlin Revision σελ. 479. — System I. § 91 σελ. 261. — Sander Archiv d. Crim. R. 1838 σελ. 431. — 1839 σελ. 248 καὶ 396.—Berner Theilnahme σελ. 6. 7. — Mittermaier z. Feuerbach Lehrb. § 53 σημ. 1. 2.—Zachariæ Archiv d. Crim. R. 1850 σελ. 269.—Chauveau— Helie Code pénal tom. I n°. 660.

[2]) Ὅρ ἄρθρ. 74. § 1. 2. — Kleinschrod I. § 206. — Tittmann Handbuch I. § 101 σελ. 200 — Bauer Abhandlungen I. σελ. 464. — Ὁ Βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813 διέκρινε τὴν βοήθειαν ἀπὸ τῆς συνεργείας ἄρθρ. 84—89, πλὴν τὴν διάκρισιν αὐτὴν κατήργησε τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1827 (ὅρ. Motive z. revidirt. Entwurf σελ. 407), τὸ δὲ σύστημα αὐτοῦ ἠκολούθησε καὶ τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1831. (ὅρ. Motive z. Entwurf d. Strafgesetzb. σελ. 111). Ὁ Γερμανικὸς ποινικὸς νόμος (ἄρθρ. 257) ὡς καὶ οἱ προγενέστεροι τῶν διαφόρων γερμανικῶν ἐπικρατειῶν διακρίνουσι τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος βοήθειαν ἀπὸ τῆς συνεργείας, οἷον ὁ τῆς Βυρτεμβέργης ἄρθρ. 89, ὁ τοῦ Ἀννοβέρου ἄρθρ. 74, ὁ τοῦ Βάδεν ἄρθρ. 142, ὁ τῆς Σαξωνίας ἄρθρ. 61, Πρωσσίας ἄρθρ. 37, Ὀλδεμβούργου ἄρθρ. 33, καὶ ὁ νέος Βαυαρικὸς νόμος τοῦ 1861 ἄρθρ. 58. Ὁ Ἰταλικὸς ἄρθρ. 225 χαρακτηρίζει τὴν βοήθειαν τὴν ἄνευ προηγηθείσης συνεννοήσεως χορηγουμένην ὡς ἀδίκημα κατὰ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας .

Ἐκτὸς τῆς εἰρημένης κατὰ χρόνον διακρίσεως τῆς συνεργείας μνημονεύονται παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις διάφοροι ἄλλαι διακρίσεις τῆς συνεργείας στηριζόμεναι ἐπὶ τοῦ εἴδους ἢ τοῦ τρόπου τῆς χορηγουμένης ἑκάστοτε συνδρομῆς· οὕτω λ. χ. ἡ συνέργεια διακρίνεται εἰς *θετικὴν* (concursus positivus) συνισταμένην εἰς τὴν ἐπιχείρησιν πράξεως σκοπούσης τὴν ὑποστήριξιν τοῦ παρ' ἄλλου πραττομένου ἐγκλήματος, καὶ εἰς *ἀρνητικὴν* (concursus negativus), ὅτε παραλείπεται ἡ ὀφειλομένη πρὸς ἀποτροπὴν ἀδικήματος ἐνέργεια. *Εἰς ἄμεσον καὶ ἔμμεσον*, εἰς *ὡρισμένην* καὶ *ἀόριστον*, εἰς *τελείαν*, καὶ *ἀτελῆ*, εἰς *ἐγγυτέραν* καὶ *ἀπωτέραν* κτλ. (ὅρ. Borst Archiv d. Crim. R. τόμ. VII σελ. 690). Τὰς διακρίσεις ταύτας ἀποδοκιμάζουσιν οἱ νεώτεροι, ὡς μὴ στηριζομένας ἐπὶ καθαρῶς ἐπιστημονικῶν βάσεων καὶ ἐστερημένας πάσης πρακτικῆς χρησιμότητος, διὸ καὶ οὐδεμία γίνεται μνεία αὐτῶν ἐν τοῖς νεωτέροις ποινικοῖς νόμοις.

Σχέσις τοῦ συνεργοῦ πρὸς τὸν αὐτουργόν.

§ 162. Ἀφοῦ ἐν τοῖς πρόσθεν ἠρευνήσαμεν τὸν ὁρισμὸν καὶ τοὺς ὅρους τῆς ὑπάρξεως τῆς συνεργείας, εὐχερέστερον ἤδη δυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς τὴν διάγνωσιν τῆς μετ' ἀλλήλων σχέσεως τοῦ συνεργοῦ καὶ αὐτουργοῦ, ὡς καὶ τῆς ἀπ' ἀλλήλων διακρίσεως.

Ἡ σχέσις τοῦ συνεργοῦ πρὸς τὸν αὐτουργὸν ἐν πολλοῖς προσομοιάζει τὴν σχέσιν τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ πρὸς τὸν ἄμεσον αὐτουργόν. Ἀμφότεροι καὶ ὁ συνεργὸς καὶ ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς δὲν διανοοῦνται νὰ ἐπιληφθῶσιν ἀμέσως τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἀδικήματος, ἀλλὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ἀναδέχεται ἕτερον πρόσωπον ὅπερ ὁ μὲν προτρέπει πρὸς ἐπιχείρησιν ὁ δὲ συντρέχει πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς πράξεως. Ὅπως οὔτε ἠθικὸς αὐτουργὸς δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ ἀμέσου αὐτουργοῦ, οὕτω πως οὐδὲ συνεργὸς ἄνευ αὐτουργοῦ. Ἀμφοτέρων ἡ εὐθύνη καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ ἀξιοποίνου κανονίζεται ἐκ τῆς τελεσθείσης πράξεως. Ἀλλ' ὅμως οὐσιωδῶς ἀπ' ἀλλήλων διακρίνονται ἐκ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν· ὁ μὲν ἠθικὸς αὐτουργὸς ἐστὶν ἡ παραγωγὸς αἰτία τῆς ἐγκληματικῆς βουλήσεως τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ, ὁ δὲ συνεργὸς εὑρίσκει ἤδη προϋπάρχουσαν παρὰ τῷ αὐτουργῷ τὴν ἀπόφασιν πρὸς ἐπιχείρησιν τοῦ ἀδικήματος, συντελεῖ δὲ διὰ τῆς χορηγουμένης ὑπ' αὐτοῦ ἀρωγῆς, εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν αὐτοῦ. Ἑπομένως τοῦ μὲν ἠθικοῦ αὐτουργοῦ ἡ ἐνέργεια συνίσταται εἰς πνευματικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ, τοῦ δὲ συνεργοῦ εἰς ἀντίληψιν πρὸς ἐπιτυχῆ ἐκπεραίωσιν τῆς πράξεως.

Ἐὰν ἐν δεδομένῃ τινὶ περιπτώσει ἐκ τῶν πεπραγμένων ὁδηγούμενοι ἀποπειραθῶμεν νὰ διαγνώσωμεν τὴν ὕπαρξιν τῆς εἰρημένης σχέσεως τοῦ συνεργοῦ πρὸς τὸν ἄμεσον αὐτουργόν, προβάλλει ἀμέσως τὸ ζήτημα κατὰ τίνα τρόπον ὀφείλομεν νὰ προβῶμεν εἰς τὴν βεβαίωσιν αὐτῆς· δέον ὡς ἀφετηρίαν νὰ λάβωμεν μόνον τὴν κατ' ἀντικείμενον ἐνέργειαν ἑκατέρου, ἢ τοὐναντίον εἰς τὴν βούλησιν αὐτῶν ἀποβλέποντες καὶ τὴν καθ' ὑποκείμενον παράστασιν τῆς πράξεως διερευνῶντες νὰ διακρίνωμεν τὸν προσιδιάζοντα ἑκάστῳ χαρακτηρισμόν. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων

ἔτι χρόνων διακυμαίνονται αἱ γνῶμαι τῶν νομοδιδασκάλων. Πολλοὶ ἐκ τῶν παλαιοτέρων [1]) ἐφρόνουν ὅτι τὴν διάκρισιν τοῦ συνεργοῦ ἀπὸ τοῦ αὐτουργοῦ ἀνευρίσκομεν μόνον ἐν τῇ κατ' ἀντικείμενον παραστάσει τῆς πράξεως ἐν τῇ ἐκδηλωθείσῃ πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἀδικήματος ἐνεργείᾳ. Τοῦ μὲν αὐτουργοῦ ἡ ἐνέργεια εἶνε ἡ ἄμεσος καὶ κυρία αἰτία (causa principalis) τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἀδικήματος, τοῦ δὲ συνεργοῦ ἡ ἔμμεσος καὶ παρεπομένη (causa secundaria).

Ἡ τοιαύτη μετατόπισις τοῦ ζητήματος εἰς τὸ ἀχανὲς πεδίον τῆς ἐμπειρικῆς ἐρεύνης τῆς συναφείας τῶν αἰτίων πρὸς τὰ ἀποτελέσματα, οὐ μόνον δυσχεραίνει ἀλλὰ πολλάκις ἀνέφικτον καθίστησι τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος [2]).

Τούτου ἕνεκα πολλοὶ τὴν ὅλως ἀντίθετον ἐτράπησαν ὁδόν, λαβόντες ὡς βάσιν τῆς διακρίσεως τῶν συνεργῶν ἀπὸ τῶν αὐτουργῶν τὴν καθ'ὑποκείμενον παράστασιν τῆς πράξεως, καὶ ἐκ ταύτης μόνον τὸν χαρακτῆρα ἑκατέρου ἀποπειρώμενοι νὰ ὁρίσωσι. Καί τινες μὲν ἀνατρέχουσι μέχρι τοῦ τελικοῦ αἰτίου τῆς πράξεως, δεχόμενοι ὅτι ὁ μὲν αὐτουργὸς πράττει πρὸς ἐπιτυχίαν ἰδίου συμφέροντος, ὅπερ ἐπιδιώκει διὰ τῆς ἐκτελέσεως τῆς πράξεως, ὁ δὲ συνεργὸς συντελεῖ ἁπλῶς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ἀλλοτρίου συμφέροντος, ἄλλοι δὲ πάλιν δέχονται ὅτι ἐκ τοῦ ὑποκειμένου τῇ πράξει σκοποῦ δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὸν συνεργὸν ἀπὸ τοῦ αὐτουργοῦ. Τοῦ μὲν αὐτουργοῦ σκοπός ἐστιν ἡ ἐκτέλεσις τοῦ μελετηθέντος ἀδικήματος, τοῦ συνερ-

---

[1]) Grolman Grundsätze § 33.—Feuerbach Lehrb. § 44. 49.—Oersted Grundregeln § 27.—Jarcke Handb. I § 36.—Stubel Theilmahme § 29.31.

[2]) Ὁ Α λ.χ. ῥίπτει τὸν Β εἰς ποταμὸν ὅπως πνιγῇ· ὁ Β γνωρίζων ὀλίγον νὰ κολυμβᾷ κατορθώνει νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὴν ὄχθην ὅπως σωθῇ, ὅτε ὁ Γ ἀπωθεῖ αὐτὸν ἐκεῖθεν καὶ οὕτως ὁ Β παρασυρόμενος ὑπὸ τοῦ ρεύματος πνίγεται. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τίνος ἡ ἐνέργεια ὑπῆρξεν ἡ κυρίως παραγωγὸς αἰτία τοῦ ἀδικήματος; Ἢ ὑποτεθείσθω ὅτι ἀποφασίζεται ἡ παραποίησις τραπεζικῶν γραμματίων, καὶ ὁ μὲν κατασκευάζει κατ' ἀπομίμησιν τὸ ὑδάτινον σημεῖον, ὁ δὲ τὰ χρώματα, ἄλλος φροντίζει περὶ τῆς ἐκτυπώσεως τῶν ἀριθμῶν, καὶ ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ἐκ τῆς ἐνεργείας μόνον τῶν συμμετασχόντων τῆς παραποιήσεως προσώπων λίαν δυσχερὲς ἀποβαίνει νὰ ὁρίσωμεν τίς ἐνήργησεν ὡς αὐτουργός, καὶ τίς ὡς συνεργός.

γοῦ μόνον ἡ χορήγησις βοηθείας πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τοῦ αὐτουργοῦ, τουτέστιν ἀλλοτρίου σκοποῦ [1]). Ἀλλ' ὅμως καὶ ἡ θεωρία αὕτη μονομερῶς ἐπιζητοῦσα ν' ἀνεύρῃ τὴν τῶν συνεργῶν ἀπὸ τῶν αὐτουργῶν διάκρισιν δὲν φαίνεται ἐπαρκὴς εἰς ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος. Ἐὰν μόνον εἰς τὸ συμφέρον ἑκατέρου ἀποβλέψωμεν, ἐνδέχεται πολλάκις νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἡ ταυτότης αὐτοῦ, ἀλλ' ἑκάτερος νὰ ἐπιλαμβάνηται τῆς ἐνεργείας ἐξ ἰδίου αὐτοτελοῦς συμφέροντος ὁρμώμενος [2]). Ἄλλως τε δὲ τὸ συμφέρον ὡς τελικὸν αἴτιον τῆς πράξεως δὲν ἁρμόζει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ ἐκτιμήσει τῆς ἐνοχῆς καὶ εὐθύνης τῶν ὁρώντων προσώπων.

Ἐπίσης καὶ ὁ παρ' ἑκατέρῳ ὑπάρχων σκοπὸς δὲν ἀρκεῖ πρὸς διάκρισιν τοῦ συνεργοῦ ἀπὸ τοῦ αὐτουργοῦ, διότι ὁ συνεργὸς καὶ ὅταν βεβαιωθῇ ὅτι ἐνήργησεν ἔχων σκοπὸν τὴν ἀρωγὴν τοῦ αὐτουργοῦ, ἐὰν ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ ὑπῆρξε τοιαύτη ὥστε δι' αὐτῆς ἐξετελέσθη τὸ ἀδίκημα ἀποβάλλει τὸν χαρακτῆρα τοῦ συνεργοῦ καὶ καθίσταται αὐτουργός [3]). Καὶ ὁ συνεργὸς κατὰ τὴν χορήγησιν τῆς ἀρωγῆς αὐτοῦ ἴδιον καὶ αὐτοτελῆ ἔχει σκοπόν, ὅλως διάφορον τοῦ αὐτουργοῦ, τὸν σκοπὸν τῆς χορηγήσεως ἀρωγῆς, καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ πράττει.

---

[1]) Henke Handb. I σελ.286. 529. 531.—Wächter Lehrb. I σελ. 147.—Bauer Lehrb. § 75.—Köstlin System § 90 σελ 257 καὶ § 93 σελ. 275 ἑπομ.—Berner Theilnahme σελ. 207.—Ἐκ τῆς καθ' ὑποκείμενον διακρίσεως τῶν συνεργῶν ἀπὸ τῶν αὐτουργῶν ὁρμώμενος ὁ Glaser Kleinere Schriften I σελ. 15 φρονεῖ ὅτι ὁ μὲν συνεργὸς ἔχει ἀόριστον βούλησιν περὶ ἐνδεχομένης ἐκτελέσεως τοῦ ἀδικήματος, ἥτις ἥρτηται ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ αὐτουργοῦ εἰς ὃν παρέχει τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ, ὁ δὲ αὐτουργὸς τοὐναντίον κέκτηται βούλησιν ὡρισμένην, ὁ μὲν συνεργὸς πράττει ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ ἐνδεχομένης ἐκτελέσεως τοῦ ἀδικήματος, ὁ δὲ αὐτουργὸς ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τῆς ἐπιτυχίας αὐτοῦ.

[2]) Ὁ Α λ. χ. προσφέρει τὴν βοήθειαν αὐτοῦ τῷ Β πρὸς φόνον τοῦ Γ ὃν ὁ Β ἐπιχειρεῖ νὰ ἐκτελέσῃ ὁρμώμενος ἐξ αἰσθήματος ἐκδικήσεως, ἐν ᾧ ὁ Α συμπράττει ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ ὅτι ἔσεται κληρονόμος τοῦ Γ ἢ ὅτι ἐκ τοῦ θανάτου αὐτοῦ θέλει προσπορισθῇ οἱανδήποτε ἄλλην ὠφέλειαν.

[3]) Berner Theilnahme σελ. 214.—Langenbeck Theilnahme § 61 σελ. 182.—Meyer Lehrb. § 36.

Ὀρθοτέρα διὰ τοὺς εἰρημένους λόγους φαίνεται ἡ γνώμη ἡ συνδυάζουσα τὴν ἐξ ἀντικειμένου καὶ ἐξ ὑποκειμένου παράστασιν τῆς ἐνεργείας τῶν συνεργῶν καὶ ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ αὐτοῦ ὁρίζουσα τὴν σχέσιν αὐτῶν πρὸς τοὺς αὐτουργούς. Κατὰ τὴν θεωρίαν αὐτὴν ἐὰν καθ' ὑποκείμενον ἀποπειραθῶμεν νὰ ὁρίσωμεν τὴν σχέσιν τῶν συνεργῶν πρὸς τοὺς αὐτουργοὺς παρατηροῦμεν ὅτι ὁ αὐτουργὸς σκοπὸν ἔχει τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος, ἐν ᾧ στερεῖται τοιούτου σκοποῦ ὁ συνεργός, περιοριζόμενος μόνον εἰς τὴν ἀρωγὴν τοῦ αὐτουργοῦ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, διότι ἐὰν ὁ συνεργὸς ἐπιζητῇ ἀμέσως τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος παύει ὢν τοιοῦτος καὶ καθίσταται συναυτουργός. Ἡ τοιαύτη διάκρισις τοῦ σκοποῦ ἑκατέρου ἐπιδρᾷ ἀμέσως ἐπὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν καὶ δέον νὰ ᾖ καταφανὴς ἐν τῇ κατ' ἀντικείμενον παραστάσει τῆς πράξεως. Διὸ ἐὰν ἐκ ταύτης ὁρμώμενοι ζητήσωμεν νὰ διακρίνωμεν τὴν σχέσιν αὐτῶν παρατηροῦμεν ὅτι ἡ μὲν ἐνέργεια τοῦ αὐτουργοῦ ὀφείλει νὰ ᾖ τοιαύτη ὥστε νὰ συνεπάγηται τὴν πραγμάτωσιν ἁπάντων τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἀπαρτιζόντων τὰ στοιχεῖα τῆς ἐννοίας τοῦ μελετωμένου ἀδικήματος, ἡ δὲ ἐνέργεια τοῦ συνεργοῦ νὰ συνίσταται μόνον εἰς χορήγησιν συνδρομῆς τῷ αὐτουργῷ, ἀποσπωμένη δὲ ἀπὸ τῆς ἐνεργείας τοῦ αὐτουργοῦ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἐξεταζομένη νὰ μὴ περιλαμβάνῃ τὰ στοιχεῖα τῆς ἐννοίας τοῦ μελετηθέντος ἀδικήματος διότι τότε ὁ συνεργὸς μετατρέπεται εἰς αὐτουργὸν ἢ συναυτουργὸν τῆς πράξεως. Ἡ ἐνέργεια τοῦ συνεργοῦ ἀποχωριζομένη τῆς ἐνεργείας τοῦ αὐτουργοῦ δέον ἢ αὐτοτελές τι ἀδίκημα ν' ἀποτελῇ ἀλλότριον τοῦ ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ τελεσθέντος, ἢ μᾶλλον νὰ φέρῃ ἀξιόποινον χαρακτῆρα μόνον διότι καὶ ἐφ' ὅσον ἐχρησίμευσε πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ τελεσθέντος ἀδικήματος [1]).

---

[1]) Hälschner Strafrecht I § 157. — Geyer ἐν Holtzendorff's Handb. II σελ. 381. — Schütze Nothwendige Theilnahme § 46 σελ. 277. — Schwarze Commentar Excurs XI. ἄρθρ. 47. 50. σελ. 119. 145.—Merkel Lehrb. § 53 σελ. 149. — Berner Lehrbuch § 110 ἔκδ. 10 ὅστις ἐτροποποίησε τὴν γνώμην αὐτοῦ ἣν ἐν τῷ ἀρχαιοτέρῳ συγγράμματι αὐ-

Ποινὴ τῶν συνεργῶν.

§ 163. Ἐκ τῆς προεκτεθείσης ἀναλύσεως τῆς σχέσεως τῶν συνεργῶν καὶ αὐτουργῶν φθάνομεν ἀναγκαίως εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ συνεργοὶ εἰσὶν ἠπιώτερον τιμωρητέοι τῶν αὐτουργῶν. Εἰς τὸ τοιοῦτο συμπέρασμα ἀπολήγει τις καὶ ἐὰν μονομερῶς μόνον, εἴτε καθ' ὑποκείμενον, εἴτε κατ' ἀντικείμενον ἐξετάζων τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν, ἀποπειραθῇ νὰ ὁρίσῃ τὴν ἐπικειμένην αὐτοῖς εὐθύνην ἐπὶ τῇ ἐκτελέσει τοῦ ἀδικήματος. Ὡς ἀνωτέρω εἴδομεν, ὁ συνεργὸς οὔτε ἄμεσον βούλησιν καὶ σκοπὸν ἔχει πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος οὔτε διὰ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται ἀμέσως ἡ τελεσιουργία αὐτοῦ. Διὸ εὐλόγως ἀπεκρούσθη ἡ δόξα ἐνίων ὑποστηριζόντων τὴν τιμωρίαν τῶν συνεργῶν διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς ἣν ἐπισύρουσιν οἱ αὐτουργοί [1]), ἐπεκράτησε δὲ ἡ γνώμη περὶ τιμωρίας τῶν συνεργῶν δι' ἠπιωτέρας ποινῆς ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ποινὴν τὴν ὁριζομένην πρὸς τιμωρίαν τῆς ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ τελεσθείσης πράξεως [2]). Ἀλλ' ὅμως ἡ γνώμη αὕτη δὲν ἔτυχεν ἔτι γενικῆς κυρώσεως ἐν τῇ νομοθεσίᾳ, διότι ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴπομεν (ὅρ. σελ. 229) ὁ Γαλλικὸς ποινικὸς νόμος καὶ οἱ κατ' ἀπομίμησιν αὐτοῦ συνταχθέντες μεταγενέστεροι νόμοι [3]) καθιεροῦσι τὴν ἀρχὴν τῆς τιμωρίας τῶν συνεργῶν διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς τῆς κατὰ τῶν αὐτουργῶν ἐπιβαλλομένης [4]). Εἰς ἄμεσον ἀντίθεσιν πρὸς τὸ σύστημα

τοῦ die Lehre von der Theilnahme (σελ. 207) ἐξήνεγκεν. (Ὅρ. ἀνωτέρω σελ. 297 σημ. 1).—Meyer Lehrb. § 36.

[1]) Schroeter Lehrb. § 148. — Schirach N. Archiv d. Crim. R. II σελ 415.—Stübel Theilnahme σελ. 98.

[2]) Feuerbach Lehrb. § 112.—Mittermaier z. Feuerbach's Lehrb. § 45 not. 2.—Henke Handb. I σελ. 521. 531.—Köstlin System § 93 σημ. 1. — Hâlschner System I § 85 σελ. 332. 337. — Strafrecht I § 162. — Langenbeck Theilnahme § 72 ἑπομ.

[3]) Γαλλικοῦ ποιν. νόμου ἄρθ. 59.—Αὐστριακοῦ ἄρθρ. 5. 235.—Τὸ σύστημα τοῦ Γαλλικοῦ ποινικοῦ νόμου ἠσπάσθησαν καὶ οἱ ποινικοὶ νόμοι τῆς Πρωσσίας ἄρθρ. 35, καὶ τῆς Βαυαρίας τοῦ 1861 ἄρθρ. 52.

[4]) Περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ἐν τῇ πράξει ὅρα σημ. 1 σελ. 229.

τοῦτο τυγχάνει τὸ σύστημα τοῦ Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου τοῦ 1813 ὅπερ ὁ ἡμέτερος νόμος ἀκολουθεῖ ὁρίζων ὅτι πρὸς τιμωρίαν τῶν συνεργῶν ἐπιβλητέα ἐστὶν ἠπιωτέρα ποινὴ τῆς κατὰ τῶν αὐτουργῶν καταγνωστέας [1]). Ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος δέχεται μόνον ἐπὶ τῶν πρωτευόντων ἢ ἀναγκαίων συνεργῶν (socii principales) καὶ τοιοῦτοί εἰσιν οἱ ὑποστηρίξαντες ἀμέσως τὴν κυρίαν πρᾶξιν διὰ τῆς συνδρομῆς αὐτῶν, ἢ παρασχόντες εἰς τὸν ἐκτελεστὴν αὐτῆς πρὸ ἢ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τοιαύτην ἀρωγὴν ἧς ἄνευ ἀδύνατον ἦν νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν πρᾶξιν. Τοὺς τοιούτους κατατάσσει μεταξὺ τῶν αὐτουργῶν καὶ διὰ τῆς αὐτῆς κολάζει ποινῆς (ἄρθρον 56 § 2). Εἰς τὴν ἐξαίρεσιν ταύτην δὲν ἤθελε προβῆ βεβαίως ὁ ἡμέτερος νόμος ἐὰν ἐτήρει ἀπαρεγκλίτως τὴν κατὰ θεωρίαν διάκρισιν τῶν αὐτουργῶν ἀπὸ τῶν συνεργῶν. Ἡ ἐνέργεια τοῦ ἀναγκαίου συνεργοῦ δύναται ἴσως νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἐπίτασιν τῆς ποινῆς τῆς κατὰ τῶν συνεργῶν ἐπιβλητέας, οὐδέποτε ὅμως νὰ φέρῃ εἰς ἐξίσωσιν τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιοποίνου αὐτοῦ πρὸς τὸν τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ [2]). Καθιερώσας ὁ ἡμέτερος νόμος τὴν ἀρχὴν τῆς ἠπιωτέρας τιμωρίας τῶν συνεργῶν, ὡς βάσιν πρὸς ἐξεύρεσιν τῆς ἐπιβλητέας ποινῆς δέχεται τὴν ποινὴν ἣν ἐπισύρει ἡ ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ τελεσθεῖσα πρᾶξις, καὶ ὁρίζει τὴν ἐλάττωσιν τῆς ποινῆς ταύτης καθ' ὃ μέτρον διαγράφουσι τὰ ἄρθρ. 49 καὶ 50 περὶ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας [3]).

---

[1]) Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ. 74. 77. — Γερμανικοῦ ἄρθρ. 49. — Βελγικοῦ ἄρθρ. 32. — Ἰταλικοῦ ἄρθρ. 64.

[2]) Ὅρ. ἀνωτέρω σελ. 234. — Ἥκιστα χρησιμεύουσι πρὸς ὑποστήριξιν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐξαιρετικῆς διατάξεως τοῦ ἡμετέρου νόμου αἱ αἰτιολογίαι τοῦ Βαυαρικοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1831 καθ' ἃς ὁ κύριος συνεργὸς τιμωρεῖται ὡς αὐτουργὸς διότι ἄνευ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ ἀνέφικτος ἤθελεν ἀποβῆ ἡ τελεσιουργία τοῦ ἀδικήματος ὅπερ ἐπομένως ὡς προϊὸν τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ παρίσταται. Ὅρα καὶ Hepp Archiv d. Crim. R. 1846 σελ. 341.

[3]) Ὡς λόγον τῆς τοιαύτης ἐφαρμογῆς τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας κατὰ τῶν συνεργῶν ἀναφέρουσιν αἱ αἰτιολογίαι τοῦ Βαυαρικοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1831 ἐν σελ. 115 τὴν ἀναλογίαν ἥτις ὑφίσταται μεταξὺ τῆς ἀποπείρας καὶ τῆς συνεργείας. Ἐν τῇ ἀποπείρᾳ, λέγουσιν, ἡ κολάσιμος πρᾶξις δὲν ὑπάρχει κατ' ἀντικείμενον τετελεσμένη· ἐπὶ τῆς συνεργείας ὑπάρχει μὲν

Εἰδικαὶ περιπτώσεις τῆς συνεργείας.

Ἄρθρον 72.

Ὡς συνεργοὶ ἰδίως τιμωροῦνται. — 1) Ὅσοι ἐν γνώσει τῆς μελετωμένης ἀξιοποίνου πράξεως, ἔδωκαν εἰς ἄλλους ἑκουσίως τόπον διατριβῆς, ἢ ὑπέδειξαν, ἢ παρεχώρησαν εἰς αὐτοὺς καιρὸν καὶ θέσιν χάριν προπαρασκευῆς ἢ ἐκτελέσεως τῶν ἀξιοποίνων πράξεων. — 2) Ὅσοι ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως τοῦ ἄρθρου 56 ἀριθ. 3 ἐν γνώσει καὶ ἐκ προθέσεως ἔδωκαν συμβουλὴν ἢ παραίνεσιν περὶ τῆς ἐκπεραιώσεως ἀξιοποίνου τινὸς πράξεως, ἐχορήγησαν τὰ εἰς ταύτην συντείνοντα μέσα, εὐκαιρίαν, ἢ ὁποιονδήποτε ἄλλο εἶδος ὑποστηρίξεως, ἢ ἐπρομήθευσαν ὅπλα ἢ ἄλλα ἐργαλεῖα. — 3) Ὅσοι συνεβοήθησαν τὸν αὐτουργὸν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως, δι' ἀγγελιῶν, κατασκοπῶν, ἢ οἱουδήποτε ἄλλου ἐμμέσου ἢ πλαγίου τρόπου. — 4) Ὅσοι συνεννοήθησαν προηγουμένως μετὰ τοῦ αὐτουργοῦ περὶ βοηθείας, τὴν ὁποίαν θέλουν παρέξει εἰς αὐτὸν μετὰ τὴν πρᾶξιν, ἢ περί τινος ἀμοιβῆς, τὴν ὁποίαν θέλουν λάβει παρ' αὐτοῦ, καὶ ἐχορήγησαν τὴν βοήθειαν, ἢ ἐδέχθησαν τὴν ἀμοιβήν. — 5) Ὅσοι ἐν γνώσει ἐξ ἰδιοτελείας δέχονται εἰς τὴν οἰκίαν των, κρύπτουσιν ἢ ἀποκρύπτουσι τοὺς πράξαντας, ἢ τὰ ἀντικείμενα τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ἢ

κατ' ἀντικείμενον τετελεσμένη ἀλλ' οὐχὶ ὑπὸ τοῦ συνεργοῦ. — Ἀρχαιότεροί τινες ποινικοὶ νόμοι οἵτινες ἐδέχοντο τὴν διάφορον τιμωρίαν τῶν συνεργῶν ἀπὸ τῶν αὐτουργῶν, ἀντὶ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας ἐπέβαλλον τὴν κατὰ τῶν αὐτουργῶν καταγινωσκομένην ποινήν, ἀλλ' ἠλαττωμένην καθ' ὡρισμένον τι πολλοστημόριον, οἷον κατὰ 1/2 τὸ 1/3 τὸ 1/4 καὶ οὕτω καθεξῆς· ὅρ. Σαξωνικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 55. — Ἀννοβέσου ἄρθρ. 69. — ὅρ. Langenbeck Theilnahme σελ. 211.

λαμβάνουσι τὰ πράγματα ταῦτα ἀντὶ δώρου, ἀντὶ πληρωμῆς, τὰ ἀγοράζουσι, τὰ συναλλάσσουσιν, ἢ ἀναδέχονται νὰ τὰ ἐμπορευθῶσι, νὰ τὰ φθείρωσι, νὰ τὰ μεταβάλωσιν, ἢ νὰ τὰ καταστήσωσιν ἀγνώριστα. — 6) Ὅσοι, ὄντες ὑπόχρεοι α) δυνάμει τοῦ ὑπουργήματός των ἢ τῆς δημοσίου ὑπηρεσίας των νὰ ἐμποδίζωσι τὴν ἐκτέλεσιν ἀξιοποίνων πράξεων, ἢ β') δυνάμει τῆς ὁποίας ἔχουσι πατρικῆς, οἰκιακῆς, ἢ ἐπιτροπικῆς ἐξουσίας τοῦ ν' ἀποτρέπωσι τοὺς ὑπεξουσίους των, δὲν προσπαθοῦν καθόσον τοῦτο εἶναι δυνατὸν ἄνευ κινδύνου ἑαυτῶν ἢ τρίτου τινός, νὰ ἐμποδίζωσιν ἀξιοποίνους πράξεις, αἵτινες ἔλαβον ἀρχὴν ἢ προετοιμάσθησαν ἐνώπιόν των, ἢ τὰς ὁποίας γινώσκουσιν ὡς μελλούσας νὰ ἐκτελεσθῶσιν. — 7) Ὅσοι, ὀφείλοντες ὡς ἐκ τοῦ ὑπουργήματος ἢ τῆς δημοσίου ὑπηρεσίας των νὰ ἀναγγείλωσι τὰς γνωστοποιηθείσας εἰς αὐτούς, ὡς τοιούτους, ἀξιοτιμωρήτους πράξεις τὰς ἀποσιωπῶσι κατὰ συνεννόησιν.

§ 164. Πρὸς ἀκριβεστέραν ἐφαρμογὴν τοῦ διὰ τοῦ ἄρθρου 71 ὑποδεικνυομένου ἐν γένει ὁρισμοῦ τῶν συνεργῶν χαρακτηρίζονται εἰδικώτερον διὰ τοῦ ἄρθρου 72 ὡς συνεργοὶ ὅσοι :

1) *Ἐν γνώσει τῆς μελετωμένης ἀξιοποίνου πράξεως, ἔδωκαν εἰς ἄλλους ἑκουσίως τόπον διατριβῆς, ἢ ὑπέδειξαν ἢ παρεχώρησαν εἰς αὐτοὺς καιρὸν καὶ θέσιν χάριν προπαρασκευῆς ἢ ἐκτελέσεως τῶν ἀξιοποίνων πράξεων.*

Δύο εἰσὶν οἱ ὅροι οἱ ἀποτελοῦντες τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος συνέργειαν, ἥτις ὑπάγεται εἰς τὴν κατηγορίαν τῆς προηγουμένης τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ γνῶσις τοῦ μελετωμένου ἀδικήματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἑκουσία καὶ ἄνευ ἠθικοῦ ἢ φυσικοῦ καταναγκασμοῦ χορήγησις τῆς συνδρομῆς κατά τινα τῶν διαγεγραμμένων τρόπων. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὁ συνεργὸς εἶναι τιμωρητέος διὰ τὴν τοιαύτην αὐτοῦ συνδρομὴν μόνον μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς κολασίμου πράξεως ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ, ἐκτὸς ἐὰν εἰδι-

κῶς ὁ νόμος τὴν τοιαύτην προπαρασκευὴν τῆς κολασίμου πράξεως τιμωρῇ· (ὅρ. ἄρθ. 123, § 9) [1].

2) *Ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως τοῦ ἄρθρου* 56 § 3 *ἐν γνώσει καὶ ἐκ προθέσεως ἔδωκαν συμβουλὴν ἢ παραίνεσιν περὶ τῆς ἐκπεραιώσεως ἀξιοποίνου τινὸς πράξεως, ἐχορήγησαν τὰ εἰς ταύτην συντείνοντα μέσα, εὐκαιρίαν ἢ ὁποιονδήποτε ἄλλο εἶδος ὑποστηρίξεως, ἢ ἐπρομήθευσαν ὅπλα καὶ ἄλλα ἐργαλεῖα*

Καὶ αἱ πράξεις αὗται ὑπάγονται εἰς τὴν προηγουμένην τῆς ἐκτελέσεως συνέργειαν. Ἡ *συμβουλὴ* ἢ *παραίνεσις*, ἥτις δυνατὸν νὰ δοθῇ ἢ ἀμέσως καὶ ἀπ' εὐθείας, ἢ ν' ἀνακοινωθῇ δι' ἄλλου προσώπου, ἢ δι' ἐπιστολῆς, δέον νὰ χρησιμεύῃ ὡς μέσον μόνον πρὸς κραταίωσιν τῆς προϋπαρχούσης ἤδη παρὰ τῷ αὐτουργῷ ἀποφάσεως πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, καὶ παρόρμησιν αὐτοῦ, διότι ἐὰν διὰ τῆς τοιαύτης συμβουλῆς ἢ παραινέσεως ἐγεννήθη κατὰ πρῶτον παρὰ τῷ αὐτουργῷ ἡ ἰδέα τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, οἱ δόντες ἀφορμὴν εἰς τοῦτο δὲν χαρακτηρίζονται ὡς συνεργοί, ἀλλ' ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ συμβουλὴ αὐτῶν ἐγένετο μετ' ἀπάτης, πειθοῦς, ἢ φορτικότητος λογίζονται ὡς ἠθικοὶ αὐτουργοὶ τῆς ἐκτελεσθείσης κατ' ἀκολουθίαν τῆς τοιαύτης συμβουλῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ὑπαγόμενοι εἰς τὴν κατηγορίαν τῆς § 3 τοῦ ἄρθρου 56 [2].

Ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀξιοποίνου πράξεως κατὰ τὴν δοθεῖσαν συμβουλὴν ἢ παραίνεσιν δὲν νομίζομεν ὅτι ἀποτελεῖ ἀναγκαῖον ὅρον τῆς ὑπάρξεως συνεργείας, διότι γενικῶς ἐκφράζεται ὁ νόμος ἀπαιτῶν συμβουλὴν ἢ παραίνεσιν *περὶ τῆς ἐκπεραιώσεως* ἀξιοποίνου πράξεως. Ἐπίσης ἐκ τοῦ γράμματος τοῦ νόμου συμπεραίνων τις δύναται νὰ δεχθῇ ὅτι ἐκτὸς τῆς χορηγήσεως τῶν συντελούντων

---

[1]) Berner Theilnahme σελ. 167.

[2]) Berner Grundsätze d. Preuss. Strafr. § 51. σελ 45. Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 54. σελ. 316.—Langenbeck Theilnahme § 67 σελ. 191. —Oppenhoff Strafgstzb. ἄρθρ. 49 n° 7.—Κατὰ τὸν γαλλικὸν ποινικὸν νόμον ἡ συμβουλὴ δὲν ἀποτελεῖ complicité. ὅρ. Chauveau—Hélie Code pénal I n° 682.

πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος μέσων, καὶ τῆς προμηθείας τῶν ὅπλων καὶ ἐργαλείων ὑπὸ τοῦ συνεργοῦ, δὲν ἀπαιτεῖται πρὸς ὕπαρξιν συνεργείας καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν πράγματι κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ. Κατ' ἀμφοτέρας ὅμως τὰς εἰρημένας περιπτώσεις τῆς συνεργείας, τουτέστι καὶ ἐπὶ τῆς συμβουλῆς, ἢ παραινέσεως, καὶ ἐπὶ τῆς προμηθείας τῶν ὅπλων, ἐργαλείων καὶ λοιπῶν μέσων πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος, ἀπαιτεῖται ἡ ἐν γνώσει καὶ ἐκ προθέσεως ἐνέργεια τοῦ συνεργοῦ [1]).

Τὸν ὁρισμὸν τῶν ὅπλων δίδει ὁ ποιν. νόμος ἐν ἄρθρ. 126 χαρακτηρίζων ὡς τοιαῦτα « *τὰ ἐργαλεῖα, μὲ τὰ ὁποῖα, ὅταν τὰ μεταχειρισθῇ τις εἰς κάκωσιν τινός, δύναται κατὰ τὴν συνήθη πεῖραν νὰ προξενήσῃ θανατηφόρον βλάβην* ». Ὡς ἐργαλεῖα εἰσὶ χαρακτηριστέα πάντα τὰ ὄργανα τὰ δυνάμενα νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς διεκπεραίωσιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, αἱ ἀγκυρίδες, αἱ ἀντίκλειδες, αἱ ἀληθεῖς κλεῖδες, οἱ μοχλοὶ κτλ. [2]).

Ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος § 2 ἄρθρ. 72 δύνανται νὰ ὑπαχθῶσι καὶ αἱ περιπτώσεις τῆς *ἐμμέσου* συνεργείας ἥτις ὑφίσταται·

α') Ὅταν τις ἐν γνώσει τῆς μελετωμένης ἀξιοποίνου πράξεως συμβοηθῇ τὸν συνεργὸν ὅπως παράσχῃ τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ τὴν ἀπαιτουμένην πρὸς τελεσιουργίαν τοῦ ἀδικήματος [3]).

β') Ὅταν δίδῃ τις συμβουλὴν ἢ παραίνεσιν εἰς τὸν συνεργὸν εἴτε ἐπιρρωνύων τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ πρὸς παροχὴν συνδρομῆς τῷ αὐτουργῷ εἴτε ὑποδεικνύων αὐτῷ τὸν τρόπον καθ' ὃν προσήκει νὰ παράσχῃ τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ. Ὁ νόμος δὲν ἀπαιτεῖ ὅπως ἡ συμ-

---

[1]) Chauveau—Hélie Code pénal I n° 633.

[2]) Ποιν. νόμου ἄρθρ. 374 § 3. 384. — Lex. 54 § 4 de furtis (47.2.) «Qui ferramenta sciens commodaverit ad effringendum ostium vel armarium, vel scalam sciens commodaverit ad ascendendum, licet nullum ejus consilium principaliter ad furtum faciendum intervenerit, tamen furti actione tenetur».

[3]) Ἐάν τις λ. χ. συνδράμῃ τὸν συνεργὸν ὅπως μεταφέρῃ τὴν κλίμακα τὴν μέλλουσαν νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἀνάβασιν εἰς κτίριόν τι ἐπὶ σκοπῷ κλοπῆς.

βουλὴ ἢ παραίνεσις δίδεται τῷ αὐτουργῷ, ἀλλ' ὅπως ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐκπεραίωσιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ἐπειδὴ δὲ εἰς τοῦτο συντελεῖ καὶ ὁ τὸν συνεργὸν προτρέψας ἢ καθοδηγήσας, εὐλόγως καὶ οὗτος ὡς συνεργὸς ἐστὶ χαρακτηριστέος [1]).

γ') Ὅταν ἀναλαμβάνῃ τις νὰ εὕρῃ συνεργὸν πρὸς συνδρομὴν τοῦ αὐτουργοῦ. Ἡ τοιαύτη ἐκλογὴ καταλλήλου συνεργοῦ ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως *χορήγησιν ὑποστηρίξεως* εἰς τὴν μελετωμένην ἀξιόποινον πρᾶξιν. καὶ χαρακτηρίζεται ὡς συνέργεια [2]).

3) *Συνεβοήθησαν τὸν αὐτουργὸν εἰς ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως δι' ἀγγελιῶν, κατασκοπῶν, ἢ οἱουδήποτε ἄλλου ἐμμέσου ἢ πλαγίου τρόπου.*

Ἡ περίπτωσις αὕτη ἀποτελεῖ τὴν ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἐγκλήματος χορηγουμένην συνέργειαν [3]), ἣν γενικώτερον ἐμνημόνευσε τὸ ἄρθρον 71 χαρακτηρίζον ὡς συνεργὸν πάντα ὅστις *ἐν ᾧ* ἐξετελεῖτο ἡ κολάσιμος πρᾶξις παρέσχε τὴν σύμπραξιν αὐτοῦ.

Ἡ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος συνέργεια ἐνδεχόμενον ἐνίοτε νὰ γεννήσῃ ἀμφιβολίας περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς, ὅταν ἡ διάρκεια τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἐγκλήματος, ἕνεκα τῆς φύσεως αὐτοῦ, ἦναι ἀβεβαία. Κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην δέον τότε μόνον νὰ δεχθῶμεν ὡς ἀποπερατωθεῖσαν καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς κολασίμου πράξεως, ὅταν ὁ αὐτουργὸς ἐπέτυχε τὸν ἄμεσον αὐτοῦ σκοπόν. Ἑπομένως ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων, ἅτινα λογί-

---

[1]) Lex 36 pr. de furtis (47. 2.). «Qui servo persuasit ut fugeret fur non est . . . . Sed si alius ei fugam persuasit, ut ab aliquo surripiatur, furti tenebitur is, qui persuasit, quasi ope consilio ejus furtum factum sit». — Dollmann Strafgestzb. I ἄρθρ. 54σελ. 320 ἑπομ. —Schwarze Commentar Excurs XI ἄρθρ. 47—50 σελ. 140.—Langenbeck Theilnahme § 69 σελ. 194.—Liszt Lehrb. § 53 σελ. 232.

[2]) Schwarze Commentar Excurs XI ἄρθρ. 47—50 σελ. 140. — Geyer Holtzendorff's Handb. II σελ. 387.

[3]) Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τοῦ νόμου λέγει: «εἰς ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως», ἐν ᾧ τὸ γερμανικὸν πρωτότυπον περιέχει τὴν φράσιν «bei Verübung der That ἥτις ἀκριβῶς μεταφερομένη δηλοῖ «κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν».

ζονται τετελεσμένα διὰ τῆς ἐπιτεύξεως ὡρισμένου τινὸς ἀποτελέσματος, ἡ ἐκτέλεσις εἶναι περαιωμένη, ὅταν τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα ἐπῆλθεν, ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων τοὐναντίον ἐφ' ὧν σκοπεῖται ἡ ἀπόλαυσις ἰδιαιτέρας τινὸς ὠφελείας, ὅταν ἡ ὠφέλεια αὕτη προσεγένετο τῷ αὐτουργῷ. Ὅθεν ἡ ἐκτέλεσις δὲν δύναταί τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι συμπίπτει πάντοτε, εἴτε μετὰ τῆς ἀποπερατώσεως τῆς πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἐγκλήματος ἐπιχειρητέας ἐνεργείας, εἴτε μετὰ τῆς διαπράξεως τοῦ ἐγκλήματος κατὰ τοὺς ἐν τῷ νόμῳ διαγεγραμμένους ὅρους. Ὅστις λ. χ. συμπράττει εἰς τὴν παρ' ἄλλου τινὸς ἐκτελεσθεῖσαν δηλητηρίασιν, ἐμποδίζων μετὰ τὴν δόσιν τοῦ δηλητηρίου ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ τὴν ὑπὸ τοῦ δηλητηριασθέντος ἔγκαιρον χρῆσιν ἀντιδότων, ἐκλαμβάνεται εὐλόγως ὡς συνεργήσας κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως [1]), ὡς καὶ ὅστις τὴν γενομένην ἀπάτην ὑπὸ ἄλλου ὑποστηρίζει παριστῶν ἐν γνώσει ψευδῆ γεγονότα ἢ ἀποκρύπτων τ' ἀληθῆ. Εἰ καὶ κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἡ πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἐγκλήματος ἐνέργεια τοῦ αὐτουργοῦ εἶναι πλήρης, δὲν δύναταί τις ὅμως νὰ δεχθῇ ὅτι καὶ ἡ ἐκτέλεσις αὐτοῦ εἶναι ἀποπερατωμένη, ὥστε ἡ παρεμπεσοῦσα ἐνέργεια τοῦ συνεργοῦ νὰ ἐκληφθῇ ὡς μεθεπομένη.

Ἡ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως συνέργεια δὲν ἔχει ἀείποτε ὡς ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς τὴν προηγηθεῖσαν ἀμοιβαίαν συνεννόησιν τῶν ὑπαιτίων προσώπων, ἀλλ' ἔστιν ὅτε δυνατὸν νὰ ὑφίσταται καὶ ἀγνοοῦντος τοῦ αὐτουργοῦ τὴν ὕπαρξιν συνεργοῦ καὶ τὴν χορηγηθησομένην ὑπ' αὐτοῦ ἀντίληψιν [2]).

Παρατηρητέον τέλος ὅτι δέον νὰ μὴ συνίσταται εἰς τὴν ἄμεσον

---

[1]) Dollmann Strafgestzb. I ἄρθρ. 54. σελ. 319. — Berner Theilnahme σελ. 168.—Oppenhoff Strafgestzb. ἄρθρ. 49 n° 13.

[2]) Οὕτω λ. χ. ὑπηρέτης πληροφορεῖται ὅτι ἀπεφασίσθη ὑπὸ γνωστῆς συμμορίας κλεπτῶν ἡ ἐκτέλεσις κλοπῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ οἰκοδεσπότου καθ' ὡρισμένην νύκτα, πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τοῦ ἐπιχειρήματος ἐγκαταλείπει ἀνεῳγμένας τὰς θύρας τῆς οἰκίας, ἢ τοποθετεῖ εἰς μέρος κατάλληλον κινητὴν κλίμακα δι' ἧς ἀναβαίνουσιν οἱ κλέπται, κτλ. Meyer. Lehrb. § 36. — Oppenhoff Strafgestzb. ἄρθρ. 49 n° 12.—Schwarze Commentar ἄρθρ. 47-50 σελ. 147.—Kohler Studien aus d. Strafrecht σελ. 105.

τῆς ἀξιοποίνου πράξεως ἐκτέλεσιν, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ συνέργεια μετατρέπεται εἰς αὐτουργίαν· διὸ ὁ νόμος ὡς συνεργὸν χαρακτηρίζει μόνον τὸν εἴτε δι' ἀγγελιῶν ἢ κατασκοπῶν, εἴτε δι' οἱουδήποτε *πλαγίου ἢ ἐμμέσου τρόπου* μετασχόντα τῆς ἐκτελέσεως.

4) *Συνεννοήθησαν προηγουμένως μετὰ τοῦ αὐτουργοῦ περὶ βοηθείας τὴν ὁποίαν θέλουν παρέξει εἰς αὐτὸν μετὰ τὴν πρᾶξιν, ἢ περί τινος ἀμοιβῆς, τὴν ὁποίαν θέλουν λάβει, καὶ ἐχορήγησαν τὴν βοήθειαν ἢ ἐδέχθησαν τὴν ἀμοιβήν* [1]).

Ἡ συνέργεια τῶν τοιούτων διαφέρει τῆς τῶν προηγουμένων, διότι ἀποβλέπει εἰς τὴν μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μελετωμένου ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ ἐγκλήματος χορηγηθησομένην ἀρωγήν. Ἡ ἀρωγὴ αὕτη, καίπερ ἐπομένη τῆς ἐκτελέσεως, δὲν εἶναι ὅμως ἀσυνάρμοστος πρὸς αὐτὴν ἕνεκα τῆς προηγηθείσης συνεννοήσεως, ἥτις ἀποτελεῖ κυρίως τὴν συνέργειαν, χρησιμεύουσα ὡς ἐνθάρρυνσις τοῦ αὐτουργοῦ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν. Δύο δὲ εἰδικὰς περιπτώσεις τῆς τοιαύτης συνεννοήσεως διακρίνει ὁ νόμος, τὴν περὶ χορηγητέας ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ τῷ συνεργῷ ἀμοιβῆς καὶ περὶ χορηγητέας ὑπὸ τοῦ συνεργοῦ βοηθείας· κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἡ συνέργεια εἶναι τετελεσμένη, ἀφοῦ δεχθῇ ὁ συνεργὸς τὴν ὑποσχεθεῖσαν αὐτῷ ἀμοιβήν, ἢ ἀφοῦ παράσχῃ ἣν ὑπεσχέθη βοήθειαν.

Ἐὰν ὁ συνεργὸς δὲν παράσχῃ τὴν ὑποσχεθεῖσαν τῷ αὐτουργῷ βοήθειαν ἐφαρμόζεται ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 80, περὶ ἧς ἐν οἰκείῳ τόπῳ γενήσεται λόγος. Ἐὰν ὅμως δὲν δεχθῇ ἣν ὑπεσχέθη αὐτῷ ὁ αὐτουργὸς ἀμοιβήν, ἐν ἐλλείψει ἰδίας ἐν τῷ νόμῳ διατάξεως καὶ περιοριζόμενοι εἰς μόνην τὴν διάταξιν τοῦ 4 ἐδαφίου τοῦ ἄρθρ. 72 συμπεραίνομεν ὅτι δὲν ὑφίσταται συνέργεια, μὴ πληρωθέντος ὁπωσδήποτε τοῦ ἑτέρου τῶν συναποτελούντων αὐτὴν ὅρων ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος περιπτώσει.

5) *Ἐν γνώσει ἐξ ἰδιοτελείας δέχονται εἰς τὴν οἰκίαν των, κρύπτουσιν ἢ ἀποκρύπτουσι τοὺς πράξαντας, ἢ τὰ ἀντικεί-*

---

[1]) Γερμανικοῦ ποιν. νόμου ἀριθμ. 257.

κείμενα τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ἢ λαμβάνουσι τὰ πράγματα ταῦτα ἀντὶ δώρου, ἀντὶ πληρωμῆς, τὰ ἀγοράζουσι, τὰ συναλλάσσουσιν, ἢ ἀναδέχονται νὰ τὰ ἐμπορευθῶσι, νὰ τὰ φθείρωσι. νὰ τὰ μεταβάλωσιν ἢ νὰ τὰ καταστήσωσιν ἀγνώριστα.

Αἱ περιεχόμεναι ἐν τῷ πέμπτῳ ἐδαφίῳ τοῦ ἄρθρ. 72 διατάξεις προνοοῦσι περὶ τῆς χορηγουμένης βοηθείας μὴ προηγηθείσης συνεννοήσεως.

Πρὸς ὕπαρξιν αὐτῆς ἀπαιτεῖται :

α') Ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ἣν προϋποτίθησιν ὁ νόμος χαρακτηρίζων ὡς ἀξιόποινον τὴν πρὸς τὸν *πράξαντα* χορηγουμένην βοήθειαν, ἢ τὴν φροντίδα τῆς προσκτήσεως καὶ παραλλαγῆς τῶν διὰ τῆς ἀξιοποίνου πράξεως πορισθέντων ἀντικειμένων. Ἀλλὰ λέγοντες ἐκτέλεσιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως δὲν ἐννοοῦμεν καὶ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτῆς, τοὐναντίον φρονοῦμεν ὅτι καὶ ἡ πρὸς τὸν ἀποπειραθέντα τὴν ἐκτέλεσιν ἀξιοποίνου πράξεως ὀρωγὴ ὑπολαμβάνεται ὀρκοῦσα ὅπως καταστήσῃ τὸν παρασχόντα αὐτὴν ἔνοχον συνεργείας [1]).

Χαρακτηρίζων ὁ νόμος τὴν πρὸς τοὺς *πράξαντας* χορηγουμένην βοήθειαν ὡς συνέργειαν, παρέχει ἀφορμὴν εἰς ἐνδεχομένους δισταγμοὺς ἂν διὰ τῆς διατάξεως αὐτοῦ ταύτης ἐννοῇ μόνον τὴν πρὸς τὸν αὐτουργὸν τοῦ ἐπιχειρηθέντος ἀδικήματος χορηγουμένην συνδρομήν, ἢ ἂν αὕτη καὶ πρὸς τοὺς συνεργοὺς δυνατὸν νὰ ἐπεκταθῇ. Καὶ ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ φρονοῦμεν ὅτι οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει ὅπως στενῶς ἑρμηνεύοντες τὸ γράμμα τοῦ νόμου ἀποκλείσωμεν τὴν πρὸς τοὺς συνεργοὺς χορηγηθεῖσαν συνδρομήν, καθόσον καὶ οὗτοι ὑπολαμβάνονται εὐλόγως ὡς συμπράκτορες τοῦ ἀδικήματος καὶ μά-

---

[1]) Ὑποτεθείσθω λ. χ. ὅτι ὁ Α ἀποφασίσας ν' ἀφαιρέσῃ παρά τινος χρηματικόν τι ποσὸν εἰσέρχεται δι' ἀναβάσεως εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ ἐν ᾧ καταγίνεται εἰς τὴν ῥῆξιν τοῦ χρηματοκιβωτίου καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ οἰκοδεσπότου, ὅστις καταδιώκει αὐτόν. Ἐὰν ὁ Β συναντήσας αὐτὸν καταδιωκόμενον ἐν γνώσει τῆς διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος δεχθῇ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἀποκρύψῃ αὐτόν, καθίσταται ἔνοχος συνεργείας.

λιστα ἐὰν ὑπάγωνται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐν ταῖς § § 1, 2 καὶ 3 τοῦ 72 ἄρθρου [1]).

6) Ἡ γνῶσις ὅτι ὁ πρὸς ὃν χορηγεῖται ἡ βοήθεια ἐγένετο ἔνοχος ἀδικήματος, ὡς καὶ ὅτι τὰ ληφθέντα ἀντικείμενα προέρχονται ἐξ ἀδικοπραγήματος, διότι ὅλως ἀνάρμοστον καὶ ἀνεπιεικὲς ἤθελεν εἶσθαι νὰ δεχθῶμεν ὑφισταμένην συνέργειαν καὶ ἐάν ποτε αἱ εἰρημέναι πράξεις, αἱ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ πράξαντος ἢ τὴν ἀπόκρυψιν τῶν ἀντικειμένων τῆς κολασίμου πράξεως σκοποῦσαι, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ συμβάντος ἀδικήματος ἐτελέσθησαν. Οὕτω λ.χ. ἐάν τις διατελῶν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ πραχθέντος ἀδικήματος, δεχθῇ τὸν ἔνοχον ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, ἢ καὶ ἀποκρύψῃ αὐτὸν ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ ψευδῶν παραστάσεων ὅτι ἀναζητεῖται διὰ λόγον ὅλως ἀλλότριον πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν οἱασδήποτε ἀξιοποίνου πράξεως, ἢ ἐάν τις ἀποδεχθῇ τὴν γενομένην προσφορὰν πραγμάτων προερχομένων ἐκ τῆς ἐκτελέσεως ἐγκληματικῆς πράξεως, οὐδεμίαν περὶ αὐτῆς ἔχων εἴδησιν, ἡ τοιαύτη ἀποδοχὴ αὐτῶν, ἢ ἀπόκρυψις τοῦ ἐνόχου, δὲν ἀποτελεῖ συνέργειαν.

Ἐὰν καθ' ἣν χρόνου στιγμὴν ἐχορηγήθη ἡ πρὸς τὸν ἔνοχον βοήθεια, ἢ ἐλήφθησαν ἢ ἀπεκρύβησαν τὰ ἀντικείμενα τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, δὲν ἦναι γνωστὴ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἀδικήματος, ἢ ἡ ἰδιότης τῶν ἀντικειμένων, περὶ ἀμφοτέρων ὅμως ἔλαβε γνῶσιν βραδύτερον ὁ παρασχὼν τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ, ἡ ἀπόδειξις τῆς προηγουμένης ἀγνοίας δὲν ἰσχύει ὡς λόγος τῆς μὴ ἐφαρμογῆς τῆς διατάξεως τοῦ πέμπτου ἐδαφίου τοῦ ἄρθρου 72, ὅταν ἡ πρὸς παροχὴν τῆς συνδρομῆς ἐνέργεια ἦναι διαρκὴς καὶ ἐξακολουθῇ ὑφισταμένη [2]).

---

[1]) Leonhardt Commentar I ἄρθρ. 75 σελ. 310.—Schütze Nothwendige Theilnahme σελ 391.

[2]) Blanche Code pénal I ἄρθρ. 62 n° 154.—Buri Theilnahme σελ.61. —Pezold Strafrechtspraxis ἄρθρ. 259 n° 7.—Ἐναντίαν γνώμην ὑποστηρίζουσιν οἱ Chauveau-Hélie Code pénal I n° 723 not. 2. — Stenglein Commentar II ἄρθρ.308 σελ.448.—Ὅρ. καὶ Schwarze Commentar ἄρθρ. 259. σελ. 750.

γ') Ἡ ἰδιοτέλεια ἐξ ἧς ὁρμᾶται ὁ παρέχων τὴν βοήθειαν διά τινος τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος πράξεων.

Ὡς ἰδιοτέλειαν δὲ νοητέον πᾶσαν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον ὑλικὴν ἢ ἠθικὴν ὠφέλειαν ἣν προσδοκᾷ ἢ ἐπορίσθη ἤδη ὁ χορηγήσας τὴν βοήθειαν.

Ἐν τῇ εἰδικῇ ἀπαριθμήσει τῶν πράξεων, αἵτινες, ὑφισταμένων τῶν προεκτεθέντων ὅρων, λογίζονται ἀποτελοῦσαι συνέργειαν, μνημονεύεται καὶ ἡ περίπτωσις καθ' ἣν δέχεταί τις τὸν ἔνοχον ἀδικήματος ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. Ἂν ἡ πρᾶξις δι' ἣν καταδιώκεται συνεπάγεται τὴν προφυλάκισιν ἢ μή, δὲν γίνεται μνεία· ὥστε κατὰ τὸ γράμμα τοῦ ἡμετέρου νόμου ὁ ὑποδεχόμενος μόνον τὸν ἔνοχον οἱουδήποτε ἀδικήματος ἐν γνώσει καὶ ἐξ ἰδιοτελείας ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ χαρακτηρίζεται ὡς συνεργός [1]), ὅπερ ὁμολογητέον ἐμφαίνει ὑπέρμετρον αὐστηρότητα ἐκ μέρους τοῦ νομοθέτου, δι' ὃ οἱ νεώτεροι ποινικοὶ νόμοι, ὡς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ἄρθρ. 74 θέλομεν ἴδει, ἐτροπολόγησαν τὴν διάταξιν αὐτήν.

6) *Ὄντες ὑπόχρεοι α') δυνάμει τοῦ ὑπουργήματός των, ἢ τῆς δημοσίου ὑπηρεσίας των νὰ ἐμποδίζωσι τὴν ἐκτέλεσιν ἀξιοποίνων πράξεων ἢ β') δυνάμει τῆς ὁποίας ἔχουσι πατρικῆς, οἰκιακῆς ἢ ἐπιτροπικῆς ἐξουσίας τοῦ ν' ἀποτρέπωσι τοὺς ὑπεξουσίους των, δὲν προσπαθοῦν καθ' ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατὸν ἄνευ κινδύνου ἑαυτῶν ἢ τρίτου τινός, νὰ ἐμποδίζωσιν ἀξιοποίνους πράξεις, αἵτινες ἔλαβον ἀρχὴν ἢ προητοιμάσθησαν ἐνώπιόν των ἢ τὰς ὁποίας γινώσκουσιν ὡς μελλούσας νὰ ἐκτελεσθῶσι.*

Τοὺς εἰρημένους ἐχαρακτήρισεν ὡς συνεργοὺς ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ὁρμώμενος ἐκ τῆς ἀρχῆς ἣν καὶ ἐν ἄρθρῳ 74 § 3 γενικώτερον καθιεροῖ, ὅτι ἕκαστος πολίτης εἶναι ὑπόχρεως, οὐ μόνον νὰ μὴ

---

[1]) Ὅτι ἡ διάταξις τοῦ ἡμετέρου νόμου εἶναι ἀπόλυτος ἐξάγεται οὐ μόνον ἐκ τοῦ γράμματος αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς πρὸς τὸ ἄρθρ. 75 τοῦ βαυαρικοῦ ποινικοῦ νόμου 1813 «Wer Uebelthäter bei sich aufnimmt oder verbirgt» καὶ πρὸς τὰ βαυαρικὰ νομοσχέδια τοῦ 1822 ἄρθρ. 57 § 5, καὶ τοῦ 1827 ἄρθρ. 48 § 5 ἐξ ὧν ἀντεγράφη ἡ διάταξις τοῦ ἡμετέρου νόμου, ὡς καὶ τοῦ 1831 ἄρθρ. 72 § 7 περιέχοντος ὁμοίαν διάταξιν.

διαταράττῃ αὐτὸς τὴν ἔννομον τάξιν, ἀλλὰ καὶ ν' ἀποτρέπῃ τούτου πάντα περὶ οὗ ἤθελε λάβει γνῶσιν ὅτι σκοπεύει τὴν διάπραξιν ἀδικήματος.

Ἀναλύοντες δὲ τὴν περὶ τῶν τοιούτων συνεργῶν διάταξιν παρατηροῦμεν ὅτι οὐσιώδεις ὅροι αὐτῆς λογίζονται.

α') Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς παρεμπόδισιν ἀξιοποίνων πράξεων πηγάζουσα ἢ ἐκ τοῦ ὑπουργήματος ἢ ἐκ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ἐν ᾗ διατελεῖ, ἢ ἐκ τῆς πατρικῆς, οἰκιακῆς, ἢ ἐπιτροπικῆς ἐξουσίας ἣν κέκτηται. Πότε ὑπάρχει τοιαύτη τις ὑποχρέωσις ἐναπόκειται εἰς τὸν δικαστὴν νὰ ὁρίσῃ συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τῶν ὀργανικῶν τῆς πολιτείας νόμων καὶ τοῦ ἰσχύοντος ἀστικοῦ δικαίου. Οὕτω λ. χ. ἐκ τῶν ὑπαλλήλων ὑπόχρεοι πρὸς παρεμπόδισιν τῶν ἀξιοποίνων πράξεων εἰσὶν οἱ ἀστυνομικοὶ ὑπάλληλοι, οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς χωροφυλακῆς, ὡς καὶ οἱ χωροφύλακες. οἱ δασοφύλακες καὶ ἀγροφύλακες, οἱ τελωνειακοὶ ὑπάλληλοι, οἱ ἔπαρχοι καὶ νομάρχαι [1]).

β') Οἱ ἀνωτέρω μνησθέντες δὲν εὐθύνονται διὰ τὴν μὴ ἀποτροπὴν πάσης οἱασδήποτε ἀξιοποίνου πράξεως, ἀλλ' ἐκείνων μόνον αἵτινες ἔλαβον ἀρχήν, ἢ προητοιμάσθησαν ἐνώπιον αὐτῶν, ἢ περὶ ὧν ἔλαβον γνῶσιν ὅτι μελετᾶται ἡ ἐκτέλεσις Πόθεν δὲ ἔλαβον γνῶσιν, ἂν ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως ἢ ἐξ ἀγγελίας ἄλλων δὲν ὁρίζει εἰδικώτερον ὁ νόμος, ὅθεν ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἐπιτρέπεται νὰ ὑπαγάγωμεν εἰς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 72 § 6. Ἀλλ' ὅταν δι' ἀνακοινώσεων παρ' ἄλλων γενομένων εἰδοποιοῦνται περὶ τῆς ἐπικειμένης ἐκτελέσεως, αἱ δοθεῖσαι πληροφορίαι δέον νὰ ὦσι θετικαὶ καὶ ἀποχρῶσαι ὅπως ἐμπνεύσωσι πεποίθησιν ὅτι δὲν ἀπορρέουσιν ἐξ ἀβασίμων εἰκασιῶν, ἢ ἀδεσπότων θρυλημάτων. Δὲν ἀπαιτεῖται μὲν νὰ παρέχωσι πλήρη βεβαιότητα, τοὐλάχιστον ὅμως νὰ καθιστῶσι πιθανὴν τὴν μελετωμένην ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος [2]).

---

[1]) Διαταγ. 31 Δεκεμβρ. 1836, περὶ δημοτικῆς ἀστυνομίας ἄρθρ. 32. 33. — Διαταγμ. 5 Δεκεμβρ. 1845 περὶ καθηκόντων τῶν νομαρχῶν ἄρθρ. 14 καὶ ἑπόμ. — Διαταγμ. 8 Δεκεμβρ. 1845 περὶ ἐπάρχων.

[2]) Stenglein Commentar I ἄρθρ. 62 σελ. 524.

Καὶ ὅταν αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος πράξεις ὑπάγωνται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κατ' ἔγκλησιν διωκομένων ἀδικημάτων, δὲν ἐκλείπει ἡ ὑποχρέωσις πρὸς παρεμπόδισιν αὐτῶν [1]).

Ἡ δὲ πρὸς παρεμπόδισιν ἐνέργεια δέον νὰ γίνεται ἐγκαίρως ὅπως προληφθῇ ἡ ἐπιχείρησις τοῦ ἀδικήματος, τουτέστι καθ' ὃν χρόνον ἡ ἀξιόποινος πρᾶξις τυγχάνει ἐν τῷ σταδίῳ τῆς προμελέτης, ἢ προπαρασκευάζονται τὰ πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς μέσα, ἢ *ἔλαβεν ἀρχήν*. Ὡς λαβοῦσα ἀρχὴν λογίζεται ἡ πρᾶξις ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ ἐκτέλεσις καὶ δὲν ἐπῆλθον ἔτι τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα, ἢ δὲν συνεπληρώθη ἡ ἐνέργεια ἡ πρὸς παραγωγὴν τῶν γεγονότων τῶν ἀποτελούντων τὰ στοιχεῖα τῆς ἐννοίας τοῦ ἀδικήματος ἀπαιτουμένη [2]).

γ') Περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἑκάστοτε γενήσεται ἡ παρεμπόδισις δὲν ὁρίζει ὁ νόμος ἀφίνων τὴν ἐκλογὴν τῶν μέσων εἰς τοὺς πρὸς παρεμπόδισιν ὑποχρέους. Οὐχ ἧττον ὅμως τὰ μέσα ὧν γίνεται χρῆσις δέον νὰ ὦσι πρόσφορα καὶ λυσιτελῆ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοπουμένου ἀποτελέσματος, οὐχὶ δὲ τοιαῦτα ὥστε νὰ χρησιμεύωσι μόνον ὅπως κατ' ἐπιφάνειαν συγκαλύψωσι τὴν εὐθύνην τοῦ παραλιπόντος τὴν παρεμπόδισιν. Οἱ πρὸς παρεμπόδισιν ὑπόχρεοι ἐὰν δὲν ἤρκεσαν αἱ νουθεσίαι καὶ αἱ προτροπαί, ἢ αἱ ἀπειλαὶ καὶ τὰ παρόμοια προφυλακτικὰ μέσα, ὀφείλουσι καὶ τὴν προσωπικὴν αὐτῶν ἐνέργειαν νὰ παρεμβάλωσιν ὅπως ἀνακόψωσι τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος, ἢ ὅπως δώσωσι χεῖρα βοηθείας εἰς τὸν ἐξ αὐτοῦ ἀπειλούμενον νὰ πάθῃ. Τότε δὲ μόνον ἀπαλλάσσονται τῆς πρὸς παρεμπόδισιν ἐπιβαλλομένης ἐνεργείας ἢ ἡ ἐνέργεια αὐτῶν ἐπιτρέπεται ν' ἀνασταλῇ, ὅταν ὑπάρχῃ κίνδυνός τις ἐπαπειλῶν εἴτε αὐτούς, εἴτε τρίτους τινάς. Τὸ εἶδος τοῦ κινδύνου δὲν χαρα-

---

[1]) Stenglein Strafgestzb. ἄρθρ. 63 n⁰ 6.

[2]) Οὕτω λ. χ. ἐπὶ τῆς ἀπάτης ἐν ὅσῳ δὲν ἐπῆλθεν ἡ βλάβη ἢ ὠφέλεια. ἐπὶ τῆς φαρμακείας ἐν ὅτῳ δὲν ἐπῆλθεν ἡ βλάβη ἢ ὁ θάνατος τοῦ δηλητηριασθέντος, ἐπὶ τῆς παραχαράξεως ἢ κιβδηλείας ἐν ὅσῳ δὲν ἐτέθησαν εἰς κυκλοφορίαν τὰ παρακεχαραγμένα ἢ κίβδηλα νομίσματα κτλ. Stenglein Commentar I ἄρθρ. 62. 63. σελ. 527.

κτηρίζεται εἰδικώτερον, οὐδ' ὁρίζεται ἂν ἡ περὶ αὐτοῦ ἔρευνα γενήσεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐξ ὑποκειμένου παραστάσεως ἢ κατ' ἀντικείμενον, ἀφιερμένης οὕτω τῆς ἐκτιμήσεως αὐτοῦ εἰς τὴν ἐλευθέραν κρίσιν τῶν δικαστῶν. Ἀλλ' ὅμως τούτου ἕνεκα δὲν ἁρμόζει νὰ δοθῇ τοιαύτη διαπλάτυνσις εἰς τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, ὥστε νὰ ματαιωθῇ ἐν γένει ἡ διάταξις τοῦ νόμου. Ὁ κίνδυνος δέον ἀείποτε νὰ ᾖ σπουδαῖος ἀπειλῶν εἴτε τὴν ἀκεραιότητα τοῦ σώματος, εἴτε τὴν ζωὴν αὐτὴν τοῦ προσώπου καὶ ἐπικείμενος. Ὁ καθ' ὡρισμένων πραγμάτων ἢ τῆς περιουσίας κίνδυνος δὲν φρονοῦμεν ὅτι ἐστὶν ἀποχρῶν [1]).

7) *Ὀφείλοντες ὡς ἐκ τοῦ ὑπουργήματος ἢ τῆς δημοσίου ὑπηρεσίας των ν' ἀναγγείλωσι τὰς γνωστοποιηθείσας εἰς αὐτοὺς ὡς τοιούτους ἀξιοτιμωρήτους πράξεις τὰς ἀποσιωπῶσι κατὰ συνεννόησιν.*

Ἀπαραίτητοι προϋποθέσεις τοῦ ἀξιοποίνου τῆς συνεργείας ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ εἰσίν [2]).

---

[1]) Dollmann Strafgstzb ἄρθρ. 62. σελ. 365.—Hepp Archiv d. Crim. R. 1849. σελ. 150. Τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς παρεμπόδισιν τῶν κολασίμων πράξεων ἀνεγνώριζε καὶ τὸ ῥωμ. δίκαιον ὅρ. Lex 45. ad. leg. Aquil. (9. 2). «Qui prohibere potuit, tenetur si non fecit» ἀλλ' ἐπίσης οὐχὶ ἀπολύτως ὅρ. Lex 109. de reg. jur. (50.17). «Nullum crimen patitur is qui non prohibet, cum prohibere non potuit».

[2]) Ὁ Βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813 ἐτιμώρει ἐν τοῖς ἄρθροις 87 καὶ 88 οὐ μόνον τοὺς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν ὑποχρέους πρὸς καταγγελίαν τῶν ἐγκλημάτων, οὓς ὡς συνεργοὺς τρίτου βαθμοῦ ἐχαρακτήριζεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰδιώτας τοὺς παραλείποντας τὴν μήνυσιν τῶν κακουργημάτων τῶν κολαζομένων διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου, τῶν δεσμῶν ἢ τῆς εἱρκτῆς. Τὸ ἀμέσως ἑπόμενον Βαυαρικὸν νομοσχέδιον τοῦ 1822 (Βον ἄρθρ. 241) ἐχαρακτήριζεν ὡς πταισματικὴν παράβασιν τὴν παράλειψιν ἐν γένει τῆς μηνύσεως τῶν ἀδικημάτων ἢ τῶν ἐνόχων αὐτῶν. Ἀλλὰ τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1827 ἐκτὸς ὡρισμένων ἀδικημάτων, ἤτοι τοῦ τῆς ἐσχάτης προδοσίας καὶ τῆς παραχαράξεως καὶ κιβδηλείας, δὲν τιμωρεῖ τὴν ὑπὸ ἰδιωτῶν παράλειψιν τῆς καταγγελίας τῶν ἐγκλημάτων ὧν ἔλαβον γνῶσιν (ὅρ. αἰτιολογ. σελ. 42), τοὺς δὲ ἐκ τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν ἢ τοῦ ἐπαγγέλματος ὑποχρέους πρὸς καταγγελίαν τῶν ἀδικημάτων, ἐὰν ἡ παράλειψις ἐγένετο ἐκ συνεννοήσεως

1) Ἡ ἐκ τοῦ ὑπουργήματος ἢ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ἀπορρέουσα ὑποχρέωσις πρὸς καταγγελίαν τῶν κολασίμων πράξεων.

Τίνα εἰσὶ τὰ πρόσωπα τὰ ὑπαγόμενα εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὑποχρέων πρὸς καταγγελίαν δὲν ὑποδεικνύει ὁ νόμος ἀλλ' ἀφίησι τὸν δικαστὴν νὰ ὁρίσῃ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κειμένων εἰδικῶν νόμων. Μεταξὺ τῶν τοιούτων προσώπων πρὸ πάντων καταλεκτέον τοὺς γενικοὺς ὑπαλλήλους τῆς δικαστικῆς ἀστυνομίας, ἤτοι τοὺς ἀστυνόμους, τοὺς δημάρχους, δημαρχικοὺς παρέδρους, τοὺς εἰρηνοδίκας, τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ ὑπαξιωματικοὺς τῆς χωροφυλακῆς [1]), τοὺς νομάρχας [2]). Ἐπίσης συμπεριλαμβάνονται καὶ οἱ εἰδικοὶ ὑπάλληλοι τῆς δικαστικῆς ἀστυνομίας, οἷον οἱ ἀγροφύλακες, οἱ δασοφύλακες, οἱ ὑγειονομικοὶ ὑπάλληλοι κτλ. [3]).

Συνδυάζοντες τὴν § 7 τοῦ ἄρθρου 72 μετὰ τοῦ ἄρθρ. 149 τῆς Ποιν. δικονομίας παρατηροῦμεν ὅτι διὰ τοῦ τελευταίου γενικῶς ἐπιβάλλεται ἡ ὑποχρέωσις εἰς ἁπάσας τὰς πολιτικὰς καὶ στρατιωτικὰς ἀρχὰς ὅπως ἀνακοινῶσιν ἀμελλητὶ εἰς τὸν παρὰ Πρωτοδίκαις εἰσαγγελέα πᾶσαν πληροφορίαν ἣν ἔλαβον καθ' οἱονδήποτε

μετὰ τῶν ὑπαιτίων, κατατάσσει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν συνεργῶν (ἄρθρ. 48 § 7). Ἐκ τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1827 ἠρανίσθη ὁ ἡμέτερος νόμος τὴν τοῦ ἄρθρου 72 § 7 διάταξιν. Τὸ μεταγενέστερον Βαυαρικὸν νομοσχέδιον τοῦ 1831 ἐν ἀρθρ. 71 § 5 χαρακτηρίζει ὡς συνεργὸν πρώτου βαθμοῦ τὸν δημόσιον ὑπάλληλον ἢ ὑπηρέτην τὸν ἔχοντα καθῆκον νὰ καταγγείλῃ τὰς κολασίμους πράξεις, καὶ ἐκ συνεννοήσεως παραλείψαντα τὴν καταγγελίαν, ὡς συνεργοὺς δὲ δευτέρου βαθμοῦ (ἄρθρον 72 § 8) τοὺς ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἢ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν ἢ ἐξ ἄλλου οἱουδήποτε λόγου ὑποχρέους πρὸς καταγγελίαν καὶ μὴ ἐκπληρώσαντας τὴν ἐπιβεβλημένην αὐτοῖς ὑποχρέωσιν.

[1]) Ποιν. δικ. ἄρθρ. 17. 156. 157. —Κανονισμοῦ Χωροφυλ. ἄρθρ. 27. «Οἱ τῆς Χωροφυλακῆς τοῦ νομοῦ εἰδοποιοῦν ἀμέσως τοὺς ἐπιτρόπους τῆς ἐπικρατείας εἰς τὰ βασιλικὰ δικαστήρια, καὶ ἐν ἀπουσίᾳ ἢ ἀσθενείᾳ τοὺς ἀντικαταστάτας αὐτῶν περὶ συμβάντων τὰ ὁποῖα ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των δίδουν αἰτίαν δικαστικῆς καταδιώξεως». —Διατάγματος 31 Δεκεμβρίου 1836 περὶ δημοτ. ἀστυνομίας ἄρθρ. 32. 84. 86. — Διατάγματος 10 Ἰουλίου 1836 περὶ τῶν εἰς τὰ δάση γενομένων ἀνομημάτων ἄρθρ. 4 καὶ 5.

[2]) Ποιν. δικ. ἄρθρ. 18. 153. 157. 159.

[3]) Ὅρ. Ἐγχειριδίου ποιν. δικονομίας § 51 τελ. 201.

τρόπον περὶ τῆς ἐκτελέσεως κακουργήματος ἢ πλημμελήματος, ἀλλ' ὅμως ἡ ὀλιγωρία αὐτῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιβαλλομένης αὐταῖς ὑποχρεώσεως, ἥτις ἀναμφισβητήτως ἀποτελεῖ παράλειψιν καθήκοντος καὶ εἶναι τιμωρητέα κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν ἄρθρ. 487 καὶ 488 τοῦ Ποιν. νόμου [1]), τότε μόνον ὡς συνέργεια χαρακτηρίζεται ὅταν συντρέχῃ καὶ ὁ ἕτερος ὅρος τοῦ ἀξιοποίνου τῆς πράξεως κατὰ τὸ ἄρθρ. 72 § 7 ἤτοι·

β') Ἡ παράλειψις τῆς καταγγελίας ἐκ *συνεννοήσεως* μετὰ τῶν ὑπαιτίων τοῦ ἀδικήματος, διότι ἐν τῇ τοιαύτῃ συνεννοήσει ἔγκειται ἡ πρὸς τὸν ἀδικήσαντα χορηγουμένη συνδρομή, ἥτις κατὰ τὸν ποινικὸν νόμον ὡς συνέργεια χαρακτηρίζεται [2]). Εἰ καὶ ὁ νόμος ἐπιβάλλει τὴν ὑποχρέωσιν τῆς γνωστοποιήσεως τῶν ἀξιοτιμωρήτων πράξεων μόνον, δὲν ἕπεται ἐκ τούτου ὅτι ἡ διάταξις αὐτοῦ στενῶς ἑρμηνευομένη, ἀπαλλάσσει πάσης ὑποχρεώσεως τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος ὑπαλλήλους πρὸς καταγγελίαν καὶ τῶν προσώπων τῶν ἐπὶ ἐκτελέσει τῆς πράξεως ὡς ὑπόπτων ὑποδεικνυομένων [3]).

§ 165. Ὅπως ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ διὰ διαφόρων συγχρόνως μέσων (ὅρ. σελ. 239), οὕτω πως καὶ ὁ συνεργὸς δύναται διὰ πλειοτέρων συγχρόνως τρόπων ἐκ τῶν ἐν ἄρθρῳ 72 μνημονευομένων νὰ παράσχῃ τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ εἰς τὸν ἄμεσον αὐτουργόν. Ἡ τοιάδε πολλαπλῆ συνέργεια δὲν ἀποτελεῖ πλείονα συντρέχοντα ἀδικήματα ἀλλ' ἐκλαμβάνεται ὡς μία καὶ μόνη πρᾶξις. Τοὐναντίον ἐάν τις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον συνεργήσῃ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν πλειόνων αὐτοτελῶν πράξεων ὑπάρχει συρροὴ ἀδικημάτων [4]).

---

[1]) Αἰτιολογίας Βαυαρικοῦ νομοσχεδίου 1827 σελ. 42.—Περὶ τῶν διατυπώσεων καθ' ἃς ὀφείλουσιν αἱ ἀρχαὶ ἢ οἱ ἰδιῶται νὰ ὑποβάλλωσι τὴν καταγγελίαν ὅρ. ἐγχειριδίου ποιν. δικονομίας § 158 σελ.

[2]) Stenglein Commentar ἄρθρ. 64 σελ. 528.—Dollmann Strafgestzb. Ἰἄρθρ. 64 σελ. 374.

[3]) Dollmann Strafgestzb. 1 ἄρθρ. 64 σελ. 376.

[4]) Οἷον ἐάν τις προμηθεύσῃ μοχλούς, ἀγκυρίδας ἢ ἀντίκλειδας πρὸς ἐκτέλεσιν διαφόρων κλοπῶν. Liszt Lehrb. § 52 σελ. 239. — Merkel Lehrb. § 52 σελ. 147.

Παρεκβάσεις τοῦ κανόνος περὶ τιμωρίας τῶν συνεργῶν· ἐν γένει

§ 166. Ὁ γενικὸς κανὼν ὃν ἀναγράφει τὸ ἄρθρ. 71 ὁρίζον τὴν ἐπιβλητέαν τοῖς συνεργοῖς ποινήν, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἐν § 163 δὲν ἐφαρμόζεται ἐνίοτε ἕνεκα ἐξαιρετικῶν λόγων. Καὶ ὁτὲ μὲν τὸ ἀξιόποινον τοῦ συνεργοῦ καὶ αὐτουργοῦ ἐξισοῦται, ὁτὲ δὲ καταβιβάζεται ὁ βαθμὸς τοῦ ἀξιοποίνου τοῦ συνεργοῦ καὶ κατωτέρω τοῦ συνήθους μέτρου τοῦ ὑποδεικνυομένου ἐν τοῖς ἄρθρ. 49 καὶ 50. Τέλος ὑπάρχουσι πρόσωπα ἅτινα ὁ νόμος ἀπαλλάσσει πάσης ποινῆς ἕνεκα συνεργείας.

Ἀπὸ γενικωτέρας ἀπόψεως διερευνῶντες τὰς εἰρημένας περιπτώσεις παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ἐξίσωσις τῆς ποινῆς τοῦ συνεργοῦ καὶ αὐτουργοῦ ὁρίζεται ὅταν ὁ συνεργὸς ἐξ ἐπιτηδεύματος παρέχῃ συνδρομὴν τῷ αὐτουργῷ, τοὐναντίον ὑποβάλλεται ὁ συνεργὸς εἰς ποινὴν φυλακίσεως μὴ ὑπερβαίνουσαν τὰ δύο ἔτη, ἐὰν ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως καὶ ἰδιοτελοῦς σκοποῦ τὴν ἑαυτοῦ συνδρομὴν παρέσχεν, ἢ μὴ ὑποχρεούμενος ἐκ τοῦ ὑπουργήματος ἢ ἐκ τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ἢ μὴ ἐνασκῶν πατρικήν, ἢ οἰκιακήν, ἢ ἐπιτροπικὴν ἐξουσίαν παρέλειψε τὴν παρεμπόδισιν κολασίμου πράξεως ὑφ' οὓς ὅρους ἐπιτάσσει αὐτὴν ὁ νόμος. Πάσης δὲ ποινῆς ἀπαλλάσσονται οἱ παρασχόντες τὴν ἑαυτῶν συνδρομὴν τῷ αὐτουργῷ ἄνευ ἰδιοτελοῦς σκοποῦ, ἐὰν μετ' αὐτοῦ δι' ὡρισμένου βαθμοῦ συγγενείας συνδέωνται.

Ἑκάστην τῶν εἰρημένων περιπτώσεων ἀνάγκη λεπτομερέστερον νὰ ἐξετάσωμεν ὅπως ἀκριβῆ λάβωμεν γνῶσιν τῶν προϋποθέσεων τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς.

Ἐξίσωσις τῆς ποινῆς τῶν συνεργῶν καὶ αὐτουργῶν.

Ἄρθρον 73.

Τιμωροῦνται ὡς αὐτουργοὶ (γρ. συναυτουργοὶ) χωρὶς ὅμως καὶ νὰ καταδικάζωνται ἕνεκα τούτου εἰς θάνατον, οἱ συν-

τρέχοντες τινά, ὡς ἐξ ἐπιτηδεύματος, κατὰ τὸν εἰς τὸ ἄρθρ. 72 § 5 εἰρημένον τρόπον· γενομένης δὲ τῆς συνδρομῆς ταύτης μὲ κατάχρησιν τοῦ ὁποίου μετέρχονται δημοσίου ἐπιτηδεύματος, σιμὰ τῆς ὁποίας ἐφείλκυσαν εἰς ἑαυτοὺς ποινῆς, καθυποβάλλονται καὶ εἰς τὴν στέρησιν αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐπιτηδεύματος.

§ 167. Τὸν λόγον τὸν ὑπαγορεύσαντα τὴν ἐξομοίωσιν τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀξιοποίνου τῶν ἐξ ἐπιτηδεύματος χορηγούντων συνδρομὴν πρὸς ἐκτέλεσιν ἀξιοποίνων πράξεων ὑποδεικνύουσιν αἱ αἰτιολογίαι τοῦ Βαυαρικοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1827, ἐξ οὗ ἠρανίσθη ὁ ἡμέτερος νόμος τὸ ἄρθρον 73 [1]). Λίαν δικαίως δέχονται ὅτι τῶν τοιούτων προσώπων ἡ ἐνέργεια πολὺ μᾶλλον ἐπίφοβος καὶ κινδυνώδης ἐστὶ τῆς τῶν συνήθων συνεργῶν, διότι ἐκ προοιμίων ἐξασφαλίζει τὸν αὐτουργὸν περὶ τῆς χορηγηθησομένης αὐτῷ συνδρομῆς καὶ εἰς διηνεκῆ ἐνθάρρυνσιν αὐτοῦ χρησιμεύει, ὥστε ὡς ἀφορμὴ οὕτως εἰπεῖν τοῦ τελεσθέντος ἀδικήματος ἐκλαμβάνεται.

Πρὸς ἐφαρμογὴν δὲ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 73 ὅπερ προνοεῖ περὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης ἀπαιτεῖται νὰ συντρέχωσιν αἱ ἑπόμεναι προϋποθέσεις.

1) Ἡ ἐξ ἐπιτηδεύματος χορήγησις τῆς συνδρομῆς. Πότε ὑφίσταται ἐξ ἐπιτηδεύματος συνδρομὴ διαφωνοῦσιν οἱ συγγραφεῖς, καὶ τινὲς μὲν δέχονται τοιαύτην καὶ ὅταν ἅπαξ μόνον ἐχορηγήθη, ἀλλ' ἀπορρέει ἐκ τῆς ἀποφάσεως τῆς καὶ ἐν τῷ μέλλοντι παροχῆς τοῖς δεομένοις, ὅπως ἀποβῇ τακτικὴ πηγὴ κέρδους τῷ χορηγοῦντι αὐτήν [2]). Ἄλλοι τουναντίον πρεσβεύουσιν ὅτι τότε μόνον χαρακτηρίζεται ἡ συνδρομὴ ἐξ ἐπιτηδεύματος χορηγηθεῖσα ὅταν

[1]) Νομοσχ. 1827 ἄρθρ. 53. Motive σελ. 41.—Ὅρ. καὶ Βαυαρ. νομοσχ. 1822 ἄρθρ. 59.—Νομοσχ. 1831 ἄρθρ. 71 § 8 ἐν τέλει, ὅπερ κατατάσσει τοὺς ἐξ ἐπιτηδεύματος χορηγοῦντας τὴν ἑαυτῶν συνδρομὴν μεταξὺ τῶν συνεργῶν πρώτου βαθμοῦ.

[2]) Köstlin System σελ. 268 σημ. 8. — Merkel Holtzendorff's Handb. III σελ. 749. — Dochow Gewerbs- u -Gewohüheitsmässige Verbrechen 1871. σελ. 56.—Schwarze Commentar ἄρθρ. 260 σελ. 755.

ἀποδειχθῇ ὅτι κατ' ἐπανάληψιν ἐγένετο [1]). Τὴν δευτέραν γνώμην, ἥτις συνάδει καὶ πρὸς τὸ σύστημα ὅπερ ἠκολούθησεν ἡ προγενεστέρα ὡς καὶ ἡ μεταγενεστέρα τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου βαυαρικὴ νομοθεσία [2]) νομίζομεν μᾶλλον δεδικαιολογημένην, διότι δὲν στηρίζεται ὅπως ἡ πρώτη ἐπὶ τεκμηρίου ἀλλ' ἐπὶ τῆς πραγματικότητος. Παρατηρητέον μόνον ὅτι ἡ κατ' ἐπανάληψιν χορηγηθεῖσα συνδρομὴ δὲν ἀποτελεῖ ὁμογενῆ συρροὴν ἀδικημάτων, ἐπιφέρουσαν τὴν ἐπίτασιν τῆς ἐπιβλητέας ποινῆς, ἀλλὰ στοιχεῖον οὐσιῶδες τῆς ἐννοίας τοῦ ἀδικήματος [3]).

2) Ἡ χορήγησις τῆς συνδρομῆς δέον νὰ γίνῃ κατὰ τὸν ἐν ἄρθρ. 72 § 5 εἰρημένον τρόπον, ἤτοι:

α') *Ἐν γνώσει* ὅτι τὸ πρόσωπον, ὅπερ δέχεται ὁ χορηγῶν τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ ἢ κρύπτει, εἶναι ἔνοχον ἀδικήματος, ἢ ὅτι τὰ ἀντικείμενα ἅτινα δίδονται αὐτῷ πρὸς ἀπόκρυψιν, ἢ λαμβάνει ἀντὶ δώρου ἢ πληρωμῆς, ἢ ἀγοράζει, ἢ μεταλλάττει ἢ ἀναδέχεται νὰ ἐμπορευθῇ, νὰ φθείρῃ, νὰ μεταβάλῃ ἢ νὰ καταστήσῃ ἀγνώριστα, προέρχονται ἐξ ἀδικοπραγήματος.

β') *Ἐξ ἰδιοτελείας*. Μὴ ἀποδειχθέντος ἰδιοτελοῦς σκοποῦ ἐφαρμόζεται ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 74 § 1.

Ὑφισταμένων τῶν εἰρημένων προϋποθέσεων ὁρίζεται ἡ τιμωρία τοῦ συνεργοῦ διὰ τῆς αὐτῆς ποινῆς τῆς κατὰ τοῦ αὐτουργοῦ ἐπιβλητέας. Μόνον ἐὰν ὁ αὐτουργὸς ἐπισύρῃ καθ' ἑαυτοῦ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου ὁ συνεργὸς τιμωρηθήσεται διὰ τῆς ἀμέσως ἠπιωτέρας ποινῆς. Πρὸς τῇ καταγνωστέᾳ ποινῇ ἐπέρχεται καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ δημοσίου ἐπιτηδεύματος ὅπερ μετήρχετο ὁ συνεργός, καθ' ἃς

---

[1]) Hälschner System I § 107. σημ. I σελ. 564. – Oppenhoff Commentar ἄρθρ. 260 n° 2. — Meyer Lehrb. § 59 σελ. 483.

[2]) Ὁ Βαυαρικὸς ποιν. νόμος 1813 ἄρθρ. 85 ἐδέχετο ὑφισταμένην τὴν ἐξ ἐπιτηδεύματος χορήγησιν συνδρομῆς ὅταν ἀπεδεικνύετο ὅτι δὶς τοὐλάχιστον ἐχορηγήθη. Ὁ δὲ Βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1861, συνεπλήρωσε τὴν διάταξιν ταύτην (ἄρθρ. 310) ἀπαιτήσας τὴν ἐντὸς διετίας τρὶς τοὐλάχιστον χορήγησιν συνδρομῆς.

[3]) Merkel Holtzendorff's Handb. III σελ. 749.

περιπτώσεις κατὰ τοὺς κειμένους νόμους ἀπαιτεῖται ἄδεια τῆς ἀρχῆς πρὸς ἄσκησιν ὡρισμένου ἐπιτηδεύματος, οἷον τοῦ ἰατροῦ, τοῦ φαρμακοποιοῦ, μαίας κτλ.

Σφοδρῶς ἀμφισβητεῖται ἂν ἡ τοιαύτη ἐξ ἐπιτηδεύματος συνδρομή, ὅταν, ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως ἐδόθη, ἐπιτρέπεται καὶ ὡς ἁπλῆ συνέργεια νὰ χαρακτηρισθῇ. Πολλοί, καίπερ ἀποκρούοντες ἐν γένει τὸ δυνατὸν τῆς ὑπάρξεως συνεργείας μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος, δέχονται ὅμως τὴν τοιαύτην ἐξ ἐπιτηδεύματος συνδρομὴν ὡς συνέργειαν, διότι, οἱονεὶ ἐκ προοιμίων, παρέχει τῷ μέλλοντι νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ἐκτελέσεως ἀδικήματος τὴν ἐλπίδα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, τὴν βεβαιότητα τῆς μετὰ τὴν διάπραξιν αὐτοῦ χορηγηθησομένης βοηθείας. Ἐὰν λ. χ. ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Λ ἐξ ἐπιτηδεύματος ἀποκρύπτει, ἀγοράζει ἢ συναλλάσσει κλοπιμαῖα πράγματα, τὸ τοιοῦτον αὐτοῦ ἐπιτήδευμα δίδει ἑκάστῳ σκοποῦντι τὴν ἐκτέλεσιν κλοπῆς εὔλογον ἀφορμὴν νὰ πιστεύῃ ὅτι καὶ ἄνευ προηγηθείσης συνεννοήσεως ὁ Α θέλει παράσχει αὐτῷ τὴν δέουσαν συνδρομὴν πρὸς ἀπόκρυψιν τῶν ἀντικειμένων ἅτινα μελετᾷ νὰ κλέψῃ παρὰ τοῦ Γ. Ὅθεν τῆς προηγουμένης συνεννοήσεως, ἥτις ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ τὸν Α συνεργὸν ἐν γένει, ἰσοδύναμος εἶναι ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει ἡ συνήθης συμπεριφορὰ τοῦ Α, ἥτις ἐμμέσως ὑποβοηθεῖ τὸν αὐτουργὸν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς κυρίας πράξεως [1]).

Τὴν γνώμην ὅμως αὐτὴν ἀντέκρουσε διὰ μακρῶν ὁ Stübel ἰσχυρισθεὶς ὅτι ἡ κατ' εἰκασίαν παραδοχὴ προηγουμένης συνεννοήσεως μεταξὺ τοῦ ἐξ ἐπιτηδεύματος συνδραμόντος τινὰ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος, καὶ τοῦ αὐτουργοῦ δὲν εἶναι ἀρκοῦσα ὅπως ἀποτελέσῃ τὴν ἔννοιαν συνεργείας, καθόσον σπουδαίως διαφέρει ἡ πραγματικὴ συνεννόησις ἡ διὰ ῥητῆς ἢ σιωπηλῆς συμφωνίας καταρτιζομένη, καὶ πλήρη βεβαιότητα ἐμποιοῦσα περὶ τῆς χορηγη-

---

[1]) Hencke Handb. I σελ. 276.—Bauer Abhandl. I σελ. 465. — Köstlin Revision σελ. 480.—Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ. 85 — Code pénal art. 61. 62. 63. — Chauveau-Hélie Théorie du Code pénal I n° 6 60. 672 ἑπομ.

θησομένης συνδρομῆς ἀπὸ τῆς τοιαύτης κατ' εἰκασίαν συνεννοήσεως (consensus praesumtus), ἐξ ἧς ἡ πιθανότης μόνη συνεργείας ὑνατὸν νὰ προκύψῃ [1]).

Ἐκ τῶν σκέψεων τούτων ὁρμώμενοι οἱ νεώτεροι χαρακτηρίζουσι τὴν ἐξ ἐπιτηδεύματος χορηγουμένην συνδρομὴν οὐχὶ ὡς συνέργειαν τοῦ ἐγκλήματος εἰς ὃ παρέχεται ἀλλ' ὡς διακεκριμένον καὶ ἰδιαζούσης φύσεως ἔγκλημα [2]).

Ἐλάττωσις τῆς ποινῆς τῶν συνεργῶν.

Ἄρθρον 74.

Ὡς συνεργοὶ τιμωροῦνται, ἀλλὰ μὲ φυλάκισιν μόνον μὴ ὑπερβαίνουσαν τὰ δύο ἔτη. — 1) Ὅσοι ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως, καὶ χωρὶς ἰδιοτελῆ σκοπόν, γίνονται ἔνοχοι πράξεων, περὶ ὅσων ἐπρόβλεψε τὸ ἄρθρ. 72 ἀριθμ. 5.— 2) Ὅσοι, ἐπὶ παρομοίᾳ ὑποθέσει, εὐκολύνουσιν ἐν γνώσει τὴν δραπέτευσίν τινος κακούργου, ἢ συντρέχουσι τὸν ἐκ φυλακῆς δραπετεύσαντα εἰς τὸ νὰ διασωθῇ, τὸν κρύπτουσιν ἀπὸ τὰς ἐρεύνας τῆς ἀρχῆς, ἢ ἐμποδίζουσι τὰς ἐρεύνας αὐτῆς. — 3) Ὅσοι, μὴ ἀνήκοντες εἰς τὴν τάξιν τῶν εἰς τὸ ἄρθρ. 72 ἀριθ. 6 ἀναφερομένων, δὲν προσπαθοῦν νὰ ἐμποδίζουν ἀξιοποίνους πράξεις ἄλλων, κατὰ τοὺς ἐκεῖ διαλαμβανομένους ὁρισμούς.

§ 168. Ὡς συνεργοὶ χαρακτηρίζονται μὲν ἀλλ' ὅμως εἰσὶ τιμωρητέοι οὐχὶ διὰ τῆς ποινῆς ἣν κατὰ κανόνα οἱ συνεργαὶ ἐπισύ-

---

[1]) Stübel Theilnahme σελ. 56.

[2]) Tittmann Handb. I σελ. 221. — Sander Archiv d. Crim. R. 1839 σελ. 403. — Köstlin System I σελ. 263. — Συμφώνως πρὸς τὴν γνώμην ταύτην καὶ ὁ Γερμανικὸς ποινικὸς νόμος ἐν ἄρθροις 229. 260 χαρακτηρίζει τὴν ἐξ ἐπιτηδεύματος ἢ συνήθως χορηγουμένην συνδρομὴν ὡς ἰδιώνυμον ἀδίκημα (Hehlerei)· ὅρ. καὶ Ἰταλικοῦ ποινικοῦ νόμου ἄρθρ. 421.

ρουσιν ἀλλὰ δι' ἐλάσσονος, τουτέστι διὰ τῆς ποινῆς φυλακίσεως μὴ ὑπερβαινούσης τὰ δύο ἔτη, οἱ ὑπαγόμενοι εἴς τινα τῶν τριῶν κατηγοριῶν τῶν μνημονευομένων ἐν ἄρθρ. 74 Ποιν. νόμου [1]) ἤτοι:

Α') *"Οσοι ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως καὶ χωρὶς ἰδιοτελῆ σκοπὸν δέχονται εἰς τὴν οἰκίαν των, κρύπτουσιν, ἢ ἀποκρύπτουσι τοὺς πράξαντας ἢ τὰ ἀντικείμενα τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ἢ λαμβάνουσι τὰ πράγματα ταῦτα ἀντὶ δώρου, ἀντὶ πληρωμῆς, τὰ ἀγοράζουσι, τὰ συναλλάσσουσιν, ἢ ἀναδέχονται νὰ τὰ μεταβάλλωσιν, ἢ νὰ τὰ καταστήσωσιν ἀγνώριστα.*

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δὲν γίνεται εἰδικῶς ἐν τῷ νόμῳ μνεία ἂν ἡ ὑπὸ τοῦ συνεργοῦ παρασχεθεῖσα συνδρομὴ ἐχορηγήθη ἐν γνώσει τῆς ἐγκληματικῆς ἰδιότητος τῆς πράξεως, καθόσον ἡ ἔλλειψις τῆς γνώσεως ἀναμφισβητήτως αἴρει τὸ ἀξιόποινον τοῦ παρασχόντος τὴν βοήθειαν. Τὸ κενὸν τοῦτο ἀναπληροῖ ἡ ὑφισταμένη σχέσις μεταξὺ τῆς § 1 τοῦ ἄρθρου 74 καὶ τῆς § 5 τοῦ ἄρθρου 72 εἰς ὃ ἀναφέρεται, καὶ ὅπερ ὁ νομοθέτης ἐτροποποίησε μόνον διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ ἑτέρου ἐκ τῶν ὅρων οὓς περιλαμβάνει, ἤτοι τῆς προηγουμένης συνεννοήσεως καὶ τοῦ ἰδιοτελοῦς σκοποῦ, διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἀμέσως ἑπομένῃ § 2 τοῦ 74 ἄρθρου, ὅπερ δὲν ἀντιστοιχεῖ πρός τι τῶν ἐδαφίων τοῦ ἄρθρου 72, προστίθεται ρητῶς τὸ στοιχεῖον τῆς γνώσεως τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως τοῦ ἀδικήσαντος εἰς ὃν χορηγεῖται ἡ ἐν αὐτῷ μνημονευομένη βοήθεια.

Ὡς ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ ἄρθρ. 72 § 5 εἴδομεν, ἡ ἀπόδειξις τῆς ἰδιοτελείας ἐξ ἧς ὁρμᾶται ὁ ἐν γνώσει δεχόμενος τὸν ἔνοχον ἀξιοποίνου πράξεως ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ἀρκεῖ ὅπως χαρακτηρίσῃ αὐτὸν συνεργὸν τιμωρητέον διὰ τῆς ἐν ἄρθρ. 71 ὁριζομένης ποινῆς. Ὡς λόγον ἐλαττώσεως τοῦ ἀξιοποίνου τοῦ συνεργοῦ δέχεται ὁ νόμος ἐν § 1 τοῦ ἄρθρου 74 τὴν ἔλλειψιν παντὸς ἰδιοτελοῦς σκοποῦ ὁρίζων ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐπιβάλλεται ποινὴ φυλακίσεως οὐχὶ ἀνωτέρα τῶν δύο ἐτῶν. Καὶ ἡ ἐλάττωσις αὕτη τῆς ποινῆς

---

[1]) Βαυαρ. νομοσχ. 1827 ἄρθρ. 52.

δὲν εἶναι ἀρκοῦσα ὅπως δικαιολογήσῃ τὴν διάταξιν τοῦ ἡμετέρου νόμου, ἥτις μετ' ἐπιστασίας ἐξεταζομένη παρίσταται ἄντικρυς ἀντιβαίνουσα πρὸς τὰς ἐπικρατούσας κοινωνικὰς ἰδέας καὶ ἐπιζητοῦσα νὰ διαρρήξῃ βιαίως πάντα δεσμὸν συμπαθείας πρὸς τὸν ἀδικήσαντα, ὃν ὡς ἐπικεκηρυγμένον κακοῦργον ἐκλαμβάνει [1]).

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τινὲς ἐκ τῶν μεταγενεστέρων ποινικῶν νόμων τιμωροῦσι τὴν ὑποδοχὴν τοῦ ἐνόχου ἐν τῇ οἰκίᾳ τινός, μόνον ἐὰν ἐγένετο ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀποκρύψεως αὐτοῦ καὶ πρὸς ματαίωσιν τῆς καταδιώξεως [2]).

Β') Ὅσοι ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως καὶ χωρὶς ἰδιοτελῆ σκοπὸν εὐκολύνουσιν ἐν γνώσει τὴν δραπέτευσίν τινος κακούργου ἢ συντρέχουσι τὸν ἐκ τῆς φυλακῆς δραπετεύσαντα εἰς τὸ νὰ διασωθῇ, τὸν κρύπτουσιν ἀπὸ τὰς ἐρεύνας τῆς ἀρχῆς ἢ ἐμποδίζουσι τὰς ἐρεύνας αὐτῆς.

Ὡς *κακοῦργον* νοητέον κατὰ τὴν εὐρυτέραν τῆς λέξεως σημασίαν τὸν γενόμενον ἔνοχον ἀδικήματος δι' ὃ εἴτε κατεδικάσθη, εἴτε ὑπόδικος ἔτι διατελεῖ. Ὅτι τοιαύτην τινὰ σημασίαν ἔχει ἡ λέξις *κακοῦργος* ἐξάγεται οὐ μόνον ἐκ τῆς ἀντιπαραθέσεως τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τοῦ νόμου πρὸς τὸ γερμανικὸν ἔνθα γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως *Verbrecher*, δηλούσης γενικώτερον τὸν ἔνοχον τῆς ἐκτελέσεως οἱουδήποτε ἀδικήματος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς διατάξεως τῆς § 2 τοῦ 74 ἄρθρου μετὰ τῆς ἀμέσως προηγουμένης § 1 τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου ὡς καὶ τῆς § 5 τοῦ ἄρθρου 72

---

[1]) Κατὰ τὸ γράμμα τοῦ ἡμετέρου νόμου, ἐάν τις τὸν ἔνοχον οἱασδήποτε ἐγκληματικῆς πράξεως κινδυνεύοντα ἢ ἐκ τοῦ ψύχους, ἢ ἐξ ἀσιτίας, ἢ ἐκ νόσου ν' ἀποθάνῃ δεχθῇ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐκ φιλανθρωπίας παράσχῃ αὐτῷ τὴν δέουσαν περίθαλψιν, διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς συνεργὸς αὐτοῦ. Ὅθεν κατ' ἀνάγκην νομίζομεν ὅτι ὁ δικαστὴς ὀφείλει ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐπιεικῶς ἑρμηνεύων τὸν νόμον, ν' ἀπαλλάξῃ τὸν ἐκ φιλανθρωπίας παρασχόντα τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ πάσης καταδιώξεως. Leonhardt Commentar I ἄρθρ. 75, σελ. 312.

[2]) Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου 1861 ἄρθρ. 58.—Πρωσσικοῦ ἄρθρ. 37. — Ὁ δὲ γαλλικὸς ποιν. νόμος ἐν ἄρθρ. 248 τιμωρεῖ μόνον τὴν ἀπόκρυψιν τοῦ ἐνόχου χαρακτηρίζων αὐτὴν ὡς ἴδιον ἔγκλημα τιμωρητέον διὰ φυλακίσεως τριῶν μηνῶν μέχρι δύο ἐτῶν.

εἰς ἃς ἀναφέρεται τοῦτο καὶ ἐν αἷς οὐδεμία γίνεται διάκρισις μεταξὺ καταδίκου καὶ ὑποδίκου. Οὐδεὶς δὲ λόγος ὑπάρχει ὅπως τὸν μὲν δεχόμενον ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ τὸν πράξαντα ἀδίκημα χαρακτηρίσωμεν ὡς συνεργόν, τὸν δὲ διευκολύνοντα ὅμως τὴν δραπέτευσιν αὐτοῦ, τότε μόνον ὅταν προεξεδόθη ἀπόφασις τοῦ δικαστηρίου καταδικάσασα αὐτὸν εἰς ἐγκληματικὴν ποινήν [1]).

Γ) Ὅσοι μὴ ὄντες ὑπόχρεοι ἢ ἐκ τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν ἢ ἐκ τῆς πατρικῆς ἢ οἰκιακῆς ἢ ἐπιτροπικῆς ἐξουσίας ἣν ἔχουσι νὰ ἐμποδίζωσι τὴν ἐκτέλεσιν κολασίμων πράξεων προπαρασκευαζομένων ἢ ἀρξαμένων νὰ ἐκτελῶνται ἢ περὶ ὧν ἔλαβον γνῶσιν ὅτι μέλλουσι νὰ ἐκτελεσθῶσι, δὲν προσπαθοῦσι νὰ ἐμποδίζωσι τὰς τοιαύτας κολασίμους πράξεις ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατὴ ἡ τοιαύτη παρεμπόδισις ἄνευ κινδύνου ἑαυτῶν ἢ τρίτου τινός (ἄρθρ. 74 § 3.—72 § 6.) [2]).

Ἂν ἡ παρ' οἱουδήποτε πολίτου, μὴ σκοπουμένης τῆς δημοσίας αὐτοῦ θέσεως ἢ τῆς ἰδιαιτέρας σχέσεως πρὸς τὸν ἀδικήσαντα, παράλειψις πρὸς παρεμπόδισιν μελλουσῶν νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἀξιοποίνων πράξεων, χαρακτηριστέα ἐστὶν ὡς συνέργεια ἀξιόποινος, ὑπάρχει εἰσέτι διαφωνία [3]).

---

[1]) Ὅρ. ἐναντίαν γνώμην ἐν Ν. Καρατζᾶ πρακτικῇ ἐπὶ τοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 74 σελ. 79.—Ἐὰν διευκολύνεται ἡ δραπέτευσίς τινος ἐν τῇ φυλακῇ ἤδη εὑρισκομένου ἐφαρμόζεται ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 181 Π. Ν.

[2]) Περὶ τοῦ εἴδους καὶ τῆς ἐκτιμήσεως τοῦ κινδύνου ὅρ. τὰ ἐν σελ. 312-3 εἰρημένα.

[3]) Ἐν τῇ ποιν. νομοθεσίᾳ τῶν Ῥωμαίων δὲν καθιεροῦται ἐν γένει ἡ ὑποχρέωσις τῶν ἰδιωτῶν πρὸς παρεμπόδισιν ἢ ἀγγελίαν εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ἀξιοποίνων πράξεων περὶ ὧν ἔλαβον γνῶσιν ὅτι μελετᾶται ἡ ἐκτέλεσις ὅρ. Lex 50 καὶ 109 de reg. jur. (50. 17). Cicero de offic. I. 7, ἐξαιρετικῶς μόνον ἐπί τινων ἐγκλημάτων (parricidium, falsa moneta, crimen majestatis) ἐλογίζετο ἡ μὴ παρεμπόδισις ἢ ἡ παράλειψις τῆς καταγγελίας ὡς ἀξιόποινος. Lex 26 de leg. Pomp. de parric (48. 9.). Lex 9. § 1. ad. L. Corn. de falsis (48. 10). Ἐν τῷ κανονικῷ δικαίῳ τοὐναντίον καθιερώθη ἡ ἀντίθετος ἀρχὴ τῆς ἐν γένει ὑποχρεώσεως παντὸς πολίτου πρὸς παρεμπόδισιν καὶ καταγγελίαν τῶν ἀξιοποίνων πράξεων, ἀρχὴν ἣν κατὰ

Κατά τινας ἡ παράλειψις τῆς παρεμποδίσεως κολασίμων πράξεων οὔτε ὡς ἀρνητικὴ συνέργεια, οὔτε ὡς ἀρνητικὴ βοήθεια (Begünstigung), οὔτε ὡς ἰδιαίτερον εἶδος ἐγκληματικῆς πράξεως εἶναι χαρακτηριστέα, ἀλλ' ἀνέγκλητος τυγχάνει [1]).

Τοὐναντίον ἄλλοι πρεσβεύουσιν ὅτι ἡ μὴ παρεμπόδισις κολασίμων πράξεων ἀποτελεῖ ἢ ἐν γένει ἢ ἐξαιρετικῶς ἐπί τινων εἰδικῶς ὡρισμένων ἐγκλημάτων, ἰδιαίτερόν τι εἶδος ἀξιοποίνου πράξεως (delictum sui generis) καὶ ὡς τοιαύτη τιμωρητέα ἐστὶ δι' ἀναλόγου ποινῆς [2]).

Τέλος πολλοὶ ἀποδέχονται τὴν γνώμην ἣν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἐν § 3 τοῦ 74 ἄρθρου καθιεροῖ, χαρακτηρίζων τὴν μὴ παρεμπόδισιν ἀξιοποίνων πράξεων ὡς ἀρνητικὴν συνέργειαν [3]), ὅταν κατὰ τὴν ρητὴν διάταξιν τῆς § 3 τοῦ ἄρθρ. 74 οἱ ἐν τῇ § 6 τοῦ ἄρθρ. 72 ἐνδιαλαμβανόμενοι ὅροι ὑφίστανται, ἤτοι ὅταν ἡ παρεμπόδισις δυνατὸν νὰ γίνῃ ἄνευ κινδύνου τοῦ ἐπιχειροῦντος αὐτήν, ἢ τρίτου τινός.

Ἀπαλλαγὴ ὡρισμένων προσώπων τῆς ποινῆς τῶν συνεργῶν.

Ἄρθρον 75.

Οἱ εἰς τὸ ἄρθρ. 72 ἀριθ. 6 στοιχ. Β'. ἀναφερόμενοι δὲν δύνανται νὰ τιμωρηθῶσι μὲ τὰς εἰς τὸ 71 ἄρθρ. ὁρισθείσας

μέγα μέρος εὑρίσκομεν ἰσχύουσαν καὶ ἐν τῇ γερμανικῇ ποινικῇ νομοθεσίᾳ τοῦ Μεσαιῶνος. (ὅρ. Geib Lehrb. § 113 σελ. 391).

[1]) Feuerbach Lehrb. § 47. — Tittmarn Handb. I § 111. — Henke Handb. I σελ. 280. — Mittermaier z. Feuerbach's Lehrb. § 49. σημ. 1. —Ceyer Holtzendorff's Handb. II σελ. 393.

[2]) Rossi Traité Livr. II ch. 11. — Oersted Gründsätze σελ. 122. — Borst Archiv d. Crim. R. VII σελ. 676.—Hufnagel Commentar I σελ. 180. — Martin Lehrb. § 77.—Kleinschrod Entwickel. I § 201.

[3]) Jarcke Handb. σελ. 232. — Berner Theilnahme 226. — Köstlin Revision σελ. 486.—Βαυαρικοῦ ποινικοῦ νόμου 1813 ἄρθρ. 78.

ποινάς, ἂν μετεχειρίσθησαν μὲν ἄλλα μέσα συντείνοντα πρὸς παρεμπόδισιν τῶν ἐκεῖ εἰρημένων ἀξιοτιμωρήτων πράξεων, ἀλλὰ παρέλιπον νὰ τὰς ἀναγγείλωσιν εἰς τὴν ἀρχήν, ἢ νὰ μεταχειρισθῶσι τοιαῦτα ἐμποδιστικὰ μέσα, τὰ ὁποῖα ἤθελον ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν ἀγγελίαν ταύτην.

Ἄρθρον 76.

Σύζυγοι, συγγενεῖς ἀνιόντες καὶ κατιόντες, ἀδελφοί, συγγενεῖς ἐξ ἀγχιστείας μέχρι τοῦ δευτέρου βαθμοῦ, κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ πολιτικοῦ δικαίου, ἐπίτροποι, ἢ ἐπιμεληταὶ τοῦ ἐνόχου, ἀπαλλάττονται τῆς εἰς τὸ ἄρθρ. 74 ὡρισμένης ποινῆς τοῦ φυλακισμοῦ, ἐὰν ἔπραξαν τὰς εἰς τὸ αὐτὸ ἄρθρ. ἀριθμ. 1 καὶ 2 εἰρημένας βοηθείας, μόνον χάριν προσωπικῆς ὑπερασπίσεως τοῦ συζύγου, συγγενοῦς ἐξ αἵματος ἢ ἐξ ἀγχιστείας, ἢ τοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειάν των εὑρισκομένου.

§ 169. Τῆς κατὰ τῶν συνεργῶν ἐπιβλητέας ποινῆς ἀπαλλάσσονται.

Α΄) Οἱ ὀφείλοντες δυνάμει τῆς πατρικῆς, οἰκιακῆς ἢ ἐπιτροπικῆς ἐξουσίας ἣν κέκτηνται τοῦ ἀποτρέπειν τοὺς ὑπεξουσίους αὐτοῖς τῆς ἐκτελέσεως ἀδικημάτων (ἄρθρ. 72 § 6.—6.) ἐὰν ἐνήργησαν μὲν καταλλήλως πρὸς παρεμπόδισιν ἀξιοποίνων πράξεων αἵτινες ἔλαβον ἀρχὴν ἢ προητοιμάσθησαν ἐνώπιόν των ἢ περὶ ὧν ἔλαβον γνῶσιν ὅτι μέλλουσι νὰ ἐκτελεσθῶσιν ἀλλ' ὅμως παρέλειψαν ν' ἀναγγείλωσι τὴν μελετωμένην ἐκτέλεσιν αὐτῶν εἰς τὴν ἀρχὴν ἢ νὰ ποιήσωνται χρῆσιν τοιούτων παρεμποδιστικῶν μέσων, ἅτινα ἤθελον ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν ἀναγγελίαν ταύτην.

Ἵνα ἀκριβῶς νοήσωμεν τὴν σημασίαν καὶ τὸν πρακτικὸν σκοπὸν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος διατάξεως τοῦ 75 ἄρθρου[1]) ἀνάγκη νὰ ἀνα-

---

[1]) Βαυαρικοῦ νομοσχ. 1827 ἄρθρ. 53.

τρέξωμεν εἰς τὰς παραπλησίας διατάξεις τῆς προγενεστέρας Βαυαρικῆς νομοθεσίας.

Ὁ βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813 περιεῖχεν ἐν ἄρθρ. 78 γενικὴν διάταξιν, δι' ἧς ἕκαστος ὑπήκοος ὑπεχρεοῦτο ν' ἀναγγείλῃ εἰς τὴν πλησιεστέραν ἀρχὴν τὰ κακουργήματα ἢ πλημμελήματα ἅτινα προητοιμάσθησαν ἐνώπιον αὐτοῦ, ἢ περὶ ὧν ἄλλως ἔλαβε γνῶσιν ὅτι μέλλουσι νὰ ἐκτελεσθῶσι. Τὴν διάταξιν αὐτὴν δὲν ἐδέχθη τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1827 ὡς καὶ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης, ἅτε καθιεροῦσαν ὑποχρέωσιν λίαν ἐπαχθῆ εἰς τὸν πολίτην, ἀναγκαζόμενον οὕτω νὰ ἐκτελῇ ἔργα ἀστυνομικοῦ ὑπαλλήλου, μὴ συνάδοντα πρὸς τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ὡς πολίτου, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ἀνάρμοστα ὅλως τῇ ἰδιαζούσῃ αὐτοῦ κοινωνικῇ θέσει, ἢ τῇ προσωπικῇ σχέσει πρὸς τὰ καταγγελλόμενα πρόσωπα. Ὅθεν ἐν ἐλλείψει παρ' ἡμῖν γενικῆς διατάξεως ὑποχρεούσης ἀμέσως τοὺς πολίτας πρὸς καταγγελίαν τῶν κολασίμων, πράξεων, περὶ ὧν διατελοῦσιν ἐν γνώσει ὅτι ἐξετελέσθησαν [1]), ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 75, δι' ἧς οἱ ἐν § 6 στοιχ. β΄ τοῦ ἄρθρ. 72 μνημονευόμενοι ἀπαλλάσσονται τῆς ποινῆς τοῦ συνεργοῦ, καίπερ παραλιπόντες τὴν εἰς τὴν ἀρχὴν καταγγελίαν τῶν ἀξιοποίνων πράξεων ἃς προσεπάθησαν νὰ παρεμποδίσωσιν, οὐδεμίαν ἰδιαιτέραν προβλέπει περίπτωσιν. Οὗτοι, καὶ ἄνευ τοιαύτης ρητῆς διατάξεως, ἤθελον μένει ἀτιμώρητοι ἐὰν ἀπεδεικνύετο μόνον ὅτι μετεχειρίσθησαν τὰ κατάλληλα μέσα πρὸς παρεμπόδισιν τῶν ἀξιοποίνων πράξεων αἵτινες προητοιμάσθησαν ἐνώπιον αὐτῶν ἢ περὶ ὧν ἔλαβον γνῶσιν ὅτι μέλλουσι νὰ ἐκτελεσθῶσι.

Τότε δὲ μόνον φαίνεται ἔχουσα πρακτικήν τινα σημασίαν ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 75, ὅταν ἡ ὑπ' αὐτῶν γενομένη προσπάθεια ἀνεπαρκὴς καὶ ἀλυσιτελὴς ἐλέγχεται ἕνεκα τῆς παραλείψεως τῆς εἰς τὴν ἀρχὴν καταγγελίας, ἥτις ἐὰν ἐγίνετο βεβαίως ἤθελεν ἐπι-

---

[1]) Κατ' ἐξαίρεσιν τοιαύτη ὑποχρέωσις πρὸς καταγγελίαν ἐπιβάλλεται εἰς εἰδικάς τινας περιπτώσεις ὡρισμένου εἴδους ἐγκληματικῶν πράξεων ὡς λ.χ. ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 130 ἡ καταγγελία ἁπασῶν τῶν ἐν τοῖς ἄρθρ. 123 — 128 ποιν. νόμου ἐγκληματικῶν πράξεων, ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 242 ἐπὶ τῆς παραχαράξεως καὶ κιβδηλείας κτλ.

φέρει τὴν παρεμπόδισιν τῶν ἐκτελεσθησομένων ἀδικημάτων· ἑπομένως ἐνδεχόμενον εἶναι ἡ παράλειψις τῆς καταγγελίας νὰ ἐκληφθῇ ὡς παράλειψις τῆς χρήσεως παντὸς οἱουδήποτε μέσου συντελοῦντος εἰς ἀποτροπὴν τῆς ἐκτελέσεως τῆς κολασίμου πράξεως.

Β΄) Οἱ δι' ὡρισμένου βαθμοῦ συγγενείας μετὰ τοῦ αὐτουργοῦ συνδεόμενοι καὶ παρασχόντες τὴν ἑαυτῶν συνδρομὴν κατά τινα τῶν ἐν ἄρθρ. 74 § 1 καὶ 2 ὁριζομένων τρόπων, τουτέστιν ἢ ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως καὶ ἰδιοτελοῦς σκοποῦ δεχθέντες ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῶν καὶ κρύψαντες τὸν πράξαντα, ἢ τὰ ἀντικείμενα τῆς κολασίμου πράξεως κτλ.,ἢ εὐκολύναντες ἐν γνώσει τὴν δραπέτευσιν αὐτοῦ, ἢ βοηθήσαντες αὐτὸν δραπετεύσαντα ὅπως διασωθῇ, ἢ παρεμποδίσαντες τὰς ἐρεύνας τῆς ἀρχῆς.

Τὴν ἐξαιρετικὴν ταύτην διάταξιν καθιεροῖ ὁ νόμος ἵνα μὴ εἰς σύγκρουσιν φέρῃ τὰ ἐκ συγγενικῆς στοργῆς ἢ ἐξ ἰδιαιτέρας σχέσεως πηγάζοντα αἰσθήματα πρὸς τὸ ἐκ τοῦ νόμου ἐπιβαλλόμενον ἐν γένει καθῆκον. Τούτου ἕνεκα στενῶς διαγράφει τὰ ὅρια τῆς ἐξαιρέσεως, ὁρίζων εἰδικῶς τὰ πρόσωπα, ἅτινα ἀπαλλάσσονται τῆς ἐν ἄρθρῳ 74 ὁριζομένης ποινῆς τῆς διετοῦς φυλακίσεως ἕνεκα συνεργείας γενομένης κατά τινα τῶν ἐν §§ 1 καὶ 2 τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου μνημονευομένων τρόπων. Εἰσὶ δὲ ταῦτα :

1) Οἱ σύζυγοι.

2) Οἱ ἀνιόντες καὶ κατιόντες συγγενεῖς ἄνευ τινὸς περιορισμοῦ, οἱουδήποτε καὶ ἂν ὦσι βαθμοῦ πρὸς ἀλλήλους.

3) Οἱ ἀδελφοὶ ἐν γένει, ἄνευ διακρίσεως ἂν ὦσιν ἀμφιθαλεῖς ἢ ἑτεροθαλεῖς, ὥστε κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις δικαιοῦνται νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὸ εὐεργέτημα τοῦτο τοῦ νόμου. Ἐπίσης φρονοῦμεν ὅτι δὲν χωρεῖ διάκρισις μεταξὺ τῶν ἐκ νομίμου γάμου ἢ μὴ ἀδελφῶν.

4) Οἱ ἐξ ἀγχιστείας συγγενεῖς μέχρι τοῦ δευτέρου βαθμοῦ κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ πολιτικοῦ δικαίου. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ Ῥωμ. δίκαιον, ὅπερ ἐπέχει μέχρι τοῦδε τὴν θέσιν ἀστικοῦ νόμου παρ' ἡμῖν δὲν διακρίνει βαθμοὺς ἀγχιστείας [1]), πρὸς κανονισμὸν δὲ τῶν κω-

---

[1]) Lex 4 § 5 καὶ 6. (38. 10). «Gradus affinitatis nulli sunt». Σχολ.

λυμάτων τοῦ γάμου ἐπὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας συγγενῶν ἰσχύουσιν αἱ διατάξεις τοῦ κανονικοῦ δικαίου τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, αἵτινες συμπληροῦσι τὸ κενὸν τοῦ ἡμετέρου ἀστικοῦ νόμου ἐπόμενοι αὐταῖς δέον νὰ ὁρίσωμεν τοὺς μέχρι τοῦ δευτέρου βαθμοῦ ἀγχιστεῖς, ἐφ' ὧν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος διάταξις κρατεῖ [1]).

5) Οἱ ἐπίτροποι ἢ ἐπιμεληταὶ τοῦ ἐνόχου. Οἱ παρεπίτροποι. κηδεμόνες καὶ λοιποὶ ἀντιλήπτορες τοῦ ἐνόχου ὑπάγονται εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐπιμελητῶν, εἰς ἣν δύναταί τις ἐπίσης νὰ συναριθμήσῃ καὶ πάντας τοὺς ἀναλαβόντας τὴν φροντίδα τῆς ἀνατροφῆς αὐτοῦ [2]).

Ἀλλ' ὅμως ἀναγκαῖος ὅρος τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν εἰρημένων προσώπων ἀπὸ τῆς νομίμου ποινῆς ἐστὶν ἡ χορήγησις τῆς βοηθείας χάριν προσωπικῆς μόνον ὑπερασπίσεως τοῦ πρὸς ὃν ἐδόθη. Ἑπομένως τὸ ἀξιόποινον ὁρίζεται ἑκάστοτε ἐκ τῆς καθ' ὑποκείμενον ἐρεύνης τῆς πράξεως, καὶ ἐκ τῆς βεβαιώσεως τοῦ σκοποῦ τοῦ ὁδηγήσαντος τὸν ὑπαίτιον εἰς ἐπιχείρησιν αὐτῆς [3]).

Ἔκτασις τῆς εὐθύνης τοῦ συνεργοῦ.

Ἄρθρον 77.

Ἡ ἔνστασίς τινος συνεργοῦ, ὅτι προτοῦ ἐκτελεσθῇ ἢ ἐν ᾧ

Βασιλ. XLV 3. 2. «Βαθμοὶ δὲ τῆς ἀγχιστείας οὐκ εἰσίν»· ὅρ. Zhishman Eherecht. σελ. 299.

[1]) Οὕτω λ. χ. ἐπὶ ἀνιόντων πρώτου βαθμοῦ ἀγχιστεῖς εἰσὶν ὁ πενθερὸς καὶ ἡ πενθερὰ τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῆς γυναικός, δευτέρου βαθμοῦ ὁ πατὴρ τοῦ πενθεροῦ ἢ τῆς πενθερᾶς τῶν συζύγων. Ἐπὶ κατιόντων πρώτου βαθμοῦ ἀγχιστεῖς ὁ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρός, ἢ ἡ ἐπὶ υἱῷ νύμφη, δευτέρου δὲ ἡ ἐπὶ ἐγγόνῳ νύμφη ἢ ὁ ἐπὶ ἐγγόνῃ γαμβρός. Ἐκ πλαγίου ἀγχιστεία δευτέρου βαθμοῦ ὑπάρχει μεταξὺ τῆς νύμφης ἐπ' ἀδελφῷ ἢ τοῦ γαμβροῦ ἐπ' ἀδελφῇ καὶ τοῦ ἑτέρου ἀδελφοῦ ἢ ἀδελφῆς.

[2]) Παρατηρητέον ὅτι τὸ πρωτότυπον γερμανικὸν κείμενον καλεῖ τοὺς ἐπιμελητὰς P f l e g e ä l t e r n (ὅρ. καὶ ἄρθρ. 280) ἡ σημασία δὲ τῆς λέξεως ταύτης μᾶλλον περιεσταλμένη ἐστὶ τῆς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ γλώσσῃ σημασίας τῆς λέξεως ἐπιμελητής.

[3]) Dollmann Strafgestzb. I ἄρθρ. 61. σελ. 358.

ἐξετελεῖτο, ἢ ἀφοῦ ἐξετελέσθη ἡ πρᾶξις, δὲν ἠθέλησε νὰ χορηγήσῃ τὴν συνδρομήν του εἰμὴ εἰς πρᾶξιν ὀλιγώτερον ἀξιόποινον τῆς ἀληθῶς τελεσθείσης, τότε μόνον τὸν ὠφελεῖ, ὅταν δύναται ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἐπροσκαλέσθη ὑπὸ τοῦ πράξαντος ρητῶς διὰ τὴν ὀλιγώτερον ἀξιόποινον πρᾶξιν, καὶ ἐὰν περιώρισε τὴν συνδρομήν του ἐντὸς τῶν ὁρίων τούτων. Εἰς τοιαύτην περίπτωσιν ἡ ποινὴ αὐτοῦ πρέπει νὰ μετρῆται κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ποινῆς ἐκείνης τῆς πράξεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπετείνετο κατὰ τὸν σκοπόν του ἡ δοθεῖσα συνδρομή.

§ 170. Κατὰ τὴν ἐν ἄρθρ. 71 γενικῶς τεθεῖσαν ἀρχὴν ἡ ποινὴ τοῦ συνεργοῦ δέον νὰ μετρῆται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς καταγνωστέας εἰς τὸν αὐτουργὸν ποινῆς, ἀλλ' ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ κανόνος παρίσταται προσκρούουσα εἰς τὴν προσήκουσαν ἐκτίμησιν τῆς εὐθύνης καὶ τὴν τιμωρίαν τοῦ συνεργοῦ ὅταν ἡ ἐνοχὴ αὐτοῦ δὲν ἐξικνῆται μέχρι τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐνοχῆς τοῦ αὐτουργοῦ, ὅταν ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ συνεργοῦ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἐκτελέσεως τῆς μετὰ τοῦ αὐτουργοῦ συμφωνηθείσης πράξεως δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν πραγματικῶς ὑπ' αὐτοῦ ἐκτελεσθεῖσαν [1]). Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁρίζεται ἐν ἄρθρῳ 77 [2]) ὅτι ὅταν ὁ συνεργός, ἐνιστάμενος κατὰ τῆς ἀπαγγελλομένης κατ' αὐτοῦ κατηγορίας, ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ χορηγηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ τῷ αὐτουργῷ συνδρομὴ σκοπὸν εἶχε τὴν ὑποστήριξιν πράξεως ἧττον ἀξιοποίνου εἰς ἣν ρητῶς προεκλήθη ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ καὶ δι' ἣν μόνον συνέπραξεν, ἀποδειχθῇ δὲ τὸ τοιοῦτο, ἡ ποινὴ τοῦ συνεργοῦ δὲν εἶναι δίκαιον νὰ μετρῆται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ποινῆς τῆς ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ ἐκτελεσθείσης πρά-

---

[1]) Ὑποτεθείσθω λ. χ. ὅτι ὁ Α ὑπόσχεται ἁρωγὴν τῷ Β αὐτουργῷ πρὸς ἐκτέλεσιν κλοπῆς, ἀλλ' ὁ αὐτουργὸς Β ἀντὶ κλοπῆς πράττει ληστείαν, ἢ ὅτι ὁ Α σκοπεῖ νὰ συμβοηθήσῃ τὸν Β πρὸς ἐκτέλεσιν ἁπλῆς κλοπῆς ἀλλ' ὁ Β ἐκτελεῖ αὐτὴν μετ' ἐπιβαρυντικῶν περιστάσεων οἷον δι' ἀναβάσεως εἰς κατῳκημένον κτίριον, διὰ ῥήξεως, κτλ.

[2]) Βαυαρικοῦ νομοσχ. 1831 ἄρθρ. 74.

ξεως, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ποινῆς τῆς πράξεως δι' ἣν ἐσκόπει νὰ παράσχῃ τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ ὁ συνεργός.

Ἀλλ' ὅμως πρὸς ἀκριβῆ ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 77 ὀφείλομεν ἰδίως νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τῶν ὅρων, οὓς ὡς ἀναγκαίας προϋποθέσεις ἀναγράφει, τὴν ἀπόδειξιν δηλονότι ρητῆς προσκλήσεως ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ πρὸς τὸν συνεργὸν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἧττον ἀξιοποίνου πράξεως καὶ τὴν παροχὴν ὑπὸ τοῦ συνεργοῦ τῆς ἀπαιτουμένης συνδρομῆς μόνον διὰ τοιαύτην τινὰ πρᾶξιν. Οἱ ὅροι οὗτοι δέον μετὰ πολλῆς ἐπιστασίας νὰ διευκρινισθῶσι καὶ βεβαιωθῶσιν ἐπὶ τῶν πράξεων ἰδίως, αἵτινες κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν, ἀναλόγως τῶν προστυγχανουσῶν περιστάσεων παραλλάσσουσι χαρακτῆρα, ἢ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιοποίνου. Ἐπὶ τῶν τοιούτων πράξεων καὶ ὁ αὐτουργὸς αὐτὸς δύναται νὰ προίδῃ ἐκ προοιμίων τὰς διαφόρους ἀπροσδοκήτους περιστάσεις, αἵτινες ἐνδέχεται νὰ συμπέσωσι κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν, ὁ δὲ προσερχόμενος νὰ συμπράξῃ μετ' αὐτοῦ, ὑποτίθεται εἰκοθεν, ὅτι ἀποδέχεται ὅλας τὰς ἐνδεχομένας ταύτας περιστάσεις καὶ δὲν ἐπιτρέπεται μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ, νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι δὲν ἀπεφάσισε νὰ παράσχῃ τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ, εἰ μὴ μόνον καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ πρᾶξις ἔφερε τοιόνδε ἢ τοιόνδε χαρακτῆρα, οὐδὲ ἐπιτρέπεται νὰ προτείνῃ ὅτι δὲν ἦτο ἐν γνώσει τῶν ἐνδεχομένων νὰ συμβῶσι, καὶ ὅτι ἐλλείπει ἑπομένως ὁ κύριος τῆς συνεργείας ὅρος, ἡ γνῶσις τῆς μελλούσης νὰ ἐκτελεσθῇ πράξεως, καὶ ἡ δι' αὐτῆς ἐκδηλουμένη δολία προαίρεσις. Ὑποτεθείσθω λ. χ. ὅτι ἀποφασίζεται μεταξὺ δύο προσώπων, τοῦ μὲν ὡς μέλλοντος αὐτουργοῦ, τοῦ δὲ ὡς συνεργοῦ, ἐλευθέρωσις φυλακισμένου. Ἡ ἐλευθέρωσις αὕτη δύναται νὰ γίνῃ ἢ διὰ βίας, ὅτε εἶναι μᾶλλον ἀξιόποινος, ἢ δι' ἀπάτης, δωροδοκίας κτλ. ὅτε τιμωρεῖται δι' ἐλαφροτέρας ποινῆς (ἄρθρ. 181 ποιν. νόμου). Ἐὰν μεταξὺ τοῦ συνεργοῦ καὶ τοῦ αὐτουργοῦ ἀπεφασίσθη ἐν γένει ἡ ἐλευθέρωσις τοῦ φυλακισμένου προσώπου ἄνευ διορισμοῦ τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως, τὰ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἐπισυμβάντα εἰδικὰ περιστατικὰ ἐπιβαρύνουσι καὶ τὸν συνεργὸν ἀναλόγως, καθόσον, ἐν γνώσει ὢν τῆς μελλούσης νὰ ἐκτελεσθῇ πράξεως, ὑποτίθεται ἀποδεχόμενος καὶ τὰ διάφορα μέσα

τὰ κατὰ τὰς περιστάσεις πρόσφορα πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς. Ἀλλ' ἐὰν τοὐναντίον προϋπῆρξε ρητὴ συμφωνία μεταξὺ τοῦ αὐτουργοῦ καὶ συνεργοῦ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως ἢ περὶ τοῦ εἴδους τῆς ἐνεργείας, ἧς γενήσεται χρῆσις πρὸς ἐπιτυχίαν ὡρισμένου τινὸς ἐγκληματικοῦ σκοποῦ, καὶ ὁ συνεργὸς πράγματι περιώρισε τὴν βοήθειαν αὐτοῦ ἐντὸς τῶν ἀπαιτουμένων ὁρίων πρὸς παραγωγὴν τῆς πράξεως ταύτης μόνον, τότε βεβαίως δὲν φέρει τὴν εὐθύνην δι' ἀπάσας τὰς ἐνεργείας τοῦ αὐτουργοῦ ἃς ρητῶς ἐκ τῆς συμφωνίας αὐτῶν ἀπέκλεισαν, οὐδ' εἶναι δίκαιον νὰ παρακολουθήσῃ τὸν αὐτουργὸν εἰς ὅλας τὰς περιπετείας εἰς ἃς περιῆλθεν οἰκείᾳ αὐτοῦ βουλήσει καὶ καθ' ὑπέρβασιν τῆς μετὰ τοῦ συνεργοῦ συμφωνίας [1]).

§ 171. Ἡ ἔνστασις τοῦ συνεργοῦ περὶ χορηγηθείσης συνδρομῆς εἰς πρᾶξιν ὀλιγώτερον ἀξιόποινον τῆς ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ τελεσθείσης χωρεῖ, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἐν προοιμίῳ τοῦ ἄρθρου 77 διατάξεως, οὐ μόνον ὅταν πρόκηται λόγος περὶ συμπράξεως αὐτοῦ πρὸ τῆς ἐκτελέσεως ἢ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς μελετηθείσης ἀξιοποίνου πράξεως, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἡ βοήθεια δίδωται μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως, σκοποῦσα τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ ἐνόχου, ἢ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἐκ τοῦ ἀδικήματος προσγενομένων ὠφελημάτων. Τὴν τοιαύτην αὐτοῦ βοήθειαν δύναται ἡ ἐκ προοιμίων πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς πράξεως νὰ ὑποσχεθῇ, ὡς λ. χ. ἐν τῇ περιπτώσει τῆς § 4 τοῦ ἄρθρ. 72, καθ' ἣν προηγεῖται συνεννόησις μεταξὺ τοῦ αὐτουργοῦ καὶ συνεργοῦ, ἢ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως νὰ συνομολογήσῃ καὶ νὰ παράσχῃ αὐτὴν ὡς ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἄρθρου 72 § 5, καὶ τοῦ ἄρθρ. 73. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ταύτας, ὁ ὡς συνεργὸς κατηγορούμενος τότε μόνον δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐλάττωσιν τῆς ποινῆς ὅταν ἀποδείξῃ ἢ ὅτι προεκλήθη ρητῶς νὰ παράσχῃ τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ εἰς πρᾶξιν ἧττον ἀξιόποινον, καὶ διὰ ταύτην μόνον ὑπεσχέθη αὐτήν, ἢ ὅτι δὲν εἶχε τὸ παράπαν γνῶσιν τῆς ἀληθῶς ἐκτελεσθείσης βαρυτέρας πρά-

---

[1]) Berner Grundsätze § 59.—Theilnahme σελ. 211.—Dollmann Strafgestzb. ἄρθρον 52 σελ.295.—Langenbeck Theilnahme § 86.—Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ. 80.

ξεως, ὅτε μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς ἐχορήγησε τὴν ἑαυτοῦ βοήθειαν τῷ συνεργῷ φρονῶν ὅτι ἐγένετο ἔνοχος ἧττον ἀξιοποίνου.

Συνέργεια ἐπὶ ἀποπείρας καὶ ἀπόπειρα συνεργείας.

Ἄρθρον 78.

Μὴ ἐκτελεσθείσης (γρ. τελεσθείσης) τῆς ἀξιοποίνου πράξεως εἰς τὴν ὁποίαν ἐχορηγήθη ἡ βοήθεια, ἡ ποινὴ τοῦ συνεργοῦ μετρεῖται ἀναλόγως μὲ τὴν ποινὴν τῆς ἀποπείρας, τὴν ὁποίαν ἐφείλκυσεν εἰς ἑαυτὸν ὁ πράξας.

Ἄρθρον 79.

Τὸ ἀτιμώρητον τῆς ἀποπείρας ὡς πρὸς τὸν πράξαντα, τότε μόνον ὠφελεῖ τὸν συνεργόν, ὅταν οἱ λόγοι τῆς ἀτιμωρησίας ἐφαρμόζωνται ὡσαύτως καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. Ἄλλως δε, ἡ ποινὴ τοῦ συνεργοῦ προσδιορίζεται κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ὁποίας μετεχειρίσθη δραστηριότητος.

Ἄρθρον 80.

Βοήθεια, τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη μέν τις ἀλλὰ δὲν ἐχορήγησε, κρίνεται κατὰ τοὺς περὶ ἀποπείρας νόμους. Δὲν τιμωρεῖται ἡ ὑπόσχεσις τότε μόνον ὅταν ὁ συνεργὸς ἤθελεν ἀπαρνηθῆ ἑκουσίως τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς, καὶ πρὸ τῆς ἐκτελέσεως ἀκόμη ἐξηγήσει σαφῶς εἰς τὸν πράξαντα ὅτι ἀφίσταται τῆς ὑποσχέσεώς του.

§ 172. Συνέργεια δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ οὐ μόνον ἐπὶ τῶν τετελεσμένων ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποπειραθέντων ἐγκλημάτων [1]). Τὸ

[1]) Geib Lehrb. II § 111 σελ. 371.— Geyer Holtzendorff's Handb. III σελ. 398.—Liszt Lehrb. § 52 σελ. 229.—Merkel Lehrb. § 52 σελ. 147.

θέμα τοῦτο ἔχων ὑπ' ὄψιν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἐν τοῖς προκειμένοις ἄρθροις κανονίζει τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιοποίνου τοῦ συνεργοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸν αὐτουργόν. Καὶ εἰ μὲν ὁ αὐτουργὸς τιμωρεῖται ἐπὶ τῇ γενομένῃ ὑπ' αὐτοῦ ἀποπείρᾳ πρὸς ἐκτέλεσιν ἐγκληματικῆς πράξεως, ὁ συνεργὸς τιμωρεῖται διὰ τῆς ἀμέσως ἐλαφροτέρας ποινῆς τῆς καταγινωσκομένης τῷ αὐτουργῷ (ἄρθρ. 78 [1]). Εἰ δὲ ὁ αὐτουργὸς μένει ἀτιμώρητος, δὲν ἀπαλλάσσεται ἐν γένει καὶ ὁ συνεργὸς πάσης ποινῆς, ἀλλὰ τότε μόνον ὅταν τὸν λόγον τῆς ἀτιμωρησίας τοῦ αὐτουργοῦ δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ καὶ οὗτος ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Ὑποτεθείσθω λ χ. ὅτι δικάζεται ὁ αὐτουργὸς καὶ ἀθωοῦται, διότι ἀποδεικνύεται ὅτι ἐνήργησε τὴν πρᾶξιν ἐν καταστάσει ἀμύνης εὑρισκόμενος, καὶ ὁ συνεργὸς ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀπαλλάσσεται πάσης ποινῆς, ἐπίσης ἐὰν ἡ ἀπόπειρα τοῦ αὐτουργοῦ ἀπευθύνηται κατ' ἀντικειμένου πρὸς ὃ ἦν ἀδύνατον νὰ πραχθῇ ἀδίκημα (ἄρθρ. 52). Ἐὰν ὅμως ὁ αὐτουργὸς μένῃ ἀτιμώρητος εἴτε διὰ τὸ ἀνεπίδεκτον τοῦ καταλογισμοῦ τῆς πράξεως, εἴτε διότι ἐκουσίως καὶ ἄνευ κοινῆς ἀποφάσεως μετὰ τοῦ συνεργοῦ παρητήθη τῆς πράξεως [2]), δὲν ἀπαλλάσσεται ὁ συνεργὸς τῆς τιμωρίας.

Τὴν ἐπιβλητέαν κατὰ τοῦ συνεργοῦ ποινὴν τάσσει τὸ ἄρθρ. 79 [3]) λέγον ὅτι «*προσδιορίζεται κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς ὁποίας μετεχειρίσθη δραστηριότητος*». Ὁμολογουμένως λίαν γριφώδης εἶναι ἡ φράσις αὕτη, διότι οὐδαμοῦ ἐν τῷ περὶ ἀποπείρας κεφαλαίῳ εὑρίσκομεν παρόμοιόν τινα τρόπον τοῦ καθορισμοῦ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς δραστηριότητος τοῦ ἀποπειραθέντος [4]). Πιθανῶς διὰ τῆς διατάξεως ταύτης ὁ συντάξας τὸν νόμον ἠθέλησε νὰ δηλώσῃ ὅτι ἡ καταγνωστέα ποινὴ τῆς ἀποπείρας

---

[1]) Βαυαρ. ποιν. νόμου 1814 ἄρθρ. 81.—Νομοσχεδίου 1831 ἄρθρ. 75.

[2]) Ἐὰν ἡ ἐκ τῆς ἀποπείρας παραίτησις τοῦ αὐτουργοῦ ἐγένετο προηγηθείσης συνεννοήσεως μετὰ τοῦ συνεργοῦ πρόδηλον ὅτι ἀμφότεροι δικαιοῦνται νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν ἀπὸ τῆς ποινῆς ἀπαλλαγήν. — Köstlin System § 93 σελ. 282 286. ὅρ. καὶ Berner Theilnahme σελ. 220.

[3]) Βαυαρ. ποιν. νόμου 1813 ἄρθ. 81 § 2.—Νομοσχ. 1831 ἄρθρ. 76.

[4]) Παραπλησίαν διάταξιν περιεῖχε καὶ τὸ ἄρθρ. 71 τοῦ ποιν. νόμου τοῦ Ἀννοβέρου ὅρ. Leonhardt Commentar I σελ. 299.

ἣν ἐπισύρει ὁ συνεργὸς κατὰ τὸ προηγούμενον ἄρθρ. 78 ἐπιτείνεται ἢ ἐλαφρύνεται ἐντὸς τῶν νομίμων ὁρίων αὐτῆς κατὰ λόγον τῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος βοηθείας ἣν παρέσχε τῷ αὐτουργῷ πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἀποπειραθέντος ἀδικήματος.

§ 173. Ὡς ἀνωτέρω εἴδομεν (σελ. 30,) ἡ ὑπόσχεσις βοηθείας κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν μελετωμένου ἐγκλήματος ἀποτελεῖ συνέργειαν, ἐνθαρρύνουσα τὸν αὐτουργὸν πρὸς ἐπιχείρησιν τῆς κολασίμου πράξεως καὶ ἐμπεδοῦσα παρ' αὐτῷ τὴν ἐγκληματικὴν ἀπόφασιν. Πλὴν ἐὰν ὁ ὑποσχεθεὶς τὴν ἑαυτοῦ βοήθειαν παραλείψῃ νὰ χορηγήσῃ αὐτήν, προκύπτει ἀμέσως τὸ ζήτημα, ἂν ἡ τοιαύτη παράλειψις ἀποτελῇ ἀπόπειραν συνεργείας. Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος συνδέεται στενῶς μετὰ τοῦ προβλήματος ἐὰν ἐπὶ τῆς συνεργείας χωρῇ ἀπόπειρα.

Οἱ ὑποστηρίζοντες τὸ δυνατὸν τῆς ὑπάρξεως ἀποπείρας ἐπὶ τῆς συνεργείας ἐν διχογνωμίᾳ πρὸς ἀλλήλους τυγχάνουσι. Καὶ ἔνιοι μὲν δέχονται ὑφισταμένην αὐτὴν ὅταν ὁ συνεργὸς ἐχορήγησεν ἢ ὑπεσχέθη νὰ χορηγήσῃ τὴν ἑαυτοῦ βοήθειαν πρὸς τελεσιουργίαν ἀδικήματος οὗ ὁ αὐτουργὸς οὐδαμῶς ἐπεχείρησε τὴν ἐκτέλεσιν [1]). Ἄλλοι τουναντίον ὁρμώμενοι ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι συνέργεια ἀδύνατον νὰ ἐννοηθῇ ὑπάρχουσα ἄνευ αὐτουργίας περιορίζουσι τὴν ἀπόπειραν συνεργείας μόνον ἐν αἷς περιπτώσεσιν ὁ αὐτουργὸς ἀπεπειράθη τοὐλάχιστον τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἀδικήματος. Ὅθεν ἐὰν ὁ συνεργὸς παρέσχε τὴν δέουσαν συνδρομὴν πρὸς τελεσιουργίαν ἀδικήματος, ἀλλ' ὁ αὐτουργὸς οὐδαμῶς ἐπελήφθη τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ, ἀποκρούουσι τὴν ὕπαρξιν ἀποπείρας συνεργείας ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ συνεργοῦ ἀποτελεῖ ἁπλῆν προπαρασκευαστικὴν πρᾶξιν καὶ οὐχὶ ἀπόπειραν τοῦ μελετηθέντος ἀδικήματος.

---

[1]) Οὕτω λ. χ. ἐὰν ὁ Α δώσῃ ἐν γνώσει εἰς τὸν Β τὸ ὅπλον αὐτοῦ πεπληρωμένον δι' ἐνσφαίρου βολῆς πρὸς ἐκτέλεσιν φόνου, ὁ δὲ Β ἑκουσίως παραιτηθῇ τῆς ἐκτελέσεως, ὁ Α λογίζεται ἔνοχος ἀποπείρας. Bauer Lehrb. § 78 not. d.—Abhandl I σελ. 342. 459. — Köstlin Revision σελ. 504 ἑπομ. ὅστις ὅμως μετέπειτα (ὅρ. System § 44 σελ. 292) ἠσπάσθη ἐναντιαν γνώμην.—Buri Theilnahme σελ. 181.

Ἀπόπειρα συνεργείας φρονοῦσιν ὅτι ὑπάρχει:

1) Ἐὰν ὁ συνεργὸς παρέσχε βοήθειαν τῷ αὐτουργῷ πρὸς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος, ἀλλ' ἡ τοῦ αὐτουργοῦ ἐνέργεια ἀνακοπεῖσα δὲν ὑπερέβη τὰ ὅρια τῆς ἀποπείρας. Ἐν τοιαύτῃ τινὶ ὑποθέσει φρονοῦσιν ὅτι δὲν εἶναι ὀρθόν, σκοπουμένης μόνον τῆς ἐμπράκτως ἐκδηλωθείσης ἐνεργείας τοῦ συνεργοῦ, νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς τετελεσμένην συνέργειαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ χορηγηθεῖσαν συνδρομὴν εἰς ἀποπειραθεῖσαν μόνον ἐγκληματικὴν πρᾶξιν, ἀλλ' ἀπαραίτητόν ἐστι νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὸν σκοπὸν ὃν εἶχεν ὁ συνεργὸς ὅτε παρέσχε τὴν ἐπικουρίαν αὐτοῦ. Ἀναντιρρήτως ἐσκόπει τὴν ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ τελεσιουργίαν τοῦ ἀδικήματος, ἀλλὰ μὴ ἐπιτευχθέντος τοῦ τοιούτου σκοποῦ, καὶ διὰ τὸν συνεργὸν ὑφίσταται ἀπόπειρα.

2) Ἐὰν τὸ ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ πραχθὲν ἀδίκημα εἶναι μὲν τετελεσμένον, ἀλλ' ὁ συνεργὸς δὲν ἔπραξεν ὅ,τι ἐσκόπει ὑποσχεθεὶς νὰ χορηγήσῃ τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ[1]).

Ἐπὶ ὅλως ἀντιθέτων σκέψεων ἐρείδεται ἡ δόξα τῶν ἀποκρουόντων τὸ δυνατὸν τῆς ὑπάρξεως ἀποπείρας ἐπὶ τῆς συνεργείας. Οὗτοι φρονοῦσιν ὅτι ἵνα δυνηθῶμεν νὰ διακρίνωμεν τὴν ἀπόπειραν ἐπὶ τῆς συνεργείας πρὸς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος, ἔδει ὅπως ἐπὶ τῆς αὐτουργίας νὰ ἔχωμεν ὡρισμένα τινὰ καὶ ἀναμφισβήτητα σημεῖα, ὑποδεικνύοντα πότε τὸ ἀδίκημα εἶναι τετελεσμένον καὶ πότε ὑπάρχει μόνον ἀπόπειρα αὐτοῦ. Τὸ ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ ἐπιχειρηθὲν ἀδίκημα λογίζεται τετελεσμένον ὅταν ἐκ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ παρήχθησαν ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τ' ἀποτελοῦντα τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀδικήματος, ἐν ᾧ ὅταν τινὰ ἐξ αὐτῶν ἐλλείπωσιν ὑπάρχει ἀπόπειρα. Ἀλλὰ προκειμένου τοῦ λόγου περὶ συνεργῶν δὲν δυνάμεθα ἐπὶ τῇ βάσει τῆς εἰρημένης διακρίσεως νὰ προβῶμεν εἰς τὴν διαστολὴν τῆς τελέσεως ἀπὸ τῆς ἀποπείρας. Ὁ συνεργὸς δὲν ἀποβλέπει εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ ἀδικήματος, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ αὐτουργοῦ ἐπιχειροῦντος τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ· ἐὰν ἡ

---

[1]) Hälschner System I § 84 σελ. 329.—Strafrecht I § 161.—Ὅρ. Berner Theilnahme σελ. 220. — Mittermaier N. Archiv d. Crim. R. I σελ. 179.—Hepp αὐτοθ. 1836 σελ. 41.

παρασχεθεῖσα αὐτῷ βοήθεια ἀπέβη χρήσιμος, ὑπάρχει συνέργεια τετελεσμένη, ἔστω καὶ ἐὰν δὲν ἐχορηγήθη πλήρης ἡ σκοπουμένη ἐπικουρία. Ἐπίσης τὴν ὑποσχεθεῖσαν ἀλλὰ μὴ χορηγηθεῖσαν βοήθειαν δὲν δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς ἀπόπειραν, διότι, ἐὰν ἐπέδρασεν ἐπὶ τοῦ αὐτουργοῦ ὅπως δήποτε, ἔστω καὶ ψυχολογικῶς, πρὸς ἐπιχείρησιν τοῦ ἀδικήματος, ὑπάρχει τετελεσμένη συνέργεια[1]).

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ζήτημα θίγει τὸ ἄρθρ. 80 τοῦ ποινικοῦ νόμου ὅπερ ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἄρθρου 77 τοῦ βαυαρικοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1831 [2]) καὶ συμπληροῦν τὴν διάταξιν τῆς § 4 τοῦἄρθρου 72, δύο διακρίνει περιπτώσεις· πρῶτον τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ ὑποσχεθεῖσα βοήθεια δὲν χορηγεῖται ὑπὸ τοῦ συνεργοῦ· δεύτερον τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν οὐ μόνον δὲν χορηγεῖται αὕτη, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἀδικήματος προειδοποιεῖται ὁ αὐτουργὸς ὑπὸ τοῦ συνεργοῦ ὅτι ἀφίσταται τῆς ἐκπληρώσεως τῆς δοθείσης αὐτῷ ὑποσχέσεως βοηθείας.

Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει φαίνεται ὁ ἡμέτερος ποιν. νόμος ἀποκρούων ἐν γένει τὸ δυνατὸν τῆς ὑπάρξεως ἀποπείρας, διότι δὲν ὁρίζει ὡς ὁ Βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813 [3]) ὅτι ἡ μὴ χορήγησις τῆς ὑποσχεθείσης βοηθείας ἀποτελεῖ ἀπόπειραν, ἀλλὰ, κατὰ τὴν γενομένην τροπολογίαν ἐπὶ τοῦ ἄρθρ. 82 τοῦ βαυαρικοῦ νόμου τοῦ 1813 ὑπὸ τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1831, λέγει ὅτι *κρίνεται κατὰ τοὺς περὶ ἀποπείρας νόμους*, ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐφαρμοσθήσεται μόνον ἡ ποινὴ τῆς ἀποπείρας πρὸς τιμωρίαν

---

[1]) Feuerbach Revision II σελ. 247.—Zachariae Versuch I σελ. 63 — Langenbeck Teilnahme § 64. — Geyer Holtzendorff' s Handb. II σελ. 398.—Dollmann Strafgstzb. I σελ. 286.—Schwarze Commentar Excurs XI ἄρθρ. 47-50 σελ. 149.—Brackenhöft Archiv d. Crim. R. 1847 σελ. 83.—Dalloz Complicité n⁰ 77.—Nypels ἐν Chauveau—Helie Code pénal I n⁰ 734. 3⁰.

[2]) Τὰ δύο προγενέστερα βαυαρικὰ νομοσχέδια δὲν περιέχουσι παραπλησίαν διάταξιν.

[3]) Ὅρ. ἄρθρ. 82. «Wenn ein Gehülfe den versprochenen Beistand nicht geleistet oder die angefangene Beihülfe, ehe sie dem Urheber vom Nutzen war, wieder abgebrochen hat, so ist eine v e r s u c h t e B e i h ü l f e vorhanden».

τοῦ συνεργοῦ, καὶ τοιαύτη ἔσεται ἡ ἀμέσως ἠπιωτέρα τῆς ἐπιβλητέας ἐὰν παρεῖχε τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ (ἄρθρ. 72 § 5), πρὸς διάπραξιν τοῦ τελεσθέντος ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ ἀδικήματος.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει, καθ' ἣν ὁ συνεργός, πρὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς πράξεως ἀνακαλεῖ τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν, ρητῶς δηλόνων τοῦτο τῷ αὐτουργῷ, κηρύσσεται ἀτιμώρητος, διότι διὰ τῆς τοιαύτης ἐγκαίρου δηλώσεως διασπᾶται ὁ σύνδεσμος ὁ συνέχων αὐτὸν μετὰ τοῦ αὐτουργοῦ, καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐκτέλεσις τῆς ἀξιοποίνου πράξεως δὲν εὐθύνει καὶ τὸν συνεργόν, ἀφοῦ οὗτος οὔτε τῆς ἐκτελέσεως αὐτῆς μετέσχεν, οὔτε τὴν ἐλαχίστην ἠθικὴν συνδρομὴν παρέσχε διὰ τῆς ἐνθαρρύνσεως, ἣν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ὁ αὐτουργὸς προσδοκῶν τὴ ὑποσχεθεῖσαν αὐτῷ συνδρομήν.

Τροποποιήσεις τοῦ ἀξιοποίνου τῶν αὐτουργῶν καὶ συνεργῶν ἕνεκα προσωπικῶν λόγων.

§ 174. Αἱ αὐταὶ δυσχέρειαι αἵτινες ἀναφαίνονται κατὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ποινῆς τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ καὶ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ ἕνεκα ἰδιαζόντων προσωπικῶν λόγων παρ' ἑκατέρῳ, προκύπτουσι καὶ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς καταγνωστέας κατὰ τῶν συνεργῶν ποινῆς ὅταν ἐνυπάρχωσι προσωπικαὶ ἰδιότητες ἐπιδρῶσαι εἴτε ἐπὶ τοῦ ἀξιοποίνου ἐν γένει τῆς πράξεως, εἴτε πρὸς ἐπιβάρυνσιν ἢ ἐλάφρυνσιν τῆς καταγνωστέας ποινῆς.

Ὡς εἴδομεν ὁ ἡμέτερος νόμος ὁρίζει ἐν ἄρθρ. 71 ὅτι πρὸς τιμωρίαν τῶν συνεργῶν ἐπιβάλλεται ἡ ἀμέσως ἠπιωτέρα ποινὴ τῆς κατὰ τῶν αὐτουργῶν καταγνωστέας κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν ἄρθρ. 49 καὶ 50. Διὰ τῆς διατάξεως ταύτης λύεται καὶ τὸ ζήτημα περὶ τῆς τιμωρίας τοῦ συνεργοῦ καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις καθ' ἃς αὐτὸς ἀμέσως δὲν ἠδύνατο νὰ διαπράξῃ τὸ ἀδίκημα, ἅτε στερούμενος τῶν ἀπαιτουμένων προσόντων πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτοῦ. Ἑπομένως τιμωρεῖται ὡς συνεργὸς παραβάσεως τῶν καθηκόντων τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας ὁ ἰδιώτης ὁ παρασχὼν βοήθειαν πρὸς δημόσιον ὑπάλληλον, ὡς συνεργὸς διγαμίας ἢ βιασμοῦ, ἢ μοιχείας, τὸ πρόσωπον, ὅπερ ἕνεκα τῆς καταστάσεως αὐτοῦ ἢ τοῦ γένους

δὲν ἠδύνατο ἀμέσως νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως, ἡ δ' ἐπιβλητέα κατ' αὐτοῦ ποινὴ ἔσεται ἡ ἀμέσως ἠπιωτέρα ἐκείνης ἣν ἐπισύρει ὁ αὐτουργός.

Ἀλλ' ἐνδέχεται ἐνίοτε ἡ πρᾶξις αὐτὴ μὲν καθ' ἑαυτὴν νὰ ᾖ ἀξιόποινος καὶ δι' ἀμφοτέρους τόν τε αὐτουργὸν καὶ τὸν συνεργόν, νὰ ὑφίστανται ὅμως παρ' ἑκατέρῳ λόγοι προσωπικοὶ ἐπιτείνοντες ἢ ἐλαφρύνοντες τὸ μέτρον τῆς καταγνωστέας ποινῆς.

Περὶ τῆς ἐπιβληθησομένης ποινῆς ἐν τοιαύτῃ τινὶ περιπτώσει διίστανται οἱ συγγραφεῖς.

Κατά τινας αἱ τοῦ αὐτουργοῦ προσωπικαὶ ἰδιότητες οὐδαμῶς ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τοῦ μέτρου τῆς ἐπιβλητέας τῷ συνεργῷ ποινῆς. Ὁ συνεργὸς δέον ἑκάστοτε νὰ τιμωρῆται δι' ἀναλόγου ποινῆς πρὸς τὴν ἐπιβλητέαν, ἐὰν αὐτὸς ἐγίνετο αὐτουργὸς τῆς ἀξιοποίνου πράξεως εἰς ἣν συνήργησεν. Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ὁρμώμενοι δέχονται ὅτι ἐὰν ὁ Α συμβοηθήσῃ τὸν Β πρὸς ἐκτέλεσιν ὑφαιρέσεως (ποιν. νόμ. ἄρθρ. 377) δὲν εἶναι τιμωρητέος ὡς ἔνοχος ὑφαιρέσεως ἀλλὰ κλοπῆς, καθὼς καὶ ὅταν συμβοηθήσῃ τὸν Β πρὸς ἐκτέλεσιν σωματικῆς βλάβης κατά τινος συγγενοῦς αὐτοῦ (ποιν. νόμ. ἄρθρ. 313), ἡ ποινὴ δὲν κανονίζεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς βαρυτέρας ποινῆς ἣν ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ ὁ Β, ἀλλά, μὴ σκοπουμένης αὐτῆς, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ποινῆς ἣν ἤθελεν ἐπισύρει ἐὰν αὐτὸς οὗτος ἐξετέλει τὴν πρᾶξιν [1]).

Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἀρχὴ τῆς μονομεροῦς ἐκτιμήσεως τῆς ἐνοχῆς τοῦ συνεργοῦ ἀνατρέπει τοὺς θεμελιώδεις ὅρους τῆς συνεργείας

---

[1]) Τὴν γνώμην ταύτην, ἣν καὶ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ νομοθεσίᾳ εὑρίσκομεν ὅρ. Lex 36 § 1. Lex. 52 pr. § 2. de furtis (47. 2.) «Si quis uxori res mariti substrahenti opem consiliumve accommodaverit, furti tenebitur. Sed et si furtum cum ea fecit, tenebitur furti, quum ipsa non teneatur. Ipsa quoque, si opem furi tulit furti non tenebitur sed rerum amotarum»· ὑπεστήριξαν ἰδίως ὁ Feuerbach Lehrb. § 115, § 52, ὁ Köstlin Revision σελ. 494.—System I σελ. 283,—ὁ Konopack ἐν Archiv d. Crim. R. VII σελ. 318. 325. 331, ὁ Brackenhœft αὐτόθ. 1840, σελ.440, ὁ Rosshirt αὐτόθ. 1851, σελ. 524.—ὅρ. καὶ Chauveau — Hélie Théorie du Code pénal I n. 711.—Rossi Traité liv. II ch. 50.

ἥτις ὡς παρακολούθημα τῆς αὐτουργίας χαρακτηρίζεται, ἐν τῇ ἐφαρμογῇ δὲ αὐτῆς φέρει εἰς τὸ ἀποτέλεσμα, τῆς κατ' ἀντίστροφον λόγον τιμωρίας τῶν εἰρημένων προσώπων, προσκρούουσα εἰς τὴν γενικὴν ἀρχὴν τῆς ἠπιωτέρας τιμωρίας τῶν συνεργῶν, ἣν ὁ ἡμέτερος ποιν. νόμος ἐν ἄρθρ. 71 καθιεροῖ, διότι κατὰ τὸ προμνησθὲν παράδειγμα τῆς συνεργείας τοῦ Α τῆς δοθείσης τῷ Β πρὸς ἐκτέλεσιν ὑφαιρέσεως, ὁ Β ὁ αὐτουργὸς τῆς πράξεως, ὡς ἔνοχος ὑφαιρέσεως τιμωρηθήσεται ἠπιώτερον τοῦ συνεργοῦ Α ὡς ἐνόχου κλοπῆς. Πολλάκις δὲ οὐδεμίαν παρέχει δικαιολογικὴν βάσιν πρὸς τιμωρίαν τοῦ συνεργοῦ, ὡς τοῦτο ἐνδέχεται νὰ συμβῇ ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων ἅτινα προϋποθέτουσιν ἰδιαιτέραν προσωπικὴν σχέσιν μεταξὺ τοῦ αὐτουργοῦ καὶ τοῦ παθόντος, ἢ συνίστανται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ παράβασιν τῶν ἰδιαζουσῶν αὐτῷ ὑποχρεώσεων ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἣν διαχειρίζεται. Οὕτω λ. χ. ἐντελῶς ἀτιμώρητος δέον νὰ μείνῃ ὁ συνεργός, ὅστις ἐν γνώσει ἐβοήθησε δημόσιον ὑπάλληλον ὅπως λάβῃ ἀθέμιτον ὄφελος ἐκ πλειστηριασμῶν, μισθώσεων, ἐργολαβιῶν, ἐκ μετοχῆς εἰς ἐμπορικὰς πράξεις κτλ. (ποιν. νόμ. ἄρθρ. 464. 466. 485). Ὡσαύτως οὐχὶ ἀνεπίδεκτοι ἀντιρρήσεων εἰσὶν οἱ λόγοι ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ τιμωρία τοῦ συνεργοῦ ἐπὶ τοῦ ἐγκλήματος τῆς αἱμομιξίας, τῆς λιποταξίας, κτλ.

Πρὸς ἀποφυγὴν τοιούτων ἀντιφάσεων δογματίζουσι πολλοὶ συγγραφεῖς ὅτι αἱ παρὰ τῷ αὐτουργῷ ἢ τῷ συνεργῷ ὑπάρχουσαι προσωπικαὶ ἰδιότητες ἀνάγκη ἑκάστοτε νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν κατὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ἐπιβλητέας τῷ συνεργῷ ποινῆς, καὶ αἱ τῶν αὐτουργῶν μέν, διότι ἡ συνέργεια φέρει ὅλως παρεπόμενον χαρακτῆρα, ἠρτημένη στενῶς ἐκ τῆς αὐτουργίας, αἱ δὲ τῶν συνεργῶν ὅπως ἐν ταῖς εἰδικαῖς περιπτώσεσιν ὁρίζεται τὸ μέτρον τῆς ἐπιβλητέας αὐτοῖς ποινῆς ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐνοχῆς. Ἑπομένως κατὰ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἡ ποινὴ τοῦ συνεργοῦ κατὰ πρῶτον μὲν λόγον ὁρίζεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς κατὰ τοῦ αὐτουργοῦ καταγινωσκομένης ποινῆς, ἡ ποινὴ δὲ αὕτη ἐπιτείνεται ἐν μέρει ἢ ἐλαττοῦται, ἀναλόγως τῶν παρὰ τῷ συνεργῷ ὑπαρχουσῶν ἰδιαιτέρων ἰδιοτήτων. Ὅθεν ὁ υἱὸς Α ὁ παρασχὼν ὡς συνεργὸς βοήθειαν τῷ Β ὅπως ἀφαιρέσῃ χρηματικόν τι ποσὸν

ἀπὸ τὸν πατέρα αὐτοῦ (τοῦ Α) τιμωρηθήσεται οὐχὶ ὡς ἔνοχος ὑφαιρέσεως ἀλλὰ κλοπῆς, ἡ ποινὴ ὅμως αὐτοῦ ἔσεται ἠπιωτέρα τῆς συνήθους ἕνεκα τοῦ προσιδιάζοντος αὐτῷ χαρακτῆρος τῆς πράξεως. Ἐπίσης ὁ Α ὁ συνεργήσας μετὰ τὴς Β ὅπως πράξῃ παιδοκτονίαν τιμωρηθήσεται διὰ τῆς ἀναλόγου ποινῆς ἣν ἐπισύρει ἡ Β ἀλλ' ἐπιβεβαρημένης διότι ἡ πρᾶξις ὡς πρὸς αὐτὸν φέρει τὸν χαρακτῆρα φόνου [1]).

§ 175. Ἐὰν κατὰ τὸν διορισμὸν τῆς ποινῆς τοῦ αὐτουργοῦ συντρέχωσι λόγοι ἐπιτείνοντες ἢ ἐλαφρύνοντες αὐτήν, ἀλλότριοι ὅμως πρὸς τὴν ἐνοχὴν αὐτοῦ ἕνεκα τῆς τελεσθείσης κολασίμου πράξεως πρόδηλον ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι οὐδαμῶς ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τοῦ μέτρου τῆς ἐπιβλητέας τῷ συνέργῳ ποινῆς. Οὕτω λ. χ. ἐὰν ὁ αὐτουργὸς τιμωρῆται αὐστηρότερον ἕνεκεν ὑποτροπῆς, ἢ ἠπιώτερον ἕνεκα νεανικῆς ἡλικίας (ἄρθρ. 84), ἡ ποινὴ τοῦ συνεργοῦ δὲν ὁρίζεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἕνεκα τῶν εἰρημένων προσωπικῶν λόγων ἐπιβλητέας αὐστηροτέρας ἢ ἠπιωτέρας ποινῆς, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ποινῆς ἥν, μὴ συντρεχόντων αὐτῶν, ἤθελεν ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ ὁ αὐτουργός [2]).

Περὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ δὲν περιέχει εἰδικήν τινα διάταξιν ὁ ἡμέτερος νόμος [3]), ἀλλ' ὅμως ὁρμώμενοι ἐκ τῆς γενικῶς τεθείσης ἀρχῆς ἐν ἄρθρ. 71 ὅτι ἡ ποινὴ τῶν συνεργῶν ἀναλογιζομένη

---

[1]) Lex 6. ad leg. Pomp. de parricidiis (48. 9.). «Utrum qui occiderunt parentes, an etiam conscii pœna parricidii afficiantur, quaeri potest. Et ait Mucianus, etiam conscios eadem pœna afficiendos, non solum parricidas; proinde conscii etiam extranei eadem pœna afficiendi sunt. — Berner Theilnahme σελ. 297. Lehrb. § 108. — Grundsätze § 58. — Hälschner System I σελ. 334. — Hufnagel Commentar I σελ. 176.—Heffter Lehrb. § 88.—Schütze Theilnahme σελ 299.—Langenbeck Theilnahme § 85 σελ. 239.

[2]) Ghauveau—Hélie Code Pénal I n° 712 ἐπόμ.

[3]) Εἰδικὰς διατάξεις περὶ τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος περιεῖχον οἱ ποινικοὶ νόμοι τῆς Σαξωνίας ἄρθρ. 55, τῆς Βυρτεμβέργης ἄρθρ. 87, τοῦ Βάδεν ἄρθρ. 137 κτλ. ὅρ. καὶ Γερμανικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 50.—Liszt Lehrb. § 51.

πρὸς τὴν τοῦ αὐτουργοῦ ὁρίζεται κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρ. 49 καὶ 50, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἀπεδέξατο τὴν προεκτεθεῖσαν γνώμην, διότι τὰ εἰρημένα ἄρθρα κανονίζουσι τὴν ἐπιβλητέαν τῷ συνεργῷ ποινήν, ἐφ' ὅσον εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις δὲν διατάττει ἄλλως πως ὁ νόμος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

α΄) Ἐν γένει.

Ἄρθρον 81.

Διὰ νὰ καταγνωσθῇ εἴς τινα ποινὴ ἕνεκεν ἀξιοτιμωρήτου πράξεως, ἀπαιτεῖται τὸ νὰ εἰμπορῇ νὰ καταλογισθῇ εἰς αὐτόν, ὡς εἰς ἔνοχον, ἡ γενομένη πρᾶξις.

§ 176. Ἀπαραίτητος καὶ ἀναγκαία προϋπόθεσις τῆς τιμωρίας τῶν ἐπὶ ἀδικήματι κατηγορουμένων εἶναι ἡ διάγνωσις τῆς ἐνοχῆς αὐτῶν ἥτις ἐκ τοῦ καταλογισμοῦ τῆς πράξεως ἀπορρέει. Ὁ καταλογισμὸς περιλαμβάνει πρῶτον μὲν τὴν βεβαίωσιν τῆς ὑπαιτιότητος, τουτέστιν ὅτι ὁ κατηγορούμενος ὑπῆρξεν ἡ παραγωγὸς τοῦ ἀδικήματος αἰτία, δεύτερον δὲ τὴν κρίσιν, ὅτι καθ' ὃν χρόνον ἐτελέσθη ἡ πρᾶξις, ἐτύγχανεν ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ὥστε δὲν ἀπεκλείετο τὸ καταλογιστὸν τῆς πράξεως. Ἀμφότεροι οἱ ὅροι οὗτοι ἀνάγκη νὰ συντρέχωσι πρὸς καταλογισμὸν τῆς πράξεως[1]).

Ὑπαιτιότης.

§ 177. Ἡ ὑπαιτιότης τοῦ προσώπου προϋποθέτει τὴν αἰτιώδη συνάφειαν μεταξὺ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ ὡς αἰτίας, καὶ τοῦ ἐπελθόντος ἀποτελέσματος, ὡς αἰτιατοῦ.

---

[1]) Hälschner Strafrecht I § 92 σελ. 201. § 104 σελ. 227. — Liszt Lehrb. § 35 σελ. 149.

Ἐρευνῶντες γενικώτερον καὶ ἀφῃρημένως τὴν ἔννοιαν τῆς αἰτίας καὶ τοῦ ἀποτελέσματος ἐν τῇ ἀμοιβαίᾳ ἀναφορᾷ αὐτῶν δυνάμεθα νὰ ἀποκαλέσωμεν αἰτίαν τὸ σύνολον τῶν ὅρων τῆς ἐμφανίσεως οἱουδήποτε ἀποτελέσματος [1]). Ἀλλ' ἡ ἐκ τοιαύτης γενικωτέρας ἀπόψεως διάγνωσις τῆς αἰτίας δὲν χρησιμεύει πρὸς ἐπίλυσιν τῶν ἀναφυομένων ζητημάτων κατὰ τὴν ἔρευναν τῆς συναφείας τῆς ἐνεργείας προσώπου τινὸς πρὸς ὡρισμένον ἀποτέλεσμα φέρον χαρακτῆρα ἐγκληματικὸν καὶ συνεπαγόμενον τὴν ἀνάγκην τοῦ καθορισμοῦ τῆς ὑπαιτιότητος καὶ ποινικῆς εὐθύνης αὐτοῦ. Τούτου ἕνεκα πολλαὶ ἐγένοντο ὑπὸ τῶν συγγραφέων ἀπόπειραι ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ εἰδικωτέρου χαρακτηρισμοῦ τῆς αἰτίας. Οἱ ἀρχαιότεροι ἐξετάζοντες τὸ ζήτημα ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ἀνθρωποκτονίαν καὶ τὰ τραύματα ἐξελάμβανον ὡς ἐνεργὸν αἰτίαν τοῦ θανάτου ἢ τοῦ τραυματισμοῦ τὴν βλάβην ἢ πληγήν, ἥτις αὐτοτελῶς καὶ ἀπολύτως ἐπιδρῶσα, παράγει τὸ ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα. Ἡ γνώμη αὕτη, περὶ ἧς εἰδικώτερον γενήσεται λόγος ἐν τῇ ἐρ-

---

[1]) Οὕτω πως ὑπὸ φιλοσοφικὴν ἔποψιν ἐξετάζων τὸ ζήτημα ὁ Stuart Mill ὁρίζει τὴν αἰτίαν (Die deductive u. inductive Logik. Deutsh. Übersetzung v. Schill I. σελ. 387 β'. ἐκδ. 1862). Τὰ αἴτια δὲν ἐπιδρῶσιν ἀσυναρτήτως καὶ αὐτοτελῶς ἀλλ' ἑκάστοτε πρὸς ἐμφάνισιν οἱουδήποτε ἀποτελέσματος ἀπαιτεῖται ἡ συνδρομὴ καὶ ἡ σύμπτωσις παντοίων ὅρων οἵτινες ἐπίσης συντελοῦσιν εἰς παραγωγὴν αὐτοῦ, ὅθεν ἅπαντες οἱ ὅροι οὗτοι συλλήβδην ἐκλαμβάνονται ὡς ἡ αἰτία τοῦ ἐπελθόντος ἀποτελέσματος. Οὕτω λ. χ. ἐὰν ἐκ στρατιωτικοῦ τινος ἀποσπάσματος, αἰφνιδίως περικυκλωθέντος ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, τινὲς μὲν ἐκ τῶν ἀνδρῶν φονευθῶσιν, ἄλλοι δὲ αἰχμαλωτευθῶσι βαρέως τραυματισθέντες, ἡ δὲ πανωλεθρία αὕτη συνέβη διότι ὁ ταχθεὶς ὡς φρουρός, ἐγκαταλείψας τὴν θέσιν αὐτοῦ, δὲν ἔδωκεν ἐγκαίρως τὸ σύνθημα τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ ἐχθροῦ, ὡς αἰτίαν τοῦ θανάτου, τοῦ τραυματισμοῦ, ἢ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀποσπάσματος δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐκλάβωμεν μόνον τὸν ἐγκαταλιπόντα τὴν θέσιν αὐτοῦ πρόσκοπον, διότι τὰ συμβάντα ἦν ἀδύνατον νὰ τελεσθῶσιν ἐὰν δὲν συνέτρεχον πλεῖστοι ἄλλοι ὅροι, οἷον ἡ ἀριθμητικὴ ἀνωτέρα δύναμις τῶν πολεμίων, ἡ κατάλληλος πορεία αὐτῶν διὰ τόπων ἐπιτηδείων ὅπως ἀφανεῖς προσεγγίσωσιν εἰς τὸ μέρος ἔνθα ἐστάθμευε τὸ στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα, ὁ χάριν ἀναψυχῆς ἀφοπλισμὸς τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ κτλ. κτλ.

μηνείᾳ τοῦ ἄρθρ. 287, καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ ὑπὸ τῆς νομοθεσίας ἀπεδοκιμάσθη, ὅθεν μεταβαίνομεν ἀμέσως εἰς τὴν ἔρευναν τῶν δοξασιῶν τῶν νεωτέρων συγγραφέων περὶ τοῦ προκειμένου θέματος.

Ἡ θεωρία ἡ δεχομένη ὅτι ἕκαστος τῶν ὅρων τῆς ἐμφανίσεως ὡρισμένου ἀποτελέσματος δέον ὡς παραγωγὸς αἰτία αὐτοῦ νὰ ἐκλαμβάνηται, καὶ ἐπομένως ὁ προκαλέσας τὴν ὕπαρξιν τοῦ τοιούτου ὅρου ὑπέχει τὴν εὐθύνην τοῦ ἐπελθόντος ἀποτελέσματος [1]) φέρει εἰς τὸ ἄτοπον τῆς ἐξομοιώσεως ἁπάντων τῶν ὅρων τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀποτελέσματος, ἐν ᾧ ἐν τῇ πραγματικότητι συντρέχουσιν ἐνίοτε καὶ ὅροι οἵτινες, εἰ καὶ συντελοῦσιν εἰς ἐμφάνισιν ἀποτελέσματός τινος, οὐδαμῶς ὅμως ἐπιτρέπεται νὰ ὑποτεθῶσιν ὡς ἡ παραγωγὸς αἰτία αὐτοῦ [2]). Διὸ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς τοιάσδε θεωρίας ὑπεστηρίχθη ὅτι τὴν αἰτίαν τοῦ ἐπελθόντος ἀποτελέσματος ἀποτελεῖ ὁ ὅρος, ὅστις φέρει τὸν προσιδιάζοντα χαρακτῆρα τοῦ μετατρέπειν τὴν κανονικὴν καὶ νόμιμον ἀλληλουχίαν τῆς συναφείας τῶν αἰτίων πρὸς τὰ ἀποτελέσματα εἰς παράνομον. Πότε δὲ τοῦτο συμβαίνει διδάσκει ἡμᾶς ἡ κοινὴ πεῖρα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου [3]).

Ἀλλ' εὐλόγως καὶ κατὰ τῆς γνώμης ταύτης ἀντετάχθη ὅτι οὕτω πως σκεπτόμενοι φθάνομεν λεληθότως εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι μόνον τὰ παράνομα ἀποτελέσματα ἔχουσιν ὡρισμένας αἰτίας [4]).

Ἀσφαλέστερον εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος ὁδηγεῖ ἡ γνώμη καθ' ἣν πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς αἰτίας οἱουδήποτε ἀποτελέσματος ἀνάγκη ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν συνάφειαν τῶν ὅρων τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸ τοιοῦτον ἀποτέλεσμα, ἐκ τῆς τοιαύτης δ' ἐρεύνης ὁρμώμενοι δυνάμεθα ὡς αἰτίαν νὰ χα-

---

[1]) Buri Ueber die Causalität. ἐν Gerichtssaal 1880 σελ. 1.

[2]) Οὕτω λ. χ. ὁ ἐπικαλύψας δι' ἀχύρων τὴν στέγην τῆς οἰκίας αὐτοῦ, ἢ ὁ ἐναποθέσας ἐν αὐτῇ ὕλας ἐμπρηστικὰς οὐδόλως νομίζεται ὡς ἡ αἰτία τοῦ ἐμπρησμοῦ αὐτῆς, ἐὰν τὸ πῦρ ἐκ παρακειμένης οἰκίας μετεδόθη.

[3]) Bar der Causalzusammenhang σελ. 11.

[4]) Binding Normen I σελ. 39.

ρακτηρίσωμεν ἐκ τῶν διαφόρων ὅρων τὸν ἐν συγκρίσει μετὰ τῶν ἄλλων μείζονα ροπὴν ἐκδηλοῦντα πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἐπελθόντος ἀποτελέσματος [1].)

Ἑπομένως ἐὰν ὁ ὅρος οὗτος προεκλήθη διὰ τῆς ἐνεργείας προσώπου τινὸς ὑφίσταται μεταξὺ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐπελθόντος ἀποτελέσματος αἰτιώδης συνάφεια. Τὸ δὲ συμβὰν ἀποτέλεσμα, ἐὰν ὡς ἀδίκημα χαρακτηρίζεται, λέγομεν ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ προσώπου ὑπῆρξεν ἡ παραγωγὸς τοῦ ἀδικήματος αἰτία, ἐξ ἧς ἡ ὑπαιτιότης αὐτοῦ πηγάζει.

Ἡ αἰτιώδης συνάφεια μεταξὺ τῆς ἐνεργείας καὶ τοῦ ἐκ ταύτης προσδοκωμένου ἀποτελέσματος διασπᾶται, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ ὑπαιτιότης ἐκλείπει ἐὰν γεγονός τι μεταγενέστερον τῆς γενομένης ἤδη ἐνεργείας ἐπιφέρῃ τὸ ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα, ὅτε τὸ τοιοῦτον γεγονὸς ὡς ἡ ἐπακολουθοῦσα παραγωγὸς αἰτία ἐκλαμβάνεται (Causa superveniens [2]).

Ἐπὶ τῶν διὰ παραλείψεως τελεσιουργουμένων ἀδικημάτων (delicta omissionis) καθ' ἃ δὲν ἀπαιτεῖται οἱονδήποτε ἀποτέλεσμα πρὸς πραγμάτωσιν αὐτῶν οὐδὲ περὶ αἰτιώδους συναφείας δυνατὸν νὰ γίνῃ λόγος, διότι ἡ παράβασις μόνη τοῦ ἐπιτακτικοῦ παραγγέλματος τοῦ νόμου ἀποτελεῖ τὸ ἀδίκημα, μὴ σκοπουμένου τοῦ ἐκ τῆς παραβάσεως ἐνδεχομένου ἀποτελέσματος. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν συμμιγῶν ἀδικημάτων τῶν διὰ παραλείψεως μὲν τελεσιουργουμένων, πηγαζόντων δὲ ἐξ ἀπαγορευτικοῦ τοῦ νόμου παραγγέλματος (delicta per omissionem commissa), ἡ ἀδράνεια τοῦ

---

[1]) Birkmeyer Gerichtssaal XXXVII. 1885. σελ. 272 ἑπομ.—Meyer Lehrb. d. Strafrechts. § 29 σελ. 237.—Binding Normen I σελ. 42. ὅστις εἰδικώτερον ὡς αἰτίαν χαρακτηρίζει τὸ πλεόνασμα τῶν ὅρων τῶν συντρεχόντων εἰς παραγωγὴν ἀποτελέσματος ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ὅρους, οἵτινες παρακωλύουσι τὴν πραγμάτωσιν αὐτοῦ. Ὅρ. καὶ Liszt Lehrb. § 28 σελ. 131. – Merkel Lehrb. § 37 ἑπομ. σελ. 95.

[2]) Οὕτω λ. χ. ὡς αἰτία τοῦ θανάτου προσώπου τινὸς δὲν νομίζεται ὁ τραυματίσας τινὰ ἐπικινδύνως ὃν ἕτερος ἐφόνευσεν, ἢ οὗτινος τὸν θάνατον ἐπέφερε κεραυνὸς ἐγγὺς αὐτοῦ καταπεσών. Lex 11 § 3. ad leg. Aquil (9. 2.). Meyer Lehrb. § 34 σελ. 188.

προσώπου τότε μόνον ὡς παραγωγὸς τοῦ ἐπελθόντος ἀποτελέσματος αἰτία ἐκλαμβάνεται, ὅταν δι' αὐτῆς καὶ ἕνεκεν αὐτῆς τίθενται εἰς ἐνέργειαν οἱ ὅροι τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀποτελέσματος, ὅπερ διὰ παντὸς τρόπου εἶχε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ παρεμποδίσῃ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἀδράνεια τοῦ προσώπου συντρέχει μετὰ τῶν λοιπῶν θετικῶν ὅρων τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἐπελθόντος ἀποτελέσματος οἵτινες ἐξ αὐτῆς πηγάζουσι καὶ ἐν αὐτῇ συγκεφαλαιοῦνται [1]).

Ἡ εἰρημένη πρὸς παρεμπόδισιν τοῦ ἐπελθόντος ἀποτελέσματος ὑποχρέωσις καὶ ἡ ἐπὶ τῷ τοιούτῳ σκοπῷ ἐπιβαλλομένη ἐνέργεια ἐνδέχεται νὰ πηγάζῃ ἢ ἐκ γενικῆς ἐν τῷ νόμῳ διατάξεως [2]) ἢ ἐκ συμβάσεως [3]) ἢ ἐκ πράξεως δι' ἣν ἀμέσως μὲν δὲν φέρει εὐθύνην ὁ ἐπιχειρήσας αὐτὴν ἀλλ' ἐν δεδομέναις τισὶ περιπτώσεσι παράγει τὴν πρὸς ἐνέργειαν ὑποχρέωσιν αὐτοῦ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ ἀποτρέψαι ἐνδεχόμενον παράνομον ἀποτέλεσμα [4]).

---

[1]) Geyer Grundriss z. Vorlesungen I § 34 σελ. 125.

[2]) Οὕτω λ. χ. οἱ γονεῖς ὑποχρεοῦνται εἰς διατροφὴν καὶ περίθαλψιν τῶν ἰδίων τέκνων, ἐὰν ἐπομένως μήτηρ ἐγκαταλείψῃ τὸ νεογνὸν τέκνον εἰς τόπον ἔρημον καὶ ἄνευ τροφῆς ἐντεῦθεν δ' ἐπέλθῃ ὁ θάνατος αὐτοῦ, ὡς αἰτία τοῦ θανάτου αὐτοῦ βαρύνουσα τὴν μητέρα λογίζεται ἡ παράλειψις τῆς παροχῆς τῆς προσηκούσης περιθάλψεως καὶ τροφῆς τοῦ τέκνου.

[3]) Οὕτω λ. χ. ὑπαίτιος τῆς ἐκτροχιάσεως τῆς ἁμαξοστοιχίας καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς ἐπελθόντων δυστυχημάτων ἐστὶν ὁ φύλαξ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ὁ παραλείψας νὰ εἰδοποιήσῃ ἐγκαίρως τὸν ὁδηγὸν τῆς ἀτμομηχανῆς ὅπως ἀνακόψῃ τὴν ταχύτητα τῆς πορείας ἕνεκεν ὑπαρχόντων προσκομμάτων ἐπὶ τῆς γραμμῆς, ἢ ὁ μὴ ἐνεργήσας τὴν κατάλληλον σύζευξιν τῶν σιδηρῶν ῥάβδων τῆς γραμμῆς. Ὑπαίτιος τοῦ θανάτου τοῦ βρέφους, ὅπερ ἐπὶ μισθῷ ἀνέλαβε νὰ γαλακτουχήσῃ κατ' οἶκον, εἶναι ἡ θηλάστρια ἡ παραλείψασα τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀναληφθείσης ὑποχρεώσεως.

[4]) Ὑποτεθείσθω λ. χ. ὅτι κολυμβητὴς ἐπιδέξιος παρασύρει ἐκ δόλου ἢ ἐξ ἀπερισκεψίας ἕτερον ἄπειρον περὶ τὸ κολυμβᾶν εἰς μέρος ἐπικίνδυνον καὶ, βλέπων αὐτὸν κινδυνεύοντα, παραλείπει τὴν χορήγησιν ἀναγκαίας συνδρομῆς, ἣν ἠδύνατο νὰ παράσχῃ ἄνευ κινδύνου τινὸς ἑαυτοῦ, ἐκ δὲ τῆς παραλείψεως ταύτης ἐπέρχεται ὁ θάνατος τοῦ ἀπείρου κολυμβητοῦ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ παραλείψας τὴν χορήγησιν τῆς συνδρομῆς ὑπαίτιος τοῦ θανάτου λογίζεται.

Καταλογιστὸν τῶν πράξεων.

§ 178. Οὐσιώδεις ὅροι τοῦ καταλογιστοῦ τῶν πραξεων εἰσὶ τὸ αὐτοπροαίρετον τῆς ἐνεργείας καὶ ἡ συνείδησις τῶν πραττομένων.

Τὸ αὐτοπροαίρετον τῆς ἐνεργείας ὑπαρχει ὅταν ἡ τοῦ δρῶντος βούλησις ἔστιν ἐλευθέρα καὶ ἑπομένως πράττει ἀπηλλαγμένος παντὸς καταναγκασμοῦ διὰ σωματικῆς ἢ ψυχολογικῆς βίας ἐπαγομένου καὶ παρακωλύοντος τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ βουλήσεως. Ἡ δὲ συνείδησις τῶν πραττομένων ὑφίσταται ὅταν ὁ δρῶν ἔχῃ ἀκεραίαν τὴν δύναμιν τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι ὀρθῶς τὰ ὑποπίπτοντα ταῖς αἰσθήσεσιν αὐτοῦ, σκέπτεσθαι καὶ κρίνειν ἀπταίστως περὶ τῶν ἐξ αὐτῶν παραγομένων ἐντυπώσεων καὶ διαγινώσκειν τὸν χαρακτῆρα τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ πράξεων ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἠθικήν [1]).

Τὸ καταλογιστὸν τῆς πράξεως ἔστιν ὁ παράγων τοῦ καταλογισμοῦ ὅν, ὡς εἴρηται, ἀποτελεῖ ἡ διάγνωσις καὶ ἡ κρίσις περὶ τῆς ὑφισταμένης συναφείας μεταξὺ τῆς ἐλευθέρας βουλήσεως προσώπου τινὸς ὡς ἐνεργοῦ αἰτίας καὶ τοῦ ἐκ ταύτης ἐπελθόντος ἀποτελέσματος καθ' ὃν χρόνον διετέλει ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ὥστε

---

[1]) Ἡ θεωρία ἥτις ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐκδόσει ὑπόκειται ὡς βάσις τῆς περὶ τοῦ καταλογιστοῦ τῶν πράξεων ἐρεύνης, ἡ ἐκ μόνης τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως ὁρμωμένη, δὲν προσεκτήσατο ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις πολλοὺς ὀπαδούς, ὡς λίαν ἀόριστος καὶ εἰς μεταφυσικὰς ἄγουσα ἐρεύνας περὶ τῆς ὑπάρξεως ἐν γένει παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἀπολύτου ἐλευθερίας. Οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν συγχρόνων συγγραφέων εἰς πρακτικωτέραν ἐτράπησαν ὁδὸν μᾶλλον ἐπιτηδείαν πρὸς ἑρμηνείαν τῶν θετικῶν τοῦ ποινικοῦ νόμου διατάξεων καὶ πρὸς ταύτας εὐχερέστερον ἐφαρμοζομένην. Ἀλλὰ καίπερ ὁμοφωνοῦντες περὶ τῆς θεμελιώδους βάσεως τοῦ τοιούτου συστήματος, διαφέρουσιν ὅμως πολλαχῶς ἐν τῇ ἀναπτύξει τῶν εἰδικῶν ὅρων τῶν ἀποτελούντων τὸ καταλογιστὸν τῶν πράξεων. Ὅρ. Berner Grundsätze § 67 οὐσιωδῶς τροποποιήσαντα τὴν θεωρίαν ἣν πρότερον ἐν τῇ μονογραφίᾳ αὐτοῦ Imputationslehre σελ. 41 ὑπεστήριξεν.—Geib Lehrb. II § 70, σελ. 57.—Hälschner Srafrecht I § 92 ἑπομ.—Meyer Lehrb. § 24 σελ. 181. — Schaper Holtzendorff's Handb. II σελ. 157.—Geyer Grundr. z. Vorlesungen I § 26. — Liszt Lehrb. § 35 σελ. 149.—Fr. Bruck Lehre v. d. crim. Zurechungsfähigkeit (1878).

ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τὴν συνείδησιν τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ πράξεων. Ἐκ τοῦ καταλογισμοῦ πηγάζει ἀμέσως ἡ εὐθύνη καὶ ἐνοχὴ τοῦ ἀδικοπραγοῦντος.

Τινὲς ἐκ τῶν συγγραφέων ὑπεστήριξαν ὅτι τὸ καταλογιστὸν τῶν πράξεων τεκμαίρεται μέχρις ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου [1]). Συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτὴν φρονοῦσιν ὅτι ὅταν ἐγένετό τις ἡ ἄμεσος αἰτία πράξεως, ὡς ἀξιοποίνου χαρακτηριζομένης, ἡ πρᾶξις αὕτη καταλογιστέα ἐστὶν αὐτῷ δυνάμει τοῦ τεκμηρίου τοῦ καταλογιστοῦ καὶ μόνον ἐὰν ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἦν ἐπιδεκτικὸς καταλογισμοῦ ἀπαλλάσσεται τῆς καταδιώξεως. Ἡ θεωρία αὕτη ἀπεδείχθη καθ' ὁλοκληρίαν πλημμελής, διότι, ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη, ὁ καταλογισμὸς τῶν πράξεων στηρίζεται ἐπὶ τῆς κρίσεως περὶ τῆς ὑφισταμένης συναφείας τῆς βουλήσεως ὑποκειμένου τινός, καὶ τοῦ ἐκ ταύτης προελθόντος ἀποτελέσματος, ἀλλ' ἡ τοιαύτη κρίσις, ἵνα ᾖ βεβαία καὶ ἀλάνθαστος, δέον νὰ μὴ πηγάζῃ ἐξ ἀβεβαίας προϋποθέσεως, κατ' εἰκασίαν γενομένης καὶ ἐπὶ τεκμηρίων στηριζομένης, διότι τότε καὶ ἡ κρίσις αὕτη, ὡς τὸ ἄμεσον συμπέρασμα τῆς γενομένης προϋποθέσεως ἔσται ἀβεβαία [2]).

Ἡ θεωρία περὶ τοῦ τεκμηρίου τοῦ καταλογιστοῦ ἀνατρέπει ἄρδην τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τῇ ποινικῇ δικονομίᾳ ἀρχὴν τῆς ἐξεταστικῆς διαδικασίας, καθ' ἣν ὁ δικαστής, ὀφείλων νὰ ἐρευνᾷ αὐτεπαγγέλτως οὐ μόνον περὶ τῆς ἐνοχῆς ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἀθωότητος τῶν κατηγορουμένων, δέον νὰ ἐπιλαμβάνηται τῆς ἐξετάσεως ἁπασῶν τῶν περιστάσεων τῶν συνεχομένων μετὰ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἀδικήματος, καὶ νὰ βεβαιοῖ τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ οὐ μόνον κατ' ἀντικείμενον ἀλλὰ καὶ καθ' ὑποκείμενον [3]).

---

[1]) Feuerbach Lehrb. § 86, ὅστις καίπερ ἀπολακτίσας τὴν praesumtio doli, ἣν ἐπί τινα χρόνον ὑπεστήριξε, διετέλεσεν ὅμως μέχρι τέλους πιστὸς συνήγορος τῆς praesumtio imputabilitatis. — Grollman Griminalrechtswissenschaft § 55.

[2]) Hepp Versuche d. Strafrechtswissenchaft σελ. 163.

[3]) Berner Imputationslehre σελ. 36. — Köstlin System I § 55 σελ. 155.—Mittermaier Beweislehre σελ. 145. — Ὁ αὐτὸς ἐν Feuerbach § 87 not. I.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος τεκμήριον τοῦ καταλογιστοῦ τῶν πράξεων ἀποκρούει ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 81, δι' ἧς ὁρίζεται ὅτι ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει «*διὰ νὰ καταγνωσθῇ ποινὴ ἕνεκεν ἀξιοτιμωρήτου πράξεως πρέπει νὰ δύναται νὰ καταλογισθῇ αὕτη εἰς τὸν πράξαντα.*» Πρὶν ἢ ἐπομένως ὁ δικαστὴς ἀποφανθῇ περὶ τοῦ ἀξιοποίνου τοῦ πράξαντος ὀφείλει νὰ ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα τοῦ καταλογιστοῦ τῆς πράξεως. Τὸ ζήτημα δὲ πότε ὑφίσταται τὸ καταλογιστὸν τῶν πράξεων δὲν ὁρίζει ὁ νόμος διὰ γενικῆς τινος διατάξεως, ἀλλὰ περιορίζεται μόνον νὰ ὑποδείξῃ τὰς εἰδικὰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἐξ οἱουδήποτε λόγου ἐκλείπει, ὅθεν ὅταν δὲν βεβαιοῦται ἡ ὕπαρξις τοιούτου λόγου ὁ δικαστὴς ἀδιστάκτως ὀφείλει νὰ δεχθῇ ὡς καταλογιστέαν τὴν πρᾶξιν.

β') **Εἰδικαὶ περιπτώσεις.**

Νεαρὰ ἡλικία.

Ἄρθρον 82.

Πρᾶξίς τις δὲν εἰμπορεῖ νὰ καταλογισθῇ εἰς παῖδας μὴ συμπληρώσαντας τὰ δέκα ἔτη· σωφρονίζονται δὲ οὗτοι κατ' οἶκον παρὰ τῶν προστατῶν των, χωρὶς ὅμως νὰ ἐξαιρῆται καὶ ἡ ἀστυνομία ἀπὸ τὴν συνέργειαν καὶ ἐπιτήρησιν.

Ἄρθρον 83.

Ἐὰν ὁ κατηγορούμενος συνεπλήρωσε μὲν τὸ δέκατον, ἀλλ' ὄχι εἰσέτι τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, καὶ ἀποφασισθῇ παρὰ τοῦ δικαστηρίου, ὅτι ἐνήργησεν ἄνευ διακρίσεως ἀθωοῦται.—Εἰς τὴν αὐτὴν ἀπόφασιν προσδιορίζεται, καὶ ἐὰν πρέπῃ οὗτος νὰ ἐπιστραφῇ εἰς τοὺς γονεῖς του ἢ νὰ παραδοθῇ, χάριν τῆς ἀνατροφῆς του, εἰς ἐπανορθωτικόν τι κατάστημα· εἰς τὴν τελευταίαν δὲ περίστασιν ὁρίζεται ἀκριβῶς ἡ διάρκεια τῆς φυλάξεως, ἥτις ὅμως δὲν ἐκτείνεται ὑπὲρ τὸ συμπληρωθὲν δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας.

Ἄρθρον 84.

Ἐὰν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ προηγουμένου ἄρθρου ἀποφασισθῇ ὅτι ὁ κατηγορούμενος ἐνήργησε μετὰ διακρίσεως, τιμωρεῖται ὡς ἐφεξῆς — 1) ἀντὶ τοῦ θανάτου ἢ τῶν διὰ βίου δεσμῶν, μὲ δεσμὰ πρόσκαιρα· — 2) ἀντὶ τῶν προσκαίρων δεσμῶν μὲ εἱρκτήν· — 3) ἀντὶ τῆς εἱρκτῆς μὲ φυλάκισιν· — 4) ἀντὶ τῆς φυλακίσεως μὲ κράτησιν μέχρι τριῶν μηνῶν. — 5) Ἡ κράτησις καὶ ἡ χρηματικὴ ποινὴ ὡς καὶ τὸ πρόστιμον, πρέπει νὰ ἐλαττόνωνται κατὰ τὸ ἥμισυ τῆς παρὰ τοῦ νόμου ὡρισμένης ποινῆς.

Ἄρθρον 85.

Μετὰ παρέλευσιν τῶν δεκατεσσάρων ἐτῶν ἡ νεανικὴ ἡλικία δὲν χορηγεῖ καθ' ἑαυτὴν κανὲν δικαίωμα εἰς μετρίασιν τῆς ποινῆς.

§ 179. Ὡς ἀνωτέρω εἴδομεν, τὸ καταλογιστὸν τῶν πράξεων ἀναγκαίαν ἔχει προϋπόθεσιν τὴν συνείδησιν τῶν πραττομένων ἥτις ὑφίσταται ὅταν ὑπάρχῃ πλήρης ἡ τῶν λογικῶν δυνάμεων λειτουργία. Ἀλλ' ὡς ἡ πεῖρα διδάσκει, ἡ τοῦ λογικοῦ ἀνάπτυξις οὐδ' ἀπὸ τῶν πρώτων στιγμῶν τῆς γεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐκδηλοῦται οὐδ' ἀκαριαίως ἐν ὡρισμένῳ χρονικῷ σημείῳ συντελεῖται, τοὐναντίον προάγεται βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον προϊούσης τῆς ἡλικίας. Ὅθεν ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος διανύει τὸ στάδιον τοῦ βίου ἐν ᾧ ἡ τοῦ λογικοῦ δύναμις δὲν δύναται νὰ παράσχῃ αὐτῷ πλήρη τὴν συνείδησιν τῶν πραξεων καὶ τῶν ἐπακολουθημάτων αὐτῶν, ἐνεργεῖ δὲ αὐτομάτως ὑπείκων εἰς φυσικὰς ὁρμὰς καὶ ὀρέξεις, ἀναγκαίως παρέπεται καὶ τὸ ἀκαταλόγιστον τῶν πράξεων αὐτοῦ. Ἀφοῦ δὲ μετὰ τὸ στάδιον αὐτὸ μεταβῇ εἰς τὸ ἀμέσως ἑπόμενον, καθ' ὃ δὲν δύναταί τις ἐν γένει καὶ ἀπολύτως νὰ διαμφισβητήσῃ τὴν τοῦ λογικοῦ ἀνάπτυξιν, ὑπάρχει ὅμως ἀμφίβολον ἂν

ἦτο τοιαύτη ὥστε ἠδύνατο κατὰ προαίρεσιν καὶ μετὰ διακρίσεως νὰ πράττῃ, τὸ ζήτημα περὶ τοῦ καταλογιστοῦ τῶν πράξεων ἤρτηται ἐκ τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος περὶ τῆς διανοητικῆς καταστάσεως καὶ τῆς ἀναπτύξεως ταύτης εἰς βαθμὸν ἐπιτρέποντα τὴν μετὰ διακρίσεως ἐνέργειαν. Ὅθεν ἐν τῷ σταδίῳ τούτῳ, τότε μόνον αἱ ἀξιόποινοι πράξεις εἰσὶ καταλογιστέαι, ὅταν ἀποδειχθῇ ὅτι μετὰ διακρίσεως ἐγένοντο [1]).

Ἐκ τῶν σκέψεων τούτων ὁδηγούμενος καὶ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης διακρίνει ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ καταλογιστοῦ τῶν πράξεων τοῦ ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ διατελοῦντος, τὴν ἡλικίαν τὴν νεωτέραν τοῦ δεκάτου ἔτους, τὴν ἀπὸ τοῦ δεκάτου μέχρι τοῦ δεκάτου τετάρτου, καὶ τὴν ἀνωτέραν ταύτης. Ἐπὶ τῆς ἡλικ ας τῆς νεωτέρας τοῦ δεκάτου ἔτους καθιεροῖ ἐν ἄρθρ. 82 γενικῶς καὶ ἀνεξαιρέτως τὸ ἀκαταλόγιστον τῶν πράξεων. Ἐπὶ τῶν διανυόντων τὴν μεταξὺ τοῦ δεκάτου καὶ δεκάτου τετάρτου ἔτους ἡλικίαν, δὲν καθιεροῦται ἀπολύτως οὔτε τὸ καταλογιστὸν οὔτε τὸ ἀκαταλόγιστον τῶν πράξεων, ἀλλ' ἐξετάζεται ἐὰν ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ δύνανται νὰ ἐνεργῶσι μετὰ διακρίσεως, μόνον δὲ ἐν περιπτώσει καταφατικῆς λύσεως τοῦ ζητήματος καταλογίζεται ἡ ἀξιόποινος πρᾶξις (ἄρθρ. 83).

§ 180. Τὴν ἔρευναν τῆς ἡλικίας πρὸς παραδοχὴν τοῦ καταλογισμοῦ εὑρίσκομεν καθιερωμένην καὶ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ νομοθεσίᾳ καθ' ἣν ἐγίνετο διάκρισις μεταξὺ τῶν infantes καὶ impuberes, καὶ οἱ μὲν infantes, τουτέστιν οἱ μὴ συμπληρώσαντες τὸ ἕβδομον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῶν, ἐνομίζοντο ἐντελῶς ἀνεπίδεκτοι καταλογισμοῦ [2]), οἱ δὲ impuberes τοὐναντίον, τουτέστιν οἱ διατρέχοντες τὴν ἡλικίαν μεταξὺ τοῦ ἑβδόμου καὶ δωδεκάτου ἐπὶ θηλέων, ἢ δεκάτου τετάρτου ἔτους ἐπὶ ἀρρένων, τότε μόνον ἐχαρακτηρίζοντο ἐπιδεκτικοὶ καταλογισμοῦ ἐάν, γενομένης ἐρεύνης, ἀπεδεικνύοντο «doli vel culpae capaces» [3]).

---

[1]) Schaper Holtzendorff's Handb. II σελ. 159.

[2]) Lex 5 § 2 ad. leg. Aquil. (9. 2). Lex 23 de furt. (47. 2). Lex 12 ad leg. Cornel. de sic. (48. 8).

[3]) Lex 1 § 32. 14. SC. Sil. (29. 5.). Lex 23. de furt. (47. 2.). Lex

Ἐπίσης τὸ Κανονικὸν δίκαιον ὡς καὶ αἱ μεταγενέστεραι νομοθεσίαι τοῦ μεσαίωνος περιέχουσιν εἰδικὰς διατάξεις, δι' ὧν ὁρίζεται εἰδικώτερον ὁ καταλογισμὸς τῶν πράξεων τοῦ ἀδικήσαντος ἀναλόγως τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν νεωτέρων νομοθεσιῶν τινὲς μὲν διακρίνουσιν, ὅπως ὁ ἡμέτερος ποινικὸς νόμος, δύο στάδια τῆς νεαρᾶς ἡλικίας, καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον δέχονται ἐν γένει ἀποκλειστέον τὸν καταλογισμόν, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον τότε μόνον ὅταν βεβαιωθῇ ὅτι ὁ κατηγορούμενος ἐνήργησεν ἄνευ διακρίσεως [1]). Ἄλλαι δέ, ὡς ὁ γαλλικὸς ποινικὸς νόμος (ἄρθρ. 66), ὁ Βελγικὸς (ἄρθρ. 72) καὶ οἱ ἀπομιμηθέντες αὐτοὺς δὲν δέχονται ἰδιαίτερον στάδιον τῆς νεανικῆς ἡλικίας, καθ' ὃ ἐκ τῶν προτέρων ἀποκλείεται τὸ καταλογιστὸν τῶν πραξεων, ἀλλ' ὁρίζουσιν ὅτι μέχρι τοῦ 16 ἔτους τῆς ἡλικίας ὀφείλει πάντοτε ὁ δικαστὴς πρὶν ἢ ἀποφανθῇ ἐπὶ τῆς κατηγορίας, νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα ἂν ὁ κατηγορούμενος ἐνήργησε μετὰ διακρίσεως ἢ οὐ (avec ou sans discernement). Καὶ ἐὰν μὲν βεβαιωθῇ ὅτι ὁ κατηγορούμενος ἐνήργησεν ἄνευ διακρίσεως ἀπολύεται τῆς κατηγορίας διὰ τὸ ἀκαταλόγιστον τῶν πράξεων αὐτοῦ, ἐὰν δὲ τοὐναντίον ἀποδειχθῇ, ὅτι ἐνήργησε μετὰ διακρίσεως ἐπιβάλλεται αὐτῷ ἠπιωτέρα ποινὴ ἐν συγκρίσει πρὸς ἐκείνην ἣν ἐπισύρει ἡ πρᾶξις δι' ἣν ἐκηρύχθη ἔνοχος. —Μετὰ παρέλευσιν τοῦ 16 ἔτους τῆς ἡλικίας τὸ ζήτημα περὶ τοῦ καταλογιστοῦ τῶν πράξεων δὲν ἐρευνᾶται, εἰ μὴ μόνον ἐὰν ὑπάρξῃ ὑπόνοια ὅτι ὁ κατηγορούμενος ἐνήργησεν ἄνευ διακρίσεως [2]).

---

2 § 19. vi bon. rapt. (47. 8.). Lex 3 § 1 de injur. (47. 10). Lex 22 pr. Cornel de fals. (48. 10). — Köstlin System § 51. σελ. 135.—Geib. Lehrb. II § 72. σελ. 69.

[1]) Αὐστριακοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 2. 227. — Γερμανικοῦ ποινικοῦ νόμου ἄρθρ. 55.—Ἰταλικοῦ ἄρθρ. 53. 54. 55. 56, ὅστις διακρίνει τὴν κατωτέραν τῶν 9 ἐτῶν ἡλικίαν καὶ δέχεται τὸ ἀκαταλόγιστον, τὴν ἡλικίαν ἀπὸ τοῦ 9 — 14, ὅτε τιμωρεῖται ἐὰν μετὰ διακρίσεως ἔπραξε· τὴν ἡλικίαν ἀπὸ τοῦ 14—18, καὶ τὴν ἡλικίαν ἀπὸ τοῦ 18—21, ὅτε ἠπιώτερον τιμωρεῖται.

[2]) Τὸ σύστημα τοῦτο τοῦ γαλλικοῦ ποιν. νόμου δικαίως μέμφονται καὶ αὐτοὶ οἱ Γάλλοι συγγραφεῖς ὅρ. Chauveau—Hélie Code pénal τόμ. I n⁰

Φρενοβλάβεια ἢ ἀναίτιος σύγχυσις τῶν αἰσθήσεων ἢ τοῦ νοός.

Ἄρθρον 86.

Πρᾶξίς τις δὲν δύναται νὰ καταλογισθῇ εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἐξετέλεσαν ταύτην ἐν ᾧ δὲν ἦσαν κύριοι τῆς χρήσεως τοῦ λογικοῦ. — Εἰς τὴν τάξιν δὲ τῶν τοιούτων ἀνήκουσιν ἰδίως· — 1) Ὅσοι πάσχουσιν ἀπὸ μανίαν, καθολικὴν ἢ μερικὴν παραφροσύνην, ἢ ἐν γένει ἀπὸ ὁποιανδήποτε βλάβην τοῦ νοός, ἢ ψυχικὴν ἀσθένειαν, ἀποκλείουσαν παντάπασι τὴν ἐλευθέραν τοῦ λόγου χρῆσιν· — 2) Ὅσοι ἐκ βλακείας δὲν δύνανται νὰ κρίνωσιν ὀρθῶς τῶν πράξεών των τὰς συνεπείας, ἢ νὰ κατανοήσωσι τὸ ἀξιόποινον αὐτῶν· — 3) Ὅσοι ἀπὸ ἀσθένειαν τοῦ γήρατος ἀπέβαλον τοῦ νοός των τὴν χρῆσιν· — 4) Ὅσοι ἐξετέλεσαν τὴν πρᾶξιν εἰς κατάστασιν ἀναιτίου συγχύσεως τῶν αἰσθήσεων ἢ τοῦ νοός, καθ' ἣν δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσι συνείδησιν τῆς πράξεώς των ἢ τοῦ ἀξιοποίνου αὐτῆς.

§ 181. Καὶ μετὰ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν, καθ' ἣν ἕνεκα τῆς μήπω συντελεσθείσης ἀναπτύξεως τῶν διανοητικῶν δυνάμεων ἐκλείπει ἡ ἀπαιτουμένη κρίσις πρὸς διάγνωσιν τῶν πράξεων, δυνατὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ διατελῇ ἢ νὰ περιέλθῃ ἐξ ἄλλων λόγων εἰς τοιαύτην τινὰ κατάστασιν ὥστε ν' ἀποβάλῃ τὴν συνείδησιν τῶν πραττομένων. Τὰς περιπτώσεις ταύτας ἔχων ὑπ' ὄψιν ὁ νομοθέτης ὁρί-

---

769.—Rossi Traité Liv. II ch. 15. σελ. 253. διότι ἐναντίον τῆς ὑπαρχούσης κοινῆς πεποιθήσεως καὶ τῆς βεβαιότητος περὶ τοῦ ἀκαταλογίστου τῶν πράξεων τοῦ παιδὸς τοῦ διατρέχοντος τὸ στάδιον τῆς ἀνηβότητος, διατάσσεται ἡ εἰς δίκην εἰσαγωγὴ αὐτοῦ, καὶ προστρίβεται αὐτῷ δημοσίᾳ τὸ στίγμα τῆς ἐκτελέσεως ἐγκληματικῆς πράξεως δι' ἣν οὐδόλως εὐθύνεται. — Beseler Commentar. ἄρθρ. 43. σελ. 192. — Berner Grundsätze § 76. — Motive z. Entwurfe d. Baier. Strafgesetzbuches v. 1831. § 38. σελ. 118.

ζει ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ 86 ἄρθρου [1]) ὅτι «*πρᾶξίς τις δὲν δύναται νὰ καταλογισθῇ εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἐξετέλεσαν ταύτην ἐν ᾧ δὲν ἦσαν κύριοι τῆς χρήσεως τοῦ λογικοῦ*.

---

[1]) Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 86 ἀντεγράφη ἐκ τοῦ ἄρθρ. 81 τοῦ βαυαρικοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1831, ὅπερ παρεδέξατο ἄνευ τροπολογίας τινὸς τὸ ἀντίστοιχον ἄρθρ. 57 τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1827. Πρὸς ἐντελεστέραν δὲ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ κατανόησιν ὠφέλιμον φρονοῦμεν ὅπως ἐν συντόμῳ τὰ κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν ἄρθρων αὐτῶν ἐξιστορήσωμεν. Ὁ βαυαρικὸς νόμος τοῦ 1813 ἐν ἄρθρῳ 120 ἐδέχετο τὸ ἀκαταλόγιστον τῶν πράξεων τῶν ὑπὸ μανίας (μετὰ παραλήρου Rasende), ἢ παραφροσύνης κατεχομένων, ὡς καὶ πάντων, οἵτινες ἀπώλεσαν τὴν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ ἕνεκα μελαγχολίας, ἢ ἄλλης τινὸς βαρείας ψυχικῆς ἀσθενείας καὶ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τυγχάνοντες ἐξετέλεσαν ἀδίκημα. Ἐπίσης τῶν ἕνεκα βλακείας μὴ δυναμένων νὰ διακρίνωσι τὰ ἐπακόλουθα τῶι πράξεων, ἢ νὰ προϊδωσι τὸ ἀξιόποινον αὐτῶν. Τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 120 ἐτροπολόγησεν ἐν μέρει τὸ ἄρθρ. 67 τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1822, ὁρίσαν ἐν προοιμίῳ μὲν γενικῶς ὅτι «*δὲν δύναται νὰ καταλογισθῇ πρᾶξίς τις εἰς ἐκείνους οἵτινες ἐξετέλεσαν ταύτην ἐν καταστάσει καθ' ἣν δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσι πλήρη τὴν ἐνέργειαν τοῦ λογικοῦ αὐτῶν*»· εἰς τὴν τάξιν δὲ τῶν τοιούτων καταλέγει 1) τοὺς ὑπὸ μανίας μετὰ παραλήρου (Rasende) παραφροσύνης, ἢ παρανοίας κατεχομένους, 2) τοὺς ἕνεκα βλακείας μὴ δυναμένους παντάπασι νὰ διακρίνωσι τ' ἀποτελέσματα τῶν ἰδίων πράξεων κτλ. Ὁ Mittermaier ἐν τῷ Ἀρχείῳ τοῦ ποιν. δικαίου (τόμ. VI σελ. 363), ἐμέμφθη τὴν σύνταξιν τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ, ἰσχυρισθεὶς ἰδίως ὅτ. ἡ προσθήκη τῆς παρανοίας (Verrückung), ὡς ψυχικῆς παθήσεως, διακεκριμένης τῆς μανίας καὶ παραφροσύνης ἐνδέχεται νὰ γεννήσῃ πλείστας ὅσας δυσχερείας εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου, ἕνεκα τῆς ὑφισταμένης διαφωνίας μεταξὺ τῶν ἰατρῶν καὶ ψυχολόγων περὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς ἀσθενείας ταύτης, ἣν τινὲς μὲν ὡς ταὐτοσήμαντον τῆς παραφροσύνης δέχονται, ἄλλοι δὲ ὡς χαρακτηρίζουσαν ἐν γένει πᾶσαν ἀλλοίωσιν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων καὶ περιλαμβάνουσαν ὡς ἰδιαίτερον εἶδος τὴν παραφροσύνην. Ἐπίσης ἐπέκρινεν ὡς ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου περιληφθεῖσαν μεταξὺ τῶν ψυχικῶν παθήσεων τῶν αἰρουσῶν τὸν καταλογισμόν, τὴν μανίαν μετὰ παραλήρου (Raserei), ἀποκλεισθεῖσαν δὲ τὴν μανίαν ἐν γένει. Αἱ παρατηρήσεις αὗται τοῦ Mittermaier, ὡς καὶ ἡ κατ' ἀκολουθίαν αὐτῶν γενομένη τροποποίησις τοῦ ἀντιστοίχου ἄρθρου ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ νομοσχεδίῳ τοῦ ποιν. νόμου τοῦ Ἀννοβέρου, ὅπερ ἐπεξειργάσθη ἰδίως ὑπὸ Bauer, ἐκ τῶν διακεκριμένων ποινικολόγων τῶν χρόνων ἐκείνων, προεκάλεσαν τὴν σύντονον μελέτην τῶν ἀναλαβόντων τὴν σύνταξιν τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1827 ἐν τῇ ἐπε-

Τὰ αἴτια τὰ προκαλοῦντα τὴν τοιαύτην τοῦ προσώπου κατάστασιν εἰσὶν ἡ διαρκής τις τῶν φρενῶν πάθησις ἀποκλείουσα τὴν ἐλεύθεραν τοῦ λογικοῦ ἐνέργειαν ἢ πρόσκαιρος καὶ ἀναίτιος σύγχυσις τῶν αἰσθήσεων ἢ τοῦ νοός, αἴρουσα τὴν συνείδησιν τῶν πράξεων ἢ τοῦ ἀξιοποίνου αὐτῶν.

Ὡς αἴτια ὑπαγόμενα εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν τῶν διαρκῶν παθήσεων ὑποδεικνύει τὸ ἄρθρ. 86 ἐκ τῶν ποικίλων ἐκδηλώσεων τῆς φρενοβλαβείας τὴν *μανίαν*, τὴν *καθολικὴν ἢ μερικὴν παραφροσύνην ἢ οἱανδήποτε ἄλλην βλάβην τοῦ νοὸς ἢ ψυχικὴν ἀσθένειαν*, τὴν *βλακείαν* καὶ τέλος τὴν *ἐκ γήρατος ἐξασθένησιν τῶν δυνάμεων τοῦ νοός*. Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν τῶν προσκαίρων παθήσεων τῶν φρενῶν εἰσὶ καταλεκτέαι ἡ ψυχικὴ παραφορά, ἡ ἀναίτιος μέθη, ἡ κατάστασις τοῦ ὕπνου καὶ αἱ παρακρούσεις.

Παραφροσύνη.

§ 182. Αἱ ποικίλαι ἀλλοιώσεις τῶν νοητικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου ἐμφανίζονται ὑπὸ διαφόρους μορφὰς καὶ βαθμούς, οἱ δὲ περὶ τὰ ψυχικὰ νοσήματα ἀσχοληθέντες, ἀγνοοῦντες εἰσέτι τὰς παραγωγοὺς αἰτίας αὐτῶν, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διατυπώσωσι γενικωτέραν τινὰ ἀρχήν, ὁμοφώνως παρὰ πάντων ἀποδεδεγμένην περὶ τῆς κατατάξεως καὶ διακρίσεως αὐτῶν. Ὅθεν παραλείπον-

---

ξεργασία τῶν ὁρισμῶν τοῦ ἄρθρου τούτου. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ὑπεβλήθησαν εἰς τοὺς ἐμπειροτέρους τῶν ἰατρῶν αἱ παρατηρήσεις τοῦ Mittermaier ὡς καὶ τοῦ Bauer καὶ ἐκλήθησαν νὰ ἐκφέρωσιν ἕκαστος τὰς ἰδίας σκέψεις. Ἐκ τῶν γνωμοδοτήσεων αὐτῶν, αἵτινες ἦσαν περίπου σύμφωνοι πρὸς ἀλλήλας, ἐλήφθη ἡ τοῦ διασημοτέρου τῶν τότε περὶ ψυχικῶν νοσημάτων συγγραψάντων ἰατρῶν ἡ τοῦ Adolph Henke ὡς βάσις καὶ ὁδηγὸς πρὸς σύνταξιν τοῦ ἄρθρου 27 τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1827, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἄρθρ. 86 τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου. Ἡ γνωμοδότησις αὕτη δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Schmidtlein ὡς παράρτημα τῶν αἰτιολογιῶν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1827 (ὅρ. Prüfungen u. Erœrterungen. Beilage nº III), χρησιμεύει μεγάλως πρὸς διαφώτισιν τῶν ὁρισμῶν τοῦ ἄρθρ. 86 τοῦ ἡμετέρου νόμου.

τες ὡς ἀλλοτρίαν τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐρεύνης ἡμῶν τὴν διάγνωσιν καὶ διάκρισιν τῶν παντοίων ψυχικῶν νόσων ὡς καὶ τῶν αἰτίων ἐξ ὧν αὗται πηγάζουσιν, περιοριζόμεθα ἁπλῶς εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν ἐν τῷ νόμῳ ἡμῶν ρητῶς μνημονευομένων ψυχικῶν παθήσεων, αἵτινες, ὡς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων ἀπεδείχθη, ἀποκλείουσι τὴν ἐλευθέραν τοῦ λόγου χρῆσιν.

Ὡς παραφροσύνη γενικώτερον δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῇ πᾶσα διατάραξις τῆς λειτουργίας τῶν διανοητικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, ἧς ἕνεκα, ἡ δὲν δύναται νὰ ἀντιληφθῇ προσηκόντως τὰ ὑποπίπτοντα ταῖς αἰσθήσεσιν αὐτοῦ, ἢ παρασύρεται ὑπὸ ἐντυπώσεων πεπλανημένων. Τούτου ἕνεκα ὁ παράφρων συγχέει διηνεκῶς τὰς ἐξωτερικὰς καὶ κατ' ἀντικείμενον ἐντυπώσεις μετὰ τῶν ἐσωτερικῶν αὐτοῦ καὶ ἐξ ὑποκειμένου αἰσθημάτων, καὶ στερούμενος τῆς συνειδήσεως ἑαυτοῦ, ἐνεργεῖ ἐναντίον καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς κοινῆς πείρας [1]). Ἡ παραφροσύνη διακρίνεται ἐκ τῆς ἐπιτάσεως αὐτῆς εἰς καθολικὴν ἢ μερικήν.

Καθολικὴ παραφροσύνη (amentia, dementia) ὑπάρχει, ὅταν ἡ ἐπίδρασις τῆς ψυχικῆς παθήσεως εἶναι τοιαύτη, ὥστε ἐντελῶς παραλύει τὴν δύναμιν τῆς ἀντιλήψεως τοῦ ἀνθρώπου, οὗτινος ἡ διάνοια παρασύρεται ἀκαταστάτως ὑπὸ τοῦ στροβίλου τῶν ἀπατηλῶν ἐντυπώσεων τῆς φαντασίας αὐτοῦ.

Μερικὴ παραφροσύνη ὑπάρχει τοὐναντίον, ὅταν ἡ ψυχικὴ πάθησις ἐμφανίζεται ἐν ὡρισμένῳ τινὶ κύκλῳ ἰδεῶν καὶ ἀντιλήψεων, ὥστε ὁ ἄνθρωπος ἐν γένει μὲν κέκτηται τὴν προσήκουσαν δύναμιν τῆς ἀντιλήψεως καὶ δύναται ὀρθῶς καὶ ἀπταίστως νὰ συλλογίζηται καὶ νὰ κρίνῃ περὶ τῶν ἐντυπώσεων ἃς λαμβάνει, ἀλλ' ὅμως ὡρισμέναι τινὲς ἐντυπώσεις ἢ διαλογισμοὶ σκοτίζουσι τὸν ὁρίζοντα τῆς διανοίας αὐτοῦ καὶ ἐπιφέρουσι τοιαύτην σύγχυσιν ἰδεῶν, ὥστε ἀδυνατεῖ νὰ κρίνῃ ὀρθῶς καὶ προσηκόντως. Τοιαύτη μερικὴ παραφροσύνη ὑπάρχει ἰδίως ὅταν ὁ πάσχων κατέχεται ὑπὸ ἀδιασείστων ἰδεῶν (idées fixes). Διαγινώσκεται δὲ ἡ τοιαύτη κατάστασις ἐκ τῆς ἀνικανότητος τοῦ πάσχοντος πρὸς ἀναγνώρι-

---

[1]) Henke Handb. I σελ. 315.

σιν τῆς ἀπάτης ἐν ᾗ διατελεῖ καὶ ἀποσόβησιν τῶν τοιούτων ἀδιασείστων ἰδεῶν.

Ἡ μερικὴ παραφροσύνη, ἣν κυριολεκτοῦντες δυνάμεθα ἰδίως ν' ἀποκαλέσωμεν *μονομανίαν*, χαρακτηρίζεται ποικιλοτρόπως ὑπὸ τῶν φρενολόγων ἐκ τῶν αἰσθημάτων ἅτινα ἐμφανίζονται ὡς δεσπόζοντα, οἷον ὡς δαιμονομανία, ὡς ἐρωτομανία (ἐρωτοληψία),ὡς ὑποχονδρία, ὡς μονομανία τῆς καταδιώξεως, ὡς θρησκομανία, ὡς δικομανία [1]).

Ἡ τοιαύτη μερικὴ παραφροσύνη ἀποκλείει τὸ καταλογιστὸν τῶν πράξεων καθ' ἃς περιπτώσεις ἐνήργησέ τις διατελῶν ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς.

§ 183. Τῆς μερικῆς παραφροσύνης δέον νὰ διακρίνωμεν τὴν ὑπό τινων φρενολόγων ὡς ψυχικὴν ὁμοίως πάθησιν χαρακτηρισθεῖσαν ὁρμήν, τὴν ἀκαταισχέτως ὠθοῦσαν πρὸς ἐκτέλεσιν ὡρισμένης κατ' εἶδος ἐγκληματικῆς πράξεως, ἐξ ἧς καὶ τὴν προσωνυμίαν αὐτῆς λαμβάνει, ὡς λ, χ. τὴν καλουμένην κλεπτομανίαν, πυρομανίαν, φονομανίαν κτλ. Οἱ ὑποστηρίζοντες τὸ ἀκαταλόγιστον τῶν πραχθέντων ἐγκλημάτων ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ὁρμῶνται ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι ὁ πράττων, καίπερ ἀπολαύων τῆς χρήσεως τοῦ λογικοῦ αὐτοῦ, δεσπόζεται ὅμως ὑπὸ τοιᾶσδε ἀκαθέκτου ὁρμῆς, ἥτις ἀκουσίως καὶ ἄνευ τελικοῦ αἰτίου ὠθεῖ πρὸς ἐνέργειαν καὶ ἐκτέλεσιν ὡρισμένης ἀθεμίτου πράξεως [2]).

Ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ ὡς ἀναμφισβήτητον δεχθῶμεν τὴν διέγερσιν τοιούτων ὁρμῶν καὶ τὴν ἀποδιδομένην εἰς αὐτὰς δύναμιν, δὲν ἕπεται ἐκ τούτου ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἀφιέμενος ἐναντίον τοῦ ὀρθοῦ λόγου νὰ κυριευθῇ ὑπ' αὐτῶν,καθίσταται ἀνεπίδεκτος καταλογισμοῦ, οὐδ' ἡ μὴ ἀποκάλυψις τοῦ τελικοῦ αἰτίου τῆς πράξεως εἶναι βεβαία καὶ ἀλάνθαστος ἀπόδειξις τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως αὐτοῦ. Ἡ παραδοχὴ τοιαύτης περὶ ἀκαθέκτων ὁρμῶν θεωρίας εὐρὺ δια-

---

[1]) v. Krafft—Ebing Criminalpsychologie σελ. 137. 140.

[2]) Hoffbauer ἐν N. Archiv d. Crim. R. I σελ. 602 — 641. — Henke Abhandl. aus d. Gerichtlichen Medicin. III σελ.236—260.—Friedreich System d. gerichtl. Medicin 218—469.

νείγει στάδιον εἰς τοὺς ἐπικινδυνοτέρους τῶν κακούργων πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἀκαταλογίστου τῶν πράξεων, διότι πάνυ εὐχερῶς δι' ἕκαστον εἶδος ἐγκλημάτων δυνατὸν νὰ ἐξευρεθῇ ἰδιαιτέρα τις ἀκάθεκτος ὁρμὴ ἐξωθήσασα εἰς ἐπιτέλεσιν αὐτῶν [1]).

Ὡσαύτως δὲν εἶνε ἀποχρῶν λόγος πρὸς ἀποκλεισμὸν τοῦ καταλογισμοῦ ἡ ὑπό τινων συγγραφέων τῶν νωτέρων χρόνον προσονομαζομένη *ἠθικὴ παραφροσύνη* [2]).

Οἱ ὅθεν ὑπ' αὐτῆς κατεχόμενοι ὁμολογεῖται ὅτι τυγχάνουσιν ἐν πλήρει ἀπολαύσει τῶν διανοητικῶν δυνάμεων. Τὸ λογικὸν λειτουργεῖ ἀπταίστως, ἡ ἀντίληψις τῆς πραγματικότητος δὲν συσκοτίζεται ὑπὸ ἀπατηλῶν ἐντυπώσεων, ἀλλ' ὅμως ἡ ἠθικὴ αὐτῶν μόρφωσις τοιαύτη τις ἐστὶν ὥστε ἀδύνατος ἀποβαίνει καὶ αὐτὴ ἡ ἐλαχίστη ἐπίδρασις τῶν πρακτικῶν ἀρχῶν τῆς ἠθικῆς ἢ τοῦ δικαίου. Μόνον ὁδηγὸν τῶν ἰδίων πράξεων ἔχουσι τὸ αἴσθημα τοῦ ἐγωϊσμοῦ τὸ παροτρύνον εἰς τὸ πράττειν τὰ ἀρέσκοντα καὶ συμφέροντα. Καὶ ἐὰν δεχθῶμεν ὡς ἀληθῶς ὑπάρχουσαν τοιαύτην τινά κατάστασιν, οὐδαμῶς ἕνεκεν αὐτῆς δικαιολογεῖται τὸ ἀκαταλόγιστον τῶν πράξεων, διότι οὔτε τὸ αὐτοπροαίρετον οὔτε ἡ συνείδησις τῶν πεπραγμένων, ἐκ λόγων ἀλλοτρίων τῆς βουλήσεως ἐκλείπουσιν. Τὸ αἴσθημα τοῦ ὑπερβάλλοντος ἐγωϊσμοῦ ὑφ' οὗ κατέχονται εἶναι ἀπόρροια ἄμεσος τῆς βουλήσεως, ἥτις ἐν τῇ ἀδρανείᾳ αὐτῆς ἀδυνατεῖ νὰ χαλιναγωγήσῃ αὐτὸ καὶ νὰ ὑποτάξῃ εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ δικαίου [3]).

---

[1]) Οὕτω λ. χ. καὶ ὁ πλαστογράφος ἢ ὁ ἀπατεὼν ἠδύναντο μετὰ τῆς αὐτῆς πιθανότητος, ὅπως ὁ ἔνοχος φόνου ἢ ἐμπρησμοῦ, νὰ ἰσχυρισθῶσιν ὅτι ὑπὸ ἀκαθέκτου ὁρμῆς πρὸς ἐξαπάτησίν τινος παρωτρύνθησαν εἰς ἐπιχείρησιν τοῦ ἐγκλήματος δι' ὃ κατηγοροῦνται. Ὅρ. Feuerbach Lehrb. § 90. — Berner Imputationslehre σελ. 79.—Ideler Lehrb. σελ. 336.—Meyer Lehrb. § 24. σημ. 32. σελ 181. v. Krafft—Ebing Criminalpsychologie σελ. 116. — Skrzeczka ἐν Holtzendorff's Handb. II σελ. 234. —Ἀγ. Γεωργαντᾶ Ἰατροδικαστικῆς τομ. Β'. 574.

[2]) Maudsley die Psychologie u. Pathologie d. Seele. Uebers. v. Böhm. 1870 σελ. 299 καὶ 398.—v. Krafft — Ebing Strafrechtszeitung 1872. Holtzendorff's Handb. IV σελ. 117.—Criminalpsychologie. σελ.107.

[3]) Hälschner Strafrecht I § 98 σελ. 215.

§ 184. Ὅταν ἡ παραφροσύνη ἐκτρέπεται εἰς παράληρον καὶ εἰς βιαίας καὶ σπασμωδικὰς κινήσεις τοῦ πάσχοντος, ἐφιεμένου τὴν κακοποίησιν ἢ καταστροφὴν τῶν περὶ αὐτὸν πραγμάτων ἢ προσώπων, καλεῖται εἰδικώτερον *μανία*. Ἡ μανία ὁτὲ μὲν διαρκεῖ ἐπί τινα χρόνον, ἀπολήγουσα διὰ τῆς βαθμιαίας καταπτώσεως τῶν δυνάμεων τοῦ πάσχοντος, ὁτὲ δὲ εἶναι στιγμιαία μόνον καὶ παροδικὴ (furor transitorius [1]).

§ 185. Ἡ παραφροσύνη ἢ διαρκὴς ἐστὶν ἢ ἐμφανίζεται ἐκ διαλειμμάτων καὶ καθ' ὑποτροπήν. Ὅτι κατὰ τὰ διαλείμματα τῆς ἐχεφροσύνης (lucida intervalla) δὲν χωρεῖ ἀπολύτως τὸ ἀκαταλόγιστον τῶν πράξεων τοῦ πάσχοντος ἐξάγεται σαφῶς καὶ ἀνενδοιάστως ἐκ τοῦ ῥήματος αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου 86, καθ' ὃ εἰς ἐκείνους μόνον δὲν καταλογίζεται πρᾶξίς τις, οἵτινες ἐξετέλεσαν αὐτὴν «ἐν ᾧ (καθ' ὃν δηλονότι χρόνον) *δὲν ἦσαν κύριοι τῆς*

---

[1]) Ζωηρὰ ἠγέρθη παρὰ τοῖς φρενολόγοις καὶ τῆς ψυχολόγοις ἀμφισβήτησις περὶ τῆς ὑπάρξεως μανίας ἄνευ παραλήρου (mania sine delirio), καθ' ἣν ὁ πάσχων ἔχει μὲν πλήρη τὴν συνείδησιν τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ καὶ ἅπασαι αἱ ψυχικαὶ αὐτοῦ δυνάμεις εὑρίσκονται ἐν τῇ συνήθει αὐτῶν καταστάσει, οὐχ ἧττον ὅμως ὠθεῖται ὑπὸ ἀκατασχέτου τινὸς ὁρέξεως εἰς τὴν ἐκτέλεσιν πράξεως, ἣν ἐνίοτε, καίπερ ζητῶν ν'ἀποφύγῃ, ἀδυνατεῖ νὰ ἐμποδίσῃ ἑαυτόν. Τὸ δυνατὸν τῆς ὑπάρξεως τοιαύτης μανίας διαμφισβητοῦσιν ὁ Berner Imputationslehre σελ. 92.—Gründsätze σελ. 61. — ὁ Köstlin Revision σελ. 161. καὶ ὁ Casper Gerichtl. Medicin I σελ. 503 — Τοὐναντίον δέχονται ὡς δυνατὴν τὴν ὕπαρξιν μανίας ἄνευ παραλήρου οἱ Pinel Traité sur l' alienation mentale σελ. 155.—Ideler Lehrbuch σελ. 302. — Mittermaier Archiv d. Crim. R. 1835 σελ. 101—108.—Ἐκτὸς τῶν ποικίλων παραδειγμάτων τῆς τοιαύτης μανίας, ἅτινα οἱ εἰρημένοι συγγραφεῖς μνημονεύουσιν ἄξιον μελέτης εἶναι τὸ τῆς Μηδείας, ἥτις μέλλουσα νὰ φονεύσῃ τὰ τέκνα αὐτῆς ἐπιφωνεῖ:

«Καὶ μανθάνω μὲν οἷα δρᾶν μέλλω κακὰ
«Θυμὸς δὲ κρείττων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων» στιχ. 1078

(Ὅρ. καὶ Ovid. Metamorph. VII 18—120).

Ὁ Henke ἐν τῇ γνωμοδοτήσει αὐτοῦ, ἧς ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν (ὅρ. Smidtlein Prüfungen κτλ.), ῥητῶς παρατηρεῖ ὅτι διὰ τῆς λέξεως μανία ἐννοεῖ τὴν ἔκρυθμον τῶν διανοητικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων κατάστασιν, ἀποκρούων τὸ δυνατὸν τῆς ὑπάρξεως τῆς καλουμένης mania sine delirio.

χρήσεως τοῦ λογικοῦ αὐτῶν». Ἀλλ' ὅμως, καὶ ἐὰν κατὰ τὰ τοιαῦτα διαλείμματα τῆς ἐχεφροσύνης ἐξετελέσθη κολάσιμός τις πρᾶξις ὑπὸ τοῦ νοσοῦντος, ὁ δικαστὴς ὀφείλει μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ περισκέψεως νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν διαφόρων γεγονότων τῶν μαρτυρούντων τὴν ἐχεφροσύνην τοῦ κατηγορουμένου, διότι λίαν δυσχερὴς ἀποβαίνει ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ διάγνωσις καὶ διάκρισις τῆς ἐντελοῦς τοῦ πάσχοντος ἀναρρώσεως ἐκ τῆς ψυχικῆς νόσου, ἀπὸ τῆς καταστάσεως αὐτοῦ, καθ' ἣν ἐξωτερικῶς μόνον δὲν ἐκδηλοῦται ἡ ἐνυπάρχουσα πάθησις [1]).

Ἡ ἐμφάνισις τῆς παραφροσύνης μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος δὲν αἴρει μὲν τὸν καταλογισμὸν τῆς πράξεως, ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι δὲν προϋπῆρχε διαλανθάνουσα παρὰ τῷ κατηγορουμένῳ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκτελέσεως, οὐχ ἧττον ὅμως ἔχει σπουδαία ἀποτελέσματα. Εἰ μὲν ἐξεδηλώθη πρὸ τῆς εἰς δίκην εἰσαγωγῆς, δέον ν' ἀναβάλληται ἡ καταδίωξις μέχρις οὗ βεβαιωθῇ ἡ ἐντελὴς ἴασις τοῦ πάσχοντος, διότι ἤθελεν εἶσθαι ὅλως παράλογον καὶ ἐναντίον τῶν ἀρχῶν τῆς δικαιοσύνης νὰ προσάγηται ἐνώπιον αὐτῆς, ὅπως δώσῃ λόγον καὶ εὐθύνας τῶν πεπραγμένων, πρόσωπον μὴ δυνάμενον νὰ ἔχῃ τὴν συνείδησιν τῆς θέσεως αὐτοῦ, καὶ μὴ ἱκανὸν νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸ κατὰ τῆς ἀποδιδομένης κατηγορίας. Καὶ ὅταν ὁ παραφρονήσας ἐν διαλείμματι ἐχεφροσύνης τυγχάνῃ ἡ εἰς δίκην εἰσαγωγὴ αὐτοῦ κατὰ τὸ διάμεσον τοῦτο χρονικὸν διάστημα δὲν εἶνε ἐπιτρεπτέα ἕνεκα τῆς ὑφισταμένης ἀβεβαιότητος περὶ τῆς ἀπροσκόπτου λειτουργίας τῶν διανοητικῶν αὐτοῦ δυνάμεων καὶ τῆς ἐντελοῦς ἀπὸ τῆς νόσου ἀπαλλαγῆς.

Ἐὰν δὲ τοὐναντίον ἡ παραφροσύνη ἐπέλθῃ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἀνακρίσεων, πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς δὲ τοῦ κατηγορουμένου εἰς τὴν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου συζήτησιν τῆς ὑποθέσεως, ἢ κατ' αὐτὴν τὴν ἐπὶ ἀκροατηρίου συζήτησιν, δέον ἐπίσης διὰ τοὺς αὐτούς, οὓς ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν λόγους ν' ἀναβάλληται ἡ συζήτησις τῆς ὑποθέσεως [2]).

---

[1]) Ideler Lehrb. σελ. 284.—Dollmann Commentar ἄρθ. 67 σελ. 417. —Chauveau—Hélie Code pénal I n. 833.

[2]) Ἁρμόδιοι πρὸς βεβαίωσιν τῆς τοιαύτης καταστάσεως τῶν φρενῶν τοῦ

Τέλος ἐὰν ἡ παραφροσύνη ἐπέλθῃ μετὰ τὴν καταδίκην κατὰ ρητὴν διάταξιν τῆς ποινικῆς δικονομίας (ἄρθ. 547 § 3) «*ἡ ἐκτέλεσις τῆς ποινῆς ἀναστέλλεται ἕως ὅτου διαρκοῦν τὰ πάθη ταῦτα*» [1]).

§ 186. Τὸ ἀκαταλόγιστον τῶν πράξεων δέχεται ὁ ἡμέτερος νομοθέτης οὐ μόνον ἕνεκα τῶν ψυχικῶν παθήσεων, ἃς ρητῶς κατονομάζει, ἤγουν ἕνεκα μανίας, ἢ ἕνεκα μερικῆς ἢ γενικῆς παραφροσύνης, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάσης ἄλλης βλάβης τοῦ νοὸς ἢ ψυχικῆς ἀσθενείας, ἀποκλειούσης παντάπασι τὴν ἐλευθέραν τοῦ λόγου χρῆσιν. Διὰ τῆς ρήσεως ταύτης τοῦ νόμου ἀφίεται ἐλεύθερος ὁ δικαστὴς ὅπως ἑκάστοτε ἐκτιμήσῃ τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τοῦ κατηγορουμένου, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξετέλεσε τὴν καταδικωκομένην πρᾶξιν, καὶ δύναται ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τοῦ καταλογισμοῦ ταύτης, ἐὰν δὲν διαγνώσῃ παρ' αὐτῷ μανίαν ἢ καθολικὴν ἢ μερικὴν παραφροσύνην ἀλλ' ἑτέραν ψυχικὴν πάθησιν καταστρέφουσαν τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως αὐτοῦ.

Βλακεία.

§ 187. ***Βλακεία*** καλεῖται ὁ ἀνώτερος βαθμὸς τῆς ἀμβλύτητος τῶν νοητικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, ἧς ἕνεκα ἐπέρχεται ἀνικανότης πρὸς ἀντίληψιν τῆς ἀλληλουχίας τῶν κοινοτέρων ἰδεῶν καὶ ἐντυπώσεων καὶ ἄπταιστον κρίσιν. Διὸ οἱ βλᾶκες ἀδυνατοῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νὰ προΐδωσι τὰ ἐπακόλουθα τῶν ἰδίων πράξεων ἢ νὰ κρίνωσιν ὀρθῶς περὶ αὐτῶν.

κατηγορουμένου, εἰσαγομένης ἐνώπιον τῶν κακουργοδικῶν τῆς ὑποθέσεως, εἰσὶν οἱ σύνεδροι, οὐχὶ δὲ οἱ ἔνορκοι, καθόσον ἡ φρενοβλάβεια ἐν τοιᾷδε τινὶ περιπτώσει ἀποτελεῖ ζήτημα προδικαστικὸν περὶ τῆς προόδου ἢ μὴ τῆς διαδικασίας· (ὅρ. Chauveau-Hélie Code pénal I n° 881.

[1]) Ἂν καὶ ἡ διατάξις τῆς § 4 τοῦ ἄρθρ. 547 εἶναι γενική, οὐχ ἧττον ὅμως νομίζομεν ὅτι δὲν εἶναι ἄτοπον νὰ γίνηται διάκρισις μεταξὺ τῶν χρηματικῶν καὶ σωματικῶν ποινῶν καὶ νὰ ἐφαρμόζηται ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου τούτου ἐπὶ τῶν τελευταίων μόνον, καθόσον οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει τῆς ἀναστολῆς τῆς ἐκτελέσεως ἐπὶ τῶν χρηματικῶν ποινῶν, ἃς κατὰ τὸ ἄρθρ. 118 τοῦ Ποιν. νόμου οὐδ' αὐτὸς ὁ θάνατος τοῦ καταδικασθέντος ἰσχύει ὅπως ἀναστείλῃ.

Ἡ βλακεία ἐμφανίζεται ὑπὸ διαφόρους βαθμούς, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς ἁπλῆς ἀμβλύτητος τῶν νοητικῶν δυνάμεων καὶ ἀπολήγουσα εἰς ἠλιθιότητα, ἤτοι εἰς κατάστασιν, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀνεπίδεκτος πάσης σκέψεως καὶ πάσης αἰσθήσεως, στερούμενος ἐνίοτε καὶ αὐτῆς τῆς παρά τισι τῶν ζώων συνήθους νοημοσύνης, ὡς ἐπὶ τοῦ Κρητιδισμοῦ (Crétinisme [1]). Ἕνεκα τῶν διαφόρων βαθμῶν τῆς βλακείας τὸ καταλογιστὸν τῶν πράξεων δὲν νομίζεται ἐλλεῖπον εἰμὴ μόνον ἀπὸ τοῦ σημείου ἐκείνου, καθ' ὃ συνεκλείπει καὶ ἡ συνείδησις τῶν πράξεων καὶ ἐνεργειῶν τῶν ἐν τοιαύτῃ καταστάσει διατελούντων. Ὅθεν ἡ βλακεία δὲν ἐκλαμβάνεται κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἀπολύτως ἀποκλείουσα τὸ καταλογιστόν, ἀλλὰ μόνον ὅταν ἀφαιρῇ ἀπὸ τοῦ πάσχοντος τὴν ὀρθὴν κρίσιν περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν πράξεων αὐτοῦ, ἢ τὴν συνείδησιν τοῦ ἀξιοποίνου. Ἐπομένως ὁ δικαστὴς πρὸς ἀκριβῆ βεβαίωσιν τοῦ καταλογιστοῦ ὀφείλει, ἐκτιμῶν ἑκάστοτε τὴν κατάστασιν τοῦ πάσχοντος ὑπὸ βλακείας καὶ τὸ εἶδος τῆς πράξεως ἢ ἐνεργείας αὐτοῦ, νὰ δέχηται τότε μόνον τὸ ἀκαταλόγιστον, ὅταν πράγματι ἡ ἐνέργεια ἢ ἡ πρᾶξις αὐτοῦ ἦσαν τοιαῦται, ὥστε μαρτυροῦσιν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ συνείδησιν τῆς φύσεως, ἢ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν. Ἐὰν ὁ ὑπὸ μετρίου βαθμοῦ βλακείας κατεχόμενος ἐκτελέσῃ ἔγκλημα ἐκ τῶν κοινοτέρων, οἷον φόνον, ἢ ἐμπρησμόν, ἢ κλοπὴν ἐκ προμελέτης, ἢ ἄλλο τι παραπλήσιον, ἡ βλακεία αὐτοῦ δὲν εἶναι λόγος ἰσχυρὸς ὅπως ἀποκλείσῃ τὸ καταλογιστὸν τῆς τοιαύτης πράξεως. Ἐὰν ὅμως τοὐναντίον γίνῃ ἔνοχος ἐγκλήματος τυπικοῦ, οἷον πλαστογραφίας, ἢ ἐγκλήματος ἀπαιτοῦντος λεπτοτέραν διάγνωσιν τῶν δικαιολογικῶν σχέσεων, ἡ τοιαύτη αὐτοῦ κατάστασις δύναται νὰ ᾖ ἱκανὴ ὅπως ἄρῃ τὸ καταλογιστὸν τῆς πράξεως[2]).

---

[1]) Ἀχ. Γεωργαντᾶ Ἰατροδικαστικῆς τόμ. Β'. σελ. 54[1]. — Crétinisme παράγεται κατά τινας μὲν ἐκ τοῦ creta=κρητίς, διότι οἱ ὑπὸ τῆς τοιαύτης ἠλιθιότητος κατεχόμενοι (les cretins) ἀπαντῶνται συνηθέστερον ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι *κρητογενὲς* ἢ ἐκ τοῦ Chretien διότι οἱ τοιαύτην παράνοιαν πάσχοντες ἐνέπνεον εἶδός τι θρησκευτικοῦ σεβασμοῦ.

[2]) Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 67 σελ. 415 — Skrzeczka Holtzendolff's Handb. II σελ. σελ. 254.

Γῆρας.

§ 188. Ὅπως ἐπὶ τῆς νεανικῆς ἡλικίας δὲν χωρεῖ τὸ καταλογιστὸν τῶν πράξεων, ἕνεκα τῆς μηκέτι συντελεσθείσης ἀναπτύξεως τῶν νοητικῶν δυνάμεων, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ γήρατος, ὅταν αἱ νοητικαὶ δυνάμεις φθάσωσιν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν παρακμῆς καθ' ὃν δὲν δύνανται πλέον νὰ διαφωτίζωσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ, παύει τὸ καταλογιστὸν καὶ οὐδεμίαν ὑπέχει εὐθύνην ὁ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἐπιχειρήσας τὴν ἐκτέλεσιν ἀξιοποίνου πράξεως. Αἱ πλεῖσται ἐκ τῶν νεωτέρων νομοθεσιῶν δὲν περιέχουσιν εἰδικὴν διάταξιν περὶ τοῦ ἀκαταλογίστου τῶν ἕνεκα γήρατος, συνοδευομένου ὑπὸ στερήσεως τῶν φρενῶν, ἐπιχειρουμένων κολασίμων πράξεων. Ὁ δὲ λόγος τῆς τοιαύτης παραλείψεως νοεῖται εὐκόλως, ἐὰν ἀναλογισθῶμεν ὅτι οὐχὶ ἡ γεροντικὴ ἡλικία αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἡ αἰτία τοῦ ἀκαταλογίστου, ἀλλ' ἡ ἕνεκα αὐτῆς συνήθως ἐπερχομένη ἐξασθένησις, ἢ τελεία χαλάρωσις τῶν διανοητικῶν δυνάμεων, ἥτις ὡς βλακεία παρίσταται· Ὅθεν ἡ διάταξις ἡ περὶ τοῦ ἀκαταλογίστου τῶν πράξεων τῶν ἐν βλακείᾳ διατελούντων ἀρκεῖ ὅπως καὶ τοὺς εἰς τοιαύτην κατάστασιν περιελθόντας γέροντας ἀπαλλάξῃ πάσης εὐθυνης [1]).

Ἀναίτιος σύγχυσις τῶν αἰσθήσεων ἢ τοῦ νοός.

§ 189. Ἐν τῇ γενικῇ ταύτῃ κατηγορίᾳ περὶ ἧς προνοεῖ τὸ § 4 τοῦ ἄρθρου 86,[2]) περιλαμβάνονται ἅπασαι αἱ παροδικαὶ κατα-

---

[1]) Köstlin System I § 51. σελ. 139. — Henke Handb. I. § 51. σελ. 328. — Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων γερμανικῶν ποιν. νόμων ὁ βαυαρικὸς τοῦ 1813 ἐν ἄρθρῳ 120 ὡς καὶ ὁ τοῦ Ἀννοβέρου ἐν ἄρθρ. 83 περιεῖχον ὁμοίαν τοῦ ἡμετέρου εἰδικὴν διάταξιν περὶ γήρατος.

[2]) Ὅρ. βαυαρικοῦ ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ. 121 § 9. — Νομοσχέδιον τοῦ 1822 ἄρθρ. 67 § 5, τοῦ 1827 ἄρθρ. 57 § 4, τοῦ 1831 ἄρθρ. 86 § 4.

στάσεις τοῦ ἀνθρώπου, καθ' ἃς ἕνεκα συγχύσεως τῶν αἰσθήσεων, ἡ τοῦ νοός, στερεῖται τῆς συνειδήσεως τῶν πράξεων καὶ τοῦ ἀξιοποίνου αὐτῶν. Ὁ νομοθέτης ἀπέφυγε νὰ ὁρίσῃ εἰδικώτερον ταύτας, ἵνα μὴ περιορίσῃ τὸν δικαστὴν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος διατάξεως. Ὡς δ' ἐκ τοῦ γράμματος αὐτῆς ἐμφαίνεται, ἡ ὕπαρξις μόνη τοιαύτης τινὸς καταστάσεως δὲν ἀρκεῖ πρὸς ἄρσιν τοῦ καταλογιστοῦ τῶν πράξεων, ἀλλὰ προσαπαιτεῖται καὶ τοιαύτη τις τῆς συγχύσεως ἐπίτασις, ὥστε νὰ παρακωλύῃ τὸν ὑπ' αὐτῆς κατεχόμενον τῆς συνειδήσεως τῶν πράξεων, ἡ τοῦ ἀξιοποίνου αὐτῶν. Ἐκ τοῦ ὅρου αὐτοῦ ὁδηγούμενος ὁ δικαστὴς δύναται ἑκάστοτε νὰ ὁρίσῃ ἐὰν ἡ ψυχικὴ διάθεσις τοῦ κατηγορουμένου κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν κολασίμου τινὸς πράξεως ἦν τοιαύτη, ὥστε ν' ἀποκλείσῃ τὸν καταλογισμόν.

Αἱ κυριώτεραι τῶν καταστάσεων καθ' ἃς ἐπικρατεῖ τοιαύτη τις σύγχυσις τῶν αἰσθήσεων, ἡ τοῦ νοός, ὥστε ἐκλείπει ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον πᾶσα συνείδησις, ἢ οὐσιωδῶς διαταράσσεται ἡ λειτουργία τοῦ λογικοῦ εἰσίν: α') ἡ ψυχικὴ παραφορὰ ἢ ὁρμή· β') ἡ μέθη· γ') ἡ ἐπίδρασις τοῦ ὕπνου· δ') αἱ παρακρούσεις (hallucinations).

Ψυχικὴ παραφορά.

§ 190. *Ψυχικὴ παραφορὰ* καλεῖται ἡ στιγμιαίως ἐπερχομένη ἔξαψις αἰσθήματός τινος, οὗ ἡ ἐπίτασις εἶναι τοιαύτη ὥστε ἀφαιρεῖ τὴν συνείδησιν τῶν ἐπιχειρουμένων πράξεων.

Ἡ ψυχικὴ παραφορὰ ἀλλοιώνει οὐσιωδῶς τὰς λειτουργίας τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ καὶ διαφοροτρόπως ἐπιδρᾷ. Ὁτὲ μὲν συγκεντρώνει τὸ αἷμα εἰς τὴν καρδίαν, καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου ὠχριᾷ, αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ἀνορθοῦνται, καὶ ὑπὸ σκοτοδίνης οἱονεὶ καταλαμβάνεται, ὁτὲ δὲ πάλιν ἀπωθεῖ βιαίως τὸ αἷμα ἀπὸ τῆς καρδίας, αἱ φλέβες διαστέλλονται, τὸ πρόσωπον ἐρυθριᾷ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ σπινθηροβολοῦσι.

Μετὰ τῆς ψυχικῆς παραφορᾶς ὀφείλομεν νὰ μὴ συνταυτίσωμεν

τὰς κακὰς ἕξεις, ἢ τὰ λεγόμενα συνήθως πάθη, ἅτινα συνίστανται εἰς ἐπικράτησιν ὡρισμένου τινὸς αἰσθήματος ἢ ἐπιθυμίας, ἥτις βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον κρατυνομένη δεσπόζει τοῦ λογικοῦ καὶ καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ὑποχείριον ἑαυτῆς. Οὕτω λ. χ. τὸ φιλέκδικον, ὁ φθόνος, τὸ μῖσος, ἡ ζηλοτυπία, εἰσὶ πάθη ἢ κακαὶ ἕξεις, ἡ ὀργὴ τοὐναντίον, ὁ φόβος, ὁ θυμὸς κτλ. χαρακτηρίζονται ὡς ψυχικαὶ παραφοραὶ ἐπιδρῶσαι στιγμιαίως ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. Λίαν εὐστόχως διαστέλλει ὁ Steffens [1]), τὰς κακὰς ταύτας ἕξεις ἢ τὰ πάθη, λέγων ὅτι αὗται μὲν ἔχουσι παρελθὸν καὶ μέλλον, ἐν ᾧ ἡ παραφορὰ στερουμένη ἀμφοτέρων ἐνεργεῖ μόνον στιγμιαίως. Ὁ δὲ Κάντιος [2]) τὴν μὲν ψυχικὴν παραφορὰν ἐξομοιοῖ πρὸς τὸ βιαίως ἐκρέον ὕδωρ ἀφοῦ θραύσῃ τοὺς συνείργοντας ἐντὸς τῆς κοίτης αὐτοῦ φραγμούς, τὰς δὲ κακὰς ἕξεις ἢ τὰ πάθη πρὸς τὸ ὕδωρ τὸ ὑποσκάπτον καὶ βαθῦνον ὁσημέραι τὴν κοίτην ἐν ᾗ ῥέει.

Ἡ ψυχικὴ παραφορὰ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν ἐκλαμβάνεται ὡς ἀποχρῶν λόγος τοῦ ἀκαταλογίστου τῶν πράξεων τοῦ ὑπ' αὐτῆς κατεχομένου, ἀλλὰ τότε μόνον ὅταν ἐπιφέρῃ τελείαν διατάραξιν τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἄρσιν τῆς συνειδήσεως τῶν πραττομένων [3]). Ἡ δὲ βεβαίωσις τοῦ τοιούτου βαθμοῦ τῆς ἐπιτάσεως ἀνήκει ἑκάστοτε εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστηρίου. Ὅταν τοὐναντίον ἐπιφέρῃ μὲν οὐσιώδη διατάραξιν τῶν αἰσθήσεων, οὐχὶ ὅμως καὶ τελείαν τοῦ λογικοῦ σύγχυσιν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς λόγος ἠπιωτέρας τιμωρίας τοῦ ἐνόχου [4]).

Μέθη.

§ 191. Ἡ μέθη ἐπιδρᾷ διαφοροτρόπως κατὰ λόγον τοῦ βαθμοῦ τῆς

---

[1]) Religionsphilosophie Theil. I σελ 363.

[2]) Anthropologie § 64.

[3]) Berner Imputationslehre σελ. 118. — Dollmann Commentar ἄρθρ. 67 σελ. 423.

[4]) Ὅρ. ἄρθρ. 87 καὶ τὴν εἰδικὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ ἐν τοῖς ἄρθροις 203 περὶ ἀναιρέσεως, καὶ 308 περὶ τραυματισμοῦ ἐν βρασμῷ ψυχικῆς ὁρμῆς.

ἐπιτάσεως, ὥστε μόνη ἡ ὕπαρξις αὐτῆς δὲν ἀρκεῖ ὅπως ἄρῃ τὸ καταλογιστὸν τῶν πράξεων τοῦ ἀδικήσαντος [1]).

---

1) Οἱ ψυχολόγοι καὶ ποινικολόγοι διακρίνουσι διάφορα στάδια τῆς μέθης ἀναλόγως τῆς ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ οἴνου παραγομένης ἀλλοιώσεως τῆς ὁμαλῆς καὶ συνήθους καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Οὕτως ὁ Hoffbauer (Die psychologie in ihren Anwendungen auf die Rechtspflege § 190) καὶ ὁ Heinroth (Lehrbuch d. Seelenstörungen Th. II σελ. 272), διακρίνουσι τρία στάδια μέθης, τὸ στάδιον τῆς ζάλης ἢ μετρίας μέθης (Rausch), τὸ στάδιον τῆς οἰνοβαρίας (Betrunkenheit) καὶ τὸ στάδιον τῆς ἄκρας μέθης (Besofenheit), ὧν ὁ Weber (Handb. d. psychischen Anthropologie σελ. 447) προτάσσει τὸ στάδιον τῆς εὐφροσύνης.

Τὰ εἰρημένα στάδια διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων ἐκ τῶν ἑξῆς κυριωτέρων συμπτωμάτων.

1) Ὁ ἐν τῷ σταδίῳ τῆς εὐφροσύνης διατελῶν εὑρίσκεται ἐν καταστάσει ἐξημμένης μόνον ζωηρότητος, ἕνεκα τῆς ταχυτέρας τοῦ αἵματος κυκλοφορίας καὶ τῆς εὐδιαθεσίας, ἣν ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτοῦ φέρει ἡ χρῆσις τοῦ οἴνου εἰς μετρίαν ποσότητα. Εὐγλωττία καὶ φιλοφροσύνη ἰδιάζουσα πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας εἰσὶ τὰ συνηθέστερα τῆς τοιαύτης καταστάσεως χαρακτηριστικά. Ἡ φαντασία εὐχαρέστως διατεθειμένη παριστᾷ τὰ πάντα ὑπὸ τὴν μᾶλλον τερπνὴν καὶ ἡδεῖαν ὄψιν, ἀναμοχλεύει καὶ συγκινεῖ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ αἰσθήματα, ἅτινα ζωηρότερον ἐκδηλοῦνται, καὶ διερεθίζει τὸ πνεῦμα πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν αὐτοῦ πλεονεκτημάτων, τῆς ἀγχινοίας, τοῦ εὐτραπέλου σαρκασμοῦ, τῆς ποιητικῆς παραστάσεως τῶν ἰδεῶν, κτλ. Ἐν τῷ σταδίῳ τούτῳ ὑπάρχει παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ πλήρης ἡ συνείδησις τῶν πραττομένων. Ἡ εὐάρεστος κατάστασις ἐν ᾗ διατελεῖ παροτρύνει αὐτὸν ὅπως ὅσον ἔνεστι πλειότερον τὴν διάρκειαν αὐτῆς παρατείνῃ, ὡς τὸ ἀσφαλέστερον δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν μέσον νομίζει αὐτὸ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐπήνεγκεν αὐτήν, ὅθεν ἐξακολουθεῖ τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ οἴνου, ἀλλ' ὅμως ἡ κατὰ κόρον χρῆσις μεταφέρει αὐτὸν λεληθότως εἰς τὸ πρῶτον στάδιον τῆς μέθης, ἤτοι

2) Τῆς ζάλης. Ἐν τῷ σταδίῳ τούτῳ ἡ εὔθυμία μετατρέπεται εἰς ἀκολασίαν, ἡ εὐγλωττία εἰς φλυαρίαν, ἡ φιλοφροσύνη εἰς φορτικότητα. Ἡ φαντασία ὑπερβαλλόντως διερεθιζομένη καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἀκριτόμυθον. Καθόσον ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος εἶναι ταχυτέρα καὶ μείζων γίνεται συρροὴ αὐτοῦ πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, κατὰ τοσοῦτον συγχέονται αἱ ἀντιλήψεις τοῦ ἀνθρώπου, καὶ βαθμηδὸν παρίστανται τὰ διάφορα ἀντικείμενα περιστρεφόμενα πέριξ αὐτοῦ ἐν κύκλῳ, οὗ τὸ κέντρον ἀδυνατεῖ νὰ εὕρῃ. Ἐὰν ἐν τῷ σταδίῳ αὐτῷ εὑρισκόμενος ἐξακολουθήσῃ τὴν κατάχρησιν τῆς

Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων νομοθεσιῶν ἡ Ῥωμαϊκὴ ποινικὴ νομοθεσία δὲν ἐδέχετο τὴν μέθην ὡς λόγον ἀποκλείοντα τὸ καταλογιστόν, ἀλλ' ὡς ἰδιαίτερον εἶδος ψυχικῆς παραφορᾶς (impetus) [1]) συνεπαγομένης ἁπλῆν μόνον ἐλάττωσιν τῆς ποινῆς [2]). Τοὐναντίον ἐν τῷ Κανονικῷ δικαίῳ, ἂν καὶ ἡ μέθη ἐνομίζετο ὡς λόγος ἀποκλείων τὸ καταλογιστὸν τῶν πράξεων, ἐτιμωρεῖτο ὅμως ὁ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει πράξας ἀδίκημά τι ἕνεκεν ἀμελείας [3]).

Ἐν ταῖς νομοθεσίαις τοῦ μεσαίωνος ἐλλείπουσιν εἰδικαὶ περὶ μέθης διατάξεις, οὐχ' ἧττον ὅμως παρατηροῦμεν ὅτι ἐν τῇ πρακτικῇ τῶν δικαστηρίων καὶ ὑπὸ τῶν νομολόγων τῆς ἐποχῆς τῶν χρόνων ἐκείνων ἐγίνετο διάκρισις τῆς ὑπαιτίου ἀπὸ τῆς ἀναιτίου μέθης (Ebrietas voluntaria et involuntaria), καὶ ἡ μὲν ἀναίτιος μέθη ἀπήλλασσε τὸν κατηγορούμενον πασης ποινῆς διὰ τὸ ἀκαταλόγιστον τῶν πράξεων, ἡ δὲ ὑπαίτιος ἐπέφερε μόνον τὴν ἐλαττωσιν τῆς νομίμου ποινῆς [4]).

Ἐκ τῶν νεωτέρων νομοθεσιῶν ὁ γαλλικὸς ποινικὸς νόμος δὲν μνημονεύει ρητῶς τὴν μέθην ὡς λόγον ἀποκλείοντα τὸ καταλο-

---

οἰνοποσίας, μεταφέρεται εἰς τὸ ἑπόμενον στάδιον τῆς μέθης, εἰς τὸ στάδιον

3) Τῆς οἰνοβαρίας. Ὁ περιελθὼν εἰς τὸν βαθμὸν αὐτὸν ἀπόλλυσι τὴν ἰσορροπίαν τοῦ σώματος, ἡ λειτουργία τῆς διανοίας ἐκλείπει βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, αἱ δὲ φυσικαὶ ὁρμαὶ καθίστανται ἀχαλίνωτοι. Αἱ αἰσθήσεις ἀμβλύνονται, καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀνίκανος νὰ κατανοήσῃ τὸ σύνολον τῶν ἐξωτερικῶν ἀντιλήψεων ἃς λαμβάνει. Εὐκόλως δὲ ἐκ τοῦ σταδίου αὐτοῦ μεταπιπτει τις εἰς τὸ στάδιον

4) Τῆς ἄκρας μέθης, καθ' ὃ αἱ ἐξησθενημέναι αἰσθήσεις αὐτοῦ ἀποχαυνοῦνται ἐντελῶς, καὶ στερούμενος καθ' ὁλοκληρίαν τῆς συνειδήσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀναισθησίας ὁμοίας τῆς τοῦ ἀποπληκτικοῦ. (ὅρ. Berner Imputationslehre σελ. 122 ἑπομ.).

1) Lex 11 § 3. de poenis (48, 19). «Impetu (sc. delinquitur) cum per ebriétatem ad manus, aut ad ferrum venitur».

2) Lex 6 § 7 de re mil. (49. 16.). Lex 12 de custodia reor. (48. 3.). Lex. 1. Cod. (9.7.). Rein Crimin. Recht der Römer σελ. 213. — Geib Lehrb. II § 72 σελ. 74.

3) Berner Imputationslehre σελ. 130.—Köstlin System § 52 σελ.145.

4) Geib Lehrb. II § 72 σελ. 74.

γιστὸν τῶν πράξεων, καὶ ἐπειδὴ ἐν ἄρθρ. 65 ὁρίζεται ὅτι ὁ ἔνοχος κακουργήματος, ἢ πλημμελήματος δὲν ἀπαλλάσσεται τῆς καταδιώξεως, οὐδὲ δικαιοῦται νὰ ζητήσῃ τὴν ἐλάττωσιν τῆς νομίμου ποινῆς, εἰ μὴ μόνον εἰς τὰς εἰδικῶς ἐν τῷ νόμῳ ὁριζομένας περιπτώσεις, ὡς τοιαύτη δὲ δὲν μνημονεύεται ἡ μέθη, αὐστηρῶς ἑρμηνεύων τις τὸν νόμον, φθάνει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ μέθη οὐδεμίαν ἔχει ἐπίδρασιν, οὔτε ἐπὶ τοῦ καταλογιστοῦ ἐν γένει, οὔτε ἐπὶ τῆς ἐπιβλητέας ποινῆς.

Τοιαύτην τινὰ ἑρμηνείαν ἐδέχθη καὶ ἡ νομολογία τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων, οὐχ ἧττον ὅμως δὲν ἀπαγορεύεται εἰς τὸν κατηγορούμενον νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν μέθην, ἥτις, ἐὰν βεβαιωθῇ, δυνατὸν ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τῆς κατηγορίας, ἀποφαινομένων τῶν δικαστῶν ὅτι δὲν εἶναι ἔνοχος τῆς ἀποδιδομένης αὐτῷ πράξεως, ἢ ὅτι ὑπάρχουσιν ἐλαφρυντικαὶ περιστάσεις (des circonstances atténuantes) ἐπιφέρουσαι τὴν ἐλάττωσιν τῆς νομίμου ποινῆς [1]).

Κατὰ τὴν δικταξιν τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου τότε μόνον ἡ μέθη ἐκλαμβάνεται ὡς ἀποκλείουσα ἐντελῶς τὸ καταλογιστόν, ὅταν προέλθῃ ἄνευ ὑπαιτιότητος τοῦ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἐκτελέσαντος κολάσιμον πρᾶξιν, ἡ δὲ ἐπίτασις εἶναι τοιαύτη ὥστε ἐπιφέρει σύγχυσιν τῶν αἰσθήσεων, ἢ τοῦ νοός, ἧς ἕνεκα ἀδυνατεῖ νὰ ἔχῃ τὴν συνείδησιν τῶν πράξεων ἢ τοῦ ἀξιοποίνου αὐτῶν. Ὅταν τοὐναντίον ἡ μέθη ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ ἀδικοπραγήσαντος προῆλθεν ἐφαρμόζονται ἀναλόγως τῶν περιστάσεων αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρ. 89 καὶ 90, περὶ ὧν γενήσεται κατωτέρω λόγος, ὡς καὶ περὶ τῆς διακρίσεως τῆς ὑπαιτίου ἀπὸ τῆς ἀναιτίου μέθης.

Ἀναίτιος μέθη ὑπάρχει ὅταν προῆλθεν, εἴτε ἐκ τυχαίων συμβεβηκότων, ὡς λ. χ. ἐὰν εἰσερχόμενός τις ἐντὸς ὑπογείου, ὅπου ὑπάρχει ἐναποτεθειμένον γλεῦκος εἰς ἀναβρασμὸν εὑρισκόμενον, ἐκ τῶν ἀναθυμιάσεων αὐτοῦ μεθύσῃ, εἴτε ὅταν ἐκ πότου μὲν προέλθῃ μὴ ὑπερβαίνοντος ὅμως τὸ σύνηθες μέτρον, ἀλλ' ἕνεκα ἀπροσδοκήτων αἰτιῶν ὀραστηρίως ἐνεργήσαντος ἐπὶ τοῦ πίνοντος, ὡς λ. χ.

---

[1]) Chauveau-Hélie Code pénal. I n° 870 — Dalloz. Peine n. 402.

ἕνεκα οὐσιῶν μεθυστικῶν, αἵτινες παρ' ἄλλου προσώπου ἐρρίφθησαν ἐντὸς τοῦ οἴνου, εἴτε τέλος ὅταν ὁ μεθυσθεὶς εὑρίσκετο εἰς περιστάσεις, καθ' ἃς ὅλως ἀπίθανον καὶ τὴν ἐλαχίστην ὑπόνοιαν νὰ συλλάβῃ ὅτι ἐνδεχόμενον ἦτο ἕνεκα τῆς μέθης νὰ παρεκτραπῇ εἰς ἐκτέλεσιν ἀδικήματος [1]).

Ἐπίδρασις τοῦ ὕπνου.

§ 192. Διαρκοῦντος τοῦ ὕπνου, αἱ αἰσθήσεις τοῦ ἀνθρώπου διακόπτουσι προσκαίρως τὰς λειτουργίας αὐτῶν, καὶ αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις ἠρεμοῦσι πρὸς ἀνάπλασιν καὶ ἀναζωογόνησιν τῶν σωματικῶν δυνάμεων. Ἕνεκα τούτου ὁ ἄνθρωπος ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς ἐγρηγόρσεως, ἀδυνατεῖ νὰ διακρίνῃ τὸν ἐξ ὑποκειμένου ἀπὸ τὸν ἐξ ἀντικειμένου κόσμον. Ἀλλ' ὅμως, καίπερ ὑπνώττων, δὲν κατέχεται πάντοτε ὑπὸ τελείας ἀνικανότητος πρὸς ἐνέργειαν, δυνάμενος ἐνίοτε νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐκτέλεσιν διαφόρων πράξεων. Συμβαίνει δὲ τοῦτο ἰδίως:

α΄) ἐπὶ τῆς ἐξ *ὕπνου σκοτοδίνης* (Schlaftrunkenheit) τῆς ἐπερχομένης κατὰ τὴν ὕπνωσιν ἢ τὴν ἀφύπνωσιν καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἐνεργεῖ ὑπὸ τὸ κράτος τῶν καθ' ὕπνον δεσποζόντων τῆς φαντασίας αὐτοῦ ἐνδαλμάτων, ἢ τῶν πεπλανημένων ἐντυπώσεων ἃς ἐν τοιαύτῃ καταστάσει εὑρισκόμενος λαμβάνει [2]).

β΄) ἐπὶ τῆς *ὑπνοβασίας* καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος διατίθεται πρὸς

---

1) Mittermaier N. Archiv d Crim. R. tom. XII σελ. 42.

2) Οὕτω λ. χ. ἀφυπνιζόμενός τις ὑπὸ τοῦ βηματισμοῦ προσώπου τινὸς εἰσερχομένου εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἐκλαμβάνει αὐτὸ ὡς φάντασμα, ἢ ὡς κλέπτην καὶ πυροβολεῖ κατ' αὐτοῦ. Ὅρ. Berner Imputationslehre σελ. 444. Ἀφορμαὶ προδιαθέτουσαι εἰς τοιαύτην ἐνέργειαν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀφυπνώσεως ὅπερ εἶναι πάντοτε βραχείας διαρκείας, εἰσὶν ἡ ἐξέγερσις κατὰ τὰς πρώτας ὥρας τοῦ ὕπνου, ὅτε δυσχερεστέρα καθίστανται ἡ ἐγρήγορσις, μακροχρόνιος στέρησις ὕπνου, χρῆσις πρὸ τοῦ ὕπνου μεθυστικῶν ποτῶν κτλ. v. Krafft-Ebing Criminalpsychologie σελ. 168.

ἐνέργειαν συμφώνως πρὸς τὰς ἀντιλήψεις καὶ τὰ αἰσθήματα ἅπερ διεγείρει ἐν αὐτῷ ὑπνώττοντι ἡ φαντασία [1]).

Κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ταύτας ὁ ἄνθρωπος ἐνεργεῖ αὐτομάτως, μὴ δυνάμενος νὰ διακρίνῃ τὰς ἐξ ἀντικειμένου ἀντιλήψεις ἀπὸ τὰς ἐξ ὑποκειμένου, καὶ στερεῖται τῆς συνειδήσεως τῶν πράξεων, αἵτινες διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἰσὶν ἀκαταλόγιστοι.

Παραισθήσεις.

§ 193. Αἱ παραισθήσεις (hallucinationes) συνίστανται εἰς τὴν συνταύτισιν τῶν ἐσωτερικῶν αἰσθημάτων τοῦ πάσχοντος ἢ τῶν ἐνδαλμάτων τῆς φαντασίας αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐξ ἀντικειμένου πραγματικότητα. Εἰσὶ δὲ ποικίλων εἰδῶν καὶ διαφόρου ἐπιτάσεως κατὰ λόγον τῶν ἐντυπώσεων ἃς συνεπάγονται. Γενικώτερον εἰσὶ διακριτέαι εἰς παραισθήσεις τῶν *αἰσθητηρίων*, καὶ εἰς παραισθήσεις *τῶν ἐσωτερικῶν αἰσθήσεων ἢ ψυχικάς* Αἱ παραισθήσεις τῶν αἰσθητηρίων συνίστανται εἰς ψευδεῖς παραστάσεις τῶν δι' αὐτῶν προσκτωμένων ἀντιλήψεων. Οὕτω λ. χ. ἡ παραισθησις τῆς ἀκοῆς ἐκδηλοῦται ὁτὲ μὲν ὡς ἁπλῆ τῶν ὤτων βοὴ ἢ συριγμός, ἄλλοτε δὲ πάλιν συνεπάγεται τὴν ἀντίληψιν φωνῶν συγκεχυμένων ἢ ὡρισμένης τινὸς φωνῆς (τοῦ Θεοῦ, ἀγγέλων, δαιμόνων, ὡρισμένου τινὸς προσώπου κτλ.) Ἐπίσης ἡ παράισθησις τοῦ αἰσθητηρίου τῆς ὁράσεως δυνατὸν ἀπὸ τῆς ἀντιλήψεως χρωμάτων τινῶν ἢ κηλίδων νὰ ἐπιταθῇ μέχρι τῆς παραστάσεως προσώπων ἢ πραγμάτων. Ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῆς γεύσεως, τῆς ὀσφρήσεως καὶ τῆς ἁφῆς ἐνδεχόμενον νὰ συμβῶσι παραισθήσεις. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν παραισθήσεων τῶν αἰσθητηρίων ἐπέρχονται πολλάκις καὶ παραισθήσεις ψυχικαὶ συνιστάμεναι εἰς παράνοα ψυχικὰ αἰσθήματα. Οἱ πάσχοντες ὑπὸ τοιούτων παραισθήσεων φαντάζονται ἐνίοτε ὅτι ἐντὸς τοῦ σώματος αὐτῶν ὑπάρχουσι ζῷα, ἔντομα ἢ ἄλλα διάφορα ἀντικείμενα.

---

[1]) Berner Imputationslehre σελ. 149. Ἡ ὑπνοβασία εἶναι κατὰ τὸν Krafft-Ebing αὐτόθ. σελ. 170 ἀσθένεια νευρική, ἢ πιθανώτερον σύμπτωμα μερικὸν νευρικῶν παθήσεων, ἐπιληψίας, ὑστερισμοῦ κτλ.

Αἱ παρακρούσεις ὁτὲ μὲν εἰσὶν αὐτοτελεῖς συνοδευόμεναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπὸ φρενοπαθείας, ὁτὲ δὲ συμπτωματικαὶ ἕνεκα νόσου τινός, ἢ ἕνεκα τῆς ἀνωμάλου σωματικῆς καταστάσεως ἐν ᾗ διατελεῖ ὁ ὑπ' αὐτῶν κατεχόμενος. Τοιαῦται παρακρούσεις ἐμφανίζονται ἐπὶ τῆς οἰνοφλυγίας (hallucinatio ebriosa), ἐπὶ τῆς ἐπιληψίας, ἐπὶ τῆς ἐγκυμοσύνης κτλ.

Αἱ παρακρούσεις γίνονται παραίτιοι, ἕνεκα τῶν πεπλανημένων ἀντιλήψεων ἃς ἐμποιοῦσιν ἐπὶ τοῦ πάσχοντος, διαφόρων ἐνεργειῶν, αἵτινες ἐφ' ὅσον ὁ πάσχων εὑρίσκεται ἐν πλάνῃ καὶ στερεῖται τῆς συνειδήσεως τῆς ἑαυτοῦ καταστάσεως δὲν ἐπιτρέπεται νὰ καταλογισθῶσιν αὐτῷ [1]).

Ἐλάττωσις τοῦ καταλογιστοῦ.

Ἄρθρον 87.

Ἐὰν ἐκ πασῶν τῶν περιστάσεων προκύπτῃ σαφῶς καὶ ἀνενδοιάστως ὅτι διὰ τῶν εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον ἀναφερομένων καταστάσεων δὲν εἶναι μὲν ἐντελῶς ἀποκλεισμένη τοῦ λογικοῦ ἡ ἐνέργεια, εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὅμως οὐσιωδῶς τεταραγμένη καὶ ἠλαττωμένη, ὥστε ἐξ αἰτίας ταύτης λείπουν τὰ πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς τελείας καὶ παρὰ τοῦ νόμου διατεταγμένης ποινῆς προαπαιτούμενα, τότε καταγινώσκεται μικροτέρα τις παρὰ τὴν ἔννομον ποινήν, καὶ τοῦτο, καθόσον ἡ ἐπιδεκτικὴ καταλογισμοῦ κατάστασις ἔλαβεν ἀποδεδειγμένως μεγαλητέραν ἢ μικροτέραν ἀλλοίωσιν κατὰ τοὺς ὅρους τῶν ἄρθρ. 49 καὶ 50.

§ 194. Τὸ καταλογιστὸν τῆς πράξεως δὲν ἐπιτρέπεται νὰ διακριθῇ κατὰ βαθμούς, διότι ὡς ἀνωτέρω (σελ. 347) εἴρηται, ὅροι τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ εἰσὶ τὸ αὐτοπροαίρετον τῆς βουλήσεως καὶ ἡ συνείδησις τῶν πραττομένων, ἑπομένως ἢ ὑφίστανται οἱ ὅροι

---

[1]) Berner Imputationslehre σελ. 136.—Geib Lehrb. II § 72. σελ. 83.

οὗτοι καὶ τότε ἡ πράξις ἐστὶ καταλογιστέα, ἢ ἐλλείπουσι, ὅτε καὶ τὸ καταλογιστὸν αὐτῆς συνεκλείπει. Λογικῶς σκεπτόμενοι εἶναι ἀδύνατον νὰ δεχθῶμεν ἐν δεδομένῃ τινὶ περιπτώσει τοιαύτην τοῦ προσώπου κατάστασιν ὥστε νὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν τοῦ πράττειν καὶ αὐτεβούλως καὶ καταναγκαστικῶς καὶ μετὰ συνειδήσεως τῶν πραττομένων καὶ ἄνευ συνειδήσεως. Εὐθὺς ἅμα ὁ ἐπὶ τῆς βουλήσεως καταναγκασμὸς εἶναι τοιοῦτος ὥστε καὶ ἐπ' ἐλαχιστον περιορίζει αὐτὴν ἐλλείπει τὸ αὐτοπροαίρετον τῆς ἐνεργείας, ὡς ἐπίσης αἴρεται ἡ συνείδησις τῶν πραττομένων ὅταν τὸ πρόσωπον ἐξ οἱασδήποτε ἀφορμῆς παρακωλύεται ὅπως ἔχῃ πλήρη καὶ τελείαν τὴν ἀντίληψιν τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπακολουθημάτων αὐτῆς [1]).

Τὸ ἀνέφικτον τῆς κατὰ βαθμοὺς διαστολῆς τοῦ καταλογιστοῦ ἀπεπειράθη πρῶτος νὰ διαμφισβητήσῃ ὁ Kleinschrod, ἰσχυρισθεὶς ὅτι ὑπάρχουσι περιπτώσεις καθ' ἃς δὲν αἴρεται μὲν τὸ καταλογιστὸν τῆς πράξεως, εἰσὶν ὅμως τοιαῦται ὥστε δικαιολογοῦσι τὴν ἐλάττωσιν αὐτοῦ [2]). Ἐναντίον τῆς γνώμης ταύτης σφοδρῶς ἀντεπεξῆλθεν ὁ Feuerbach [3]) διὸ καὶ ἐν τῷ Βαυαρικῷ ποιν. νόμῳ τοῦ 1813 δὲν περιελήφθη ἰδιαίτερον ἄρθρον προβλέπον περὶ τῶν τοιούτων καταστάσεων καὶ ὁρίζον ποινὴν ἐλαφροτέραν τῆς

---

[1]) Berner Imputationslehre σελ. 36.—Grundsätze § 72.—Köstlin Revision σελ. 155. — Hälschner System II § 28 σελ. 119. Anmerk. — Strafrecht I § 103 σελ. 224. — Schaper Holtzendorff's Handb. II σελ. 185. F. Brück Zurechnungsfähigkeit § 90 σελ. 149.

[2]) Kleinschrod Systemat. Eutwickelung d. Grundbegriffe d. peinlr. Rechts I § 58. Πρὸς τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Kleinschrod ἀποκλίνουσι καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν μεταγενεστέρων συγγραφέων πολλαχῶς τροποποιήσαντες αὐτήν. Arnold Archiv d. Crim. R. 185 σελ. 239. — Mittermaier αὐτόθ. 1452 σελ. 171.—Ideler Lehrb. d. Cerichtl. Psychologie σελ. 45. —John Entwurf z. einem Strafgesetzb. σελ. 268. — Ernst Friedel in d. Allg. Deutsch. Strafrechtszeitung 1869 σελ.98.—Merkel Holtzendorff's Handb. II σελ. 527.—Geyer αὐτόθ. IV. σελ. 101. — Meyer Strafrecht. σελ. 149. 317.

[3]) Revision d. Grundlegriffe d. Peinl. Rechts I σελ 159. — Lehrb § 97.

συνήθους. Ἡ ἔλλειψις αὕτη οὐδαμῶς παρεκώλυσεν ὅπως ἐν τῇ πρακτικῇ τῶν Βαυαρικῶν δικαστηρίων εἰσαχθῇ τὸ σύστημα τῆς ἐλαττώσεως τῆς νομίμου ποινῆς ἕνεκα τοιαύτης τινὸς καταστάσεως τοῦ προσώπου καθ' ἣν οὐσιωδῶς τεταραγμένη καὶ ἠλαττωμένη ὑπῆρχεν ἡ τοῦ λογικοῦ ἐνέργεια. Ἐν ἀπορίᾳ δὲ εἰδικῆς διατάξεως προσέφυγον εἰς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 106 τοῦ Βαυαρικοῦ νόμου τοῦ 1813 [1]).

Ὑπὸ τὸ κράτος τῆς τοιαύτης νομολογίας συνταχθὲν τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1822 παριέλαβεν εἰδικὴν διάταξιν ἐν ἄρθρ. 86 ὁρίζουσαν τὴν ἐφαρμογὴν ἠπιωτέρας ποινῆς ἕνεκεν ἐλαττώσεως τοῦ καταλογιστοῦ. Ἐκ τούτου παρέλαβε ταύτην τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1827 ἐν ἄρθρῳ 58, τὸ δὲ μεταγενέστερον νομοσχέδιον τοῦ 1831 ἐπανέλαβεν αὐτὴν μετα τινων τροποποιήσεων κατὰ τὸ λεκτικὸν μόνον ἐν ἄρθρῳ 82, ὅπερ αὐτολεξεὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ ἀνευρίσκομεν [2]).

Αἱ αἰτιλογίαι τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1827 δικαιολογοῦσι τὴν διάταξιν ταύτην ὡς χρήσιμον ἵνα ἀπαλλάξῃ τὸν δικαστὴν ἀπὸ τῆς ἀνάγκης ἢ τῆς ἀθωώσεως τοῦ κατηγορουμένου, ἢ τῆς καταδίκης αὐτοῦ εἰς τὴν πλήρη ποινὴν τοῦ νόμου, καθ' ἃς περιπτώσεις ἀποδειχθῇ ὅτι ὑπάρχει ἐλάττωσις τοῦ καταλογιστοῦ τῶν πράξεων, καὶ ἑπομένως ἡ τιμωρία τοῦ ἐνόχου διὰ τῆς νενομι-

---

[1]) Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ 106 τοῦ Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου τοῦ 1813 «ὁ ἔνοχος ἀξιοποίνου πράξεως ἥτις δὲν περιεῖχεν ἅπαντα τὰ ἀπαρτίζοντα τὴν ἔννοιαν αὐτῆς στοιχεῖα ὤφειλε νὰ τιμωρῆται δι' ἐλαφροτέρας τῆς νομίμου ποινῆς». Ἰδίως ἐκ τῆς ἐν τῷ περιθωρίῳ αὐτοῦ περιλήψεως ἐχούσης ἐπὶ λέξεσιν ὡς ἑξῆς : «Ἔλλειψις στοιχείων ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ ἀδικήματος καὶ ἄλλων νομίμων προϋποθέσεων πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζομένης ποινῆς» ὁρμωμένη ἡ νομολογία ἔδωκεν εὐρυτέραν ἔννοιαν εἰς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ.

[2]) Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ποιν. νόμων τῆς Γερμανίας παραπλησίαν διάταξιν περιέχουσιν οἱ ποιν. νόμοι τῆς Βυρτεμβέργης ἄρθρ. 98, τῆς Σαξωνίας ἄρθρ. 64· τοῦ Βάδεν ἄρθρ. 152 καὶ ὁ Βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1861 ἄρθρ. 68.—Ὁ νῦν ἰσχύων Γερμανικὸς ποιν. νόμος ἀπέκρουσεν αὐτήν.

σμένης ποινῆς ἤθελεν ἀντίκεισθαι πρὸς τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ αἴσθημα τῆς ἐπιεικείας [1]).

Ὅσον καὶ ἂν ᾖ εὐπρόσδεκτον τὸ αἴσθημα τῆς ἐπιεικείας βεβαίως δὲν ἰσχύει ὅπως ἀναδείξῃ καὶ θεωρητικῶς ἀναμφισβήτητον τὴν δόξαν περὶ τοῦ ἐφικτοῦ τῆς κατὰ βαθμοὺς διακρίσεως τοῦ καταλογιστοῦ τῶν πράξεων.

Τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 87 ἠδύνατο νὰ δικαιολογήσῃ μόνη ἡ σκέψις ὅτι πολλάκις ὁ ἄνθρωπος πράττει ὑπείκων εἰς ἐπιδράσεις ἐσωτερικὰς ἢ ἐξωτερικὰς αἵτινες παρορμῶσιν αὐτὸν εἰς ἐνέργειαν. Ἕνεκα τῶν τοιούτων ἐπιδράσεων δὲν ἐκλείπει μὲν ἡ ἐλευθερία τῆς βουλήσεως οὐδ' ἡ συνείδησις τῶν πραττομένων, ἑπομένως ὁ καταλογισμὸς τῶν πράξεων ὑφίσταται πλήρης καὶ ἀμείωτος, αἱ ἀφορμαὶ ὅμως ἐξ ὧν ὡρμήθη εἰσὶν ἀποχρῶσαι ὅπως ὑποστηρίξωσι τὴν ἠπιωτέραν αὐτῶν τιμωρίαν ἕνεκα τῆς ἀνωμάλου καταστάσεως ἐν ᾗ διετέλει. Ἀλλ' ὅμως πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἀντιφάσεως ἔδει ἡ σύνταξις τοῦ ἄρθρ. 87 νὰ ᾖ τοιαύτη ὥστε νὰ μὴ θίγῃ τὸ παράπαν τὸ ζήτημα τοῦ καταλογισμοῦ ἀλλὰ νὰ τροποποιῇ μόνον, ὑπαρχουσῶν τῶν ἐν αὐτῷ μνημονευομένων περιπτώσεων, τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιοποίνου τῆς πράξεως.

§ 195. Ἐγκύπτοντες εἰς τὴν ἀνάλυσιν ἑκάστης κατ' ἰδίαν ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρ. 87 παρατηροῦμεν ἐν πρώτοις ὅτι ρητῶς διαγράφονται τὰ ὅρια τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν, διότι προνοεῖ μόνον περὶ τῶν καταστάσεων τῶν εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρ. 86 μνημονευομένων, καθ' ἃς ἐλλείπει τὸ καταλογιστὸν τῶν πραττομένων εἴτε ἕνεκα διαρκοῦς παθήσεως τῶν φρενῶν εἴτε ἕνεκα προσκαίρου διαταράξεως. Καὶ αἱ μὲν διαρκεῖς παθήσεις τῶν φρενῶν δῆλον ἐστὶν ὅτι προέρχονται ἄνευ ὑπαιτιότητος ἀμέσου τοῦ πάσχοντος, ὡς ἡ μανία, ἡ παραφροσύνη, ἡ βλακεία κτλ. Ἀλλ' αἱ πρόσκαιροι ἢ παροδικαὶ ἐνδεχόμενον ἐνίοτε νὰ προκληθῶσιν ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ εἰς τοιαύτην τινὰ κατάστασιν μεταπεσόντος, ὡς ἡ μέθη. Ἐπὶ τοιαύτης ὑπαιτίου συγχύσεως τῶν φρενῶν ἀποκρούει

---

[1]) Motive zum revidirten Entwurfe d. Strafgesetzbuches. 1827 σελ. 45.

τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 87 ὁ ἐκ τοῦ γράμματος αὐτοῦ τούτου τοῦ ἄρθρου ὑποδεικνυόμενος στενὸς καὶ ἀδιάσπαστος σύνδεσμος μετὰ τοῦ ἀμέσως προηγουμένου ἄρθρ. 86, οὗ τὸ εὐάφιον 4 προνοοῦν περὶ τῶν προσκαίρων ψυχικῶν διαταράξεων προϋποθέτει τὸ ἀναίτιον τοῦ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τυγχάνοντος [1]).

Ἵνα ἔχῃ ἐφαρμογὴν τὸ ἄρθρ. 87 ἀπαιτεῖται ὅπως αἱ καταστάσεις, περὶ ὧν προνοεῖ τὸ ἄρθρ. 86, ἐπιφέρωσιν οὐσιώδη διατάραξιν καὶ ἐλάττωσιν τῆς λογικῆς ἐνεργείας, νὰ προσεπιμαρτυρῆται δὲ αὕτη ἀνενδοιάστως ἐκ τῶν περιστάσεων τῶν συνοδευουσῶν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως. Ὅθεν ἐὰν ἐκ τῶν τοιούτων καταστάσεων ἐπέρχεται μὲν ἀνωμαλία τις ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῶν λογικῶν δυνάμεων, ἀλλ' ὅμως οὐχὶ καὶ οὐσιώδης αὐτῶν διατάραξις, δὲν δικαιολογεῖται ἡ ἐλάττωσις τῆς νομίμου ποινῆς.

Ὡς βάσις πρὸς ἐξεύρεσιν τῆς καταγνωστέας ποινῆς λαμβάνεται

---

[1]) Οὕτω λ. χ. ἡ ἐξ ὑπαιτιότητος μέθη ἡ μὴ τελείαν σύγχυσιν τῶν φρενῶν συνεπαγομένη ἀλλ' οὐσιώδη μόνον διατάραξιν, δὲν ἰσχύει ὡς λόγος μετριάσεως τοῦ καταλογιστοῦ τῆς πράξεως ἧς ὁ ἔνοχος ἐπισύρει πλήρη τὴν νόμιμον ποινήν· ὅρ. ἀπόφ. ποιν. Ἀρ. Πάγου 35 τοῦ 1875. Ἐναντίαν γνώμην ὑποστηρίζει ὁ Θ. Μαριολόπουλος ἐν ἐφημερίδι τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Γαλλικῆς νομολογίας τομ. Β' (1882-1883) σελ. 547, δοξάζων ὅτι τὸ ἄρθρον 87 ἐφαρμοστέον ἐστὶ καὶ ἐπὶ τῆς ὑπαιτίου μέθης, τῆς οὐσιώδη μόνον ἐλάττωσιν τῶν λογικῶν δυνάμεων συνεπαγομένης. Ἀλλὰ τὰ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς δόξης ταύτης προτεινόμενα ἐπιχειρήματα δὲν φαίνονται μοι ἀρκοῦντα ὅπως κλονίσωσι τὸ ἐκ τοῦ ῥητοῦ γράμματος τοῦ νόμου προσδιδόμενον κῦρος εἰς τὴν ἐναντίαν γνώμην ἥτις καὶ ἀποχρώντως δικαιολογεῖται. Ὁ ἐν ὑπαιτίῳ τυγχάνων μέθῃ, ἐξ ἧς μόνον οὐσιώδης διατάραξις τῆς λογικῆς λειτουργίας ἐπῆλθε, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐπιείκειαν τοῦ νόμου, ἐφαρμοζομένης τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 87, διότι ἐξ ὑπαιτιότητος αὐτοῦ ἐπῆλθεν ἡ τοιαύτη ἀνώμαλος κατάστασις, ὅθεν φέρει ἀκεραίαν τὴν εὐθύνην τῶν πεπραγμένων. Ὅλως ἄλλοῖα εἶναι ἡ εὐθύνη τοῦ ἐν ἀναιτίῳ μέθῃ τυγχάνοντος, ἐξ ἧς μόνον οὐσιώδης διατάραξις τῆς λογικῆς ἐνεργείας ἐπῆλθεν, ὡς καὶ τοῦ ἐν ὑπαιτίῳ μέθῃ διατελοῦντος ἥτις καθ' ὁλοκληρίαν ἐστέρησεν αὐτὸν τῆς συνειδήσεως τῶν πραττομένων, περὶ οὗ προνοεῖ τὸ ἄρθρ. 90, ὁρίζον ὅτι καταγινώσκεται κατ' αὐτοῦ ἡ ποινὴ ἣν ἐπισύρει ἡ πρᾶξις γενομένη ἐξ ἀμελείας.

ἡ ποινὴ ἣν ἤθελεν ἐπισύρει ὁ ἔνοχος, ὑφισταμένου ἀκεραίου τοῦ καταλογιστοῦ τῆς τελεσθείσης πραξεως, ἡ ποινὴ δὲ αὕτη ἐλαττοῦται κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 49 καὶ 50, τῶν ὁριζόντων τὴν ἐπὶ τῆς ἀποπείρας ἐφαρμοστέαν ποινήν.

Ἐὰν συμπίπτωσι πλείονες λόγοι ἐκ τῶν ἐν ἄρθρ. 86 μνημονευομένων εἰς οὓς ἀναφέρεται τὸ ἄρθρον 87, δὲν ἐπέρχεται δι' ἕκαστον κατ' ἰδίαν ἐλάττωσις τῆς νομίμου ποινῆς, ἀλλ' ἅπαντες συλλήβδην λαμβανόμενοι ἐπιφέρουσι τὴν τροποποίησιν αὐτῆς. Ἐὰν ὅμως ἐκτὸς αὐτῶν συντρέχωσι καὶ ἕτεροι λόγοι συνεπαγόμενοι τὴν ἐλάττωσιν τῆς ποινῆς, τότε ἕνεκα αὐτῶν δὲν ἀποκλείεται ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἄρθρ. 87 ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων καθ' ἃς ὁ νόμος εἰδικῶς προβλέπει περὶ μειώσεως τῆς καταγνωστέας τῷ ἐνόχῳ ποινῆς [1]).

Κωφάλαλοι.

Ἄρθροι 88.

Κατὰ κωφαλάλων διδαγμένων ἀρκετά, ὥστε νὰ ἐννοήσωσι τὸ ἀξιόποινον καὶ τὰς συνεπείας τῶν πράξεών των καταγινώσκονται μόνον αἱ εἰς τὸ ἄρθρ. 84 ὡρισμέναι ποιναὶ καὶ αὗται ὅμως, ἐὰν ὑπάρχουν ἄλλοι λόγοι καθιστῶντες

---

[1]) Οὕτω λ.χ. ἐάν, ὁ κατηγορούμενος ὡς αὐτουργὸς τετελεσμένου ἀδικήματος, κηρυχθῇ ἔνοχος ἀποπείρας μόνον, ἢ συνεργὸς τοῦ ἀδικήματος (ἄρθρ. 71) καὶ συγχρόνως ἀποφανθῇ τὸ δικαστήριον ὅτι ὑπάρχουσιν οἱ ὅροι τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρ. 87 ἡ ἐλάττωσις τῆς ποινῆς γενήσεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς καταγνωστέας ποινῆς τῶν ἄρθρ. 47 καὶ 50. Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 68 σελ. 463. 465.—Ἐξαίρεσιν τοῦ κανόνος ἐπιτρέπεται νὰ δεχθῶμεν, ὡς ἐν τῷ κειμένῳ εἴρηται, ὅταν ὁ νόμος εἰδικῶς προύνόησε περὶ ἐλαττώσεως τῆς ἐπιβλητέας ποινῆς, οἷον ἐπὶ τῆς νεαρᾶς ἡλικίας τῶν διανυόντων τὸ 10 μέχρι τοῦ 14 ἔτους περὶ ὧν ἀπεφάνθη τὸ δικαστήριον ὅτι ἐνήργησαν μετὰ διακρίσεως (ἄρθρ. 84). (Ἐναντίαν γνώμην ὅρ. ἐν Lippmann Lehre v. d. richterlichen Strafänderüngsbefügniss. 1863 σελ. 102). Ἐπὶ τῶν κωφαλάλων (ἄρθρ. 88), ἐπὶ τῆς ἀναιρέσεως (ἄρθρ. 293), ἐπὶ τῶν ἀπρομελετήτων τραυματισμῶν (ἄρθρ. 309) κτλ. Stenglein Strafgesetzb. ἄρθρ. 68.

τοὺς τοιούτους ὀλιγώτερον καταλογισμοῦ ἐπιδεκτικούς, πρέπει νὰ σμικρυνθῶσιν ἐπὶ μᾶλλον, κατὰ τὸ μέτρον τὸ προσδιοριζόμενον εἰς τὸ 87 ἄρθρον.

§ 196. Ἡ ἀκοὴ καὶ ἡ γλῶσσα εἰσὶ δύω ἐκ τῶν κυριωτέρων ὀργάνων τῶν συντελούντων οὐ μόνον πρὸς θεραπείαν τῶν συνήθων ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν αὐτοῦ διάπλασιν, ὅθεν ἡ ἔλλειψις τῶν εἰρημένων ὀργάνων, εἴτε ἐκ γενετῆς εἴτε ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας, ἐπιδρᾷ οὐσιωδῶς ἐπὶ τῶν πνευματικῶν δυνάμεων αὐτοῦ, ἢ ἐντελῶς τὴν ἀνάπτυξιν παρεμποδίζουσα, ἢ περιορίζουσα αὐτὴν εἰς βαθμὸν μὴ ἐπιτρέποντα τῷ ἀνθρώπῳ νὰ ἔχῃ πλήρη τὴν συνείδησιν τῶν πράξεων καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν [1]).

Ἀλλ' ὅμως καὶ τῶν τοιούτων ἐκ γενετῆς ἢ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας κωφαλάλων [2]) ἡ διάνοια εἶναι ἐπιδεκτικὴ ἀναπτύξεως ὡς καὶ παρὰ τοῖς λοιποῖς τῶν ἀνθρώπων, ἡ δὲ ἐπιστήμη ἐξεῦρε τὰ μέσα ὅπως ἄρῃ τὰ ἐκ τῆς ὀργανικῆς παθήσεως εἰς τὴν ἠθικὴν αὐτῶν μόρφωσιν ἐπιπροσθοῦντα κωλύματα, καὶ δι' αὐτῶν ἐπιτυγχάνει νὰ προαγάγῃ αὐτοὺς εἰς βαθμὸν διανοητικῆς ἀναπτύξεως ἀρκούσης ὅπως ἔχωσι τὴν συνείδησιν τῶν πράξεων αὐτῶν. Ὅθεν περὶ τῶν τυχόντων τῆς προσηκούσης διδασκαλίας κωφαλάλων δὲν δύναταί τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἐστὶν ἀποκλειστέον ἐν γένει τὸ καταλογιστὸν τῶν πράξεων αὐτῶν, ἰδίως μάλιστα ὅταν ὦσι τοιαῦται ὥστε εὐκόλως δύνανται νὰ ἔχωσι τὴν συνείδησιν αὐτῶν καὶ

---

[1]) Bernre Imputationslehre σελ. 108. —Chauveau-Hélie Code pénal n. 776.—Schwarze Commentar ἄρθρ. 58 σελ. 249. — F. Bruck Zurechungsfähigkeit § 64 σελ. 102.

[2]) Εἰς τὴν τάξιν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος κωφαλάλων δὲν ὑπάγονται ὅσοι ἐν προβεβηκυίᾳ ἡλικίᾳ ἐστερήθησαν τῆς ἀκοῆς ἢ τῆς χρήσεως τῆς γλώσσης, ἀλλ' ὡς κωφαλάλους ἐκλαμβάνει ὁ νόμος τοὺς ἐκ γενετῆς ἕνεκα ὀργανικῆς τινος παθήσεως ἐστερημένους τῆς ἀκοῆς καὶ ἕνεκα ταύτης μὴ δυνηθέντας νὰ ὁμιλῶσι, διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ ἡ πολιτικὴ ἡμῶν δικονομία διακρίνει ἐν ἄρθρῳ 341, τοὺς κωφούς, καὶ τοὺς ἀλάλους, μάρτυρας ἀπὸ τοὺς κωφαλάλους.

ἀπταίστως νὰ κρίνωσι περὶ τῶν ἐπακουλουθούντων ἀποτελεσμάτων.

Ἔνιοι ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων νόμων [1]) καθιέρωσαν τὴν διάκρισιν μεταξὺ τῶν δεδιδαγμένων καὶ μὴ τοιούτων κωφαλάλων. Ἐπὶ τῆς διακρίσεως ταύτης στηριζόμενος καὶ ὁ ἡμέτερος νόμος πραγματεύεται ἐν ἄρθρῳ 88 περὶ τῶν δεδιδαγμένων κωφαλάλων, ἐξομοιῶν αὐτοὺς πρὸς τοὺς παῖδας, τοὺς διανύοντας τὴν μεταξὺ τοῦ 10 καὶ 14 ἔτους ἡλικίαν καὶ ἐνεργήσαντας μετὰ διακρίσεως, ὁρίζει δὲ ὅτι τιμωροῦνται δι' ἠπιωτέρας τῆς νομίμου ποινῆς, ἐφαρμόζων ἐπ' αὐτῶν τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 84, ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι ἠδύναντο νὰ ἐννοήσωσι τὸ ἀξιόποινον καὶ τὰ ἐπακόλουθα τῶν πράξεων αὐτῶν. Τοὺς τοιούτους δὲν νομίζει τιμωρητέους διὰ τῆς πλήρους ποινῆς, ἣν συνεπάγεται τὸ ὑπ' αὐτῶν πραχθὲν ἀδίκημα, διότι, ἡ ὀψιαίτερον καὶ διὰ τεχνικῶν μέσων ἐκπαίδευσις, δύναται μὲν ν' ἀναπτύξῃ τὴν τοῦ λογικοῦ λειτουργίαν, δὲν δύναται ὅμως πάντοτε νὰ δώσῃ τοσαύτην ἔντασιν, ὥστε νὰ δεσπόζῃ ἐν πάσῃ περιπτώσει τῶν ἀκαθέκτων ὁρμῶν ὑφ' ὧν ἐνίοτε κατέχονται, ἢ νὰ διακρίνῃ ἐπακριβῶς τὴν φύσιν καὶ τὰ ἐπακολουθήματα τῶν πραξεων.

Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται καὶ ἡ τελευταία περίοδος τοῦ 88 ἄρθρου, καθ' ἣν καὶ αἱ ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 84 ταχθεῖσαι ποιναὶ ἐλαττοῦνται ἔτι μᾶλλον κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 87, ἐὰν ὑπάρχωσι λόγοι καθιστῶντες αὐτοὺς ὀλιγώτερον ἐπιδεκτικοὺς καταλογισμοῦ.

Περὶ τῶν μὴ δεδιδαγμένων κωφαλάλων δὲν γίνεται ἰδιαιτέρως μνεία ἐν τῷ νόμῳ, καθόσον οἱ τοιοῦτοι ὑπάγονται εἰς τὴν γενικὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 86, τὴν ἀποκλείουσαν τὸ καταλογιστὸν τῶν πράξεων τῶν ἐνεργηθεισῶν ὑπὸ προσώπων μὴ ἐχόντων ἐλευθέραν τὴν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ.

---

1) Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ. 129 § 5. — Σαξωνικοῦ ἄρθρ. 67. — Ἀννοβέρου ἄρθρ. 83. — Βαδικοῦ ἄρθρ. 77 καὶ 150. Ὁ γαλλικὸς ποινικὸς νόμος δὲν περιέχει εἰδικήν τινα περὶ κωφαλάλων διάταξιν. Οἱ νεώτεροι ποινικοὶ νόμοι ὡς προϋπόθεσιν τοῦ καταλογιστοῦ τῶν πράξεων τῶν κωφαλάλων δέχονται τὴν μετὰ διακρίσεως ἐνέργειαν· ὅρ. Γερμανικοῦ ποινικοῦ νόμου ἄρθρ. 58. — Βελγικοῦ ἄρθρ. 76.

Ἐκουσία ἢ ὑπαίτιος σύγχυσις τῶν αἰσθήσεων ἢ τοῦ νοός.

Ἄρθρον 89.

Ὅστις εἰς κατάστασιν ἐπιδεκτικὴν καταλογισμοῦ ἀπεφάσισεν ἀξιόποινον πρᾶξιν, καί, πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς, μετέστησεν ἑαυτὸν εἰς κατάστασιν συγχύσεως τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ νοὸς διὰ πότου ἢ ἄλλων μέσων, τιμωρεῖται μὲ ποινὴν πλήρη μέν, ἐὰν ἡ εἰς ταύτην τὴν κατάστασιν πραγματικῶς ἐκτελεσθεῖσα πρᾶξις ἦναι ἡ μελετηθεῖσα, ἠλαττωμένην δέ, ἐὰν ἦναι ἄλλη παρὰ ταύτην.

Ἄρθρον 90.

Ὅστις ἐξετέλεσεν ἀξιόποινόν τινα πρᾶξιν εἰς ἐλλιπῆ λογικῆς ἐνεργείας κατάστασιν, ἀποκλείουσαν μὲν κατὰ τὸ ἄρθρ. 86 ἀριθμ. 4 πάντα καταλογισμόν, προξενημένην ὅμως ὑπαιτίως, τιμωρεῖται, κατὰ τὴν ἀναλογίαν καὶ τὸν βαθμὸν τῆς ἐνοχῆς, μὲ ἐκείνην τὴν ποινήν, τὴν ὁποίαν ἤθελεν ἐπισύρει εἰς ἑαυτὴν ἡ πρᾶξις αὕτη, γινομένη ἐξ ἀμελείας.

§ 197. Τῆς ἀναιτίου συγχύσεως τῶν αἰσθήσεων ἢ τοῦ νοὸς περὶ ἧς ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος (§ 189 σελ.363) οὐσιωδῶς διαφέρει ἡ ἐκουσία ἢ ἡ ὑπαίτιος σύγχυσις, διότι ἐντελῶς παραλλασσουσιν οἱ ὅροι τῆς τε ἐκτιμήσεως τοῦ ἀξιοποίνου τῆς πράξεως, καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου.

Συμβαίνει δὲ αὕτη ἐν ταῖς ἑξῆς περιπτώσεσιν:

1) Ὅταν μεθίσταταί τις ἑκὼν εἰς κατάστασιν συγχύσεως τῶν αἰσθήσεων ἢ τοῦ νοὸς πρὸς ἐκτέλεσιν κολασίμου πράξεως, ἣν ἐν ὁμαλῇ εὑρισκόμενος καταστάσει ἐμελέτησε καὶ ἀπεφασισεν. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὑφίσταται ἡ καλουμένη actio libera in caussa v. actio ad libertatem relata [1]).

---

1) Schwarze Gerichtssaal 1881 σελ. 446. — Geyer Grundriss d. Vorlesungen § 28.

2) Ὅταν, μὴ προϋπάρχοντος σκοποῦ ἐγκληματικοῦ, ὑποπίπτῃ τις ἑκὼν ἢ ἐξ ἀμελείας εἰς κατάστασιν ἀνεπίδεκτον καταλογισμοῦ, καὶ ἐν τοιαύτῃ τυγχάνων καταστάσει γίνεται ἔνοχος κολασίμου πράξεως.

Ἐν τῇ πρώτῃ τῶν εἰρημένων περιπτώσεων περὶ ἧς πραγματεύεται τὸ ἄρθρ. 89 [1]) καὶ ἥτις συνήθως συμβαίνει ἐπὶ τῆς μέθης, ἣν ἑκουσίως προκαλεῖ ὁ ἀποφασίσας τὴν ἐκτέλεσιν ἀξιοποίνου πράξεως, ἐγεννήθη τὸ ζήτημα ἂν καταλογίζηται ὡς ἐκ δολίας προαιρέσεως τελεσθεῖσα καὶ τιμωρῆται ὡς τοιαύτη ἡ πρᾶξις, ἣν ἐν ἐπιδεκτικῇ καταλογισμοῦ καταστάσει ἀπεφάσισέ τις, ἐξετέλεσε δὲ ὑπὸ μέθης κατεχόμενος συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ.

Καὶ ὅταν μὲν ἡ μέθη δὲν εἶναι τελεία, καταστρέφουσα καθ' ὁλοκληρίαν τὴν συνείδησιν τῶν πραττομένων, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ὁ ἐν αὐτῇ διατελῶν ἐκλαμβάνεται ὡς ἐκ δολίας προαιρέσεως ἐκτελέσας τὴν πρᾶξιν, ἣν νήφων ἀπεφάσισε, καὶ τιμωρεῖται κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 89, ἀμφισβητεῖται ὅμως ἂν εἰς τὴν αὐτὴν ὑπάγεται κατηγορίαν καὶ ὁ ὑπὸ τελείας καταληφθεὶς μέθης.

Ἐπὶ τελείας μέθης, ἐὰν τὸ ἀδίκημα συνίσταται εἰς παράλειψιν ὀφειλομένης ἐνεργείας ἐπελθοῦσαν διότι ἐπίτηδες περιέστη τις εἰς

---

[1]) Ἡ ἀρχικὴ πηγὴ τοῦ ἄρθρ. 89 ὡς καὶ τοῦ ἀμέσως ἑπομένου ἄρθρ. 90 ἐστὶ τὸ 40 ἄρθρ. καὶ ἡ § 9 τοῦ 121 ἄρθρ. τοῦ Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου τοῦ 1813. Κατὰ τὸ 40 ἄρθρον ἐκ δολίας προαιρέσεως ἀδικοπραγήσας καὶ ὡς τοιοῦτος τιμωρητέος ἐχαρακτηρίζετο, ὅστις ἀποφασίσας τὴν ἐκτέλεσιν κολασίμου πράξεως, πρὸς ἐπιχείρησιν αὐτῆς μετέστησεν ἑαυτὸν εἰς κατάστασιν συγχύσεως τοῦ νοὸς διὰ πότου ἢ ἄλλων μέσων. Κατὰ δὲ τὴν § 9 τοῦ 121 ἄρθρου ἐξελαμβάνετο μὴ ἀξιόποινος ἡ πρᾶξις, ἥτις ἀπεφασίσθη καὶ ἐξετελέσθη ἐν καταστάσει ἀναιτίου συγχύσεως τῶν αἰσθήσεων ἢ τοῦ νοός, καθ' ἣν ὁ πράττων δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τὴν συνείδησιν αὐτῆς καὶ τοῦ ἀξιοποίνου. Ὅθεν, ὅταν ἡ σύγχυσις τῶν αἰσθήσεων ἢ τοῦ νοὸς προήρχετο ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ ἐνόχου τὸ πραχθὲν ἀδίκημα ὡς ἐξ ἀμελείας προελθὸν ἐτιμωρεῖτο κατὰ τὰς περὶ τῶν ἐξ ἀμελείας πραχθέντων ἀδικημάτων διατάξεις τοῦ νόμου. Αἱ τῶν εἰρημένων ἄρθρ. διατάξεις τροποποιηθεῖσαι ἐν μέρει περιελήφθησαν ἐν τοῖς μεταγενεστέροις νομοσχεδίοις τοῦ 1822 (ἄρθρ. 78), τοῦ 1827 (ἄρθρ. 60. 61) καὶ τοῦ 1831 (ἄρθρ. 84 καὶ 85).

ἀδυναμίαν πρὸς ἐπιχείρησιν τῆς ἐπιβεβλημένης αὐτῷ ἐνεργείας [1]), ἀναμφιβόλως ἡ παράλειψίς ἐστι καταλογιστέα εἰς τὴν δολίαν προαίρεσιν τοῦ ὑπαιτίου, διότι τὸ ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα εἶναι τὸ ἄμεσον καὶ ἀναπόδραστον ἐπακολούθημα τῆς ἀποφάσεως αὐτοῦ πρὸς τελεσιουργίαν τοῦ ἀδικήματος. Περὶ τῆς περιπτώσεως αὐτῆς δὲν ὑπάρχει ἐναντιοφωνία, ἀλλ' ἡ ἀμφισβήτησις ἄρχεται κυρίως ὅταν ὁ ὑπὸ τελείας μέθης καταληφθεὶς ἐπιχειρῇ θετικὴν ἐνέργειαν πρὸς παραγωγὴν ἀδικοπραγήματος.

Οἱ ἐμμένοντες εἰς τὴν ἀρχὴν ὅτι ἡ τελεία μέθη ἀποκλείει ἐνγένει τὸν καταλογισμόν, πρεσβεύουσιν ὅτι καὶ ὁπόταν ἡ μέθη προεκλήθη ἐπὶ σκοπῷ ἐκτελέσεως προαποφασισθέντος ἀδικήματος, τὸ ἀδίκημα δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ καταλογισθῇ εἰς τὴν δολίαν προαίρεσιν, διότι ἡ ἐπελθοῦσα μέθη ἀφαιρεῖ τὴν συνείδησιν τῶν πραττομένων καὶ διακόπτει πάντα σύνδεσμον τῆς ἀλληλουχίας τῶν διαλογισμῶν καὶ προθέσεων τοῦ ὑπ' αὐτῆς καταληφθέντος μετὰ τῶν πράξεων αὐτοῦ. Διὸ κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν περιπίπτομεν εἰς ἀντίφασιν ὅλως ἀδικαιολόγητον, ἀφ' ἑνὸς μὲν δεχόμενοι τὸν κατηγορούμενον διατελοῦντα ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐνεργοῦντα πρὸς πραγμάτωσιν ἀποφάσεων, ἃς ἐν ἐπιδεκτικῇ καταλογισμοῦ καταστάσει συνέλαβε. Τὴν ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τελεσθεῖσαν κολάσιμον πρᾶξιν φρονοῦσι καταλογιστέαν ὡς ἐξ ἀμελείας προελθοῦσαν [2]).

Ὀρθοτέρα ὅμως εἶναι ἡ κρατοῦσα γνώμη, καθ' ἣν τιμωρεῖται ὡς ἐκ δολίας προαιρέσεως προελθὸν τὸ ἀδίκημα, ὅπερ νήφων τις ἐμελέτησε καὶ ἀπεφάσισεν, ἐξετέλεσε δὲ ἀφοῦ ἑκουσίως μετέστησεν

---

[1]) Ἐὰν λ. χ. φύλαξ τις σιδηροδρομικῆς γραμμῆς περιπέσῃ ἐπίτηδες εἰς μέθην ὅπως κατασταθῇ ἀνίκανος νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τὸν ὡρισμένον χρόνον τὴν σύζευξιν τῶν σιδηρῶν ῥάβδων καὶ ἐκ τούτου ἐπῆλθε σύγκρουσις ἁμαξοστοιχιῶν ἐπενεγκοῦσα τὸν θάνατον ἢ τὸν τραυματισμὸν προσώπων.

[2]) Köstlin System § 52 σελ. 144. — Hälschner System I § 27. — Strafrecht I § 97. σελ. 210 ἑπομ. σελ. 115. — v. Savigny ἐν Beseler Commentar I σελ. 181.—Ὅρ. καὶ Luden Handbuch I σελ. 285, ὅστις ἀποκρούει πάντα καταλογισμὸν τῆς πράξεως.

ἑαυτὸν εἰς τελείαν μέθην. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ μεθύσας καθιστᾷ ἑαυτὸν ὄργανον τῆς ὁλίας αὐτοῦ προαιρέσεως, ἧς τὴν πραγμάτωσιν ἐπιλαμβάνεται δι' ἑαυτοῦ ὡς μέσου. Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἀδικήματος δὲν ἔχει τὴν συνείδησιν τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἀναποφεύκτων ἀποτελεσμάτων, ἀλλ' ἐντεῦθεν δὲν ἕπεται ὅτι τὸ καταλογιστὸν τῆς πράξεως ἀλλοιοῦται. Ὡς παρατηρεῖ ὁ Berner [1]), ὁ ἄνθρωπος ἔστιν ὅτε τοσοῦτον ἰσχυρῶς δεσπόζεται ὑπό τινος ἰδέας ἢ ἀποφάσεως, ὥστε καὶ μεταπίπτων εἰς τελείαν τῶν νοητικῶν δυνάμεων ἐξασθένησιν δυνατὸν νὰ τηρήσῃ τὴν ἐκ ταύτης ἐντύπωσιν καὶ αὐτομάτως πως συμφώνως πρὸς αὐτὴν νὰ ἐνεργήσῃ.

Ἴσως ἐνιστάμενός τις ἰσχυρισθῇ ὅτι ἐνδεχόμενον ὁ ὑπαίτιος νήφων νὰ μὴ προβῇ εἰς τελεσιουργίαν τοῦ ἀποφασισθέντος ἀδικήματος καί, εἴτε ἐκ μεταμελείας, εἴτε δι' οἱονδήποτε ἄλλον λόγον νὰ παραιτηθῇ τῆς ἐκτελέσεως, ἀλλ' ἡ ἀντίρρησις αὕτη, ἡ ἐπὶ ἐνδεχομένων πιθανοτήτων καὶ εἰκασιῶν στηριζομένη, δὲν ἀρκεῖ ὅπως ἀπαλλαχῇ τὸν ὑπαίτιον τῆς εὐθύνης πράξεως καταλογιστέας, καὶ δὴ εἰς τὴν ὁλίαν αὐτοῦ προαίρεσιν, ἀφοῦ μάλιστα πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος ἐξελέξατο τοιόνδε τινὰ τρόπον ὥστε μείζων νὰ ὑπάρχῃ ἡ προσδοκία τῆς ἐπιτυχίας καὶ συγχρόνως ἡ πιθανότης τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς καταγνωστέας ποινῆς.

Τὸ καταλογιστὸν τῆς πράξεως κρίνεται οὐχὶ ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐνεργείας, ἀλλ' ἐκ τῆς καταστάσεως τοῦ προσώπου κατὰ τὸ χρονικὸν σημεῖον καθ' ὃ ἐμπράκτως ἐξεδήλωσε τὴν ἀπόφασιν ὅπως δι' οἱασδήποτε ἐπιδράσεως εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον προκαλέσῃ τὴν ἐμφάνισιν τῶν γεγονότων ἅτινα ὡς παραγωγὸς αἰτία τοῦ ἀδικήματος ὡς αἰτιατοῦ παρίστανται. Διό, ὅπως ὁ ἐμπρηστὴς ὅστις ἀφοῦ ἀνῆψε πῦρ εἴς τινα κατοικίαν ἀπεμακρύνθη ἐκ τοῦ τόπου τῆς ἐκτελέσεως καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ γνῶσιν τοῦ ἐπακολουθήσαντος ἐμπρησμοῦ αὐτῆς, ὅπως ὁ παρατιθέμενος ὑπὸ Ληλητήριον πρὸς πόσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης τινὸς ἐνδεχόμενον νὰ καθεύδῃ

---

[1]) Theilnahme σελ. 158.

ἐν βαθυτάτῳ ὕπνῳ καθ' ἣν στιγμὴν ὁ λαμβάνων αὐτὸ ἀποθνήσκει. ἀλλ' ὅμως ἀμφότεροι δὲν ἀπαλλάσσονται τῆς εὐθύνης τῶν πεπραγμένων διὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ ἐπιγενομένου ἀποτελέσματος, οὕτω καὶ ὁ μεθιστάμενος εἰς κατάστασιν μέθης πρὸς διάπραξιν ἀδικήματος ὅπερ νήφων ἐμελέτησε καὶ ἀπεφάσισε δὲν διαφεύγει τὸν καταλογισμὸν τῆς πράξεως, διότι ἡ πρὸς παραγωγὴν αὐτῆς ἐνέργεια ἐγένετο καθ' ἣν χρόνου στιγμὴν εἶχε πλήρη τοῦ λογικοῦ τὴν λειτουργίαν. Ἐν τῇ παραγωγικῇ τοῦ ἀδικήματος ἐνεργείᾳ περιλαμβάνεται καὶ ἡ εἰς κατάστασιν μέθης μετάστασις, δι' ἧς τὴν πραγμάτωσιν τοῦ ἀδικήματος ἐπεδίωξε [1]).

Κατὰ τὸ κείμενον τοῦ ἄρθρ. 89 ἐνδεχόμενον νὰ γεννηθῇ ἀμφιβολία ὁποτέραν τῶν δύω εἰρημένων θεωριῶν ἀπεδέξατο ὁ ἡμέτερος νόμος, διότι μνημονεύων τὴν κατάστασιν τῆς συγχύσεως τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ νοός, δὲν ὁρίζει εἰδικώτερον τὸν βαθμὸν αὐτῆς, ὡς ἐν ἄρθρ. 86 § 4 καὶ ἐν ἄρθρ. 90 ἔνθα χαρακτηρίζει αὐτὴν διὰ τῶν λέξεων «*καθ' ἣν δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσι τὴν συνείδησιν τῶν πράξεών των, ἢ τοῦ ἀξιοποίνου αὐτῶν*».

Ἐκ τούτου συμπεραίνων τις ἠδύνατο ἴσως νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ ἄρθρ. 89 δὲν προϋποτίθησι τὴν κατάστασιν τῆς ἐντελοῦς συγχύσεως τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ νοός, καὶ ὅτι ὅταν ὑπάρχῃ τοιαύτη ἐφαρμοστέα ἐστὶν ἡ γενικὴ διάταξις τοῦ ἄρθρ 86. Ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ ἐν ἄρθρῳ 86 ὁρίζεται εἰδικώτερον ἡ κατάστασις τῆς συγχύσεως τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ νοός, καὶ ὡς ἀναγκαῖος ὅρος, ὅπως ἐπιφέρῃ τὸ ἀκαταλόγιστον, προτάσσεται τὸ *ἀναίτιον* τῆς ὑπάρξεως, ἐν δὲ τῷ ἄρθρῳ 89 τοὐναντίον προϋποτίθεται ἡ ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ ἀδικήσαντος ὕπαρξις αὐτῆς, διὰ τοῦτο δύναταί τις ἀνενδοιάστως νὰ δεχθῇ ὅτι ὁ ἡμέτερος νομοθέτης πρὸς τὴν ἐπικρατεστέραν συντασσόμενος γνώμην ἀφῆκεν ἀόριστον τὸν βαθμὸν τῆς συγχύσεως τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ νοὸς ἵνα περιληπτικώτερον κα-

---

[2]) Berner Theilnahme σελ 157. — Mittermaier Archiv d. Crim. R. XII (1832) σελ. 37 – Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 67 σελ. 431.—Geib Lehrb. § 72 σελ. 77. — Geyer Holtzendorff's Handb. IV σελ. 106. — Liszt Lehrb. § 35 σελ. 163.

νονίσῃ τὸ τῆς ἐφαρμοστέας ποινῆς μέγεθος διὰ τῆς αὐτῆς διατάξεως κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, ἤτοι τῆς τελείας καὶ τῆς μὴ τελείας συγχύσεως τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ νοὸς τῆς ἑκουσίως προελθούσης.

§ 198. Τὴν καταγνωστέαν ποινὴν διαγράφει ὁ νόμος ὁρίζων ὅτι ἐπιβάλλεται μὲν ἀκεραία ἡ ποινὴ τοῦ τελεσθέντος ἀδικήματος, ἐὰν εἶναι αὐτὸ τὸ μελετηθέν, τοὐναντίον δὲ ἐὰν ἐξετελέσθη ἄλλη τις πρᾶξις διαφέρουσα τῆς μελετηθείσης, τιμωρεῖται ὁ ἔνοχος *δι' ἠλαττωμένης ποινῆς* [1]).

Ἐκ τῆς τοιᾶσδε τοῦ νόμου διατάξεως περὶ τιμωρίας δι' ἠλαττωμένης ποινῆς, τῆς ἄλλης πράξεως τῆς μὴ μελετηθείσης καὶ ἀποφασισθείσης δίδεται ἀφορμὴ ἀμέσως εἰς τὸ ἐρώτημα ἂν ἡ ἐπιβλητέα ἠλαττωμένη ποινὴ ἔσεται ἡ τοῦ μελετηθέντος καὶ ἀποφασισθέντος ἀλλὰ μὴ ἐκτελεσθέντος ἀδικήματος ἢ ἡ τοῦ συμβάντος.

Πρὸς ἐξεύρεσιν τῆς καταγνωστέας ποινῆς δέον κατ' ἀνάγκην ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν ποινὴν ἣν ἐπισύρει τὸ συμβὰν ἀδίκημα διότι ἀδύνατον νὰ ὁρίσωμεν ἐπακριβῶς καὶ μετὰ βεβαιότητος τὴν ποινὴν τοῦ μελετηθέντος ἀλλὰ μὴ ἐκτελεσθέντος, καὶ νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἐλάττωσιν αὐτῆς ἀφοῦ στερούμεθα τοῦ ἑτέρου ἐκ τῶν παραγόντων τῶν ἀπαραιτήτων πρὸς καθορισμὸν τοῦ εἴδους καὶ μέτρου τῆς ποινῆς πάσης ἐν γένει κολασίμου πράξεως, ἤτοι τῆς ἐν

---

1) Τὸ γερμανικὸν κείμενον τοῦ ἄρθρ. 89 δὲν λέγει μὲ ἠ λ α τ τ ω μ έ ν η ν π ο ι ν ή ν ἀλλ' ὁρίζει ὅτι ἡ τελεσθεῖσα ἄλλη πρᾶξις δέον νὰ καταλογισθῇ τῷ ὑπαιτίῳ «ε ἰ ς ἐ λ ά σ σ ο ν α β α θ μ ὸ ν» (im Geminderten grade zugerechnet). Ἀλλ' ἐκ τοῦ μείζονος ἢ ἐλάσσονος βαθμοῦ τοῦ καταλογισμοῦ δὲν ἐξάγεται, οὔτε τὸ εἶδος, οὔτε τὸ μέτρον τῆς καταγνωστέας ποινῆς, ὅταν ἡ ρητῶς δὲν ὁρίζεται αὕτη οὔτε παρέχει ὁ νόμος τοὺς ὅρους τοὺς χρησίμους πρὸς ἐξεύρεσιν αὐτῆς· ὡς λ. χ. ἐν ἄρθρ. 84. 87. 90.—Τοῦτο φαίνεται συνιδόντες οἱ ἐκ τοῦ γερμανικοῦ μεταφρασταὶ ἐποιήσαντο χρῆσιν τῶν λέξεων «μ ὲ ἠ λ α τ τ ω μ έ ν η ν π ο ι ν ὴ ν» αἵτινες περιελήφθησαν ἐν τῷ ἑλληνικῷ κειμένῳ, ὅπερ μόνον κατὰ τὸ διάταγμα τῆς 24 Ἰουλίου (5 Αὐγούστου) 1835 ἔχει ἰσχὺν νόμου, καὶ οὕτω ἀπαλλάττει μὲν τῆς ματαιοπονίας πρὸς ἔρευναν τῆς ἐννοίας τῶν λέξεων τοῦ γερμανικοῦ κειμένου, οὐδόλως ὅμως αἴρει καὶ πᾶσαν περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου ἀμφιβολίαν.

τῷ ἐξωτερικῷ κόσμῳ κατ' ἀντικείμενον παραστάσεως τοῦ ἀδικήματος, καὶ ἐπομένως τυγχάνομεν ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ μέχρι τίνος σημείου ἤθελε προβῇ ἡ ἐνέργεια τοῦ ἀποφασίσαντος τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος καὶ τίνα τὰ ἐκ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ ἀποτελέσματα.

Λαμβάνων λοιπὸν ὁ δικαστὴς ὡς ἀφετηρίαν τὴν ποινὴν τοῦ συμβάντος ἀδικήματος καὶ ὁδηγούμενος ἐκ τῆς συνδρομῆς τῶν συνοδευουσῶν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως περιστάσεων δυνατὸν νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐλάττωσιν αὐτῆς, ἐὰν ᾖ δεκτικὴ ἐλαττώσεως, καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ ἐλαχίστου ὅρου, οὐδέποτε ὅμως ἐπιτρέπεται νὰ μεταβάλῃ τὸ εἶδος αὐτῆς [1]).

§ 199. Ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν εἰρημένων περιπτώσεων, περὶ ἧς πραγματεύεται τὸ ἄρθρ. 90, δὲν ὑπάρχει ἀμφισβήτησις περὶ τῆς καταγνωστέας ποινῆς, διότι τὸ ἄρθρον τοῦτο ὑπόθεσιν ἔχει τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν, καίπερ δυνάμενός τις νὰ προΐδῃ ὅτι ἐνδέχεται μεταπίπτων εἰς σύγχυσιν τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ νοὸς νὰ γίνῃ ἔνοχος ἀξιοποίνου πράξεως, δὲν προσεπάθησε ν' ἀποφύγῃ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, ὅθεν δικαίως ἐκλαμβάνεται ἔνοχος ἀξιοποίνου παραλείψεως, καὶ τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς ἣν ἡ πρᾶξις ἐπισύρει γενομένη ἐξ ἀμελείας [2]).

Ἡ ποινὴ τῶν ἐξ ἀμελείας ἐγκλημάτων δὲν διαγράφεται ἐν τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ διὰ γενικοῦ τινος ὅρου. Ἐν ἄρθρ. 44, ἔνθα γίνεται περὶ αὐτῆς λόγος, ῥητῶς ὁρίζεται ὅτι τὸ εἶδος καὶ μέτρον αὐτῆς δέον ν' ἀναζητηθῇ ἐν ταῖς καθέκαστα διατάξεσι τοῦ εἰδικοῦ μέρους. Ἡ παράλειψις τοιούτου τινὸς γενικοῦ ὅρου δὲν προῆλθεν ἐκ

---

[1]) Τ. Ε. Ἡλιοπούλου διατριβὴ ἐν δικαστικῇ ἐφημερίδι ἡ «Θέμις» 31 Μαρτίου 1891.—Ἐναντίαν γνώμην ἐν μελέτῃ Στ. Βάλβη. Περὶ τοῦ καταλογισμοῦ τῆς πράξεως τῆς ἐλευθέρας ἐν τῇ αἰτίᾳ Ἀθήνησι 1890.

[2]) Οὕτω λ. χ. διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀμελείας τιμωρητέα ἐστὶν ἡ μήτηρ ἡ γινώσκουσα ὅτι βαθέως ὑπνώττει καὶ ὅμως προσλαμβάνουσα ἐν τῇ κλίνῃ αὐτῆς τὸ νεογνὸν βρέφος ὅπερ ἐξ ἀσφυξίας ἀποθνήσκει καταπιεσθὲν ὑπ' αὐτῆς.—Hufnagel Commentar. ἄρθρον 97, σελ. 210.—Mittermaier Archiv d. Crim. R. XII (1832) σελ. 32.—Hälschner System I. σελ. 115. —Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 67 σελ. 430.—Geib Lehrb. § 42 σελ. 75.

παραδρομῆς τοῦ νομοθέτου, ἀλλὰ διότι πλεῖσται ὅσαι ἐγκληματικαὶ πράξεις, ὡς ἡ ἐσχάτη προδοσία, ἡ ἐξύβρισις τοῦ βασιλέως, ἡ ἀντίστασις, ἡ δωροδοκία, ἡ ἀπάτη, ἡ ψευδορκία, ἡ κλοπή, ἡ συκοφαντία κτλ. ἀδύνατον νὰ ὑποτεθῶσιν ἐξ ἀμελείας πραχθεῖσαι [1]).

Ἐκ τῶν εἰρημένων συμπεραίνοντες δέον νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὅταν ὁ νόμος ἐν τῷ εἰδικῷ μέρει δὲν προβλέπῃ περὶ τῆς τιμωρίας πράξεως ἐξ ἀμελειας γενομένης, οὐδὲ ποινὴν ἰδίαν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν διαγραφῇ, ὁ ἐν καταστάσει ὑπαιτίου συγχύσεως τῶν φρενῶν ἐκτελέσας αὐτὴν μένει ἀτιμώρητος [2]).

Τὸ ζήτημα περὶ τῆς ὑπάρξεως τοιαύτης τινὸς ὑπαιτίως προξενηθείσης καταστάσεως ἀποτελεῖ ζήτημα καθαρῶς πραγματικόν, οὗ ἡ λύσις ἤρτηται ἐκ τῆς ἐρεύνης τῶν διαφόρων περιστάσεων τῶν προστυγχανουσῶν κατὰ τὴν τέλεσιν ἀξιοποίνου τινὸς πράξεως [3]).

Ἄγνοια τοῦ νόμου.

Ἄρθρον 91.

Μόνη τοῦ νόμου ἡ ἄγνοια δὲν ἀρκεῖ ν' ἀποκλείσῃ τὸν καταλογισμόν.

§ 200. Ἡ ἐπίσημος δημοσίευσις τῶν νόμων οὐ μόνον ἀποτελεῖ οὐσιῶδες στοιχεῖον τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, διότι δι' αὐτῆς προσκτῶνται ὑποχρεωτικὴν δύναμιν, ἀλλὰ χρησιμεύει συγχρόνως ὡς μέσον τῆς γνωστοποιήσεως αὐτῶν εἰς τοὺς πολίτας. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας

---

[1]) Motive z. Entwurfe d. Strafgesetzbuches 1831 σελ. 72.

[2]) Ν. Καρατζᾶ Δικαστ. πρακτικὴ ἐπὶ τοῦ ποιν. νόμου σελ. 110.

[3]) Οὕτω λ. χ. ἡ μέθη λογίζεται ὡς ὑπαιτίως προελθοῦσα, ὅταν γινώσκων τις ὅτι ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ὀξύχολος καὶ φίλερις καθίσταται, ὑπερβαίνει ὅμως τὸ σύνηθες μέτρον τῆς οἰνοποσίας. Ἐπίσης ἡ ἐν καταστάσει ὑπνοβασίας τελεσθεῖσα κολάσιμος πρᾶξις δυνατὸν νὰ καταλογισθῇ ὡς ἐξ ἀμελείας προελθοῦσα εἰς ἐκεῖνον, ὅστις, καίπερ γινώσκων ὅτι συνήθως παρεκτρέπεται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς, (λ. χ. εἰς καταστροφὴν ξένης ἰδιοκτησίας, εἰς ἀπόπειραν ἐμπρησμοῦ κτλ.) δὲν λαμβάνει τὴν δέουσαν προφύλαξιν πρὸς ἀποτροπὴν τῆς ἐκτελέσεως τοιούτου τινὸς ἐνδεχομένου ἐγκλήματος.

τῆ. ἐπισήμου δημοσιεύσεως τοῦ νόμου ὑποτίθεται ἕκαστος γινώσκων τὰς διατάξεις αὐτοῦ, καὶ ἡ ἔνστασις ὅτι δὲν ἔτυχε νὰ λάβῃ γνῶσιν αὐτῶν, ἀποκρούεται ὡς ἀπαράδεκτος. Ἑπομένως ἵνα καταλογισθῇ κολάσιμος πρᾶξις, ἣν νόμος τις χαρακτηρίζει ὡς τοιαύτην, καὶ ἵνα ἐπιβληθῇ κατὰ τοῦ ἐνόχου αὐτῆς ἡ ὁριζομένη ποινὴ δὲν ἀπαιτεῖται εἰδικῶς ἡ ἀπόδειξις ὅτι οὗτος ἔλαβε γνῶσιν τῶν ἀπαγορευτικῶν ἢ ἐπιτακτικῶν διατάξεων αὐτοῦ. Ἡ ἄγνοια τοῦ νόμου ἢ ἡ πλάνη περὶ τὴν ἀντίληψιν τῶν διατάξεων αὐτοῦ, ἥτις ἐν ἴσῳ λόγῳ πρὸς τὴν ἄγνοιαν ἐκλαμβάνεται [1]), ἀποκρούονται ὑπὸ τοῦ τεκμηρίου τῆς γνώσεως τοῦ νόμου, ὅπερ ἐκ τῆς βεβαιώσεως τῆς προσηκούσης αὐτοῦ δημοσιεύσεως πηγάζει.

Τὸ εἰρημένον τεκμήριον δὲν εἶναι αὐθαίρετον πλάσμα τοῦ νομοθέτου, καθιερωθὲν πρὸς ἀπόκρουσιν ἁπλῶς ἐνδεχομένων ἀντιρρήσεων τῶν ἐνόχων καὶ τῶν ἐντεῦθεν ἀναφυησομένων δυσχερειῶν. Ἡ δικαιολογικὴ βάσις ἐφ' ἧς στηρίζεται ἀπορρέει ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς τῶν ἀδικημάτων καὶ τῆς κοινῆς πεποιθήσεως περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς τιμωρίας αὐτῶν. Ἀληθῶς κατὰ τὰς νεωτέρας ποινικὰς νομοθεσίας, ἵνα τιμωρηθῇ πρᾶξίς τις ὡς ἀδίκημα, ἀπαιτεῖται νὰ ὑπάρχῃ νόμος χαρακτηρίζων αὐτὴν ὡς τοιαύτην [2]), ἐξ οὗ ἕπεται ὅτι κυρίως διὰ τῆς εἰδικῆς τοῦ νόμου διατάξεως καθιεροῦται τὸ ἀξιόποινον καὶ καταλογιστὸν αὐτῆς, ἀλλ' ὅμως ὀφείλομεν νὰ μὴ λησμονήσωμεν ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ποινικῶν νόμων ἀναγράφων ὁ νομοθέτης τὰς διατάξεις τὰς κολαζούσας διαφόρους πράξεις ὡς ἀδικήματα, οὐδὲν ἕτερον πράττει ἢ ἀναγνωρίζει καὶ νόμιμον προσδίδει κῦρος εἰς τὰ ἐπιτακτικὰ τοῦ δικαίου παραγγέλματα ἐξ ὧν ἀπορρέει ἡ κοινὴ συνείδησις περὶ τοῦ ἀξιοποίνου τῶν ἀθεμίτων πράξεων. Ἕκαστος λοιπὸν ὡς μέλος τῆς πολιτείας ἀδύνατον νὰ ὑποτεθῇ ἀλλότριος τῆς τοιαύτης κοινῆς συνειδήσεως, καὶ ἀγνοῶν καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ὁμόφωνον τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ πεποίθησιν τὴν ἐκ τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς ἐν γένει καταστάσεως τῆς κοινωνίας ἐν ᾗ διαβιοῖ ἀπορρέουσαν [3]).

---

[1]) Savigny System III σελ. 111 καὶ 326.

[2]) Ποιν. νόμου ἄρθρ. 1.

[3]) Hälschner System I § 13 σελ. 35. — Strafrecht I § 113 σελ. 250.

§ 201. Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων νομοθεσιῶν τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον δέχεται ὡς γενικὸν κανόνα τὸ ἀξίωμα ὅτι ἡ ἄγνοια τοῦ νόμου δὲν ἰσχύει ὅπως ἀπαλλάξῃ τοῦ καταλογισμοῦ τῶν δι' αὐτοῦ ὡς ἀξιοποίνων χαρακτηρισθεισῶν πράξεων [1]). Ἐὰν τοῦ γενικοῦ ἀξιώματος ὑπάρχωσιν ἐξαιρέσεις ἐν εἰδικαῖς τισι περιπτώσεσι καὶ πότε ἀνεφύη ἀμφισβήτησις. Τινὲς δέχονται ὅτι ἐπὶ τῶν delicta juris gentium ἴσχυεν ἀπολύτως ὁ κανὼν «juris ignorantiam cuique nocere», ἐπὶ τῶν delicta juris civilis ὅμως ἠδύναντο ν' ἀπαλλαγῶσι τῆς νομίμου ποινῆς, ἕνεκεν ἀγνοίας τοῦ νόμου, αἱ γυναῖκες, οἱ ἀνήλικες, οἱ στρατιῶται καὶ οἱ ἀγροῖκοι [2]).

Ἡ εἰρημένη διάκρισις τῶν ἐγκλημάτων εἰς delicta juris gentium, καὶ εἰς delicta juris civilis εἶναι ἀπήχημα τῆς καθόλου διακρίσεως τοῦ δικαίου παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις νομοδιδασκάλοις εἰς jus gentium, καὶ jus civile. Delicta juris gentium ἐκαλοῦντο τὰ ὑφ' ἁπάντων τῶν ἐθνῶν ἀναγνωριζόμενα ὡς τοιαῦτα, ἅτε προσβάλλοντα τοὺς νόμους αὐτοὺς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως (quae natura turpia sunt.) [3]). Delicta juris civilis ἐκαλοῦντο τοὐναντίον τὰ τὴν ἀθέτησιν τῶν θεσμῶν πολιτείας τινὸς (ἰδίως

— Köstlin System § 113. σελ. 376.—Berner Wirkungskreis d. Strafgesetzes 20. Ὅρα καὶ Schwarze Commentar ἄρθρ. 59 σελ. 254, ὅστις ὁρμώμενος ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι οὐ μόνον ἡ βούλησις ἀλλὰ καὶ ἡ συνείδησις τοῦ ἀξιοποίνου τῆς πράξεως προσδίδουσιν αὐτῇ ἐγκληματικὸν χαρακτῆρα καὶ ὅτι ἡ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀμφοτέρων ἔρευνα εἶναι ζήτημα πραγματικὸν περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου, ἀποκρούει τὴν γνώμην τῶν ἀποκλειόντων τὸ ἀκαταλόγιστον τῆς πράξεως ἕνεκεν ἀγνοίας τοῦ νόμου.

[1]) Lex 9. pr. de jur. et facti ignorantia (22. 6). Lex 12 Cod. eod. (1. 18.) «Gonstitutiones principum nec ignorare quemquam nec. dissimulare permittimus. Νεαρ. 66. κεφ. α'.

[2]) Lex 15 § 5 de L. Corn. de falsis. (48. 10). Lex 38 § 2. ad. l. Iul. de adult. (48. 5). Lex 38 § 4. (eod.). Lex 2. Cod. si adv. delict. (2. 35). Lex 7 § 4. de jurisdict. (2. 1.). Lex 3 § 22 ad. SC. Silan. (29. 5). Lex 2. Cod. de in jus voc. (2. 2.). Lex 4 § 15. de re milit. (49. 16). Feuerbach Lehrb. § 86.—Savigny System τόμ. III σελ. 334.—Rosshirt N. Archiv d. Crim. R. IX σελ. 493. 507.

[3]) Lex 42 de verb. signif. (50. 16). Lex 1 § 3. de furtis (48. 7).

τῆς ρωμαϊκῆς) συνεπαγόμενα. Ἀλλ' ὅμως ἡ διάκρισις αὕτη δὲν ἦν ἀκριβής, ὡς μὴ περιλαμβανομένων ἐν ἑκατέρᾳ τῶν κατηγοριῶν ἁπάντων τῶν ἐκ τοῦ ἰδιάζοντος χαρακτῆρος προσηκόντων αὐτῇ ἐγκλημάτων. Οὕτω λ. χ. ὡς incestus juris gentium ἐνομίζετο παρὰ Ῥωμαίοις ἡ κοινωνία μόνον μεταξὺ ἀνιόντων καὶ κατιόντων, οὐχὶ δὲ καὶ μεταξὺ ἀδελφῶν. Ἐπίσης ἡ βία, ἡ ἀπάτη, ἡ νόθευσις κτλ. ἐχαρακτηρίζοντο ὡς delicta juris civilis, ἐν ᾧ ὁμολογουμένως καὶ αὐτὰ ἀντιβαίνουσιν εἰς τὰς παρ' ἁπάντων τῶν ἐθνῶν γενικῶς ἀναγνωριζομένας ἀρχὰς τοῦ δικαίου. Ὅθεν μᾶλλον συνάδουσα πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου παρίσταται ἡ γνώμη τῶν πρεσβευόντων ὅτι κατὰ κανόνα ἡ ἄγνοια τοῦ νόμου δὲν ἴσχυε ν' ἀπαλλάξῃ τινὰ τῆς νομίμου ποινῆς, καὶ ὅτι ἐξαίρεσις ἐγίνετο μόνον ὑπὲρ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων προσώπων, κατὰ τὰς εἰδικῶς ἐν τῷ νόμῳ ὁριζομένας περιπτώσεις, μὴ σκοπουμένης τῆς διακρίσεως τῶν ἐγκλημάτων εἰς delicta juris gentium, καὶ εἰς delicta juris civilis [1]).

Ἐν ταῖς νομοθεσίαις τοῦ μεσαίωνος δὲν ἁπαντῶσιν εἰδικαὶ διατάξεις ἀποκλείουσαι τὸν καταλογισμὸν ἕνεκεν ἀγνοίας τοῦ νόμου [2]).

Ἐπίσης καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ἐν ἰσχύϊ νομοθεσιῶν ὁ γαλλικὸς ποινικὸς νόμος, ὁ Γερμανικός, ὁ Βελγικὸς δὲν παρέχουσι παραπλησίαν διάταξιν, ὡς περιττεύουσαν, ὑφισταμένων τῶν περὶ δημοσιεύσεως καὶ ἰσχύος τῶν νόμων γενικῶν διατάξεων [3]).

---

[1]) Berner Wirkungskreis σελ. 36.—Köslin System § 113. σελ. 378. —Revision σελ. 614.—Ὅρ. καὶ Luden Abhandl. II σελ. 138. — Birnbaum N. Archiv d. Crim. R. XI. σελ. 101, οἵτινες πᾶσαν ἐξαίρεσιν τοῦ γενικοῦ κανόνος ἀρνοῦνται.

[2]) Berner Wirkungskreis d. Strafgesetzes σελ. 37.

[3]) Code civil art. 1.—Ἐκ τῶν λοιπῶν νομοθεσιῶν εἰδικῶς περὶ ἀγνοίας τοῦ νόμου πραγματεύονται οἱ ποινικοὶ κώδικες τῆς Αὐστρίας ἄρθρ. 3· τῆς Οὐγγαρίας ἄρθρ. 81· τῆς Ἰταλίας ἄρθρ. 44 ὡς καὶ ὁ ἀρχαιότερος Βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813 ἄρθρ. 30 καὶ 71· ὁ μεταγενέστερος τοῦ 1861 ἄρθρ. 70· ὁ τῆς Βυρτεμβέργης ἄρθρ. 99· τοῦ Ἀννοβέρου ἄρθρ. 84 § 6· τῆς Σαξωνίας ἄρθρ. 95 καὶ ἄλλοι.

§ 202. Ἐν τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ ἀνεγράφη ἡ εἰδικὴ διάταξις τοῦ ἄρθρου 91 [1]) περὶ ἧς παρατηρητέον εἰδικώτερον.

1) Ὅτι ἐστὶν ἐφαρμοστέα οὐ μόνον ὅταν ὁ κατηγορούμενος προτείνῃ ἄγνοιαν τῆς ὑπάρξεως ἐν γένει νόμου κολάζοντος τὴν πρᾶξιν δι' ἣν καταδιώκεται, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἡ προτεινομένη ἄγνοια ἢ πλάνη περιορίζηται εἰς ἐσφαλμένην ἀντίληψιν τῶν στοιχείων τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν ἔννοιαν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως κατὰ τὴν εἰδικὴν τοῦ νόμου διάταξιν.

2) Ὅτι ὡς γενικὴ ἐφαρμόζεται ἐφ' ὅλων τῶν εἰδῶν τῶν κολασίμων πράξεων ἀδιακρίτως τῆς διαιρέσεως αὐτῶν εἰς κακουργήματα, πλημμελήματα καὶ πταίσματα.

Καὶ ἐπὶ μὲν κακουργημάτων καὶ πλημμελημάτων τὸ ἀσύγγνωστον τῆς ἀγνοίας τοῦ νόμου, ἢ τῆς πλάνης στηρίζεται εἰς τοὺς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας λόγους ἀποχρώντως δικαιολογοῦντας αὐτό. Ἐπὶ τῶν πταισμάτων ὅμως ἐνδεχόμενον ν' ἀναφυῶσιν ἐνδοιασμοὶ ἂν εἶναι ἐφαρμοστέον τὸ ἀξίωμα δι' οὗ ἀποκρούεται ἡ ἄγνοια τοῦ νόμου, διότι ἂν μὴ ἅπαντα τὰ πλεῖστα ὅμως αὐτῶν τιμωροῦνται ἕνεκα ἰδιαζόντων λόγων καὶ τοπικῶν ἀναγκῶν, ὥστε ἀπὸ θεωρητικῆς ἀπόψεως ἐξεταζομένη οὐχὶ ἀδικαιολόγητος πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ποινῆς ἡ ἄγνοια τοῦ ὑπαιτίου παρίσταται. Ἀλλ' ὅμως καὶ ἐπὶ τῶν πταισμάτων συντρέχουσι λόγοι σπουδαῖοι ὑπαγορεύοντες τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ κανόνος τοῦ καθιεροῦντος τὸ ἀσύγγνωστον τῆς ἀγνοίας τοῦ νόμου. Ἐπὶ τῶν πταισματικῶν παραβάσεων τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως ἐρείδεται οὐχὶ ἐπὶ τῆς καθ' ὑποκείμενον, ἀλλ' ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς κατ' ἀντικείμενον παραστάσεως αὐτῆς, διὸ τιμωροῦνται οἱαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ προαίρεσις τοῦ πράξαντος, τουτέστι μόνον διότι ἀντιβαίνουσιν εἰς ἀπαγορευτικὴν ἢ ἐπιτακτικὴν διάταξιν τοῦ νόμου [2]). Αἱ διατάξεις αἱ ὑποτυποῦσαι τὰς πταισματικὰς παραβάσεις καὶ ὁρίζουσαι τὰς ἐπιβλητέας ποινὰς ἀνεγράφησαν χάριν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος καὶ

---

[1]) Βαυαρ. νομοσχ. 1822 ἄρθρ. 69.—1827 ἄρθρ. 62.—1831 ἄρθρ. 85.
[2]) Π. Ν. ἄρθρ. 502.

σκοπὸν ἔχουσι τὴν παγίωσιν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας διὰ τῆς ἀποτροπῆς καὶ τιμωρίας τῶν πράξεων αἵτινες ἐνδέχεται νὰ ἀπειλήσωσι τὴν ἔνδικον ἐν τῇ πολιτείᾳ τάξιν. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ὑπὲρ τῆς ἐνδίκου ἐν τῇ πολιτείᾳ τάξεως πρόνοια τῆς πολιτείας ἤθελε ματαιωθῇ καθ' ὁλοκληρίαν ἐὰν ἐπετρέπετο ἡ ἔνστασις τῆς ἀγνοίας τοῦ νόμου πρὸς ἄρσιν τοῦ καταλογιστοῦ τῆς πράξεως. Ὅθεν ἐπὶ τῶν πταισματικῶν παραβάσεων καὶ ὁ χαρακτὴρ αὐτὸς τῆς πράξεως καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου λόγοι δημοσίου συμφέροντος συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἀνάγκης τοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῆς ἀγνοίας τοῦ νόμου [1]).

3) Τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 91 δὲν ἐξαιροῦνται οἱ ἀλλοδαποί, οἱ ἐν τῇ ἡμεδαπῇ γενόμενοι ἔνοχοι ἀξιοποίνου πράξεως, διότι παρεπιδημοῦντες ἐν τῷ κράτει καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων αὐτοῦ διατελοῦντες, ὑποχρεοῦνται, ὡς καὶ οἱ ἡμεδαποί, νὰ λαμβάνωσι γνῶσιν αὐτῶν καὶ κατὰ τὰς κειμένας τῶν νόμων διατάξεις νὰ ρυθμίζωσι τὰς ἰδίας πράξεις. Οὐχ ἧττον ὅμως, κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν συγγραφέων, ἡ βεβαίωσις τῆς ἀγνοίας τοῦ νόμου παρ' ἀλλοδαπῶν, γενομένων ἐνόχων ἀθεμίτου πράξεως, ἣν οὐχὶ ἡ κοινὴ συνείδησις ἁπάντων τῶν πεπολιτισμένων λαῶν ἀλλ' εἰδικοὶ ὅλως λόγοι ὑπῆρξαν αἰφορμὴ ὅπως χαρακτηρισθῇ ὡς ἀξιόποινος, δικαιολογεῖ τὴν ἐλάττωσιν τῆς ποινῆς ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου διαγεγραμμένων ὁρίων [2]).

Ἄγνοια ἢ πλάνη πραγματική.

Ἄρθρον 92.

Δὲν καταλογίζεται εἰς τὸν πράττοντα ἡ πρᾶξις ἐκείνη ἥτις ἐκτελεῖται μὲν παρ' αὐτοῦ νομιζομένη θεμιτὴ καὶ ἀνέγ-

---

[1]) Berner Wirkungskreis d. Strafgest. σελ. 47. — Köstlin System § 113 σελ. 381.—Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 70 σελ. 499.—Häischner System I § 13 σελ. 37.—Strafrecht I § 115 σελ. 257.

[2]) Heffter ἐν Archiv d. Crim. R. XII σελ. 268. Birnbaum αὐτόθ. XI σελ. 318.—Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 70, σελ. 449.

κλητος καθ' ἑαυτήν, εἶναι ὅμως ἕνεκα τῶν ἀγνώστων εἰς αὐτὸν περιστατικῶν ἐγκλημα τική.

Ἄρθρον 93.

Πρᾶξις ἀξιόποινος, τῆς ὁποίας τὸ βάρος αὐξάνουν ἄγνωστοί τινες εἰς τὸν πράξαντα σχέσεις, δὲν καταλογίζεται εἰς αὐτόν, εἰμὴ ἐφ' ὅσον ἔκειτο εἰς τὸν σκοπόν του κατὰ τὰ γνωστὰ εἰς τὸν ἴδιον περιστατικά.

Ἄρθρον 94.

Ἡ ὡς ἀξιόποινος χαρακτηριζομένη πρᾶξις, τὴν ὁποίαν ὑπολαμβάνων τις ἐξ ἀπάτης (γρ. πλάνης), ἢ ἐξ ἀγνοίας τῶν πραγμάτων, θεμιτὴν καὶ ἀνέγκλητον, ἐπιχειρεῖ ἄνευ τῆς προσηκούσης προνοίας καὶ τῶν δυνατῶν πληροφοριῶν, καταλογίζεται μὲν εἰς αὐτόν, ἐπισύρει δὲ εἰς ἑαυτὴν τὴν ποινὴν τῆς ἀμελείας.

§ 203. Ἡ ἄγνοια ἢ πλάνη περὶ πραγματικῶν γεγονότων (error vel ignorantia facti) περὶ ἧς προνοοῦσι τὰ ἄρθρ. 92—94 [1]) ἐνδεχόμενον ν' ἀναφέρηται ἢ εἰς περιστατικὰ οὐσιώδη, ἀποτελοῦντα τὴν ἔννοιαν αὐτὴν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ἢ εἰς παρεπομένας σχέσεις, ἐπιβαρυνούσας τὸ ἀξιόποινον αὐτῆς. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ὁρίζεται διὰ τοῦ ἄρθρου 92 ὅτι ἡ ἕνεκα τοιαύτης ἀγνοίας ἢ πλάνης προελθοῦσα ἀξιόποινος πρᾶξις δὲν καταλογίζεται εἰς τὸν πράξαντα [2]). Ἐὰν ὅμως συνδυάσωμεν τὴν

---

[1]) Βαυαρ. Νομοσχ. 1822 ἄρθρ. 70. 71.—1827 ἄρθρ. 63. 64. 65.—1831 ἄρθρ. 87. 88. 89. — Βαυαρ. ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ. 72. 121. —1861 ἄρθρ. 69.—Αὐστριακοῦ ἄρθρ. 2 § 5.—Γερμανικοῦ ἄρθρ. 59.—Ὁ Γαλλικὸς ποιν. νόμος δὲν περιέχει ἀντιστοίχους διατάξεις.

[2]) Οὕτω λ. χ. ὁ ἐπὶ διγαμίᾳ κατηγορούμενος κατὰ τὰ ἄρθρα 283 καὶ 284 τοῦ ποινικοῦ νόμου δυνατὸν νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ποινῆς προτείνων ἄγνοιαν

διάταξιν τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἄρθρ. 94 παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ νομοθέτης δὲν ἐνόησε ν' ἀποκλείσῃ τὸν καταλογισμὸν ἐν γένει τῆς πράξεως, ἀλλ' ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει ὁ δικαστὴς ὀφείλει νὰ ἐρευνήσῃ ἐπισταμένως περὶ τῆς συναφείας τῆς βουλήσεως τοῦ πράξαντος πρὸς τὸ ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα, καὶ εἰ μὲν πεισθῇ ὅτι προὐτίθετο τὴν ἐκτέλεσιν πράξεως, ἣν ὡς θεμιτὴν ἐξ ἀγνοίας ἐξελάμβανε, καὶ ὅτι ἡ ἄγνοια αὐτοῦ αὕτη δὲν προῆλθεν ἐξ ἀπερισκεψίας, θέλει ἀπαλλάξει αὐτὸν πάσης ποινῆς, ἂν δὲ τοὐναντίον σχηματίσῃ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἄνευ τῆς προσηκούσης προνοίας ἐνήργησε, θέλει καταλογίσει τὴν πρᾶξιν εἰς τὴν ἀμέλειαν αὐτοῦ [1]).

Ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει, ἤτοι ὅταν ἡ ἄγνοια ἀναφέρεται εἰς ἰδιαιτέρας σχέσεις ἐπιτεινούσας τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως, ἐκλαμβάνεται κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 93 ὡς ἀποχρῶν λόγος ἀποκλείων τὸν καταλογισμὸν αὐτῶν [2]).

Αἱ τῶν εἰρημένων ἄρθρων διατάξεις ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς γενικωτέρας ἀρχῆς, καθ' ἣν ἐν τῇ ποινικῇ δικαιοσύνῃ δὲν ἐκτιμᾶται ἡ βούλησις αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, μὴ σκοπουμένου τοῦ ἐπελθόντος ἀποτελέσματος ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ προσώπου, ἤτοι δὲν ἰσχύει ὁ

τῆς ὑπάρξεως τοῦ πρώτου γάμου. Ὁ ἐπὶ αἱμομιξίᾳ κατὰ τὸ ἄρθρ. 281 τὴν ἄγνοιαν τῆς ὑφισταμένης συγγενείας, ὁ ἐπὶ φαρμακείᾳ (ἄρθρ. 289) τὴν ἄγνοιαν τῆς δηλητηριώδους ποιότητος τῶν προσενεχθέντων φαρμάκων.

1) Ἡ ἀπόδειξις τῆς ἀγνοίας τῶν πραγμάτων δὲν βαρύνει τὸν κατηγορούμενον, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτῆς ἡ κατηγοροῦσα ἀρχὴ ὀφείλει νὰ συλλέξῃ τὰς δεούσας ἀποδείξεις. Oppenhoff Strafgstzb. ἄρθρ. 59 n⁰ 14.

2) Οὕτω λ. χ. ἐὰν εἰσέλθῃ τις ὡπλισμένος εἰς οἰκίαν ἵνα ἀφαιρέσῃ πρᾶγμά τι κινητόν, ὅπερ ἐξ ἀγνοίας νομίζει ἀνῆκον αὐτῷ, ὁ τοιοῦτος δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῇ ἔνοχος αὐτοδικίας, ὄχι ὅμως καὶ κλοπῆς ἢ ληστείας. Ἐπίσης ἐὰν ἀφαιρέσῃ τις ἀντικείμενόν τι νομίζων αὐτὸ ἀνῆκον εἰς ἰδιώτην, ἐν ᾧ ἀνήκει εἰς τὸ κράτος, ἢ εἰς φιλανθρωπικὸν κατάστημα, ἡ ἐπιβαρύνουσα αὕτη τὴν κλοπὴν αἰτία, ἣν ἠγνόει, δὲν καταλογίζεται αὐτῷ. Ἡ διάταξις τοῦ 93 ἄρθρου ἐφαρμόζεται ὡσαύτως ἐπὶ τῶν συστασιωτῶν καὶ συνεργῶν κατὰ τὰς περιπτώσεις τῶν ἄρθρ. 59, 67 καὶ 77. Schwarze Commentar ἄρθρ. 59 n⁰ 5.

κανὼν «Voluntas spectatur non exitus». Ἐπίσης καὶ τὸ ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα καθ' ἑαυτὸ καὶ ἀσυναρτήτως πρὸς τὴν βούλησιν τοῦ δεδρακότος δὲν χρησιμεύει πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς πράξεως, ἀλλὰ δέον νὰ ἐξετάζηται ἑκάστοτε ἡ συνάφεια τῆς βουλήσεως τοῦ ὑποκειμένου πρὸς τὸ ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα, καὶ οὐχὶ μόνον ἡ ἐξωτερικὴ καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλ' ἡ ἐσωτερικὴ καὶ πραγματική. Τοιαύτη ἐσωτερικὴ καὶ πραγματικὴ συνάφεια μεταξὺ τῆς βουλήσεως τοῦ δεδρακότος καὶ ἐξωτερικῆς τινος ἐνεργείας δὲν ὑφίσταται ἐπὶ τῶν ἐκ δολίας προαιρέσεως τελουμένων ἐγκλημάτων, ἐὰν ἀποδειχθῇ ἡ ὕπαρξις πλάνης, ἢ ἀγνοίας περί τι ἐκ τῶν στοιχείων τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν ἔννοιαν τῆς κολασίμου πράξεως, διότι ἕνεκεν αὐτῆς διασπᾶται ὁ σύνδεσμος ὁ συνέχων τὴν βούλησιν τοῦ ὑποκειμένου πρὸς τὸ ἐκ τῆς ἐνεργείας ἐπελθὸν ἀποτέλεσμα. Διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 92 ἐκλείπει ὁ καταλογισμὸς τῆς πραξεως εἰς τὴν δολίαν προαίρεσιν, καταλογίζεται δὲ κατὰ τὸ ἄρθρ. 94 ὡς ἐξ ἀμελείας προελθοῦσα, ὅταν ὁ ὑπαίτιος ἠδύνατο νὰ προίδῃ τὰς ἐνδεχομένας ἀθεμίτους συνεπείας τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ, παρέλειψε δὲ νὰ πράξῃ τοῦτο. Ἡ τοιαύτη παράλειψις εἶναι ἀπόρροια τῆς βουλήσεως αὐτοῦ, ὥστε καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς προελθοῦσα ἀθέμιτος ἐνέργεια ἀναφέρεται ἐμμέσως πρὸς αὐτὴν καὶ καταλογιστέα ἐστὶν εἰς τὴν βούλησιν αὐτοῦ [1]).

Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 94 φαίνεται ὅλως περιττεύουσα, ὑπαρχούσης τῆς γενικωτέρας διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 43 καθ' ἣν «*ὅστις ἄνευ μὲν δολίας προαιρέσεως, δι' ἔλλειψιν δὲ τῆς προσηκούσης προσοχῆς, ἔπραξεν ἢ παρέλιπέ τι, ὅθεν ἀνεφύη ἀδικία τις, τιμωρεῖται εἰς τὰς παρὰ τοῦ νόμου ὡρισμένας περιπτώσεις ὡς ἔνοχος πλημμελήματος ἀμελείας*»

Εἰς τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 92—94 περὶ πραγματικῆς ἀγνοίας καὶ πλάνης (error facti) δὲν ὑπάγονται αἱ περιπτώσεις

---

[1]) Berner Gründsätze § 87. — Bekker Theorie d. Strafrechts § 34, σελ. 550 — Schaper Holtzendorff's Handb. II σελ. 172.—Hälschner Strafrecht I § 118 σελ. 263.

τῆς aberratio delicti, καθ' ἃς ἐξ ἀστοχήματος κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος, ἢ ἐξ ἀπάτης ἢ πλάνης ἡ προσβολὴ ἀπευθύνεται εἰς ἕτερον ἀντικείμενον ἐκτὸς τοῦ σκοπουμένου, ἢ γίνεται κατὰ τρόπον ὅλως διάφορον τοῦ σκοπουμένου [1]).

Ἐπὶ τῆς τοιαύτης aberratio delicti ὁ πράττων δὲν εὑρίσκεται ἐν πλάνῃ περὶ τὰ οὐσιώδη στοιχεῖα ἢ τὸν χαρακτῆρα τῆς πράξεως, ἣν προτίθεται νὰ ἐκτελέσῃ ἢ ἐξετέλεσε, δὲν ἐκλαμβάνει αὐτὴν θεμιτὴν καὶ ἀνέγκλητον ἕνεκα τῶν ἀγνώστων αὐτῷ περιστατικῶν, ἀλλ' ἔχων πλήρη τὴν συνείδησιν περὶ τοῦ ἀξιοποίνου αὐτῆς ἐπιλαμβάνεται τῆς ἐκτελέσεως. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ ὁ ἡμέτερος νόμος τὰ περὶ τῆς aberratio delicti περιέλαβεν ἐν ταῖς διατάξεσι τῶν ἄρθρ. 40 καὶ 45 περὶ δολίας προαιρέσεως καὶ ἀμελείας, ὡς καὶ τῶν ἄρθρ. 54 καὶ 55 περὶ ἀποπείρας [2]).

Παρατηρητέον τέλος ὅτι ἐάν τις ἐκ πλάνης, ἢ ἐξ ἀγνοίας τῶν διατάξεων τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, ἐπιχειρήσῃ πρᾶξιν προσβάλλουσαν δικαιώματα τρίτου προσώπου, ὡς λ. χ. ἐὰν ἀφαιρέσῃ ἐκ τῆς κατοχῆς ἄλλου πρᾶγμα, φρονῶν ὅτι εἶναι κύριος αὐτοῦ, ἢ ἐὰν πωλήσῃ αὐθαιρέτως πράγματα ἀνήκοντα εἰς κληρονομικὴν περιουσίαν, νομίζων ἑαυτὸν ὡς τὸν μόνον καὶ ἐγγύτερον κληρονόμον τοῦ ἀποβιώσαντος, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι καὶ ἕτεροι κληρονόμοι, ὁ τοιοῦτος δὲν εἶναι καταδιωκτέος διὰ τοῦτο καὶ μόνον ὡς ἔνοχος κλοπῆς ἢ ὑφαιρέσεως, διότι ἡ πλάνη αὐτοῦ ἢ ἄγνοια τῶν διατάξεων τοῦ ἀστικοῦ δικαίου δὲν ἐκλαμβάνεται ὡς ἄγνοια τοῦ νόμου, μὴ δυναμένη ν' ἀποκλείσῃ τὸν καταλογισμὸν τῆς πράξεως, κατὰ τὸ ἄρθρ. 91, ὅπερ ἀποβλέπει εἰς τὰς ποινικὰς διατάξεις, ἀλλ' ὡς ἄγνοια πραγματικὴ ὑπαγομένη εἰς τὰς διατάξεις τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἄρθρων [3]).

---

[1]) Λ. χ. ὁ Α πυροβολεῖ θέλων νὰ φονεύσῃ τὸν Β, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ φονεύει τὸν Γ, ἢ διότι ἐκλαμβάνει αὐτὸν ὡς τὸν Β, ἢ διότι ὁ Γ τυχαίως καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Α εὑρέθη εἰς τοιαύτην τινὰ θέσιν ὥστε ἡ ἀποτυχοῦσα προσβολὴ κατὰ τοῦ Β ἀπηυθύνθη κατ' αὐτοῦ.

[2]) Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 28 σελ. 484.

[3]) Τὴν ἀρχὴν αὐτὴν ἀνευρίσκομεν ρητῶς ἐν τῇ ρωμαϊκῇ νομοθεσίᾳ ἐκ-

Ἐγκλήματα ἐκ πεπλανημένης δόξης.

Ἄρθρον 95.

Δὲν ἀποκλείει τὸν καταλογισμὸν ἡ δόξα, ὅτι τὸ παρὰ τῶν νόμων ἀπαγορευόμενον ἐπὶ ποινῇ εἶναι θεμιτὸν κατὰ τὴν συνείδησιν, ἢ κατὰ τὴν θρησκείαν, ἢ κατὰ τὴν φύσιν τοῦ τελικοῦ σκοποῦ ἢ τοῦ κινοῦντος αἰτίου.

204. Οὐδεμίαν ἀσκεῖ ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ καταλογισμοῦ τῶν ἀδικοπραγιῶν οὐδὲ τὸν ἀξιόποινον αὐτῶν χαρακτῆρα δύναται ν' ἀλλοιώσῃ ἡ δόξα ὅτι τὸ παρὰ τῶν νόμων ἀπαγορευόμενον ἐπὶ ποινῇ εἶναι θεμιτὸν κατὰ τὴν συνείδησιν, ἢ κατὰ τὴν θρησκείαν τοῦ πράξαντος, ἢ δικαιολογεῖται ἐκ τοῦ τελικοῦ σκοποῦ ἢ τοῦ κινοῦντος αἰτίου. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἀναγράφον τὸ ἄρθρ. 95 [1]) στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ὅτι διὰ τοῦ νόμου κηρύσσεται ἡ κοινὴ καὶ ὁμόφωνος τῆς πολιτείας πεποίθησις περὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ καὶ τοῦ ἀξιοποίνου τῶν πράξεων ἐν γένει, ὡς τοιαύτη δὲ ὑπὸ πάντων ἀναγνωρίζεται καὶ φέρει ὑπὲρ ἑαυτῆς τὸ κῦρος καὶ τὸ ἀλάνθαστον τεκμήριον ὅτι εἶναι ἀληθὴς καὶ ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὰς περὶ ἠθικῆς καὶ θρησκείας πεποιθήσεις τῆς ὁλομελείας τῶν πολιτῶν. Ἑπομένως πάσης ὑποστάσεως στεροῦνται καὶ οὐδαμῶς ἰσχύουσιν ὅπως ἐν συγκεκριμένῃ τινὶ περιπτώσει ἀλλοιώσωσι τὸν χαρακτῆρα

πεφρασμένην Inst. § 5 (2. 6). § 1. (4. 2). Lex 25 § 6. de hered. res (5. 3). Lex 36 § 1. 37. de usurp. et usucap. (41. 3). Gessler Dolus σελ. 259. — Geib Lehrb. II § 71, σελ. 63.—Savigny System III σελ. 388. — Ἐναντίαν γνώμην ὅρ. ἐν Hälschner Strafrecht I § 118 σελ. 264 ὅστις πρεσβεύει ὅτι ἡ ἄγνοια των διατάξεων τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ἢ ἄλλων νόμων μὴ ποινικῶν δέον νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἄγνοια τῶν νόμων καὶ ἑπομένως δὲν ἰσχύει ὅπως ἀποκλείσῃ τὸν καταλογισμὸν τῆς πράξεως. Ἐὰν ὡς λόγον συγγνώμης τῆς τοιαύτης ἀγνοίας ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ἔλλειψιν δολίας προαιρέσεως τοῦ κατηγορουμένου οὐδὲν τὸ κωλύον ὅπως δεχθῶμεν αὐτὴν καὶ ἐπὶ τῆς ἀγνοίας τῶν ποινικῶν νόμων. — Ὅρ. καὶ Listzt Lehrb. § 40 σελ. 184.

[1]) Βαυαρ. νομοσχ. 1822 ἄρθρ. 75.—1827 ἄρθρ. 66. — 1831 ἄρθρ. 90.

οἱασδήποτε πράξεως ὡς ἀξιοποίνου ὑπὸ τῶν νόμων χαρακτηριζομένης, αἱ ἰδιάζουσαι τινὶ δόξαι αἱ ἐκ τῶν περὶ ἠθικῆς καὶ θρησκείας πεποιθήσεων αὐτοῦ παραγόμεναι καὶ παρορμήσασαι αὐτὸν εἰς διάπραξιν ἀδικήματος

Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ ὁρισμοὶ τῶν νόμων ἀπαγορεύουσιν ἢ ἐπιβάλλουσι πράξεις, ὧν τὸ ἀξιόποινον προκαλεῖ δισταγμοὺς καὶ τότε πάλιν οὐδενὶ ἐπιτρέπεται νὰ παραβῇ τὸν κείμενον νόμον διότι τὸ κράτος καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν δὲν ἤρτηται ἐκ τῆς κρίσεως ἑκάστου πολίτου. Τοῦθ' ὅπερ ἤθελεν ἐπιφέρει τὴν ἀνατροπὴν τῆς ἐννόμου ἐν τῇ πολιτείᾳ τάξεως.

Διὰ τοὺς εἰρημένους λόγους ὅταν δὲν ὑπάρχωσιν αἴτια ἄλλα ἀποκλείοντα τὸν καταλογισμόν, οἷον φρενοβλάβεια, παραφροσύνη, ἢ συγγενής τις ψυχικὴ πάθησις, ἡ κολάσιμος πρᾶξις, ἣν ἐξετέλεσέ τις ἐκλαμβάνων κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ συνείδησιν ἢ ἐκ θρησκευτικῶν λόγων θεμιτήν, καταλογίζεται αὐτῷ καὶ τιμωρεῖται διὰ τῆς νομίμου πλήρους ποινῆς.

Ἐπίσης ἀνεπίδεκτος ἀμφισβητήσεως ὑπάρχει καὶ ἡ ἀρχὴ ὅτι τὸ τελικὸν αἴτιον τὸ ὠθῆσάν τινα πρὸς ἐκτέλεσιν κολασίμου πράξεως δὲν ἰσχύει πρὸς δικαιολογίαν αὐτῆς. Τὸ ἔγκλημα καὶ ἐπ' ἀγαθῷ σκοπῷ τελεσθὲν δὲν παύει νὰ φέρῃ ἀξιόποινον χαρακτῆρα, διότι ἡ ἰσχὺς τοῦ νόμου εἶναι ἀπόλυτος οὐδ' ἐπιτρέπεται ἡ ἀθέτησις αὐτοῦ ἢ ἡ τροποποίησις τῶν δι' αὐτοῦ ὁριζομένων ποινῶν διὰ τῆς ἑκάστοτε ἐκτιμήσεως τῶν λόγων, οἵτινες ὑπῆρξαν ἡ ἀφορμὴ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἀδικήματος [1]).

Σωματικὴ καὶ ψυχολογικὴ βία.

Ἄρθρον 96.

Μένουσιν ἀκαταλόγιστοι αἱ πράξεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀναγκάζεταί τις δι' ἀκαταμαχήτου φυσικῆς (γρ. σωματικῆς)

---

[1]) Köstlin Revision σελ. 609. — Hälschner Strafrecht I § 211 σελ. 530.—Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 70 σελ. 500.—Häberlin in Goltdammers Archiv 13 σελ. 233. «Ueber Rechtswahn u. Wahverbrechen».

βίας, ἢ δι' ἀπειλῶν ἠνωμένων μὲ παρόντα καὶ ἄφευκτον κίνδυνον σώματος ἢ ζωῆς, τιμῆς (γρ. ἀγνοίας), ἢ ἐλευθερίας τοῦ ἀναγκαζομένου αὐτοῦ, ἢ τῶν ἐξ αἵματος ἀνιόντων καὶ κατιόντων συγγενῶν του, τῶν ἀδελφῶν, ἢ τοῦ συζύγου.

§ 205. Μεταξὺ τῶν λόγων οἵτινες αἴρουσι τὸ καταλογιστὸν συναριθμεῖται κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον καὶ ἡ βία ἢ ὁ καταναγκασμός. Ἡ βία εἶναι ἡ *σωματικὴ* (vis absoluta), ὅταν ὁ ἄνθρωπος ὡς ὄργανον ἄψυχον καὶ στερούμενον βουλήσεως ἐνεργῇ εἰς φυσικὰς ἢ μηχανικὰς δυνάμεις ὑπείκων, ἢ εἰς τὰς ὀρέξεις ἑτέρου τινὸς δεσπόζοντος αὐτοῦ, ἡ *ψυχολογικὴ* (vis compulsiva), ὅταν διὰ παντοίου εἴδους ἀπειλῶν ὠθεῖται εἰς ἐκτέλεσιν ἢ παράλειψιν ὡρισμένων πράξεων.

Ὅτι ἡ σωματικὴ βία (vis absoluta) αἴρει τὸ καταλογιστὸν τῶν πράξεων δὲν χρήζει ἀποδείξεως, ἀφοῦ ὁ ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῆς διατελῶν στερεῖται πάσης κατὰ προαίρεσιν ἐνεργείας, κινούμενος οὐχὶ αὐτοθελήτως, ἀλλὰ κατὰ τὴν διδομένην αὐτῷ ὑπὸ ἑτέρου ὥθησιν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οὐδὲ κἂν ὡς ἄμεσος αὐτουργὸς τῆς πράξεως ἐκλαμβάνεται [1]). Τὴν ἀρχὴν αὐτήν, ἣν οὐ μόνον ἐν τῇ ρωμαϊκῇ νομοθεσίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις ποιν. νόμοις εὑρίσκομεν ἀναγεγραμμένην, καθιεροῖ ὁ ἡμέτερος νόμος ἐν ἄρθρῳ 96, λέγων ὅτι μένουσιν ἀκαταλόγιστοι αἱ πράξεις εἰς ἃς δι' ἀκαταμαχήτου σωματικῆς βίας ἐξαναγκάζεταί τις [2]).

Ἀλλ' ὅμως τότε μόνον ἡ τοιαύτη σωματικὴ βία ἐπιφέρει τὴν

---

[1]) Berner Theilnahme σελ. 283.

[2]) Lex 11 pr. ad. leg. Aquil. (9.2) Lex 8 § 1. (eod.). Lex 13 § 7 ad. leg. Iul. de adult. (48. 5).— Αὐστριακοῦ ποινικοῦ νόμου ἄρθρ. 2 § 9. — Γερμανικοῦ ἄρθρ. 52.—Οὐγγρικοῦ ἄρθρ. 77. — Ὁλλανδικοῦ ἄρθρ. 40. — Βελγικοῦ ἄρθρ. 21.—Ὅρ. Köstlin System § 61. σελ. 159.—Geib. Lehrb. II § 72 σελ 65. — Ὁ γαλλικὸς ποινικὸς νόμος ἐν ἄρθρ. 64 γενικώτερον ὁρίζει ὅτι «il n'y a ni crime, ni delit, lorsque (le prevenu) a été contraint par une force à laquelle il n'a pu resister». Τὴν διάταξιν δὲ αὐτὴν ἐφήρμοσεν ἡ νομολογία καὶ ἐπὶ τῆς σωματικῆς καὶ ἐπὶ τῆς ψυχολογικῆς βίας· ὅρ. Chauveau-Hélie Code pénal I nº 895.

ἄρσιν τοῦ καταλογιστοῦ, ὅταν τις δὲν ὑπαγάγῃ οἴκοθεν ἑαυτὸν εἰς αὐτήν, ὅπερ ἐὰν συμβῇ καταλογίζεται ἡ ἐκ βίας προελθοῦσα πρᾶξις ἢ εἰς τὴν ὁλίαν προαίρεσιν, ἐάν τις ἑκουσίως καὶ ἐν γνώσει μετέστησεν ἑαυτὸν εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ἢ εἰς τὴν ἀμέλειαν αὐτοῦ, ἐὰν ἐξ ἀπερισκεψίας καὶ ἀπρονοησίας ἐπῆλθεν [1]).

Ἐὰν καὶ ἡ ψυχολογικὴ βία (vis compulsiva) αἴρῃ τὸν καταλογισμὸν τῆς πράξεως ὑπάρχει διαφωνία. Ὁ Feuerbach ὑπὲρ τῆς καταφατικῆς λύσεως τοῦ ζητήματος ἀποφαινόμενος, στηρίζεται εἰς τὸν ἐκ τῆς περὶ ποινῆς θεωρίας αὐτοῦ ἀμέσως ἀπορρέοντα λόγον, ὅτι ἡ κατὰ τοῦ ἀδικήσαντος ἐπιβαλλομένη ψυχολογικὴ βία, ἐξουδετεροῦσα ἐντελῶς τὴν ἐκφοβιστικὴν τοῦ νόμου ἐνέργειαν, ἀποκλείει τὸν καταλογισμὸν τῆς κατὰ παράβασιν αὐτοῦ τελεσθείσης πράξεως. Τὴν γνώμην τοῦ Feuerbach ἠσπάσθησαν οὐ μόνον οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν συγγραφέων τῶν ἀποδεξαμένων τὴν περὶ ποινῆς θεωρίαν αὐτοῦ ἢ παραπλησίαν τινά [2]), ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκ τῶν ὅλως ἀντιθέτων περὶ ποινῆς θεωριῶν ὁρμώμενοι, οἵτινες τὸ ἀκαταλόγιστον τοῦ ἕνεκα ψυχολογικῆς βίας πραχθέντος ἀδικήματος ὑποστηρίζουσιν, ἐξομοιοῦντες τὴν περίπτωσιν ταύτην πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς ἀνάγκης [3]), ἢ διατεινόμενοι ὅτι ἡ πολιτεία δὲν δικαιοῦται ν' ἀπαιτῇ παρὰ τῶν πολιτῶν ἔκτακτον ἡρωϊσμόν, ὅπως ἀποκρούοντες πᾶσαν ψυχικὴν βίαν τηρῶσι πιστῶς τὰς διατάξεις τοῦ νόμου [4]).

Ἐναντίον τῆς γνώμης ταύτης ἀποφαίνονται ἄλλοι, κατὰ θεωρίαν ὀρθότερον σκεπτόμενοι, ὅτι ἡ ψυχολογικὴ βία δὲν ἁρμόζει νὰ ἐκληφθῇ ὡς λόγος αἴρων τὸ καταλογιστόν, διότι ἡ ἐλευθερία τῆς βουλήσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναι φύσει ἀκατανάγκαστος, διὸ καὶ

---

[1]) Lex 7 § 2 ad leg. Aquil. (9. 2).—Hälschner System I σελ. 165.—Luden Abhandl. II σελ. 202.

[2]) Feuerbach Lehrb. § 91.—Kleinschrod I § 156. — Tittmann Strafrechtswissenschaft § 88.—Bauer Abhandl. I σελ. 258.

[3]) Mittermaier ἐν Feuerbach Lehrb. § 91, σημ. 1.—Heffter. Lehrbuch § 40.—Luden Handb. I σελ. 337.

[4]) Martin Lehrb. § 40.—Henke Handb. I σελ. 335.—Jarcke Handb. I σελ. 181.—Chauveau-Hélie, Code pénal n° 898.

ὅταν παρίσταται οὗτος κατ' ἀνάγκην πράττων ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἑκουσίως ὑπέκυψεν εἰς τὸν καταναγκασμὸν (coactus voluit), ἐν ᾧ ἠδύνατο ν' ἀντιτάξῃ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ βούλησιν κατὰ τῆς ἀλλοτρίας· διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ πᾶσα ἐνέργεια, ἐκ τῆς ἐλευθέρας αὐτοῦ βουλήσεως ἐκπορευομένη, ἐστὶ καταλογιστέα, ἡ δὲ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν προκαλέσασα ψυχολογικὴ βία δύναται νὰ ἐπιφέρῃ μόνον τὴν ἀπὸ τῆς ποινῆς ἀπαλλαγήν, ἢ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ἀξιοποίνου τῆς πράξεως [1]).

Τότε δὲ μόνον δέχονται ὅτι ἡ ἠθικὴ βία ἀποκλείει τὸ καταλογιστόν, ὅταν ἐπιφέρῃ τοιαύτην τινὰ σύγχυσιν τοῦ νοὸς τοῦ καταναγκαζομένου προσώπου, ὥστε ἀδυνατεῖ νὰ ἔχῃ τὴν συνείδησιν τῶν πραττομένων. Ἀλλά, ὡς εὐλόγως παρατηρεῖ ὁ Berner, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν εἶναι πλέον ἡ ψυχολογικὴ βία ἡ αἴρουσα τὸ καταλογιστὸν τῆς πράξεως, ἀλλ' ἡ ἐκ τῆς συγχύσεως τοῦ νοὸς προερχομένη ἔλλειψις τῆς συνειδήσεως [2]).

Τὴν γνώμην τοῦ Feuerbach εὑρίσκομεν διατετυπωμένην ἐν τῇ § 7 τοῦ 121 ἄρθρου τοῦ βαυαρικοῦ νόμου (1813), δι' οὗ ὁρίζεται ὅτι «*δὲν τιμωρεῖται ἡ ὡς ἀξιόποινος χαρακτηριζομένη πρᾶξις, ἣν ἐξετέλεσέ τις ἐξαναγκασθεὶς δι' ἀπειλῶν ἠνωμένων μὲ παρόντα καὶ ἀναπόφευκτον κίνδυνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ*». Τὴν διάταξιν αὐτὴν ἐδέχθησαν καὶ τὰ μεταγενέστερα νομοσχέδια ἐν Βαυαρίᾳ, διαπλατύναντα διὰ διαφόρων προσθηκῶν. Καὶ τὸ μὲν νομοσχέδιον τοῦ 1822 ἐν ἄρθρ. 73 ἐξέτεινε τὸν κίνδυνον τὸν κατὰ τῆς ζωῆς ἐπικείμενον καὶ ἐπὶ τῆς ὑγείας οὐ μόνον τοῦ ὑπαιτίου αὐτοῦ τοῦ ἀδικήματος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν εἰς ἀνιοῦσαν καὶ κατιοῦσαν γραμμήν. Τὰ δὲ νομοσχέδια τοῦ 1828 (ἄρθρ. 68) καὶ 1831 (ἄρθρ. 91) ἔτι εὐρύτερον τὸν κύκλον τῆς εἰρημένης διαταξεως κατέστησαν, περιλαβόντα καὶ τοὺς ἀδελφούς

---

[1]) Köstlin System I § 61. σελ. 159.—Bekker Theorie d. Strafr. σελ. 551.—Hälschner System I. § 41 σελ. 166. Strafrecht I § 196 σελ. 493 § 207 σελ. 520.—Berner Theilnahme σελ. 283.—Schwarze Commentar ἄρθρ. 52 n⁰ 2 σελ. 225.

[2]) Berner Imputationslehre σελ. 49.

καὶ τὸν σύζυγον μεταξὺ τῶν προσώπων, καθ' ὧν ἐνδέχεται ν' ἀπευθύνηται ὁ κίνδυνος, καὶ πρὸς τῷ κατὰ τῆς ζωῆς ἢ ὑγείας κινδύνῳ προσέθηκαν τὸν κατὰ τῆς ἁγνείας ἢ ἐλευθερίας. Ἐκ τῶν ἄρθρων τῶν Βαυαρικῶν νομοσχεδίων ἐλήφθη ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 96 [1]) τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου. Οὐσιώδεις δὲ ὅροι πρὸς ἐφαρμογὴν ταύτης εἰσὶν οἱ ἑξῆς :

Ἐπὶ μὲν τῆς σωματικῆς βίας ἀπαιτεῖται ὅπως ἡ βία γίνεται ὑπὸ ἄλλου προσώπου, διότι ὅταν ὑπὸ ἀψύχων ὄντων ἐπάγεται ἔχομεν τὴν κατάστασιν τῆς ἀνάγκης, περὶ ἧς ἐν ἄρθρῳ 106 γενήσεται λόγος. Ἡ ἐπαγομένη βία δέον νὰ ᾖ ἀκαταμάχητος, ἵνα ἐπιφέρῃ τὸ ἀκαταλόγιστον τῆς ἕνεκεν αὐτῆς τελεσθείσης ἀξιοποίνου πράξεως. Πότε ὑπάρχει τοιαύτη τις βία δὲν ὁρίζεται ἐν τῷ νόμῳ, ἀφιεμένου τοῦ εἰδικοῦ χαρακτηρισμοῦ αὐτῆς εἰς τὴν κρίσιν τῶν δικαστῶν, οἵτινες ἐν ἑκάστῃ συγκεκριμένῃ περιπτώσει ὀφείλουσι νὰ ὁδηγηθῶσιν ἐκ τῆς ἰσχύος τῆς ἀντιστάσεως, ἣν ἠδύνατο νὰ προβάλῃ ὁ βιασθείς, καὶ ἐκ τοῦ ἐπαχθέντος αὐτῷ ὑπὸ τοῦ βιάσαντος καταναγκασμοῦ, ὅθεν ἐὰν ὁ καταναγκαζόμενος ἠδύνατο ν' ἀποκρούσῃ τὴν ἐπαγομένην κατ' αὐτοῦ βίαν, ἢ ἄλλως ν' ἀποφύγῃ αὐτήν, ἡ δὲ σωματικὴ βία δὲν συνοδεύεται καὶ διὰ ψυχολογικῆς βίας, ὡς συνήθως συμβαίνει, δὲν εἶναι χαρακτηριστέα ὡς ἀκαταμάχητος [2]).

Ἐπὶ δὲ τῆς ψυχολογικῆς βίας ἢ ἐπὶ τῆς ἀπειλῆς ἀπαιτεῖται :

1) Ὁ κίνδυνος νὰ εἶναι παρὼν καὶ ἄφευκτος, τουτέστι νὰ περιέλθῃ τις εἰς κατάστασιν, παράγουσαν τὴν πεποίθησιν ὅτι διὰ μόνης τῆς διαπράξεως τοῦ ἀδικήματος εἶναι δυνατὸν νὰ ἐλπίσῃ τὴν λύτρωσιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου. Ἐὰν ἡ τοιαύτη πεποίθησις ἀντιστοιχῇ πράγματι πρὸς τὸν ἀπειληθέντα κίνδυνον, ἢ ἐπήγασεν ἐν μέρει ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ἢ λελανθασμένης ἐντυπώσεως μόνον, ἣν ὁ ἀπειληθεὶς κίνδυνος προὐξένησεν, εἶναι ὅλως ἀδιάφορον, διότι κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς διατάξεως τοῦ νόμου δὲν ἐξετάζεται τὸ εἶδος τοῦ κινδύνου κατ' ἀντικείμενον καὶ ἀπολύ-

---

[1]) Γερμανικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 52.—Ἰταλικοῦ ἄρθρ. 49 § 3.

[2]) Oppenhoff Strafgstzb. ἄρθρ. 52 n⁰ 4.

τως, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐπιδράσεως αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀδικήσαντος καὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸν χαρακτῆρα, τὴν θέσιν, τὰς περιστάσεις καὶ τὴν προσωπικότητα [1]). Κίνδυνος παρὼν ἐννοεῖται ὁ ἀπειλούμενος ἐπικείμενος κίνδυνος τῆς κακοποιήσεως, δὲν ἀπαιτεῖται ὅμως νὰ γίνῃ καὶ ἔναρξις τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀπειληθεισῶν κακοποιῶν πράξεων. Ἐὰν ὁ καθ' οὗ αἱ ἀπειλαὶ ἠδύνατο διὰ φυγῆς ν' ἀποτρέψῃ τὸν ἀπειλούμενον κίνδυνον, ὁ κίνδυνος δὲν ἐκλαμβάνεται ὅτι ἦν ἐπικείμενος, καὶ ἑπομένως ὁ ἀδικοπραγήσας δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὸ ἀτιμώρητον τῆς πράξεως [2]).

2) Ὁ κίνδυνος ν' ἀπευθύνηται κατὰ τοῦ σώματος, τῆς ζωῆς, ἁγνείας ἢ ἐλευθερίας. Ἐν οἱᾳδήποτε δὲ τῶν εἰρημένων περιστάσεων νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ χάριν ἀποτροπῆς αὐτοῦ διαπραττόμενον ἀδίκημα, καθ' ὅσον ἄλλως ἡ διάταξις αὕτη τοῦ νόμου δυνατὸν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς μέσον μόνον πρὸς δικαιολογίαν τῶν ἀπαισιωτάτων ἐγκλημάτων. Ὑποτεθείσθω λ. χ. ὅτι κακοῦργος, συλλαβὼν τὸν υἱόν τινος, ἀπειλεῖ ν' ἀποστερήσῃ αὐτὸν ἐπί τινας μόνον ὥρας ἢ ἡμέρας τῆς ἐλευθερίας, ἢ ν' ἀποκόψῃ τὴν ἄκραν μόνον τοῦ ὠτίου αὐτοῦ, ἐὰν ὁ πατὴρ δὲν συναινέσῃ νὰ φονεύσῃ πρόσωπον, ὅπερ ὑποδεικνύεται αὐτῷ, ἀναντιρρήτως ἐν ὅσῳ ὁ υἱὸς δὲν κινδυνεύει νὰ παθῃ ἑτέραν τινὰ βλάβην σπουδαιοτέραν δὲν εἶναι δίκαιον νὰ δεχθῶμεν ὑπὲρ τοῦ πατρὸς τὸ ἀκαταλόγιστον τοῦ φόνου, ὃν χάριν ἀποτροπῆς τοῦ κατὰ τοῦ σώματος τοῦ υἱοῦ ἀπειλουμένου κινδύνου ἀπεφάσισε νὰ πράξῃ [3]).

3) Ἡ ἀπειλὴ ἐνδέχεται ν' ἀπευθύνηται, οὐ μόνον κατὰ τοῦ ἀδικήσαντος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν πλησιεστέρων αὐτοῦ συγγενῶν, ἤτοι τῶν ἐξ αἵματος ἀνιόντων καὶ κατιόντων, τῶν ἀδελφῶν καὶ τοῦ συζύγου, ὑπὲρ ὧν τὸ αἴσθημα τῆς φυσικῆς στοργῆς εἶναι τοσοῦτον ζωηρόν, ὥστε ἰσοδύναμον, ἢ καὶ ἐνίοτε ἀνώτε-

---

[1]) Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ 67. σελ. 440.—Leonhardt Commentar. ἄρθρ. 84 σελ. 366.

[2]) Oppenhoff Strafgstzb. ἄρθρ. 52 n° 8.

[3]) Leonhardt Commentar ἐν ἄρθρ. 84. σελ.366.—Dollmann Strafgstzb. I. ἄρθρ. 67. σελ. 441.

ρον ἀποβαίνει, παραβαλλόμενον πρὸς τὸ αἴσθημα τῆς αὐτοσυντηρήσεως, καὶ ἀποχρώντως δικαιολογεῖ τὴν γενομένην τοῦ δικαίου προσβολὴν χάριν τῆς σωτηρίας αὐτῶν.

Ἐκτὸς τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου μνημονευομένων προσώπων δὲν ἐπιτρέπεται νὰ περιλάβωμεν διὰ τῆς ἐξ ἀναλογίας ἐφαρμογῆς αὐτοῦ καὶ ἕτερον μὴ ρητῶς μνημονευόμενον, διότι ὁ νόμος ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν ἔντασιν τοῦ αἰσθήματος τῆς συγγενικῆς στοργῆς τὴν δυναμένην ἀποχρώντως νὰ δικαιολογήσῃ τὸ μὴ ἀξιόποινον τοῦ τελεσθέντος ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῶν ἀδικήματος, ἀπέκλεισε κατ' ἀκολουθίαν τοὺς ἀπωτέρους βαθμοὺς τῆς συγγενείας. Ἐπὶ τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας εἶναι ὅλως ἀδιάφορον ἂν ἀπορρέῃ ἐκ νομίμου γάμου ἢ μή[1]).

Προσταγή.

Ἄρθρον 97.

Ἁπλῆ προσταγὴ εἰς ἐκτέλεσίν τινος ἀξιοποίνου πράξεως δὲν καθιστᾷ τὸν ἐκτελέσαντα αὐτὴν ἀτιμώρητον· ἀλλ' ὁσάκις δημόσιός τις ὑπάλληλος ἢ ἀρχὴ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἁρμοδιότητός των προστάζουν διὰ τῶν νομίμων διατυπώσεων εἰς ἀρχὰς ἢ δημοσίους ὑπαλλήλους ἢ ὑπηρέτας, ὑποκειμένους αὐτοῖς, πρᾶξιν, ἥτις εἶναι τιμωρητὴ ὡς ἁπλῆ κατάχρησις ἢ ὡς παράβασις τῶν δημοσίων καθηκόντων, δὲν τιμωρεῖται εἰς τοιαύτην περίστασιν εἰμὴ μόνον τὸ προστάττον μέρος, τὸ δὲ ὑπεῖκον ἐξαιρεῖται τῆς ποινῆς.

§ 206. Πρῶτος ὁ βαυαρικὸς ποινικὸς νόμος τοῦ 1813 ἐκανόνισε νομοθετικῶς ἐν ἄρθρ. 122 τὸ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους κυμαινόμενον ζήτημα περὶ τοῦ καταλογισμοῦ τῶν ἕνεκα προσταγῆς τελεσθεισῶν κολασίμων πράξεων. Διὰ τοῦ εἰρημένου ἄρθρου αὐτοῦ

---

[1]) Schwarze Commentar ἄρθρ. 52 n° 6 ἑπομ.—Schaper Hotzendorff's Handb. I σελ. 171.

τίθεται ὁ γενικὸς κανὼν ὅτι ἡ ἁπλῆ προσταγὴ πρὸς ἐκτέλεσιν ἀξιοποίνου πράξεως δὲν ἀρκεῖ ὅπως ἀπαλλάξῃ τὸν πράξαντα τοῦ καταλογισμοῦ αὐτῆς· ἐξαίρεσιν δὲ τοῦ κανόνος δέχεται μόνον ἐὰν μεταξὺ τοῦ προστάξαντος καὶ τοῦ ὑπακούσαντος ὑπάρχῃ ἡ ἐκ τῆς ὑπηρεσίας σχέσις τῆς ἐξαρτήσεως, καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἀπορρέουσα ἀνάγκη τῆς ὑπακοῆς. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ καταλογισμὸς κολασίμου πράξεως, τελεσθείσης παρὰ τοῦ ὑποδεεστέρου κατ' ἀκολουθίαν διαταγῆς δοθείσης αὐτῷ ὑπὸ τοῦ προϊσταμένου, ἐπιβαρύνει τὸν δόντα τὴν προσταγήν. Τὴν διάταξιν ταύτην εὑρίσκομεν καὶ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις βαυαρικοῖς νομοσχεδίοις τοῦ 1822 (ἄρθρ. 74), 1827 (ἄρθρ. 69), ὡς καὶ τοῦ 1831 ἐν ἄρθρ. 92, ὅπερ τὸ εἶδος τῆς δοθείσης προσταγῆς λεπτομερῶς χαρακτηρίζει, ὁρίζον ὅτι αὕτη δέον νὰ δοθῇ «*ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἁρμοδιότητος τοῦ προστάττοντος καὶ διὰ τῶν νομίμων διατυπώσεων*». Ἐκ τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ παρέλαβε καὶ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 97, ἥτις καὶ ἐν τοῖς πλείστοις τῶν τέως ἰσχυόντων ποινικῶν νόμων τῆς Γερμανίας ὑπῆρχεν ἀναγεγραμμένη[1]).

Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 97 ἡ ἁπλῆ προσταγὴ δὲν ἐκλαμβάνεται ὡς αἰτία ἀποκλείουσα τὸν καταλογισμὸν τῆς πράξεως ἀπὸ τοῦ ἐκτελέσαντος τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ προσταγήν, διότι ἡ προσταγὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν μὴ συνοδευομένη δι' ἀπειλῶν ἢ βίας οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον περιορίζει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ προσταττομένου, ὅστις τούτου ἕνεκα φέρει ἀμείωτον τὴν εὐθύνην τῆς πράξεως ἣν ἐξετέλεσε, καὶ αὐτὸς μὲν ὡς ἄμεσος αὐτουργός, ὁ δὲ προστάξας ὡς ἠθικὸς αὐτουργὸς αὐτῆς χαρακτηρίζεται (ἄρθ. 56 § 3).

Ὡς ἐξαίρεσις τῆς ἀρχῆς αὐτῆς μνημονεύεται ἡ περίπτωσις, καθ' ἣν ἡ προσταγὴ δίδοται παρ' ἀνωτέρου ὑπαλλήλου, ἢ παρὰ

---

[1]) Ὅρ Ποιν. νόμον Ἀννοβέρου ἄρθρ. 85.—Βυρτεμβέργης ἄρθρ. 403.—Σαξωνίας ἄρθρ. 94 καὶ νεωτέρου Βαυαρικοῦ 1861 ἄρθρ. 71. Ὅρ. καὶ Ὁλλανδικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 43.—Βελγικοῦ ἄρθρ. 70.—Ἰταλικοῦ ἄρθρ. 49 § 1. Ὁ νῦν ἰσχύων Γερμανικὸς ποινικὸς νόμος ὅπως καὶ ὁ τῆς Γαλλίας δὲν περιέχουσιν εἰδικὴν περὶ τοῦ θέματος τούτου διάταξιν.

δημοσίας ἀρχῆς πρὸς ὑποδεέστερον ὑπάλληλον ἢ ἀρχήν [1]). Ἀλλ' ὅμως ἵνα ἐπιφέρῃ ἡ τοιαύτη προσταγὴ τὸ ἀκαταλόγιστον τῶν πράξεων τοῦ ἐκτελέσαντος αὐτὴν ἀπαιτεῖται νὰ συντρέχωσιν οἱ ἑξῆς ὅροι [2]).

1) Ἡ ὑπὸ τοῦ ἀνωτέρου ὑπαλλήλου ἢ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς δοθεῖσα προσταγὴ πρὸς τὸν ὑποδεέστερον ὑπάλληλον ἢ τὴν ὑποδεεστέραν ἀρχὴν δέον νὰ ἔγκηται ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἁρμοδιότητος αὐτῶν, ὃν διαγράφουσιν οἱ νόμοι. Διὸ ὅταν ἀνωτέρα ἀρχὴ ἢ ἀνώτερος δημόσιος ὑπάλληλος, ἐνεργῶν ἐκτὸς τοῦ κύκλου τῆς ἰδίας ἁρμοδιότητος, διατάξῃ τὴν ἐκτέλεσιν πράξεως ἀντικειμένης τῷ νόμῳ, ὁ ἐνεργήσας αὐτὴν ὑποδεέστερος ὑπάλληλος, ἢ ἡ ὑποδεεστέρα ἀρχὴ δὲν ἀπαλλάσσεται τῆς εὐθύνης [3]).

2) Ἡ δοθεῖσα προσταγὴ ἀνάγκη νὰ περιβάλληται διὰ τῶν νομίμων διατυπώσεων, ὅπως, ὑποχρεοῦσα πρὸς ἐκτέλεσιν τὸν πρὸς ὃν ἀνακοινοῦται, ἐπιφέρῃ τὸ ἀκαταλόγιστον τῆς ἐνταλθείσης πράξεως. Διὰ τοῦ ὅρου αὐτοῦ δὲν ἀποκλείεται ἡ προφορικῶς διδομένη προσταγή, διότι καὶ αὕτη, ὅταν ὁ νόμος δὲν διαγράφῃ ἰδιαίτερόν τινα τύπον τῆς ἀνακοινώσεως τῶν προσταγῶν τῶν ἀνωτέρων ἀρχῶν πρὸς τὰς ὑποδεεστέρας, εἶναι ἀρκοῦσα, ἐὰν οἱ λοιποὶ συμπί-

---

[1]) Ὅταν δὲν ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ προστάξαντος καὶ ὑπακούσαντος ἡ ὑποχρέωσις τῆς ὑποταγῆς, ἡ ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἀπορρέουσα, δὲν ἐφαρμόζεται ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 97. Ὅθεν ἡ ὑπὸ τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα, ἡ ὑπὸ ἐπιτρόπων ἢ ἐπιμελητῶν πρὸς τοὺς ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν διατελοῦντας δοθεῖσα προσταγή, δὲν ἰσχύει ὅπως καταστήσῃ ἀνεύθυνον τὸν ὑπακούσαντα καὶ ἐκτελέσαντα αὐτήν.

[2]) Merkel Lehrb. § 58 σελ. 159.

[3]) Οὕτω λ. χ. ἐὰν ἡ ἀνωτέρα στρατιωτικὴ ἀρχὴ τῆς πόλεως, ὁ φρούραρχος λ. χ. διατάξῃ τὴν προσωπικὴν κράτησιν πολίτου τινός, ὡς ὑπόπτου ἐκτελέσεως ἀξιοποίνου πράξεως. ὁ ὑπακούσας καὶ ἐκτελέσας τὴν σύλληψιν καὶ φυλάκισιν τοῦ πολίτου ὑποδεέστερος στρατιωτικὸς φέρει ὁλόκληρον τὸ βάρος τῆς εὐθύνης τῆς πράξεως, Ἐπίσης ὁ ἀστυνομικὸς κλητήρ, ὁ κατὰ προσταγὴν τοῦ ἀνωτέρου αὐτοῦ ἀποβαλών τινα τῆς κατοχῆς κτήματος καὶ ἐγκαταστήσας ἕτερον, δὲν δύναται νὰ προτείνῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ ἀκαταλόγιστον τῆς πράξεως ἐπικαλούμενος τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ διαταγήν.

πτωσιν ὅροι, πρὸς ἄρσιν τοῦ καταλογισμοῦ τῆς ἕνεκεν αὐτῆς τελεσθείσης ἀξιοποίνου πράξεως [1]).

3) Ἡ πρᾶξις δι' ἣν ἐδόθη προσταγὴ πρὸς ἐκτέλεσιν δέον νὰ ᾖ ἀξιόποινος ὡς ἀποτελοῦσα μόνον ἁπλῆν κατάχρησιν ἢ παράβασιν τῶν δημοσίων καθηκόντων. Ἐν ΚΘ' κεφαλαίῳ τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου διαγράφονται εἰδικῶς αἱ πράξεις αἱ χαρακτηριστέαι ὡς ἁπλαῖ καταχρήσεις ἢ παραβάσεις τῶν καθηκόντων τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Ὅθεν ἐὰν ἡ δοθεῖσα προσταγὴ δὲν ἀποβλέπῃ εἰς ἐκτέλεσιν τοιαύτης τινὸς πράξεως, ἀλλὰ περιέχῃ τὴν ἐνέργειαν πράξεως χαρακτηριζομένης ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς κοινὸν ἔγκλημα, ἡ εὐθύνη αὐτῆς ἐπιβαρύνει ἐξ ἴσου τόν τε προστάξαντα καὶ τὸν ἐκτελέσαντα αὐτήν [2]).

Ἐκ τῆς ἀορίστου ἐκφράσεως τοῦ νόμου, ἀπαιτοῦντος ὅπως ἡ προσταχθεῖσα πρᾶξις ᾖ τιμωρητὴ ὡς *ἁπλῆ κατάχρησις τῶν δημοσίων καθηκόντων*, γεννᾶται ἀμφιβολία ἂν ἡ τοιαύτη κατάχρησις ἢ παράβασις τῶν καθηκόντων νοεῖται διὰ τὸν προστάττοντα μόνον, ἢ καὶ διὰ τὸν ἐκτελέσαντα τὴν προσταγὴν ὑποδεέστερον ὑπάλληλον. Ἐπιεικῶς ἑρμηνεύοντες τὸν νόμον ἠδυνάμεθα ἴσως νὰ δεχθῶμεν ὅτι δι' οἱονδήποτε καὶ ἂν ὑπάρχῃ κατάχρησις ἢ παράβασις τοῦ καθήκοντος, εἴτε τὸν προστάξαντα, εἴτε τὸν ἐκτελέσαντα ἐφαρμόζεται ἡ διάταξις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρθρου. Ἀλλ' ὅμως ὀρθοτέρα εἶναι ἀναντιῤῥήτως ἡ γνώμη τῶν ὑποστηριζόντων ὅτι ὁ τοιοῦτος χαρακτηρισμὸς τῆς πράξεως ἀναφέρεται μόνον εἰς

---

[1]) Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 71. σελ. 507. — Συμφώνως πρὸς τὸν τεθέντα ὅρον ἔνταλμα συλλήψεως ἢ φυλακίσεως, μὴ ἐκδεδομένον προσηκόντως καὶ μὴ φέρον τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτουμένας διατυπώσεις, δὲν ἰσχύει ὅπως ἀπαλλάξῃ τῆς εὐθύνης τὸν ἀναλαβόντα τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ὑποδεέστερον ὑπάλληλον. Ἐπίσης ἡ πληρωμὴ χρηματικοῦ ἐντάλματος μὴ νομίμως ἐκδεδομένου, ἡ ἐκτέλεσις ἀποφάσεως πλημμελοῦς, κτλ.

[2]) Οὕτω λ. χ. ἡ προσταγὴ ἡ δοθεῖσα ὑπὸ ἀνακριτοῦ πρὸς δικαστικὸν κλητῆρα, ὅπως ραπίσῃ ἢ βασανίσῃ κατηγορούμενόν τινα ὑπὸ ἀνάκρισιν διατελοῦντα, δὲν ἰσχύει ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τοῦ καταλογισμοῦ τῆς πράξεως ταύτης. Ἐπίσης ἡ προσταγὴ τοῦ ταμία πρὸς τὸν εἰσπράκτορα αὐτοῦ, ὅπως πλαστογραφήσῃ τὰ λογιστικὰ βιβλία, κτλ.

τὸ πρόσωπον τοῦ προστάττοντος, καὶ ὅτι διὰ τὸν ἐκτελέσαντα προσταγήν, ἀντιβαίνουσαν εἰς τὰ ἰδιαίτερα δημόσια καθήκοντα αὐτοῦ, τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ρητῶς διαγραφόμενα καὶ τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ κανονίζοντα, δὲν εἶναι ἐφαρμοστέα ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 97, οὐδ' ἰσχύει ὅπως ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τῆς νομίμου ποινῆς, διότι δι' αὐτὸν ἀνωτέρα πάσης προσταγῆς καὶ θελήσεως ἄλλου εἶναι ἡ θέλησις τοῦ νόμου, ἣν ἔχει ἀπαραίτητον καθῆκον νὰ σεβασθῇ [1].

Ὅταν οἱ προεκτεθέντες ὅροι συντρέχωσιν ἀπαλλάσσεται μὲν πάσης εὐθύνης ὁ ὑπακούσας ὑφιστάμενος καὶ ἐκτελέσας τὴν πρᾶξιν, τιμωρεῖται δὲ ὁ προϊστάμενος ὡς ἄμεσος αὐτουργὸς τῆς ἐπιταχθείσης παρανόμου πράξεως [2]).

Συναίνεσις τοῦ παθόντος.

Ἄρθρον 98.

Πρᾶξίς τις γενομένη μὲν διὰ σιωπηλῆς ἢ ρητῆς ἀδείας τοῦ βλαφθέντος, ἀπηγορευμένη δὲ ἐπὶ ποινῇ, μένει εἰς ἐκείνας μόνον τὰς περιπτώσεις ἀτιμώρητος, καθ' ἃς αὕτη, μὴ κινδυνεύοντος ἐντεῦθεν παντάπασι τοῦ δημοσίου (γρ. ἄνευ δημοσίου τινὸς κινδύνου), ἀποτείνεται εἰς ἀφαίρεσιν ἢ βλάβην τῆς ἰδιοκτησίας.

§ 207. Τὸ ἀξίωμα, ὅπερ ὁ Ἀριστοτέλης πρῶτος διετύπωσεν εἰπὼν «Ἀδικεῖται ὁ' οὐθεὶς ἑκών», ἐκύρωσε δὲ μετ' αὐτὸν ἡ ρω-

---

[1]) Τὴν γνώμην αὐτὴν ὑποστηρίζουσι καὶ αἱ ἐπίσημοι αἰτιολογίαι τοῦ βαυαρικοῦ νόμου ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 122 (σελ 305). Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ πάσης ἀμφιβολίας ἐν τῷ νεωτέρῳ βαυαρικῷ νόμῳ τοῦ 1861 (ἄρθρ. 71) προσετέθη ἐν τέλει τῆς φράσεως «παράβασιν ἢ κατάχρησιν τῶν δημοσίων καθηκόντων τοῦ προϊσταμένου» (des Vorgesetzten).

[2]) Stenglein Strafgesetzb. ἄρθρ. 71 n° 9. — Ἐὰν ἡ πρᾶξις καὶ διὰ τὸν ὑφιστάμενον ἀποτελεῖ παράβασιν τῶν ἰδιαιτέρων τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ καθηκόντων, ὁ προϊστάμενος, ὁ προστάξας τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς, ὡς ἠθικὸς αὐτουργὸς εἶναι τιμωρητέος. Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 71 σελ. 511.

μαϊκὴ νομοθεσία διὰ τοῦ κανόνος «Volenti non fit injuria» [1]), ἐγέννησεν οὐ μικρὰς διαφωνίας περὶ τῶν ὁρίων τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ.

Ἐν τῷ ρωμαϊκῷ δικαίῳ δὲν ἀπαντᾷ γενική τις ἀρχὴ χρησιμεύουσα ὡς γνώμων τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ. Ὅταν διὰ νόμου ἀπολύτως ἀπηγορεύετο ἡ ἐκτέλεσις πράξεως ἥτις ἢ τὴν πολιτείαν ἀμέσως προσέβαλλεν, ἢ τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν ἠπείλει, ἢ εἰς τὰ χρηστὰ ἤθη προσέκρουε, καὶ τούτου ἕνεκα ἐκηρύσσετο ἀξιόποινος, τὸν ἐγκληματικὸν χαρακτῆρα τοιαύτης πράξεως οὐδαμῶς ἴσχυεν ὅπως μεταβάλῃ ἡ βούλησις τῶν πολιτῶν, ὧν τὰ δικαιώματα προσεβλήθησαν οὐδ' ἐλαμβάνετο τὸ παράπαν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν δίωξιν τῶν ὑπαιτίων [2]).

Ἀμφίβολον ὅμως εἶναι κατὰ πόσον ἡ συναίνεσις ἠδύνατο νὰ ἀλλοιώσῃ τὸ ἀξιόποινον τοῦ χαρακτῆρος κολασίμου πράξεως ἀπευθυνομένης κατὰ τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς, τῆς ἐλευθερίας, ἢ τῆς ὑγείας. Ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐγκλημάτων ἐὰν πρὸς δίωξιν τοῦ κατηγορουμένου ἦν ἀναγκαία μήνυσις ὑπὸ τοῦ παθόντος, ἡ συναίνεσις αὐτοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος καὶ ἡ ἐκ τῆς προηγηθείσης συναινέσεως παράλειψις τῆς ἐγκλήσεως συνεπήγοντο τὸ ἀκαταδίωκτον τοῦ ἐνόχου. Ἐπίσης ἡ ἀπόδειξις τῆς συναινέσεως ἠδύνατο νὰ ἀπαλλάξῃ τῆς καταδιώξεως τὸν ὑπαίτιον πράξεων, αἵτινες μόνον ἐναντίον τῆς βουλήσεως τοῦ καθ' οὗ ἀπευθύνονται γενόμεναι εἰσὶν

---

[1]) Lex 1 § 5 de injuriis (47. 10). «Usque adeo autem injuria, quae fit liberis nostris, nostrum pudorem pertingit, ut, etiam si volentem filium quis vendiderit, patri suo quidem nomine competat injuriarum actio; filii vero nomine non competit, quia nulla injuria est, quae in volentem fiat».—Ὅρ. καὶ Lex 145. 203. de reg. jur. (50. 17).—Ἀριστ. Ἠθικ. Νικομ. V. 15.

[2]) Lex 6. Cod. de pactis (2.3). «Pacta quae contra leges constitutionesque vel contra bonos mores fiunt, nullam vim habere indubitati juris est». Lex 38 de pactis (2. 14). «Jus publicum privatorum pactis mutari non potest» Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ ἐμπρησμὸς ἦν ἀξιόποινος, καὶ ὅταν ὁ κύριος τοῦ ἐμπρησθέντος οἰκοδομήματος συνήνει· ἐπίσης ἡ μοιχεία, ἡ τοκογλυφία, κτλ

ἀξιόποινοι, ἤτοι ἐπὶ τοῦ βιασμοῦ, τῆς ἀπαγωγῆς, τῆς ἁρπαγῆς, κτλ. Ἐν τούτοις ἐν ταῖς πηγαῖς μνημονεύονται περιπτώσεις τινὲς τῆς injuria, καθ' ἃς, καίπερ τῆς συναινέσεως τοῦ παθόντος δοθείσης, ἐὲν αἴρεται τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως· ὡς λ. χ. ὅταν ὁ υἱὸς ἠκρωτηριάζετο ἑκὼν ὑπὸ τοῦ πατρὸς πρὸς ἀποφυγὴν τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ἢ ὅταν ἐτελεῖτο τὸ ἔγκλημα τῆς ἐκτρώσεως ἢ τῆς περικοπῆς (castratio) [1]).

Οἱ γλωσσολόγοι [2]) ἐδέχθησαν ὡς γενικῶς ἐφαρμοστέον τὸν κανόνα volenti non fit injuria, ἐξαίρεσιν ποιούμενοι μόνον ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἑκουσίως ἐπενεχθέντος ἀκρωτηριασμοῦ, διότι ἔλεγον «nemo est dominus membrorum suorum». Τὴν γνώμην δ' αὐτῶν ἠκολούθησαν καὶ οἱ ἀρχαιότεροι ἐκ τῶν Ἰταλῶν ποινικολόγων. Τὸ Κανονικὸν δίκαιον ὁρμώμενον ἐκ τῆς ἰδέας τοῦ ἀναπαλλοτριώτου τῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ τῷ ἀνθρώπῳ δοθέντων ἀγαθῶν ἀπέκρουσε τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀξιώματος volenti non fit injuria, ἀλλ' ὅμως τοὺς ὁρισμοὺς αὐτοῦ οὐκ ἀπεδέχθησαν αἱ νομοθεσίαι τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων καὶ ἰδίως τὸ ἀρχαιότερον γερμανικὸν δίκαιον, ὅπερ ὡς ὅρον τοῦ ἀξιοποίνου τῶν κολασίμων πράξεων ἔθετο τὴν ἐναντίον τῆς θελήσεως τοῦ παθόντος (invito laeso) γενομένην προσβολήν. Κατὰ πρῶτον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καντίου καὶ ἰδίως ἀφοῦ διὰ τοῦ Feuerbach αἱ περὶ τοῦ δικαίου φιλοσοφικαὶ ἔρευναι ἤρξαντο εἰσχωροῦσαι καὶ εἰς τὴν μελέτην τῶν ποινικῶν νόμων ἐδόθη ἡ δέουσα ἐπιστημονικὴ ἀνάπτυξις εἰς τὴν σημασίαν τοῦ κανόνος Volenti non fit injuria. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς Καντιανῆς φιλοσοφίας, ἐρειδόμενοι ἐπὶ τῆς περὶ δικαίου θεωρίας τῆς δεχομένης

---

1) Lex 4 § 2 (49. 16). Lex 8. ad leg. Corn. de sic. (48. 8). Lex 39. 38 § 5 de poenis (48. 19). Περὶ τοῦ φόνου τοῦ γενομένου τῇ συναινέσει τοῦ φονευθέντος σιωπῶσιν ἐντελῶς αἱ πηγαὶ τοῦ Ῥωμ. νόμου. Μόνον περὶ τοῦ δούλου τοῦ ὑπακούσαντος τῇ προσταγῇ τοῦ κυρίου καὶ ἐκτελέσαντος τὸν φόνον αὐτοῦ λέγεται ὅτι ἔμενεν ἀτιμώρητος (ὅρ Tacit. Ann. XXVI. 12. Val. Max. VI, 8, 2—1). Ἂν ἡ διάταξις αὕτη ἐφηρμόζετο ἐξ ἀναλογίας καὶ ἐπὶ τῶν ἐλευθέρων εἶναι ἄγνωστον. —Ὅρ. Rein Crim. Recht. d. Römer. σελ. 133. ἑπομ. —Köstlin System § 36. σελ. 104.

2) Ὅρ. Bartolus. Baldus ἐπὶ τῆς Lex 1 § 5 de injuriis (47. 10).

ὡς θεμελιώδη βάσιν αὐτοῦ τὴν ἐξ ὑποκειμένου βούλησιν, ἀπέληξαν ἀναγκαίως εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ προσβολὴ τῶν δικαιωμάτων προσώπου ἡ τῇ συναινέσει αὐτοῦ γενομένη δὲν ἀποτελεῖ ἀδίκημα ἀξιόποινον, ἅτε μὴ προσκρούουσα εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως ἑτέρου προσώπου. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀνεκήρυξαν γενικῶς ἐφαρμοστέον τὸν κανόνα «Volenti non fit injuria, καὶ ὡς ἁπλοῦν πταῖσμα, χάριν πολιτικοῦ μόνον συμφέροντος, τιμωρητέας τὰς οἰκείᾳ βουλήσει τοῦ παθόντος τελεσθείσας ἀξιοποίνους πράξεις [1]).

Οἱ διϊστάμενοι πρὸς τὴν περὶ δικαίου θεωρίαν τοῦ Καντίου, ἥτις διὰ τοῦ Φίχτε κατέληξεν εἰς τὸν τέλειον διαχωρισμὸν τοῦ δικαίου ἀπὸ τῆς ἠθικῆς, προσέφυγον εἰς τὴν διαστολὴν τῶν δικαιωμάτων τοῦ προσώπου εἰς ἀπαλλοτριωτὰ καὶ ἀναπαλλοτρίωτα καὶ ὑπεστήριξαν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀξιώματος «Volenti non fit injuria» μόνον ἐπὶ τῶν ἀπαλλοτριωτῶν δικαιωμάτων[2]). Ἀλλ' ὅμως καὶ ἡ διακρισις αὕτη ἐν τῇ γενικότητι αὐτῆς ἥκιστα συντελεῖ πρὸς ἀκριβῆ διάγνωσιν τῶν ὁρίων τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀξιώματος «Volenti non fit injuria» μεταθέτουσα τὸ ζήτημα εἰς τὸ ἀχανὲς πεδίον τῆς ἐρεύνης καὶ συζητήσεως περὶ ἀπαλλοτριωτῶν καὶ ἀναπαλλοτριώτων δικαιωματων, περὶ ὧν μεγίστη κρατεῖ διαφωνία [3]). Διὸ μᾶλλον εὔστοχος καὶ χρήσιμος πρὸς καθοδηγίαν φαίνεται ἡ γνώμη ἡ δεχομένη ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὅπως ἔχει τὴν δύναμιν τοῦ καταστρέψαι τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὕπαρξιν, οὕτως ἔχει καὶ τὴν ἐξου-

---

[1]) Feuerbach Lehrb. (α'. ἔκδ.) § 40.—Stübel Thatbestand § 106. N. Archiv d. Grim. R. IX. σελ. 555.—Tittmann Strafrechtswiss. I. 36. — Waechter Lehrb. I § 59 Archiv d. Crim. R. X. σελ. 228.

[2]) Martin Criminalr. § 42 n⁰ 9. — Bauer Strafrecht § 49 n⁰ 2. — Feuerbach Lehrb. § 35 ὅστις ἐν ταῖς ἑπομέναις ἐκδόσεσι τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ συνετάχθη τῇ γνώμῃ ταύτῃ. — Aegg. Untersuchungen σελ. 62. Lehrb. § 102.—Jarcke Strafrecht σελ. 108.

[3]) Διὰ μακρῶν κατέδειξαν τὸ ἀνέφικτον τῆς διακρίσεως τῶν ἀπαλλοτριωτῶν ἀπὸ τῶν ἀναπαλλοτριώτων δικαιωμάτων ὁ Hepp Archiv d. Crim. R. XI σελ. 79 ἑπομ. καὶ ὁ Luden Abhandlungen II σελ. 414. — Ὅρ. καὶ Meyer Lehrb. § 39 σελ. 315 ἑπομ.

σίαν τῆς ἀπαλλοτριώσεως καὶ ἐκχωρήσεως εἰς ἄλλους τῶν ἐνόντων τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ προσωπικότητι δικαιωμάτων, οἷα εἰσὶ τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς, τῆς ἀκεραιότητος τοῦ σώματος καὶ ὑγείας αὐτοῦ, τῆς ἐλευθερίας, τῆς τιμῆς, καὶ ἰδιοκτησίας. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἐξουσία δὲν δύναται νὰ τύχῃ τῆς ἀναγνωρίσεως καὶ κυρώσεως ὑπὸ τοῦ δικαίου, καὶ ἐπομένως ὡς νόμιμος νὰ χαρακτηρισθῇ παράγουσα οἱονδήποτε δικαίωμα ὑπὲρ τοῦ εἰς ὃν μεταβιβάζεται, διότι καὶ ὑπὸ τῆς ἠθικῆς ἀποκρούεται καὶ συνεπάγεται τὴν ἀναίρεσιν καὶ καταστροφὴν τῶν ἀπαραιτήτων ὅρων τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἀδιασπάστως μετ' αὐτῆς συνεχομένων δικαιωμάτων. Ταῦτα ἡ πολιτεία ἔχει ἀπαράβατον καθῆκον νὰ προστατεύῃ διότι ἀποτελοῦσι τὴν ἀναγκαίαν ὑπόστασιν τοῦ προσώπου ὡς ἠθικοῦ καὶ δικαιολογικοῦ ὄντος. Ὅθεν οἱαδήποτε προσβολὴ αὐτῶν χαρακτηρίζεται ὡς ἀθέμιτος καὶ τιμωρητέα, τὸ δὲ ἀξιόποινον αὐτῆς δὲν ἀποκλείει ἡ συναίνεσις τοῦ προσώπου, ἥτις ὅλως ἀνίσχυρος ἐκλαμβάνεται ὅπως προσδώσῃ οἱονδήποτε δικαίωμα εἰς τὸ ὑπαίτιον τῆς προσβολῆς πρόσωπον.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἕπεται ὅτι ἡ συναίνεσις εἶναι ἐντελῶς ἀνίσχυρος ὅπως καταστήσῃ ἀνέγκλητον τὴν ὑπὸ ἑτέρου προσώπου καταστροφὴν τῆς ζωῆς ἢ τὸν ἀκρωτηριασμὸν τοῦ σώματος τοῦ συναινέσαντος [1]).

Ὅπως ἡ ζωή, καὶ ἡ ἀκεραιότης τοῦ σώματος, οὕτω καὶ ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ τιμὴ ἀποτελοῦσι δικαιώματα ἀπαραβίαστα τοῦ προσώπου, ἐπομένως οἱαδήποτε προσβολὴ αὐτῶν ἐν τῇ ἀφῃρημένῃ ὑποστάσει, ἔστω καὶ τῇ συναινέσει τοῦ προσώπου γενομένη, προσκρούει εἰς τὰ παραγγέλματα τοῦ δικαίου καὶ λογίζεται ἀθέμιτος.

---

1) Abegg. Archiv d. Crim. R. 1840 σελ. 434. «Ueber die an einem einwilligenden verübte Tödtung. — Dora Goltdamer's Archiv I σελ. 325. — V σελ. 326. Κατὰ τὸν Γερμανικὸν ποιν. νόμον ἄρθρ 216 ἡ ἀνθροποκτονία ἡ γενομένη ὑπό τινος τῇ ρητῇ καὶ σοβαρᾷ αἰτήσει τοῦ θανατωθέντος δὲν τιμωρεῖται ὡς ὁ φόνος ἀλλὰ διὰ τριετοῦς τοὐλάχιστον φυλακίσεως. Ἡ διάταξις αὕτη ἀποδοκιμάζεται ὑπὸ πολλῶν συγγραφέων ὅρ. Binding Strafrecht I § 149 σελ. 721.

Προσβολὴ ἀθέμιτος τῆς ἐλευθερίας προσώπου τινὸς ὑφίσταται ὅταν διὰ βίας ἢ καταναγκασμοῦ ἐπιζητῆται νὰ ἐπιβληθῇ οἱοσδήποτε πρόσκαιρος ἢ διαρκὴς περιορισμὸς τῆς ἐλευθερίας, ἔστω καὶ ἂν πρὸς τοῦτο ἐδόθη πρότερον ἡ συναίνεσις αὐτοῦ, ἀρκεῖ, ὅτι καθ' ἣν χρόνου στιγμὴν ἐπάγεται ὁ καταναγκασμὸς δὲν ἀποδέχεται οὐδ' ἑκουσίως ὑποβάλλεται εἰς τὸν τοιοῦτον περιορισμὸν τῆς ἐλευθερίας τὸ καταναγκαζόμενον πρόσωπον. Τοὐναντίον δὲν ἀποτελεῖ παράνομον περιορισμὸν τῆς ἐλευθερίας, ἡ ἐκ προηγουμένης συμβάσεως ἀναληφθεῖσα ὑποχρέωσις πρὸς ἐνέργειαν κατὰ τὴν βούλησιν ἑτέρου προσώπου, οἷον ἐπὶ τῆς μισθώσεως ἐργασίας, ἐπὶ τῆς ἐντολῆς κτλ. καὶ ἡ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν συμπεφωνημένων ὅρων τῆς συμβάσεως διάθεσις τοῦ προσώπου ἢ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ὑπὲρ ἄλλου. Καὶ ὁ ἀναδεξάμενος τοιαύτην τινὰ ὑποχρέωσιν διατηρεῖ ἀκεραίαν τὴν κατὰ βούλησιν χρῆσιν τῶν δυνάμεων αὐτοῦ καὶ πλήρη τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν, ἡ δὲ ἀθέτησις τῶν συμπεφωνημένων μόνον ἀπαίτησιν νομίμου ἀποζημιώσεως δύναται νὰ χορηγήσῃ εἰς τὸν κεκτημένον ἐκ τῆς συμβάσεως δικαίωμα.

Ἡ τιμὴ συνίσταται εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῶν ἠθικῶν προσόντων τοῦ προσώπου ἅτις προσεπιμαρτυρεῖ καὶ κρατύνει τὴν συνείδησιν αὐτοῦ περὶ τῆς ἠθικῆς ἀξίας, καὶ τῆς ὑπολήψεως, ἧς δικαιοῦται ν' ἀπολαύῃ. Ὅθεν καὶ αὕτη εἶναι δικαίωμα ἀναπόσπαστον ἀπὸ τοῦ προσώπου. Ἡ ἐν δεδομένῃ τινὶ περιπτώσει συναίνεσις αὐτοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν πράξεως, ἥτις ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς προσβολὴ τῆς τιμῆς καὶ ὁ κατ' ἀκολουθίαν τῆς τοιάσδε αὐτοῦ συναινέσεως ἀποκλεισμὸς τοῦ ἀξιοποίνου τῆς πράξεως, οὐδαμῶς ἀποδεικνύει ὅτι δύναταί τις νὰ παραιτηθῇ νομίμως τοῦ δικαιώματος τῆς τιμῆς ὑπὲρ ἄλλου προσώπου, ἀλλ' ὅτι ἐν τῇ εἰδικῇ ταύτῃ περιπτώσει δὲν ὑφίσταται ἡ συνείδησις τῆς γενομένης προσβολῆς τῆς τιμῆς καὶ ἑπομένως τὸ ἀξιόποινον τῆς προσβολῆς αἴρεται, οὐχὶ λόγῳ τῆς δοθείσης συναινέσεως, ἀλλὰ δι' ἔλλειψιν τοῦ ἀντικειμένου τοῦ ἀδικήματος.

Ἐκτὸς τῶν εἰρημένων δικαιωμάτων ἐπίσης σπουδαῖον καὶ ἀπαραίτητον πρὸς ὕπαρξιν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας ἐν τῇ καθολικῇ αὐτοῦ ἐννοίᾳ, χρησιμεῦον πρὸς θεραπείαν

τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν αὐτοῦ ἀναγκῶν. Ἀλλ' ἐκ τῆς τοιάσδε φύσεως τοῦ τῆς ἰδιοκτησίας δικαιώματος δὲν ἕπεται τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ἄνθρωπος στερεῖται τῆς ἐλευθέρας διαθέσεως τῶν κατ' ἰδίαν δικαιωμάτων τῶν ἐκ τοῦ γενικοῦ δικαιώματος τῆς ἰδιοκτησίας ἀπορρεόντων καὶ ἐν αὐτῷ περιεχομένων. Τοιοῦτός τις περιορισμὸς ἤθελεν ἔχει ὡς ἄμεσον καὶ ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τὴν ἄρνησιν καὶ καταστροφὴν τοῦ δικαιώματος τῆς ἰδιοκτησίας ἐν τῇ πλήρει καὶ ἀκωλύτῳ αὐτοῦ ἐνασκήσει. Ὅθεν δυνάμει τῆς ἐξουσίας ἣν κέκτηται πρὸς ἐλευθέραν διάθεσιν τῶν κατ' ἰδίαν δικαιωμάτων, τῶν ἀπορρεόντων ἐκ τοῦ δικαιώματος τῆς ἰδιοκτησίας ἐν τῇ ἀφῃρημένῃ αὐτοῦ ὑποστάσει δύναται νὰ μεταβιβάσῃ εἰς ἄλλους καθ' ὁλοκληρίαν ἢ ἐν μέρει, ἢ καὶ νὰ παραιτηθῇ τελείως τῶν προσηκόντων αὐτῷ δικαιωμάτων ἐφ' οἱωνδήποτε ἀντικειμένων τῆς περιουσίας αὐτοῦ. Ἡ καταστροφὴ ἢ βλάβη τῶν τοιούτων ἀντικειμένων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἢ ὑφ' ἑτέρου τινὸς τῇ συναινέσει αὐτοῦ γενομένη δὲν ἀποτελεῖ πρᾶξιν ἀθέμιτον, ἰσχύοντος τοῦ ἀξιώματος «Volenti non injuria», δι' οὗ αἴρεται τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως, ἐκτὸς ἐὰν ὁ πράττων εἶναι τιμωρητέος δι' ἄλλον τινὰ λόγον [1]).

Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ὁρμώμενος καὶ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης περιώρισε διὰ τοῦ ἄρθρου 98 τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀξιώματος volenti non fit injuria εἰς μόνας τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς διὰ ρητῆς ἢ σιωπηλῆς ἀδείας προσώπου τινὸς ἀφαιροῦνται ἢ βλάπτονται δικαιώματα ἰδιοκτησίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ἀπαιτεῖ ὅπως ἡ ἀφαίρεσις ἢ ἡ βλάβη τῶν τοιούτων δικαιωμάτων μὴ συνεπάγηται δημόσιον κίνδυνον [2]).

---

[1]) Köstlin System § 36 σελ.100.—Berner Lehrb. § 83. — Hälschner System I § 63. σελ. 233.—Strafrecht I § 188 σελ. 472. Ὅρ. καὶ Schaper Holtzendorff's Handb. II σελ. 127.

[2]) Οὕτω λ. χ. ἐὰν ἰδιοκτήτης οἰκίας ἐντὸς τῆς πόλεως κειμένης ἐπιτρέψῃ τινὶ τὸν ἐμπρησμόν, ὁ ἐπιχειρήσας αὐτὸν δὲν ἀπαλλάσσεται τῆς ποινικῆς καταδιώξεως, ἐὰν ἐκ τοῦ ἐμπρησμοῦ ἐπῆλθε κίνδυνος διαδόσεως τῆς πυρκαϊᾶς. Τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 98 παρέλαβεν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἐκ τοῦ ἄρθρ. 93 τοῦ βαυαρικοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1831 εἰς ὃ μετηνέχθη ἐκ τοῦ

Ἄμυνα.

Ἄρθρον 99.

Ὅπου ἀνωτέρα βοήθεια (γρ. βοήθεια τῆς ἀρχῆς) δὲν δύναται ν' ἀποτρέψῃ παράνομόν τινα ἐπίθεσιν, ἢ δι' οἰκείας δυνάμεως ἄμυνα συγχωρεῖται· — 1) ἐναντίον πάσης βιαίας καὶ παρανόμου ἐπιθέσεως εἰς πρόσωπον, ἡνωμένης μὲ κίνδυνον ζωῆς, ὑγείας, ἐλευθερίας ἢ τιμῆς (γρ. ἁγνείας). — 2) ἐναντίον βιαιοπραγιῶν, αἵτινες τείνουν πρὸς βλάβην ἢ ἀφανισμὸν ἀκινήτου ἢ κινητῆς ἰδιοκτησίας· — 3) κατ' ἐκείνων οἵτινες συλλαμβάνονται ἐπ' αὐτοφώρῳ κλέπται· — 4) κατὰ τῶν ζητούντων νὰ ἐπιπέσωσι βιαίως νὰ εἰσέλθωσι διὰ ῥήξεως, ἢ μὲ οἱονδήποτε ἀθέμιτον τρόπον νὰ εἰσβάλωσιν εἰς πράγματα (γρ. κτήματα) παρ' ἄλλου διακατεχόμενα.

Ἄρθρον 100.

Ἡ κατὰ τὴν τοιαύτην ἄμυναν γενομένη βία, ἢ ἡ ἀναίρεσις τοῦ προσβαλόντος, εἶναι ἀτιμώρητος, καθόσον ὁ ἀμυνόμενος δὲν ὑπερέβη τὰ νόμιμα ὅρια. (ἄρθρ. 102 καὶ 103).

ἄρθρ. 123 τοῦ βαυαρικοῦ ποιν. νόμου τοῦ 1813. Αἱ πλεῖσται τῶν νεωτέρων ποινικῶν νομοθεσιῶν, ἢ δὲν περιέχουσι παντάπασι γενικὴν διάταξιν περὶ τοῦ ζητήματος περὶ οὗ πραγματεύεται τὸ ἄρθρ. 98, ὡς ὁ γαλλικὸς ποινικὸς νόμος, ἢ εἰδικῶς μόνον λύουσιν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ φόνου τοῦ γενομένου τῇ αἰτήσει ἢ συναινέσει τοῦ φονευθέντος, ὃν κηρύττουσιν ὡς ἧττον ἀξιόποινον. — Γερμανικοῦ ποινικοῦ νόμου ἄρθρ. 216. — Οὐγγρικοῦ ἄρθρον 282. — Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁρισμῶν τοῦ ἄρθρ. 98 λύεται παρ' ἡμῖν καταφατικῶς ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου δισταγμοῦ τὸ ἐν Γαλλίᾳ ἀναφυὲν ζήτημα περὶ τοῦ ἀξιοποίνου τοῦ ἐπιζήσαντος ἐκ τῶν δύο προσώπων τῶν συνομολογησάντων ἀμοιβαίως τὸν θάνατον ἑαυτῶν καὶ συμπραξάντων ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ σκοπῷ. Ὅρ. Blanche Code pénal II n° 46. — Chauveau-Hélie Code pénal I n° 2426.

Ἄρθρον 101.

Ὁ βοηθῶν ἐμπράκτως ἄλλον τινά, εὑρισκόμενον εἰς κατάστασιν συγχωρημένης ἀμύνης, ἔχει χάριν ἑαυτοῦ ὅλα τῆς ἀμύνης τὰ δίκαια, ὡς ὁ προσβληθεὶς αὐτός.

Ἄρθρον 102.

Ἡ διὰ βίας (γρ. ἰδιωτικὴ) ἄμυνα δὲν εἶναι ἀτιμώρητος, ὁσάκις ὑπάρχουσι καιρὸς καὶ εὐκολία πρὸς χρῆσιν μικροτέρων καὶ μὴ ἀγνώστων εἰς τὸν προσβαλλόμενον μέσων, δι ὧν οὗτος δύναται, ἄνευ παντὸς κινδύνου, ν᾽ ἀποφύγῃ τὴν ἐπίθεσιν, νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ ἐπαπειλούμενον κτῆμά του, ἢ ἄλλως νὰ ματαιώσῃ τὸν σκοπὸν τοῦ προσβάλλοντος.

Ἄρθρον 103.

Ἡ διὰ βίας (γρ. ἰδιωτικὴ) ἄμυνα, ὅταν ἀνάγκη τὴν ὑπαγορεύῃ, δὲν πρέπει νὰ ἐκτείνεται πέραν τοῦ δέοντος, οὐδὲ συγχωροῦνται εἰς αὐτὴν ἄλλα ἐπικινδυνότερα ὑπερασπίσεως μέσα ἀφ᾽ ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα, κατὰ τὰς προκειμένας περιστάσεις, πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ κινδύνου.

Ἄρθρον 104.

Ἐὰν εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ὑπερβάσεως τῶν ὁρίων τῆς ἀμύνης προκύπτῃ μετὰ πιθανότητος ἐκ τῶν περιστάσεων, ὅτι ὁ προσβληθεὶς ὑπερέβη τῆς συγχωρημένης ὑπερασπίσεως τὸ μέτρον ἀπὸ τὸ αἰφνίδιον, ἀπὸ τὸν ὑπερβολικὸν φόβον, ἢ ἀπὸ ταραχὴν τοῦ νοός, ἡ ὑπέρβασις αὕτη δὲν δύναται νὰ καταλογισθῇ εἰς αὐτόν.

Ἄρθρον 105.

Ἡ ἀναίρεσις ἢ ἡ βλάβη τοῦ παρανόμου προσβολέως, ἥτις

γίνεται μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιθέσεως, καὶ μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ κινδύνου, εἶναι τιμωρητή.

Δικαιολογικὴ βάσις τῆς ἀμύνης.

§ 208. Οἱ πολιτειογράφοι καὶ ποινικολόγοι οἱ τὴν θεωρίαν τοῦ κοινωνικοῦ συναλλάγματος ἢ παραπλησίαν τινὰ ἀσπαζόμενοι δέχονται ὡς δικαιολογικὴν βάσιν τῆς ἀμύνης τὸ ἔμφυτον τῷ ἀνθρώπῳ δικαίωμα τῆς ὑπερασπίσεως ἑαυτοῦ ἐναντίον πάσης ἀδίκου προσβολῆς. Τὸ δικαίωμα τοῦτο, λέγουσιν, ὁ ἄνθρωπος χάριν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος ἐξεχώρησεν εἰς τὴν πολιτείαν, ἀναλαβοῦσαν τὴν ἐνάσκησιν αὐτοῦ καὶ ὑπόχρεων οὖσαν πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν πολιτῶν κατὰ πάσης ἀδικίας καὶ τιμωρίαν τῶν ἀδικούντων. Ὅταν ὅμως ἡ πολιτεία δι' οἱονδήποτε λόγον ἀδυνατῇ νὰ παράσχῃ τῷ πολίτῃ τὴν προσήκουσαν συνδρομήν, ἐπανακάμπτει τὸ ἐκχωρηθὲν δικαίωμα εἰς αὐτόν, δυνάμενον ν' ἀποκρούσῃ ἀμέσως καὶ διὰ βίας πᾶσαν τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ προσβολήν [1]).

Ἡ δικαιολογικὴ αὕτη βασις τῆς ἀμύνης, ἀδιασπάστως συνεχομένη μετὰ τῆς περὶ κοινωνικοῦ συναλλάγματος θεωρίας, παρηκολούθησε τὴν τύχην αὐτῆς, ἀποκρουσθεῖσα ὁμοθυμαδὸν ὑφ' ἁπάντων τῶν νεωτέρων συγγραφέων ὡς πόρισμα ἀνυποστάτου προϋποθέσεως.

Ἐπίσης λίαν ἄστοχος ἐλέγχεται ἡ θεωρία ἡ στηρίζουσα τὸ δικαίωμα τῆς ἀμύνης ἐπὶ τῆς ὑποτιθεμένης καταστάσεως ἀνάγκης ἐν ᾗ διατελεῖ ὁ ἀδίκως προσβαλλόμενος, καὶ ἥτις ἕνεκα τοῦ

---

[1]) Feuerbach Lehrb. § 36.—Henke Handb. I σελ. 206.—Marezoll Criminalrecht § 25.—Köstlin System I § 28 σελ. 79.—Ὅρ. καὶ Cicero pro Milone cap. 4. «Est haec non scripta sed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus, ad quam non docti, sed facti non instituti sed imbuti sumus: ut si vita nostra in aliquas insidias, si in vim et in tela aut latronum aut inimicorum incidisset, omnis honesta ratio esset expendiendae salutis»· ὅρ. καὶ Lex 3. de just. et jur. (1. 1). Lex 4 pr. ad leg. Aquil. (9. 2.) . . . nam adversus periculum naturalis ratio permittit se defendere. Lex 45 § 4 (eod). Lex 1 § 27 de vi (43. 16).

ἀδυνάτου τῆς συνυπάρξεως τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐν τοιαύτῃ καταστάσει διατελούντων συνεπάγεται τὴν ἄρσιν τῶν ἐννόμων σχέσεων καὶ τὴν ὑποκατάστασιν τῆς βίας εἰς τὸ δίκαιον [1]· ὡς καὶ ἡ γνώμη τῶν συνηγορούντων ὑπὲρ τοῦ ἀκαταλογίστου τῶν τελουμένων ἀξιοποίνων πράξεων [2].

Κατὰ τὰς κρατούσας νῦν θεωρίας ἡ ἄμυνα εἶναι δικαίωμα ἐκ τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου πηγάζον καὶ συμφυὲς μετὰ τῆς ἐνασκήσεως τῶν προσηκόντων αὐτῷ δικαιωμάτων [3]. Ὁ πολίτης τότε μόνον τυγχάνει ἐν πλήρει ἀπολαύσει τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ ὅταν τὸ παράπαν δὲν κωλύεται οὐδ' ἀπείργεται τῆς ἐννόμου ἀσκήσεως αὐτῶν. Πρὸς τὸν τοιόνδε σκοπὸν ἡ πολιτεία ὀφείλει διὰ μὲν τῆς ἀστυνομικῆς ἐποπτείας νὰ προλαμβάνῃ πᾶσαν ἐνδεχομένην αὐτῶν προσβολήν, διὰ δὲ τῆς ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας καταδιώξεως καὶ τιμωρίας τῶν ἀδικοπραγησάντων νὰ προστατεύῃ τὸ δίκαιον, ἀλλ' ἐκ τούτων πάντων οὐδαμῶς ἕπεται ὅτι ἀναιρεῖται ἡ ἐξουσία τοῦ πολίτου ὅπως ἀποκρούσῃ πᾶσαν ἀθέμιτον τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ προσβολὴν τείνουσαν εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς νομίμου ἀσκήσεως αὐτῶν ἢ ἀπειλοῦσαν τὴν καταστροφήν. Ὁ πολίτης οὐδαμῶς ὑποχρεοῦται ν' ἀναμένῃ τὴν παρέμβασιν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς ὅταν τὸ ἄδικον ἀπροκαλύπτως περιέρχεται εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸ δίκαιον καὶ ἄμεσος ἐπίκειται ὁ κίνδυνος τοῦ κατισχῦσαι αὐτοῦ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δικαίωμα καὶ καθῆκον τῶν πολιτῶν εἶναι ἡ διὰ παντὸς τρόπου ἀπόκρουσις

---

[1]) Grollmann Grunds. d Criminalrechtswissenschaft § 24.—Zöpfl Archiv d. Criminal. R. 1843 σελ. 42.

[2]) Rosshirt Lehrb. σελ. 53. — Entwickelung d. Gründs. d. Strafrechts σελ. 202.—Jarcke Strafrecht I σελ. 144.

[3]) Ἐναντίαν γνώμην ὑποστηρίζει ὁ Geyer Die Lehre v. d. Nothwehr Jena 1857.—Holtzendorff's Rechtslexicon I σελ. 514 φρονῶν ὅτι ἡ ἄμυνα δὲν εἶνε δικαίωμα, διότι ὅλως παράλογον νὰ δεχθῶμεν δικαίωμα πρὸς τέλεσιν ἀδικήματος ὅπερ ὁ ἀμυνόμενος δύναται ἀτιμωρητεὶ νὰ πράξῃ, ἀλλ' ὅτι συνίσταται εἰς ἁπλῆν ἀνταπόδοσιν τοῦ ἀπειλουμένου ἀδικοπραγήματος. Τὴν θεωρίαν ταύτην διὰ μακρῶν ἐπολέμησεν ὁ Janka Der Strafrechtliche Nothstand Erlangen 1878, σελ. 5 ἑπομ.

τοῦ ἀδίκου τοῦ μηδεμίαν ἔχοντος ὑπόστασιν πρὸς διάσωσιν τοῦ δικαίου, ὅπερ ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τῆς κοινωνικῆς αὐτοῦ ὑπαρξεως.

Ὁ ὑπὲρ τοῦ δικαίου ἀγὼν συμβαίνει πολλάκις νὰ μὴ περιορισθῇ εἰς ἁπλῆν ἀπόκρουσιν τῆς ἐπιχειρηθείσης προσβολῆς τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀμυνομένου, ἀλλ' ἐκ ταύτης νὰ ἐπέλθῃ ἡ παραβίασις ἢ καταστροφὴ ἀντιστοίχων δικαιωμάτων τοῦ προσβάλλοντος. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει γεννᾶται τὸ ζήτημα ὑπὸ ποίους ὅρους ὁ ἀμυνόμενος ἀπαλλάσσεται τῆς εὐθύνης τῶν πεπραγμένων, καὶ ἀκριβῶς ἀπὸ τοιαύτης ἀπόψεως ἡ ἄμυνα ἐξετάζεται ἐν τῷ ποινικῷ δικαίῳ [1]).

Ἡ ἄμυνα οὔτε ὡς ποινὴ κατὰ τοῦ ἐπάγοντος ἄδικον προσβολήν, οὔτε ὡς ἐκδίκησις δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῇ. Διαφέρει τῆς ποινῆς, καθόσον μόνον σκοπὸν ἔχει τὴν ὑπεράσπισιν τῶν δικαιωμάτων κατὰ ἀπειλουμένης καὶ μήπω συντελεσθείσης κακοποιίας· ὅθεν ἐλλείπει ἀπ' αὐτῆς εἷς τῶν οὐσιωδῶν τῆς ποινῆς ὅρων ἡ ἐπανόρθωσις τῆς γενομένης ἀδικίας. Διακρίνεται ἀπὸ τῆς ἐκδικήσεως, διότι ἡ χρῆσις αὐτῆς δὲν ἀποβλέπει εἰς ἱκανοποίησιν τοῦ ἀμυνομένου, οὐδ' εἶναι διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀπεριόριστος, ἀλλὰ καὶ αἱ περιπτώσεις καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς εἰδικῶς ἐν τῷ νόμῳ διαγράφονται [2]).

Ὅροι τῆς ἀμύνης.

§ 209. Γενικὸν ὁρισμὸν τῆς ἀμύνης περιλαμβάνοντα τοὺς στοιχειώδεις ὅρους αὐτῆς δὲν εὑρίσκομεν ἐν ταῖς διατάξεσι τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου [3]), ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ὁδηγούμενοι καὶ ἐξ ὅσων ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν περὶ τῆς δικαιολογικῆς βάσεως αὐτῆς, δυνά-

---

[1]) Ὅρ. σημ. ἐν σελ. 332.

[2]) Berner Archiv d. Crim. R. 1847 σελ. 557.—Köstlin Revision σελ. 710.—System § 27 σελ. 75. — Levita d. Becht d. Nothwehr. Giessen 1856. σελ. 17 ἑπομ.—Hälschner System I § 65 σελ. 252.—Strafrecht I § 189. σελ. 473 ἑπομ.—Liszt Lehrb.§ 32. — Meyer Lehrb. § 40 σελ. 328.

[3]) Γερμανικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 53.—Οὐγγρικοῦ ἄρθρ. 79.

μεθα ὡς ἄμυναν (inculpata tutela, moderamen v. moderatio inculpatae tutelae) νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν δι' οἰκείας δυνάμεως, ἐν ἐλλείψει βοηθείας τῆς ἀρχῆς, ἀπόκρουσιν ἐπικειμένης παρανόμου ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ προσώπου ἢ τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

Ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς ἀμύνης ἕπεται ὅτι ὑφίσταται ὅταν συντρέχωσιν οἱ ἑξῆς ὅροι.

Α΄) Παράνομος ἐπίθεσις.

Α΄) Τὸ ἀνέφικτον βοηθείας τῆς ἀρχῆς πρὸς ἀποτροπὴν τῆς παρανόμου ἐπιθέσεως.

Ἡ ἀνάλυσις τῶν εἰρημένων ὅρων θέλει χρησιμεύσει ὅπως ἐναργέστερον παραστήσῃ τὴν σημασίαν καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ δικαιώματος τῆς ἀμύνης.

Παράνομος ἐπίθεσις.

§ 210. Ἡ ἐπίθεσις δέον νὰ ᾖ ἄμεσος καὶ πραγματική, τουτέστιν ὁ ἀπειλούμενος κίνδυνος τῆς προσβολῆς τῶν δικαιωμάτων, ἢ νὰ ἤρξατο ἤδη πραγματούμενος (laesio incohata), ἢ νὰ ἐπίκηται ἀμέσως, παρέχων πλήρη πιθανότητα ὅτι, ἐὰν ὁ καθ' οὗ ἀπευθύνεται δὲν ἀποκρούσῃ αὐτόν, θέλει ὑποστῇ θετικήν τινα βλάβην τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ[1]). Πότε ὑπάρχει τοιοῦτός τι; κίνδυνος εἶναι ζήτημα ὅλως πραγματικόν, εἰς οὗ τὴν λύσιν ὀφείλει ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει νὰ ἐγκύψῃ ὁ δικαστής, ἐξελέγχων τὰ κατὰ τὴν ἄμυναν συμβάντα, καὶ ὁρίζων δι' αὐτῶν τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τοῦ ἐν ἀμύνῃ εὑρεθέντος. Ἐνίοτε ἡ ἁπλῆ μόνον ἀπειλὴ (ὡς λ.χ. ὅταν τις κρατῶν ὅπλον ἑτοιμάζεται νὰ πυροβολήσῃ) ἀρκεῖ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν γενομένην ἄμυναν, ἄλλοτε πάλιν ἡ ἀπειλὴ μόνη, ὅταν δὲν συνοδεύεται καὶ δι' ἀρξαμένης προσβολῆς δὲν ἀρκεῖ ὅπως ἐκληφθῇ ὡς ἀποχρῶν λόγος ἀμύνης (ὡς λ. χ. ἐπὶ τῶν προσβολῶν κατ' ἀντικειμένων τῆς ἰδιοκτησίας). Ἡ ἀπειλὴ κακο-

---

[1]) Binding Handb. I § 150 σελ. 746 — Schwarze Commentar ἄρθρ. 53 n⁰ 5.

ποιίας ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ δὲν χορηγεῖ τῷ ἀπειλουμένῳ δικαίωμα ἀμύνης [1]).

Δι' ὃν λόγον τὸ πρὸς ἄμυναν δικαίωμα ἄρχεται ἀφ' ἧς στιγμῆς βεβαιωθῇ ὁ κίνδυνος τῆς ἐπικειμένης προσβολῆς, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον αἴρεται εὐθὺς ἅμα ὁ κίνδυνος οὗτος ἐκλείψῃ, εἴτε διὰ τῆς ἀποκρούσεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἀμυνομένου, εἴτε διὰ τῆς πραγματώσεως τῆς ἀπειληθείσης προσβολῆς. Ἀλλ' ὅμως ἡ πραγμάτωσις τῆς προσβολῆς δὲν λογίζεται ὑφισταμένη ὅταν συμπίπτῃ μετὰ τῆς τελέσεως πράξεως ἀποτελούσης κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν νόμων τὴν ἔννοιαν ὡρισμένου τινὸς ἐγκλήματος, τοὐναντίον ἡ προσβολὴ ὑφίσταται ἐφ' ὅσον χρόνον διαρκεῖ ἡ ἐνέργεια, ἡ τὴν ἐξακολούθησιν αὐτῆς ἀπειλοῦσα, ἢ ἡ ἀμέσως συνδεομένη μετὰ τῆς τελεσθείσης ἤδη ἐγκληματικῆς πράξεως. Ὅθεν ὅταν προσβολή τις ἀπευθύνεται κατὰ τοῦ σώματος ἢ τῆς ζωῆς, ὁ ἐκ τῆς προσβολῆς τραυματισθεὶς ἤδη δὲν στερεῖται τοῦ δικαιώματος τῆς ἀμύνης, ἐὰν ὁ προσβάλλων αὐτὸν ἀπειλῇ καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ζωῆς. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ὁ παρανόμως κατακρατούμενος, ἢ ὁ ἀπαχθεὶς δὲν στερεῖται, διότι διατελεῖ ἤδη ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἐνόχου τοῦ τελεσθέντος τούτου ἀδικήματος, τοῦ δικαιώματος τῆς ἀμύνης, ἀλλὰ τυχούσης εὐκαιρίας δύναται ἀποκρούων τὴν ἐπαγομένην κατ' αὐτοῦ βίαν νὰ ζητήσῃ τὴν ἑαυτοῦ ἀπολύτρωσιν. Ἐπίσης καὶ ὁ ληστευθείς, ἢ κλαπεὶς ἔχει δικαίωμα, καίπερ στερηθεὶς πρὸς στιγμὴν τῆς κατοχῆς τῶν ἀφαιρεθέντων πραγμάτων, νὰ καταδιώξῃ τὸν ληστὴν ἢ κλέπτην καὶ ν' ἀναλάβῃ διὰ βίας αὐτά. Ἀφοῦ ὅμως ὁ κίνδυνος ἐκλείψῃ, καταπαύσῃ δὲ πᾶσα ἐνέργεια τοῦ ἀδικήσαντος συνεχομένη πρὸς τὴν γενομένην ἤδη προσβολήν, ὁ προσβληθεὶς δὲν ἔχει πλέον δικαίωμα νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ προσβαλόντος αὐτὸν δι' οἰκείας δυνάμεως ἱκανοποίησιν ἕνεκα τῆς προξενηθείσης ζημίας [2]).

---

[1]) Dollmann Strafgstzb. ἄρθρ. 72. 73 σελ. 519.— Hälschner System I § 66 σελ. 258. — Strafrecht I § 190 σελ. 477. — Liszt Lehrb. § 32 σελ. 138.

[2]) Koestlin System I § 28 σελ 75. — Halschner System 1 § 66 σελ.

Ἡ ἐπίθεσις δέον νὰ ᾖ παράνομος, διὸ δὲν ἐπιτρέπεται ἄμυνα·

α) Ἐναντίον ἀμύνης, ἐφ' ὅσον ὁ ἀμυνόμενος κατὰ γενομένης προσβολῆς τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ δὲν ὑπερέβη τὰ ὅρια τῆς νομίμου ὑπερασπίσεως. Τοὐναντίον πᾶσα ὑπέρβασις τῆς ἀμύνης χορηγεῖ τὸ δικαίωμα εἰς τὸν καθ' οὗ ἀπευθύνεται νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν δι' ἀμύνης.

β) Ἐναντίον τῶν καταναγκαστικῶν μέσων ἅτινα ἐπιβάλλουσι γονεῖς, παιδαγωγοὶ ἢ προϊστάμενοι εἰς τὰ ἴδια τέκνα ἢ τοὺς ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν ἢ ὑπηρεσίαν αὐτῶν διατελοῦντας, ἀσκοῦντες τὴν προσήκουσαν αὐτοῖς πειθαρχικὴν ἐξουσίαν [1]).

Τὸ παράνομον τῆς ἐπιθέσεως δὲν ἔχει ὡς ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν καὶ τὸ καταλογιστὸν αὐτῆς καὶ ἀξιόποινον τοῦ προσβάλλοντος, διὸ ἄμυνα ἐπιτρέπεται καὶ πρὸς ἀπόκρουσιν προσβολῶν προερχομένων παρὰ μαινομένων, ἐν καταστάσει μέθης διατελούντων, παίδων ἡλικίας κατωτέρας τῶν δέκα ἐτῶν κτλ.[2]) διότι σκοπὸς τῆς ἀμύνης δὲν εἶναι ἡ ἀπόκρουσις μόνον ἀξιοποίνων πράξεων ἀλλὰ πάσης παρανόμου προσβολῆς τῶν δικαιωμάτων τοῦ προσβαλλομένου [3]).

Ἐπίσης οὐδαμῶς ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ἀμύνης, ἂν ἡ ἐπικειμένη προσβολὴ πηγάζῃ ἐκ δολίας προαιρέσεως ἢ ἐξ ἀμελείας. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ὁ καθ' οὗ ἡ προσβολὴ ἀπευθύνεται ἔχει δικαίωμα ν' ἀποκρούσῃ αὐτήν [4]).

§ 211. Ἐὰν καὶ ἐναντίον τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀρχῶν κατὰ τὴν

261.—Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 72 σελ 520.—Schwarze Commentar ἄρθρ. 53 n⁰ 5.

[1]) Ἐὰν ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς πειθαρχικῆς ἐξουσίας παρεκβαίνωσι τῶν νομίμων ὁρίων δὲν ἀποκλείεται τὸ τῆς ἀμύνης δικαίωμα. Berner Lehrb. § 86.

[2]) Kœstlin System § 27 σελ. 85. 86.—Liszt Lehrb. § 32 σελ. 148. —Merkel Lehrb. § 60.

[3]) Συγγραφεῖς τινες ὅρ. Halschner Strafrecht I § 191 σελ. 479. 480. — Meyer Lehrb. § 40 σελ. 331. — Oppenhoff Strafgesetzb. § 53 n⁰ 6· δέχονται ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὑφίσταται κατάστασις ἀνάγκης Ὅρ. Binding Handb. I § 150. σελ. 749.

[4]) Binding Handb. I § 150 σελ. 763.

ἐνέργειαν τῶν καθηκόντων αὐτῶν ἐπιτρέπεται ἄμυνα ἐν γένει, ἢ καθ' ὡρισμένας περιπτώσεις μόνον, ὑπάρχει διαφωνία. Τινὲς ἐκ τῶν ἄγαν νομιμοφρόνων συγγραφέων ἀρνοῦνται ἀπολύτως πᾶν δικαίωμα ἀμύνης ἐναντίον τῆς ἀρχῆς[1]). Τὴν γνώμην αὐτῶν στηρίζουσιν οὐχὶ ἐπὶ ἐπιχειρημάτων ἐκ τῶν γενικωτέρων ἀρχῶν τοῦ δικαίου πηγαζόντων, ἀλλ' ἐπὶ λόγων πολιτικοῦ συμφέροντος, καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς συντηρήσεως καὶ ἀπολύτου προστασίας τῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ καθεστηκυίας ταξεως καὶ τῆς ἀκωλύτου ἐνεργείας τῶν ὀργάνων αὐτῆς. Ἐπιτρέποντες, λέγουσι, δικαίωμα ἀμύνης ἐναντίον τῶν ἐνεργειῶν τῆς ἀρχῆς, καθιστῶμεν τὸν πολίτην ὑπέρτατον κριτὴν τῶν πράξεων αὐτῆς καὶ καταστρέφομεν ἐντελῶς καὶ τὸ ἐλάχιστον τεκμήριον τῆς νομιμότητος τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς. Ἀλλ' ἆρά γε χάριν τοῦ τοιούτου τεκμηρίου τῆς νομιμότητος τῶν πράξεων τῶν ἀρχῶν, εἶναι δίκαιον νὰ θυσιάσωμεν τὸ προσῆκον ἑκάστῳ πολίτῃ δικαίωμα τῆς ἀμύνης καὶ νὰ παραδώσωμεν αὐτὸν ἔρμαιον εἰς τὰς μᾶλλον ἰδιοτρόπους αὐθαιρεσίας τῶν λειτουργῶν τοῦ κράτους τῶν παρεκτρεπομένων τῆς ἐκπληρώσεως τῶν καθηκόντων αὐτῶν ; Τὸ τοιοῦτο τεκμήριον τῆς νομιμότητος πολὺ μᾶλλον κρατύνεται ὅταν ἡ πολιτεία αὐτή, ἀποδοκιμάζουσα πᾶσαν ἔκνομον ἐνέργειαν τῶν δημοσίων λειτουργῶν, δὲν ἀπαγορεύῃ τὸ δικαίωμα τῆς ἀμύνης. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐνασκῶν ὁ πολίτης κατὰ πάσης ἀπειλουμένης τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ προσβολῆς παρ' οἱουδήποτε ἰδιώτου, οἱονεὶ προδικαζει περὶ τοῦ ἀδίκου αὐτῆς, καὶ ὅμως οὐδεὶς ἐκ τούτου ἀπειλεῖται κίνδυνος ἀντιποιήσεως τῶν δικαιωμάτων τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας. Αἱ σκέψεις αὗται φέρουσιν ἀναγκαίως εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἄμυνα ἐναντίον τῆς ἀρχῆς δὲν εἶναι ἀπαγορευτέα ὅταν ἡ ἀρχὴ ἐνεργῇ καθ' ὑπέρβασιν τῶν ὁρίων τῆς ἁρμοδιότητος αὐτῆς, ἀδιαφόρως ἂν ἡ τοιαύτη ὑπέρβασις ἀποτελῇ ἀθέτησιν τῶν νόμων τυπικὴν μόνον ἢ κατ' οὐσίαν[2]).

---

[1]) Jagemann Archiv d. Crim. R. 1842, σελ. 597 ἑπομ. — Luden Abhandl. II σελ. 494. — Βαυαρικ. ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ. 315 καὶ Ammerkungen αὐτόθι.

[2]) Κατὰ τύπον ὑπάρχει παραβίασις τῶν νόμων ἐὰν λ. χ. ἐνεργεῖται φυ-

Ἀνέφικτον βοηθείας τῆς ἀρχῆς

§ 212. Ἀπαραίτητον ὅρον πρὸς ὕπαρξιν τοῦ τῆς ἀμύνης δικαιώματος ἀποτελεῖ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν καὶ ἡ ἔλλειψις βοηθείας τῆς ἀρχῆς πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ἀπειλουμένου κινδύνου. Ἐκ τούτου οὐδόλως ἕπεται ὅτι ἡ παρουσία οἱασδήποτε ἀρχῆς κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐπικειμένης παρανόμου προσβολῆς ἀρκεῖ ὅπως στερήσῃ τὸν πολίτην τοῦ δικαιώματος πρὸς ἀπόκρουσιν αὐτῆς δι' οἰκείας δυνάμεως, ἀλλὰ μόνον τῶν ἀρχῶν αἵτινες ἐκ τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν ἔχουσι τὸ καθῆκον νὰ φροντίσωσι περὶ τῆς κοινῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς προστασίας τῶν δικαιωματων τῶν πολιτῶν, διότι τὴν συνδρομὴν τοιούτων ἀρχῶν ἐπικαλούμενος ὁ πολίτης δύναται νὰ εἶναι βέβαιος ὅτι θέλει τύχει τῆς δεούσης προστασίας. Πλὴν τούτου ὅμως ἡ τοιαύτη ἀρχὴ δὲν ἀρκεῖ νὰ δύναται νὰ προσέλθῃ, ἢ καὶ πράγματι νὰ προσῆλθε πρὸς ἀρρωγὴν τοῦ ἐν καταστάσει ἀμύνης εὑρισκομένου πολίτου, ἀλλ' ἀπαιτεῖται συγχρόνως νὰ ἔχῃ καὶ τὴν ἀναγκαίαν ἰσχὺν ὅπως ἀποτρέψῃ τὸν ἀπειλούμενον κατ' αὐτοῦ κίνδυνον. Τὸν ὅρον αὐτὸν περὶ τοῦ ἀνεφίκτου τῆς βοη-

---

λάκισις προσώπου τινὸς ἄνευ ἐντάλματος συλλήψεως, ἢ δι' ἐντάλματος ἀλλὰ μὴ προσηκόντως ἐκδεδομένου. Κατ' οὐσίαν ἀθέτησις τοῦ δικαίου ὑπάρχει ὅταν λ. χ. ἐπιβάλλεται ποινὴ μὴ ὁριζομένη ἐν τῷ νόμῳ, οἷον πταισματοδίκης τις ἐπιβάλλει ραβδισμοὺς κατὰ τοῦ καταδικασθέντος, ἢ καταναγκαστικόν τι μέσον παράνομον ἀπαγγέλλεται· λ. χ. προσωποκράτησις γυναικὸς πρὸς ἐκτέλεσιν πολιτικῆς ἀποφάσεως. Τὴν γνώμην ταύτην ὑποστηρίζουσιν ὁ Kœstlin Revision σελ. 722.—Hälschner System I σελ. 264.—Zachariae Archiv d. Criminal R. 1843 σελ. 355.—Levita d. Recht d. Nothwehr. σελ. 192.—Binding Handb. I. § 150 σελ. 740.—Ὅρ. καὶ Jarcke Handb. I σελ. 146. II σελ. 209.—Henke Handb. III σελ. 202.—Arnold Archiv d. Crim. R. 1843, σελ. 396, οἵτινες ἐπίσης τὸ δικαίωμα τῆς ἀμύνης ἐναντίον τῶν ἀρχῶν δεχόμενοι περιορίζουσιν αὐτὸ ἐν μέρει μόνον ἐπὶ ἐνεργειῶν τῶν ἀρχῶν, αἵτινες ἀπολύτως εἰσὶν ἄδικοι καὶ κατὰ τύπους παράνομοι. Τὸ ζήτημα λύει ὁ Γερμανικὸς ποινικὸς νόμος ἐν ἄρθρ. 113 τιμωρῶν τὴν ἀντίστασιν καθ' ὑπαλλήλου τῆς ἀρχῆς ἐν τῇ νομίμῳ ἐνασκήσει τῶν καθηκόντων τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ (in der rechtmässigen Aüsübung seines Amtes).

θείας τῆς ἀρχῆς, ὃν ὁ ἡμέτερος νόμος ἐκ τοῦ ἄρθρ. 125 τοῦ βαυαρικοῦ νόμου τοῦ 1813 παρέλαβε, καὶ ὅστις ἐν πολλοῖς τῶν ἀμέσως μεταγενεστέρων αὐτοῦ ποινικῶν νόμων ἀπαντᾷ [1]), ἐξωβέλισαν ἐντελῶς οἱ νεώτεροι ποινικοὶ κώδικες, ὡς περιττεύοντα καὶ περιορίζοντα λίαν τὸν δικαστὴν κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τῆς νομίμου χρήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ἀμύνης, ἀποκρουόμενον δὲ ὑπὸ τῆς ἀρχικῆς αὐτῆς ἐννοίας, καθ' ἣν ἡ δι' οἰκείας δυνάμεως ἀπόκρουσις τῆς παρανόμου προσβολῆς εἶναι ἐπιτρεπτέά, μὴ σκοπουμένης τῆς ἐνδεχομένης βοηθείας ἣν δύναται ν' ἀναμένῃ ὁ πολίτης παρὰ τῆς ἀρχῆς. Ἡ παρουσία καὶ ἡ πιθανότης τῆς συνδρομῆς τῆς ἀρχῆς δὲν στεροῦσι πράγματι τὸν πολίτην τοῦ πρὸς ἄμυναν δικαιώματος καθ' οἱασδήποτε παρανόμου ἐπιθέσεως, ἀλλὰ μόνον καθιστῶσι περιττὴν τὴν ἄμυναν ἐφ' ὅσον δύνανται ἐγκαίρως καὶ προσηκόντως ν' ἀποτρέψωσι τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον τῆς προσβολῆς τῶν δικαιωμάτων τινός. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ἡ ὑπὸ τοῦ ἰδιώτου ὡς δεῖθεν προσβληθέντος γενομένη προσβολὴ τῶν δικαιωμάτων ἑτέρου προσώπου εἶναι ἀδικαιολόγητος [2]).

Εἰδικαὶ περιπτώσεις.

§ 213. Οἱ νεώτεροι ποινικοὶ νόμοι ὅσοι περὶ τῆς ἀμύνης εἰδικῶς πραγματεύονται οὐδένα διαγράφουσι περιορισμὸν περὶ τὴν ἄσκησιν αὐτῆς, ὅταν συντρέχωσιν αἱ νόμιμοι προϋποθέσεις, διότι, ὡς εἴδομεν, ἡ παράνομος προσβολὴ οἱουδήποτε δικαιώματος τοῦ προσώπου τὴν σύγκρουσιν τοῦ ἀδίκου πρὸς τὸ δίκαιον ἐκδηλοῦσα, ἀναγκαίως καὶ ἀπαραιτήτως προκαλεῖ τὴν ἀσφάλειαν καὶ διάσωσιν τοῦ δικαίου διὰ τῆς ἀποκρούσεως τοῦ ἀδίκου. Ἤθελεν εἶσθαι ὅλως παράλογον νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὸ δίκαιον καθ' ὡρισμένας τινὰς περιπτώσεις ἐπιτρέπεται νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὸ ἄδικον καὶ νὰ θυσιασθῇ ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὅθεν ὅλως περιττεύουσα εἶναι ἡ ἐν τῷ νόμῳ ἀναγραφὴ τῶν δικαιωμάτων, ὧν ἡ προσβολὴ ἐπιτρέπει τὴν

---

[1]) Ποιν. νόμου Βυρτεμβέργης ἄρθρ. 101. —Ἀννοβέρου ἄρθρ. 98.

[2]) Βαυαρικοῦ ποινικοῦ νόμου 1821 ἄρθρ. 72. — Dollmann Srafgstzb. I ἄρθρ. 72 σελ. 524.—Hälschner System I § 65 σελ. 254 ἑπομ.

ἄσκησιν τοῦ τῆς ἀμύνης δικαιώματος. Ἀλλ' ὁ ποινικὸς ἡμῶν νόμος ἐπόμενος τῷ παραδείγματι τοῦ Βαυαρικοῦ ποινικοῦ νόμου τοῦ 1813 καὶ τῶν ἀμέσως μεταγενεστέρων νομοσχεδίων [1]) ἀνέγραψεν εἰδικώτερον τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἡ ἄμυνα ἐπιτρέπεται, ἤτοι

1) Πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ζωῆς, ὑγείας, ἐλευθερίας ἢ τιμῆς.

Ὑπὸ τὴν λέξιν *ὑγεία τοῦ σώματος* νοητέον καὶ τὴν πλήρη αὐτοῦ ἀκεραιότητα, ὅθεν ἐπίθεσις ἀπειλοῦσα τὸν ἀκρωτηριασμὸν οἱουδήποτε μέλους τοῦ σώματος ἢ τὴν βλάβην αὐτοῦ δικαιολογεῖ τὴν χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τῆς ἀμύνης.

Ἂν ἕνεκα προσβολῶν κατὰ τῆς τιμῆς ἐπιτρεπτέα ἐστὶν ἡ ἄμυνα, ὑπάρχει διαφωνία.

Οἱ ἀρχαιότεροι ἀρνοῦνται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ τῆς ἀμύνης δικαίωμα, διότι πάνυ εὐχερῶς δύναται ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς νὰ ἱκανοποιηθῇ ἡ προσβληθεῖσα τιμή. Πλὴν τούτου φρονοῦσιν ὅτι ὅλως ἀνέφικτος εἶναι ἐπὶ τῶν λόγῳ προσβολῶν τῆς τιμῆς ἡ ἄσκησις τοῦ δικαιώματος τῆς ἀμύνης, ὅπερ, ἐὰν ἐπιτρέψωμεν, ὡς ἐκδίκησις μᾶλλον καὶ αὐθαίρετος ἱκανοποίησις τοῦ προσβληθέντος παρίσταται, διότι τῶν τοιούτων ἀδικημάτων ἡ ἐκτέλεσις εἶναι ἀκαριαία, συμπίπτουσα μετὰ τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῆς τῆς προαιρέσεως πρὸς διάπραξιν αὐτῶν [2]).

Τῇ γνώμῃ ταύτῃ συνετάχθη καὶ ὁ βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813 ἐν ἄρθρ. 129, οὗτινος τὴν διάταξιν ἀπεμιμήθη ὁ ἡμέτερος νομοθέτης. Ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ ἄρθρου 99 ὁρίζεται μὲν ὅτι ἄμυνα ἐπιτρέπεται πρὸς ὑπεράσπισιν «*τῆς τιμῆς*», ἀλλ' ἕνεκα μὴ ἀκριβοῦς μεταφράσεως τῆς ἐν τῷ πρωτοτύπῳ γερμανικῷ κειμένῳ ὑπαρχούσης λέξεως «Keuschheit», ἥτις στενωτέραν ἔχει σημασίαν, δηλοῦσα τὴν ἄμυναν ὑπὲρ τῆς ἁγνείας τοῦ σώματος, καὶ περιορίζουσα τὸ τῆς ἀμύνης δικαίωμα εἰς τὰς διαφόρους περιπτώ-

---

1) Ὅρ. Βαυαρικοῦ ποινικοῦ νόμου 1813 ἄρθρ. 125-136. — Βαυαρικοῦ νομοσχεδίου 1822 ἄρθρ. 27—84.—1827 ἄρθρ. 71 — 79. — 1831 ἄρθρ. 94—102.

2) Feuerbach Lehrb. § 38.—Jarcke Handbuch I σελ 140.—Zachariae Versuch I σελ. 75.—Luden Abhandl. II σελ. 485.

σεις τῆς διὰ βίας προσβολῆς τῶν ἠθῶν, περὶ ὧν εἰδικῶς πραγματεύεται τὸ ΙΕ' κεφάλαιον τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου.

Οἱ πλεῖστοι ὅμως τῶν νεωτέρων ἀπέκρουσαν πάνυ εὐλόγως τὴν εἰρημένην γνώμην, ὑποστηρίζοντες ὅτι, ὅπως ἐπὶ τῶν ἄλλων προσβολῶν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν λόγῳ προσβολῶν τῆς τιμῆς ἡ εὐχέρεια πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς γενομένης ἀδικίας δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ ἐκληφθῇ ὡς λόγος ἀποκλείων τὴν ἄσκησιν τοῦ τῆς ἀμύνης δικαιώματος. Οὐδὲ πράγματι ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ ἄμυνα ἐπὶ τοιούτων προσβολῶν, ὡς λ. χ. ὅταν ἐπιχειρῇ τις διὰ βίας νὰ παρεμποδίσῃ ὑβριστικὴν διαδήλωσιν κατ' αὐτοῦ, ἢ ὅταν ἐφορμᾷ καὶ ἁρπάζων σχίζῃ λιβέλλους ὑβριστικοὺς κατ' αὐτοῦ, διανεμομένους, ἢ πωλουμένους παρά τινος. Ταῦτα πράττων ἐνασκεῖ καθαρῶς τὸ πρὸς ἄμυναν δικαίωμα αὐτοῦ κατὰ λόγῳ προσβολῆς τῆς τιμῆς [1]).

2) Πρὸς ἀπόκρουσιν βιαιοπραγιῶν δι' ὧν ἀπειλεῖται ἡ βλάβη ἢ καταστροφὴ τῆς κινητῆς ἢ ἀκινήτου κτήσεως.

Τὸ τῆς ἀμύνης δικαίωμα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ἰδιοκτησίας ἀναγνωρίζει καὶ καθιεροῖ ὁ ἡμέτερος νόμος ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου περιορισμοῦ, εἴτε περὶ τὴν ἀξίαν τῶν πραγμάτων, ὧν ἀπειλεῖται ἡ ἀφαίρεσις, ἢ καταστροφή, εἴτε περὶ τὴν εὐχέρειαν ἢ μὴ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἀπειλουμένης ζημίας. Ἡ ὑπὸ τοιούτους τινὰς περιορισμοὺς ἐνάσκησις τοῦ πρὸς ἄμυναν δικαιώματος εὐλόγως

---

[1]) Berner Archiv d. Crim. R. 1848 σελ. 574.—Heffter Lehrb. § 43 σημ. 4.—Kœstlin System § 29 σελ. 82.—Merkel Lehrb. § 60 σελ. 182.—Α. Μεταξᾶ Σύστημα τόμ. Α'. σελ. 102.—Τοιοῦτο δικαίωμα ἀμύνης ἐναντίον τῶν λόγῳ προσβολῶν τῆς τιμῆς ἐδέχοντο οἱ ποινικοὶ νόμοι τοῦ Ἀνοβέρου ἄρθρ. 28 καὶ τῆς Πρωσσίας ἄρθρ. 41. Τοὐναντίον ὁ νεώτερος βαυαρικὸς νόμος τοῦ 1861 ἄρθρ. 72, τοῦ Βάδεν ἄρθρ. 84, τῆς Βυρτεμβέργης ἄρθρ. 192, ἐπέτρεπον ἄμυναν μόνον κατὰ βιαίας ἐπιθέσεως πρὸς τὸν σκοπὸν προσβολῆς τῆς τιμῆς, διὰ τῆς τοιαύτης δὲ διατάξεως αὐτῶν ἀπέκλειον τὸ πρὸς ἄμυναν δικαίωμα ἐπὶ τῶν λόγῳ μόνον προσβολῶν. Κατὰ τὸν ἡμέτερον ποινικὸν νόμον ὑπάρχει ὁ τοιοῦτος περιορισμός, ὅθεν καὶ ἐὰν συμφώνως πρὸς τὸ γράμμα τοῦ ἄρθρ. 99 δεχθῶμεν ἐπιτρεπτέαν τὴν ἄμυναν ἕνεκα προσβολῆς τῆς τιμῆς, ἡ προσβολὴ αὕτη δέον νὰ ἀποτελῇ οὐχὶ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ ὕβριν.

νομίζεται λίαν ἀδόκιμος, διότι καὶ ἡ ἀξία τῶν τῆς ἰδιοκτησίας ἀντικειμένων καὶ ἡ εὐχέρεια πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτῶν ἀφαιρεθέντων ἢ καταστραφέντων εἶναι σχετική, καὶ ἀδύνατον γενικῶς καὶ ἐκ προοιμίων νὰ ὁρισθῇ [1]). Ἥκιστα δὲ συνάδει τοιαύτη τις θεωρία πρὸς τὴν ἀρχικὴν ἔννοιαν τῆς ἀμύνης, ἧς σκοπὸς ἐστὶν ἡ ἀπόκρουσις τοῦ ἀδίκου ὅπως μὴ κατισχύσῃ τοῦ δικαίου, ἀναντιρρήτως δὲ τὸ δίκαιον εἶναι ἐν πάσῃ περιπτώσει πολυτιμότερον τοῦ ἀδίκου [2]).

3) Πρὸς διατήρησιν τῆς κατοχῆς τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τινὸς διατελούντων πραγμάτων.

Ἡ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς κατοχῆς ἄμυνα ἐπιτρέπεται οὐ μόνον κατὰ τοῦ σκοποῦντος τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τινὸς διατελούντων πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ κατὰ παντός, ὅστις διὰ βίας, διὰ ῥήξεως, ἢ δι' οἱουδήποτε ἄλλου ἀθεμίτου τρόπου ζητεῖ νὰ εἰσέλθῃ εἰς πράγματα κατεχόμενα παρ' ἄλλου προσώπου, ὡς λ. χ. εἰς τὴν οἰκίαν ἢ τὸν ἀγρόν τινος. Ἡ κατοχὴ δὲ τῶν τοιούτων ἀντικειμένων δὲν ἀπαιτεῖται νὰ στηρίζηται ἐπὶ νομίμου τινὸς τίτλου, ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχῃ φυσικῶς μόνον (possessio naturalis). Ὁ δ' ἐν τῇ κατοχῇ κινητοῦ ἢ ἀκινήτου πράγματος τυγχάνων δικαιοῦται νὰ ποιήσῃ χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τῆς ἀμύνης, οὐ μόνον κατὰ παντὸς τρίτου ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ κυρίου αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ὅταν διὰ βίας ἢ παρανόμως ζητῇ νὰ καταλάβῃ αὐτό [3]).

Ἐκ τοῦ δικαιώματος τῆς ἀμύνης πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς κατοχῆς ἀπορρέει ἀμέσως καὶ τὸ δικαίωμα πρὸς ἀνάκτησιν ταύτης

---

[1]) Συγγραφεῖς τινες ὑπεστήριξαν ὅτι ὅταν ἡ ἀξία πράγματός τινος εἶναι εὐτελής, δὲν εἶναι ἐπιτρεπτέα ἄμυνα πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ἐὰν διὰ τῆς ἐνασκήσεως τοῦ τῆς ἀμύνης δικαιώματος προσβάλλωνται τιμιώτερα δικαιώματα, οἷον ἡ ζωή, ἢ ἡ ὑγεία τοῦ προσβαλόντος. Bauer Lehrb. § 51. — Marezoll Criminalrecht. σελ. 88. — Hepp Theorie d. Zurechnung σελ. 31.

[2]) Berner Archiv d. Crim. R. 1838 σελ. 578.

[3]) Stenglein Commentar I ἄρθρ. 72. 73 σελ. 552.

ἀπολεσθείσης, ἀλλ' ἡ πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν γενομένη ἐνέργεια δέον ν' ἀπευθύνηται ἀμέσως κατ' αὐτοῦ τοῦ ἀφαιρέσαντος βίᾳ τὴν κατοχήν, οὐχὶ κατὰ τρίτου τινὸς προσώπου ἀμετόχου τῆς τοιαύτης αὐθαιρεσίας εἰς ὃ μετὰ τινα χρόνον περιῆλθε τὸ ἀφαιρεθὲν ἀντικείμενον. Πλὴν τούτου ἡ τοιαύτη ἐνέργεια δέον νὰ συνέχηται ἀμέσως πρὸς τὴν γενομένην ἀφαίρεσιν τῆς κατοχῆς, ὅθεν ἀποκλείεται ἐὰν παρέλθῃ χρονικόν τι διάστημα καθ' ὃ ὁ τὴν κατοχὴν ἀφαιρέσας ἀπέλαυσεν αὐτὴν ἀνενοχλήτως [1]).

4) Κατὰ τῶν συλλαμβανομένων ἐπ' αὐτοφώρῳ κλεπτῶν.

Ἐπὶ τοῦ δικαιώματος πρὸς διατήρησιν ἢ ἀνάκτησιν τῆς ἀφαιρεθείσης κατοχῆς στηρίζεται ἡ διάταξις τῆς § 3 τοῦ ἄρθρ. 99, ἡ καθιεροῦσα τὸ δικαίωμα τῆς ἀμύνης κατὰ τῶν ἐπ' αὐτοφώρῳ συλλαμβανομένων κλεπτῶν, ὡς τοιοῦτοι δὲ κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἄρθρ. 168 τῆς ποινικῆς δικονομίας χαρακτηρίζονται οὐ μόνον ὅσοι συλλαμβάνονται πρὶν ἔτι ἀφαιρέσωσιν ἀπὸ τῆς κατοχῆς ἄλλου πρᾶγμά τι, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἀρτίως διέπραξαν τὴν κλοπήν, ἢ συνελήφθησαν ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἐτελέσθη, ἢ τέλος κατεδιώχθησαν διὰ δημοσίας κραυγῆς [2]).

Ὅρια τῆς ἀμύνης.

§ 214. Ὑφισταμένων τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων ὅρων δικαιοῦται ὁ ἀμυνόμενος κατὰ παρανόμου προσβολῆς τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ νὰ ποιήσηται χρῆσιν παντὸς μέσου προσφόρου πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου. Ἀρκεῖ μόνον κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 103 τὰ μέσα τῆς ὑπερασπίσεως αὐτοῦ νὰ ὦσιν ἀνάλογα τοῦ ἀπειλουμένου κινδύνου καὶ πράγματι ἀναγκαῖα πρὸς ἀποτροπὴν

---

[1]) Ἐπὶ τῶν κινητῶν οὐχὶ ἡ στιγμιαία ἀλλ' ἡ ὁριστικὴ στέρησις τῆς κατοχῆς αἴρει καὶ τὸ δικαίωμα τῆς πρὸς ἀνάκτησιν αὐτῶν ἐνεργείας. Lex 3 § 9.—Lex 17 de vi (43.16). Ἐπὶ τῶν ἀκινήτων δικαιοῦται ὁ ἀποβληθεὶς ἐκ τῆς κατοχῆς εὐθὺς ἅμα λάβῃ γνῶσιν τῆς ἀποβολῆς ν' ἀνακτήσῃ αὐτὴν ἀποκρούων τὴν παράνομον κατάληψιν.—Lex 3 § 7. 8. 6 § 1. 7. 18 § 3. 25 § 2 de acquir. v. amittenda possessione (41. 2) — Binding Handb. I § 150. σελ. 742 not. 54.—Hälschner Strafrecht I § 109 σελ. 479.

[2]) Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 72 σελ. 516.

αὐτοῦ. Ἡ χρῆσις μέσων μὴ ἀντιστοιχούντων πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ὑπερασπίσεως, ἢ πέραν τοῦ δέοντος γενομένη, χαρακτηρίζεται ὡς ὑπέρβασις ἀμύνης περὶ ἧς ἐν τοῖς ἑπομένοις γενήσεται λόγος.

Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος ἐὰν ἡ ὑπεράσπισις τοῦ ἀμυνομένου περιωρίσθη ἐντὸς τῶν νομίμων ὁρίων καὶ ἐγένετο χρῆσις τῶν πράγματι ἀναγκαίων πρὸς τὸν σκοπὸν μέσων, ἅτε περιέχουσα τὴν ἐκτίμησιν τῶν εἰδικῶν περιστάσεων, ἐν αἷς εὑρέθη ὁ ἀμυνόμενος, ἀφίεται εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ, ὀφείλοντος ἰδίως νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὸ ποιὸν καὶ μέγεθος τοῦ ἀπειληθέντος κινδύνου κατὰ τὸν ἐν καταστάσει ἀμύνης περιελθόντος, καὶ τὰ πρὸς ἀποτροπὴν αὐτοῦ ἐφαρμοσθέντα μέσα ὑπερασπίσεως. Κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ κινδύνου ὁ δικαστὴς ὀφείλει νὰ ὁδηγηθῇ οὐχὶ ἐκ τῆς ἐντυπώσεως ἣν ἡ ἀνάμνησις αὐτοῦ παρελθόντος ἐμποιεῖ εἰς τὸν ψυχρὸν παρατηρητήν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐντυπώσεως, ἣν ἠδύνατο νὰ παράσχῃ ἐπὶ τοῦ καθ' οὗ ἠπειλεῖτο, ἐπικείμενος καὶ ἄφευκτος ὤν.

Ἐὰν ὁ ἀμυνόμενος δὲν ὑπερέβη τὰ ὅρια τῆς νομίμου ἀμύνης, οἱαδήποτε ἀξιόποινος πρᾶξις ἕνεκεν αὐτῆς τελεσθεῖσα κατὰ τοῦ προσβαλόντος, καὶ εἴτε εἰς ἁπλῆν βίαν κατ' αὐτοῦ συνισταμένη, εἴτε τὴν ἀναίρεσιν αὐτοῦ συνεπαγομένη, μένει ἀτιμώρητος κατὰ τὴν ρητὴν τοῦ ἄρθρ. 100 διάταξιν. Ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως *βία* (Vergewaltigung), ἥτις, ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἑπομένου ἄρθρ. 102 ἐξάγεται ὅτι δηλοῖ ἐν τῇ γενικωτέρᾳ αὐτῆς σημασίᾳ, πᾶσαν οἱανδήποτε τῶν λοιπῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ προσβολὴν ἐκτὸς τῆς ζωῆς, ὥστε καὶ ἡ βιαία αὐτοῦ κατακράτησις, καὶ ἡ φθορὰ ἢ ἀφαίρεσις ἀντικειμένων τῆς ἰδιοκτησίας, καὶ ἡ σωματικὴ αὐτοῦ βλάβη δὲν εἰσὶν ἀξιόποινοι ἐπὶ σκοπῷ ἀμύνης γενόμεναι.

§ 215. Ἐνίοτε κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ τῆς ἀμύνης δικαιώματος ἐντὸς τῶν νομίμων ὁρίων ἐνδέχεται νὰ ἐπέλθῃ προσβολὴ τῶν δικαιωμάτων ἄλλου τινὸς πλὴν τοῦ ἐπιτεθέντος κατὰ τοῦ ἀμυνομένου [1]).

---

[1]) Ὑποτεθείσθω λ. χ. ὅτι ὁ Α θέλων ν' ἀποκρούσῃ τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπίθεσιν τοῦ Β, ἐπὶ σκοπῷ φόνου γενομένην, πυροβολεῖ κατὰ τοῦ Β, ἀλλ' ἀπο-

Ἐν τοιαύτῃ ὑποθέσει γεννᾶται τὸ ζήτημα ἂν ἡ προσβολὴ αὕτη ἐκλαμβάνεται ἐπίσης ὡς ἐν ἀμύνῃ γενομένη, καὶ ἑπομένως πάσης ποινῆς ἀπηλλαγμένη. Ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 100 τοῦ ἡμετέρου νόμου δὲν δυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος, διότι κατὰ τὸ γράμμα αὐτοῦ κηρύσσονται ἀτιμώρητοι μόναι αἱ πράξεις αἱ κατὰ τοῦ *προσβαλόντος* ἀπευθυνόμεναι. Ὅθεν πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος ἀνάγκη ν' ἀνατρέξωμεν εἰς τὰς γενικὰς τοῦ ἡμετέρου νόμου διατάξεις, ὑφ' ὧν ὁδηγούμενοι φθάνομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ ἡ κατὰ τοῦ τρίτου προσώπου ὑπὸ τοῦ ἀμυνομένου ἀπευθυνομένη προσβολὴ δὲν εἶναι τιμωρητέα, καθόσον οὔτε δόλος οὔτε ἀμέλεια δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν ὑπαίτιον αὐτῆς [1]).

Ἐκ τῆς προεκτεθείσης δικαιολογικῆς βάσεως τῆς ἀμύνης, καθ' ἣν τὸ τῆς ἀμύνης δικαίωμα δὲν καθιερώθη πρὸς ἐγωϊστικὴν μόνον τοῦ προσώπου προστασίαν, ἀλλὰ πρὸς ὑπεράσπισιν ἐν γένει τοῦ δικαίου, διότι τὸ ἄδικον οὐδέποτε ἐκλαμβάνεται δυνάμενον νὰ ἔχῃ ὑπόστασιν ἀπέναντι τοῦ δικαίου καὶ τυγχάνον τῆς προστασίας τοῦ νόμου, ἕπεται ἀμέσως ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρ. 101 τοῦ ἡμετέρου νόμου, ὁρίζοντος ὅτι ὁ βοηθῶν ἐμπράκτως τινὰ ἐν καταστάσει ἀμύνης εὑρισκόμενον, ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τὸν προσβαλλόμενον λογίζεται καὶ ἀπολαύει ὅσα καὶ οὗτος δικαιώματα. Εἶναι δὲ ὅλως ἀδιάφορον ἐὰν ὁ προσβληθεὶς ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν ἢ μὴ τοῦ παρεμβάντος πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ τρίτου, καὶ ἐὰν ἠδύνατο μόνος ν' ἀποκρούσῃ τὴν κατ' αὐτοῦ ἀπευθυνομένην προσβολήν. Ῥητῶς ὅμως ἀπαιτεῖται ὑπὸ τοῦ νόμου, ὅπως ἡ ἄμυνα ᾖ ἐπιτετραμμένη, τουτέστιν ἡ ἐνάσκησις αὐτῆς γίνηται ἐντὸς τῶν νομίμων αὐ-

---

τυχὼν πληγώσει ἢ φονεύσει τὸν Γ, ἢ τὸν ἵππον ἐφ' οὗ ἐπέβαινεν ὁ Γ, διαβαίνων ἐκεῖθεν.

[1]) Τὸ κενὸν τοῦτο τοῦ ἡμετέρου νόμου συνεπλήρωσεν ὁ νεώτερος βαυαρικὸς νόμος τοῦ 1861 ἐν ἄρθρ. 72 διὰ τῆς προσθήκης ὅτι καὶ πᾶσα ἄλλη, πλὴν τῆς βλάβης ἢ ἀναιρέσεως τοῦ προσβαλόντος, γενομένη ὑπὸ τοῦ ἀμυνομένου ἀξιόποινος πρᾶξις μένει ἀτιμώρητος. Ὅρ. Weiss Commentar ἄρθρ. 72 σελ. 209 — Dollmann Strafgstzb. I αὐτόθ. σελ. 527 σημ. 57.

τῆς ὁρίων, οἱαδήποτε ἑπομένως βοήθεια χορηγηθεῖσα πρὸς τὸν ὑπερβάντα τὰ ὅρια τῆς νομίμου ἀμύνης συνεπάγεται κατὰ τοῦ εἰς ἐπικουρίαν προσελθόντος τὰ αὐτὰ ἐπακολουθήματα ἄτινα καὶ κατὰ τοῦ ἀμυνομένου ἀμέσως [1]).

Ὑπέρβασις ἀμύνης.

§ 216. Τὴν ὑπέρβασιν τῆς ἀμύνης ὁρίζει εἰδικώτερον τὸ ἄρθρ. 102 δεχόμενον ὅτι ὑφίσταται καθ' ἣν περίπτωσιν ὁ προσβαλλόμενος εἶχε καιρὸν καὶ εὐκολίαν πρὸς χρῆσιν μικροτέρων καὶ δὴ μὴ ἀγνώστων μέσων, δι' ὧν ἠδύνατο ἄνευ παντὸς κινδύνου ν' ἀποφύγῃ τὴν ἐπίθεσιν, νὰ ἀσφαλίσῃ τὸ ἀπειλούμενον κτῆμα, ἢ ἄλλως νὰ ματαιώσῃ τὸν σκοπὸν τοῦ προσβάλλοντος.

Ἐκ τῆς διατάξεως αὐτῆς ἕπεται ὅτι ὑπέρβασις ἀμύνης δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ μόνον ὅταν συντρέχωσιν ἅπαντες οἱ προεκτεθέντες ὅροι τῆς ἀμύνης, τοὐναντίον ἐλλειπόντων τινῶν ἢ ἁπάντων ἀνάρμοστον ὅλως νὰ δεχθῶμεν ὑπέρβασιν ἀμύνης [2]).

Ὡς ὑπέρβασις ἀμύνης δὲν ἐκλαμβάνεται ἡ ὑπὸ τοῦ ἀμυνομένου προσβολὴ τῶν δικαιωμάτων τοῦ προσβαλόντος ἡ γενομένη μετὰ τὴν ἀπόκρουσιν τῆς παρανόμου ἐπιθέσεως, μετὰ τὴν ἔννομον δηλονότι ἄσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ἀμύνης. Ἡ τοιαύτη προσβολή, ὅλως ἀσυναφὴς οὖσα πρὸς τὴν ἄμυναν, ἀποτελεῖ αὐτοτελῆ ἀθέμιτον καὶ ἀξιόποινον ἐπίθεσιν κατὰ τῶν δικαιωμάτων τρίτου προσώπου. Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀναχωρῶν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἀνέγραψε τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 105 καθ' ἣν τιμωρητέα χαρακτηρίζεται ἡ ἀναίρεσις ἢ ἡ βλάβη τοῦ παρανόμου προσβολέως ἡ γενομένη μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιθέσεως καὶ μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ κινδύνου.

Τὸ ζήτημα ἐὰν ὁ ἀμυνόμενος τυγχάνῃ ἐν ὑπερβάσει ἀμύνης

---

[1]) Leonhardt Commentar. ἄρθρ. 8 σελ. 321. — Meyer Lehrb. § 40 σελ. 330.

[2]) Dollmann Strafgstzb. ἄρθρ. 72. σελ. 528. — Hälschner System I. σελ. 268.

ὅταν ἠδύνατο τρεπόμενος εἰς φυγὴν νὰ διασωθῇ ἐκ τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπικειμένης προσβολῆς, παρέλειψε δὲ νὰ πράξῃ τοῦτο, λύεται καταφατικῶς, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρ. 102 ἃς κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου τοῦ 1813 διετύπωσεν [1]).

Ὁμολογουμένως ἡ λύσις αὕτη ἥκιστα συνᾴδει πρὸς τὴν προεκτεθεῖσαν δικαιολογικὴν βάσιν τῆς ἀμύνης ἐξ ἧς οὐδαμῶς ἀπορρέει ἡ πρὸς φυγὴν ὑποχρέωσις τοῦ προσβαλλομένου [2]). Ἀλλ' ὅμως καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον τὸ ἐφικτὸν τῆς ἀπὸ τοῦ ἀπειλουμένου κινδύνου λυτρώσεως διὰ τῆς φυγῆς, τότε μόνον δυνατὸν νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν ἐν ἀμύνῃ γενομένην προσβολὴν ὡς ὑπέρβασιν ἀμύνης, ὅταν ἡ τοιαύτη φυγὴ δὲν προσβάλλῃ τὴν τιμὴν τοῦ φεύγοντος [3]).

Ἡ ὑπέρβασις τῶν ὁρίων τῆς ἀμύνης δὲν συνεπάγεται τὸ ἀτιμώρητον τοῦ ὑπαιτίου, ἀλλ' ὅμως ἐὰν μετὰ πιθανότητος ἀποδειχθῇ ἐκ τῶν περιστάσεων ὅτι προῆλθεν ἕνεκα τοῦ αἰφνιδίου τῆς προσβολῆς, ἕνεκεν ὑπερβολικοῦ φόβου, ἢ ἀπὸ ταραχὴν τοῦ νοὸς ἐπιφέρει κατὰ τὴν ρητὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 104 τὸ ἀκαταλόγιστον τῶν ἐκτελεσθεισῶν κολασίμων πράξεων [4]).

Κατάστασις ἀνάγκης.

Ἄρθρον 106.

Δὲν τιμωρεῖται ὅστις ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως τῆς ἀμύνης ἐξετέλεσεν ἀθέμιτόν τινα πρᾶξιν ἐπὶ σκοπῷ τοῦ ν' ἀποτρέψῃ

---

[1]) Βαυαρικοῦ ποινικοῦ νόμου 1813 ἄρθρ. 127 καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῦ ἐπισήμους σημειώσεις.

[2]) Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 72. 73 σελ. 522 —Berner Lehrb. § 86 σελ. 150.—Hälschner Strafrecht I § 190 σελ 478.

[3]) Schaper Holtzendorff's Handb. II σελ. 146 σημ. 1.—Geyer Abhandl. σελ. 403 ἑπομ.

[4]) Ὁ βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813 ἄρθρ. 103 ἐδέχετο τὸ ἀκαταλόγιστον τῶν καθ' ὑπέρβασιν τῆς ἀμύνης κολασίμων πράξεων, ὅταν αὗται προήρχοντο ἀπὸ αἰφνίδιον ὑπερβολικὸν φόβον ἐπιφέροντα διαταραξιν τῆς δια-

παρόντα τινά, κατεπείγοντα καὶ ἄλλως ἀναπότρεπτον κίνδυνον τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ἢ ἑνὸς ἄλλου ζωῆς.

Δικαιολογικὴ βάσις.

§ 216. Ὅλως διάφορος τῆς ἀμύνης εἶναι ἡ κατάστασις τῆς ἀνάγκης. Ἐν τῇ ἀμύνῃ ὑπάρχει σύγκρουσις τοῦ ἀδίκου πρὸς τὸ δίκαιον· τὸ ἄδικον μὴ δυνάμενον νὰ ἔχῃ ὑπόστασιν ἀποκρούεται καὶ ἐξαφανίζεται πρὸ τοῦ δικαίου. Τοὐναντίον ἐν τῇ καταστάσει τῆς ἀνάγκης ὑπαρχει σύγκρουσις, οὐχὶ βεβαίως τοῦ δικαίου πρὸς τὸ δίκαιον, διότι τὸ δίκαιον ἐν τῇ καθολικῇ αὐτοῦ ὑποστάσει ἐστὶν ἑνιαῖον καὶ ἀδιαίρετον, ἀλλὰ διαφόρων δικαιωμάτων ἐκ τοῦ δικαίου πηγαζόντων, ἡ σύγκρουσις δὲ εἶναι τοιαύτη ὥστε τὰ ἐν ἀντιθέσει τυγχάνοντα δικαιώματα ἀδύνατον νὰ συνυπάρξωσι καὶ ἀναγκαίως πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἑνὸς ἀπαιτεῖται ἡ θυσία τοῦ ἑτέρου. Τούτου τεθέντος ἐγείρεται ἀμέσως τὸ ζήτημα ἂν ἡ προσβολὴ ἢ καταστροφὴ τοῦ ἑτέρου ἐκ τῶν συγκρουομένων δικαιωμάτων ἀποτελεῖ ἀδίκημα καὶ ἂν ὁ πράξας αὐτὸ εἶναι τιμωρητέος.

Οἱ ἀρχαιότεροι νομοδιδάσκαλοι ἐκ διαφόρων ὁρμώμενοι σκέψεων ἐπρέσβευον τὸ ἀνέγκλητον τῆς πράξεως. Οἱ μὲν ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῆς θεωρίας τοῦ Γροτίου[1]) πραγματευθέντος τὸ ζήτημα ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν κλοπὴν τὴν ἕνεκα πείνης πραχθεῖσαν καὶ φρονοῦντος ὅτι ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἀναποτρέπτου ἀνάγκης ἀνακύπτει τὸ ἀρχικὸν δικαίωμα τῆς κοινοκτημοσύνης τῶν πρὸς ὕπαρξιν τοῦ ἀνθρώπου ἀναγκαίων καὶ χρησίμων πραγμάτων, οἱ δὲ ἐρειδόμενοι ἐπὶ τῆς θεωρίας τοῦ Puffendorf[2]) ἐδόξαζον ὅτι ἡ κατάστασις τῆς ἀνάγκης ἐξωθεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐκ-

---

νοίας, ἀλλὰ τὰ μεταγενέστερα βαυαρικὰ νομοσχέδια, ἐξ ὧν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἠσανίσθη τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 104, ἠπιώτερον διετύπωσαν τὸν ὅρον αὐτὸν διαστείλαντα τὴν περίπτωσιν τοῦ αἰφνιδίου τῆς προσβολῆς, τὴν τοῦ ὑπερβολικοῦ φόβου καὶ τὴν τῆς ταραχῆς τοῦ νοός.

[1]) Grotii de jur. belli ac pac. II 2. § 6—9

[2]) Puffendorfii de jure Nat. et Gent. II 6.

τὸς τῆς σφαίρας τοῦ δικαίου ἔνθα ἐπιτρέπεται πᾶσα ἐνέργεια ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος τῆς ἰδίας σωτηρίας ὑπαγορευομένη.

Οἱ νεώτεροι νομοδιδάσκαλοι ταχθέντες οἱ μὲν ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Καντίου, οἱ δὲ ὑπὸ τὴν τοῦ Φιχτίου καὶ Ἐγέλου διεφώνησαν περὶ τοῦ καθόλου χαρακτηρισμοῦ τῆς καταστάσεως τῆς ἀνάγκης, καὶ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἀξιοποίνου τῶν πραχθεισῶν ἀθεμίτων πράξεων. Ὁ Κάντιος [1]), κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ σύστημα αὐτοῦ ἐν γένει περὶ τῆς δικαιολογικῆς βάσεως τῆς ποινῆς, νομίζει τὴν ἐν καταστάσει ἀνάγκης πραχθεῖσαν ἀθέμιτον πρᾶξιν ὡς καταλογιστέαν τῷ ὑπαιτίῳ (factum non inculpabile), ἀλλ' ὑποστηρίζει τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς καταγνωστέας ποινῆς (sed impunibile), λέγων ὅτι ἡ ἐκ τῆς ἀπειλῆς αὐτῆς παραγομένη ἐντύπωσις δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι φοβερωτέρα τοῦ ἀμέσως ἐπικειμένου καὶ βεβαίου κακοῦ, ὅπερ ὁ ἐν καταστάσει ἀνάγκης διατελῶν ἠθέλησε ν' ἀποφύγῃ. Τὴν γνώμην τοῦ Καντίου ἠσπάσθη ὁ Feuerbach καὶ οἱ πολυάριθμοι αὐτοῦ ὀπαδοί, ἀπολήξαντες εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ ἀνίσχυρον τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἐν τῷ ποινικῷ νόμῳ περιεχομένης ἀπειλῆς τῆς ποινῆς συνεπάγεται τὸ ἀκαταλόγιστον τῆς πράξεως [2]). Ὁ Φίχτιος τοὐναντίον ἐπρέσβευεν ὅτι ἡ κατάστασις τῆς ἀνάγκης καθιστᾷ ἀνέφικτον τὴν συνύπαρξιν δικαιολογικῶν σχέσεων, καὶ τούτου ἕνεκα ἀδύνατον τὴν ἀθέτησιν τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιβαλλομένων ὑποχρεώσεων καὶ τὴν παραγωγὴν ἐντεῦθεν ἀδικήματος [3]).

Τὴν ἰδέαν τοῦ Φιχτίου, ἣν ἠκολούθησεν ὁ Grolmann καὶ πολλοὶ ἄλλοι [4]) ἀντικρούει εὐλόγως ὁ Luden παρατηρῶν ὅτι ἡ προϋπόθεσις ἐφ' ἧς στηρίζεται, τῆς ἀναιρέσεως ὁηλονότι πάσης δικαιο-

---

[1]) Metaphysische Anfangsgründe d. Rechtslehre σελ. 42.

[2]) Tittmann Strafrechtw. I § 88 —Martin Lehrb. § 40. — Henke Strafrecht I σελ. 335.—Bauer Strafrecht § 129.—Jarcke Criminalr. I σελ. 181.—Heffter Lehrb. § 40.

[3]) Fichte Grundlage d. Naturrechts III σελ. 252.—Wächter Lehrb. § 55.

[4]) Grolmann Grundsätze § 41.—Waechter Lehrb. I § 55.

λογικῆς σχέσεως ἐν τῇ καταστάσει τῆς ἀνάγκης, εἶναι ὅλως ἀντίθετος πρὸς τὴν ἔννοιαν αὐτὴν τοῦ δικαίου, ἀναποσπάστως συμπεφυκότος ἐν τῇ πρὸς ἄλληλα σχέσει τῶν λογικῶν ὄντων [1]).

Ἀντιθέτως πρὸς τὰς εἰρημένας θεωρίας περιορίζει ὁ Ἔγελος, ἀλλ' ἄνευ ἀποχρώσης αἰτιολογίας, τὴν κατάστασιν τῆς ἀναγκης ἐπὶ τῆς συγκρούσεως μόνον τοῦ δικαιώματος τῆς ζωῆς πρὸς τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας, δεχόμενος ὅτι μόνον ὑπὲρ σωτηρίας τῆς ζωῆς δικαιολογεῖται ἡ προσβολὴ τῶν τῆς ἰδιοκτησίας δικαιωμάτων, διότι ταῦτα ἐξ αὐτῆς καὶ δι' αὐτῆς ὑφίστανται [2]).

Ἐκ τῆς θεωρίας τοῦ Ἐγέλου ὁρμώμενοι πολλοὶ ἐκ τῶν νεωτέρων εὐρύτερον διαγράφουσι τὸν κύκλον τῆς καταστάσεως τῆς ἀνάγκης, διδάσκοντες ὅτι ἡ ἐν τοιαύτῃ καταστασει σύγκρουσις τῶν δικαιωμάτων ἐπιτρέπει τὴν προσβολὴν καὶ θυσίαν τοῦ κατὰ ποιὸν καὶ ποσὸν εὐτελεστέρου ὑπὲρ τοῦ πολυτιμοτέρου. Ἡ τοιαύτη προσβολὴ ἀκριβῶς ὑπὲρ τοῦ δικαίου γίνεται, διότι ἐφ' ὅσον σπουδαιότερον καὶ πολυτιμότερον εἶναι τὸ ὑπὲρ οὗ ἡ προσβολὴ δικαίωμα κατὰ τοσοῦτον καὶ τὸ δίκαιον τηρεῖται ἀλώβητον. Ἡ πρὸς σωτηρίαν τοῦ πολυτιμοτέρου δικαιώματος ἐνέργεια δὲν παρίσταται ἐν τελείᾳ πρὸς τὸ δίκαιον ἀντιθέσει οὐδ' ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ γίνεται, κατ' ἀκολουθίαν δὲν εἶναι ὀρθὸν ὡς ἀξιόποινον ἀδίκημα νὰ χαρακτηρισθῇ [3]).

Νομοθετικαὶ διατάξεις.

§ 217. Ἐν τῷ ρωμαϊκῷ δικαίῳ ἡ κατάστασις τῆς ἀνάγκης ἀπέκλειε τὸν καταλογισμὸν τῆς ἀθεμίτου πράξεως. Αἱ ἐν ταῖς πηγαῖς

---

[1]) Luden Abhandl. II σελ. 514.

[2]) Hegel Naturrecht § 127.—Τὴν γνώμην τοῦ Hegel ἠκολούθησαν ὁ Abegg Lehrbuch. § 107.—Untersuchungen σελ. 107. 180. 340.—Marezoll Griminalr. σελ. 92.—Köstlin System § 37 σελ. 112.

[3]) Hälschner System I § 68 σελ. 271.—Strafrecht § 195 σελ. 488.—Berner Lehrb. § 85. — Schaper Holtzendorff's Handb. II σελ. 133.—Schütze Lehrb. § 36. σημ. 4.—Nothwendige Theilnahme. 295.- Janka Nothstand σελ. 187 ἑπομ.—Ὅρ. καὶ Meyer Lehrb § 41 σελ. 338.- Liszt Lehrb. § 33 σελ. 151.

διασωθεῖσαι εἰδικαὶ διατάξεις μαρτυροῦσιν ὅτι δὲν ἐτιμωρεῖτο ἡ καταστροφὴ ἀλλοτρίας περιουσίας πρὸς διάσωσιν ἐκ πυρκαϊᾶς, ἢ πρὸς σωτηρίαν πλοίου κινδυνεύοντος νὰ ναυαγήσῃ, ἐπίσης δὲν ἐλογίζετο ἀξιόποινος ἡ δωροδοκία πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς θανατικῆς ποινῆς [1]).

Κατ' ἀπομίμησιν τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου περιέλαβε καὶ τὸ κανονικὸν δίκαιον ἰδίας διατάξεις περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἀνάγκης, ἣν καθόλου δέχεται ὡς λόγον ἐξαλείφοντα τὸ ἀξιόποινον τῶν ἕνεκα ταύτης τελεσθεισῶν κολασίμων πράξεων [2]).

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁρισμῶν τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ ἰδίως τῶν τοῦ κανονικοῦ δικαίου διετυπώθησαν αἱ διατάξεις τῶν κατὰ τὸν μεσαίωνα νομοθεσιῶν, ἃς οἱ νομοδιδάσκαλοι τῶν τότε χρόνων ποικιλοτρόπως ἡρμήνευον καὶ ἐφήρμοζον.

Ἐκ τῶν ποινικῶν νόμων τῶν νεωτέρων χρόνων τινὲς μὲν ἐδέχοντο τὴν κατάστασιν τῆς ἀνάγκης ὑφισταμένην τότε μόνον ὅταν ἀναπότρεπτος ἐπίκηται κίνδυνος κατὰ τῆς ζωῆς. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει δὲν ἐτιμώρουν τὴν προσβολὴν τὴν ἀπευθυνομένην, οὐ μόνον κατὰ τῆς ζωῆς ἑτέρου τινὸς προσώπου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας ἢ καὶ κατὰ παντὸς ἄλλου δικαιώματος [3]).

Ἄλλοι τοὐναντίον ἐξέτειναν τὴν κατάστασιν τῆς ἀνάγκης καὶ ἐπὶ τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς οὐ μόνον ἡ ζωή τινος ἀπειλεῖται, ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι ἀναντικατάστατον ἀγαθὸν διακινδυνεύει [4]).

---

[1]) Lex 3 § 7 de incend. (47. 9). Lex 49 § 1 ad leg. Aquil. (9. 2). Lex 7 § 4. Quod vi aut clam (43. 24). Lex 29 § 3. ad leg. Aquil. (9. 2). Lex 14 pr. de praescr. verbis (19. 5).

[2]) C. 4. X. d. R. J. (5. 41). C. 3. X. de furtis (5. 16). C. 8. § 3. 4 Dist. 47.—Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐφαρμόζει ἰδίως ἐπὶ τῶν κλοπῶν τῶν ἐν καταστάσει ἀνάγκης πραττομένων, ἃς κηρύσσει συγγνωστέας ὁρμώμενον ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι ἀντίκειται τῇ ἠθικῇ ἡ ἀποκλειστικὴ δεσποτεία τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῇ ἀνθρωπότητι δωρηθέντων πραγμάτων.

[3]) Ὅρ. ποιν. νόμου Βυρτεμβέργης ἄρθρ. 106.—Δαρμστάτης ἄρθρ. 45.—Βάδεν ἄρθρ. 81.

[4]) Ὅρ. ποιν. νόμου Ἀννοβέρου ἄρθρ. 84.—Θουρίγγης ἄρθρ. 63. — Σαξωνίας ἄρθρ. 92.

Ὁ γαλλικὸς ποινικὸς νόμος ὡς καὶ ὁ Βελγικὸς οὐδὲν περιέχουσι ρητὴν διάταξιν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἀνάγκης. Ἐν Γαλλίᾳ ἐγεννήθη μάλιστα τὸ ζήτημα, ἂν ἡ κατάστασις τῆς ἀνάγκης ἰσχύῃ ὡς λόγος ἀναιρῶν τὸ ἀξιόποινον τῆς τελεσθείσης κολασίμου πράξεως [1]).

Ὁ βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813 ἐποιεῖτο μνείαν τῆς καταστάσεως τῆς ἀναγκης παρεμπιπτόντως ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τῶν ἐλαφρυντικῶν λόγων τῆς καταγνωστέας ποινῆς (ἄρθρ. 93), ἔχων ὑπ' ὄψιν μόνον τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν πιεζόμενός τις ὑπὸ πενίας ἢ ἄλλης τινὸς ἀνάγκης παρεσύρετο εἰς ἐκτέλεσιν κολασίμου πράξεως.

Κατὰ πρῶτον τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1822 ἀνέγραψεν εἰδικὴν διαταξιν χαρακτηρίζουσαν τὴν κατάστασιν τῆς ἀνάγκης ὡς λόγον αἴροντα τὸ ἀξιόποινον τῆς πραχθείσης κολασίμου πράξεως, ἐὰν ἡ τοιαύτη κατάστασις τῆς ἀνάγκης δὲν προῆλθεν ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ ἐν αὐτῇ διατελέσαντος προσώπου καὶ δὲν ὑπερέβη τὰ ὅρια τῆς ἀναγκαίας ἐνεργείας πρὸς διάσωσιν τῆς κινδυνευούσης αὐτοῦ ζωῆς [2]).

Τὴν διάταξιν ταύτην παρέλαβον τὰ νομοσχέδια τοῦ 1827 καὶ 1831 ἐξ ὧν ἠρανίσθη αὐτὴν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης [3]).

Ὅροι τῆς καταστάσεως ἀνάγκης.

§ 218. Κατὰ τὸ ἄρθρ. 106 ἡ ἐν καταστάσει ἀνάγκης τελεσθεῖσα κολασιμος πρᾶξις μένει ἀτιμώρητος ἐὰν συντρέχωσιν οἱ ἑξῆς ὅροι:

1) Κίνδυνος παρών, κατεπείγων καὶ ἀναπότρεπτος, προελθὼν ἢ

---

[1]) Chauveau-Hélie Code pénal I n° 905 (2) 906. — Trébutien Droit crim. I σελ. 138 ὅστις φρονεῖ ἐφαρμοστέον καὶ ἐπ' αὐτῆς τὸ ἄρθρ. 64 τοῦ γαλλ. ποιν. νόμου, ὅπερ προνοεῖ περὶ τοῦ ἀκαταλογίστου τῶν πράξεων τῶν ἐκτελεσθεισῶν διατελοῦντος τοῦ ὑπαιτίου ἐν καταστάσει παραφροσύνης, ἢ ὑπὸ τὸ κράτος ἀνωτέρας βίας. — Εἰδικῶς προνοεῖ περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἀνάγκης ὁ Γερμανικὸς ποιν. νόμος ἄρθρ. 54. — Καὶ ὁ Ἰταλικὸς ἄρθρ. 49 § 3.

[2]) Βαυαρ. νομοσχ. 1822 ἄρθρ. 85.

[3]) Βαυαρ. νομοσχ. 1827 ἄρθρ. 80. νομοσχ. 1831. ἄρθρ. 103.

ἐκ φυσικῶν δυνάμεων (ναυαγίου, πυρκαϊᾶς, πλημμύρας), ἢ ἐξ οἱασδήποτε ἄλλης αἰτίας [1]).

Ὅπως ἐπὶ τῆς ἀμύνης οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἀνάγκης ὁ κίνδυνος δέον νὰ ᾖ παρὼν καὶ κατεπείγων, τουτέστιν ἐπικείμενος καὶ μὴ ἐπιτρέπων τὴν ἀναβολὴν τῆς χρήσεως τῶν πρὸς σωτηρίαν ἐσχάτων μέσων, καὶ ἀναπότρεπτος, μὴ δυναμένου τοῦ εἰς τοιοῦτον κίνδυνον περιελθόντος νὰ λυτρωθῇ ἐξ αὐτοῦ δι' ἄλλου τινὸς τρόπου ἐκτὸς τῆς προσβολῆς τῶν δικαιωμάτων τρίτου προσώπου.

Ἐὰν ἡ ἐντύπωσις τοῦ κινδύνου ὑπῆρξε μὲν παρά τινι προσώπῳ τοιαύτη, οἵαν ὁ νόμος ἀπαιτεῖ, καὶ παρήγαγε παρ' αὐτῷ τὴν πεποίθησιν τοῦ ἀνεφίκτου τῆς ἰδίας σωτηρίας, πράγματι ὅμως δὲν ἔφερε τὰ προσόντα τοῦ νόμου, ὁ δικαστὴς ὀφείλει νὰ ἐξετάσῃ μὴ τυχὸν ἡ ἐσφαλμένη ἀντίληψις προῆλθεν ἐξ ἀμελείας, ὅτε ἡ τελεσθεῖσα ἀθέμιτος πρᾶξις καταλογιστέα ἐστὶν εἰς τὴν ἀμέλειαν τοῦ ἐκτελέσαντος [2]).

2) Κίνδυνος ἀπειλῶν τὴν ζωήν. Ὁ ἡμέτερος νόμος δέχεται ὑφισταμένην τὴν κατάστασιν ἀνάγκης μόνον ἐὰν ἡ ζωὴ ἀπειλῆται, οὐχὶ δὲ καὶ ἄλλα δικαιώματα, οἷον τῆς ἐλευθερίας, τιμῆς, ἢ περιουσίας, ὁρμώμενος ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι ἐφ' ὅλων τῶν ἄλλων περιπτώσεων δὲν συμπίπτουσιν αἱ προϋποθέσεις αἱ αἴρουσαι τὸ ἀξιόποινον τῆς προσβολῆς ἀλλοτρίων δικαιωμάτων.

Ἀμφότεροι οἱ εἰρημένοι ὅροι συνεπάγονται τὸ ἀτιμώρητον τοῦ ἐπελθόντος ἀδικήματος, διότι καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἄνθρωπος βλέπει διακινδυνεύουσαν τὴν ἰδίαν ὕπαρξιν καὶ πρόκειται νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ καὶ τῆς προσβολῆς τῆς ζωῆς ἢ ἄλλων δικαιωμάτων ἑτέρου τινός, δυσκόλως δύναται νὰ δεσπόσῃ τοῦ ὁρ-

---

[1]) Δανείζεταί τις λ. χ. τὴν ἅμαξαν φίλου, ἧς ὁ ἵππος ἀφηνιάσας ἀπειλεῖ εἰς τὸν ἐποχούμενον ἐπιβάτην κίνδυνον ζωῆς, οὗτος δὲ πρὸς σωτηρίαν ἑαυτοῦ πυροβολεῖ καὶ φονεύει τὸν ἵππον, ἢ εἰσέρχεταί τις εἰς θηριοτροφεῖον καὶ ἀπροσέκτως πλησιάσας εἰς τὰς κιγκλίδας κλωβοῦ τινος συλλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ ἐντὸς αὐτοῦ θηρίου, ὅπερ φονεύει.

[2]) Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 67 σελ. 440.—Schwarze Commentar ἄρθρ. 54 n⁰ 5.

μεμφύτου τῆς αὐτοσυντηρήσεως, ὅπερ ἀκάθεκτον διεγείρεται, καταστέλλει παρ' αὐτῷ πᾶσαν ἐλευθέραν σκέψιν καὶ ἀπόφασιν, καὶ ἀκουσίως σχεδὸν διαθέτει αὐτὸν πρὸς ἐνέργειαν τῆς ἰδίας μὲν αὐτοῦ ὑπάρξεως σώτειραν, καταστρεπτικὴν δὲ τοῦ πλησίον.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐνίοτε ἄνθρωποι χαρακτῆρος εὐγενοῦς καὶ μεγαλόφρονος προκρίνουσι τὴν καταστροφὴν τῆς ἰδίας ἑαυτῶν ζωῆς, ἀπέχοντες τῆς ἐλαχίστης προσβολῆς τῶν δικαιωμάτων ἑτέρου τινὸς προσώπου, καὶ ἐν ἐσχάτῳ εὑρισκόμενοι κινδύνῳ προαιροῦνται μετ' αὐταπαρνήσεως νὰ ὑποστῶσι πᾶσαν θυσίαν, ὅπως μὴ κατ' ἐλάχιστον προσκρούσωσιν εἰς τὰ δικαιώματα ἑτέρου τινός, ἀλλ' αἱ τοιαῦται ἐξαιρετικαὶ φύσεις, τὸ ὕψος τῆς ἠθικῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου μαρτυροῦσαι, δὲν χρησιμεύουσιν εἰς τὸν νομοθέτην ὡς γνώμων, ἵνα κανονίσῃ τὰς πρὸς ἀλλήλους δικαιολογικὰς ἐν γένει σχέσεις τῶν πολιτῶν. Ὁ νόμος δύναται νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν θυσίαν τοῦ ἰδιώτου ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ συμφέροντος, ὡς λ. χ. τοῦ ὑπὲρ πατρίδος μαχομένου στρατιώτου, οὐδέποτε ὅμως τὴν θυσίαν τοῦ ἑνὸς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου ἐκ τῶν πολιτῶν.

Ἐγεννήθη τὸ ζήτημα, ἄν, ὅπως αὐτὸς ὁ ἐν κασαστάσει ἀνάγκης διατελῶν, οὕτω καὶ ὁ παρασχὼν αὐτῷ συνδρομὴν πρὸς σωτηρίαν ἐκ τοῦ κινδύνου καὶ ἕνεκα τούτου ἐκτελέσας ἀθέμιτον πρᾶξιν κηρύσσεται ἀτιμώρητος. Ὁ ἡμέτερος νόμος καταφατικῶς λύει τὸ ζήτημα, δεχόμενος ἐν γένει τὸ ἀτιμώρητον παντὸς ἀδικοπραγήσαντος πρὸς ἀποτροπὴν κινδύνου ἀπειλοῦντος τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ζωὴν ἢ ἑτέρου τινός. Κατὰ τῆς λύσεως ταύτης ἐνίστανται πολλοὶ ἐκ τῶν συγγραφέων [1]), διότι ὁ τρίτος ὁ διαπράττων τὴν ἀθέμιτον πρᾶξιν δὲν εὑρίσκεται ἐν καταστάσει ἀνάγκης καὶ ἑπομένως δὲν δικαιοῦται νὰ ἐπικαλεσθῇ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τοὺς λόγους τοῦ ἀτιμωρήτου τῆς πράξεως, οὓς ὁ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τυγχάνων. Ὁπωσδήποτε δικαιοτέρα καὶ ἐπιεικεστέρα φαίνεται ἡ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου νόμου διδομένη λύσις, ὅταν πρὸς σωτηρίαν τῆς ζωῆς τοῦ ἐν καταστάσει ἀνάγκης διατελοῦντος προσβάλλεται ὑπὸ τοῦ προσ-

---

[1]) Marquardsen Archiv d. Crim. R. 1857, σελ. 404.—Luden Abhandl. II σελ. 512.—Geib Lehrb. II § 90 σελ. 224.

ερχομένου πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ ὑποδεέστερον δικαίωμα τρίτου προσώπου, οἷον δικαιώματα περιουσίας [1]).

Ἐὰν ὅμως ἡ σωτηρία τῆς ζωῆς τοῦ ἑνὸς προσώπου ἀπαιτεῖ ἀναποφεύκτως τὴν θυσίαν τῆς ζωῆς τοῦ ἑτέρου, φρονοῦμεν ὅτι ὁ τρίτος, ὁ ἐκτὸς παντὸς κινδύνου τυγχάνων, δὲν ἔχει δικαίωμα ἐπιλογῆς καὶ θυσίας τῆς ζωῆς τοῦ ἑνὸς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἄλλου [2]).

Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀποκρούοντες τὸ ἀτιμώρητον τοῦ ἀδικοπραγήσαντος πρὸς βοήθειαν τοῦ ἐν καταστάσει ἀνάγκης τυγχάνοντος δέχονται ἐξαίρεσιν ὅταν ὁ βοηθῶν συνδέεται διὰ δεσμῶν συγγενείας ὡρισμένου βαθμοῦ μετὰ τοῦ κινδυνεύοντος, ὡς καὶ ὅταν ἐξ ἐπαγγέλματος χορηγῆται ἡ βοήθεια τοῦ ἰατροῦ ἐν τῇ ὅλως εἰδικῇ περιπτώσει τοῦ ἀνωμάλου τοκετοῦ.

Ἐνίοτε ἕνεκα τῆς θέσεως τοῦ ἐμβρύου ἢ ἕνεκα τοῦ σχηματισμοῦ τῆς λεκάνης τῆς τικτούσης ἀποβαίνει ἀνέφικτος ἡ ἔξοδος αὐτοῦ. Ἡ ὀ' ἐκ τοιούτων λόγων ἀναστολὴ τῆς κατὰ φύσιν προόδου τοῦ τοκετοῦ κίνδυνον ἀπειλεῖ τῆς ζωῆς καὶ τῆς μητρὸς καὶ τοῦ ἐμβρύου, ἐὰν δὲν ἐπέλθῃ ἐγκαίρως ἡ ἐκ τῆς ἐπιστήμης ἐπικουρία, εἴτε διὰ τῆς διατρήσεως τοῦ κρανίου τοῦ ἐμβρύου, εἴτε διὰ τῆς καισαρικῆς τομῆς, τῆς δι' ἐγχειρήσεως δῆλον ὅτι ἀφαιρέσεως ἐκ τῆς γαστρὸς τῆς μητρὸς τοῦ τικτομένου.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ σωτηρία τῆς ζωῆς τῆς μητρὸς ἀπαιτεῖ τὴν θυσίαν τοῦ τέκνου, ὅπερ τἀνάπαλιν ἀδύνατον νὰ σωθῇ εἰμὴ ἐκτιθεμένης τῆς μητρὸς εἰς πιθανὸν κίνδυνον διὰ τῆς γεννησομένης καισαρικῆς τομῆς. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην τῆς καταστάσεως τῆς ἀνάγκης ἡ λύσις ἐπέρχεται διὰ τῆς χορη-

---

[1]) Καταστρέφει τις λ. χ. τὸν τοῖχον οἰκίας διανοίγων ὀπὴν ὅπως δι' αὐτῆς εἰσέλθῃ εἰς παρακειμένην οἰκίαν καὶ διασώσῃ τὸν ἐκ πυρκαϊᾶς ἢ πλημμύρας κινδυνεύοντα. Hälschner Strafrecht I § 198 σελ. 591. — Janka Nothstand σελ. 257.

[2]) Λ. χ. Ἐάν ποτε γενομένης πλημμύρας ἴδῃ τις δύο παλαιόστας ὅπως σωθῶσιν ἐπὶ εὐθραύστου σανίδος, ἥτις μόλις ἀρκεῖ πρὸς σωτηρίαν τῆς ζωῆς τοῦ ἑνός, μακρόθεν δὲ ἱστάμενος πυροβολήσῃ καὶ φονεύσῃ τὸν ἕτερον πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἄλλου. Hepp Commentar I σελ. 735. — Janka Nothstand σελ. 262.

γουμένης ἐπικουρίας ὑπὸ τρίτου προσώπου, τοῦ ἰατροῦ, πρὸς τὸν ἕτερον τῶν ἐν κινδύνῳ διατελούντων, ἐγεννήθη τὸ ζήτημα περὶ τῆς δικαιολογικῆς εὐθύνης αὐτοῦ, ὅπερ πολλοὺς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων ἰατρῶν καὶ ποινικολόγων ἀπησχόλησε. Κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην, ἐὰν μὲν ἡ μήτηρ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ δηλώσῃ καὶ ἐδήλωσε τὴν ἑαυτῆς θέλησιν πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς διατρήσεως, ὁ ἰατρὸς ὀφείλει νὰ ἐνεργήσῃ αὐτὴν κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἐπιστήμης. Οὐδ' ἐπιτρέπεται ἀκούσης τῆς τικτούσης νὰ ἐπιληφθῇ τῆς καισαρικῆς τομῆς, ἢ τὴν ἐκ τῆς ἐπιστήμης βοήθειαν νὰ ἀρνηθῇ, διότι ἡ δήλωσις τῆς μητρὸς πηγάζει ἐκ τοῦ δικαιώματος, ὅπερ ἔχει νὰ ἐπιζητήσῃ, ἐν καταστάσει ἀνάγκης τυγχάνουσα, τὴν ἰδίαν ἑαυτῆς σωτηρίαν, ἡ ἀναγνώρισις δὲ τοιούτου δικαιώματος συνεπάγεται ἀναγκαίως καὶ τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς παροχὴν αὐτῇ τῆς δεούσης ἐπικουρίας. Ἐὰν ὅμως ἡ γυνὴ ἀδυνατεῖ νὰ ἐκφρασθῇ, ὁ ἰατρὸς δὲν ὑποχρεοῦται, οὔτε τὴν γνώμην τοῦ συζύγου, οὔτε τὴν γνώμην τῶν ἐγγυτέρων συγγενῶν ν' ἀκούσῃ, ἀλλ' ὀφείλει, κληθεὶς πρὸς σωτηρίαν τῆς τικτούσης, εἰς ταύτην κυρίως ν' ἀποβλέψῃ, μόνον δὲ ὅταν ἐκλείψῃ οἱαδήποτε πιθανότης σωτηρίας αὐτῆς νὰ φροντίσῃ, εἰ δυνατόν, περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἐμβρύου [1]).

§ 219. Ὅταν ἡ πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ κινδύνου τοῦ ἀπειλοῦντος τὴν ζωὴν τινὸς τελεσθεῖσα ἀξιόποινος πρᾶξις ἀποτελῇ παράβασιν τῶν ἐπιβαλλομένων αὐτῷ ὑπὸ τοῦ νόμου καθηκόντων τῆς ὑπηρεσίας, ἀναφύεται τὸ ζήτημα ἂν ἡ τοιαύτη ἀθέμιτος πρᾶξις μένῃ πάντοτε ἀτιμώρητος. Περὶ τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος οὐδεμίαν δίδει ὁ ἡμέτερος νόμος νύξιν, ἀλλ' ὅμως ἀδιστάκτως δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐὰν ἡ ὑπηρεσία καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀπορρέοντα καθήκοντα εἰσὶ τοιαῦτα ὥστε ἐπιτακτικῶς ἐπιβάλλουσι τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ προκινδυνεύειν τὴν ἰδίαν ζωήν, ἡ πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς παράβασις τῶν καθηκόντων τῆς ὑπηρεσίας δὲν εἶναι ἀνέγκλητος. Οἱ τοιαύτην

---

[1]) Mittermaier ἐν Archiv d. Crim. R. τόμ. VIII (1826) σελ. 596. — Berner Lehrb. § 85.—Abegg Untersuchungen σελ. 116.—Köstlin Revision σελ. 602.—A. K. Μεταξᾶ Σύστημα τόμ. Α'. σελ. 109.

ὑπηρεσίαν ἀναλαμβάνοντες ὀφείλουσι νὰ ἐμμένωσιν ἐν τῇ ἐκπληρώσει τοῦ καθήκοντος μέχρι τῶν ἐσχάτων ὁρίων καὶ μόνον ἐὰν μετὰ τὴν ἐπιτέλεσιν αὐτοῦ πεισθῶσιν ὅτι ὅλως ματαία ἔσεται καὶ ἡ τῆς ἰδίας ἑαυτῶν ζωῆς θυσία ἐπιτρεπτέον νὰ μεριμνήσωσιν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτῶν [1]). Παρατηρητέον τέλος ὅτι ἐὰν ὁ κίνδυνος ὁ ἀπειλῶν τὴν ζωὴν τοῦ ἐν καταστάσει ἀνάγκης τυγχάνοντος προεκλήθη ἐπίτηδες ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου δὲν χωρεῖ τὸ ἀτιμώρητον τοῦ πραχθέντος ἀδικήματος, ὡς ρητῶς ὁρίζει τὸ ἄρθρ. 107 εἰς οὗ τὴν ἑρμηνείαν μεταβαίνομεν.

Συμπληρωτικαὶ διατάξεις περὶ ἀμύνης καὶ καταστάσεως ἀνάγκης.

Ἄρθρον 107.

Εἰς τὴν παρὰ τοῦ νόμου ὡρισμένην ποινὴν ὑπόκειται ὅστις ἐπάγει ἐπίτηδες τὴν κατάστασιν ἀμύνης ἢ ἄλλας καταναγκαστικὰς περιστάσεις, καὶ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦτο πράττει ἀξιόποινόν τινα πρᾶξιν· εἰς τὴν περίπτωσιν δέ, καθ' ἣν ὑπερβαίνει τις τὰ ὅρια τῆς ἀμύνης, ἢ παραλείπει τὴν μήνυσιν ἀναιρέσεώς τινος γενομένης ἐν καιρῷ ἀμύνης, ἰσχύουσιν οἱ εἰς τὸ δεύτερον καὶ τρίτον βιβλίον τοῦ παρόντος ποινικοῦ νόμου περιλαμβανόμενοι ὁρισμοί.

§ 220. Τὸ ἄρθρον 107 περιλαμβάνει διαφόρους συμπληρωτικὰς διατάξεις τῶν ἐν τοῖς προηγουμένοις ἄρθροις ὁρισμῶν περὶ ἀμύνης καὶ καταστάσεως ἀνάγκης. Ἐπανερχόμενος ὁ νομοθέτης εἰς τὰ

---

[1]) Ὁ στρατιώτης λ. χ. ὁ ταχθεὶς εἰς φυλακὴν ἐπικαίρου θέσεως, ὁ μηχανικὸς σιδηροδρομικῆς ἁτμαμάξης, ὁ πλοίαρχος κινδυνεύοντος νὰ βυθισθῇ πλοίου δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς θέσεις αὐτῶν πρὸς σωτηρίαν τῆς ἰδίας ζωῆς ἐξ ἀπειλοῦντος κινδύνου πρὶν ἢ συντελέσωσι τὸ ἐκ τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν ἐπιβαλλόμενον καθῆκον. Ὅρ. Schwarze Commentar ἄρθρ. 54 n° 4. — Hälschner Strafrecht I § 198 σελ. 502. — Janka Nothstand σελ. 254.

περὶ ἀμύνης προεκτεθέντα διατάσσει ὅτι «*εἰς τὴν παρὰ τοῦ νόμου ὡρισμένην ποινὴν ὑπόκειται ὅστις ἐπάγει ἐπίτηδες τὴν κατάστασιν τῆς ἀμύνης*». Ὅθεν ἐὰν ἡ κατά τινος ἀπευθυνομένη προσβολὴ προεκλήθη παρ' αὐτοῦ ἐκ προθέσεως, στερεῖται ὁ ὑπαίτιος τῆς προκλήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ἀμύνης. Ὥστε πλὴν τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων ὅρων τῆς ἀμύνης δέον νὰ προσθέσωμεν ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς ἀμύνης ὑφίσταται μόνον, ὅταν ἡ ἀθέμιτος ἐπίθεσις δὲν προεκλήθη ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ καθ' οὗ αὕτη ἀπευθύνεται. Τὴν διάταξιν αὐτὴν ἀποκρούουσιν ἅπαντες οἱ συγγραφεῖς ὁμοφώνως, ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἡ κατά τινος ἐπίθεσις ἡ ὑπ' αὐτοῦ ὑπαιτίως προκληθεῖσα (agressio culpa causata) δὲν ἀποβάλλει διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὸ παράνομον τοῦ χαρακτῆρος, οὐδ' ἀφαιρεῖ ἀπὸ τοῦ καθ' οὗ ἀπευθύνεται τὸ δικαίωμα τῆς ἀμύνης [1]).

Περὶ τοῦ ζητήματος ἂν εἶναι ὀρθὸν νὰ μνημονεύεται ἐν τῷ νόμῳ τὸ ὑπαίτιον ἢ μὴ τῆς καταστάσεως τῆς ἀνάγκης, εἰς ἣν τις περι-

---

[1]) Henke Criminalrecht. I σελ. 207. — Köstlin System σελ. 86. — Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 72. 73. σελ. 523. — Berner Archiv d. Crim. R. 1845. σελ. 561.—Hälschner Strafrecht I § 191 σελ. 480. — Liszt Lehrb. § 32. σελ. 138.—Ὑποτεθείσθω λ. χ. ὅτι εἰς δάσος τι ἀπομεμονωμένον περιπολεῖ σκαιὸς δασοφύλαξ παρενοχλῶν ἐνίοτε ἀνοικείως τοὺς διαβάτας, τοῦτο γνωρίζει ὁ Α καὶ προβλέπει συγχρόνως ὅτι εἶναι πιθανὸν ἕνεκα ὑφισταμένης ἔριδος νὰ προσβληθῇ ὑπὸ τοῦ δασοφύλακος, ἀλλ' ὅμως ἀποφασίζει νὰ διέλθῃ τοῦ δάσους, ἐὰν ὁ Α ἀποκτείνῃ τὸν δασοφύλακα παρανόμως ἐπιτεθέντα κατ' αὐτοῦ, ὅλως ἀνυπόστατος ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι δὲν ὑφίστανται οἱ ὅροι τῆς ἀμύνης καὶ ὅτι ὁ ἐν ἀμύνῃ τυγχάνων καὶ ἀποκτείνας τὸν δασοφύλακα εἶναι τιμωρητέος, διότι ἐκουσίως ἐπήγαγε τὴν κατάστασιν τῆς ἀμύνης εἰς ἣν εὑρέθη. —Ἐπίσης δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ λόγῳ προσβαλών τινα, καίπερ γινώσκων ὅτι θέλει ἐρεθίσει αὐτὸν εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ ἔλθωσιν εἰς διαπληκτισμούς στερεῖται τοῦ δικαιώματος τῆς ἀμύνης διὰ τὴν ἔργῳ κατ' αὐτοῦ γενησομένην προσβολήν, ἐν ὅσῳ δὲν ὑπερέβη τὰ νενομισμένα ὅρια ταύτης, ἐν ὅσῳ περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν ἀπόκρουσιν τῆς παρανόμου βίας. Ἀλλ' ὅμως ἐὰν ὁ προκαλέσας τὴν προσβολὴν διέπραξεν ἔγκλημα ἀσυναφὲς πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς ἀμύνης ἐν ᾗ εὑρέθη, ἢ ὑπερέβη τὰ ὅρια ταύτης, δὲν δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ ἀτιμώρητον τῆς πράξεως.

ελθὼν ἐξετέλεσεν ἀθέμιτον πρᾶξιν, ὑπάρχει διαφωνία καὶ μεταξὺ τῶν συγγραφέων καὶ ἐν τοῖς ποινικοῖς νόμοις. Τινὲς ἀναγράφουσιν ὡς ὅρον τοῦ ἀτιμωρήτου τῆς ἐν καταστάσει ἀνάγκης πραχθείσης ἀθεμίτου πράξεως τὴν ἔλλειψιν πάσης ὑπαιτιότητος [1]).

Τοὐναντίον ἄλλοι παραλείπουσι τὸν ὅρον αὐτόν, ἅτε περιορίζοντα οὐσιωδῶς τὸ ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς ἀνάγκης παραγόμενον δικαίωμα καὶ ἀπάδοντα πρὸς τὸν λόγον ὅστις ὑπηγόρευσεν εἰς τὸν νομοθέτην τὸ ἀτιμώρητον τοῦ τελεσθέντος ἀδικήματος [2]).

Ὅλως διάφορος εἶναι ἡ περίπτωσις περὶ ἧς ὁ ἡμέτερος νομοθέτης προβλέπει ἐν τῷ ἄρθρῳ 107. Κατὰ τὴν διάταξιν αὐτοῦ ὅταν ἡ κατάστασις τῆς ἀνάγκης προεκλήθη ἐπίτηδες (ἐκ προθέσεως, absichtlich) δὲν συνεπάγεται τὸ ἀτιμώρητον τοῦ πραχθέντος ἀδικήματος· καὶ εὐλόγως, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ κατάστασις τῆς ἀνάγκης εἶναι κυρίως τὸ μόνον μέσον πρὸς ἐκτέλεσιν προμεμελετημένου ἐγκλήματος, δὲν εἶναι αὐτὴ καὶ μόνη ἡ παραγωγὸς αἰτία, ἀλλ' ἡ δολία προαίρεσις τοῦ ἀδικήσαντος, ἥτις ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς καταστάσεως τῆς ἀνάγκης ζητεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν αὐτῆς [3]).

§ 221. Ἐν ἄρθρῳ 102, ὡς εἴδομεν, διέταξεν ὁ νόμος τὰ περὶ ὑπερβάσεως τῆς ἀμύνης· πρὸς συμπλήρωσιν τῆς διατάξεως ἐκείνης ὁρίζει διὰ τοῦ ἄρθρου 107 τὴν καταγνωστέαν ποινήν, διατάσ-

---

[1]) Oppenhoff Strafgstzb, ἄρθρ. 54 n⁰ 4.—Γερμ. ποιν. νόμου ἄρθρον 54. —Ἰταλικοῦ ἄρθρ. 49 § 3.

[2]) Dollmann Strafgsstzb I ἄρθρ. 68. σελ. 442. — Köstlin System § 118. Ἐὰν δεχθῶμεν ὡς ὅρον τῆς καταστάσεως τῆς ἀνάγκης τὴν ἔλλειψιν πάσης ὑπαιτιότητος τοῦ εἰς αὐτὴν περιελθόντος κινδυνεύομεν νὰ ματαιώσωμεν ἐντελῶς τὸν σκοπὸν τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς. Οὕτω λ. χ. ὁ ἐκ πείνης ἕνεκα μεγίστης πενίας πράξας κλοπὴν δὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκληφθῇ ὡς ὑπαιτίως περιελθὼν εἰς κατάστασιν ἀνάγκης, διότι ἀσωτεύσας τὴν περιουσίαν ἢ ἐξ ἀσυγγνώστου ὀκνηρίας μὴ φροντίσας ν' ἀποκτήσῃ τοιαύτην, ἐστερήθη τῶν πρὸς τὸν βίον ἐπιτηδείων, ἐπίσης ἐάν τις μὴ γινώσκων νὰ κολυμβᾷ περιῆλθεν εἰς κατάστασιν ἀνάγκης οὐδὲν τὸ κωλῦον νὰ ὑποτεθῇ ἐξ ὑπαιτιότητος προκαλέσας τὸν κίνδυνον εἰς ὃν περιέστη. Janka. Nothstand σελ.248.

[3]) Hälschner Strafrecht I § 197 σελ. 496. — Schwarze Commentar ἄρθρ. 55 n⁰ 4.

σων ὅτι ὁ ἔνοχος τιμωρεῖται κατὰ τοὺς «*ἐν τῷ δευτέρῳ καὶ τρίτῳ βιβλίῳ τοῦ παρόντος ποινικοῦ νόμου περιλαμβανομένους ὁρισμούς*», ἡ κατὰ τὴν ὑπέρβασιν δηλονότι τῆς ἀμύνης τελεσθεῖσα ἀθέμιτος πρᾶξις ἐκ τῶν συνοδευουσῶν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς περιστάσεων, καὶ τῆς δολίας προαιρέσεως ἢ τῆς ἀμελείας, ἥτις ἐμφαίνεται ἐν τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ὑπαιτίου, λαμβάνει τὸν τύπον τοῦ εἰδικοῦ ἐγκλήματος, περὶ οὗ προέβλεψεν ὁ νόμος, καὶ τιμωρεῖται διὰ τῆς ποινῆς ἣν ἔταξεν, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὰ συστατικὰ τοῦ ἐγκλήματος, ὅπερ ἀποτελεῖ, στοιχεῖα [1]).

§ 222. Ὁ βαυαρικὸς ποινικὸς νόμος τοῦ 1813 καὶ' ἀπομίμησιν τῆς Καρολίνας περιέλαβεν ἐν τοῖς ἄρθρ. 134—136 διαφόρους εἰδικὰς διατάξεις περὶ τῆς ἀποδείξεως τῆς ἀμύνης.

Κατὰ τὸ 134 ἄρθρον ἡ ἄμυνα δὲν ἐτεκμαίρετο ἀλλ' ἐκάστοτε ἔδει ν' ἀποδειχθῇ. Ἀποδειχθείσης ἅπαξ τῆς ἀμύνης εἰκάζετο κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 135 ὅτι ὁ ἀμυνόμενος δὲν ὑπερέβη τὰ νόμιμα ὅρια μέχρις ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου. Ἀλλ' ἐὰν ὁ ἀμυνόμενος, πληγώσας ἢ ἀποκτείνας τὸν προσβαλόντα, δὲν ἀνήγγειλε τὸ συμβὰν εἰς τὴν ἐγγυτέραν ἀρχήν, ἢ ἀπεπειρᾶτο μαλιστα ν' ἀποκρύψῃ τὴν πρᾶξιν, ὑπετίθετο κατὰ τὸ ἄρθρ. 136 ὅτι ὑπερέβη τὰ ὅρια τῆς νομίμου ἀμύνης μέχρις ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου. Ὁ προσάγων τὰς δεούσας ἀποδείξεις πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ νομίμου τεκμηρίου, ἀπηλλάσσετο μὲν τῆς ποινῆς, ἕνεκεν ὑπερβάσεως τῆς ἀμύνης, ἐτιμωρεῖτο ὅμως ἠπιώτερον. Τὰ ἑπόμενα βαυαρικὰ νομοσχέδια, ὡς καὶ οἱ μεταγενέστεροι ποινικοὶ νόμοι ἀπέκρουσαν τὰς τοιαύτας περὶ ἀποδείξεως τῆς ἀμύνης διατάξεις, ὡς ἀπαδούσας τῷ νεωτέρῳ συστήματι περὶ ἀποδείξεων, ἐτήρησαν ὅμως πολλοὶ ἐξ αὐτῶν τὴν τελευταίαν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 136 τοῦ βαυαρικοῦ ποιν.

---

[1]) Οὕτω λ. χ. ἐὰν ἐξ ὑπαιτίου ὑπερβάσεως τῶν ὁρίων τῆς ἀμύνης προῆλθεν ὁ θάνατος τοῦ προσβαλόντος χαρακτηρίζεται ὡς ἀνθρωποκτονία ἐξ ἀμελείας καὶ κατιγιώσκεται φυλάκισις τὸ πολὺ ἑνὸς ἔτους (ἄρθρ. 300). Ἐὰν ὁ ἀμυνόμενος ὑπερβὰς τὰ ὅρια τῆς ἀμύνης πληγώσῃ ἢ βλάψῃ τὴν ὑγείαν τοῦ προσβαλόντος τιμωρεῖται μὲ φυλάκισιν τριῶν μέχρι τριάκοντα ἡμερῶν (ἄρθρ. 310).

νόμου, καθ' ἣν ὁ ἐν ἀμύνῃ ἀναιρέσας τινὰ καὶ μὴ ποιήσας τοῦτο γνωστὸν τῇ ἀρχῇ τιμωρεῖται. Ὁ τῆς τιμωρίας λόγος δὲν εἶναι ἡ εἰκαζομένη ὑπέρβασις τῆς ἀμύνης, ἀλλὰ τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας, ὅπως ὅσον ἔνεστι τάχιον ἡ δικαστικὴ ἀρχὴ λάβῃ γνῶσιν τοῦ συμβάντος θανάτου καὶ τῆς ἀφορμῆς ἐξ ἧς προῆλθε, δυνηθῇ δὲ οὕτω νὰ ἐρευνήσῃ τὰ περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ ὑπαιτίου, ὅστις διὰ τῆς μυνήσεως προφυλάττει τὴν δικαστικὴν ἀρχὴν τοῦ κινδύνου τοῦ συλλαβεῖν ἢ καταδιῶξαι ἀθῷόν τινα πολίτην, ἐκ πλάνης ὡς ὑπαίτιον τῆς πράξεως ὑποτιθέμενον [1]). Διὰ τὸν λογον αὐτὸν ἡ παράλειψις τῆς μηνύσεως χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου νόμου ὡς πταῖσμα, καὶ κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 689 ποιν. νόμου καταγινώσκεται ποινὴ κρατήσεως ἢ προστίμου.

---

[1]) Berner Archiv d. Crim. R. 1848 σελ. 596.—Leonhardt Commentar ἄρθρ. 81. σελ. 354.—Köstlin System § 30 σελ. 95. Ἐκ τοῦ νεωτέρου βαυαρικοῦ νόμου τοῦ 1861 ἐξηλείφθη καθ' ὁλοκληρίαν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος διάταξις, ἣν περιέχουσιν οἱ ποιν. νόμοι τοῦ Ἀννοβέρου ἄρθρ. 81, τῆς Βυρτεμβέργης ἄρθρ. 105 κτλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΜΕΤΡΟΥ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ

Εἰσαγωγή.

§ 223. Ἀφοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ ἐγένετο λόγος περὶ καταλογισμοῦ τῶν πράξεων ἐν γένει, καὶ ἐξετέθησαν οἱ οὐσιωδέστεροι κανόνες δι' ὧν ὁρίζεται πότε πρᾶξίς τις συνεπάγεται τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου καταγινωσκομένην ποινήν, κανονίζεται ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ τὸ μέτρον τῆς ἐφαρμοστέας ἑκάστοτε ποινῆς [1]).

Ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ κατὰ τὸν μεσαίωνα, ὅτε ἦν ἄγνωστος ἔτι ἡ διαίρεσις τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ ἐξουσιῶν, καὶ ἡ διάκρισις τῆς νομοθετικῆς ἀπὸ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, οἱ δικασταὶ δὲν ἐνόμιζον ἀποκλειστικὸν αὐτῶν ἔργον τὴν ἁπλῆν ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τοῦ νόμου ἐπὶ τῶν βεβαιωθεισῶν ἀθεμίτων πράξεων, ἀλλὰ παρεκβαίνοντες τοῦ κύκλου τῆς προσηκούσης δικαιοδοσίας καὶ νομοθετικῶν ἀντεποιοῦντο ἔργων. Τοῦτο παρατηροῦμεν ἐν ταῖς ἀποφάσεσι καὶ τῶν Judices τῶν ρωμαϊκῶν δικαστηρίων, καὶ τῶν Σκαβίνων τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων, οἵτινες εἶχον ἐξουσίαν νὰ τροποποιήσωσι κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς τὴν καταγνωστέαν ποινήν, ἢ νὰ ἐφαρμόσωσι ποινὴν μὴ τεταγμένην ὑπὸ τῶν νόμων, ἀλλὰ δι' ἐθίμου ἢ διὰ τῆς νομολογίας καθιερωθεῖσαν [2]).

Τὴν αὐθαιρεσίαν τῶν δικαστῶν περὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ποινῆς περιέστειλαν αἱ νεώτεραι νομοθεσίαι, κατιερώσασαι τὸ θεμε-

---

[1]) Merkel Ueber Strafausmessung u. Strafänderung ἐν Strafrechtszeitung 1864. σελ. 345. καὶ 1865 σελ. 129.

[2]) Geib Archiv e. Crim. R. 1837, σελ. 208.—Lehrbuch § 53. σελ. 65.

λιῶδες δόγμα καθ' ὃ ποινὴ δὲν ἐπιβάλλεται ἄνευ νόμου ὁρίζοντος αὐτήν [1]), καὶ διαγράψασαι λεπτομερῶς τὸ εἶδος καὶ μέγεθος τῆς καταγνωστέας ἑκάστοτε ποινῆς καὶ κανονίσασαι τέλος τὸν τρόπον τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν. Ἀλλ' ὅμως τὸ ἀδύνατον τοῦ προϊδεῖν τὰς ποικίλας φάσεις, ὑφ' ἃς αἱ ἀξιόποινοι πράξεις ἐν τῷ βίῳ ἐμφανίζονται, καὶ προσαρμόζειν ἐκ προοιμίων τὴν καταγνωστέαν ποινὴν ἀκριβῶς πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς ἐνοχῆς τοῦ ὑπαιτίου ἠνάγκασαν τὸν νομοθέτην νὰ ὁρίσῃ εἰς πλείστας περιπτώσεις οὕτω πως τὸ εἶδος καὶ μέγεθος τῆς ἐπιβλητέας ποινῆς, ὥστε ν' ἀφίηται τῷ δικαστῇ διακριτική τις ἐξουσία, ἐντὸς δεδομένων ὁρίων, καὶ νὰ ἐπιτυγχάνηται οὕτως ἡ ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐνοχὴν τιμωρία τοῦ ἀδικήσαντος. Διὰ τοῦ συστήματος αὐτοῦ παρακάμπτεται ὁ κίνδυνος τῆς ἐφαρμογῆς δυσαναλόγου ποινῆς πρὸς τὴν κολαζομένην πρᾶξιν, ὅστις βεβαίως ἤθελεν ἐπέλθει ἐὰν μία καὶ ἡ αὐτὴ κατ' εἶδος καὶ μέγεθος ὡρισμένη ποινὴ δι' εἴδός τι ἐγκληματικῶν πράξεων ἐπεβάλλετο, οὕτω δὲ ὁ δικαστὴς δὲν μετατρέπεται εἰς τυφλὸν ὄργανον τοῦ νομοθέτου, ἀλλά, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν καὶ ἐκτιμῶν τὰς συνοδευούσας τὴν ἐκτέλεσιν κολασίμου τινὸς πράξεως περιστάσεις, αἵτινες ἑκάστοτε ποικιλοτρόπως παραλλάσσουσιν, ὁρίζει τὴν καταγνωστέαν ποινὴν συμφώνως πρὸς τὴν βεβαιωθεῖσαν ἐνοχὴν τῶν ὑπαιτίων. Οὕτος ὑπῆρξεν ὁ λόγος τῆς διακρίσεως τῶν ποινικῶν διατάξεων εἰς *ἀπολύτως ὡρισμένας καὶ εἰς σχετικῶς ὡρισμένας* εἴτε κατὰ μέγεθος εἴτε κατ' εἶδος. Καὶ *ἀπολύτως μὲν ὡρισμέναι* ποινικαὶ διατάξεις προσονομάζονται ὅσαι καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος τῆς καταγνωστέας ποινῆς ἐπακριβῶς διαγράφουσι [2]), *σχετικῶς δὲ ὡρισμέναι*

---

[1]) Ποιν. νόμ. ἄρθρ. 1. Συντάγμ. 1864 ἄρθρ. 7. Ὅρ. ἀνωτέρω ἑρμηνείαν ἄρθρ. 1. ἐν σελ. 20 ἑπομ.

[2]) Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς τοιαύτας διατάξεις εὑρίσκομεν ἐν ταῖς ἀρχαιοτεραις νομοθεσίαις καὶ ἰδίως ἐν τῇ ρωμαϊκῇ νομοθεσίᾳ τὰς ἀορίστους ποινικὰς διατάξεις, τουτέστι τὰς ὁριζούσας μὲν τὴν τιμωρίαν τοῦ ἐνόχου κολασίμου τινὸς πράξεως, ἀλλ' ὅμως τὸν καθορισμὸν τοῦ εἴδους καὶ μεγέθους τῆς ποινῆς ἀφείσας εἰς τὴν τῶν δικαστῶν κρίσιν Lex 92 de furtis (47.2). Lex 1 pr. § 1. de extraordin. crim. (47. 11). Lex 2 de praevar. (47.15). Lex 1 § 2 ad leg. Iul. de vi priv. (48. 9). — Καρολίνας ἄρθρ. 109. 119

ὅσαι α΄) ἀναγράφουσι μὲν τὸ εἶδος τῆς καταγνωστέας ποινῆς, τὸ δὲ μέγεθος αὐτῆς ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει ἐπιτρέπουσιν εἰς τὸν δικαστὴν νὰ ὁρίσῃ, διαγράφουσαι μόνον τὸν ἀνώτατον καὶ ἐλάχιστον ὅρον αὐτῆς· ἢ β΄) ἐξ ὑπαμοιβῆς δύο τινὰ εἴδη ποινῶν ὁρίζουσι, προσδίδουσαι τῷ δικαστῇ τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐκλέξῃ τὸ προσφορώτερον πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἐνόχου [1]).

Γενικοὶ κανόνες.

Ἄρθρον 108.

Ἡ ποινὴ πρέπει νὰ μετρῆται ἐπ᾽ ἀκριβείᾳ κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ νόμου ἀναλόγως μὲ τὴν φύσιν τῆς πράξεως καὶ τὴν ἰδιότητα τοῦ πράξαντος· ὅθεν

1) Πᾶσα ποινὴ τῆς ὁποίας προσδιώρισεν ὁ νόμος τὸ μέγιστον καὶ ἐλάχιστον μέτρον, πρέπει νὰ καταγινώσκεται ἐντὸς τῶν ὅρων τούτων, ἀφοῦ λογισθῶσιν ὅλαι αἱ περιστάσεις.

2) Ὅπου ὁ νόμος προσδιορίζει δύο ἢ πλειότερα ποινῆς εἴδη, τοιουτοτρόπως ὥστε ἢ τὸ ἓν ἢ τὸ ἄλλο πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ, ἔργον τοῦ δικαστηρίου εἶναι ν᾽ ἀποφασίσῃ τὸ προσφορώτερον εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν.

---

132. 134 κτλ.—Ἐκ τῶν νεωτέρων νομοθεσιῶν ἐξωβελίσθησαν καθ᾽ ὁλοκληρίαν αἱ ἀόριστοι ποινικαὶ διατάξεις, ἅτε ἀντικείμεναι πρὸς τὸν οὐσιωδέστερον τῆς ποινῆς σκοπόν, τὴν διὰ τῆς ἐκφοβίσεως ἀποτροπὴν τῶν ἐγκλημάτων, ἥτις ἐπιτυγχάνεται ὅταν διὰ τοῦ διορισμοῦ τῆς ποινῆς ἐν τῷ νόμῳ ἀποκόπτεται πᾶσα ἐνδεχομένη πιθανότης καὶ ἐλπὶς ἠπίας τιμωρίας τοῦ ἐνόχου. Berner Wirkungskreis σελ. 3—17.—Geib Lehrb. II § 67. σελ. 63.—Birnbaum Archiv d. Crim R. 1832 σελ. 540 ἑπομ.

[1]) Τοιαῦται σχετικῶς ὡρισμέναι ποινικαὶ διατάξεις ἁπαντῶσι καὶ ἐν τῇ ρωμαϊκῇ νομοθεσίᾳ. Lex 12 § 1 de incend. (47. 9). Lex 43. 45. de injur. (47. 10). Lex 7 de extraord. crim (47. 11). Lex 11 de sepulcro. viol. (47. 12) ὡς καὶ ἐν τῇ Καρολίνᾳ ἄρθρ. 106. 111—113. 115. 123. 127. 170. 171.—Ὅρ. καὶ ποιν. νόμου ἄρθρ. 130. 191. 208. 214. 230. 293. 294. 310. 320. 517. 529. 533. 552. 557. κτλ.

3) Δὲν συγχωρεῖται εἰς τὸν δικαστὴν νὰ μεταβάλλῃ τὸ παρὰ τοῦ νόμου ὡρισμένον εἶδος τῆς ποινῆς, οὐδὲ νὰ ὑπερβαίνῃ ἢ νὰ καταβιβάζῃ ὑπὸ τὸν ἐλάχιστον ὅρον τὸ παρὰ τοῦ νόμου τεταγμένον μέτρον αὐτῆς.

§ 224. Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν διαφόρων ποινικῶν διατάξεων κανονίζεται εἰδικώτερον διὰ τοῦ ἄρθρου 108. Καὶ εἰ μὲν ἀπολύτως ὡρισμένη ποινὴ καταγινώσκεται, οἷον ἡ τοῦ θανάτου, ἢ ἡ τῶν διὰ βίου δεσμῶν, οὐδεμία ἀμφιβολία δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ, ὅτι ὁ δικαστὴς ὀφείλει νὰ ἐπιβαλῃ αὐτὴν συμφώνως πρὸς τὸ γράμμα τοῦ νόμου. Εἰ δὲ τοὐναντίον ἡ ποινὴ εἶναι σχετικῶς ὡρισμένη καὶ ὄχι κατὰ τὸ μέγεθος μόνον αὐτῆς, ὁ δικαστὴς ὀφείλει νὰ ὁρίσῃ αὐτὴν ἐντὸς τῶν τεταγμένων ὑπὸ τοῦ νόμου ὁρίων, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰς εἰδικὰς περιστάσεις, τὰς συνοδευούσας τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως, καὶ κατὰ λόγον αὐτῶν ἐπιτείνων ἢ ἐλαττώνων αὐτήν. Εἰ δὲ τέλος καταγινώσκεται σχετικῶς ὡρισμένη ποινὴ κατ' εἶδος ὁ δικαστὴς ὀφείλει νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν προσφορωτέραν. Τίς δ' ἐστὶν ἡ προσφορωτέρα δὲν ὁρίζει ὁ νόμος, ἀφιέμενος τὴν περὶ τούτου ἔρευναν εἰς τὸν δικαστήν, ὅστις ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει ὀφείλει νὰ ἐρευνήσῃ τὴν ἰδιότητα τοῦ πράξαντος καὶ νὰ ἐξεύρῃ ποτέρα τῶν ποινῶν εἶναι ἡ βαρυτέρα ἢ ἐλαφροτέρα δι' αὐτόν, ἀναλόγως δὲ τῶν συνοδευουσῶν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως περιστάσεων νὰ ἐπιβάλῃ τὴν καταλληλοτέραν[1]).

Κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις τῶν σχετικῶς ὡρισμένων ποινῶν, εἴτε κατὰ μέγεθος, εἴτε κατ' εἶδος, δὲν ἐπιτρέπεται τῷ δικαστῇ νὰ ὁρίζῃ ἀνώτερον ἢ κατώτερον ὅρον ἄλλον ἐκτὸς τοῦ διαγεγραμμένου, ἢ νὰ ἐφαρμόζῃ εἶδος ποινῆς μὴ ἐν τῷ νόμῳ καθιερούμενον.

§ 225. Εἴπομεν ὅτι ὁ δικαστὴς ὀφείλει νὰ προβαίνῃ εἰς τὸν διορισμὸν τῶν σχετικῶς ὡρισμένων ποινῶν ἐκτιμῶν τὰς συμπιπτούσας μετὰ τῆς ἐκτελέσεως τῆς πράξεως περιστάσεις. Αἱ περιστά-

---

[1]) Geib Lehrb. II § 73 σελ. 87.—Heffter Lehrb. § 160.

σεις αὗται ἀναφέρονται ἢ εἰς τὴν καθ' ὑποκείμενον ἢ εἰς τὴν κατ' ἀντικείμενον παράστασιν τοῦ ἀδικήματος. Καὶ αἱ μὲν εἰς τὴν καθ' ὑποκείμενον παράστασιν τοῦ ἀδικήματος ἀναφερόμεναι ἐμφαίνουσι τὴν βούλησιν καὶ τὸν ἐπιδιωκόμενον ὑπὸ τοῦ ἐνόχου σκοπόν, οἷον ἐὰν ἡ πρᾶξις ἐκ δόλου ἢ ἐξ ἀμελείας πηγάζῃ, ἐὰν ὁ δόλος ἦν ὡρισμένος ἢ ἀόριστος, ἐκ προμελέτης ἢ ἀπρομελέτητος, ἐὰν ὑπάρχωσιν οἱ ὅροι τοῦ καταλογιστοῦ τῆς πράξεως κτλ. Αἱ δὲ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν κατ' ἀντικείμενον ἐκδήλωσιν καὶ πραγμάτωσιν τῆς ἐγκληματικῆς βουλήσεως ἐμφαίνουσι τὸν τρόπον καὶ τὰ ἐπακόλουθα τῆς ἐκτελέσεως· ἐὰν λ. χ. τὸ ἀδίκημα ὡς τετελεσμένον ἢ μόνον ὡς ἀποπειραθὲν παρίσταται, ἐὰν ἐπῆλθεν ἡ ἐκ τοῦ ἀδικήματος προσδοκωμένη ὠφέλεια ἢ βλάβη καὶ ὁπόσον τὸ μέγεθος αὐτῆς κτλ. Αἱ τοιαῦται περιστάσεις, εἰ μὲν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς ποινῆς τὴν ἐπίτασιν αὐτῆς καὶ τούτου ἕνεκα τὴν προσέγγισιν πρὸς τὸν ἀνώτατον ὅρον ὑπαγορεύουσι, καλοῦνται *ἐπιβαρυντικαὶ* αἰτίαι, εἰ δὲ τοὐναντίον τὴν ἐλάττωσιν αὐτῆς ὑποδεικνύουσι, διὰ τῆς προσεγγίσεως πρὸς τὸν κατώτατον ὅρον, *ἐλαφρυντικαί* [1]).

§ 226. Περὶ τοῦ ζητήματος ἂν δι' εἰδικῶν ἐν τῷ νόμῳ διατάξεων ἁρμόζει νὰ ὑποδεικνύωνται τῷ δικαστῇ αἱ ἐπιβαρυντικαὶ ἢ ἐλαφρυντικαὶ αἰτίαι, ἃς ὀφείλει νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὸν διορισμὸν τῶν σχετικῶς ὡρισμένων ποινῶν, ἀπεφαίνοντο καταφατικῶς οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων συγγραφέων, ἕνεκα τούτου καὶ οἱ σύγχρονοι αὐτῶν ποινικοὶ νόμοι [2]) ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα τοῦ βαυαρικοῦ νόμου τοῦ 1813, ὅστις εἰδικὰς περὶ αὐτῶν διέλαβε διατάξεις, ἐν μὲν τῷ ἄρθρ. 91 ἀναγράψας τοὺς γενικωτέρους ὅρους, ὑφ' ὧν ὁ δικαστὴς ὁδηγούμενος ὀφείλει νὰ ἐκτιμήσῃ τὸν βαθμὸν τοῦ κατ' ἀντικείμενον ἀξιοποίνου τοῦ ἐγκλήματος, διὰ δὲ τῶν ἄρθρ. 92, 93 καὶ 94 ὑποδεικνύων εἰς τὸν δικαστὴν τὰς ἐλαφρυντικὰς καὶ ἐπιβαρυντικὰς περιστάσεις, δι' ὧν

---

[1]) Meyer Lehrb. § 56 σελ. 449.

[2]) Ὅρ. ποιν. νόμων Βυρτεμβέργης 107—111.—Ἀννοβέρου ἄρθρ. 91—95.—Βάδεν ἄρθρ. 159.—Σαξωνίας ἄρθρ. 73.

ὁ βαθμὸς τοῦ καθ' ὑποκείμενον ἀξιοποίνου τῆς πράξεως διαγινώσκεται καὶ ἡ ἀνάλογος ἐπιμέτρησις τῆς ποινῆς ἐπιτυγχάνεται. Τὸ σύστημα τοῦ βαυαρικοῦ νόμου ποικιλοτρόπως ἠλλοιώθη ἐν τοῖς μεταγενεστέροις νομοσχεδίοις. Τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1822 (ἄρθρ. 87—89) ἀποφεύγει ἐν γένει νὰ ὑποδείξῃ εἰς τὸν δικαστὴν τοιαύτας ἐλαφρυντικὰς ἢ ἐπιβαρυντικὰς περιστάσεις. Τὸ νομοσχέδιον τοῦ 1827 ἐν ἄρθρ. 83 διὰ γενικῶν ὅρων καὶ περιληπτικῶς περὶ αὐτῶν πραγματεύεται. Τὸ νομοσχέδιον τέλος τοῦ 1833 ἐπανερχόμενον αὖθις εἰς τὸ σύστημα τοῦ βαυαρικοῦ νόμου διέλαβεν ἐν τοῖς ἄρθρ. 107—111 εἰδικὰς καὶ λίαν λεπτομερεῖς διατάξεις. Ὁ ἡμέτερος νόμος ἠκολούθησε τὸ σύστημα τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1822, ἀφεὶς ἐλεύθερον τὸν δικαστὴν νὰ ἐκτιμήσῃ ἑκάστοτε κατ' ἰδίαν κρίσιν τὴν φύσιν τῆς πράξεως καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ πράξαντος. Ἐν ᾧ κατὰ τὸ ἀντίθετον σύστημα διαγράφονται μὲν πολυάριθμοι ἐλαφρυντικαὶ ἢ ἐπιβαρυντικαὶ περιπτώσεις, ὁδηγοῦσαι τὸν δικαστὴν εἰς τὸν ὁρισμὸν τοῦ προσήκοντος μέτρου τῆς ποινῆς, οὐδόλως ὅμως δι' αὐτῶν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐξαντλεῖται ἡ ἀναρίθμητος τῶν ἐνδεχομένων περιπτώσεων σωρεία, καὶ οὕτως ὁ δικαστὴς ἀναγκάζεται καὶ αὖθις κατ' ἰδίαν αὐτοῦ κρίσιν νὰ ἐνεργήσῃ, μὴ εὑρίσκων προσφυγὴν ἐν τῷ νόμῳ. Ἐκτὸς τούτου, ὅπου ὁ θεσμὸς τῶν ἐνόρκων δικαστηρίων ὑφίσταται, ἀσυμβίβαστον πρὸς αὐτὸν ἐξελέγχεται τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σύστημα, διότι αἱ πλεῖσται τῶν περιστάσεων, αἵτινες μνημονεύονται ὡς ἐπιβαρυντικαὶ ἢ ἐλαφρυντικαὶ αἰτίαι, περιέχουσι πραγματικὰ γεγονότα, περὶ ὧν δέον νὰ τεθῶσιν ἰδιαίτερα ζητήματα τοῖς ἐνόρκοις, καὶ μετ' ἐπιστασίας ἐξετάζοντες αὐτὰς παρατηροῦμεν ὅτι δυσκόλως δύνανται νὰ διατυπωθῶσιν εἰς ζητήματα δεκτικὰ ἁπλῆς καταφατικῆς λύσεως παρὰ τῶν ἐνόρκων [1]).

Δύο μόνον ἐπιβαρυντικὰς περιπτώσεις εἰδικῶς μνημονεύει ὁ ἡμέτερος νόμος, *τὴν συρροήν*, ἐν ᾗ περιλαμβάνει καὶ τὴν κατ' ἐξακολούθησιν διάπραξιν τοῦ αὐτοῦ ἀδικήματος, καὶ τὴν *ὑποτροπήν*. Περὶ ἀμφοτέρων γενήσεται λόγος ἐν τοῖς ἑπομένοις.

---

[1]) Beseler Commentar σελ. 25.

Συρροὴ ἀδικημάτων.

Ὁρισμὸς καὶ διαστολὴ τῆς συρροῆς.

Ἄρθρον 109.

Ὁ ἔνοχος πολλῶν ἀξιοποίνων τοῦ αὐτοῦ ἢ διαφόρου εἴδους πράξεων, ἢ ὁ ἐξακολουθήσας ἐπὶ πολὺν χρόνον ἢ διὰ πολλῶν μερικωτέρων πράξεων τὴν αὐτὴν ἀξιόποινον πρᾶξιν, τιμωρεῖται κατ' ἐκείνην τὴν πρᾶξιν εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἐπιβεβλημένη ἡ βαρυτέρα ποινή, αἱ δὲ λοιπαί, ἐπιμετρουμένης τῆς ποινῆς, πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ἰδιαίτεραι ἐπιβαρυντικαὶ περιστάσεις.

Ἄρθρον 110.

Ὁ ὅρος τοῦ προηγουμένου ἐφαρμόζεται καὶ εἰς τὰς ἀκολούθους περιστάσεις.—1) Ἐὰν ὁ ἔνοχος κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας τοῦ προσώπου του ἢ τῆς πράξεως σχέσεις, παρέβη διὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πράξεως πολλοὺς ποινικοὺς νόμους.—2) Ἐὰν ἐξ αἰτίας πολλῶν σκοπῶν, ἀντιβαινόντων εἰς τοὺς ποινικοὺς νόμους, ἡ αὐτὴ πρᾶξις ἑνώνῃ πολλὰς ἀξιοποίνους πράξεις.—3) Ἐὰν διὰ μιᾶς πράξεως, κατά τε τὸν σκοπόν της καὶ τὰ πρὸς τοῦτον συντελέσαντα μέσα, ἐπράχθησαν ἐνταυτῷ δύο ἢ πλειότερα ἰδίως χαρακτηριζόμενα κακουργήματα ἢ πλημμελήματα.

§ 227. Συρροὴ ἀδικημάτων ὑφίσταται ὅταν ἐγένετό τις ἔνοχος συγχρόνως διαφόρων κολασίμων πράξεων, ἢ ἀλληλοδιαδόχως ἐξετέλεσε ταύτας ἀλλ' ὅμως πρὸ τῆς ὁριστικῆς καταδίκης ἐπί τινι ἐξ αὐτῶν [1]).

---

3) Berner Lehrbuch § 141.—Grundsätze § 151. — Köstlin System § 138. σελ. 538.—Geib Lehrb. § 78. σελ. 118.

Πρὸς ὕπαρξιν τῆς συρροῆς δὲν ἀπαιτεῖται ἡ σύγχρονος ἐκδίκασις τῶν τελεσθέντων ἀδικημάτων, ἣν τινὲς ἐκ τῶν συγγραφέων ὡς συστατικὸν ὅρον τῆς συρροῆς δέχονται, ὁρμώμενοι ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ κατηγορουμένου ἤρτηται ἑκάστοτε ἡ τοιαύτη σύγχρονος ἐκδίκασις, ἤτις ἐπιτυγχάνεται ἐὰν ὁμολογήσῃ τὰς ἔτι ἀγνώστους εἰς τὴν καταδιώκουσαν ἀρχὴν κολασίμους πράξεις [1]). Διὰ τοῦ ὅρου αὐτοῦ ἐπιζητοῦσι νὰ καταναγκάσωσι τὸν κατηγορούμενον εἰς ὁμολογίαν τῆς ἐνοχῆς καὶ τὴν ἀποσιώπησιν οἱονεὶ κολάζουσιν, ἀρνούμενοι τὴν ἐφαρμογὴν τῆς σχετικῶς ἠπιωτέρας ποινῆς τῆς καταγνωστέας διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἰδιαιτέρων ποινῶν τῶν συνεκδικαζομένων κολασίμων πράξεων. Ἀλλ' ἡ δόξα αὕτη ἐλέγχεται ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ἐν ταῖς νεωτέραις νομοθεσίαις ἀρχήν, καθ' ἣν ἀπαγορεύεται νὰ ἐπιβάλληται οἱοσδήποτε καταναγκασμὸς εἰς τὸν κατηγορούμενον πρὸς ὁμολογίαν τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ κατ' οὐσίαν δίκαιον δὲν ἁρμόζει νὰ ρυθμίζηται ἐπὶ τῇ βάσει δικονομικῶν τύπων.

Κατὰ τὸν προεκτεθεντα ὁρισμὸν τῆς συρροῆς, ἐὰν ἐξετελέσθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ προσώπου διάφορα ἀδικήματα, ὧν τὸ ἀξιόποινον δὲν ἀπεσβέσθη διὰ τῆς ἀποτίσεως τῆς ποινῆς, ἢ διὰ παραγραφῆς ἢ ἀμνηστείας, εἴτε ταῦτα συγχρόνως, εἴτε ἀλληλοδιαδόχως ἐκδικάζονται, ἡ ἐφαρμοστέα ποινὴ πρὸς τιμωρίαν τοῦ κηρυχθέντος ἐνόχου κανονισθήσεται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εἰδικῶν ὁρισμῶν τοῦ νόμου περὶ συρροῆς ἀδικημάτων, ἀρκεῖ μόνον ἡ ἐκτέλεσις ἁπάντων νὰ προηγῆται τῆς ἐπελθούσης καταδίκης ἐπί τινι ἐξ αὐτῶν [2])

---

[1]) Feuerbach Lehrb. § 126. — Heffter Lehrb. § 163 — Bauer Abhandl. II σελ. 5.—Sander Archiv d. Crim. R. 1836, σελ 266.—Α. Καρατζᾶ de Concursu delictorum σελ. 3.

[2]) Hälschner Strafrecht I § 263 σελ. 654. — Liszt Lehrb. § 58 σελ. 249.—Ἡ ἀθωωτικὴ ἀπόφασις ἡ ἐκδοθεῖσα περί τινος τῶν συντρεχόντων ἀδικημάτων δὲν ἀναιρεῖ τὴν συρροὴν τῶν λοιπῶν, εἴτε προηγοῦνται εἴτε ἕπονται.—Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 85 σελ. 736 σημ. 6 —Οἱ περὶ συρροῆς κανόνες εἰσὶν ἐφαρμοστέοι καὶ ὅταν συντρέχωσι δύω ἢ πλειότερα ἀδικήματα, ὧν τὸ μὲν καταδιώκεται ἐξ ἐπαγγέλματος τὸ δὲ κατ' ἔγκλησιν, ἡ δὲ ἔγκλησις καὶ ἡ δι' αὐτῆς ἐπελθοῦσα ἐκδίκασις τῆς ὑποθέσεως καὶ

Εἰ καὶ πρὸς ὕπαρξιν συρροῆς δὲν ἀπαιτεῖται ἡ σύγχρονος ἐκδίκασις τῶν τελεσθέντων ἀδικημάτων, ὑποτίθεται ὅμως τὸ δυνατὸν τῆς ἐκδικάσεως ἂν ἦσαν γνωστά, ὅθεν δὲν ὑφίσταται συρροὴ ἀδικημάτων οὐδ' ἐφαρμόζονται οἱ διέποντες αὐτὴν κανόνες, ὅταν μετὰ τὴν καταδίκην ἐπί τινι κολασίμῳ πράξει, ἡ διαρκούσης τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς ἐγένετό τις ἔνοχος ἑτέρας κολασίμου πράξεως [1]).

Αἱ συρρέουσαι κολάσιμοι πράξεις καθ' ὑποκείμενον μὲν ἐξεταζόμεναι καὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν βούλησιν τοῦ δρῶντος δυνατὸν νὰ πηγάζωσιν ἢ ἐκ δολίας προαιρέσεως ἢ ἐξ ἀμελείας. Ἐνδέχεται δὲ καὶ ἐναλλὰξ ἀδικήματα ἐκ δολίας προαιρέσεως μετ' ἀδικημάτων ἐξ ἀμελείας νὰ συντρέχωσι [2]).

Κατ' ἀντικείμενον δὲ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ αὐτῶν παραστάσει δυνατόν ἐστι ν' ἀπαρτίζωσι τετελεσμένα ἀδικήματα ἢ νὰ περιορίζωνται μόνον εἰς ἀπόπειραν αὐτῶν, νὰ πηγάζωσιν ἢ ἐκ θετικῆς ἐνεργείας ἢ ἐκ παραλείψεως ὀφειλομένης ἐνεργείας (del. commissionis, v. del. omissionis) [3]).

§ 228. Ἡ συρροὴ τῶν ἀδικημάτων διακρίνεται εἰς *συρροὴν κατ' ἰδέαν ἢ σύγχρονον*, καὶ εἰς *συρροὴν πραγματικὴν ἢ διαδοχικήν*. *Κατ' ἰδέαν συρροὴ* ὑφίσταται ὅταν ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς

καταδίκη τοῦ ἐνόχου ἐγένετο μετὰ τὴν καταδίκην τοῦ αὐτοῦ προσώπου ἕνεκα τοῦ ἐξ ἐπαγγέλματος καταδιωκομένου ἀδικήματος.—Hälschner Strafrecht I § 271 σελ. 685.—Meyer Lehrb. § 60 σελ. 487.

[1]) Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 84 σελ. 683.—Liszt Lehrb. § 58 σελ. 249—Ἀποφ. ποιν. Ἀρ. Πάγου 8 τοῦ 1880.—Ἐναντιοφρονεῖ ὁ Hälschner Strafrecht I § 263. σελ. 654. 691.

[2]) Συνδρομὴ ἀδικημάτων ἐξ ἀμελείας ὑφίσταται ὅταν ἐκ τῆς ἐκρήξεως μηχανῆς τινος, ἧς τὸν προσήκοντα χειρισμὸν ἠμέλησέ τις, ἐπῆλθεν ὁ θάνατος, ὁ τραυματισμὸς προσώπων τινῶν, ὡς καὶ ἡ φθορὰ τῆς ἰδιοκτησίας ἄλλων. Hälschner Strafrecht I § 269 σελ. 673 ἑπομ.—Binding Handb. I § 123 σελ. 579. 580. — Meyer Lehrb. § 60 σελ. 482. contra John. fortges. Verbrechen σελ. 71.

[3]) Binding Handb. I § 123 σελ. 580.—Meyer Lehrb. § 60 σελ. 487.

πράξεως ἐπῆλθον διάφορα ἀδικήματα, ἀντικείμενα εἰς τὴν αὐτὴν ἢ εἰς διαφόρους διατάξεις τοῦ ποινικοῦ νόμου [1])

Πραγματικὴ δὲ ἡ *διαδοχικὴ συρροὴ* ἐγκλημάτων ὑπάρχει ὅταν τὸ αὐτὸ ἔγκλημα, ἢ διάφορα ἐγκλήματα πραχθῶσιν ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ προσώπου.

Ἀμφότερα τὰ εἴδη τῆς συρροῆς ἐνδεχόμενον ν' ἀπαρτίζωνται ἢ ἐξ ὁμογενῶν ἢ ἐξ ἑτερογενῶν πράξεων, ὥστε τὴν συρροὴν ἐν γένει τῶν ἐγκλημάτων διακρίνομεν εἰς *κατ' ἰδέαν ὁμογενῆ* ἢ *ἑτερογενῆ* συρροήν, καὶ εἰς *πραγματικὴν ὁμογενῆ* ἢ *ἑτερογενῆ*.

§ 229. Περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῆς συρροῆς πραγματεύεται ὁ ποινικὸς νόμος ἐν τοῖς ἄρθροις 109 καὶ 110 [2]). Καὶ ἐν μὲν τῷ ἄρθρῳ 110 ὑποδεικνύει τὰς διαφόρους περιπτώσεις τῆς κατ' ἰδέαν συρροῆς ἥτις ὑφίσταται :

α') Ἐὰν ὁ ἔνοχος κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας τοῦ προσώπου αὐτοῦ

---

[1]) Κατ' ἰδέαν συρροὴ διὰ τῆς ἀθετήσεως τῆς αὐτῆς ποινικῆς διατάξεως ὑπάρχει ἐάν τις λ. χ. δι' ἐκπυρσοκροτήσεως πυροβόλου ὅπλου φονεύσῃ πλείονα πρόσωπα ἢ ἐάν τις θέλων νὰ φονεύσῃ τὸν Α καὶ ἀποτυχὼν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ φονεύσῃ τὸν Β. — Τοὐναντίον διὰ τῆς παραβάσεως πλειόνων συγχρόνως διατάξεων τοῦ ποινικοῦ νόμου ὑπάρχει κατ' ἰδέαν συρροὴ ἐὰν ὁ Α πυροβολήσας τὸν μὲν Β τραυματίζει, τὸν δὲ Γ φονεύει, ἢ ἐὰν πράξῃ λ. χ. βιασμὸν τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Β. Τὸ ζήτημα ἂν ὑπάρχῃ κατ' ἰδέαν συρροὴ ὅταν τις κατὰ πλειόνων προσώπων ἀπευθύνῃ μίαν ὁρμὴν ἀμφισβητεῖται, καὶ τινὲς μὲν λίαν εὐλόγως καταφατικῶς λύουσιν αὐτὸ Merkel Holtzendorff's Handb. II σελ. 580. IV σελ. 227.—Ἄλλοι τοὐναντίον ἀποφατικῶς. Schwarze Commentar ἄρθρ. 73 σελ. 300. Περὶ τῆς νομολογίας τῶν Γερμανικῶν δικαστηρίων ὅρ. Pezold ἄρθρ. 73 σελ. 69.

[2]) Ὁ βαυαρικὸς νόμος τοῦ 1813 πραγματεύεται περὶ τῆς συρροῆς τῶν ἐγκλημάτων ἐν γένει ἐν τοῖς ἄρθρ. 108—110. Καὶ ἐν μὲν τῷ ἄρθρῳ 108 δίδει τὸν ὁρισμὸν αὐτῆς, δεχόμενος ὡς ἀπαραίτητον ὅρον πρὸς ὕπαρξιν ταύτης τὴν σύγχρονον ἐκδίκασιν τῶν διαφόρων καλασίμων πράξεων, ἐν δὲ τοῖς ἄρθροις 109 καὶ 110 πραγματεύεται περὶ τῆς πραγματικῆς καὶ τῆς κατ' ἰδέαν συρροῆς. Τὸ σύστημα τοῦ βαυαρικοῦ νόμου περὶ τὴν διάκρισιν τῶν τῆς συρροῆς εἰδῶν ἠκολούθησαν καὶ τὰ βαυαρικὰ νομοσχέδια τοῦ 1822 (ἄρθρ. 90), τοῦ 1827 (ἄρθρ. 85), καὶ τοῦ 1831 (ἄρθρ. 31), αἱ δὲ διατάξεις τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1822.

ἢ τῆς πράξεως σχέσεις παρέβη διὰ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πράξεως πολλοὺς ποινικοὺς νόμους [1]).

β') Ἐὰν ἐξ αἰτίας πολλῶν σκοπῶν ἀντιβαινόντων εἰς τοὺς ποινικοὺς νόμους ἡ αὐτὴ πρᾶξις ἐνόνῃ πολλὰς ἀξιοποίνους πράξεις[2]).

γ') Ἐὰν διὰ μιᾶς πράξεως κατά τε τὸν σκοπόν της, καὶ τὰ πρὸς τοῦτον συντελέσαντα μέσα, ἐπραχθησαν ἐν ταυτῷ δύο ἢ πλειότερα ἰδίως χαρακτηριζόμενα κακουργήματα ἢ πλημμελήματα [3]).

Ἐν δὲ τῷ ἄρθρῳ 109 μνημονεύει τὴν πραγματικὴν ἢ διαδοχικὴν συρροὴν ὑπάρχουσαν ὅταν ἐγένετό τις ἔνοχος πολλῶν ἀξιοποίνων πράξεων διαφόρου εἴδους (delicta cumulata), ἢ τοῦ αὐτοῦ εἴδους, κατὰ διαφόρων ὅμως προσώπων ἢ ἀντικειμένων (delicta repetita). Τὸ αὐτὸ δὲ μέτρον τῆς ποινῆς ὅπερ πρὸς τιμωρίαν τῶν δύο εἰρημένων περιπτώσεων τῆς πραγματικῆς συρροῆς καθιεροῖ δέχεται ἐφαρμοστέον καὶ ὅταν ἐξηκολούθησέ τις ἐπὶ πολὺν χρόνον ἢ διὰ πολλῶν μερικωτέρων πράξεων τὴν αὐτὴν ἀξιόποινον πρᾶξιν, τουτέστιν ἐπὶ τοῦ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδικήματος (delictum continuatum), οὗτινος τὴν ἔννοιαν ἀνάγκη ἀκριβέστερον νὰ ἐρευνήσωμεν.

---

[1]) Οἷον ἐπὶ συρροῆς ὠφροδοκίας καὶ παραβάσεως τῆς περὶ τὴν ὑπηρεσίαν ἐχεμυθίας (ἄρθρ. 456. 452). Ἀποπλανήσεως εἰς ἀσέλγειαν (ἄρθρ. 275. 276) καὶ μοιχείας (ἄρθρ. 386). — Βιασμοῦ (ἄρθρ. 273) καὶ αἱμομιξίας (ἄρθρ. 281).

[2]) Ὡς λ. χ. ἐάν τις θέλων νὰ ποιήσῃ ἐκποδὼν πρόσωπόν τι ἁρπάζῃ δολίως αὐτὸ (ἄρθρ. 321 § 2) καὶ παραδίδει εἰς ξένην πολεμίαν δύναμιν ὅπως ὑποβληθῇ εἰς στρατιωτικὴν αὐτῆς ὑπηρεσίαν (ἄρθρ. 136), ὅτε συντρέχει τὸ ἀδίκημα τῆς ἁρπαγῆς καὶ τῆς προδοσίας τῆς πατρίδος. — Ἐάν τις τῶν δανειστῶν τοῦ πτωχεύσαντος ἐκ συνεννοήσεως μετ' αὐτοῦ ἀφαιρέσῃ πράγματα κατασχεθέντα πρὸ τῆς πτωχεύσεως καὶ ἀπαλλοτριώσῃ αὐτά, ὅτε συντρέχει τὸ ἀδίκημα τῆς ἀντιστάσεως κατὰ τῆς ἀρχῆς (Π. Ν. ἄρθρ. 171) καὶ τῆς συναιτιότητος ἐπὶ δολίᾳ χρεωκοπίᾳ (Νομ. πτωχ. ἄρθρ. 599). Ὡσαύτως ἐάν τις πράξῃ ἀπάτην ποιούμενος χρῆσιν ἐν γνώσει πλαστοῦ ἐγγράφου (ἄρθρ. 396 ἐπομ. καὶ 258).

[3]) Οἷον ἀπόπειρα φόνου κατὰ τοῦ Α καὶ τραῦμα κατὰ τοῦ Β. — Βιασμός, μετάδοσις μολυντικῆς νόσου.

Κατ' ἐξακολούθησιν ἀδίκημα.

§ 230. Ὁ ἡμέτερος ποινικὸς νόμος συγκαταλέγει τὸ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδίκημα μεταξὺ τῶν περιπτώσεων τῆς συρροῆς, ἀπομιμηθεὶς τὸν βαυαρικὸν ποιν. νόμον τοῦ 1813 καὶ τὰ ἀμέσως ἑπόμενα αὐτοῦ βαυαρικὰ νομοσχέδια [1])

Ἀλλ' ἐκ τῆς μνείας τοῦ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδικήματος μεταξὺ τῶν περιπτώσεων τῆς συρροῆς ἐὰν δικαιούμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἐκλαμβάνεται πράγματι ὡς περιέχον συρροὴν ἀδικημάτων. Ὡς ὁ Βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813 ὁρίζει ἐν ἄρθρ. 110 καὶ αἱ αἰτιολογίαι τῶν Βαυαρικῶν νομοσχεδίων προσεπιβεβαιοῦσι, τὸ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδίκημα ἀποτελεῖ μίαν καὶ μόνην πρᾶξιν, συνετάχθη δὲ μεταξὺ τῶν περιπτώσεων τῆς συρροῆς διὰ τὸν λόγον ὅτι καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐνομίσθησαν ἐφαρμοστέοι οἱ ἐπὶ τῆς συρροῆς ἰσχύοντες κανόνες περὶ τοῦ μέτρου τῆς ἐπιβλητέας ποινῆς [2]).

Ἐν τῷ ποινικῷ ἡμῶν νόμῳ ὲὲν εὑρίσκομεν λεπτομερῶς διατετυπωμένον τὸν ὁρισμὸν τοῦ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδικήματος, ἀλλ' ὅμως ἐκ τῶν πολυαρίθμων περὶ αὐτοῦ θεωριῶν ὁδηγούμενοι καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα συγκεφαλαιοῦντες δυνάμεθα νὰ δε-

---

[1]) Βαυαρ. ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ. 110.—Βαυαρ. νομοσχεδίου 1822 ἄρθρ. 90 οὗτινος ἁπλῆ ἀντιγραφὴ εἶναι τὸ ἄρθρ. 109 τοῦ ἡμετέρου ποιν. νόμου. Βαυαρ. Νομοσχεδίου 1827 ἄρθρ. 85 § 2. — 1831 ἄρθρ. 112 § 2 ὅπερ ἀναγράφει λίαν λεπτομερῶς τὸν ὁρισμὸν τῶν κατ' ἐξακολούθησιν ἀδικημάτων ὡς ἑξῆς: «Sind mehrere Strafbare Handlungen dersellen Art entweder nur als fortschreitende Ausführung eines und desselben verbrecherischen Entschlusses anzusehen oder in Beziehung auf das nämliche dauernde Verhältniss begangen, oder nur als Bestandtheile und Stufen einer und derselben That zu betrachten, so werden alle zusammen nur als ein einziges Verbrechen oder Vergehen, und zwar wenn die einzelnen Handlungen von verchiedenen Grade der Strafbarkeit sind, nach der Eigenschaft der strafbarstem That bestraft, wobei jedoch die Fortsetzung selbst als besonderer Erschwerungsgrund zu betrachten ist.

[2]) Motive z. Entwarfe 1827 § 25 σελ. 68.—1831 § 44 σελ. 137.

χθῶμεν ὅτι τὸ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδίκημα ἀπαρτίζεται ἐξ ἀλληλοδιαδόχων αὐτοτελῶν κολασίμων πράξεων, ὧν ἑκάστη περιέχει πλήρη τὰ στοιχεῖα τῆς ἐννοίας ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀδικήματος, ἀλλ' ἅπασαι συλλήβδην ἐκλαμβάνονται ἀπαρτίζουσαι ἐνιαίαν πρᾶξιν [1]).

---

1) Περὶ τῶν χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων καὶ τῶν ὅρων τῆς ὑπάρξεως τοῦ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδικήματος μεγίστη ἐπικρατεῖ ἀμφισβήτησις ἥτις ἐνίοτε οὐ σμικρὰν φέρει σύγχυσιν. Οἱ ἀποπειραθέντες τὴν διάγνωσιν τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ ν' ἀναζητήσωσιν ἐν τῇ κατ' ἀντικείμενον παραστάσει τῆς πράξεως, δοξάζουσιν ὅτι κατ' ἐξακολούθησιν ἀδίκημα ὑφίσταται τότε μόνον ὅταν διὰ τῆς ἀλληλοδιαδόχου προσβολῆς τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἀθετεῖται ἡ αὐτὴ ποινικὴ διάταξις. (Kleinschrod Peinliches Recht I § 74. — Feuerbach Lehrb. § 128.—Jarcke Handb. I § 51.—Abegg. Lehrb. § 161 καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ Schwarze Lehre v. fortgesetz. Verbrechen. 1857· καὶ ἐν Goltd. Archiv VIII σελ. 343 ὅστις ὡς προϋπόθεσιν τοῦ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδικήματος δέχεται τὸ ἀδιαίρετον τοῦ ἀντικειμένου καθ' οὗ ἀπευθύνεται. Ὅρ. καὶ Merkel zur Lehre v. fortgesetztem Verbrechen 1862.—Lehrb. § 97. Ὅρ. καὶ Βαυαρ. ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ. 110.Ἄλλοι τοὐναντίον φρονοῦσιν ὅτι ἀπαραίτητον ἐστὶ ν' ἀποβλέψωμεν πρὸς τὴν καθ' ὑποκείμενον παράστασιν τῆς πράξεως καὶ ἐν τῇ βουλήσει μόνον τοῦ δρῶντος ν' ἀναζητήσωμεν τὸν σύνδεσμον τὸν συνάπτοντα τὰς μερικὰς ἐνεργείας καὶ ἀπαρτίζοντα τὸ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδίκημα. Jagemann N. Archiv d. Crim. R. 1849 σελ. 277. — Henke Handb. I σελ. 612-614. — Berner Lehrb. § 141.—Gründsätze σελ. 85-119. — Hälschner System I § 148 σημ. 2 σελ. 505.—Strafrecht I § 266. Τέλος τινὲς ὑποστηρίζουσιν ὅτι τὴν ἑνότητα τῆς πράξεως ἐπὶ τοῦ κατ' ἐξακολουθησιν ἀδικήματος διαγινώσκομεν συνδυάζοντες τὴν καθ' ὑποκείμενον παράστασιν τῆς πράξεως μετὰ τοῦ ἀντικειμένου καθ' οὗ ἀπευθύνονται αἱ ἀλληλοδιάδοχοι ἐνέργειαι. Mittermaier z. Feuerb. Lehrb. § 128 σημ. α.—N. Archiv d. Crim. R. II σελ. 238.—Bauer Abbandl.. II σελ. 28. 66.—Köstlin System § 138 σελ. 540. 545.—Marezoll Criminalrecht σελ. 203.—Geib Lehrb. II § 78. σελ. 120. —Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 84 σελ. 690 ἑπομ. καὶ ὅτι ἐκ τῆς ἐρεύνης καὶ ἐκτιμήσεως ἑκάστοτε τῶν ἰδιαζουσῶν περιστάσεων τῶν συνοδευουσῶν τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος, ἐκ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν καὶ τῆς μετ' ἀλλήλων σχέσεως τῶν κατ' ἰδίαν πράξεων ὁδηγούμενοι δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν τὴν ὕπαρξιν τοῦ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδικήματος. Sander N. Archiv d. Crim. R. 1836. σελ. 330. — Meyer Lehrb. § 72. — Schütze-

Ἑπομένως τὸ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδίκημα ὑφίσταται ὅταν συντρέχωσι :

1) Πλείονες διὰ χρονικοῦ διαλείμματος ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμέναι ἀξιόποινοι πράξεις. Ὅθεν δὲν ἀποτελεῖ ἀδίκημα κατ' ἐξακολούθησιν ἡ σύγχρονος πολλαπλῆ ἐνέργεια ἡ καθ' ἑνὸς ἢ πλειόνων προσώπων ἢ ἀντικειμένων ἀπευθυνομένη, ἡ σκοποῦσα τὴν παραγωγὴν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀξιοποίνου πράξεως [1])

2) Ἑκάστη τῶν ἀλληλοδιαδόχων πράξεων, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν σκοπουμένη, περιέχει πλήρη τὰ στοιχεῖα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀδικήματος. Καὶ ἐὰν ὁ βαθμὸς τοῦ ἀξιοποίνου αὐτῶν παραλλάσσῃ, ἐν ὅσῳ δὲν ἀλλοιοῦται δι' αὐτοῦ ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀδικήματος ὑφίσταται τὸ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδίκημα [2]).

3) Ταυτότης τῆς ἀποφάσεως τῶν ἀλληλοδιαδόχως ἐκτελε-

Lehrb. σελ. 190. 192. Ἡ ὑφισταμένη διχογνωμία περὶ τῶν ὅρων τῆς ὑπάρξεως τοῦ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδικήματος παρέσχε τὸ ἐνδόσιμον εἴς τινας συγγραφεῖς ὅπως ἀποχρούσωσιν ὡς ἀνυπόστατον καὶ ἀλυσιτελῆ τὴν διάκρισιν αὐτοῦ. Heffter Lehrb. § 77.—Leonhardt Commentar I σελ. 461. — Buri Abhandl. 1862. σελ 95 — Geyer Holtzendorff's Encyclopädie v. Concurrenz.—Grundriss z. Vorlesungen I § 59 σελ. 184.—Oppenhoff Strafgstzb ἄρθρ. 74 nº 4 καὶ 5.

[1]) Ἐὰν λ. χ. ὁ Α ἐπὶ σκοπῷ ὕβρεως ἐκφέρῃ συγχρόνως ἢ ἀλληλοδιαδόχως διαφόρους ἐξυβριστικὰς λέξεις κατὰ τοῦ Β, ἢ διὰ μιᾶς ἐκφράσεως προσβάλῃ τὴν τιμὴν πλειόνων προσώπων, ἢ ἐὰν θέλων νὰ φονεύσῃ τὸν Β πυροβολήσῃ δὶς ἢ τρὶς κατ' αὐτοῦ, ἢ δι' ἑνὸς πυροβολισμοῦ φονεύσῃ πλειοτέρους, ἢ ἐπὶ σκοπῷ ἐμπρησμοῦ ἐμβάλλῃ πῦρ εἰς διάφορα μέρη ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ οἰκοδομήματος δὲν ὑφίσταται ἀδίκημα κατ' ἐξακολούθησιν, ἀλλ ἅπασαι αἱ πολλαπλαῖ ἐνέργειαι λογίζονται ὡς μέσον πρὸς παραγωγὴν μιᾶς καὶ μόνης ἀξιοποίνου πράξεως. Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 84 σελ. 692 σημ 21. Ἐναντιοφρονοῦσιν ὁ Berner Grundsätze § 142 ὡς καὶ ὁ Hälschner Strafrecht § 267 σελ. 668 καὶ σημ 5 οἵτινες φρονοῦσιν ὅτι ὅταν πολλαπλῆ ἐγένετο ἐνέργεια πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἀδικήματος ὑπάρχει κατ' ἐξακολούθησιν ἀδίκημα. Ὅρ. καὶ Dollmann Strafgstzb. I § 119 σελ. 544.

[2]) Οὕτω λ. χ. ἐπὶ κλοπῶν ἀλληλοδιαδόχως γενομένων, ἐὰν ἡ μὲν εἶναι ἁπλῆ κλοπή, ἡ δὲ ἐγένετο διὰ ῥήξεως, ἢ ἕνεκα τοῦ ποσοῦ αὐτῆς χαρακτηρίζεται ὡς διακεκριμένη, ὑφίσταται κατ' ἐξακολούθησιν ἀδίκημα. Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 84 σελ. 699.—Berner Lehrb. § 141 σελ. 301.

σθεισῶν πράξεων. Εἰ καὶ ἑκάστη τῶν πράξεων εἶναι ἀπόρροια ἰδίας καὶ αὐτοτελοῦς πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς ἀποφάσεως, ἀλλ' ὅμως ἡ ταυτότης τῆς ἰδιαζούσης ἑκάστῃ ἀποφάσεως μαρτυρεῖ τὸ ἀμετάτρεπτον καὶ σταθερὸν τῆς ἐκδηλωθείσης ἅπαξ ἐγκληματικῆς βουλήσεως καὶ ἀποτελεῖ τὸν σύνδεσμον δι' οὗ πρὸς ἀλλήλας συνάπτονται αἱ ἀλληλοδιάδοχοι πράξεις καὶ ἐκλαμβάνονται ὡς ἀπαρτίζουσαι ἓν καὶ μόνον ἀδίκημα [1]).

Ὁ σύνδεσμος οὗτος κατ' ἀνάγκην διασπᾶται ὅταν αἱ ἀλληλοδιάδοχοι πράξεις ἔχουσι μὲν ὡς προϋπόθεσιν τὴν ταυτότητα τῆς ἀποφάσεως, ἀλλὰ χρονικῶς τοσοῦτον ἀπ' ἀλλήλων διίστανται, ὥστε ἐκλείπει ἡ πιθανότης τῆς διαρκείας τῆς αὐτῆς ἐγκληματικῆς βουλήσεως, τοὐναντίον μάλιστα δύναταί τις εὐλόγως νὰ εἰκάσῃ ὅτι ἡ ἐκδηλωθεῖσα ἅπαξ ἐγκληματικὴ βούλησις ἐξέλιπεν ὁλοσχερῶς, ἡ δὲ μετὰ πολλοῦ χρόνου πάροδον ἐκτέλεσις τοῦ αὐτοῦ ἀδικήματος προεκλήθη ἐκ νέων ἀφορμῶν καὶ περιστάσεων, ὧν ἕνεκεν ἀπεφάσισεν ὁ πράξας τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν [2]).

Ἡ ταυτότης τῆς ἀποφάσεως δὲν ἔχει πάντοτε ἀναγκαίαν καὶ ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν τὴν ἑνότητα τοῦ σκοποῦ, ἥτις ὑφίσταται ὅταν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ βούλησις τοῦ δρῶντος προέθετο τὴν ἐκτέ-

---

[1]) Berner Lehrb. § 161 τελ. 300.—Grundsätze § 126 σελ. 103 — Hälschner Srafrecht § 266 σελ. 661. — Binding Handb. I § 119 σελ. 544.—Contra Meyer Lehrb. § 59 σελ. 480 ὅστις φρονεῖ ὅτι μόνον εἰς τὸ εἶδος τοῦ ἀδικήματος ἀποσκοποῦντες δυνάμεθα νὰ διαγνώσωμεν ἐὰν ὑφίστανται πολλὰ αὐτοτελῆ ἀδικήματα, ἢ ἐὰν ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀλληλοδιαδόχων πράξεων ἀποτελῇ ἓν ἀδίκημα κατ' ἐξακολούθησιν πραχθέν.

[2]) Ἐὰν λ. χ. ἡ Α παραβαίνουσα τὴν περὶ τὸν γάμον πίστιν λάβῃ διαφόρους ἀλλεπαλλήλους συνεντεύξεις μετὰ τοῦ Β ὑφίσταται τὸ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδίκημα τῆς μοιχείας. Ἀλλ' ὑποτεθείσθω ὅτι ἡ Α μετὰ τὴν πρώτην συνέντευξιν μετὰ τοῦ Β ἀνακαλύπτεται ὑπὸ τοῦ συζύγου, ὅστις μετὰ πολλὰς περιπετείας ἀποφασίζει τέλος νὰ δώσῃ συγγνώμην τῇ συζύγῳ καὶ οὕτω ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀμοιβαίᾳ πίστει συμβίωσις. Ἐὰν μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν ἡ Α ἐξολισθήσῃ εἰς νέαν παράβασιν τῆς περὶ τὸν γάμον πίστεως δὲν δυνάμεθα εὐλόγως νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ἡ νέα αὕτη ἀξιόποινος πρᾶξις εἶναι ἀπόρροια τῆς προγενεστέρας ἐγκληματικῆς βουλήσεως καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν ὑφίσταται τὸ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδίκημα.

λεσιν τοῦ ἀδικήματος διὰ πολλαπλῶν διαλειπουσῶν πράξεων. Πολλάκις ὑπαρχει ἡ ἑνότης τοῦ σκοποῦ, ἥτις ἀναγκαίως συνεπάγεται τὴν ταυτότητα τῶν ἀποφάσεων, ἀλλ' ἡ ταυτότης τῶν ἀποφάσεων δὲν προϋποτίθησι καὶ τὴν ἑνότητα τοῦ σκοποῦ [1]).

---

[1]) Οὕτω λ. χ. ἑνότης τοῦ σκοποῦ συνεπαγομένη τὴν ταυτότητα τῆς ἀποφάσεως πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν κατ' ἰδίαν ἐνεργειῶν ὑπάρχει ὅταν ὁ πάλληλος συλλαβὼν τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ καταχρασθῇ τὸν προϊστάμενον αὐτοῦ δι' ὑπεξαιρέσεως χρημάτων, ἵνα μὴ ἀνακαλυφθῇ παρ' αὐτοῦ, ἀποφασίζει ν' ἀφαιρῇ ἐκ δ·αλειμμάτων μικρὰ ποσὰ ἐκ τοῦ ταμείου ἐπ' ἀορίστῳ χρόνῳ. Ταυτότης ἀποφάσεως τουναντίον ἄνευ ἑνότητος σκοποῦ ὑπάρχει ὅταν τις τυχὼν εὐκαιρίας πράξῃ ὑπεξαίρεσιν, μετ' ὀλίγον δοθείσης καὶ πάλιν εὐκαιρίας ἐπωφεληθῇ ἐκ τῆς περιστάσεως καὶ πράξῃ καὶ αὖθις ὑπεξαίρεσιν καὶ οὕτως ἑφεξῆς. Καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ περιπτώσει ὑπάρχει τὸ κατ' ἐξακολούθησιν ἔγκλημα. Berner Grundsätze σελ. 101.

Ἐγεννήθη τὸ ζήτημα ἂν καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἀμελείας ἐγκλημάτων χωρεῖ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐξακολούθησις. Ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν ἐξ ἀμελείας ἐγκλημάτων ἐλλείπει ἡ ἀπόφασις, ἑπομένως οὐδ' ἑνότης ἀποφάσεως δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ κατὰ τὰς εἰδικὰς ἐνεργείας τὰς ἀποτελούσας τὸ κατ' ἐξακολούθησιν ἔγκλημα, κατ' ἀκολουθίαν σκεπτόμενοι ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν τὴν ἀποφατικὴν τοῦ ζητήματος λύσιν (ὅρ. Kœstlin System § 138. σελ. 549.—Berner Grundsätze σελ. 96.—Hälschner System I σελ. 506 καὶ Binding Handb. I. § 118 σελ. 537.—Ἐναντίαν γνώμην ὑποστηρίζουσιν οἱ Krug Concurrenz σελ. 57.—Jagemann Archiv 1849 σελ. 235. — Geib Lehrb. II § 78. σελ. 123, οἵτινες ὡς παράδειγμα τοιαύτης κατ' ἐξακολούθησιν ἐκτελέσεως ἐγκλήματος ἐξ ἀμελείας μνημονεύουσι τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν χημικὸς καταγινόμενος εἰς πείραμά τι δι' οὐσιῶν δηλητηριωδῶν ῥίπτει καθ' ἑσπέραν τὰ περισσεύματα αὐτῶν εἰς γωνίαν τινὰ ἐκτὸς τῆς οἰκίας του, ἐξ ἧς ἀλληλοδιαδόχως τὴν ἐπαύριον λαμβάνουσιν αὐτὰ διάφορα ἐκεῖθεν διερχόμενα παιδία καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ χημικοῦ δηλητηριάζονται. Ἀλλ' ὅμως ἐὰν ἐπισταμένως τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἀναλύσωμεν παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ἅπαξ ληφθεῖσα ἀπόφασις τοῦ χημικοῦ νὰ ῥίπτῃ τὰς δηλητηριώδεις οὐσίας εἰς ὡρισμένον τι μέρος συνδέει τὰς μερικὰς αὐτοῦ ἐνεργείας εἰς μίαν καὶ μόνην πρᾶξιν, ἔχουσαν πολλαπλᾶ ἀποτελέσματα, ἡ καταλογιστέα αὐτῷ ἀμέλεια ἔγκειται ἐν τῇ ἅπαξ ληφθείσῃ ἀποφάσει αὐτοῦ τοῦ ῥίπτειν τὰς δηλητηριώδεις ὕλας εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. ἡ δὲ δηλητηρίασις τῶν διαφόρων παιδίων εἶναι ἄμεσον ἐπακολούθημα τῆς ἀποφάσεως αὐτοῦ ταύτης· ἡ περίπτωσις αὕτη ἑπομένως δὲν διαφέρει τὸ παράπαν τῆς περιπτώσεως καθ' ἣν πυροβο-

Τὸν μετ' ἀλλήλων σύνδεσμον τῶν κατ' ἰδίαν πράξεων ἐν τῷ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδικήματι, δὲν εἶναι ὀρθὸν ν' ἀναζητήσωμεν ἐν τῇ ταυτότητι μόνον τοῦ ἀντικειμένου, καθ' οὗ ἡ ἐγκληματικὴ ἐνέργεια ἀπευθύνεται, διότι ἐκτὸς τῶν δυσχερειῶν, ἃς παρέχει ἡ ἑκάστοτε διάγνωσις τοῦ κυρίως ἀντικειμένου τοῦ ἐγκλήματος, ἡ ταυτότης αὐτοῦ ἀδύνατον νὰ ὑποτεθῇ ὡς ὅρος δυναμενος νὰ προσδώσῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδικήματος εἰς τὰς αὐτοτελεῖς ἀλληλοδιαδόχους πράξεις.

Ἀναντιρρήτως ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων τῶν κατὰ προσώπων ἢ κατὰ τῆς δημοσίας ἠθικῆς ἀπευθυνομένων ἡ διαφορὰ τοῦ ἀντικειμένου ἀναιρεῖ τὴν ὕπαρξιν τοῦ κατ' ἐξακολούθησιν ἐγκλήματος [1]). Ἀλλ' ἐπὶ τῶν τὴν ἰδιοκτησίαν προσβαλλόντων ἡ διαφορὰ τοῦ ἀντικειμένου τῆς πράξεως αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν ἀποκρούει τὴν ὕπαρξιν τοῦ κατ' ἐξακολούθησιν ἐγκλήματος. Ὅπως ἐὰν ἀλληλοδιαδόχως κλαπῶσι διάφορα ἀντικείμενα ἀνήκοντα εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον καὶ διατελοῦντα ἐν τῇ κατοχῇ αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἐὰν τὰ διάφορα ἀντικείμενα ἀνήκωσιν εἰς διάφορα πρόσωπα παρεδόθησαν δὲ πρὸς φύλαξιν καὶ εὑρίσκονται ἐν τῇ κατοχῇ τρίτου προσώπου παρ' οὗ ἀλληλοδιαδόχως ἀφαιροῦνται δὲν ἐκλείπει ἡ ἔννοια τοῦ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδικήματος τῆς κλοπῆς, διότι τὰ ἀντικείμενα ταῦτα ἐν ὅσῳ εὑρίσκονται ἐν τῇ κατοχῇ τοῦ προσώπου εἰς ὃ παρεδόθησαν ἀποτελοῦσιν ἓν ὅλον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς κλοπῆς [2]).

Ἐπειδὴ ὡς εἴρηται (σελ. 459) τὸ κατ' ἐξακολούθησιν ἀδί-

λῶν τις ἐξ ἀμελείας γίνεται παραίτιος τοῦ φόνου πλειόνων προσώπων συγχρόνως. Ὅρ. καὶ Meyer Lehrb. § 59 σελ. 481.

[1]) Ἐὰν π. χ. ὁ Α τραυματίσῃ ἢ φονεύσῃ τὸν Β καὶ μετ' ὀλίγον τὸν Γ, καὶ εἶτα τὸν Δ, ἢ ἐὰν ὁ Α πράξῃ μοιχείαν μετὰ τῆς Β, καὶ ἔπειτα μετὰ τῆς Γ, καὶ τέλος μετὰ τῆς Δ, δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι ἔνοχος τραυματισμοῦ, ἢ φόνου, ἢ μοιχείας κατ' ἐξακολούθησιν, διότι ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἐγκλήματος ἦν διάφορον.—Hälschner Strafrecht I § 266 σελ. 661.

[2]) Berner Grundsatze § 144 σελ. 113.—Lehrb. § 144 σελ 300.

κημα ἀποτελεῖ ἐνιαίαν καὶ μοναδικὴν πρᾶξιν, ἕπεται ὅτι ἐὰν ἐν τῇ γενομένῃ κατηγορίᾳ καὶ τῇ ἐπελθούσῃ καταδίκῃ τινὸς παρελείφθησαν ἐξ οἱουδήποτε λόγου πράξεις τινὲς δυνάμεναι νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τοῦ ἀξιοποίνου ἐν γένει τοῦ ἀδικήματος καὶ τοῦ μέτρου τῆς ἐπιβλητέας ποινῆς, ἡ μεταγενεστέρα κατηγορία ἡ στηριζομένη ἐπὶ τῶν κατ' ἰδίαν αὐτῶν πράξεων εἶναι ἀπαράδεκτος λόγῳ δεδικασμένου [1]).

Τιμωρία συρρεόντων ἀδικημάτων.

§ 231. Ἐκ τῶν μᾶλλον ἀμφισβητουμένων ζητημάτων ἐπὶ τῆς συρροῆς εἶναι ὁ ὁρισμὸς τοῦ μέτρου τῆς καταγνωστέας ποινῆς περὶ οὗ καὶ ἐν τοῖς ποινικοῖς νόμοις καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ μεγίστη ὑπάρχει ἔτι διαφωνία, ἰδίως μάλιστα προκειμένου λόγου περὶ πραγματικῆς συρροῆς ἐγκλημάτων. Τὰς περὶ τοῦ ζητήματος γνώμας εἰς τρία κυρίως συστήματα δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν, εἰς τὸ σύστημα τῆς ἀριθμητικῆς σωρεύσεως τῶν ποινῶν, εἰς τὸ σύστημα τῆς συγχωνεύσεως τῆς ἐλάσσονος ἐν τῇ μείζονι ποινῇ, καὶ εἰς τὸ σύστημα τῆς συμμέτρου ἐπιτάσεως τῆς ποινῆς.

Α') Κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἀριθμητικῆς σωρεύσεως τῶν ποινῶν, ὅπερ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος «Quot delicta, tot pœnae» ἕκαστον τῶν πραχθέντων ἀδικημάτων ἐπί τε τῆς πραγματικῆς (ὁμογενοῦς ἢ ἑτερογενοῦς) συρροῆς, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς κατ' ἰδέαν (ὁμογενοῦς ἢ ἑτερογενοῦς) ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ τὴν νενομισμένην ποινήν. Ἅπασαι ἑπομένως αἱ τῶν συρρεόντων ἀδικημάτων ποιναὶ δέον νὰ ἐπιβληθῶσι κατὰ τοῦ κηρυχθέντος ἐνόχου καὶ νὰ ἐφαρμοσθῶσιν, ἐφ' ὅσον ἡ ἐφαρμογὴ τῆς μιᾶς δὲν ἀποκλείει τὴν ἄλλην. Τὸ σύστημα τοῦτο ἀπαντᾷ ἐν ἁπάσαις ταῖς ἀρχαίαις νομοθεσίαις ἰσχύον. Ἐν τῷ ρωμαϊκῷ δικαίῳ ἴσχυεν, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν Qaestiones perpetuae, ὅτε κατ' ἀνάγκην ἑκάστη ἀθέμιτος πρᾶξις ἰδιαιτέρως ἀνεκρίνετο καὶ ἐξεδικάζετο.

---

[1]) Stenglein Strafgstzb. ἄ.θ. 84 n° 20.

ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν cognitiones extraordinariae [1])

Ἐν τῷ κανονικῷ δικαίῳ ἀνευρίσκομεν ἀναλλοίωτον τὴν ἀρχὴν ταύτην τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου [2]), ἣν οἱ γλωσσογράφοι μετέπειτα εἰδικώτερον ἀνέπτυξαν, καὶ ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῶν διδαχθέντων ὁδηγούμενοι οἱ νομοδιδάσκαλοι τοῦ μεσαίωνος ἐφήρμοσαν ἐν τοῖς δικαστηρίοις. Ἀλλ' ὅμως ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἡ ἀρχὴ αὕτη δυνατὸν νὰ παρεκτραπῇ εἰς αὐστηρότητα καὶ πρὸς τὰς καθόλου ἀρχὰς τῆς δικαιοσύνης ἀντικειμένην, καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς σκοπιμότητος τῆς ποινῆς ἐν γένει ἀνωφελῆ. Διὰ τῆς ἀριθμητικῆς ἀθροίσεως τῶν ποινῶν ἀλλοιοῦται ὁ κύριος καὶ θεμελιώδης τῆς ποινῆς χαρακτήρ, καθόσον διαταράσσεται ἡ συμμετρία, ἥτις δέον νὰ ὑφίσταται ἑκάστοτε μεταξὺ τοῦ ἀξιοποίνου ἐν γένει τοῦ τιμωρουμένου, καὶ τῆς καταγινωσκομένης ποινῆς. Ἐπὶ τῆς πραγματικῆς ἰδίως συρροῆς δὲν δύναταί τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ ἀξιόποινον τοῦ ἐνόχου ἐπιτείνεται κατ' ἴσον λόγον τοῦ ἀξιοποίνου ἑνὸς ἑκάστου τῶν τελεσθέντων ἀδικημάτων, τοὐναντίον μάλιστα ὁ ὑπαίτιος αὐτῶν δύναται εὐλόγως νὰ ἐπικαλεσθῇ ἠπιωτέραν τιμωρίαν, ἰσχυριζόμενος ὅτι διὰ τῆς μὴ ἐγκαίρου καταδιώξεως ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων ὀργάνων τῆς πολιτείας, καὶ τῆς προσηκούσης τιμωρίας, ἐνεθαρρύνθη εἰς τὴν διάπραξιν πλειόνων ἀδικημάτων. Ὅλως δὲ ἄσκοπος εἶναι ἡ σώρευσις τῶν ποινῶν, διότι ἡ τιμωρία τοῦ ἐνόχου διὰ τῆς ποινῆς, ἣν ἐπισύρει ἡ βαρυτέρα τῶν κολασίμων πράξεων καὶ ἡ ἀνάλογος ἐπ' αὐτὰ σις αὐτῆς ἕνεκα τῶν ἐλαφροτέρων εἶναι ἐπίσης ἀρκοῦσα ὅπως ἐπιφέρῃ τὴν διὰ τῆς ἐκφοβίσεως ἀποτροπὴν ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως ἑτέρων ἀδικημάτων [3]).

---

1) Asconius in Cic. pro Milone p. 54.—Lex 7. § 5. de accusat. (48. 2). Lex 9. Cod. (9. 2). Lex 2. pr. de priv. del. (47. 1). «Numquam plura delicta concurentia faciunt, ut ullius impunitas detur: neque enim delictum ob aliud delictum minuit poenam». Rein Griminalrecht d. Roemer σελ. 246.—Köestlin System § 148 σελ. 550.

2) Cap. 1. X de poen. (5. 37) Sum. «Totiens puniendus est criminosus quotiens delictum iterat». Cap. 27. X de sent. excom. (5. 39).

1) Berner Grundsätze σελ. 124.

Β'.) Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ εἰρημένον σύστημα ὑπετυπώθη τὸ σύστημα τῆς συγχωνεύσεως τῶν ἐλαφροτέρων ἐν τῇ βαρυτέρᾳ ποινῇ στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος «Pœna major absorbet minorem». Ὅπως τὸ σύστημα τῆς σωρεύσεως τῶν ποινῶν φέρει εἰς καθ' ὑπερβολὴν ὀυσανάλογον τιμωρίαν τοῦ ἀδικήσαντος, οὕτω κατ' ἀντίθετον λόγον τὸ περὶ οὗ λόγος σύστημα καθιεροῖ τὸ ἀτιμώρητον τοῦ ἐνόχου ὀι' ἁπάσας τὰς ὀι' ἐλαφροτέρων ποινῶν τιμωρουμένας πράξεις, ὥστε ὁ βαρύ τι ὀιαπραξάμενος ἔγκλημα ὀύναται ἐκ προοιμίων νὰ ᾖ βέβαιος περὶ τῆς μὴ τιμωρίας ἁπάντων τῶν πραχθησομένων μετέπειτα ἐλαφροτέρων ἀδικημάτων.

Γ'.) Τὸ σύστημα τῆς συμμέτρου ἐπιτάσεως τῆς ποινῆς ἀκολουθεῖ μέσην ὁδὸν μεταξὺ τῶν εἰρημένων ὀύο ἀντιθέτων συστημάτων. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο ἀντὶ τῆς σωρεύσεως τῶν ποινῶν, δέον νὰ καταγινώσκηται τοιαύτη τις ποινὴ ὥστε ν' ἀντιστοιχῇ πρὸς τὰς μερικὰς ποινὰς τῶν ὀιαφόρων ἐγκληματικῶν πράξεων. Ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι ἀναντιρρήτως τὸ ὀρθότερον ὀὲν ὀύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία, καὶ πᾶσα περὶ τούτου ἀμφισβήτησις ἐξέλιπεν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, ἀλλ' ὅμως συζητεῖται εἰσέτι ὁ τρόπος τῆς ἐξευρέσεως τῆς συμμέτρου ποινῆς πρὸς τὰς μερικὰς ποινὰς τῶν ὀιαφόρων ἐγκληματικῶν πράξεων. Πρέπει ἆρά γε νὰ ὁρίσωμεν ταύτην ἀθροίζοντες τὰς μερικὰς ποινάς, ὅπου τοῦτο εἶναι ἐφικτόν, καὶ ἐλαττοῦντες τὸ ἐκ τῆς ἀθροίσεως ἐξαγόμενον μέτρον καθ' ὡρισμένην ἑκάστοτε ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν; Ὁ ὀιὰ τοιούτων μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν ὁρισμὸς τῆς ποινῆς νομίζομεν, ὅτι ὀυσκόλως φέρει εἰς ἐξεύρεσιν τοῦ ἁρμόζοντος μέτρου, σκοπουμένων τῶν εἰδικῶν περιστάσεων τῶν ἐπιτεινουσῶν ἢ ἐλαττουσῶν τὸ ἀξιόποινον τοῦ καταὸικασθέντος, περιορίζων ὀὲ τὸν ὀικαστὴν ἐντὸς στενῶς προὸιαγεγραμμένων ὁρίων, ἀναγκάζει αὐτὸν ὁτὲ μὲν βαρυτέραν, ὁτὲ ὀὲ ἐλαφροτέραν τοῦ ὀέοντος νὰ ἐπιβάλῃ ποινήν. Μᾶλλον ἀσφαλῶς ὀυνάμεθα νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ ἐπιὸιωκόμενον ἀποτέλεσμα, ἐὰν ὡς βάσιν ὀεχθῶμεν τὴν ποινήν, ἣν τὸ βαρύτερον τῶν ἐγκλημάτων ἐπισύρει, ἐπιτρέψωμεν ὀὲ τὴν ἐπίτασιν αὐτῆς ἐντὸς ὀεὸομένων ὁρίων, ἀφίνοντες τὸν ὀικαστὴν ἐλεύθερον νὰ ἐκτιμήσῃ τὸ ἀξιόποινον τοῦ κατηγο-

ρουμένου, καὶ ἀναλόγως αὐτοῦ νὰ ὁρίσῃ τὸ μέγεθος τῆς καταγνωστέας ποινῆς [1]).

Νομοθετικαὶ διατάξεις.

§ 232. Ἐκ τῶν νεωτέρων ποινικῶν νομοθεσιῶν ἡ γαλλικὴ καθιεροῖ ἀπολύτως τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπορροφήσεως τῶν ἐλαφροτέρων ὑπὸ τῆς βαρυτέρας ποινῆς «En cas de conviction de plusieurs crimes ou délits, la peine la plus forte sera seule prononcée» [2]).

Τοὐναντίον ὁ Βαυαρικὸς ποινικὸς νόμος τοῦ 1813 διακρίνει ἐν τοῖς ἄρθροις 109 καὶ 110 τὴν κατ' ἰδέαν ἀπὸ τῆς πραγματικῆς συρροῆς. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς κατ' ἰδέαν συρροῆς ἐφαρμόζει τὸ ἀξίωμα pœna major absorbet minorem, ἐπὶ δὲ τῆς πραγματικῆς συρροῆς δέχεται τὸ ἀξίωμα tot delicta, tot poenae, καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸν συνδυασμὸν τῶν διαφόρων ποινῶν, τότε δὲ μόνον ἐπιβάλλει κατ' ἐξαίρεσιν τὴν βαρυτέραν ποινήν, ὅταν ὁ τοιοῦτος συνδυασμός, ἕνεκα τῆς ἰδιαζούσης φύσεως τῶν ποινῶν εἶναι ἀνέφικτος [3]).

Τὰ μεταγενέστερα βαυαρικὰ νομοσχέδια τοῦ 1822 (ἄρθρ. 90 καὶ 91) τοῦ 1827 (ἄρθρ. 85) καὶ 1831 (ἄρθρ 112, 113) ἀπέκρουσαν τὴν διάκρισιν ταύτην, ὡς ὅλως ἀδικαιολόγητον, διότι ἡ εὐθύνη τοῦ ὁρῶντος οὐδαμῶς παραλλάσσει ἐπὶ τῆς κατ' ἰδέαν καὶ ἐπὶ τῆς πραγματικῆς συρροῆς, καὶ ὡς βάσιν τοῦ μέτρου τῆς ποινῆς

---

[2]) Berner Allgem. Strafrechtszeitung. 1861. σελ. 258.—Grundsätze σελ. 122.—Köstlin System I § 138 σημ. 4 σελ. 561.

[2]) Instr. crim. art. 365. 379.—Loi de 9 Septembr. 1835 art 9 — Cod. pénal art. 220. 445.

[3]) Τὸ σύστημα τοῦ βαυαρικοῦ ποιν. νόμου ἠκολούθησαν οἱ ποινικοὶ νόμοι τῆς Βυρτεμβέργης (ἄρθρ. 113. 115—121), τοῦ Ἀννοβέρου (ἄρθρ. 105. 107—110), τοῦ Βάδεν (182. 170—178), τῆς Πρωσσίας (ἄρθρ. 55. 337. 56. 57. 338). Ὅρ. καὶ Βελγικοῦ ποινικοῦ νόμου ἄρθρ. 58-65. — Γερμανικοῦ ἄρθρ. 73-79. — Οὐγγρικοῦ ἄρθρ. 95-104. — Ὁλλανδικοῦ ἄρθρ. 55-63.— οἵτινες ἐπὶ μὲν τῆς κατ' ἰδέαν συρροῆς ἐφαρμόζουσι τὴν αὐστηροτέραν τῶν ποινῶν, ἐπὶ δὲ τῆς πραγματικῆς διαφόρους ἀναγράφουσι συνδυασμοὺς τῶν συντρεχουσῶν ποινῶν

ἐν γένει ἐδέχθησαν τὴν ἀρχὴν τῆς συμμέτρου ἐπιτάσεως τῆς ποινῆς [1]). Κατὰ μίμησιν τῶν διατάξεων αὐτῶν, καὶ ἰδίως τῶν ἄρθρ. 90 καὶ 91 τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1822, διετυπώθησαν αἱ διατάξεις τῶν τοῦ ἡμετέρου νόμου ἄρθρων, καθ' ἃ ἐπί τε τῆς κατ' ἰδέαν καὶ ἐπὶ πραγματικῆς συρροῆς ὁ ἔνοχος «*τιμωρεῖται κατ' ἐκείνην τὴν πρᾶξιν εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἐπιβεβλημένη ἡ βαρυτέρα ποινή, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐπιμετρουμένης τῆς ποινῆς πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ἰδιαίτεραι ἐπιβαρυντικαὶ περιστάσεις*».

Ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης ἕπεται ὅτι, εἰ καὶ ἡ ποινὴ ὁρίζεται ἐκ τῆς βαρυτέρας τῶν συρρεουσῶν κολασίμων πράξεων, οὐχ ἧττον ὅμως, ἡ καταδίωξις καὶ κατηγορία τοῦ ὑπαιτίου δέον νὰ γείνῃ δι' ἁπάσας τὰς γνωστὰς ἀθεμίτους πράξεις, καὶ ἀφοῦ διεξαχθῇ ἡ προσήκουσα περὶ αὐτῶν ἀνάκρισις, νὰ ὑποβληθῶσι τῷ δικαστηρίῳ πρὸς ἔκδίκασιν. Τὸ δὲ δικαστήριον ὀφείλει ν' ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου εἰς ἑκάστην τῶν ἀποδιδομένων αὐτῷ πράξεων. Ἐκ τῆς ἐρεύνης ταύτης τοῦ δικαστηρίου δύναται ἑκάστοτε νὰ βεβαιωθῇ καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ ἀξιοποίνου τῶν συρρεουσῶν πράξεων, καὶ νὰ ὁρισθῇ ἀκριβῶς τίς ἡ ἐπισύρουσα τὴν βαρυτέραν ποινήν, διὰ τῆς συγκρίσεως τῶν ποινῶν δι' ὧν ἑκάστη τιμωρεῖται. Κατὰ τὴν σύγκρισιν ταύτην δέον νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς ἐξῆς γενικωτέρας ἀρχάς.

α) Κατὰ τὸ σύστημα τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου αἱ ἐγκληματικαὶ ποιναὶ λογίζονται βαρύτεραι τῶν ἐπανορθωτικῶν, καὶ αὗται τῶν ἀστυνομικῶν, μὴ σκοπουμένου τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ εἴδους αὐτῶν. Ὅθεν ὅταν συντρέχῃ πλημμέλημα διὰ χρηματικῆς ποινῆς τιμωρούμενον μετὰ πταίσματος ἐπισύροντος τὴν κράτησιν τοῦ ἐνόχου, ἡ χρηματικὴ ποινὴ εἶναι ἡ βαρυτέρα [2]).

β') Ὅταν αἱ συντρέχουσαι κολάσιμοι πράξεις ἀνάγονται εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν τῶν ἀδικημάτων, ἡ δὲ ποινὴ αὐτῶν εἶναι διάφορος, λ. χ. συντρέχει πλημμέλημα ἢ πταῖσμα τιμωρούμενον διὰ

---

[1]) Motive z. Entwurfe 1827. § 23 σελ. 58.

[2]) Ὑποτεθείσθω λ. χ. ὅτι κηρύσσεταί τις ἔνοχος τῆς παραβάσεως τοῦ ἄρθρου 246 καὶ 198, § 2 ἢ 693.

φυλακίσεως ἢ κρατήσεως, μετὰ πλημμελήματος ἢ πταίσματος τιμωρουμένου διὰ χρηματικῆς ποινῆς ἢ προστίμου, ἐναπόκειται εἰς τὸν δικαστὴν νὰ ἐξεύρῃ τίς ἡ βαρυτέρα ποινή, ἀφοῦ σταθμίσῃ τὰς διαφόρους ἰδιαζούσας περιστάσεις τὰς εἰς τὸν κατηγορούμενον ἢ εἰς τὴν πρᾶξιν ἀναφερομένας [1]).

γ΄) Ἐὰν αἱ συντρέχουσαι πράξεις τιμωρῶνται διὰ τῆς αὐτῆς μὲν ποινῆς κατ' εἶδος, ἀλλὰ διαφόρου μεγέθους, ὡς βαρυτέρα ὑπολαμβάνεται οὐχὶ ἡ ποινὴ ἧς ὁ ἐλάχιστος ὅρος εἶναι ἀνώτερος, ἀλλ' ἡ ὑπερτεροῦσα τὰς ἄλλας κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἀνωτάτου ὅρου [2]), διότι ἐντὸς αὐτοῦ δυνατὸν νὰ γείνῃ καὶ ἡ ἐπιμέτρησις τῶν λοιπῶν ποινῶν.

Ἀλλ' ἐὰν ὁ μὲν ἀνώτερος ὅρος εἶναι ὁ αὐτός, παραλλάσσει δὲ ὁ ἐλάχιστος, τότε ἡ τὸν ἀνώτερον ἐλάχιστον ὅρον ἔχουσα ἐκλαμβάνεται ὡς βαρυτέρα [3]).

Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται δῆλον ὅτι πρὸς ἀκριβῆ ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρ. 106 καὶ 110 ἀπαιτεῖται ἡ ἐκδίκασις τῶν

---

[1]) Ὁ ἡμέτερος νόμος δὲν περιέχει εἰδικὴν διάταξιν καθ' ἣν ἐξευρίσκεται ἡ ἀναλογία τῆς χρηματικῆς ποινῆς ἢ τοῦ προστίμου πρὸς τὴν φυλάκισιν, οὕτω λ. χ. κατὰ τὸ ἄρθρ 25 τοῦ βαυαρικοῦ ποιν. νόμου τοῦ 1861 τρία φιορίνια ἰσοδυναμοῦσι πρὸς μίαν ἡμέραν φυλακίσεως· ἐντεῦθεν ὁδηγούμενος ὁ δικαστὴς δύναται νὰ ἐξεύρῃ τὴν μεταξὺ τῆς φυλακίσεως καὶ τῆς χρηματικῆς ποινῆς ἀναλογίαν, (ὅρ. καὶ ποινικοῦ νόμου Ἀννοβέρου ἄρθρ. 29.—Βυρτεμβέργης ἄρθρ. 47.—Πρωσσίας ἄρθρ. 17).

[2]) Οὕτω λ. χ. ἐὰν κατηγορῆταί τις ἕνεκα τραύματος ἐκ προμελέτης κατὰ τὴν περίπτωσιν τῆς § 2 τοῦ ἄρθρου 307, καὶ ἕνεκεν ἐλευθερώσεως φυλακισμένου κατὰ τὴν περίπτωσιν τῆς § 2 τοῦ ἄρθρου 181, ἡ πρᾶξις ἡ ἐπισύρουσα τὴν βαρυτέραν ποινὴν δὲν εἶναι ὁ τραυματισμός, ἀλλ' ἡ ἐλευθέρωσις τοῦ φυλακισμένου, διότι εἰ καὶ ὁ ἐλάχιστος ὅρος τῆς καταγνωστέας ποινῆς δι' αὐτὴν εἶναι τριῶν μηνῶν, ἐν ᾧ ἐπὶ τοῦ τραυματισμοῦ εἶναι ἕξ, ὁ ἀνώτατος ὅμως ὅρος αὐτῆς ἐξικνεῖται μέχρι τῶν πέντε ἐτῶν ἐν ᾧ ἐπὶ τοῦ τραυματισμοῦ περιορίζεται μέχρι τῶν δύο μόνον ἐτῶν.

[3]) Ὅρ. ἄρθρ. 300 § 2 δι' οὗ ὁ φόνος ἐξ ἀμελείας τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως 2 μηνῶν μέχρι 2 ἐτῶν, καὶ ἄρθρ. 308 § 3 δι' οὗ οἱ ἀπρομελέτητοι τραυματισμοὶ τιμωροῦνται διὰ φυλακίσεως 6 μηνῶν μέχρι 2 ἐτῶν. Hälschner Strafrecht I § 272 σελ. 684.

συρρεόντων ἀδικημάτων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου. Μόνον διὰ τῆς συγχρόνου εἰσαγωγῆς αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου δικαστηρίου δύναται νὰ ὁρισθῇ ἐπακριβῶς ἡ προσήκουσα ποινὴ ἐπιμετρουμένη ἑκάστοτε συμφώνως πρὸς τὸν χαρακτῆρα τῶν συντρεχουσῶν κολασίμων πράξεων. Ὅθεν καὶ ἐπὶ τῆς συρροῆς εἰσὶν ἐφαρμοστέοι οἱ ὁρισμοὶ τῶν ἄρθρων 33 καὶ 34 τῆς ποιν. δικονομίας περὶ τῆς ἁρμοδιότητος τῶν δικαστηρίων ὡς ἐκ τῆς συναφείας. Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐν τῇ συρροῇ, εἴτε κατ' ἰδέαν, εἴτε πραγματικὴ εἶναι, δὲν ὑφίσταται ἡ συνάφεια ἣν τὰ ἄρθρα ταῦτα τῆς ποινικῆς δικονομίας προϋποθέτουσι, διότι ἡ διάπραξις τῶν πλειόνων ἀδικημάτων ἐνδέχεται νὰ ἐγένετο καὶ ἄνευ σκοποῦ διευκολύνσεως τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἑνὸς διὰ τοῦ ἄλλου, ἢ χάριν τῆς εὐστοχωτέρας ἐκτελέσεως ἢ ἀποκρύψεως αὐτῶν, ἀλλὰ δυνατὸν νὰ ᾖ ὅλως τυχαία, οὐχ ἧττον ὅμως αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 106 καὶ 110 ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν ὅτι κατέστησαν ἀπαραίτητον τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἄρθρ. 33 καὶ 34 τῆς ποιν. δικονομίας καὶ ἐπὶ τῆς συρροῆς [1]). Ἑπομένως ἐὰν ὦσιν γνωσταὶ ἐκ προοιμίων αἱ πραχθεῖσαι διάφοροι κολάσιμοι πράξεις ἢ ἐὰν κατὰ τὴν ἀνάκρισίν τινος ἀνακαλυφθῶσι καὶ ἕτεραι, δέον ἀφοῦ περατωθῇ ἡ περὶ ἁπασῶν ἀνάκρισις νὰ ὑποβληθῶσι συγχρόνως εἰς τὸ δικαστήριον τὸ ἁρμόδιον νὰ δικάσῃ περὶ τῆς βαρυτέρας, τοῦτο δὲ ὀφείλει, κηρύσσον τὸν κατηγορούμενον ἔνοχον, νὰ ἐπιβάλῃ τὴν βαρυτέραν ποινήν. Ἀλλ' ἐὰν τυχὸν μετὰ τὴν καταδίκην τινὸς δ' ὡρισμένην κολάσιμον πρᾶξιν ἀνακαλυφθῇ ὅτι ἐξετέλεσε καὶ ἑτέραν πρὸ τῆς καταδίκης αὐτοῦ, εἰσαχθῇ δὲ ἕνεκεν αὐτῆς εἰς δίκην καὶ κηρυχθῇ ἔνοχος, τότε πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς καταγνωστέας ποινῆς διακριτέον τὰς ἐξῆς περιπτώσεις.

α) Ἐὰν ἡ καταγνωσθεῖσα ποινὴ ἕνεκα τῆς πράξεως ἧς κατὰ πρῶτον ἐκηρύχθη ἔνοχος, εἶναι κατ' εἶδος ἐλαφροτέρα τῆς ποινῆς,

---

[1]) Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ ἐν τῷ ἐγχειριδίῳ ἡμῶν περὶ ποιν. δικονομίας (§ 68.) ἐδέχθημεν τὴν διασταλτικὴν ἑρμηνείαν τῶν ἄρθρ. 33 καὶ 34 ποιν. δικ. ὅρ. καὶ Faustin-Hélie Instr. Crim. V nº 2358 —Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 84 σελ. 717.

ἣν ἐπισύρει ἡ πρᾶξις δι' ἣν μετέπειτα κατεδικάσθη, δέον νὰ ἐφαρμοσθῇ κατ' αὐτοῦ ἡ τῆς ἑπομένης πράξεως ποινὴ ὡς βαρυτέρα, συγχωνευομένης ἐν αὐτῇ καὶ τῆς προηγουμένης ἐλαφροτέρας [1]).

Καὶ εἰ μὲν δὲν ἐφηρμόσθη οὐδόλως ἡ προτέρα ποινή, διότι φερ' εἰπεῖν ὁ κατηγορούμενος ἐδραπέτευσε μετὰ τὴν καταδίκην, ἢ δι' οἱονδήποτε ἄλλον λόγον ἀνεβλήθη ἡ ἐκτέλεσις, ἡ συγχώνευσις τῆς ἠπιωτέρας ἐν τῇ βαρυτέρᾳ ποινῇ συνεπάγεται τὴν ἐντελῆ ἄρσιν τῆς πρώτης διὰ τῆς δευτέρας, εἰ δὲ ἡ προτέρα ἠπιωτέρα ποινὴ ἐφηρμόσθη ἐν μέρει ἢ καθ' ὁλοκληρίαν, γεννᾶται τὸ ζήτημα τίνι τρόπῳ γεννήσεται ἡ συγχώνευσις. ; Περὶ τούτου δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ποινικῇ νομοθεσίᾳ διάταξις δυναμένη νὰ καθοδηγήσῃ ἡμᾶς [2]). Ἐν ἐλλείψει δὲ τοιαύτης διατάξεως νομίζομεν ὅτι ὁ μέλλων νὰ ἐπιβάλῃ τὴν αὐστηροτέραν ποινὴν δικαστὴς ὀφείλει νὰ μὴ παρίδῃ τὴν ἐν μέρει ἢ καθ' ὁλοκληρίαν ἀπότισιν τῆς προηγουμένης καὶ κατὰ λόγον αὐτῆς νὰ ἐλαττώσῃ τὴν καταγνωσθησομένην βαρυτέραν ποινήν, ἐὰν αὕτη δὲν εἶναι ἐκ τῶν ἀπολύτως ὡρισμένων.

β') Ἐὰν ἡ καταγνωσθησομένη ποινὴ εἶναι ὁμοία κατ' εἶδος τῆς πρότερον καταγνωσθείσης, ὁ δικαστὴς ὀφείλει ν' ἀποβλέψῃ πρὸς τὸ μέτρον ἑκατέρας, καὶ ἐὰν ἐπεβλήθη κατὰ τοῦ ἐνόχου διὰ τῆς προηγουμένης ἀποφάσεως ὁ ἀνώτατος τῆς ποινῆς ὅρος, δὲν ὑποβάλλει αὐτὸν, κηρυχθέντα ἔνοχον, εἰς τὴν ἐκ νέου ἀπότισιν τῆς αὐτῆς ποινῆς, ἅτε ἐπιβληθείσης ἤδη τῆς βαρυτέρας ποινῆς ἣν ἐπισύρουσιν αἱ διάφοροι κολάσιμοι πράξεις. Ἀλλ' ὅμως ἐὰν ἡ καταγνωσθεῖσα ποινὴ εἶναι δεκτικὴ ἐπιτάσεως, μὴ ἐπιβληθέντος τοῦ ἀνωτάτου ὅρου δέον νὰ ἐπιτείνῃ αὐτὴν ἀναλόγως προσθέτων εἰς τὴν ἤδη καταγνωσθεῖσαν ποινὴν τὸ ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπιτάσεως ἀναλογοῦν μέρος.

---

[1]) Οὕτω λ. χ. ἐὰν ἐπεβλήθη κατά τινος φυλάκισις, μετέπειτα δὲ καταγινώσκεται κατ' αὐτοῦ εἱρκτή, θέλει ἐφαρμοσθῇ ἡ εἱρκτή.

[2]) Ὁ νεώτερος βαυαρικὸς νόμος ἐν ἄρθρ. 80, § 1 περιέχει εἰδικὴν διάταξιν ἰσολογίζουσαν τὰ διάφορα εἴδη τῶν ποινῶν πρὸς ἄλληλα ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει.

γ') Ἐὰν τέλος ἡ καταγνωσθεῖσα ποινὴ εἶναι ἠπιωτέρα κατ' εἶδος ὁ δικαστὴς ἀπέχει νὰ διατάξῃ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς, ὡς συγχωνευομένης ἐν τῇ καταγνωσθείσῃ βαρυτέρᾳ, ὀφείλει ὅμως λαμβάνων ὡς βάσιν τὴν καταγνωσθεῖσαν βαρυτέραν ποινὴν νὰ ἐπιμετρήσῃ τὴν ὑστέραν καταδίκην τοῦ κατηγορουμένου καὶ ἐὰν ἡ προτέρα ποινὴ εἶναι δεκτικὴ ἐπιτάσεως νὰ ἐπιβάλῃ αὐτῷ τὸ ἐκ τῆς τοιάσδε ἐπιμετρήσεως ὑπερέχον μέρος [1]).

Ὑποτροπή.

Ἄρθρον 111.

Ἐὰν τις τιμωρηθεὶς ἤδη ἅπαξ ἕνεκά τινος παρανόμου πράξεως, μετέπειτα γενῇ πάλιν ἔνοχος τῆς αὐτῆς ἀξιοτιμωρήτου πράξεως, ἡ ὑποτροπὴ αὕτη θεωρεῖται εἰς τὴν ἐπιμέτρησιν τῆς ποινῆς ὡς ἰδιαιτέρα ἐπιβαρυντικὴ περίστασις.— Ἡ ποινὴ αὕτη γίνεται τόσῳ μεγαλειτέρα ἢ αὐστηροτέρα, ὅσῳ ἡ ὑποτροπὴ εἶναι συνεχεστέρα, ὅσῳ βραχύτερον εἶναι τὸ διάστημα μεταξὺ τῆς προλαβούσης τιμωρήσεως καὶ τῆς ὑποτροπῆς, καὶ ὅσῳ μεγαλειτέρα ἦτον ἡ τὴν ὁποίαν πρότερον ὑπέστη ποινήν.

§ 233. Ἐκτὸς τῆς συρροῆς τῶν ἐγκλημάτων δέχεται ὁ ἡμέτερος νόμος, ὅπως καὶ ἅπασαι αἱ νεώτεραι νομοθεσίαι, ὡς λόγον ἐπιβαρύνοντα τὴν ποινὴν τὴν ὑποτροπήν. Ἐν ταῖς νομοθεσίαις τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων ἡ ὑποτροπὴ δὲν ἐλογίζετο ἀποχρῶσα αἰτία πρὸς ἐπιβάρυνσιν τῆς ποινῆς, οὐδὲ διεκρίνετο τῆς ἐπαναλήψεως τῆς αὐτῆς ἐγκληματικῆς πράξεως. Ἀπόδειξιν παρέχουσιν ἡμῖν αἱ διατάξεις τῶν ρωμαϊκῶν νόμων καθ' ἃς ἡ ὑποτροπὴ ἐπί τινων μόνον ρητῶς ὡρισμένων ἐγκλημάτων συνεπήγετο τὴν αὐστηροτέραν τιμωρίαν τοῦ ἐνόχου, ἤτοι ἐπὶ τῆς διαταράξεως τῆς

---

[1]) Trébutien Droit criminel. I σελ. 321.

κοινῆς ἡσυχίας, ἐπὶ ὁραπετεύσεως, ἐπὶ περιθάλψεως ὁραπέτου δούλου κτλ. [1]).

Οἱ νομοδιδάσκαλοι τοῦ μεσαιῶνος τὴν ὑποτροπὴν καὶ ἐπανάληψιν τοῦ ἐγκλήματος περιελάμβανον ὑπὸ τὸν γενικὸν ὅρον τῆς reiteratio delicti, καὶ ἐδέχοντο ὡς λόγον ἐπιτείνοντα τὸ ἀξιόποινον τοῦ ἐνόχου διὰ τὴν πρὸς τὸ ἀδικεῖν ροπὴν αὐτοῦ, ἧς ὡς ἐναργὴς ἀπόδειξις ἐχρησίμευεν ἡ δὶς γενομένη ἀθέτησις τοῦ νόμου. Πρὸς περιστολὴν δὲ τῆς τοιαύτης πρὸς τὸ ἀδικεῖν ἕξεως ἐπρέσβευον ὅτι ὁ δικαστὴς δικαιοῦται, οὐ μόνον νὰ ἐπιτείνῃ τὸ μέτρον τῆς ἐπιβλητέας ποινῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶδος αὐτῆς νὰ μεταβάλῃ ἀπὸ τῆς ἠπιωτέρας προβαίνων εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς αὐστηροτέρας [2]).

Κατὰ πρῶτον ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις διευκρινίσθη ἀκριβέστερον ἡ ἔννοια τῆς ὑποτροπῆς καὶ οἱ λόγοι τῆς αὐστηροτέρας τιμωρίας τῶν κατηγορουμένων ἕνεκα ταύτης. Οἱανδήποτε ἐκ τῶν διαφόρων θεωριῶν περὶ τῆς δικαιολογικῆς βάσεως τῆς ποινῆς καὶ ἂν λάβωμεν ὡς ἀφετηρίαν καὶ ἐξ αὐτῆς ὁρμώμενοι ἐρευνήσωμεν τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιοποίνου τῆς ὑποτροπῆς καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἀπαιτεῖ τὴν αὐστηροτέραν τοῦ ἐνόχου τιμωρίαν, ἅτε μαρτυροῦσα τὴν πρὸς τὸ ἀδικοπραγεῖν ἀμετάπτωτον διάθεσιν αὐτοῦ, ἣν ἡ προηγηθεῖσα τιμωρία δὲν ἤρκεσε νὰ μετατρέψῃ [3]). Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐρειδόμεναι καὶ αἱ θετικαὶ νομοθεσίαι καθιεροῦσι τὴν ἐπίτασιν τῆς ποινῆς ἐπὶ τῆς ὑποτροπῆς. Διίστανται ὅμως περὶ τῶν ὅρων τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς, καὶ ἔνιαι μὲν δέχονται ὅτι ἡ ὑποτροπὴ ὑφίσταται ὅταν ὁ πράξας ἀδίκημα καὶ ἀποτίσας τὴν ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ ποινὴν ἐγένετο καὶ αὖθις ἔνοχος τῆς αὐτῆς πράξεως, ἐν ᾧ ἄλλαι δέχονται ὅτι πρὸς ὕπαρξιν τῆς ὑποτροπῆς δὲν ἀπαιτεῖται ὅπως α΄) τὸ ὕστερον ἀδίκημα ᾖ τὸ αὐτὸ τοῦ προτέρου, ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ ᾖ ὅμοιον αὐτῷ, τοιαύτη δέ

---

[1]) Lex 1. de jur. patr. (37. 14). Lex 28 § 3. de pœnis (48. 19). Lex 3 § 7 de re milit. (49. 16). Lex 4. C. de serv. fug.).(6. 1).Lex un.Cod. de superexaction (10. 20). ὅρ. Rein Criminalrecht. d. Römer σελ. 235.

[2]) Berner Grundsatze § 163. ἑπομ.—Geib Lehrb. II § 75. σελ. 92.

[3]) Arnold Archiv d. Crim. R. 1844 σελ. 198. — Köstlin System § 142 σελ. 624.—Berner Lehrb. § 142.— Grundsätze § 166.—Hälschner

τις ὁμοιότης ὑπάρχει ὅταν τὰ ἀλληλοδιαδόχως πραχθέντα ἀδικήματα, ὁμογενῆ ὄντα, παρίστανται ὡς ἀποτέλεσμα τῆς αὐτῆς παρὰ τῷ ἀδικοῦντι διαθέσεως, ὡς φερ' εἰπεῖν ἡ κλοπὴ καὶ ἡ ὑπεξαίρεσις, ἡ ψευδορκία, καὶ ἡ ψευδὴς διὰ χειραψίας ὑπόσχεσις, ἡ ἄμβλωσις, καὶ ἡ ἔκθεσις, ἡ ἁρπαγὴ καὶ ἡ ἀπαγωγὴ κτλ. β') ἐπίσης δὲν ἀπαιτεῖται ἡ ἐφαρμογὴ τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς, ἀλλ' ἐπαρκὴς ἐκλαμβάνεται ἡ ὁριστικὴ τοῦ ἀδικήσαντος καταδίκη.

Ὁ βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813, στηριζόμενος κατὰ μέρος ἐπὶ τῆς τοῦ Feuerbach θεωρίας τῆς ἐκφοβίσεως, περιώριζε τὴν ἔννοιαν τῆς ὑποτροπῆς ἐπὶ τῆς τελέσεως ὁμοειδοῦς ἐγκλήματος ἐκείνου, δι' ὃ ἐτιμωρήθη ὁ ὑπαίτιος προηγουμένως, ἡ δὲ ποινὴ τοῦ καθ' ὑποτροπὴν πραχθέντος ἀδικήματος ὡρίζετο διὰ τῆς προσθήκης τῆς ποινῆς, ἥτις κατεγνώσθη ἤδη εἰς τὴν καταγνωστέαν ἕνεκα τοῦ πραχθέντος ἀδικήματος. Ἐὰν δὲ ἐκ τούτου ἐπήρχετο ὑπέρβασις τοῦ τεταγμένου ἀνωτάτου ὅρου τῆς ἐπιβλητέας ποινῆς ὁ δικαστὴς ἠδύνατο νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν ἀμέσως κατ' εἶδος ἀνωτέραν αὐτῆς [1]).

Ἡ τοιαύτη ὑπερβολικὴ αὐστηρότης περὶ τὴν τιμωρίαν τῆς ὑποτροπῆς ἐμετριάσθη ἐν τοῖς ἑπομένοις νομοσχεδίοις, ἅτινα ἐγκαταλιπόντα καθ' ὁλοκληρίαν τὸ σύστημα τοῦ βαυαρικοῦ νόμου, λίαν δυσεφάρμοστον ἐν τῇ πράξει ἀποδειχθέν, ἐδέχθησαν τὴν ὑποτροπὴν ὡς λόγον ἁπλῆς ἐπιβαρύνσεως τῆς ποινῆς [2]).

Ὁ ἡμέτερος ποινικὸς νόμος ἠρανίσθη τὴν διάταξιν τοῦ περὶ ὑποτροπῆς προνοοῦντος 111 ἄρθρου ἐκ τοῦ ἄρθρ. 114 τοῦ βαυαρικοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1831. Ὑφίσταται δὲ ὑποτροπή· «*Ἐάν τις τιμωρηθεὶς ἤδη ἅπαξ ἕνεκά τινος παρανόμου πράξεως, μετέπειτα γενῇ πάλιν ἔνοχος τῆς αὐτῆς ἀξιοτιμωρήτου πράξεως*»· ἤτοι ὡς θεμελιώδεις ὅρους τῆς ὑποτροπῆς καθιεροῖ τὴν προτέραν

System I § 111 σημ. 2. σελ. 422. — Strafrecht I § 219 σελ. 550. — Meyer Lehrb. § 57 σελ. 458. — Chauveau-Hélie Code Pénal I n° 453 ἑπομ.

[1]) Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ. 111-117.

[2]) Ὅρ. νομοσχεδίου 1822 ἄρθρ. 92.—1827 ἄρθρ. 87.—1831 ἄρθρ. 114

τιμωρίαν τοῦ κατηγορουμένου, καὶ τὴν ἐκτέλεσιν αὖθις τοῦ αὐτοῦ ἀδικήματος, δι' ὃ οὗτος ἐτιμωρήθη ἤδη [1]). Περὶ ἑκάστου τῶν ὅρων τούτων παρατηρητέον εἰδικώτερον.

1) Τιμωρία τοῦ κατηγορουμένου. Πρὸς ὕπαρξιν ὑποτροπῆς δὲν ἀρκεῖ ἡ ἁπλῆ καταδίκη τοῦ κατηγορουμένου διὰ τελεσιδίκου ἀποφάσεως. Ὁ ἡμέτερος νόμος δέχεται τότε μόνον ἀναγκαίαν τὴν αὐστηροτέραν τιμωρίαν τοῦ ἐνόχου διὰ τὴν διάπραξιν τοῦ αὐτοῦ ἀδικήματος, ὅταν ἡ πρότερον καταγνωσθεῖσα ποινὴ ἐφαρμοσθεῖσα ἀπεδείχθη ἀλυσιτελὴς ὅπως ἀποτρέψῃ αὐτὸν τῆς ἐκ νέου ἐκτελέσεως τούτου. Ἄμεσον ἐπακολούθημα τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐστὶν ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ καταδικασθέντος ἀπὸ τῆς αὐστηροτέρας ποινῆς τῆς ὑποτροπῆς, ὅταν ἡ πρότερον καταγνωσθεῖσα ποινὴ ἕνεκα τοῦ αὐτοῦ ἀδικήματος δὲν ἐξετελέσθη, εἴτε ἀπονεμηθείσης αὐτῷ χάριτος, εἴτε διότι ὁ καταδικασθεὶς διέφυγε τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς ἐπελθούσης παραγραφῆς. Ὥστε κατ' ἀμφοτέρας ταύτας τὰς περιπτώσεις ἡ ἔννοια τῆς ὑποτροπῆς ἐκλείπει [2]).

---

[1]) Ἐκ τῶν ἐν ἰσχύϊ ποινικῶν νόμων ὁ γαλλικὸς (ἄρθρ. 56, 57 καὶ 58) ἀπαιτεῖ μόνον τὴν καταδίκην τοῦ ἐνόχου, ὥστε, κατ' αὐτὸν ἡ χάρις καὶ ἡ παραγραφὴ δὲν εἰσὶ λόγοι ἰσχυροὶ πρὸς ἀποκλεισμὸν τῆς ὑποτροπῆς. Trébutien Droit crim. I σελ. 29. Κατ' ἀπομίμησιν αὐτοῦ συνετάχθησαν καὶ τὰ σχετικὰ ἄρθρα τοῦ Βελγικοῦ ποιν. νόμου (ἄρθρ. 54-57). Ὁ Γερμανικὸς ποιν. νόμος δὲν πραγματεύεται περὶ τῆς ὑποτροπῆς ἐν τῷ γενικῷ μέρει ἀλλὰ δέχεται αὐτὴν ὡς λόγον ἐπιτάσεως τῆς ποινῆς μόνον ἐπὶ εἰδικῶς ὡρισμένων ἀδικημάτων, ἤτοι τῆς κλοπῆς, τῆς ἀποκρύψεως τῶν κλοπιμαίων, τῆς ληστείας καὶ τῆς ἀπάτης ἄρθρ. 244. 245. 256. 261. 264, ὡς ὅρον δὲ τῆς ὑποτροπῆς ἀπαιτεῖ τὴν ἀπότισιν τῆς ποινῆς τοῦ καταδικασθέντος.— Τὸ αὐτὸ σύστημα ἠκολούθησε καὶ ὁ Οὐγγρικὸς ποιν. νόμος ἄρθρ. 338,349. 371 κτλ. καὶ ἐν μέρει ὁ Ὁλλανδικὸς ἄρθρ. 421-423. — Ὅρ. καὶ Ἰταλικοῦ ποινικοῦ νόμου ἄρθρ. 81-84 ὅστις τὴν ὑποτροπὴν ὡς γενικὴν ἐπιβαρυντικὴν αἰτίαν χαρακτηρίζει καὶ δέχεται αὐτὴν ὑπάρχουσαν διὰ τῆς ἐκτελέσεως ὁμογενοῦς (della stessa indole) κολασίμου πράξεως. Ὑπὲρ τοῦ συστήματος τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου ἐκφράζεται ὁ Hälschner Strafrecht I § 219 σελ. 552.

[2]) Ἐάν τις διαρκούσης τῆς ποινῆς τοῦ ἐγκλήματος δι' ὃ κατεδικάσθη διαπράξῃ τὸ αὐτὸ ἔγκλημα, ὑποτεθείσθω λ. χ. ὅτι γυνή τις καταδικάζεται

Ἡ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δυνάμει ἀποφάσεως ἀλλοδαποῦ δικαστηρίου προηγηθεῖσα τιμωρία τοῦ ἀδικήσαντος, δι' ἀδίκημα τιμωρητέον καὶ ἐν τῇ ἡμεδαπῇ, δὲν ἀποτελεῖ συστατικὸν τῆς ὑποτροπῆς ὅρον, διότι ἡ ἰσχὺς τῶν ποινικῶν νόμων ἑκάστης ἐπικρατείας ἐκτείνεται μέχρι τῶν φυσικῶν ὁρίων αὐτῆς, ὅθεν καὶ τὰ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν ἀποτελέσματα οὐδεμίαν δύνανται νὰ ἔχωσιν ἰσχὺν ἐντὸς τῶν ὁρίων ἑτέρας ἐπικρατείας [1]).

2) Ἐκτέλεσις τῆς αὐτῆς ἀξιοτιμωρήτου πράξεως. Ἡ ἔννοια τῆς ὑποτροπῆς ἐκλείπει ὅταν ἡ μεθεπομένη κολάσιμος πρᾶξις δὲν ἀπαρτίζηται ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων, ἅτινα τὴν ἔννοιαν τῆς προτέρας ἀποτελοῦσιν, ἀλλ' εἶναι ὁμοία μόνον κατὰ γένος ἢ κατ' εἶδος. Ὁ βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813, ὡς καὶ πολλοὶ τῶν μεταγενεστέρων ποινικῶν νόμων τῆς Γερμανίας, ἐδέχοντο τὴν ὑποτροπὴν ὑφισταμένην, καὶ ὅταν τὸ τιμωρηθησόμενον ἀδίκημα εἶναι οὐχὶ τὸ αὐτὸ τοῦ τιμωρηθέντος προηγουμένως, ἀλλ' ὁμοίας μόνον φύσεως [2]). Ἐντεῦθεν γεννᾶται τὸ ζήτημα τοῦ διορισμοῦ τῶν κατὰ γένος ἢ κατ' εἶδος συγγενῶν ἐγκλημάτων, ὅπερ πολλὰς ἐν τῇ ἐφαρμογῇ παρέχει δυσχερείας, ἃς ὁ ἡμέτερος νομοθέτης παρέκαμψεν, ἀπαιτήσας πρὸς ὕπαρξιν ὑποτροπῆς τὴν ταυτότητα τῶν ἀλληλοδιαδόχως πραχθέντων ἀδικημάτων [3]).

ἕνεκεν ἀμβλώσεως εἰς εἱρκτήν, διαρκούσης δὲ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς, ἕνεκεν ἀθεμίτων σχέσεων. ἃς μετὰ τοῦ ἐπιστάτου τῆς φυλακῆς συνῆψεν, ὑποπίπτει εἰς τὴν διάπραξιν τοῦ αὐτοῦ ἐγκλήματος, ἢ καταδικάζεταί τις ἕνεκα τραύματος καὶ διατελῶν ἐν τῇ φυλακῇ πρὸς ἀπότισιν τῆς ποινῆς γίνεται ἔνοχος τοῦ αὐτοῦ ἐγκλήματος, δὲν δυνάμεθα ἕνεκα τοῦ γράμματος τοῦ ἡμετέρου νόμου (τιμωρηθεὶς ἤδη ἅπαξ) νὰ δεχθῶμεν ὑφισταμένην τὴν ἔννοιαν τῆς ὑποτροπῆς.

1) Berner Grundsätze σελ. 133.—Chauveau-Hélie Code pénal. I n^{0} 502.— Trébutien Droit crim. I σελ. 294.—Ἐναντίαν γνώμην ὅρ. ἐν Bauer Abhandl. II σελ. 114.

2) Ὅρ. βαυαρικοῦ ποινικοῦ ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ. 111. — Ἀννοβέρου ἄρθρ. 111 καὶ 112.—Βυρτεμβέργης ἄρθρ. 124.—Σαξωνίας ἄρθρ. 82.—Βάδεν ἄρθρ. 184.

3) Ὁ γαλλικὸς ποιν. νόμος (ἄρθρ. 56, 57 καὶ 58) ἠκολούθησεν ὅλως διά-

Ἡ ταυτότης μεταξὺ τῆς τιμωρηθείσης καὶ τιμωρητέας κολασίμου πράξεως ὑφίσταται καὶ ὅταν ὁ βαθμὸς τοῦ ἀξιοποίνου ἑκατέρας ἕνεκα τῶν εἰδικῶν περιστάσεων τῶν συνοδευουσῶν τὴν ἐκτέλεσιν, παραλλάσσει. Ἐὰν ἑπομένως τιμωρηθείς τις ἕνεκα κλοπῆς, ἥτις ὡς πλημμέλημα ἐχαρακτηρίσθη καὶ διὰ φυλακίσεως ἐτιμωρήθη, γενῇ ἔνοχος καὶ αὖθις κλοπῆς ὑπερβαινούσης τὸ ποσὸν τῶν τετρακοσίων δραχμῶν καὶ χαρακτηριζομένης ὡς κακούργημα, δὲν ἀποκλείεται ἡ ἔννοια τῆς ὑποτροπῆς, ὑφισταμένης τῆς ταυτότητος μεταξὺ τῆς τιμωρητέας καὶ τιμωρηθείσης πράξεως. ἐπίσης ἡ ταυτότης μεταξὺ τῶν ἀλληλοδιαδόχως πραχθέντων ἀδικημάτων δὲν ἐκλείπει, ὅταν διὰ μὲν τὸ προηγούμενον ἐκηρύχθη τις ἔνοχος εἰς βαθμὸν ἀποπείρας καὶ διὰ τῆς ἀναλόγου ἐτιμωρήθη ποινῆς, τὸ δ' ἑπόμενον εἶναι τιμωρητέον ὡς τετελεσμένον, ἢ ὅταν ὡς συνεργὸς μόνον τοῦ προηγουμένου, ὡς αὐτουργὸς δὲ τοῦ ἑπομένου ἀποδεικνύεται [1]).

Ἐπί τινα χρόνον ὑπῆρξεν ἀμφισβήτησις ἂν ἡ ὑποτροπὴ δέον νὰ ἐκλαμβάνηται ὡς λόγος ἐπιβαρύνσεως τῆς ποινῆς μόνον τῶν ἐκ δολίας προαιρέσεως ἐγκλημάτων, ἢ καὶ τῶν ἐξ ἀμελείας. Ὁ βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813 ἄρθρ. 114 περιώρισε τὴν ὑποτροπὴν μόνον ἐπὶ τῶν πρώτων, ἀλλὰ τὰ μεταγενέστερα βαυαρικὰ νομοσχέδια, ὡς καὶ ὁ ἡμέτερος νόμος ἐδέχθησαν, ἑπόμενα τῇ κρατούσῃ γνώμῃ, τὴν ὑποτροπὴν ὑφισταμένην ἐφ' ἁπασῶν τῶν κολασίμων πράξεων εἴτε ἐκ δόλου, εἴτε ἐξ ἀμελείας τελεσθεισῶν, ὥστε καὶ ὅταν ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ προσώπου ἐπράχθησαν ἀδικήματα ἐξ ἀμελείας ὑπάρχει ὑποτροπή. Ἀλλ' ὅμως ἐκ τούτου δὲν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι καὶ ὅταν ἐναλλὰξ συντρέχωσιν ἀδικήματα ἐξ ἀμελείας μετ' ἀδικημάτων ἐκ δολίας προαιρέσεως, οἷον ἐάν τις τιμωρηθεὶς ὡς ἐκ δολίας προαι-

---

φορον σύστημα, ὡς βάσιν πρὸς ὁρισμὸν **τῆς** ὑποτροπῆς δεχόμενος οὐχὶ τὴν φύσιν τῶν πραχθέντων ἀδικημάτων, ἀλλὰ τὸ εἶδος τῶν ἐπιβαλλομένων ποινῶν.

[1]) Berner Grundsätze σελ 197.— Beseler Commentar ἄρθρ. 58. σελ. 213.

ρέσεως ἔνοχος ἐμπρησμοῦ, ἀνθρωποκτονίας, φθορᾶς ξένης ἰδιοκτησίας κτλ. καὶ γενόμενος αὖθις ἐξ ἀμελείας ἔνοχος τῶν αὐτῶν ἐγκληματικῶν πράξεων, ὑφίσταται ὑποτροπή. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ταυτότης τῆς πράξεως ὑφίσταται μόνον ἐν τῷ ἐπελθόντι ἀποτελέσματι, οὐχὶ δὲ καὶ καθ' ἅπαντας τοὺς στοιχειώδεις τοῦ ἀδικήματος ὅρους, ὁ καταλογισμὸς εἶναι ὅλως διάφορος, καὶ οἱ λόγοι οἱ ὑπαγορεύσαντες τὴν ἐπιβάρυνσιν τῆς ποινῆς ἐπὶ τῆς ὑποτροπῆς ἐλλείπουσιν [1]).

§ 234. Τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ ἄρθρου 111, ἐν ᾧ οἱ οὐσιώδεις ὅροι τῆς ὑποτροπῆς ἐκτίθενται, δέον νὰ συμπληρώσωμεν διὰ τῆς ἐν ἄρθρ. 119 περιεχομένης διατάξεως, καθ' ἣν ἡ ὑποτροπὴ δὲν ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν ἐπιβαρυντικὴν αἰτίαν ἐὰν, μετὰ τὴν ἀπότισιν τῆς ποινῆς τῆς ἤδη τιμωρηθείσης πράξεως μέχρι τῆς ἐκ νέου ἐκτελέσεως τῆς αὐτῆς πράξεως, παρέλθῃ ὁ διὰ τὴν τιμωρηθεῖσαν πρᾶξιν ὡρισμένος χρόνος τῆς παραγραφῆς. Τὴν διάταξιν ταύτην ὑπηγόρευσεν εἰς τὸν νομοθέτην ὁ λόγος ὅτι, ἡ μετὰ τοσοῦτου χρόνου παρέλευσιν ἐκτέλεσις καθ' ὑποτροπὴν τῆς αὐτῆς ἀξιοποίνου πράξεως, δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τεκμήριον περὶ τῆς κατ' ἐξακολούθησιν ὑπάρξεως τῆς αὐτῆς κακοβούλου προαιρέσεως, ἢ ἀξιοποίνου ἀμελείας τοῦ ἐνόχου, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τῆς κατὰ πρῶτον τιμωρηθείσης κολασίμου πράξεως, μᾶλλον δὲ πιθανὸν εἶναι ὅτι νέα ὅλως καὶ αὐτοτελῆ αἴτια ἐξώθησαν αὐτὸν εἰς τὴν ἀθέτησιν τοῦ νόμου [2]).

Παρατηρητέον ὅμως ὅτι τῆς ἐπιεικοῦς ταύτης διατάξεως ἐξαιροῦνται αἱ περιπτώσεις καθ' ἃς ὁ νόμος ὁρίζει ἰδιαιτέραν ποινὴν πρὸς τιμωρίαν τῆς ὑποτροπῆς.

Ὑφισταμένης διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων ὅρων τῆς ἐννοίας τῆς ὑποτροπῆς, ἡ ὕπαρξις αὐτῆς ἀποτελεῖ κατὰ τὴν ἐπιμέτρησιν τῆς ποινῆς ἰδιαιτέραν ἐπιβαρυντικὴν αἰτίαν καὶ ἡ καταγνωστέα ποινὴ δέον νὰ ἐπιτείνηται ἐντὸς τῶν τεταγμένων

---

[1]) Bauer Abhandl. II σελ. 123.—Berner Grundsätze σελ. 136. — Contra Scheuerlen Archiv d. Crim. R. XI (1830) σελ. 655.

[2]) Ὅρ. Motive zum Baier. Entwurfe 1827 ἄρθρ. 98.

ὑπὸ τοῦ νόμου ὁρίων. Κατὰ τὸν ἡμέτερον δὲ νόμον δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε ἡ ὑπέρβασις τοῦ ἀνωτάτου ὅρου τῆς ποινῆς, οὔτε ἡ μεταβολὴ τοῦ εἴδους τῆς ποινῆς, κατὰ βαθμὸν ἀνιόντα, διότι ἀφοῦ ὁ ἀρχικὸς χαρακτὴρ τῆς τιμωρητέας πράξεως, καίπερ καθ' ὑποτροπὴν τελεσθείσης, δὲν παραλλάσσει, οὐδ' ἡ ποινὴ εἶναι δίκαιον νὰ μεταβληθῇ [2]).

Καὶ αὐτὴν τὴν ἐπίτασιν τῆς ποινῆς κανονίζει εἰδικώτερον ὁ ἡμέτερος νόμος, ὁρίζων ὅτι δέον νὰ προβαίνῃ καθ' ὅσον ἡ ὑποτροπὴ εἶναι συνεχεστέρα, καθ' ὅσον εἶναι βραχύτερον τὸ χρονικὸν διαστημα τὸ μεταξὺ τῆς προλαβούσης τιμωρίας καὶ τῆς ὑποτροπῆς, καὶ καθ' ὅσον μεγαλειτέρα ἦτο ἡ ποινὴ ἣν ὑπέστη πρότερον ὁ ἐκ νέου τιμωρητέος.

Περιπτώσεις μὴ ἐφαρμογῆς τῶν κανόνων περὶ συρροῆς καὶ ὑποτροπῆς.

Ἄρθρον 112.

Οἱ ὅροι τῶν ἄρθρων 109 καὶ 111 δὲν ἐφαρμόζονται εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ὁ νόμος τιμωρεῖ μὲ ἰδιαιτέραν ποινὴν τὴν συρροὴν ἢ τὴν ὑποτροπήν.

§ 235. Οἱ προεκτεθέντες κανόνες περὶ τῆς τιμωρίας τῶν συρρεόντων ἀδικημάτων ἢ τῶν καθ' ὑποτροπὴν τελεσθέντων δὲν ἐφαρμόζονται καθ' ὅλας τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ὁ νόμος εἰδικῶς προβλέπων περὶ τῆς συρροῆς ἢ ὑποτροπῆς ἰδιαιτέρας περὶ αὐτῶν καθιεροῖ ποινάς.

Ἐπὶ τῆς συρροῆς συμβαίνει τοῦτο:

α') Ὅταν ἡ αὐτὴ κολάσιμος πρᾶξις ἀποτελῇ ἰδιαίτερον καὶ αὐθύπαρκτον εἶδος ἐγκλήματος συγχρόνως δὲ ἀνάγεται εἰς ὡρι-

---

[2]) Ὑπέρβασιν καὶ μεταβολὴν τῆς ποινῆς καθιεροῦσιν ὁ βαυαρικὸς ποινικὸς νόμος τοῦ 1813 ἄρθρ. 111 ἐπόμ. ὡς καὶ ὁ γαλλικὸς ἄρθρ. 56 ἐπόμ. — Κατ' ἐξαίρεσιν δέχεται ὁ ἡμέτερος νόμος τὴν κατ' εἶδος μεταβολὴν τῆς ποινῆς εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις (ὅρ. ἄρθρ. 414).

σμένον τι γένος ἐγκλημάτων. Οὕτω λ. χ. ἡ ληστεία δὲν ὑπολαμβάνεται ἀποτελοῦσα κατ' ἰδέαν συρροὴν τοῦ ἐγκλήματος τῆς ἐκβιάσεως (ἄρθρ. 368), καὶ τοῦ ἐγκλήματος τῆς κλοπῆς (ἄρθρον 371, ἐπόμ.). Ἐπίσης ὁ βιασμὸς (ἄρθρ. 273) ὡς συρροὴ τοῦ ἐγκλήματος τῆς κατὰ τῶν ἠθῶν ἐν γένει προσβολῆς (ἄρθρ. 272), καὶ τῆς παρανόμου κατὰ προσώπου βίας καὶ ἀπειλῆς (ἄρθρ. 330).

β') Ὅταν κολάσιμός τις πρᾶξις ἐξετελέσθη διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς αὐτῆς ἐνεργείας [1]), ἢ ἐὰν διάφοροι ἐνέργειαι τοῦ αὐτοῦ προσώπου συντελοῦσι πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ αὐτοῦ ἀδικήματος [2]), διότι αἱ μερικαὶ αὗται ἐνέργειαι ἀπαρτίζουσι τὴν ἔννοιαν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐγκλήματος.

γ') Ὅταν ἐν τῇ ἐννοίᾳ ἐγκλήματός τινος περιλαμβάνωνται τοιαῦτά τινα συστατικὰ στοιχεῖα, ἅτινα καθ' ἑαυτὰ καὶ αὐτοτελῶς ὑπάρχοντα, ἀποτελοῦσι τὴν ἔννοιαν ἄλλου τινὸς ἐγκλήματος. Οὕτω λ. χ. ἡ κλοπὴ ἡ δι' ἀναβάσεως ἢ ρήξεως τελεσθεῖσα δὲν ὑπολαμβάνεται ἀποτελοῦσα κατ' ἰδέαν συρροὴν τοῦ ἐγκλήματος; τῆς κλοπῆς καὶ τῆς διαταράξεως τῆς οἰκιακῆς εἰρήνης (ἄρθρ. 201), ἢ τῆς φθορᾶς ξένης ἰδιοκτησίας (ἄρθρ. 421). Ὁ ἔνοχος ἀμβλώσεως ἐπενεγκούσης τὸν θάνατον τῆς ἐγκύου δὲν τιμωρεῖται κατὰ τὰς ἐν γένει περὶ συρροῆς ἀρχὰς ὡς ἔνοχος τοῦ ἐγκλήματος αὐτοῦ, καὶ ὡς ἔνοχος φόνου ἐξ ἀμελείας, ἐπίσης ὁ ἔνοχος ληστείας μετ' αἰκιῶν συνοδευομένης (ἄρθρ. 366 § 1) δὲν τιμωρεῖται κατὰ τοὺς περὶ συρροῆς τῶν ἐγκλημάτων τούτων κα-

---

[1]) Ἐὰν λ χ. ὁ φόνος τινὸς ἐξετελέσθη δι' ἀλλεπαλλήλων τραυματισμῶν. Lex 32 § 1 ad leg. Aquil (9. 1). «Si quis pluribus vulneribus aliquem occiderit una erit actio de occiso». ὅρ. Bauer Abhandl. II σελ. 7. — Köstlin System § 138 σελ. 539.—Heffter Lehrb. § 163. Ἐπίσης συρροὴ δὲν ὑφίσταται ὅταν ὁ ἐνόρκως ἐξεταζόμενος μάρτυς καταθέτῃ ψευδῶς περὶ διαφόρων γεγονότων περὶ ὧν ἠρωτήθη. Merkel Holtzendorff's Handb. II σελ. 575.

[2]) Ἐὰν λ. χ. ὁ ἠθικὸς αὐτουργὸς ὁ προτρέψας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος παρέχῃ τὴν συνέργειαν αὐτοῦ τῷ ἀμέσῳ αὐτουργῷ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἢ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀδικήματος. Hälschner Strafrecht I § 265 σελ. 659.

νόνας, διότι ὁ νομοθέτης συνδυάσας τὰ διάφορα συστατικὰ τῆς τοιαύτης πράξεως στοιχεῖα ἐπέβαλεν ἕνεκα τῆς ἐνυπαρχούσης συρροῆς αὐστηροτέραν ποινήν [1]).

δ΄) Ὅταν τέλος ὑπάρχῃ ἐν τῷ νόμῳ ρητὴ εἰδικὴ διάταξις περὶ τιμωρίας τῆς συρροῆς [2]).

Καὶ ἐπὶ τῆς ὑποτροπῆς ὡσαύτως εἰς πλείστας ὅσας εἰδικὰς περιπτώσεις ἕνεκα τοῦ ἐπικινδύνου χαρακτῆρος ὃν φέρει ἡ εἰς τὸ αὐτὸ ἔγκλημα μετάπτωσις ἐνόμισεν ἐπάναγκες ὁ ἡμέτερος νόμος ὅπως ἀπομακρυνθῇ τῶν ἐν ταῖς γενικαῖς διατάξεσι περὶ τιμωρίας τῆς ὑποτροπῆς ἀναγραφέντων κανόνων, καὶ εἰδικὰς αὐστηροτέρας νὰ ἐπιβάλῃ ποινάς. Οὕτω λ. χ. δι' εἱρκτῆς τιμωρεῖ τὴν κλοπὴν τὴν ὑπερβαίνουσαν τὸ ποσὸν τῶν 20 δραχμῶν, ἐὰν ἐξετελέσθη παρὰ κλέπτου, ὅστις καὶ πρότερον ἐτιμωρήθη δὶς ἐπὶ κλοπῇ μὲ φυλάκισιν. Ἐπὶ τοῦ ἐμπρηστμοῦ ὁρίζει τὸ ἀμέσως βαρύτερον εἶδος τῆς ποινῆς, ἐὰν καθ' ὑποτροπὴν ἐκτελεσθεὶς ἐπισύρῃ τὴν αὐτὴν ποινήν, ἣν καὶ ὁ πρότερον πραχθείς. Ἐπὶ καταπιέσεως καθ' ὑποτροπὴν γενομένης καταγινώσκει ποινὴν ἀνωτέρου βαθμοῦ καθ' ὑπέρβασιν τοῦ ἀνωτάτου ὅρου τοῦ ταχθέντος εἰς τὴν κατὰ πρῶτον γενομένην ἐκτέλεσιν τῆς αὐτῆς πράξεως [3]).

---

1) Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 84 σελ. 688.—Binding Strafrecht I § 19 σελ. 544.

2) Ὅρ. π. χ. ἄρθρ. 157. 374 § 8.—375 § 4.—389 § 2.—390 § 2.—499 § 9.—401 § 3.—414 § 2.—456.—461 § 2.—490.

3) Πρβ. ἄρθρ. 374 § 6.—385 § 1.—389 § 1.—390 § 1.—399 § 8.—400. § 1.—414 § 2.—438.—461 § 2.—490.—491 κτλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΟΙΤΙΝΕΣ ΑΠΟΚΛΕΙΟΥΣΙΝ Η ΕΞΑΛΕΙΦΟΥΣΙ ΤΟ ΑΞΙΟΠΟΙΝΟΝ

Ἐν γένει.

§ 236. Ἐν τῷ τελευταίῳ κεφαλαίῳ τοῦ γενικοῦ μέρους περιλαμβάνονται ἅπαντες συλλήβδην οἱ λόγοι οἱ συνεπαγόμενοι ἢ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ κατηγορουμένου ἀπὸ τῆς καταγνωστέας ποινῆς, ἢ τὸν ἀποκλεισμὸν ἐν γένει τῆς καταδιώξεως αὐτοῦ ἕνεκα τοῦ τελεσθέντος ἀδικήματος. Οἱ λόγοι οὗτοι ἐκ διαφόρων πηγάζουσιν ἀφορμῶν, καὶ τινὲς μὲν συνδέονται ἀμέσως μετὰ τοῦ προσώπου αὐτοῦ τοῦ ἀδικοπραγήσαντος ἢ ἐπὶ τῆς εὐθύνης αὐτοῦ ἐπιδρῶσιν, ὡς ἡ μετάνοια, ὁ θάνατος τοῦ κατηγορουμένου, ἡ παραγραφή, ἄλλοι δὲ εἰσὶ μᾶλλον συναφεῖς πρὸς τοὺς διαδικαστικοὺς τύπους τῆς εἰσαγωγῆς καὶ διώξεως τῆς κατηγορίας ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, οἷον τὸ δεδικασμένον, καὶ ἡ παραίτησις ἀπὸ τῆς ἐγκλήσεως, περὶ ὧν καταλληλότερον ἠδύνατο τὰ γίνῃ μνεία ἐν τοῖς ὁρισμοῖς τῆς ποινικῆς διαδικασίας.

Ἕκαστον ἐκ τῶν εἰρημένων λόγων ἐξεταστέον κατ' ἰδίαν ἐν τοῖς ἑπομένοις.

Μετάνοια.

Ἄρθρον 113.

Ὅστις εἰς ἀξιόποινόν τινα πρᾶξιν πρὸς τελείωσιν τῆς ὁποίας ὁ νόμος δὲν ἀπαιτεῖ ὡρισμένον τι ἀποτέλεσμα, ἔφερε μὲν εἰς πέρας τὴν τελεσιουργὸν πρᾶξιν, ἀλλ' ἑκουσίως καὶ

αὐθορμήτως, καὶ πρὶν ἔτι τὸ δι' αὐτῆς σκοπούμενον ἀποτέλεσμα συμβῇ, ὡς καὶ πρὶν ὑποβληθῇ εἰς ἐξέτασιν περὶ αὐτῆς καθ' ὁποιονδήποτε τρόπον ἐνώπιόν τινος ἀρχῆς, τὴν κατέστησε διά τινος ἄλλης πράξεως πάντῃ ἄπρακτον, ἢ ἄλλως μὲ τρόπον ἀναμφισβήτητον ἐφανέρωσεν, ὅτι ἀπέβαλε διόλου τὸν παράνομον σκοπόν, ὁ τοιοῦτος, ἐὰν ἐκ τῆς πράξεώς του δὲν ἐγεννήθη ἀκόμη κἀμμία βλάβη, εἶναι ἐξῃρημένος πάσης ποινῆς, ἐκτὸς τῶν διατεταγμένων ὡς πρὸς τὰ κακουργήματα τὰ ὁποῖα προβλέπουσι τὰ ἄρθρα 123 — 128. — Ὁ παρὼν ὁρισμὸς δὲν ἐφαρμόζεται μολοντοῦτο εἰς τὴν ἐπιορκίαν (γρ. ψευδορκίαν).

Ἄρθρον 114.

Εἰς ἀξιοποίνους πράξεις πρὸς τελείωσιν τῶν ὁποίων ὁ νόμος ἀπαιτεῖ ὡρισμένον τι ἀποτέλεσμα, ἡ διὰ τὴν προξενηθεῖσαν βλάβην ἀποζημίωσις, τὴν ὁποίαν παρέχει ὁ πράξας ἑκουσίως καὶ αὐθορμήτως, καὶ πρὶν ἔτι ὑποβληθῇ εἰς ἐξέτασιν καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἐνώπιόν τινος ἀρχῆς, δὲν ἀποκλείει τὸ ἀξιόποινον, πλὴν μόνον εἰς τὰς παρὰ τοῦ νόμου ὡρισμένας περιπτώσεις.

Ἄρθρον 115.

Πράξεις, σύρουσαι μὲν εἰς ἑαυτὰς τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, τῶν δεσμῶν, ἢ τῆς εἱρκτῆς, μένουσαι δὲ ἀτιμώρητοι ἕνεκεν ἐμπράκτου μετανοίας (ἄρθρ. 113 καὶ 114), συνεπάγονται, δυνάμει τοῦ νόμου, τὴν ἰδιαιτέραν ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν.

§ 237. Διερευνῶντες τὴν ἐπίδρασιν τῆς μετανοίας τοῦ ἀδικοπραγήσαντος ἐπὶ τοῦ ἀξιοποίνου τῆς ὑπ' αὐτοῦ τελεσθείσης πρά-

ξεως ἀνάγκη, ἑπόμενοι τῷ ἡμετέρῳ ποινικῷ νόμῳ, νὰ διακρίνωμεν τὰ ἐπικαλούμενα τυπικὰ ἀδικήματα ἀπὸ τῶν λοιπῶν [1]).

Ἐπὶ τῶν τυπικῶν ἐγκλημάτων, ἤτοι τῶν ἐγκλημάτων περὶ ὧν ὁ νόμος δὲν ἀπαιτεῖ νὰ ἐπέλθῃ ὡρισμένον τι ἀποτέλεσμα ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ δρῶντος ἵνα ὧσι τετελεσμένα [2]), συνομολογοῦσι μὲν ἅπαντες ὅτι ἡ μετάνοια σπουδαίαν ἔχει ροπὴν κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἀξιοποίνου τῆς πράξεως, ἀλλ' ὅμως διίστανται περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς.

Ἔνιοι πρεσβεύουσιν ὅτι ἡ μετάνοια δέον νὰ ὑπολαμβάνεται μόνον ὡς λόγος πρὸς αἴτησιν χάριτος ὑπὲρ τοῦ κηρυχθέντος ἐνόχου. Ἀλλὰ τοιουτοτρόπως ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὸν δικαστὴν ἡ κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἀξιοποίνου τῆς πράξεως ἐκτίμησις τῆς μετανοίας καὶ ἐμμέσως ἀναιροῦνται τὰ ἐκ ταύτης πηγάζοντα ὑπὲρ τοῦ ἐνόχου νόμιμα ἐπακολουθήματα, ἐξαρτώμενα ἐκ τῆς αὐθαιρέτου βουλήσεως ἀρχῆς ἀλλοτρίας πρὸς τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀναμφισβητήτως ὀρθότερον εἶναι τὸ σύστημα τῶν δεχομένων ὅτι ἡ μετάνοια δέον νὰ λογίζηται ἢ ὡς λόγος ἀποκλείων ἐν γένει τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως, ἢ ὡς λόγος συνεπαγόμενος τὴν ἐλάττωσιν, ἢ τὴν ἐπὶ τὸ ἠπιώτερον μεταβολὴν κατ' εἶδος τῆς ποινῆς.

Ὁ ἡμέτερος νομοθέτης, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ

---

[1]) Οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν ποιν. νόμων, καὶ ἰδίως οἱ νεώτεροι, δὲν περιλαμβάνουσι τοὺς περὶ μετανοίας ὁρισμοὺς ἐν ταῖς γενικαῖς διατάξεσι περὶ ἐξαλείψεως τοῦ ἀξιοποίνου τῶν ἀδικημάτων, διότι οὔτε δι' ἅπαντα τὰ ἀδικήματα ἡ μετάνοια εἶναι δεκτή, οὔτε ὁμοιοτρόπως ἐπιδρᾷ, ἀλλ' ὁτὲ μὲν ἐκλαμβάνεται ὡς ἀποκλείουσα ἐν γένει τὸ ἀξιόποινον, ὁτὲ δὲ συνεπάγεται ἢ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀμέσως ἑπομένης ἠπιωτέρας ποινῆς, ἢ ἁπλῶς μόνον τὴν ἐλάττωσιν τοῦ μέτρου τῆς καταγνωστέας ποινῆς, διὸ καταλληλότερον νομίζεται τὸ προνοεῖν περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς ἐν τοῖς εἰδικοῖς περὶ ἑκάστου ἀδικήματος ὁρισμοῖς.—Heinze Holtzendorff's Handb. II. σελ. 587 σημ. 1.—Meyer Lehrb. § 45 σελ. 375.

[2]) Τοιαῦτά εἰσιν ἡ συνωμοσία, ἡ παραχάραξις, ἡ κιβδηλεία, ἡ πλαστογραφία, ἡ ψευδορκία, ἡ λῃστεία, ὁ ἐκ προθέσεως γενόμενος ἐμπρησμὸς ἐν τῇ περ.πτώσει τοῦ ἄρθρ. 408 § 1.

ἄρθρου 113, ἣν ἠρανίσθη ἐκ τῶν βαυαρικῶν νομοσχεδίων[2]), συντάσσεται πρὸς τὴν γνώμην τῶν δεχομένων τὴν μετάνοιαν ὡς λόγον ἀποκλείοντα ἐν γένει τὸ ἀξιόποινον, ὅταν οἱ ἐν τῷ εἰρημένῳ ἄρθρῳ διαγεγραμμένοι ὅροι συντρέχωσι. Διὰ τοῦ συστήματος αὐτοῦ ἐνόμισεν ὅτι ἀσφαλέστερον δύναται ν' ἀποτρέψῃ τὰ ἐκ τῆς τελεσθείσης ἀξιοποίνου πράξεως προσδοκώμενα ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα, χορηγῶν τῷ ἐνόχῳ τὴν ἐλπίδα τοῦ ἀτιμωρήτου καὶ παρορμῶν αὐτὸν διὰ ταύτης, ὅπως αὐτὸς οὗτος ἀποσοβήσῃ τὴν ἀπειλουμένην ἐκ τοῦ πραχθέντος ἀδικήματος βλάβην. Πρὸς ἀποτροπὴν δὲ ἐνδεχομένων ἀτοπημάτων ἐκ τῆς ὑπισχνουμένης τῷ ὑπαιτίῳ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς ποινῆς ἐμερίμνησε νὰ ἀναγράψῃ παντοίας ἐγγυήσεις, αἵτινες ὡς ἀπαραίτητοι ὅροι τοῦ παραδεκτοῦ αὐτῆς λογίζονται. Διὸ τότε μόνον ὁ ἔνοχος τελεσθέντος ἀδικήματος δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν μὴ ἐφαρμογὴν τῆς καταγνωστέας ποινῆς, ὅταν :

1) Τὸ τελεσθὲν ὑπ' αὐτοῦ τυπικὸν ἀδίκημα ἐξουδετερώθη δι' ἄλλης τινὸς ἰδίας αὐτοῦ πράξεως, ἢ μὲ τρόπον ἀναμφισβήτητον ἐδήλωσεν ὅτι ἀπέβαλε τὸν παράνομον σκοπόν.

2) Ἔπραξε τοῦτο ἑκουσίως καὶ αὐθορμήτως.

3) Πρὶν ἔτι συμβῇ τὸ διὰ τῆς τελεσθείσης πράξεως σκοπούμενον ἀποτέλεσμα.

4) Πρὶν ἔτι ὑποβληθῇ εἰς ἐξέτασιν καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἐνώπιόν τινος ἀρχῆς.

Ἅπαντες οἱ εἰρημένοι ὅροι δέον νὰ συνυπάρχωσιν ὅπως ὁ κατηγορούμενος ἐπικαλεσθῇ τὸ ἀτιμώρητον τῆς πράξεως.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἐν ἄρθρῳ 113 τεθέντος κανόνος ἀποκλείεται ἐπὶ τῶν ἕνεκεν ἐσχάτης προδοσίας κατηγορουμένων κατὰ τὰς περιπτώσεις τῶν ἄρθρ. 123—128, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν γενομένων ἐνόχων ψευδορκίας, ὁ δὲ λόγος ἀμφοτέρων τῶν ἐξαιρέσεων εἶναι εὔνόητος. Τὸ μὲν πρῶτον τῶν εἰρημένων ἐγκλημάτων τοσοῦτον ἐπι-

---

[1]) Νομοσχεδίου 1822 ἄρθρ. 98.—1827 ἄρθρ. 92.—1831 ἄρθρ. 117.—Ὁ βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813 δὲν περιέχει ὁμοίαν τινὰ διάταξιν.

κίνδυνον καὶ σοβαρὸν εἶναι ὥστε ἡ μετάνοια τοῦ ἐνόχου δὲν δύναται νὰ ἐκληφθῇ ἀρκοῦσα ὅπως καταστήσῃ ἀτιμωρήτους τὰς πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ μελετηθέντος ἀδικήματος γενομένας ἐνεργείας, καίπερ ὑπὸ τοῦ ὑπαιτίου αὐτοῦ ἐξουδετερωθείσας, διότι αὗται ἐλέγχουσι τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς κακοβούλου προαιρέσεως αὐτοῦ, ἀποφασίσαντος τὴν ὑπόστασιν καὶ ἀκεραιότητα αὐτῆς τῆς ἰδίας πολιτείας, ἐν ᾗ ζῇ καὶ τυγχάνει προστασίας, νὰ προσβάλῃ καὶ ἀνατρέψῃ. Τὸ δ' ἕτερον τῶν ἀδικημάτων, ἡ ψευδορκία, ἐκτὸς τῆς προσβολῆς ἣν περιέχει κατὰ τῆς δημοσίας πίστεως, μαρτυρεῖ συγχρόνως καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεόν, οὗτινος τὴν ἀντίληψιν ὁ ὁρκιζόμενος ἐπικαλεῖται, περιφρόνησιν καὶ ἀσέβειαν, ἣν ὁ ψευδορκῶν διὰ τῆς ἁπλῆς αὐτοῦ μετανοίας, τετελεσμένου ὄντος τοῦ ἐγκλήματος, δὲν δύναται νὰ ἐξαλείψῃ [1]). Ἐὰν ὁ νομοθέτης καὶ ἐπὶ τῆς ψευδορκίας παρεῖχε τῷ κατηγορουμένῳ τὸ δικαίωμα νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ, ἡ ἱερότης τοῦ ὅρκου καὶ αἱ ἐκ ταύτης ὑπὲρ τῆς ἀληθείας πηγάζουσαι ἐγγυήσεις ἤθελον καταστραφῇ καθ' ὁλοκληρίαν, διότι ἕκαστος μὴ ἔχων ζωηρὰν τὴν συνείδησιν τοῦ καθήκοντος, ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου φόβου ἤθελε ψευδορκεῖ, καὶ διὰ τῆς ψευδορκίας αὐτοῦ ἀποπλανᾷ τὴν δικαιοσύνην, ἐπιφυλασσόμενος κατὰ τὸ συμφέρον αὐτῷ νὰ δηλώσῃ τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ, ἵνα ἀπαλλαγῇ τῆς νομίμου ποινῆς [2]).

§ 238. Ὅλως ἀντίθετοι κανόνες διέπουσι τὰ τῆς μετανοίας ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀδικημάτων ἅτινα, κατ' ἀντιδιαστολὴν ἀπὸ τῶν εἰρημένων τυπικῶν, προσονομάζονται πραγματικὰ ἀδικήματα καὶ

---

1) Πότε τὸ ἔγκλημα τῆς ψευδορκίας εἶνε τετελεσμένον ὑπάρχει ἀμφισβήτησις παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν. Ἐκτενέστερον ἐν οἰκείῳ τόπῳ ἐπιφυλασσόμενοι νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τοῦ ζητήματος, παρατηροῦμεν ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ βεβαιωτικοῦ ὅρκου ἡ ψευδορκία εἶναι τετελεσμένη ἅμα τῇ δόσει αὐτοῦ, ἐπὶ δὲ τοῦ ὑποσχετικοῦ ἅμα τῇ ἀποπερατώσει τῆς καταθέσεως τοῦ ἐνόρκως ἐξεταζομένου καὶ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συντακτέας ἐκθέσεως. Ὅρ. Mittermaier Archiv d. Crim. R. II σελ. 110. — Chauveau-Hélie Code pénal IV σελ. 443.

2) Motiv. z. Entwurfe 1831 σελ. 143.

λογίζονται τετελεσμένα ἀφοῦ ἐκ τῆς ἀθεμίτου ἐνεργείας τοῦ πράξαντος ἐπέλθῃ ὡρισμένον τι ἀποτέλεσμα. Ἐν ᾧ ἐπὶ τῶν τυπικῶν ἐγκλημάτων ἡ μετάνοια κατὰ κανόνα νομίζεται ὡς λόγος ἀποκλείων τὸ ἀξιόποινον τοῦ ἐνόχου καὶ εὐάριθμοί τινες περιπτώσεις ἐξαιροῦνται τοῦ γενικοῦ αὐτοῦ κανόνος, τοὐναντίον ἐπὶ τῶν πραγματικῶν ἀδικημάτων ἡ μετάνοια, καὶ ἡ συνεπομένη ἀποζημίωσις τοῦ παθόντος ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ ἐνόχου ἑκουσίως καὶ αὐθορμήτως καὶ πρὶν ἔτι ὑποβληθῇ εἰς ἐξέτασιν δὲν ἰσχύουσιν ὅπως κατὰ κανόνα ἀπαλλάξωσιν αὐτὸν τῆς καταγνωστέας ποινῆς. Ἡ τοιαύτη ἀποζημίωσις ἐπί τινων μὲν ἀδικημάτων εἶναι ἀνεπαρκὴς ὅπως ἐπανορθώσῃ τὴν ἐπελθοῦσαν βλάβην καὶ ἐξαλείψῃ τὰ ἴχνη αὐτῆς, ἐπὶ ἄλλων δὲ ὁ νόμος τιμωρεῖ τὸν ἀδικήσαντα, οὐχὶ ἕνεκα τῆς γενομένης τῷ προσβληθέντι ζημίας, ἀλλὰ κατὰ λόγον τοῦ κινδύνου, ὃν ἡ ἀθέμιτος πρᾶξις ἀπειλεῖ εἰς τὴν ἔννομον ἐν τῇ πολιτείᾳ τάξιν. Κατ' ἐξαίρεσιν ὅμως τῆς γενικῶς ἐκφερομένης ἀρχῆς, καθ' ὅλας τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς ὁ νομοθέτης, συνδυάζων τὸ πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς προξενηθείσης ζημίας συμφέρον μετὰ τοῦ γενικοῦ συμφέροντος τῆς πολιτείας πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ διὰ τοῦ ἐγκλήματος προσβληθέντος δικαίου, ἐπείσθη ὅτι τὸ πρῶτον εἶναι ἐπικρατέστερον τοῦ δευτέρου, ἐπέτρεψε καὶ τῷ ἐνόχῳ ἐγκλήματος πραγματικοῦ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν μεταμέλειαν αὐτοῦ ὡς λόγον ἀποκλείοντα τὴν ποινήν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς εἰδικὰς ταύτας περιπτώσεις ἀπαιτεῖται ὅπως ἡ μετάνοια αὕτη ἐκδηλωθῇ [1]) πρὶν ἔτι ὁ πράξας ὑποβληθῇ εἰς ἐξέτασιν καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἐνώπιόν τινος ἀρχῆς, 2) διὰ τῆς ἑκουσίας καὶ αὐθορμήτου ἀποζημιώσεως τῆς παρεχομένης τῷ παθόντι [1]).

Τὰ ἀδικήματα ἐφ' ὧν εἰδικῶς καὶ διὰ ρητῆς διατάξεως δέχεται ὁ νόμος ἐφαρμοστέαν τὴν προεκτεθεῖσαν ἀρχὴν εἰσίν:

α') Ἡ ἐξ ἀμελείας ἀπόδρασις φυλακισμένων, ἐὰν ἡ σύλληψις αὐτῶν ἐγένετο ἐντὸς ὀκταημέρου προθεσμίας ἀπὸ τῆς ἀποδράσεως· τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν ὑπαιτίων φρουρῶν (ἄρθρ. 183).

---

[1]) Ποιν. νόμου ἄρθρ. 114.—Βαυαρ νομοσχεδίου 1822 ἄρθρ. 99.—1827 ἄρθρ. 93.-1831 ἄρθρ. 118.

β') Ἡ ἐξ ἀμελείας ἐπελθοῦσα φαρμακεία, ἐὰν ὁ ἔνοχος μεριμνήσῃ ἐγκαίρως ν' ἀποτρέψῃ τὰ ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα (ἄρθρ. 291).

γ') Ἡ κλοπὴ καὶ ἡ ὑπεξαίρεσις, ὅταν ὑπὸ τοῦ ἐνόχου γενῇ ἡ προσήκουσα ἀπόδοσις τοῦ κλαπέντος, ἢ ἡ ἀποζημίωσις ἢ ἱκανοποίησις τοῦ παθόντος (ἄρθρ. 370. 393. 693).

δ') Ἡ ἀπάτη, ὅταν ὁ ἔνοχος ἀποκαταστήσῃ τὴν προξενηθεῖσαν ζημίαν (ἄρθρ. 402. 673).

ε') Ὁ ἐξ ἀμελείας ἐμπρησμός, ἐὰν ἀποσβεσθῇ ἐγκαίρως τὸ ἐκραγὲν πῦρ (ἄρθρ. 418).

Καίπερ ἀπαλλασσομένου τοῦ ἐνόχου πάσης ποινῆς ἕνεκεν ἐμπράκτου μετανοίας κατὰ τὰς περιπτώσεις τῶν ἄρθρ. 113 καὶ 114, τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας ἀπαιτεῖ ὅπως μὴ πάντῃ ἐλεύθερος καὶ ἄνευ ἐπιβλέψεως ἀφεθῇ ἐντὸς τῆς κοινωνίας. Ὅταν μάλιστα τὸ ἀδίκημα εἶναι ἐκ τῶν βαρυτέρων, ἀπαραίτητος ἐκδηλοῦται ἡ ἀνάγκη νὰ βεβαιωθῇ μετὰ θετικότητος ὅτι ἡ μετάνοια εἶναι εἰλικρινὴς καὶ σταθερά, ὅπως οὕτω προληφθῇ πᾶς ἐνδεχόμενος κίνδυνος ὑποτροπῆς ἕνεκα τοῦ ἀμφιρρέποντος αὐτοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἐκδηλωθείσης ἅπαξ ροπῆς πρὸς τὸ κακουργεῖν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν διατάσσεται ἐν ἄρθρ. 115 ὅτι ὁ ἔνοχος ἐγκλήματος τιμωρουμένου διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου, τῶν δεσμῶν καὶ τῆς εἱρκτῆς, ὁ ἀπαλλαγεὶς τῆς τιμωρίας ἕνεκεν ἐμπράκτου μετανοίας, τίθεται εἰς ἰδιαιτέραν ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν.

Παραίτησις τοῦ πρὸς ἔγκλησιν δικαιώματος.

Ἄρθρον 116.

Εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς εὑρίσκουσι χώραν ἐξέτασις καὶ ποινὴ μόνον κατ' αἴτησιν καὶ καταμήνυσιν τοῦ βλαφθέντος, ἢ τῶν νομίμως διωρισμένων ἐπιτρόπων του, ἐξαλείφεται τὸ ἀξιόποινον, ὁσάκις οὗτοι δὲν προσάγουσιν ἐντὸς τῆς νομίμου προθεσμίας τοιαύτην αἴτησιν ἢ καταμήνυσιν, ἢ ὁμολογοῦσιν ἑαυτοὺς ἱκανοποιημένους.

Ἀδικήματα κατ' ἔγκλησιν διωκόμενα.

§ 239. Ἡ πολιτεία ὀφείλουσα νὰ μεριμνᾷ περὶ τῆς ἐννόμου τάξεως καὶ πᾶσαν τοῦ δικαίου προσβολὴν νὰ ἐκμηδενίζῃ διὰ τῆς προσηκούσης τῶν ἐνόχων τιμωρίας, δικαιοῦται νὰ ἐπιλαμβάνηται οἴκοθεν πασῶν τῶν χρησίμων ἐνεργειῶν πρὸς ἀνίχνευσιν τῶν ἀποδείξεων περὶ ἐκτελέσεως κολασίμου τινὸς πράξεως καὶ βεβαιώσεως τῆς ἐνοχῆς τῶν ὑπαιτίων. Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἥτις ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις κυρίως ἀνεπτύχθη, καὶ δι' ἧς οἱ ποινικοὶ νόμοι ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς νόμοι ἀφορῶντες εἰς τὴν δημοσίαν ταξιν ἐπήγασε τὸ δόγμα τῆς ἐξ ἐπαγγέλματος διώξεως τῶν ἀθεμίτων πράξεων, ὅπερ ἴσχυεν οὐ μόνον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν χρόνων καθ' οὓς ἐφηρμόζετο ὁ ἀμιγὴς τύπος τῆς ἐξεταστικῆς διαδικασίας ἀλλὰ καὶ νῦν ἔτι κρατεῖ ἐν τῇ νεωτέρᾳ διαδικασίᾳ τῇ παραχθείσῃ ἐκ τῆς συγχωνεύσεως τῶν ἀρχῶν τῆς ἐξεταστικῆς μετὰ τῆς κατηγορητικῆς διαδικασίας. Κατὰ τὸ εἰρημένον δόγμα οἱ ἐπιτετραμμένοι τὴν καταδίωξιν τῶν κολασίμων πράξεων δημόσιοι λειτουργοὶ καθῆκον ἔχουσιν, ἅμα λάβωσιν ὅπως δήποτε γνῶσιν τῆς τελέσεως ἀδικήματος νὰ προβαίνωσιν αὐτεπαγγέλτως εἰς τὴν δίωξιν τῶν ὑπαιτίων. Ἀλλ' ὅμως τοῦ δόγματος τούτου εὑρίσκομεν ἐν ταῖς νεωτέραις νομοθεσίαις ἐξαιρέσεις, καθ' ἃς δι' ὡρισμένας ἀξιοποίνους πραξεις δὲν χωρεῖ ἡ ἐξ ἐπαγγέλματος δίωξις τῶν κατηγορουμένων, ἀλλ' ὅπως ἐπιληφθῶσιν αὐτῆς αἱ ἁρμόδιαι ἀρχαὶ ἀπαιτεῖται ἔγκλησις τοῦ παθόντος ἢ τῶν νομίμων αὐτοῦ ἀντιπροσώπων. Αἱ ἐξαιρετικαὶ αὗται περιπτώσεις ἀπαρτίζουσι τὴν τάξιν τῶν κατ' ἔγκλησιν διωκομένων κολασίμων πράξεων, αἵτινες περιέχουσιν ὡς καὶ ἅπαντα τὰ ἄλλα ἀδικήματα ἀθέτησιν καὶ προσβολὴν τοῦ δικαίου [1]).

Εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν ἀξιοποίνων πράξεων, τῶν ἀπαρτιζουσῶν τὴν κατηγορίαν τῶν δι' ἐγκλήσεως διωκομένων ἀδικημάτων ἐπέδρασαν οἱ ἑπόμενοι λόγοι :

---

[1]) Περὶ τῆς νομίμου ὑποστάσεως τῶν κατ' ἔγκλησιν διωκομένων πράξεων· ὅρ. A v. Kirchenheim Die rechtliche Natur der Antragsdelikte 1877. § 10 σελ. 32.

1) Πράξεις τινὲς εἰσὶ τοιαύτης φύσεως ὥστε τότε μόνον παρίσταται ἀπαραίτητος ἡ δίωξις τῶν κατηγορουμένων καὶ τιμωρία τῶν ἐνόχων, ὅταν τὸ πρόσωπον κκθ' οὗ ἀπευθύνονται αἰσθάνεται πράγματι ἑαυτὸ προσβεβλημένον διὰ τῶν τοιούτων πράξεων, ὡς φερ' εἰπεῖν ἐπὶ τῆς ἐξυβρίσεως, τῆς συκοφαντίας, τῆς παρανόμου κατακρατήσεως, τῆς παρανόμου βίας καὶ ἀπειλῆς κτλ. Ἄνευ ρητῆς δηλώσεως τοῦ παθόντος περὶ διώξεως τοῦ πραχθέντος κατ' αὐτοῦ ἀδικήματος ἡ πολιτεία δὲν ἔχει συμφέρον νὰ προβῇ εἰς τὴν δίωξιν ἀδικήματος, οὗ ὁ χαρακτὴρ καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ ἀξιοποίνου πάνυ δυσχερῶς δύναται νὰ ἐξακριβωθῇ, ὅταν αὐτὸς ὁ πεθὼν δὲν νομίζῃ ἑαυτὸν προσβεβλημένον.

2) Ἐπί τινων ἄλλων πράξεων, ὑπαγομένων ὡσαύτως εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κατ' ἔγκλησιν καταδιωκτέων ἀδικημάτων, ὡς λ.χ. ἐπὶ τῆς ἀπαγωγῆς, τοῦ βιασμοῦ, τῆς μοιχείας κτλ. ὑφίσταται μὲν ἄμεσον τὸ ἐνδιαφέρον τῆς πολιτείας πρὸς δίωξιν τῶν κατηγορουμένων, ἀλλ' ὅμως τὴν ἄσκησιν τοῦ προσήκοντος αὐτῇ δικαιώματος, ὅπως αὐτεπαγγέλτως καὶ ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας προβῇ εἰς τὴν δίωξιν τῶν ὑπαιτίων, περιστέλλει καὶ ὑποβάλλει εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ παθόντος, προβλέπουσα ὅτι ἡ δίωξις καὶ ἡ εἰς δίκην εἰσαγωγὴ τῶν κατηγορουμένων προσκρούει ἀμέσως εἰς ἐπικρατέστερον ἰδιωτικὸν συμφέρον, ὑπαγορεῦον τὴν παράλειψιν τῆς καταδιώξεως, ἥτις μείζονα ἀπειλεῖ βλάβην τῆς ἐκ τοῦ ἀδικήματος ἐπελθούσης [1]).

§ 240. Ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις ποινικοῖς νόμοις, ὡς ἐν τῷ Γαλλικῷ [2])

---

[1]) Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 88 σελ. 780. — Liszt Lehrb. § 44 σελ. 197.—Merkel Lehrb. § 86 σελ. 238.

[2]) Κατὰ τὸν Γαλλικὸν ποιν. νόμον κατ' ἔγκλησιν καταδιώκονται ἡ μοιχεία (ἄρθρ. 356 καὶ 339) καὶ ἡ ἀπαγωγὴ θήλεος ἀνηλίκου, ἐὰν συνήφθη μετ' αὐτοῦ γάμος (ἄρθρ. 357) ὅρ. καὶ ἄρθρ. 433.—Ποιν. δικονομίας ἄρθρ. 7.—Αἱ μεταξὺ συγγενῶν καὶ οἰκείων ὑφαιρέσεις (ἄρθρ. 380) δὲν καταδιώκονται ποινικῶς ἀλλ' ἐπιτρέπεται μόνον πολιτικὴ ἀγωγὴ περὶ ἀποζημιώσεως —Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατ' ἔγκλησιν καταδιωκτέων πράξεων ἐπολλαπλασιάσθη διὰ τοῦ νόμου τῆς 24 Μαΐου 1819 περὶ συκοφαντίας, ἐξυβρίσεως καὶ προσβολῶν τῆς τιμῆς, ὡς καὶ δι' ἄλλων εἰδικῶν νόμων ὅρ. Trébutien

καὶ ἐν τῷ Βαυαρικῷ ποιν. νόμῳ τοῦ 1813 [1]) λίαν εὐάριθμοι εἰσὶν αἱ περιπτώσεις τῆς κατ' ἔγκλησιν καταδιώξεως. Τὰ Βαυαρικὰ νομοσχέδια τοῦ 1822, 1827 καὶ 1831 ὡς καὶ ἅπαντες σχεδὸν οἱ μετ' αὐτὰ συνταχθέντες ποινικοὶ νόμοι ἐπολλαπλασίασαν τὸν ἀριθμὸν τῶν κατ' ἔγκλησιν διωκομένων ἀδικημάτων.

Κατὰ τὸν ἡμέτερον ποινικὸν νόμον κατ' ἔγκλησιν τοῦ παθόντος διώκονται :

1) Ἡ ἐξύβρισις διὰ τοῦ τύπου τοῦ ἀξιώματος συλλόγου τινός, ἐνόρκου δικαστηρίου, ἢ συστήματος. Ποιν. δικονομ. ἄρθρ. 22 § 2.

2) Αἱ ἐξυβρίσεις αἱ προφορικῶς ἢ ἐγγράφως γενόμεναι κατὰ νομαρχιακῶν, ἐπαρχιακῶν ἢ δημοτικῶν συμβουλίων, τῶν μελῶν ἢ ὑπηρετῶν αὐτῶν, ἐν ὅσῳ διαρκοῦσιν αἱ συνελεύσεις αὐτῶν, ὡς καὶ αἱ ἐξυβρίσεις τῶν ἀρχαιρεσιακῶν ἢ ἄλλων συνελεύσεων συγκεκλημένων χάριν δημοσίων ὑποθέσεων παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἢ κυβερνητικῆς τινος ἀρχῆς. Π. Ν. ἄρθρ. 192 § 3.

3) Ἡ ἐξύβρισις ξένων ἡγεμόνων καὶ κυβερνήσεων, τῶν διπλωματικῶν αὐτῶν πρακτόρων καὶ ἄλλων ἀρχῶν, ἄρθρ. 13 τοῦ περὶ ἐξυβρίσεων καὶ περὶ τύπου νόμου τῆς 23 Νοεμβρίου 1837.

4) Ἡ συκοφαντία καὶ ἡ ἐξύβρισις τῆς τιμῆς, ἄρθρ. 36 τοῦ περὶ τύπου νόμου. Π. Ν. ἄρθρ. 692.

5) Ὁ βιασμὸς καὶ ἡ ἀποπλάνησις εἰς ἀσέλγειαν θήλεος ἐν ταῖς περιπτώσεσι τῶν ἄρθρ. 273 § 2 καὶ 3.—274. 278. 279 Ποιν. νόμου, ἐκτὸς ἂν διηγέρθη ἡ κοινὴ περιέργεια ἢ προῆλθε σκάνδαλον, ἢ αἱ πρᾶξεις αὗται ἐξετελέσθησαν ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς ἄρθρ. 275 καὶ 276 μνημονευομένων προσώπων. Π. Ν. ἄρθρ. 280.

6) Ἡ μοιχεία. Π. Ν. ἄρθρ 286.

7) Αἱ ἀπρομελετήτως καὶ ἐξ ἀμελείας γενόμεναι αἰτίαι καὶ σωματικαὶ βλάβαι, περὶ ὧν προνοοῦσι τὰ ἄρθρ. 308 § 2—4. 309 § 2—4 καὶ 310 Π. Ν. ἐὰν δι' αὐτῶν δὲν ἐπῆλθεν ἡ διατάραξις τῆς κοινῆς εὐταξίας καὶ ἡσυχίας, ἢ δὲν ἐξετελέσθησαν ὑπὸ τῶν

Droit criminel II σελ. 19. — Λ. v. Kirchenhein Rechtliche Natur d. Antragsdelikte § 60 σελ. 19.

[1]) Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ. 228. 372. 373 καὶ 401.

νομίμων ἀντιπροσώπων τοῦ βλαφθέντος, ὅστις δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἐνέργειαν τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς (Π.Ν. ἄρθρ. 317). — Ἐπίσης αἱ ἐκ προμελέτης αἰκίαι καὶ σωματικαὶ βλάβαι αἱ χαρακτηριζόμεναι ὡς πταῖσμα Π. Ν. ἄρθρ. 688. — Διάταγμ. 29 Ἰουνίου 1836, ἐὰν δι' αὐτῶν δὲν ἐπῆλθεν ἡ διατάραξις τῆς κοινῆς ἡσυχίας. Π. Ν. ἄρθρ. 689.

8) Ἡ παράνομος κατακράτησις Π. Ν. ἄρθρ. 322.

9) Ἡ παράνομος βία καὶ ἀπειλὴ Π. Ν. ἄρθρ. 330. 333.

18) Ἡ ἀπαγωγή. Ἐὰν ὅμως ὁ ἀπαγαγὼν ἐνυμφεύθη τὴν ἀπαχθεῖσαν, ἀφ' οὗ ὁ γάμος κηρυχθῇ ἄκυρος. Π. Ν. ἄρθρ. 331-333.

11) Αἱ ὑφαιρέσεις αἱ ἐν ἄρθρ. 377 μνημονευόμεναι ἐκτὸς τῶν ἐν ἄρθρ. 374 § 4—6 καὶ 375 προβλεπομένων περιπτώσεων, ὡς καὶ αἱ ὑπεξαιρέσεις ἄρθρ. 393.

12) Ἡ ἀπάτη ἐν ταῖς περιπτώσεσι τοῦ ἄρθρ. 377. Π. Ν. ἄρθρ. 402.

13) Ἡ φθορὰ καὶ βλάβη ξένης ἰδιοκτησίας, ἐκτὸς τῶν ἐν τοῖς ἄρθρ. 422 § 1—4 καὶ 424 ἀναφερομένων. Π. Ν. ἄρθρ. 426.

14) Ἡ τοκογλυφία. Π. Ν. ἄρθρ. 434.

15) Αἱ ὑπὸ προμηθευτῶν τοῦ δημοσίου γενόμεναι ζημίαι. Π. Ν. ἄρθρ 441 καὶ 444.

16) Ἡ διὰ παραβάσεως ξένων ἀπορρήτων προελθοῦσα βλάβη. Π. Ν. ἄρθρ. 445.

17) Ἡ παραβίασις τοῦ δικαιώματος τῆς ἁλιείας. Π. Ν. ἄρθρον 448.

Οἱ πρὸς ἔγκλησιν δικαιούμενοι.

§ 241. Πρὶν ἢ ἐπιληφθῶμεν τῆς ἑρμηνείας τῶν ὁρισμῶν τοῦ ἄρθρ. 116 [1]) ἀπαραίτητον ἐστὶν ὅπως ἐρευνήσωμεν περὶ τῶν προσώπων τῶν πρὸς ἔγκλησιν δικαιουμένων, ὧν ἡ παραίτησις τοῦ δικαιώματος τῆς ἐγκλήσεως συνεπάγεται τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ἀξιοποίνου τοῦ ἀδικήματος.

---

[1]) Βαυαρικοῦ νομοσχεδίου 1822 ἄρθρ. 104—1827 ἄρθρ. 95.—1831 ἄρθρ. 120.

Τὸ ἄρθρ. 116 Π. Ν. μνημονεύει κατὰ πρῶτον λόγον τὸν βλαφθέντα, ὡς τοιοῦτον δὲ ὀφείλομεν νὰ ἐκλαβωμεν οὐ μόνον τὸν καθ' οὗ ἐτελέσθη τὸ ἀδίκημα καὶ ἐκ τοῦ συμβάντος ἀδικήματος παθόντα βλάβην ἢ ζημίαν ἀλλὰ πάντα ἐν γένει καθ' οὗ ἀπηυθύνετο ἡ ἀξιόποινος πρᾶξις, ἔστω καὶ ἂν ἀπόπειρα μόνον ἐκτελέσεως αὐτῆς ἐγένετο [1]). Τὴν τοιάνδε διασταλτικὴν ἑρμηνείαν ὑποστηρίζουσι καὶ τὰ ἄρθρ. 22. 23. καὶ 278 Ποιν. Δικονομίας, ἅτινα ὡς ἀπολαύοντα τοῦ δικαιώματος τῆς ἐγκλήσεως μνημονεύουσι τὸν ἀδικηθέντα ἐν γένει. Ἐπομένως ὅταν ὁ νόμος δὲν ὑποδεικνύῃ ρητῶς τὸ πρόσωπον τοῦ πρὸς ἔγκλησιν δικαιουμένου [2]), ἵνα ὁρίσωμεν τίς ὁ βλαφθεὶς ἢ ἀδικηθείς, ὀφείλομεν ἀποβλέποντες πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ καταδιωκτέου ἀδικήματος νὰ ἐξεύρωμεν τὸ πρόσωπον, οὗτινος τὰ δικαιώματα ἀμέσως δι' αὐτοῦ προσβάλλονται [3]).

Τὸ τῆς ἐγκλήσεως δικαίωμα τὸ προσῆκον τῷ βλαφθέντι ἢ ἀδι-

---

[1]) Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 88 σελ. 786.

[2]) Νόμου περὶ ἐξυβρίσεων ἄρθρ. 13. Π. Ν. ἄρθρ. 280.—322.—444.

[3]) Hälschner Strafrecht I § 282 σελ. 715. — Fuchs Antragsdelikte σελ. 48.—Οὕτω λ. χ. ἐπὶ τῆς παρανόμου ἁλιείας (ἄρθρ. 448) ἐν ἐκμεμισθωμένῳ ἰχθυοτροφείῳ δικαίωμα πρὸς ἔγκλησιν ἔχει ὁ μισθωτής. Ἐπὶ τῆς παραβιάσεως τῶν ἀπορρήτων τῶν ἐπιστολῶν (ἄρθρ. 445) ὁ ἐπιστέλλων καὶ ὁ πρὸς ὃν ἐπιστέλλεται ἡ ἐπιστολή A. v. Kirchenheim Antragsdelikte σελ. 72. Ἐπὶ τῆς ἐκουσίας ἀπαγωγῆς (ἄρθρ. 332) οἱ γονεῖς ἢ οἱ ἐπιμεληταὶ τῆς ἀπαχθείσης.—Ἐπὶ τῆς κλοπῆς ἐὰν τὸ κλαπὲν ἀντικείμενον εὑρίσκετο ἐν τῇ κατοχῇ τρίτου προσώπου καὶ οὐχὶ τοῦ ἰδιοκτήτου ὑπάρχει διαφωνία ἂν πρὸς ἔγκλησιν δικαιοῦται μόνος ὁ κύριος, ἢ καὶ ὁ κάτοχος τοῦ ἀντικειμένου, ἢ καὶ ἀμφότεροι. Κατὰ τὴν ἐπικρατεστέραν γνώμην ἐπειδὴ ὁ κλέπτης προσβάλλει τὸ τῆς κυριότητος δικαίωμα, ἀντιποιούμενος αὐτό, πρὸς ἔγκλησιν δικαιοῦται μόνος ὁ κύριος τοῦ πράγματος. Merkel Holtzendorff's Handb. III σελ. 712.—Dochow αὐτόθ. IV σελ. 265.—Schwarze Commentar ἄρθρ. 61 nº 5. Μᾶλλον εὐπρόσδεκτος καὶ πρὸς τὸν ὁρισμὸν τῆς κλοπῆς συνάδουσα εἶναι ἡ γνώμη ὅτι καὶ ὁ κύριος τοῦ κλαπέντος ἀντικειμένου, καὶ ὁ κάτοχος ἐὰν μάλιστα φέρῃ εὐθύνην ἀπέναντι τοῦ κυρίου, δικαιοῦνται πρὸς ἔγκλησιν. Ὅρ. Oppenhoff Strafgstzb. ἄρθρον 65 nº 3. ἄρθρ. 247 nº 10.—Meyer Lehrb. § 43 σελ. 358.

κηθέντι, ὡς ὅλως προσωπικὸν δὲν μεταβιβάζεται εἰς τοὺς κληρονόμους [1]).

Ἀλλ' ὅμως, γενομένης ἤδη ἐγκλήσεως ὑπ' αὐτοῦ, δὲν ἀναστέλλεται ἡ δίωξις ἐὰν ἀποβιώσῃ ἢ ἐὰν ἐπακολουθήσῃ οἱαδήποτε ἀλλοίωσις τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ καταστάσεως, οἷον δικαστικὴ ἢ νόμιμος ἀπαγόρευσις, ἢ ἐὰν ἐπέλθῃ μεταβολή τις τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ πρὸς τὸ ἀντικείμενον καθ' οὗ ἐτελέσθη ἀμέσως τὸ ἀδίκημα, ὡς λ. χ. ἐάν, ὁ ἐπὶ φθορᾷ ἢ βλάβῃ οἱουδήποτε ἀντικειμένου τῆς ἰδιοκτησίας αὐτοῦ ἐγκαλέσας, μεταβιβάσῃ αὐτὸ μετέπειτα εἰς ἕτερον [2]).

Ἐκτὸς τοῦ βλαφθέντος ἢ ἀδικηθέντος ὁ νόμος χορηγεῖ τὸ τῆς ἐγκλήσεως δικαίωμα καὶ εἰς τοὺς νομίμους ἐπιτρόπους ἢ κυριολεκτικῶς εἰπεῖν ἀντιπροσώπους αὐτοῦ [3]).

Εἰσὶ δὲ οὗτοι οὐ μόνον οἱ δι' εἰδικῆς πληρεξουσιότητος, ὑπὸ τοῦ ἀδικηθέντος δοθείσης, ἐκπροσωποῦντες αὐτόν, ἢ οἱ διὰ ρητῆς τοῦ νόμου διατάξεως [4]) ταχθέντες πρὸς τοῦτο, ἀλλ' ἐν γένει ἅπαντες οἷς ἀνατίθεται ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ φροντὶς τῆς ὑπερασπίσεως τῶν συμφερόντων προσώπων ἀνικάνων ὅπως περὶ ἑαυτῶν προνοήσωσιν. Ὅθεν ὁ ἐνασκῶν τὰ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας δικαιώματα δύναται νὰ ὑποβάλῃ ἔγκλησιν ἐν ὀνόματι τῶν ὑπ'

---

[1]) Fuchs Antragsdelikte σελ. 55. — Dochow Holtzendorff's Handb. IV. σελ. 271. — Binding Handb. I § 132 σελ. 646. — Ὁ Ὁλλανδικὸς ποιν. νόμος ἄρθρ. 65 χορηγεῖ τὸ τῆς ἐγκλήσεως δικαίωμα καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους, ἐκτὸς ἐὰν ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ ἀποβιώσας δὲν ἦν διατεθειμένος νὰ ἐπιδώσῃ ἔγκλησιν.

[2]) Meyer Lehrb. § 43. σελ. 361. — Binding Handb. I σελ. 659. σημ. 25.

[3]) Τὸ γερμανικὸν κείμενον ποιεῖται χρῆσιν τῆς λέξεως «Vertreter» ἥτις γενικώτερον δηλοῖ τοὺς ἀντιπροσωπεύοντας τὸν ἀδικηθέντα.

[4]) Νόμου περὶ ἐξυβρίσεων ἄρθρ. 13, ὅπερ χορηγεῖ τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκλήσεως κατὰ τὰς περιπτώσεις τῶν ἄρθρ. 10 καὶ 12 αὐτοῦ εἰς τοὺς παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει διπλωματικοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ προσβληθέντος ἡγεμόνος ἢ τῆς προσβληθείσης κυβερνήσεως. Π. Ν. ἄρθρ. 444 καθ' ὃ ἐν περιπτώσει ζημίας ὑπὸ προμηθευτῶν γενομένης (ἄρθρ. 431—443) δικαίωμα ἐγκλήσεως ἔχει μόνη ἡ Κυβέρνησις.

αὐτὴν διατελούντων, εἰ ἐπίτροποι καὶ κηδεμόνες ὑπὲρ τῶν ἐπιτροπευομένων, ὁ σύζυγος ὑπὲρ τῆς ἀνηλίκου ὀρφανῆς πατρὸς συζύγου, τῆς ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν αὐτοῦ διατελούσης [1]).

Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 116 ἐξ ὑπαμοιβῆς δίδοται τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκλήσεως εἰς τὸν ἀδικηθέντα ἢ τοὺς νομίμους αὐτοῦ ἀντιπροσώπους, ἀλλ' ἐντεῦθεν δὲν ἕπεται ὅτι ἀμφότεροι συγχρόνως ἐπιτρέπεται νὰ ποιήσωσι χρῆσιν αὐτοῦ, ἤτοι ἡ παραίτησις τοῦ ἑνὸς δύναται νὰ στερήσῃ τὸν ἕτερον τῆς ἐνασκήσεως αὐτοῦ. Πρὸς ἀποφυγὴν πάσης συγχύσεως ὀφείλομεν νὰ διακρίνωμεν τὰς ἑξῆς περιπτώσεις.

α') Ἐὰν ὁ ὑπὸ ἐπιτροπείαν διατελῶν δὲν ἔχῃ πλήρη τὴν συνείδησιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ πράξεων καὶ εἶναι ἀνίκανος νὰ ἐνεργῇ μετὰ διακρίσεως, εἴτε ἕνεκα νεαρᾶς ἡλικίας, εἴτε ἕνεκα διανοητικῆς παθήσεως, τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκλήσεως ἀνήκει ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἐπίτροπον αὐτοῦ ὡς νόμιμον ἀντιπρόσωπον.

β') Ἐὰν τοὐναντίον ὁ ὑπὸ ἐπιτροπείαν διατελῶν ἔχῃ πλήρη τὴν συνείδησιν τῶν ἑαυτοῦ πρξεων, δύναται καὶ αὐτὸς καὶ ὁ ἐπίτροπος αὐτοῦ νὰ ὑποβάλωσιν ἔγκλησιν ἑκάτερος αὐτοτελῶς, ἑπομένως ἡ παραίτησις τοῦ ἑτέρου δὲν καθιστᾷ ἀποκρουστέαν τὴν ὑπὸ τοῦ ἄλλου ὑποβληθεῖσαν ἔγκλησιν. Ἤθελεν εἶσθαι οὐ μόνον ἄδικον ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τῶν θεμελιωδῶν τῆς νομοθεσίας διατάξεων ν' ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ τοῦ τοιούτου ἀνηλίκου τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκλήσεως, χορηγοῦντες ἀποκλειστικῶς τοῦτο εἰς τὸν νόμιμον αὐτοῦ

---

[1]) Ὅταν ἡ κατὰ τῆς συζύγου προσβολὴ περιέχῃ καὶ ὕβριν κατὰ τοῦ συζύγου δύναται οὗτος ἐν ἰδίῳ ὀνόματι νὰ ὑποβάλῃ ἔγκλησιν· ὅρ. Καλλιγᾶ Σύστημα Ῥωμ. Δικαίου τόμ. Δ'. σελ. 82.—Τὸ τῆς ἐγκλήσεως δικαίωμα δὲν προσήκει εἰς τὸν δικαστικὸν ἀντιλήπτορα τοῦ ἀσώτου (Ἀστικ. νόμου περὶ ἀνηλίκων ἐπιτροπείας κτλ ἄρθρ. 135) διότι ἐκπροσωπεῖ αὐτὸν μόνον δι' ὡρισμένας πράξεις ἀναγομένας εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ Fuchs Antragsdelikte σελ. 51.—A. v. Kirchênheim Antragsdelikte σελ. 70.—Hälschner Strafrecht I § 282 σελ. 715.—Τὸ αὐτὸ ρητέον καὶ περὶ τοῦ κηδεμόνος τοῦ ὑπὸ νόμιμον ἀπαγόρευσιν τυγχάνοντος Π. Ν. ἄρθρ. 25.

ἀντιπρόσωπον. Ἡ ἐξ ἀναλογίας ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης κατὰ τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν πάντῃ ἀδικαιολόγητος ἐλέγχεται. Ὁ συμπληρώσας τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἅτε ἔχων πλήρη τὴν συνείδησιν τῶν ἰδίων πράξεων, λογίζεται ἐπιδεκτικὸς καταλογισμοῦ αὐτῶν, ὀφείλων ἑπομένως νὰ δίδῃ ἑκάστοτε εὐθύνας περὶ αὐτῶν δύναται καὶ νὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν ἄλλων λόγον τῶν κατ' αὐτοῦ πεπραγμένων. Διὸ τὸ δικαίωμα τῶν ὑπὸ ἐπιμέλειαν διατελούντων ἀνηλίκων ἀναγνωριζει καὶ ὁ νόμος αὐτὸς ἐν ἄρθρ. 280 χορηγῶν ἐξ ἴσου τὸ δικαίωμα τῆς καταμηνύσεως εἰς τὴν βιασθεῖσα, ἢ ἀποπλανηθεῖσαν αὐτήν, καὶ εἰς τοὺς γονεῖς ἢ ἐπιμελητὰς αὐτῆς [1]).

γ') Ἐὰν τὸ ἀδίκημα τὸ κατ' ἔγκλησιν καταδιωκτέον, ἐτελέσθη παρ' αὐτῶν ἐκείνων, οἷς χορηγεῖ ὁ νόμος τὸ δικαίωμα ἐγκλήσεως ὑπὲρ τῶν ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν ἢ τὴν προστασίαν αὐτῶν διατελούντων προσώπων, τότε ἐπί τινων περιπτώσεων καὶ δὴ τῶν σπουδαιοτέρων καὶ μᾶλλον ἐνδεχομένων, εἰδικῶς προνοήσας ὁ νόμος διακελεύει ὅτι χωρεῖ ἡ ἐξ ἐπαγγέλματος καταδίωξις [2]). Καθ' ὅλας τὰς λοιπὰς περιπτώσεις καθ' ἃς δὲν ὑπάρχει εἰδικὴ διάταξις, ἐὰν οἱ ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ἀδικήσαντος τυγχάνοντες ἀδυνατῶσι νὰ ὑποβάλωσιν ἔγκλησιν, διορίζει ὁ εἰσαγγελεὺς εἰδικὸν προσωρινὸν κηδεμόνα ἢ ἐπίτροπον ὅστις ἐγκαλεῖ ἐὰν ἐγκρίνῃ τὸν ἀδικήσαντα [3]).

Προθεσμία ἐγκλήσεως καὶ δήλωσις παραιτήσεως.

§ 242. Χορηγήσας ὁ νόμος τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκλήσεως εἰς τὸν

---

[1]) Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 88 σελ. 787. — Geib Lehrb. § 83, σελ. 169.—Ὁ Σαξωνικὸς ποιν. νόμος ἄρθρ. 98-108 περιεῖχε λεπτομερεστάτας περὶ τῶν διαφόρων αὐτῶν περιπτώσεων διατάξεις.

[2]) Π. Ν. ἄρθρ. 280. 317. 326. 336.

[3]) Ἀστικοῦ νόμου περὶ ἀνηλίκων ἐπιτροπείας κτλ. ἄρθρ. 22. Πολ. δικονομίας ἄρθρ. 649.—Oppenhoff. Strafgsetzb. ἄρθρ. 65 nº 14.—Dochow ἐν Holtzendorff's Handb. IV. σελ. 270.—Meyer Lehrd. § 43 σελ. 360. —Ἐναντιοφρονῶν ὁ Fuchs Antragsdelikte σελ. 63 δέχεται ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει χωρεῖ ἡ ἐξ ἐπαγγέλματος καταδίωξις.

παθόντα ἢ τοὺς νομίμους αὐτοῦ ἀντιπροσώπους δὲν ἀφῆκε τὴν χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τούτου ἀπεριόριστον εἰς τὰ εἰρημένα πρόσωπα κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς καὶ ἑκάστοτε συμφέρον, ἀλλὰ δέον νὰ γίνηται ἡ προσήκουσα ἐνάσκησις αὐτοῦ, ἐντὸς τῆς ταχθείσης προθεσμίας, ἧς ληξάσης ἐδέξατο τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ἀξιοποίνου τῆς δι' ἐγκλήσεως διωκτέας πράξεως.

Τίς εἶναι ἡ νόμιμος αὕτη προθεσμία δὲν ὁρίζεται ἐν ἄρθρῳ 116, ἀλλὰ τὸ κενὸν αὐτοῦ συμπληροῦται διὰ τῆς ἐν ἄρθρῳ 120 γενικῆς διατάξεως περὶ τῆς παραγραφῆς τῶν ἀδικημάτων τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος καὶ τῶν κατ' ἔγκλησιν διωκτέων. Αἱ δι' ἐγκλήσεως διωκόμεναι πράξεις ὅσαι μὲν φέρουσι χαρακτῆρα κακουργήματος παραγράφονται ἐντὸς διετίας, ὅσαι δὲ χαρακτῆρα πλημμελήματος ἢ πταίσματος ἐντὸς ἔτους. Ὅθεν, ἐὰν κατὰ τὰς προθεσμίας ταύτας δὲν ἐπιδοθῇ ἡ ἔγκλησις παρὰ τῶν δικαιουμένων νὰ ὑποβάλωσιν αὐτὴν προσώπων, ἐπέρχεται ἡ παραγραφὴ τοῦ ἀξιοποίνου τῶν καταδιωκτέων πράξεων, καί, ἐξαλειφομένου τοῦ ἀξιοποίνου αὐτῶν, στεροῦνται οἱ παθόντες τοῦ πρὸς ἔγκλησιν δικαιώματος [1]).

§ 243. Ἐκτὸς τῆς σιωπηρᾶς παραιτήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ἐγκλήσεως διὰ τῆς παρελεύσεως τῆς νομίμου προθεσμίας, δέχεται ὁ ἡμέτερος νόμος καὶ τὴν ρητὴν παραίτησιν δι' ὁμολογίας τοῦ παθόντος ὅτι θεωρεῖ ἑαυτὸν ἱκανοποιηθέντα ὑπὸ τοῦ ἀδικήσαντος. Περὶ τῶν τηρητέων διατυπώσεων ὅπως ἡ τοιαύτη ὁμολογία ᾖ ἔγκυρος δὲν περιέχει εἰδικήν τινα διάταξιν, ὅθεν καθ' οἱονδήποτε τρόπον καὶ ἂν γίνῃ, εἴτε προφορικῶς ἐνώπιον τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, εἴτε ἐξωδίκως, ἀλλ' εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς νὰ ᾖ ἀναμφισβήτητος ἡ περὶ ἱκανοποιήσεως, ὁμολογία, προσῃ-

---

1) Ἀπὸ τίνος χρονικοῦ σημείου λογίζεται ἀρξομένη ἡ τῆς παραγραφῆς προθεσμία θέλουσιν ἐξετάσει κατωτέρω ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ οἰκείου ἄρθρου. Οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν μεταγενεστέρων τοῦ ἡμετέρου ποιν. νόμου, ὡς ὁ τῆς Πρωσσίας ἄρθρ. 50-54, καὶ ὁ βαυαρικὸς τοῦ 1861 ὁρίζουσι πολὺ τοῦ ἡμετέρου βραχυτέραν προθεσμίαν, ἤτοι τριῶν μόνον μηνῶν πρὸς ἐπίδοσιν τῆς ἐγκλήσεως. Ὅρ. καὶ Γερμανικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 63.

κόντως βεβαιουμένη, ἐξαλείφει κατ' ἀκολουθίαν τὸ ἀξιόποινον τῆς κατ' ἔγκλησιν καταδιωκτέας πράξεως. Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ἄρθρου 116 μετὰ τοῦ ἄρθρου 23 Ποιν. δικονομίας ἕπεται ὅτι ἡ περὶ ἱκανοποιήσεως ὁμολογία ἡ ἀποτελοῦσα παραίτησιν ἀπὸ τοῦ δικαιώματος τῆς ἐγκλήσεως δέον νὰ γίνῃ πρὸ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἐγκλήσεως, διότι κατὰ τὸ ἄρθρ 23 ποιν. δικονομίας ἡ μετὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς ἐγκλήσεως δήλωσις περὶ ἀνακλήσεως αὐτῆς, εἴτε ἕνεκεν ἱκανοποιήσεως, εἴτε δι' οἱονδήποτε ἄλλον λόγον, οὐδαμῶς ἰσχύει ὅπως ἀνακόψῃ τὴν ἀρξαμένην ἐνέργειαν τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς πρὸς καταδίωξιν καὶ τιμωρίαν τοῦ ἀδικήσαντος [1]).

Τοὐναντίον ἡ πρὸ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἐγκλήσεως γενομένη, ἐξαλείφουσα τὸ ἀξιόποινον τοῦ ἀδικήματος κατὰ τὸ ἄρθρ. 116, συνεπάγεται τὸ ἀπαράδεκτον τῆς ἐγκλήσεως καὶ δὲν δύναται ὁ παθών, ἀνακαλῶν τὴν ἑαυτοῦ ὁμολογίαν. νὰ ἐπιδώσῃ ἔγκλησιν πρὸς καταδίωξιν τοῦ σπεύσαντος νὰ ἱκανοποιήσῃ αὐτόν.

Λύσις ἀναφυομένων ζητημάτων.

§ 244. Ἡ ἐκτέλεσις ἀδικήματος ἐκ τῶν κατ' ἔγκλησιν διωκομένων ἐνδεχόμενον ἢ νὰ προσβάλῃ πλείονα συγχρόνως πρόσωπα,

---

[1]) Πολλοὶ ἐκ τῶν ποιν. νόμων δέχονται τὴν διὰ τῆς ἀνακλήσεως τῆς γενομένης ἐγκλήσεως ἀναστολὴν τῆς περαιτέρω καταδιώξεως ἐφ' ὡρισμένων τοὐλάχιστον ἀδικημάτων. Ὅρ. Γαλλικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 337 ὅστις δέχεται τοιαύτην ἀνάκλησιν ἐπὶ τῆς μοιχείας. Faustin—Hélie Instr. crim. II σελ 264.—Γερμανικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 64, ὅστις καὶ ἐπὶ ἄλλων ἀδικημάτων, οἷον ἐπὶ προσβολῶν τῆς τιμῆς, ἐπὶ αἰκιῶν, ἐπὶ κλοπῶν, ὑπεξαιρέσεων κτλ. ἐπιτρέπει ἀνάκλησιν τῆς ἐγκλήσεως. Ὅρ. Do chow Holtzendorff's Handb. IV σελ. 277. 280.—Οὐγγρικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 116 Ὁ Ἰταλικὸς ποιν. νόμος (ἄρθρ. 88) ἐφ' ὅλων τῶν ἀδικημάτων δέχεται τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ἀξιοποίνου διὰ τῆς παραιτήσεως τοῦ ἀδικηθέντος ἀπὸ τῆς ἐγκλήσεως.—Ἡ ἐξενεχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ι. Τυπάλδου γνώμη (ὅρ. Περιοδικοῦ δικηγορικοῦ Συλλόγου τόμ. Α'. φυλλάδ. 1. 1884), ὅτι καὶ τὸ ἄρθρ. 116 τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου καθιεροῖ τὸ δικαίωμα τῆς ἀνακλήσεως τῆς ἐγκλήσεως ἕνεκα συγγνώμης δοθείσης τῷ ἀδικήσαντι ὑπὸ τοῦ παθόντος μετὰ τὴν ἱκανοποίησιν αὐτοῦ ἀποκρούεται ἐκ τῆς σαφοῦς καὶ ρητῆς δια-

δικαιούμενα τούτου ἕνεκα νὰ αἰτήσωσι τὴν δίωξιν τοῦ ἀδικήσαντος, ἢ νὰ ἐγένετο τῇ συμπράξει πλειόνων προσώπων ἐξ ἴσου ἢ διαφοροτρόπως συμμετασχόντων. Κατὰ τὰς περιπτώσεις ταύτας γεννῶνται τὰ ἑξῆς ζητήματα·

α΄) Ἡ παρά τινος τῶν ἀδικηθέντων γενομένη ἔγκλησις, ἢ παραίτησις ἀπὸ τῆς ἐγκλήσεως ἰσχύει καὶ διὰ τοὺς ἄλλους καθ' ὧν ἐπίσης ἀπηυθύνετο τὸ τελεσθὲν ἀδίκημα;

β΄) Ἡ κατά τινος τῶν ἀδικησάντων ἔγκλησις ἢ παραίτησις ταύτης ἰσχύει καὶ διὰ τοὺς συναιτίους ἢ συμμετόχους τοῦ αὐτοῦ ἀδικήματος;

Περὶ τῶν εἰρημένων περιπτώσεων δὲν εὑρίσκομεν ρητὰς διατάξεις ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ποινικῇ νομοθεσίᾳ, ὅθεν εἰς τὴν λύσιν τῶν ἀναφυομένων ζητημάτων ὀφείλομεν νὰ ὁδηγηθῶμεν ἐκ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς ἐπιστήμης.

α΄) Ὅταν ἡ κατ' ἔγκλησιν διωκομένη κολάσιμος πρᾶξις ἀπευθύνεται κατὰ πλειόνων συγχρόνως, ἕκαστος τῶν ἀδικηθέντων ἔχει αὐτοτελὲς δικαίωμα ὅπως ἐγκαλέσῃ τὸν ἀδικήσαντα, καὶ ἡ παραίτησις ἑνὸς ἢ τινῶν ἐξ αὐτῶν δὲν ἰσχύει ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τῆς καταδιώξεως [1]). Μόνον ἐπὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς καταδιωκτέας πράξεως, ὅταν οὗτος ἤρτηται εἴτε ἐκ τοῦ ποσοῦ τῆς προξενηθείσης βλάβης, εἴτε ἐκ τῆς προσωπικῆς σχέσεως τοῦ ἀδικήσαντος πρὸς τὸν παθόντα δύναται νὰ ἔχῃ ροπήν τινα τοιαύτη παραίτησις [2]).

τάξεως τοῦ ἄρθρου 23 τῆς Ποιν. δικονομίας· ὅρ. Ἑλληνικῆς καὶ Γαλλικῆς νομολογίας τόμ. Γ' (1883 1884) σελ. 383.—καὶ ἀπάντησιν Ι. Τυπάλδου ἐν τῷ μνησθέντι περιοδικῷ τοῦ δικηγορικοῦ συλλόγου, φυλλάδ. 4 σελ. 164.

[1]) Binding Handb. I § 132 σελ. 632.

[2]) Ὑποτεθείσθω λ. χ. ὅτι πέντε ἀδελφοὶ συνοικοῦντες ἀγοράζουσι σκεῦός τι πρὸς κοινὴν χρῆσιν ἀξίας 45 δραχμῶν, εἷς δ' ἐξ αὐτῶν ὑφαιρεῖ τοῦτο ἐπὶ σκοπῷ κλοπῆς, ἐὰν ἅπαντες οἱ ἄλλοι συγκύριοι ἐγκαλέσωσι τὸν ὑφαιρέσαντα ἡ ὑφαίρεσις ἐστὶ χαρακτηριστέα ὡς πλημμέλημα, ὑπερβαινούσης τῆς ἀξίας τοῦ ὑφαιρεθέντος τὸ ποσὸν τῶν 20 δραχμῶν. Ἐὰν ὅμως οἱ δύο μόνον ἐγκαλέσωσι τὸν ἀδικήσαντα, οἱ δ' ἕτεροι δύο παραιτηθῶσι τῆς ἐγκλήσεως ἡ ὑφαίρεσις δέον νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς πταῖσμα, διότι τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς ἔχει ἀξίαν κατωτέραν τῶν 20 δραχμῶν. Ὡσαύτως

Ἐκ τῆς ἐν τῷ κειμένῳ τεθείσης ἀρχῆς δυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς τὴν λύσιν καὶ τοῦ ζητήματος περὶ τῆς ἰσχύος τῆς ἐγκλήσεως ἐπὶ μοιχείας γενομένης μεταξὺ ἐγγάμων προσώπων. Ἡ παραίτησις τῆς ἐγκλήσεως ὑπὸ τοῦ ἑτέρου τῶν συζύγων δὲν δύναται νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν διαπραξαντα τὴν μοιχείαν σύζυγον τῆς καταδιώξεως κατ' ἔγκλησιν τοῦ ἄλλου ἐκ τῶν συζύγων· λ. χ. ὁ Α σύζυγος τῆς Β πράττει μοιχείαν μετὰ τῆς Γ συζύγου τοῦ Δ, ἡ ἀπὸ τῆς ἐγκλήσεως παραίτησις τῆς Β δὲν ἀπαλλάττει τὸν Α τῆς καταδιώξεως ἕνεκεν ἐγκλήσεως τοῦ Δ. Ἀλλ' ἡ παραίτησις τῆς ἐγκλήσεως τῆς Β θέλει ἐπιφέρει τὴν τιμωρίαν τοῦ Α ὡς συνεργοῦ μοιχείας μετὰ τῆς Γ, ἐν ᾧ ἂν γείνῃ ἔγκλησις καὶ ὑπὸ τῆς Β, ὁ Α εἶναι τιμωρητέος ὅπως καὶ ἡ Γ ὡς ἄμεσος αὐτουργος [1])

β') Ἐὰν τῆς ἐκτελέσεως ἀδικήματος συμμετέσχον πλείονα συγχρόνως ποόσωπα ὑπάρχει διαφωνία παρά τε τοῖς συγγραφεῦσι καὶ ἐν τοῖς ποινικοῖς νόμοις τοῖς πραγματευομένοις εἰδικῶς περὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης, περὶ τοῦ ἀδιαιρέτου ἢ διαιρετοῦ τῆς ἐγκλήσεως ἢ τῆς παραιτήσεως ταύτης, ἂν δηλονότι ἡ ἔγκλησις ἢ ἡ ἀπὸ ταύτης παραίτησις δέον νὰ ἰσχύῃ ὑπὲρ ὅλων ἢ καθ' ὅλων ἀδιαιρέτως, ἢ δύναται νὰ περιορισθῇ εἴς τινα μόνον πρόσωπα κατὰ βούλησιν τοῦ ἀδικηθέντος.

Ὁ Köstlin ὡς καὶ ὁ Zachariae [2]) ὑποστηρίζοντες τὸ διαιρετὸν

ἐάν τις ἐγένετο ἔνοχος σωματικῆς βλάβης πλειόνων συγχρόνως προσώπων ἐν οἷς τινὰ εἰσὶ συγγενῆ πρὸς αὐτὸν κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 313 ποιν νόμου, τὰ πρόσωπα δὲ ταῦτα παραιτοῦνται τῆς κατ' αὐτοῦ ἐγκλήσεως, ἀφαιρεῖται ἀπὸ τῆς καταδιωκτέας πράξεως ἐπὶ τῇ ἐγκλήσει τῶν λοιπῶν ἡ ἐπιβαρυντικὴ αἰτία τῆς κατὰ συγγενῶν ἀπευθυνθείσης αἰκίας. Τέλος ἐπὶ τῆς φθορᾶς ξένης ἰδιοκτησίας ἐὰν αὕτη ἐγένετο εἰς ἀντικείμενα ἀνήκοντα εἰς δύο πρόσωπα κατ' ἀνίσους μερίδας, ὥστε εἰς τὸν ἕτερον μὲν τῶν συγκυρίων ἡ προσγενομένη βλάβη κατ' ἀναλογίαν τῆς μερίδος αὐτοῦ ἰσοδυναμεῖ πρὸς δραχμὰς 450, εἰς τὸν ἄλλον δὲ πρὸς 1500, ἀλλ' ὁ τελευταῖος παραιτεῖται τῆς ἐγκλήσεως, ὁ ἔνοχος εἶναι τιμωρητέος μονον κατὰ τὸ ἄρθρ. 422 τοῦ ποιν. νόμου ἕνεκα πλημμελήματος διὰ φυλακίσεως.

[1]) Ὅρ. Ἑρμηνείαν ἄρθρ. 286.—Hufnagel Commentar I σελ. 628.

[2]) Köstlin System I σελ. 525.—Zachariae Archiv d. Crim. R. 1847 σελ. 405.

τῆς ἐγκλήσεως, δέχονται, ὅτι καίπερ ὑπαρχόντων πλειόνων συνενόχων τῆς αὐτῆς πράξεως, δύναται αὕτη ν' ἀπευθύνηται κατά τινων μόνων ἐξ αὐτῶν. Τοιουτοτρόπως ἐκ τῶν συμμετασχόντων τῆς ἐκτελέσεως τῆς αὐτῆς ἀξιοποίνου πράξεως, τινὲς μὲν θέλουσι καταδιωχθῇ, τινὲς δὲ θέλουσιν ἀπαλλαγῇ τῆς καταδιώξεως. Ἡ γνώμη αὕτη εἰς τοιοῦτο φέρουσα ἀποτέλεσμα οὐ μόνον πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς δικαιοσύνης προσκρούει, ἀλλὰ καὶ τὴν προσήκουσαν ἐνέργειαν αὐτῆς ἀτονεῖ, ἀποχωρίζουσα ἐκ τῆς ποινικῆς δίκης συνένοχα πρόσωπα καὶ καθιστῶσα, εἰ μὴ ἀδύνατον, τοὐλάχιστον λίαν ἐπισφαλῆ τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἐνοχῆς τῶν καταδιωκομένων, ἥτις μόνον διὰ τῆς συγχρόνου ἐκδικάσεως ἁπάντων τῶν συνενόχων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πράξεως δυνατὸν νὰ βεβαιωθῇ [1]).

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὀρθότερον ἀναμφισβητήτως εἶναι τὸ δόγμα τοῦ ἀδιαιρέτου τῆς ἐγκλήσεως, ἐξ οὗ ἕπεται ὅτι ἡ κατά τινος τῶν συνενόχων ἔγκλησις ἐπὶ ἐκτελέσει ἀξιοποίνου πραξεως ἀρκεῖ πρὸς καταδίωξιν καὶ τῶν λοιπῶν μὴ δικαιουμένων νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν ἔλλειψιν ἐγκλήσεως κατ' αὐτῶν [2])

γ') Ἐὰν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἀξιοποίνου πράξεως καθ' ἣν συμμετέσχον πλείονα πρόσωπα, οὐχὶ ἡ πρᾶξις καθ' ἑαυτὴν ἀλλ' ἕνεκα ἰδιαζούσης σχέσεως ἑνὸς μόνου ἤ τινων ἐξ αὐτῶν πρὸς τὸν ἀδικηθέντα χαρακτηρίζεται ὡς ἀδίκημα κατ' ἔγκλησιν καταδιωκόμενον (λ χ. ὡς ὑφαίρεσις), γεννᾶται τὸ ζήτημα : ποίαν ἰσχὺν δύναται νὰ ἔχῃ ἡ κατὰ τῶν εἰρημένων προσώπων ἔγκλησις καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων καὶ ὁποῖόν τι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς παραιτήσεως τῆς ἐγκλήσεως.

---

[1]) Τὴν ἀρχὴν τοῦ διαιρετοῦ τῆς ἐγκλήσεως εἶχε καθιερώσει ὁ Σαξωνικὸς ποιν νόμος ἄρθρ. 103.

[2]) Hufnagel Commentar I σελ. 333.—Fuchs Antragsdelikte σελ. 173. —Hälschner Strafrecht § 283 σελ. 717.—Meyer Lehrb. § 43 σελ· 367. —Binding Handb. I § 133 σελ. 636.—Τὸ ἀδιαίρετον τῆς ἐγκλήσεως δέχονται οἱ ποιν. νόμοι τῆς Βυρτεμβέργης ἄρθρ. 136.—Τῆς Πρωσσίας ἄρθρ. 52 —Τῆς Βαυαρίας τοῦ 1861 ἄρθρ. 38. Ἐκ τῶν νῦν ἐν ἰσχύϊ περιέχουσιν εἰδικὴν περὶ τούτου διάταξιν ὁ Γερμανικὸς ποιν νόμος ἄρθρ. 63. — Ὁ Οὐγγρικὸς ἄρθρ. 115.

Πρὸς λύσιν τοῦ ζητήματος ἀνάγκη νὰ διακρίνωμεν τὴν ἐνέργειαν τὴν χαρακτηρίζουσαν τὰ διάφορα ταῦτα πρόσωπα κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ τιμωρητέου ἀδικήματος, καὶ εἰ μὲν ἐκ τῶν προσώπων αὐτῶν τὰ μὲν ὡς ἄμεσοι, τὰ δὲ ὡς ἠθικοὶ αὐτουργοὶ ἢ ὡς συναυτουργοὶ συνέπραξαν, ὑπάρχουσι δύο διακεκριμένα ἀδικήματα, τὸ δι' ἐγκλήσεως καταδιωκτέον δι' ὅσους ὑφίσταται ἡ πρὸς τὸν παθόντα σχέσις, καὶ τὸ ἐξ ἐπαγγέλματος διὰ τοὺς ἄλλους. Ἐκ τῆς διακρίσεως ταύτης ἕπεται ὅτι ἐπιτρέπεται ἡ δίωξις τῶν ὑπαιτίων τοῦ ἐξ ἐπαγγέλματος διωκομένου ἀδικήματος εἴτε ἐγένετο ἔγκλησις εἴτε παρητήθη ὁ παθὼν τῆς ἐγκλήσεως κατὰ τῶν ὑπαιτίων τοῦ κατ' ἔγκλησιν καταδιωκομένου. Εἰ δὲ τὰ συνένοχα πρόσωπα ὡς αὐτουργοὶ καὶ ὡς συνεργοὶ τῆς πράξεως παρίστανται, ὑπάρχει ἓν καὶ μόνον ἀδίκημα, ὅπερ ἐξ ἐπαγγέλματος καταδιώκεται, ἐὰν ἡ ἰδιάζουσα σχέσις μεταξὺ τοῦ παθόντος καὶ τῶν ἀδικησάντων περιορίζεται εἰς τὸ πρόσωπον τῶν συνεργῶν, κατ' ἔγκλησιν δὲ ἐὰν ὑφίσταται ἐν τῷ προσώπῳ τῶν αὐτουργῶν. Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἡ ἐξ ἐπαγγέλματος καταδίωξις τῶν αὐτουργῶν συνεπάγεται καὶ τὴν τῶν συνεργῶν· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει τότε μόνον γίνεται καταδίωξις τῶν συνεργῶν ὅταν ἐγένετο ἔγκλησις κατὰ τῶν αὐτουργῶν, ἡ δὲ παραίτησις ταύτης ἀπαλλάττει καὶ τοὺς συνεργούς [1]).

Ἐπὶ τῆς κατ' ἰδέαν συρροῆς ἀδικημάτων ἐνδέχεται τὸ μέν, νὰ ᾖ ἐκ τῶν αὐτεπαγγέλτως καταδιωκομένων τὸ δέ, ἐκ τῶν κατ' ἔγκλησιν [2]). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν εἶναι εὔλογον νὰ δεχθῶμεν εἴτε ὅτι ἀμφότερα καταδιώκονται ἐξ ἐπαγγέλματος [3]) εἴτε

---

[1]) Geib Lehrb. II § 83 σελ. 171.—Fuchs Antragsdelikte σελ. 177. — Chauveau-Hélie Code pénal II n° 3194. Βελγ. ἐκδ.

[2]) Ἐὰν λ. χ. ἡ Α ἔγγαμος συνάψῃ γάμον μετὰ τοῦ Β ὅτε συντρέχει τὸ ἀδίκημα τῆς διγαμίας (ἄρθρ. 283) καὶ τῆς μοιχείας (ἄρθρ. 286), ἢ ὁ Α. ἀποπλανήσας τὴν Β εἰς ἀσέλγειαν (ἄρθρ. 274) μεταδιδῇ αὐτῇ συγχρόνως ἐξ ὀλιγωρίας μολυντικήν τινα νόσον (ἄρθρ. 320), ἢ ἐὰν συντρέχῃ τὸ ἀδίκημα τοῦ βιασμοῦ (ἄρθρ. 273) μετὰ τοῦ ἀδικήματος τῆς αἰμομιξίας (ἄρθρ. 281).

[3]) Meves ἐν Strafrechtszeitung II σελ. 115.

ὅτι δέον νὰ ἐξετάσωμεν πότερον τὸ διὰ βαρυτέρας τιμωρούμενον ποινῆς καὶ, εἰ μὲν τὸ ἐξ ἐπαγγέλματος καταδιωκτέον, τότε ἀμφότερα ἐξ ἐπαγγέλματος καταδιώκονται, εἰ δὲ τὸ κατ' ἔγκλησιν τότε, μὴ γενομένης ἐγκλήσεως, καὶ τὸ ἐξ ἐπαγγέλματος μένει ἀκαταδίωκτον [1]).

Ὅπως, ὅταν κολάσιμός τις πρᾶξις κατ' ἔγκλησιν διωκομένη προσβάλλῃ πλείονα συγχρόνως πρόσωπα, ἕκαστον δύναται αὐτοβούλως νὰ ποιήσηται χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τῆς ἐγκλήσεως, οὕτω καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει ὁ παθὼν ἰδιώτης καὶ ἡ πολιτεία δύνανται αὐτοτελῶς νὰ ἐνεργήσωσιν, ὅθεν ἡ μὴ ἐπίδοσις ἐγκλήσεως ὑπὸ τοῦ παθόντος δὲν κωλύει τὴν δίωξιν τοῦ ἐξ ἐπαγγέλματος καταδιωκομένου ἀδικήματος, ἀλλ' ἡ δίωξις αὐτοῦ δὲν συνεπάγεται ἀναγκαίως καὶ τὴν καταδίωξιν τοῦ κατ' ἔγκλησιν, ὅπερ, μὴ γενομένης ἐγκλήσεως, ἀποκλείεται τῆς κατηγορίας [2]).

§ 245. Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος εἰρημένων ἐξεταστέον καὶ τὸ ἐνδεχόμενον ν' ἀναφυῇ ζήτημα ὅταν δι' ἀλληλοδιαδόχων νόμων ἀδίκημα ὅπερ διὰ προγενεστέρου νόμου ἰσχύοντος κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ, ἐξ ἐπαγγέλματος κατεδιώκετο, μετατίθεται διὰ μεταγενεστέρου νόμου εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κατ' ἔγκλησιν διωκομένων, ἢ τὸ ἀντίστροφον συμβαίνῃ. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει, καὶ ἐὰν ἡ δικαστικὴ ἀρχὴ ἐπελήφθη ἤδη ἀνακρίσεων ὀφείλει μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ νεωτέρου νόμου ν' ἀπόσχῃ πάσης περαιτέρω ἐνεργείας μέχρι τῆς ἐπιδόσεως ἐγκλήσεως ὑπὸ τοῦ παθόντος, ἀφοῦ ἐκ τῆς βουλήσεως αὐτοῦ ἤρτηται ἡ δίωξις καὶ τιμωρία τοῦ ἀδικήσαντος. Ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει καθ' ἣν πρᾶξις τέως δι' ἐγκλήσεως διωκομένη χαρακτηρίζεται διὰ νεωτέρου νόμου ὡς ἐξ ἐπαγγέλματος καταδιωκτέα δὲν δύναται ἡ δικαστικὴ ἀρχὴ

---

[1]) Hälschner Strafrecht. I § 272 σελ. 686.

[2]) Fuchs Antragsdelikte σελ. 76-85.—A. v. Kirchenhein Antragsdelikte σελ 87 -Schwarze Commentar ἄρθρ. 61 nº 9.—Oppenhoff Strafgstzb. ἄρθρ. 61 nº. 8.—Binding Handb. I § 132 σελ. 633.

νὰ προβῇ αὐτεπαγγέλτως εἰς ἐνέργειαν ἀνακρίσεων ἄνευ ἐγκλήσεως τοῦ παθόντος, διότι οὗτος μὲν δὲν δύναται νὰ στερηθῇ τοῦ κεκτημένου δικαιώματος ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ προγενεστέρου νόμου πρὸς καταδίωξιν τῆς πράξεως κατ' ἔγκλησιν, ὁ δὲ κατηγορούμενος δικαιοῦται νὰ προτείνῃ τὸ ἀπαράδεκτον τῆς κατηγορίας δι' ἔλλειψιν ἐγκλήσεως, στηριζόμενος εἰς τὸν λόγον ὅτι ἐφαρμοστέος ἐστὶν ὁ προγενέστερος νόμος ὡς ἠπιώτερος καὶ ὡς τοιοῦτος ἀναντιρρήτως δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ἀφοῦ παρεῖχεν αὐτῷ τὴν ἐλπίδα τοῦ ἀκαταδιώκτου τοῦ ἀδικήματος, ἐξαρτῶν τὴν εἰς δίκην εἰσαγωγὴν καὶ τιμωρίαν αὐτοῦ ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ παθόντος [1]).

Δεδικασμένον.

Ἄρθρον 117.

Ἡ κατὰ τοῦ πράξαντος ἐκτέλεσις τῆς τελεσιδίκου ἀποφάσεως ἐξαλείφει τὸ ἀξιόποινον αὐτοῦ· πότε δὲ ἠμπορεῖ καὶ μετέπειτα νὰ γενῇ ἀνάκρισις διὰ τὴν αὐτὴν πρᾶξιν προσδιορίζεται εἰς τὴν ποινικὴν δικονομίαν.

§ 246. Ὑπὲρ τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἀμετακλήτου τῶν ὁριστικῶν καὶ τελεσιδίκων ἀποφάσεων τῶν δικαστηρίων συνηγορεῖ οὐ μόνον τὸ συμφέρον τοῦ ἰδιώτου, ἀλλὰ καὶ τῆς πολιτείας αὐτῆς. Διὰ τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ ἐμπεδοῦται μὲν τὸ κῦρος καὶ ἡ αὐθεντία τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων (auctoritas rei judicatae), ἐρειδομένων ἐπὶ τοῦ τεκμηρίου τῆς ἀληθείας τῶν κριθέντων (res judicata pro veritate habetur), ἀσφαλίζεται δὲ ὁ ἰδιώτης ἀπὸ τῶν ἀλλεπαλλήλων δικαστικῶν ἀγωγῶν περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ οὐδαμῶς προσκρούει εἰς τὸν σκοπὸν αὐτῆς, ὅστις ἐστὶν ἡ βεβαίωσις τῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων κατ' οὐσίαν οὐχὶ δὲ μόνον τυ-

---

1) Geib Lehrb. II § 69 σελ. 48.—Schwarze Holtzendorff's Handb. II σελ. 29.—Fuchs Antragsdelikte σελ. 15 ἑπομ.

πικῶς. Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ εἰρημένου σκοποῦ ἀφίεται μὲν τῇ δικαστικῇ ἀρχῇ πλήρης ἐλευθερία ἐνεργείας, ἀλλ' ἀφοῦ τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς συμπληρώσῃ καὶ προβῇ εἰς τὴν ἀπαγγελίαν ὁριστικῆς ἀποφάσεως, ἵνα αὕτη τὸ προσῆκον κέκτηται κῦρος δέον νὰ ᾖ ἀμετάκλητος, ἀποκρουομένης τῆς παλινδικίας (non bis in idem), διὰ τῆς ἐνστάσεως τοῦ δεδικασμένου. Εἴτε καταδικαστικαὶ εἴτε ἀθωωτικαὶ ὦσιν αἱ ἀποφάσεις ἐξαντλεῖται διὰ τοῦ δεδικασμένου τὸ πρὸς δίωξιν τοῦ ἐνόχου δικαίωμα τῆς πολιτείας, ἀποσβεννυμένης τῆς ποινικῆς ἀγωγῆς. Ὁ δὲ ἰδιώτης καλούμενος νὰ δώσῃ εὐθύνας ἐπὶ τῇ δικασθείσῃ ἤδη τελεσιδίκως πράξει δύναται νὰ ματαιώσῃ πᾶσαν μεθεπομένην κατηγορίαν, προτείνων τὸ δεδικασμένον. Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀνακηρύττει ρητῶς τὸ ἄρθρ. 117 τοῦ ποινικοῦ νόμου ὅπερ παρέλαβεν ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἐκ τῶν βαυαρικῶν νομοσχεδίων τοῦ 1827 (ἄρθρ 69) καὶ 1831 (ἄρθρ. 121).

Ὁ βαυαρικὸς νόμος τοῦ 1813 περιέχει μὲν παραπλησίαν διάταξιν, ἀλλὰ διαφοροτρόπως διατετυπωμένην, ὁρίζων ἐν ἄρθρῳ 137 ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἐκ νέου τιμωρία τινὸς ἕνεκα τῆς αὐτῆς πράξεως ἐκτὸς τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ 399 τῆς ποιν. δικονομίας προβλεπομένων περιπτώσεων. Ἐπὶ δὲ τῶν τελεσιδίκων ἀθωωτικῶν ἀποφάσεων ἐπιτρέπει τὴν ἐπανάληψιν τῆς ἀνακρίσεως κατὰ τὰς ἐν τοῖς ἄρθροις 387 – 389 τῆς ποιν. δικονομίας ὁριζομένας περιπτώσεις. Ἡ τῶν μεταγενεστέρων νομοσχεδίων διάταξις ὡς καὶ ἡ τοῦ ἡμετέρου νόμου εἰσὶ πολὺ ταύτης ἀτελέστεραι καὶ ἀσαφεῖς, οὐδόλως ἑρμηνεύουσαι τὸν σκοπὸν ὅστις ἠδύνατο νὰ ὑπαγορεύσῃ εἰς τὸν νομοθέτην τὴν καθιέρωσιν εἰδικῆς διατάξεως.

Ἐὰν ἐσκόπει ν' ἀναγράψῃ γενικὸν κανόνα περὶ τῆς ἰσχύος καὶ τῶν παρεπομένων ἀποτελεσμάτων τῆς τελεσιδικίας τῶν ποινικῶν ἀποφάσεων, ἐξ ἧς προκύπτει ἡ ἔνστασις τοῦ δεδικασμένου (non bis in idem)[1]), τότε ὤφειλε νὰ ὑποτυπώσῃ λεπτομερῶς τοὺς ὅρους

---

[1]) Περὶ τελεσιδικίας ἐν γένει ὅρ. τοῦ ἐμοῦ ἐγχειριδίου περὶ ποιν. δικονομίας § 99 σελ. 377 — Περὶ τοῦ κανόνος non bis in idem ὅρ. Mittermaier ἐν Archiv d. Crim. R. 1850 σελ. 497. — Schwarze αὐτόθ. 1851 σελ. 544. – Plank Strafverfahren § 55 σελ. 131.

ἐφ' ὧν ὁ κανὼν οὗτος στηρίζεται. Ὀρθότερον δὲ ἤθελε πράξει ἐὰν παρέλιπε καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἐν τῷ ποινικῷ νόμῳ ἀναγραφὴν διατάξεως, ἥτις ὁμολογουμένως προσήκει εἰς τὴν διαδικασίαν καὶ περὶ ἧς πραγματεύεται τὸ ἄρθρ 82 τῆς ποιν. δικονομίας διακελεῦον ὅτι :

«Ὅταν ἡ ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ ἀπαγγελθεῖσα καταδικαστικὴ ἢ ἀθωωτικὴ ἀπόφασις κατασταθῇ ἀμετάκλητος (γρ. τελεσίδικος) δὲν συγχωρεῖται ἡ εἰς τὴν δεδικασμένην πρᾶξιν ἐπάνοδος, ἐξαιρουμένων τῶν εἰς τὸ ἄρθρον 502 περὶ ἐπαναλήψεως τῆς ἀνακρίσεως ὁρισθέντων».

Τὸ ἄρθρ. 117. Π. Ν. ὁρίζον ὅτι ἡ κατὰ τοῦ πράξαντος ἐκτέλεσις τῆς τελεσιδίκου ἀποφάσεως ἐξαλείφει τὸ ἀξιόποινον αὐτοῦ προνοεῖ περὶ μιᾶς καὶ μόνης περιπτώσεως συνεπαγομένης τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ἀξιοποίνου, περὶ τῆς περιπτώσεως δηλονότι τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ποινῆς. Ἀλλ' ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν συνετάχθη τὸ ἄρθρον αὐτὸ δύναται νὰ δοθῇ ἀφορμὴ εἰς ἐσφαλμένα συμπεράσματα, διότι ἐνδεχόμενον νὰ ἐκλάβῃ τις κατ' ἀντιδιαστολὴν σκεπτόμενος ὅτι ἡ μὴ ἐκτέλεσις τῆς ποινῆς, ἢ ἡ διακοπὴ τῆς ἀρξαμένης ἐκτελέσεως, δὲν ἰσχύει πρὸς ἐξάλειψιν τοῦ ἀξιοποίνου. Ἐν ᾧ ἀναμφισβήτητον ὑπάρχει ὅτι τὸ ἀξιόποινον ἐξαλείφεται καὶ ὅταν δὲν ἐπέλθῃ ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀποφάσεως, ὅπερ δυνατὸν νὰ συμβῇ ἐὰν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἀπονεμηθῇ χάρις τῷ ἀδικηθέντι, καθ' οὗ ἑπομένως δὲν ἐκτελεῖται ἡ ποινή, ἢ διὰ τῆς παραγραφῆς τῆς ποινικῆς ἀποφάσεως (Ποιν. δικονομ. ἄρθρ. 548). — Ἕνεκα τῶν εἰρημένων λόγων οἱ πλείονες ἐκ τῶν νεωτέρων ποιν. νόμων ἐπέφυγον νὰ ἀναγράψωσι παραπλησίαν διάταξιν [1]).

Θάνατος.

Ἄρθρον 118.

Ὁ θάνατος τοῦ ἐνόχου ἐξαλείφει τὴν ποινὴν αὐτοῦ ἐκτὸς

---

[1]) Ἐκ τῶν τέως ἐν Γερμανίᾳ ἰσχυόντων ποιν. νόμων ἀντίστοιχον διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 117, ἀλλ' ἀκριβέστερον διατετυπωμένην περιέχουσιν οἱ ποιν. νόμοι τοῦ Ἀννοβέρου ἄρθρ. 86 καὶ τῆς Βαυαρίας τοῦ 1861 ἄρθρ. 90.

τῶν τελεσιδίκως κατεγνωσμένων χρηματικῶν ποινῶν ἢ προστίμων.

§ 247. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων ἤδη χρόνων ἐκράτει ἡ ἀρχὴ ὅτι ὁ θάνατος τοῦ ἐνόχου ἀποκλείει τὴν ἐφαρμογὴν τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς, ἐξαλείφων τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως. Ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ποινικῇ νομοθεσίᾳ ἁπαντᾷ ἀναγεγραμμένη ἡ ἀρχὴ αὕτη ὡς γενικὸς κανών [1]), οὗ ἐξαίρεσιν εὑρίσκομεν ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων τῶν ἀπαγγελλουσῶν δήμευσιν τῆς περιουσίας, αἵτινες, πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ καταδικασθέντος δημοσιευθεῖσαι, ἐξετελοῦντο καὶ μετὰ θάνατον αὐτοῦ. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, κατὰ τὸ ἀρχαιότερον ρωμαϊκὸν δίκαιον, ἐὰν ὁ κατηγορούμενος πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀποφασεως ηὐτοκτόνει, ἐματαίου τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς, καὶ ἡ περιουσία τοῦ τεθνεῶτος μετεβιβάζετο ἀκεραία εἰς τοὺς κληρονόμους [2]).

Ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων, πιθανῶς ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀδριανοῦ, ἀπηγορεύθη ἡ δι' αὐτοκτονίας ὑπεκφυγὴ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀπαγγελλουσῶν δήμευσιν περιουσίας ἀποφάσεων, βαθμηδὸν δὲ καὶ κατ' ὀλίγον καθιερώθη ἐπὶ πλείστων ὅσων ἐγκλημάτων, οἷον ἐπὶ τοῦ crimen repetundarum, peculatus, de residuis, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν βαρυτέρων περιπτώσεων τοῦ crim. majestatis, ἡ ἀρχὴ ὅτι ὁ φυσικὸς ἢ ἑκούσιος θάνατος τοῦ κατηγορουμένου πρὸ τῆς ἀπαγγελίας τῆς ἀποφάσεως δὲν ἀπέκλειε τὴν δήμευσιν τῆς περιουσίας τοῦ κηρυχθέντος ἐνόχου καὶ τὴν κατ' ἀκολουθίαν τῆς καταδίκης ἐπερχομένην damnatio memoriae [3]).

---

[1]) Lex 11 ad leg. Iul. majest. (48. 4). «Is, qui in reatu decedit, integri status decedit: extinguitur enim crimen mortalitate. Lex 6. de publ. judic. (48. 1). Lex 20. de pœnis (48. 19). Lex 1-4 Cod. si reus vel acc. (9. 6).

[2]) Val. Maximus IX 12. 7.—Tacit. Ann. VI 29. XVI 17. — Δίων. Κασσίου LVIII 15 «Οἱ δὲ δὴ πλείους αὐτοὶ ἑαυτοὺς πρὶν ἁλῶναι διέφθειραν. Ἐποίουν δέ τοῦτο μάλιστα μέν, τῷ μήτε τὴν ὕβριν, μήτε τὴν αἰκίαν φέρειν . . . . ἤδη δὲ καὶ ὅπως οἱ παῖδες τῶν οὐσιῶν αὐτοὺς κληρονομῶσιν».

[3]) Lex 3. de bon. eor. qui ante sent. (48. 21).—Paul. Rec. Sent. V.

Τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἦν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐβάδισεν ἡ ρωμαϊκὴ ποινικὴ νομοθεσία ἠκολούθησαν καὶ αἱ μεταγενέστεραι νομοθεσίαι τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων. Τὸ πρῶτον ἁπαντᾶ ἐν αὐταῖς ἰσχύον τὸ ἀξίωμα ὅτι ὁ θάνατος ἐξαλείφει τὸ ἀξιόποινον, μόνην δὲ ἐξαίρεσιν ἀπετέλει καὶ ἡ ἐν τῷ ρωμαϊκῷ δικαίῳ μνημονευομένη διαταξις περὶ ἐκτελέσεως καὶ μετὰ θάνατον τοῦ καταδικασθέντος τῶν πρὸ τοῦ θανάτου δημοσιευθεισῶν ἀποφάσεων τῶν ἀπαγγελλουσῶν δήμευσιν περιουσίας. Ἀλλ' ὅμως προϊόντος τοῦ χρόνου ἐπεκράτησεν ἐν τῇ πράξει ἡ ὅλως ἀντίθετος ἀρχή, καθ' ἣν ὁ θάνατος δὲν ἐνομίζετο ὡς λόγος ἀποκλείων τὴν καταγνωστέαν ποινήν. Οὕτω δὲ εἰσήχθη τὸ ἀποτρόπαιον σύστημα τῆς ἐκτελέσεως τῶν καταγνωσθεισῶν ποινῶν, οἷον τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ, τῆς ἀπαγχονίσεως, τοῦ τροχισμοῦ, τῆς ἀποκοπῆς τῆς χειρὸς κτλ. καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ καταδικασθέντος. Τὸ σύστημα δὲ τοῦτο ὑπῆρχεν ἐν χρήσει μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ἡ ἀρξαμένη ἀναμόρφωσις τῶν θεμελιωδῶν βάσεων τῆς ποινικῆς νομοθεσίας ἐπήνεγκε τὴν κατάργησιν ἁπάντων τῶν ἀπανθρώπων θεσμῶν, οὓς εἰς αὐτὴν ἐκληροδότησεν ὁ ἡμιβάρβαρος πολιτισμὸς τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων.

Ἅπασαι αἱ νεώτεραι νομοθεσίαι ὁμοφώνως ἀνέγραψαν τὴν ἀρχήν, ὅτι ὁ θάνατος τοῦ ἐνόχου ἐξαλείφει τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως, ἀρχὴν ἀπορρέουσαν ἀμέσως ἐκ τῆς θεμελιώδους ἐννοίας τῆς ποινῆς, ἥτις ὡς ἀντίδρασις κατὰ τῆς κακούργου βουλήσεως τοῦ ἀδικήσαν-

---

12 1.—Lex 43 § 2. de jur. fisci (49. 14).—Lex 86 § 1. de acqu. her (29. 2).—Lex 31 § 4 de don. (39. 5).—Lex 20 de accus. (48. 2).—Lex 14. ad leg. Iul. pec. 48. 13).—«Publica judicia peculatus, et de residuis, et repentundarum, similiter adversus heredes exercentur ; nec immerito, quum in his quaestio principalis ablatae pecuniae moveatur». —Ἐπὶ τῶν delicta privata τότε μόνον ἡ ἐγερθεῖσα κατὰ τοῦ ἐνόχου ἀγωγὴ ἠδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ καὶ κατὰ τῶν κληρονόμων, ὅταν ζῶντος αὐτοῦ εἶχε προβῆ μέχρι τῆς litis contestatio.—Lex 20 de accus. (48. 2).—Lex 26. 33. de oblig. et act. (44. 7). — Rein Crim. R. d. Römer. σελ. 280. ἑπόμ. —Heffter Lehrb. § 192.—Wächter N. Archiv d. Crim. R. X σελ. 79 ἑπόμ.—Geib Lehrb. II § 79. σελ. 130.

τος πάντη ἀλυσιτελὴς καὶ ἄσκοπος ἀποβαίνει, ὅταν τὸ πρόσωπον εἰς ὃ ἡ βούλησις αὕτη ἀναφέρεται ἐξέλιπε διὰ τοῦ θανάτου [1]).

Τὴν ἀρχὴν ταύτην καθιεροῖ ὁ ποιν. νόμος ἐν ἄρθρῳ 118 ὅπερ ἠρανίσθη ἐκ τῶν βαυαρικῶν νομοσχεδίων τοῦ 1827 (ἄρθρ. 97) καὶ 1831 (ἄρθρ. 122), ἅτινα ἐδέχθησαν τὴν ἀντίστοιχον διάταξιν τοῦ ἄρθρ 138 τοῦ βαυαρικοῦ ποιν. νόμου, ἀφοῦ οὐσιωδῶς ἐτροποποίησαν ταύτην καθόσον ἐπεξετείνετο καὶ ἐπὶ τῶν μὴ τελεσιδίκως κατεγνωσμένων χρηματικῶν ποινῶν, περὶ ὧν ἐλέγετο ὅτι μεταβαίνουσιν εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ ἀποβιώσαντος [2]).

Ἵνα ἐπακριβῶς ἐννοήσωμεν τὴν ἔκτασιν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 118 δέον νὰ ἀναλύσωμεν τὰς διαφόρους περιπτώσεις τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς καὶ ἰδίως νὰ διακρίνωμεν τὴν περίπτωσιν τῆς ἀποβιώσεως τοῦ καταδικασθέντος πρὸ τῆς τελεσιδικίας τῆς ἀποφάσεως, ἀπὸ τῆς περιπτώσεως τοῦ μετὰ τὴν τελεσιδικίαν ἐπελθόντος θανάτου.

Α') Ἐὰν ὁ καταδικασθεὶς ἀπεβίωσε πρὸ τῆς τελεσιδικίας τῆς

---

1) Binding Handb. I § 157. σελ. 811.- Liszt Lehrb. § 79.

2) Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ 138. «Ὁ θάνατος τοῦ ἐνόχου ἐξαλείφει τὴν ποινὴν αὐτοῦ. Ἀλλὰ διὰ τὰς ζώντος αὐτοῦ καταγνωσθείσας χρηματικὰς ποινὰς ἐνέχονται οἱ κληρονόμοι. Ἐὰν οὗτος προσέφυγεν εἰς τὴν χρῆσιν ἐνδίκου τινὸς μέσου κατὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ εἰς πρῶτον βαθμὸν δικάσαντος δικαστηρίου καὶ πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως ἀποβιώσῃ, ἡ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τοῦ ἀνωτέρου βαθμοῦ ἐκδοθεῖσα ἀπόφασις ἐκτελεῖται κατὰ τῶν κληρονόμων ἐφ' ὅσον περιέχει διατάξεις ἀφορώσας εἰς τὴν περιουσίαν αὐτοῦ. Ἕνεκεν ἀποδόσεων, ἀποζημιώσεων καὶ διὰ τὰς δικαστικὰς δαπάνας ἐνέχονται οἱ κληρονόμοι ἄνευ ὅρου τινὸς ἢ περιορισμοῦ». — Ὁμοία διάταξις τῆς τοῦ ἡμετέρου ποιν. νόμου ἁπαντᾷ ἐν τοῖς ποινικοῖς νόμοις τοῦ Ἀννοβέρου ἄρθρ. 87, τῆς Πρωσσίας ἄρθρ. 20, τῆς Βαυαρίας τοῦ 1861 ἄρθρ. 91, τοῦ Ὀλδεμβούργου ἄρθρ. 15 — Ἐκ τῶν νῦν ἐν ἰσχύϊ ποιν. νόμων ὁ Γερμανικὸς ποινικὸς νόμος ἐν ταῖς περὶ χρηματικῶν ποινῶν διατάξεσι ποιεῖται μνείαν καὶ περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἀποφάσεως ἀποβιώσαντος τοῦ εἰς χρηματικὴν ποινὴν καταδικοσθέντος ἄρθρ. 30. — Ὁ Ἰταλικὸς ποιν. νόμος δέχεται τὸν θάνατον ὡς λόγον ἐξαλείφοντα τὴν ποινὴν ἐν γένει, μὴ ἀποκλείων οὐδὲ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν διὰ τελεσιδίκου ἀποφάσεως κατεγνώσθησαν χρηματικαὶ ποιναί.

ἀποφάσεως, ἐκμηδενίζεται αὕτη καθ' ὁλοκληρίαν καὶ αὐτοδικαίως οὐδ' εἶναι ἀνάγκη νὰ γείνῃ περὶ τούτου ἰδιαιτέρα τις δικαστικὴ πρᾶξις [1]). Ἐντεῦθεν ἕπεται ὅτι οὐδὲ τὰ δι' αὐτῆς καταψηφισθέντα δικαστικὰ ἔξοδα ἐπιτρέπεται νὰ εἰσπραχθῶσιν ἐκ τῆς περιουσίας αὐτοῦ.

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἀναφύεται τὸ ζήτημα περὶ τῆς τύχης τῶν κατασχεθέντων πραγμάτων πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζομένης δημεύσεως αὐτῶν. Περὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ δὲν ἁπαντᾷ εἰδική τις διάταξις ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ποινικῇ νομοθεσίᾳ [2]), ὅθεν ἐν ἐλλείψει τοιαύτης δέον νὰ ὁδηγηθῶμεν εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος ἐκ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας.

Ἐρευνῶντες τὰς διαφόρους περιπτώσεις καθ' ἃς ἐπιβάλλεται ἡ δήμευσις, παρατηροῦμεν ὅτι ὁ νόμος διατάσσει αὐτήν, ὁτὲ μὲν ἕνεκα τοῦ ὑπόπτου χαρακτῆρος καὶ τῶν ἐπιβλαβῶν ἢ ἐπικινδύνων ἰδιοτήτων τῶν ἀντικειμένων, ἅτινα ὡς ὄργανα τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἀδικήματος ἐχρησίμευσαν, ἢ ἄμεσα τούτου προϊόντα ὑπῆρξαν, ὁτὲ δὲ μόνον πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς τιμωρίας τοῦ ἐνόχου καὶ ἐπιβάρυνσιν τῆς καταγνωστέας αὐτῷ ποινῆς. Ἑπομένως ἐὰν ὁ θάνατος τοῦ καταδικασθέντος συμβῇ πρὸ τῆς τελεσιδικίας τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως δι' ἧς διετάχθη καὶ ἡ δήμευσις ὡρισμένων ἀντικειμένων, δὲν ἐκλαμβάνεται ὡς λόγος παρακωλύων τὴν ἐκτέλεσιν τῆς δημεύσεως τῶν εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ἀνηκόντων πραγμάτων, οἷον τῶν νενοθευμένων μέτρων καὶ σταθμῶν, τῶν

---

[1]) Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ ὅταν ὁ θάνατος τοῦ κατηγορουμένου ἐπέλθῃ πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς ὁριστικῆς ἀποφάσεως κατὰ τὴν προδικασίαν ἢ μετὰ τὴν παραπομπὴν αὐτοῦ εἰς δίκην. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιστάσεις ἡ βεβαίωσις ἁπλῶς τοῦ ἐπισυμβάντος θανάτου ἀρκεῖ ὅπως καταπαύσῃ πᾶσα ἐνέργεια τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς.

[2]) Τὴν περίστασιν αὐτὴν προβλέπει τὸ ἄρθρ. 20 § 2 τοῦ Πρωσσικοῦ ποιν. νόμου, ὁρίζον ὅτι ἡ δήμευσις ὡρισμένων πραγμάτων ἐπιτρέπεται νὰ γίνῃ καὶ μετὰ θάνατον τοῦ κατηγορουμένου, καὶ ὅταν δὲν ἐξεδόθη ζῶντος αὐτοῦ ἀπόφασις διατάσσουσα αὐτήν.

ἐργαλείων τῆς παραχαράξεως καὶ κιβδηλείας, τῶν δηλητηρίων. μεμολυσμένων ἱματίων κτλ. [1]).

Τοὐναντίον ὅμως, ἐὰν σκοπὸς τῆς δημεύσεως εἶναι ἡ τοῦ καταδικασθέντος τιμωρία διὰ τῆς στερήσεως καὶ ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως ὡρισμένων ἀντικειμένων τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἡ ἕνεκα τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐπερχομένη ἀνατροπὴ τῆς ἐκτελέσεως τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως συνεπάγεται καὶ τὴν ἀναστολὴν τῆς δημεύσεως, τὰ δ' ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ κατασχεθέντα ἀντικείμενα, οἷον τὰ σκεύη ἁλιείας παρανόμως γενομένης, τὸ ὑποσχεθὲν δῶρον πρὸς δημόσιον ὑπάλληλον, τὰ σκεύη τυχηρῶν παιγνιδίων κτλ. δέον νὰ ἀποδίδωνται εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ [2]).

Β') Ἐὰν ὁ καταδικασθεὶς ἀποβιώσῃ μετὰ τὴν τελεσιδικίαν τῆς ἀποφάσεως ἡ καταδίκη αὐτοῦ ὑφίσταται, ἡ δ' ἐφαρμογὴ τῆς καταγνωσθείσης ποινῆς ἀποκλείεται μόνον ἐφ' ὅσον εἶναι ἀδύνατον νὰ γένῃ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀποβιώσαντος. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐὰν διὰ τῆς ἀποφάσεως ἐπιβάλληται χρηματικὴ ποινὴ ἢ πρόστιμον ἐκτελεῖται αὕτη κατὰ τῶν κληρονόμων τοῦ καταδικασθέντος, οἵτινες ἐκπροσωποῦσι τὸν ἀποβιώσαντα καθ' ὅλας τὰς δικαιολογικὰς σχέσεις, αἵτινες ζῶντος αὐτοῦ παρήχθησαν [3]).

Παραγραφή.

Ἄρθρον 119.

Τὸ ἀξιόποινον ἐξαλείφεται διὰ τῆς παραγραφῆς ἀφοῦ παρέλθωσιν αἱ εἰς τὸ ἀκόλουθον ἄρθρον ὁριζόμεναι προθεσμίαι,

---

[1]) Ποινικοῦ νόμου ἄρθρ. 243. 260. 264, 410. 561. 564. 572, 574. 582. 600, 621. 665. 686.

[2]) Ποινικοῦ νόμου ἄρθρ. 268, 448, 459 καὶ 460—466. 519—582. 667. —683. — Dollmann Strafgstzb. ἄρθρ. 92. σελ. 844 ἄρθρ 34. σελ. 189. — Mangin Traité de l' action publique σελ. 280. — Dalloz Confiscation. ἀριθ. 850.

[3]) Köstlin Revision § 216 σελ. 900. — Binding Handb. 1 § 108 σελ. 497, καὶ § 157 σελ, 812.

καὶ ἂν ὁ πράξας, εἰς τὸ διάστημα τούτων, δὲν γενῇ ἔνοχος νέου τινὸς κακουργήματος ἢ πλημμελήματος.— Καὶ ἡ ὑποτροπὴ ὡσαύτως παύει τοῦ νὰ ἦναι ἰδιαιτέρα ἐπιβαρυντικὴ αἰτία, ἐὰν ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἀποπληρωθείσης ποινῆς μέχρι τῆς ἐκτελέσεως τῆς νέας ἀξιοποίνου πράξεως παρέλθῃ ὁ διὰ τὴν τιμωρηθεῖσαν πρᾶξιν προσδιωρισμένος χρόνος τῆς παραγραφῆς, ἐξαιρουμένης τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν ὁ νόμος διατάττει διὰ τὴν ὑποτροπὴν ἰδίαν τινὰ ποινήν.

Ἄρθρον 120.

Αἱ προθεσμίαι τῆς παραγραφῆς. — 1) Εἰς τὰ κακουργήματα, τὰ ὁποῖα μόνον κατ' αἴτησιν τοῦ ἀδικηθέντος δύνανται ν' ἀνακριθῶσι, δύο ἔτη, εἰς ὅλα δὲ τὰ λοιπὰ κακουργήματα δέκα ἔτη. — Εἰς τὰ πλημμελήματα, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάκρισις γίνεται μόνον κατ' αἴτησιν τοῦ παθόντος, ἓν ἔτος, καὶ εἰς ὅλα τὰ λοιπὰ πλημμελήματα πέντε ἔτη.— 3) Εἰς τὰ πταίσματα ἓν ἔτος.

Ἄρθρον 121.

Ἡ παραγραφὴ ἄρχεται ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐκτελεσθῇ ἡ πρᾶξις, καὶ τελευτᾷ, παρεκτὸς ἂν δὲν συμβῇ κἀμμία διακοπὴ καθιστῶσα ἀναγκαίαν νέαν ἄλλην ἀρχὴν αὐτῆς, παρελθούσης τῆς τελευταίας ἡμέρας τῆς παρὰ τοῦ νόμου ὡρισμένης προθεσμίας· διακόπτεται δὲ αὕτη διὰ πάσης νομίμου ἀνακριτικῆς πράξεως, ὡς καὶ κατὰ τὸ ἄρθρ. 119 διὰ νέου τινὸς κακουργήματος ἢ πλημμελήματος.

Ἄρθρον 122.

Ἐὰν ἀρξαμένη τις ἀνάκρισις ἕνεκα τοῦ πρώτου ἢ ἑνὸς νέου κακουργήματος ἢ πλημμελήματος (ἄρθρ. 119 καὶ 121) διακοπῇ (γρ. δὲν ἐξακολουθήσῃ), ἢ ἐὰν παραλειφθῇ ἡ ἀπόφασις,

ἢ τέλος ἐὰν ἐκδοθῇ μὲν ἀπόφασις, ὁ πράξας ὅμως ὂὲν καταδικασθῇ, ἡ παραγραφὴ πρέπει μετὰ τὴν διακοπήν της ν' ἀρχίσῃ ἐν νέου ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς τελευταίας πράξεως.

Δικαιολογικὴ βάσις καὶ ἱστορικὴ ἔρευνα.

§ 248. Πρὶν ἢ ἐπιληφθῶμεν τῆς ἑρμηνείας τῶν διατάξεων τοῦ ἡμετέρου ποινικοῦ νόμου περὶ παραγραφῆς, ἐπάναγκές ἐστιν ὅπως προεισαγωγικῶς περὶ τῆς δικαιολογικῆς βάσεως αὐτῆς πραγματευθῶμεν καὶ περὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ θεσμοθετήματος τούτου ἔν τε ταῖς ἀρχαίαις καὶ ἐν ταῖς νεωτέραις νομοθεσίαις.

Πολλοὶ ἐκ τῶν νομοδιδασκάλων ἀπεπειράθησαν νὰ καταδείξωσι τὸ παράλογον καὶ ἀσύμφορον ἅμα τοῦ θεσμοῦ τῆς παραγραφῆς, ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἀλλοιοῦται ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου ὁ χαρακτὴρ τῶν πράξεων, αἵτινες πρὸ τῆς ἐξόδου μὲν τοῦ τεταγμένου χρόνου τῆς παραγραφῆς ἐκλαμβάνονται ὡς κολάσιμα ἀδικήματα, ἐξελιλυθότος δ' αὐτοῦ ἀποβάλλουσι τὸν τοιοῦτον αὐτῶν χαρακτῆρα, οὕτω δὲ ἐν μέρει μὲν ἐκμηδενίζεται καὶ ἀναιρεῖται ἡ ἰδέα τῆς ποινῆς, ὡς ἀμέσου καὶ ἀναποφεύκτου ἐπακολουθήματος τοῦ πραχθέντος ἀδικήματος, ἐν μέρει δὲ ὑποθάλπεται παρὰ τοῖς ἀδικοῦσιν ἡ ἐλπὶς τῆς ὑπεκφυγῆς τῆς τιμωρίας διὰ τῆς παραγραφῆς, ἥτις ἕνεκα τούτου θρασυτέρους αὐτοὺς πρὸς διάπραξιν κολασίμων πράξεων καθίστησι [1]).

Τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα ὅλως ἀνυπόστατα ἐλέγχονται πρὸς διάσεισιν τῶν θεμελιωδῶν βάσεων ἐφ' ὧν οἱ νεώτεροι συγγραφεῖς στηρίζουσι τὴν παραγραφήν. Οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν πρεσβεύει ἀληθῶς ὅτι διὰ τῆς παραγραφῆς ἀλλοιοῦται ὁ χαρακτὴρ τῆς πράξεως,

---

[1]) Servin de la legislat. criminelle σελ. 111. — Samhaber Beiträge zur Strafgesetzg. σελ. 70.—Oersted Grundregeln σελ. 471. —Abhandlungen II σελ. 255. III σελ. 293. — Steiger Alt. Archiv d Crim. R. V (1803) 3. σελ. 56.—Grundler Archiv d. Crim. R. 1836. σελ. 347 —Henke Handb. IV σελ. 172. — Zachariae Vierzig Bücher v. Staate IV σελ. 364.—Feuerbach Kritik d. Kleinschrod. Entwurfs II σελ. 242. —Α. Κ. Μεταξᾶ. Σύστημα ποιν. δικαίου τόμ. Α'. § 46.

ἀλλ' ὅμως φρονοῦσιν ὅτι τὸ ἀξιόποινον αὐτῆς ἀδύνατον νὰ διαφύγῃ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ χρόνου. Ὁ χρόνος, ὁ μέγιστος παράγων τῆς ὑπάρξεως, τῆς ἀλλοιώσεως καὶ τῆς καταστροφῆς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀψύχων καὶ ἐμψύχων ὄντων, κατὰ φυσικὸν λόγον ἐπιδρᾷ καὶ ἐπὶ τοῦ δικαίου. Καὶ τὸ δίκαιον ἀνίσχυρον ν' ἀντιταχθῇ κατ' αὐτοῦ κάμπτεται καὶ ἐξαναγκάζεται ν' ἀναγνωρίσῃ τὰς ἀλλοιώσεις καὶ τροποποιήσεις τῶν ἐνδίκων σχέσεων, τὰς διὰ μακρᾶς σειρᾶς ἐτῶν ὑφισταμένας, προσδίδον εἰς αὐτὰς νόμιμον κῦρος.

Ἡ ἀναπόδραστος αὕτη ἀνάγκη τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἐπιδράσεως τοῦ χρόνου ἐπὶ τῶν ἐνδίκων σχέσεων ἀποτελεῖ τὴν μόνην καὶ θεμελιώδη δικαιολογικὴν βάσιν τῆς παραγραφῆς ἐν γένει.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ χρόνου ἐπὶ τοῦ ἀξιοποίνου τῶν ἀδικημάτων πολλαχῶς ἐκδηλοῦται.

Διὰ τῆς ἐξόδου πολλῶν ἐτῶν ἀπὸ τῆς τελέσεως ἀδικήματος ἀναμφισβητήτως ἐξασθενεῖ ἡ ἐντύπωσις καὶ ἐπισκιάζεται ἡ μνήμη αὐτοῦ. Τὸ ἐκ τοῦ ἀδικήματος παραχθὲν ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει αἴσθημα τῆς ἀνάγκης τῆς τιμωρίας τοῦ ἀδικοπραγήσαντος ἀτονεῖ, καὶ βαθμηδὸν χαλαροῦται ὁ μεταξὺ τοῦ ἀδικήματος καὶ τῆς ποινῆς ὑφιστάμενος σύνδεσμος. Οὕτω δὲ οὔτε ὁ τιμωρούμενος οὔτε οἱ λοιποὶ τῶν πολιτῶν διορῶσιν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς ποινῆς τῆς βραδέως ἐπερχομένης τὴν δικαίαν τῶν πεπραγμένων ἀνταπόδοσιν. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου μετὰ παροδον πολλῶν ἐτῶν καταστρέφονται ἢ δυσεύρετα καθίστανται τὰ μέσα τῆς ἀποδείξεως, ὥστε οὐ μόνον ἡ κατηγορία δὲν δύναται ἐπὶ ἑδραίων νὰ στηριχθῇ βάσεων, ἀλλ' ὅπερ χειριστον πάντων καὶ ἡ ὑπεράσπισις αὐτὴ εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ στερηθῇ τῶν καταλλήλων καὶ ἀπαραιτήτων μέσων πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀθωότητος τοῦ κατηγορουμένου. Μέγιστος δ' ἐκ τούτου ἀπειλεῖται κίνδυνος, οὐχὶ βεβαίως ὁ τῆς ἀθωώσεως τῶν ἐνόχων, ἀλλ' ὁ τῆς καταδίκης ἀθώων δι' ἔλλειψιν ἀποδείξεων.

Τέλος, ὅπως τὸ ἀνθρώπινον σῶμα σὺν τῷ χρόνῳ ἀλλοιοῦται καὶ μεταβάλλεται, οὕτω καὶ αἱ ψυχικαὶ τοῦ ἀνθρώπου διαθέσεις καὶ αἱ ἕξεις τροποποιοῦνται καὶ παραλλάσσουσι. Ἑπομένως ἡ μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν ἀπὸ τῆς τελέσεως τοῦ ἀδικήματος

ἐπιβαλλομένη ποινὴ εὑρίσκει τὸν ἄνθρωπον ἐν ὅλως ἀλλοίᾳ καταστάσει τῆς κατὰ τὸν χρόνον τοῦ ἀδικήματος καὶ ἀμέσως μετ' αὐτὸ ὑφισταμένης, ἐνδέχεται δὲ νὰ ᾖ ὅλως ἀλυσιτελὴς πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν δι' αὐτῆς ἐπιδιωκομένων σκοπῶν [1]).

§ 249. Τὴν παραγραφὴν τῆς διώξεως τῶν κολασίμων πράξεων εὑρίσκομεν καθιερωμένην ἤδη ἐν ταῖς ἀρχαίαις νομοθεσίαις. Ἐν τῷ ἀττικῷ δικαίῳ, κατὰ τὰς μαρτυρίας πολλῶν συγγραφέων, ἡ παραγραφὴ ἐξελαμβάνετο ὡς λόγος ἀποκλείων τὸ ἀξιόποινόν τινων κολασίμων πράξεων. Ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ὅμως ἐπαρκῶν πηγῶν καὶ τῆς ἀσαφείας τῶν διασωθεισῶν, οὔτε ὁ χρόνος τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ θεσμοθετήματος τούτου δυνατόν ἐστι νὰ ὁρισθῇ μετ' ἀκριβείας, οὔτε αἱ εἰδικαὶ περιπτώσεις τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ νὰ διακριθῶσι. Συνδυάζοντες πρὸς ἄλληλα τὰ σωζόμενα χωρία τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἅτινα ποιοῦνται μνείαν τῆς παραγραφῆς τῶν δημοσίων ἀδικημάτων, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Λυσίου ὑπῆρχεν ἤδη καθιερωμένη ἡ παραγραφή [2]).

---

[1]) Geib Lehrb. II § 80 ἔνθα ἐν λεπτομερείᾳ αἱ διάφοροι γνῶμαι τῶν συγγραφέων ἐκτίθενται καὶ οἱ λόγοι ἐφ' ὧν ἀπεπειράθησαν νὰ στηρίξωσι τὴν παραγραφήν. Berner Lehrb. § 145. — Schwarze Lehre v. d. Verjährung. 1867 σελ. 5. 20. ἑπομ. — Hälschner Strafrecht I § 274 σελ. 695. — Heinze Holtzendorff's Handb. II σελ. 609. — Liszt Lehrb. § 81 σελ. 284. — Merkel Lehrb. § 89 σελ. 243. — Στ. Παπαχρήστου περὶ παραγραφῆς ἐν Θέμιδι τόμ. Θ' σελ. 293 ἑπομ.

[2]) Συγγραφεῖς τινες ἐπικαλούμενοι τὴν μαρτυρίαν τοῦ Δημοσθένους ὑπὲρ Φορμίωνος (ἔκδ. Reiske σελ. 952). — «Λάβε δέ μοι καὶ τὸν τῆς προθεσμίας νόμον . . . . Δοκεῖ γάρ μοι καὶ ὁ Σόλων οὐδενὸς ἄλλου ἕνεκα θεῖναι αὐτὸν ἢ τοῦ μὴ συκοφαντεῖσθαι ἡμᾶς. Τοῖς μὲν γὰρ ἀδικουμένοις ἱκανὰ τὰ πέντε ἔτη ἡγήσατο εἶναι εἰσπράξασθαι, κατὰ δὲ τῶν ψευδομένων τὸν χρόνον ἐνόμισε σαφέστατον ἔλεγχον εἶναι· καὶ ἅμα, ἐπειδὴ ἀδύνατον ἔγνω ὂν τούς τε συμβαλόντας καὶ τοὺς μάρτυρας ἀεὶ ζῆν, τὸν νόμον ἀντὶ τούτων ἔθηκεν ὅπως μάρτυς εἴη τοῦ δικαίου τοῖς ἐρήμοις» — πρεσβεύουσιν ὅτι ἡ παραγραφὴ τῶν δημοσίων ἀδικημάτων ὑπῆρχεν ἤδη καθιερωμένη ἐν τῇ τοῦ Σόλωνος νομοθεσίᾳ. Ἡ γνώμη αὕτη εἶναι μὲν πιθανή, ἀλλ' οὐχὶ καὶ βεβαία, διότι λίαν ἀμφίβολον εἶναι ἂν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ τοῦ Δημοσθένους γίνεται

Ἀλλ' ὅμως ὁπόση ἦν ἐν γένει ἡ προθεσμία τῆς παραγραφῆς δὲν ἐξάγεται μετὰ βεβαιότητος, διότι μόνον περὶ ὡρισμένων τινῶν ἀδικημάτων ὑπάρχουσι μαρτυρίαι, ἤγουν περὶ τῆς γραφῆς παρανόμων, ἥτις παρεγράφετο μετὰ ἓν ἔτος [1]), περὶ τῆς ἐγκλήσεως τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων διὰ τὰ παραπτώματα τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν (τὰς γραφὰς περὶ εὐθυνῶν), ἥτις ἐντὸς τριακονθημερίας [2]), καὶ περὶ τοῦ ἐκ προνοίας τραύματος, ὅπερ μετὰ τετραετίαν παρεγράφετο [3]). Τέλος ἐγκλήματά τινα καὶ ἰδίως ἡ ἕνεκα καταστροφῆς τῆς ἱερᾶς ἐλαίας κατηγορία ἦσαν ὡς εἰκάζεται ἀπαράγραπτα [4]).

Ἐν τῇ ποιν. νομοθεσίᾳ τῶν Ρωμαίων ἀπαντᾷ ἐπίσης ἡ παραγραφὴ ὡς λόγος ἐξαλείφων τὸ ἀξιόποινον διαφόρων κολασίμων πράξεων Εἰ καὶ περὶ τῶν χρόνων τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῆς ὑπάρχουσι πολλοὶ ἐνδοιασμοί, μᾶλλον πιθανὴ φαίνεται ἡ γνώμη τῶν δεχομένων ὅτι ἐπὶ μὲν τῆς δημοκρατίας ἦν ἔτι ἄγνωστος [5]), ἤρξατο δὲ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον εἰσαγομένη διὰ διαφόρων εἰδικῶν νόμων ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς αὐτοκρατορίας. Κατὰ γενικὸν κανόνα τὸ πρὸς ἀπόσβεσιν τῆς ποινικῆς ἀγωγῆς ἀπαι-

---

λόγος περὶ τῆς παραγραφῆς τῶν δημοσίων ἀδικημάτων (ὅρ. Dambach Criminal Verjährung. σελ. 11 ἑπομ.).

[1]) Ὅρ. Δημοσθένους πρὸς Λεπτίνην ἔκδ. Reiske σελ. 501 καὶ ὑπόθεσιν αὐτοῦ σελ. 452, «νόμος γὰρ ἦν τὸν γράψαντα νόμον ἢ ψήφισμα μετὰ ἐνιαυτὸν μὴ εἶναι ὑπεύθυνον».

[2]) Heffter Athen. Gerichtsverfassung σελ. 364. — Δημοσθένους κ. Μειδίου ἔκδ. Reiske σελ. 542. — Ἀρποκρατίωνος λ. λογισταί. — Πολυδ. Ὀνομαστ. VIII 45.

[3]) Heffter Athen. Gerichtsverfassung σελ. 173.—Meyer v. Schömann σελ. 637 σημ. 20—Λυσίου πρὸς Σίμωνα § 19. 39.

[4]) Ὅρ. Λυσίου περὶ τοῦ σηκοῦ ἔκδ. Bekker σελ. 220 καὶ 17. — Κατὰ Ἀγοράτου ἐνδείξεως σελ. 380 § 83. 84.

[5]) Rein Criminalr. de Rœmer σελ. 277.—Geib Lehrb. II § 80 σελ. 138 —Heinze Holtzendorff's Handb. II σελ. 596.—Cicero pr. C. Rabirio c. 9. ὅρ. τοὐναντίον Dambach Verjährungslehre σελ. 29.—Heffter Lehrbuch § 186.

τούμενον χρονικὸν διάστημα ἦν ἡ παρέλευσις εἰκοσαετίας [1]), κατ' ἐξαίρεσιν δὲ ἐπί τινων ἐγκλημάτων ἐφηρμόζετο ἡ πενταετὴς παραγραφή, ἤγουν ἐπὶ τοῦ crimen peculatus, ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων τῶν διωκομένων κατὰ τὸ SConsultum Silanianum, καὶ ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν Lex Julia de adulteriis (stuprum, incestus, lenocinium, adulterium κτλ.) [2]).

Ἐν τούτοις καὶ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς εἰκοσαετοῦς καὶ πενταετοῦς παραγραφῆς ἐξηρέθησαν ὡρισμένα τινὰ ἐγκλήματα ὡς τὸ parricidium, ἡ suppositio partus, ἡ apostasia, ὧν ὁ ὑπαίτιος οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν παραγραφὴν μέχρις οὗ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀναστάσιος (ἐν ἔτει 491) καθιέρωσε τὴν τεσσαρακονταετῆ ἀποσβεστικὴν παραγραφὴν τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἀγωγῶν [3]).

Αἱ πλεῖσται τῶν ἀρχαιοτέρων ποινικῶν νομοθεσιῶν κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα μνημονεύουσι τὴν παραγραφὴν ὡς λόγον ἐξαλείφοντα τὸ ἀξιόποινον, οὐ μόνον τῶν ἐλαφροτέρων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν βαρυτέρων ἐγκλημάτων. Ἐν τῇ Καρολίνῃ δὲν καθιεροῦται μὲν ἡ παραγραφή, ἀλλ' ὅμως ἡ νομολογία τῶν δικαστηρίων τῶν χρόνων ἐκείνων μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ρωμαϊκῆς νομοθεσίας προέβη ἀνενδοιάστως εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ θεσμοῦ αὐτοῦ, ὅστις καὶ μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς κατηγορητικῆς καὶ ἐπικράτησιν τῆς ἐξεταστικῆς διαδικασίας ἐξηκολούθησεν ἰσχύων. Ὅτε κατὰ τὴν.IZ'

---

[1]) Lex 3 de requir. v. absent (48. 17). «Quamcunque enim quaestionem apud fiscum si non alia sit praescriptio viginti annorum silentio praescribi, Divi Principes voluerunt». Lex 12. C. ad leg. Corn. de fals. (9. 22).

[2]) Lex 7 ad leg. Jul. pecul. (48. 13). Lex 13 ad SC. Silan. (29. 5). Lex 29 § 9 ad leg. Jul. de adult. (48. 5).

[3]) Lex 10 de leg. Pomp. de parric. (48. 9). «Eorum qui parricidii pœna teneri possunt, semper accusatio permittitur». Lex 19 § 1 ad leg, Corn. de falsis (48. 10). Lex 4 C de apostat. (1. 7). Lex 4 Cod de praescriptione XXX vel. (7. 39).

καὶ ΙΗ' ἑκατονταετηρίδα ἐπεκράτησεν ἡ δόξα τῶν συγγραφέων τῶν ἀποκρουόντων τὴν παραγραφήν, ἐπολλαπλασιάσθη καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐξαιρουμένων τῆς παραγραφῆς ἀξιοποίνων πράξεων [1], τινὲς δὲ μάλιστα ἐκ τῶν περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος συνταχθέντων ποινικῶν νόμων, ἢ κατήργησαν ρητῶς τὴν παραγραφήν, ὡς ὁ αὐστριακὸς νόμος τοῦ 1787, ἢ οὐδεμίαν ἐποιήσαντο ταύτης μνείαν, ὡς ὁ πρωσσικὸς κῶδιξ τοῦ 1794.

Τὴν τοιαύτην τῆς παραγραφῆς κατάργησιν ἀπέκρουσαν ἅπαντες οἱ μεταγενέστεροι ποινικοὶ νόμοι, καὶ ἐδέχθησαν τὴν παραγραφὴν μεταξὺ τῶν λόγων τῶν ἐξαλειφόντων τὸ ἀξιόποινον τῶν κολασίμων πράξεων [2].

Πηγαὶ τῶν διατάξεων τοῦ ποινικοῦ νόμου καὶ ἀνάλυσις αὐτῶν.

§ 250. Πηγαὶ τῶν διατάξεων τοῦ ποιν. νόμου εἰσὶν ὁ Βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1813 καὶ τὰ ἀμέσως μεταγενέστερα νομοσχέδια. Ἐν τῷ Βαυαρικῷ ποινικῷ νόμῳ τοῦ 1813 γίνεται μνεία τῆς παραγραφῆς ἐν ἄρθρῳ 139, καθ' ὃ ὡς ἀποκλειστικὴ δικαιολογικὴ βάσις νομίζεται ἡ βεβαιωθεῖσα βελτίωσις τοῦ ἀδικήσαντος· διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ ἄρθρου λέγεται ὅτι ἡ παρέλευσις μόνη ὡρισμένου τινὸς χρονικοῦ διαστήματος δὲν ἀρκεῖ ὅπως ἐξαλείψῃ τὸ ἀξιόποινον τοῦ τελεσθέντος ἀδικήματος. Ἐν τῷ ἑπομένῳ ἄρθρ. 140 ὁρίζονται αἱ διάφοροι τῆς παραγραφῆς προθεσμίαι. Οὐδεμία δὲ ἄλλη διάταξις ἁπαντᾷ κανονίζουσα τὴν ἔναρ-

---

[1] Cod. crim. Bavarici 1751. Pars II cap. XI § 4 ὅστις ἐξήρεσε τῆς εἰκοταετοῦς παραγραφῆς ἅπαντα τὰ crimina atrocissima.— Const. Theresiana ἄρθρ. 17 § 9.—Geib Lehrb. II § 80 σελ. 142.

[2] Βαυαρικοῦ ποιν. νόμου 1813 ἄρθρ. 13.—1861 ἄρθρ. 92 ἑπομ.—Γερμανικοῦ ἄρθρ. 66.—Ἰταλικοῦ ἄρθρ. 91 ἑπομ. Ἐν τῇ γαλλικῇ νομοθεσίᾳ οἱ περὶ παραγραφῆς τῶν ἀδικημάτων καὶ ποινῶν ὁρισμοὶ εὑρηνται ἐν τῇ ποινικῇ δικονομίᾳ ἄρθρ. 635 ἑπομ.—Βάδεν ἄρθρ. 180.—Πρωσσίας ἄρθρ. 45. 339. — Ὀλδεμβούργου ἄρθρ. 41. 316.

ξιν, τὴν διακοπὴν καὶ ἐπανάληψιν τῆς παραγραφῆς κτλ. Τὸ ἀμέσως μεταγενέστερον βαυαρικὸν νομοσχέδιον τοῦ 1822 ἐν ἄρθροις 104 καὶ 105 περιέχει τὰς αὐτὰς περίπου διατάξεις τοῦ βαυαρικοῦ νόμου, διαφέρει δὲ αὐτῶν καθ' ὅσον τὸν ὅρον τῆς ἠθικῆς βελτιώσεως τοῦ ἀδικήσαντος, διατυπώνει ἀρνητικῶς, ἀπαιτοῦν ἁπλῶς τὴν ἀπόδειξιν ὅτι ὁ ἐπικαλούμενος ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν παραγραφὴν δὲν ἐγένετο ἔνοχος νέου τινὸς κακουργήματος ἢ πλημμελήματος. Τὰ νομοσχέδια τοῦ 1827 (ἄρθρ. 90—100) καὶ τοῦ 1831 (ἄρθρ. 123—125) ἐπαναλαμβάνουσιν ἐπίσης τὸν ὅρον τῆς βεβαιώσεως ὅτι ὁ κατηγορούμενος δὲν ἐγένετο ἔνοχος, διαρκούσης τῆς πρὸς παραγραφὴν προθεσμίας, νέου τινὸς ἀδικήματος, περιέχουσιν ὅμως διαφόρους ἄλλας διατάξεις συμπληρωτικάς, δι' ὧν κανονίζεται ἡ ἔναρξις τῆς προθεσμίας, τῆς παραγραφῆς, ἡ διακοπὴ αὐτῆς καὶ ὁ ὑπολογισμὸς τῆς μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν διακοπὴν ἐκ νέου ἀρξαμένης προθεσμίας.

Ἐκ τῶν ἄρθρων τῶν δύο τελευταίων βαυαρικῶν νομοσχεδίων ἠρανίσθη ὁ ἡμέτερος νομοθέτης τὰς σχετικὰς περὶ παραγραφῆς διατάξεις, εἰς ὧν τὴν εἰδικὴν ἀνάλυσιν εἰσερχόμεθα.

Κατὰ τὸ ἄρθρ. 119 πρὸς ὕπαρξιν τῆς παραγραφῆς δὲν ἀπαιτεῖται μόνη ἡ τῆς νομίμου προθεσμίας παρέλευσις, ἀλλὰ καὶ ἡ μὴ ἐκτέλεσις ὑπὸ τοῦ ἐνόχου τῆς παραγραπτέας πράξεως νέου τινὸς κακουργήματος ἢ πλημμελήματος. Ὁ συνδυασμὸς τῶν δύο αὐτῶν ὅρων μαρτυρεῖ ἀρκούντως ὅτι ὁ ἡμέτερος νομοθέτης δὲν ἐστήριξε τὴν παραγραφὴν μονομερῶς μόνον ἐπὶ τῆς ἠθικῆς βελτιώσεως τοῦ ἐνόχου, ὅπως ὁ βαυαρικὸς νόμος τοῦ 1813 ἐν ἄρθρ. 139. Ὡς θεμελιώδη δικαιολογικὴν βάσιν τῆς παραγραφῆς ἀναγνωρίζει τὴν παρέλευσιν ὡρισμένου χρονικοῦ διαστήματος, εἰκάζων συντελεσθεῖσαν τὴν ἠθικὴν βελτίωσιν τοῦ ἐνόχου ἐν ὅσῳ δὲν συμβῇ ἀξιόποινός τις πρᾶξις μαρτυροῦσα τὸ ἐναντίον.

Τὰς προθεσμίας τῆς παραγραφῆς ὁρίζει τὸ ἄρθρ. 120 λαμβάνον ὡς βάσιν τοῦ διορισμοῦ αὐτῶν τὴν διάκρισιν τῶν κολασίμων πράξεων εἰς κακουργήματα, πλημμελήματα καὶ πταίσματα καὶ διαστέλλον μεταξὺ τῶν κακουργημάτων καὶ πλημμελημάτων τὰ

δι' ἐγκλήσεως διωκόμενα, δι' ἃ βραχυτέραν τάσσει παραγραφῆς προθεσμίαν, ἀπὸ τὰ ἐξ ἐπαγγέλματος [1]).

Εἰ καὶ αἱ διὰ τοῦ ἄρθρου 120 γενόμεναι διακρίσεις τῶν ἐγκληματικῶν πράξεων καὶ αἱ τασσόμεναι προθεσμίαι τῆς παραγραφῆς λίαν εὐκρινῶς ὁρίζονται, ἀλλ' ὅμως ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτοῦ δυνατὸν ἐνίοτε νὰ ἐγερθῶσιν ἀμφιβολίαι, εἴτε ἕνεκα τοῦ διφορουμένου χαρακτῆρος τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως, εἴτε ἕνεκα τῆς συγχρόνου συρροῆς πλειόνων τοιούτων. Ὅταν ἑπομένως δὲν εἶναι ἐφικτὸν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας νὰ ὁρισθῇ ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἐγκλήματος καὶ νὰ βεβαιωθῇ ἂν ἀνήκῃ εἰς τὴν τάξιν τῶν κακουργημάτων ἢ πλημμελημάτων, τὸ δικαστήριον ὀφεῖλον ν' ἀποφανθῇ περὶ τῆς προταθείσης ἐνστάσεως τῆς παραγραφῆς δέον νὰ στηριχθῇ οὐχὶ ἐπὶ τῆς ἀπαγγελθείσης κατὰ τοῦ ὑπαιτίου κατηγορίας, ἢ τοῦ δοθέντος εἰς τὴν πρᾶξιν χαρακτῆρος ὑπὸ τοῦ περὶ παραπομπῆς βουλεύματος, ἀλλ' εἰς τὸν βεβαιωθέντα ἐκ τῶν ἐνώπιον αὐτοῦ γενομένων συζητήσεων [2]).

Κατὰ γενικὸν δὲ κανόνα ὡς βάσις πρὸς ὑπολογισμὸν τῆς προθεσμίας τῆς παραγραφῆς δὲν λαμβάνεται ὁ χαρακτὴρ ὃν ἀπολύ-

---

[1]) Οἱ ποινικοὶ νόμοι τῆς Σαξωνίας ἄρθρ. 109, Θυρίγγης ἄρθρ. 76, Βρουνσβίκης ἄρθ. 71, ὡς καὶ ὁ νεώτερος Βαυαρικὸς τοῦ 1861 ἄρθρ. 100 ἀπέκλειον τὴν παραγραφὴν τῶν διὰ θανατικῆς ποινῆς καὶ ἰσοβίων δεσμῶν τιμωρουμένων ἐγκλημάτων. Ὅρ. καὶ Αὐστριακοῦ ποινικοῦ νόμου ἄρθρ. 231·232. Ὀρθοτέρα ὅμως εἶναι ἡ διάταξις τοῦ ἡμετέρου νόμου οὐδεμίαν τοιαύτην διάκρισιν ποιοῦσα, καθόσον μάλιστα εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς θανατικῆς ποινῆς μετὰ παρέλευσιν πολυαρίθμων ἐτῶν συντρέχουσιν οὐσιωδέστεροι λόγοι ὑποστηρίζοντες τὴν παραγραφήν, (ὅρ. Schwarze Lehre v. d. Verjährung σελ. 34).

[2]) Οὕτω λ. χ. ἐὰν παρεπέμφθη τις ἵνα δικασθῇ ὡς ὑπαίτιος τραύματος φέροντος χαρακτῆρα κακουργήματος (ἄρθρ. 307 § 1), προτείνῃ δὲ τὴν παραγραφὴν τῆς πράξεως, ἰσχυριζόμενος ὅτι παρῆλθε μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς, ὡς πλημμελήματος χαρακτηριστέας, ἡ ἀπαιτουμένη πενταετία, τὸ δικαστήριον δὲν δύναται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ν' ἀποκρούσῃ τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτόν ἐπικαλούμενον τὸν ἐν τῇ προδικασίᾳ δοθέντα τῇ πράξει χαρακτηρισμόν, ἀλλ' ἐὰν ἐκ τῶν ἐνώπιόν του γενησομένων συζητήσεων πεισθῇ ὅτι πράγματι ἡ

τως φέρει ἡ πρᾶξις, ἀλλ' ὁ χαρακτὴρ ὅστις ἐξάγεται μετὰ τὸν συνδυασμὸν τῶν διαφόρων εἰδικῶν περιστάσεων τῶν συνοδευουσῶν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς. Ἐὰν ἐπομένως ἐκτελεσθῇ ἔγκλημα, ὅπερ ὡς ἐκ τῆς καθόλου φύσεως αὐτοῦ ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν κακουργημάτων, λ. χ. κλοπὴ ὑπερβαίνουσα τὸ ποσὸν τῶν τετρακοσίων δραχμῶν καὶ τιμωρουμένη δι' εἱρκτῆς (ἄρθρ. 374 § 9), ἕνεκεν ὅμως τῆς ἡλικίας τοῦ ὑπαιτίου χαρακτηριζόμενον ὡς πλημμέλημα, ἐὰν καθ' ὑπόθεσιν ὁ πράξας συνεπλήρωσε μὲν τὸ δέκατον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας καὶ ἐνήργησε μετὰ διακρίσεως (ἄρθρ. 84), πρὸς παραγραφὴν αὐτοῦ ἀρκεῖ ἡ πενταετὴς παραγραφὴ ἡ ἐπὶ τῶν πλημμελημάτων ὁριζομένη, δὲν ἀπαιτεῖται δὲ νὰ συμπληρωθῇ ἡ τῶν κακουργημάτων παραγραφή [1]).

Ὅταν ὑπάρχῃ σύγχρονος (κατ' ἰδέαν) ἡ πραγματικὴ συρροὴ ἐγκλημάτων, ἡ παραγραφὴ ἑκάστης τῶν συντρεχουσῶν ἐγκληματικῶν πράξεων κανονίζεται μὴ σκοπουμένων τῶν λοιπῶν. Ὅθεν:

α') Ἐπὶ τῆς κατ' ἰδέαν συρροῆς, ἡ βραχυτέρα προθεσμία τῆς παραγραφῆς τῆς ἐλαφροτέρας πράξεως δὲν παρεκτείνεται ἕνεκα τῆς συνυπάρξεως τοῦ βαρυτέρου ἐγκλήματος, οὐδὲ συγχωνεύεται ἐν τῇ προθεσμίᾳ τῆς παραγραφῆς αὐτοῦ. Ὅθεν ἐὰν πρὸ τῆς εἰς δίκην εἰσαγωγῆς τοῦ κατηγορουμένου συμπληρωθῇ ἡ προθεσμία τῆς παραγραφῆς τῆς ἐλαφροτέρας πράξεως, τὸ δικαστήριον δὲν δύναται νὰ δικάσῃ εἰμὴ περὶ τῆς βαρυτέρας μόνον, ἀπέχον νὰ λάβῃ ὁπωσδήποτε ὑπ' ὄψιν τὴν παραγραφεῖσαν ἤδη πρᾶξιν.

β') Ἐπίσης ἐπὶ τῆς πραγματικῆς συρροῆς, ἥτις ὑπάρχει ὅταν μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν κολασίμου τινὸς πράξεως καὶ πρὸ τῆς συμπληρώσεως τῆς προθεσμίας τῆς παραγραφῆς αὐτῆς ἐκτελεσθῇ ὑπὸ τοῦ ἰδίου προσώπου καὶ ἑτέρα ἀξιόποινος πρᾶξις, ἡ παρα-

---

πᾶξις φέρει χαρακτῆρα πλημμελήματος, διότι καθ' ὑπόθεσιν ὁ βλαφθεὶς παρώξυνε τὸν πράξαντα δι' ἀθεμίτων ὀνειδισμῶν καὶ ὕβρεων (ἄρθρ. 309 § 1), ὀφείλει, δεχόμενον τὴν ἔνστασιν τῆς παραγραφῆς, ν' ἀπορρίψῃ τὴν μετὰ τὴν συμπλήρωσιν αὐτῆς γενομένην κατηγορίαν.

[1]) Berner Lehrb. § 145 σελ. 318 —Hälschner Strafrecht I § 275 σελ. 697 σημ. 1.

γραφὴ ἑκάστης τῶν συντρεχουσῶν κολασίμων πράξεων ὑπολογίζεται κατ' ἰδίαν καὶ μὴ σκοπουμένων τῶν λοιπῶν [1]).

Μετὰ τὴν ἐν ἄρθρῳ 120 διάκρισιν τῶν διαφόρων τῆς παραγραφῆς προθεσμιῶν προβαίνει ὁ ἡμέτερος νομοθέτης εἰς τὸν τρόπον τοῦ ὑπολογισμοῦ αὐτῶν, ἐκθέτων ἐν ἄρθρ. 121 περὶ τῆς ἐνάρξεως καὶ λήξεως τῆς παραγραφῆς ὡς καὶ περὶ τῶν λόγων οἵτινες διακόπτουσι τὴν πρόοδον ταύτης. Ἐν ἄρθρῳ 121 συγκεφαλαιοῦται ἡ μελέτη τῆς λύσεως τῶν δυσχερεστέρων περὶ παραγραφῆς ζητημάτων ἃ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἀναφύονται. Ὅθεν πρὸς ἑρμηνείαν τῶν διατάξεων αὐτοῦ ἀνάγκη ἰδιαιτέρως νὰ γίνῃ λόγος περὶ τῆς ἐνάρξεως τῆς παραγραφῆς, περὶ τῆς λήξεως αὐτῆς, καὶ περὶ τῶν λόγων οἵτινες τὴν διακοπὴν τῆς ἀρξαμένης παραγραφῆς συνεπάγονται.

Ἔναρξις τῆς παραγραφῆς.

§ 251. Ἡ παραγραφὴ κατὰ τὴν γενικὴν ρῆσιν τοῦ ἄρθρου 121 ἄρχεται *ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐκτελεσθῇ ἡ πρᾶξις* [2]).

Ὅτι ὡς ἐκτέλεσιν τῆς πράξεως δέον νὰ ἐκλάβωμεν, οὐ μόνον τὴν θετικὴν παράνομον ἐνέργειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀδράνειαν τοῦ προσώπου τὴν περιέχουσαν ἀθέμιτον παράλειψιν οὐδόλως ἀμφισβητεῖται, ἀλλ' ὅμως πότε ἐν ἑκάστῃ εἰδικῇ περιπτώσει ἡ ἐκτέλεσις τῆς πράξεως λογίζεται ὑφισταμένη ἐνδεχόμενον νὰ ὑπάρ-

---

[1]) Οὕτω λ. χ. ἐὰν ὁ Α ἐκτελέσῃ αἰκίαν εἰς βαθμὸν πλημμελήματος καὶ κατ' ἔγκλησιν τοῦ παθόντος καταδιωκομένην (ἄρθρ. 308. § 4. ἄρθρ. 317) μετὰ παρέλευσιν δὲ δέκα μηνῶν ἀναίρεσιν, εἰσαχθῇ δὲ εἰς δίκην μετὰ δύο ἔτη ἀπὸ τῆς συμβάσης ἀναιρέσεως, δικαιοῦται εἰς τὴν γενομένην κατ' αὐτοῦ ἐπὶ αἰκίᾳ κατηγορίαν ν' ἀντιτάξῃ νομίμως τὴν παραγραφήν, διότι μετὰ τὴν συμβᾶσαν ἀναίρεσιν, ἥτις διέκοψε τὴν ἀρξαμένην παραγραφὴν τῆς αἰκίας, παρῆλθεν ἐκ νέου ἡ τῆς παραγραφῆς προθεσμία.

[2]) Ὀρθότερον ἦθελεν εἶσθαι ἐὰν ἐλέγετο ὅτι ἄρχεται ὁ ὑπολογισμὸς τῆς παραγραφῆς οὐχὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἐκτελέσεως, ἥτις στιγμὴ δυσκόλως ἐνίοτε δύναται νὰ ὁρισθῇ, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐκτελέσεως· (ὅρ. βαυαρικοῦ ποινικοῦ νόμου 1861 ἄρθρ. 95 καὶ πρωσσικοῦ ἄρθρ. 46 κτλ.).

ζωσιν ἐνδοιασμοί. Διὸ πρὸς ἀποφυγὴν παντὸς δισταγμοῦ θέλομεν διεξέλθει τὰς κυριωτέρας παραστάσεις τῆς ἐκτελέσεως τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν ἐγκλημάτων, ὅπως λεπτομερέστερον ἐρευνήσωμεν περὶ τῆς στιγμῆς, ἀφ' ἧς δέον νὰ ὑπολογίζηται ἡ τῆς παραγραφῆς προθεσμία.

α') Ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων, ἅτινα λογίζονται τετελεσμένα μετὰ τὴν ἐμφανισιν ὡρισμένου ἀποτελέσματος, ἡ ἐκτέλεσις αὐτῶν κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην συμπίπτει μετὰ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ τοιούτου ἀποτελέσματος· ὅθεν ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς ἄρχεται καὶ ἡ παραγραφὴ αὐτῶν [1]).

β') Ἐπὶ τῶν ἀποπειραθέντων ἐγκλημάτων ἡ παραγραφὴ ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς τελευταίας πράξεως τῆς συμπληρούσης τὴν ἀπόπειραν.

γ') Ἐπὶ τῆς συμμετοχῆς πλειόνων κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικήματος, ἡ ἔναρξις τῆς παραγραφῆς δὲν λογίζεται ἀπὸ τῆς συμπληρώσεως τῆς ἀμέσου ἢ ἐμμέσου ἐνεργείας ἑκάστου πρὸς παραγωγὴν τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως, ἀλλὰ κανονίζεται ἐκ τῆς σχέσεως ἑκάστου τῶν συμμετασχόντων πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ ἐκ τοῦ εἴδους τῆς συμπράξεως αὐτοῦ.

Διὰ τὸν ἠθικὸν αὐτουργὸν ἡ παραγραφὴ ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως τῆς πράξεως ὑπὸ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ [2]).

---

[1]) Köstlin System I § 128. σελ. 493.—Dollmann Strafgsgtzb. I. ἄρθρ. 95 σελ 869.—Berner Lehrb. § 145 σελ. 319.—Heinze ἐν Holtzendorff's Handb. II σελ. 618. — Ἐναντίαν γνώμην ὑποστηρίζουσιν οἱ Schwarze Lehre v. d. Verjährung § 14 σελ. 49.—Commentar ἄρθρ. 67 n° 5.—Meyer Lehrb. § 78 σελ. 344.—Hälschner Strafrecht I § 275 σελ. 698. δεχόμενοι τὴν ἔναρξιν τῆς παραγραφῆς ἀπὸ τῆς τελευταίας ἐνεργείας τοῦ ἀδικήσαντος πρὸς παραγωγὴν τοῦ σκοπουμένου ἀποτελέσματος, ἀλλ' ὅμως παραβλέπουσι καθ' ὁλοκληρίαν ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἀδιάσπαστον μέρος τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως, καὶ ὅτι δὲν χρησιμεύει μόνον πρὸς χαρακτηρισμὸν αὐτῆς ἀλλὰ καὶ τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς ἀποτελεῖ. Δυσκόλως δὲ ἡ γνώμη αὕτη δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων ἐκείνων καθ' ἃ τὸ ἀποτέλεσμα δύναται νὰ ἐπέλθῃ μετ' ἀλλεπάλληλον ἢ ἐπί τινα χρόνον παρατεινομένην ἐνέργειαν π. χ. ἐπὶ τῆς ἀμβλώσεως, ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως κτλ

[2]) Heinze Holtzendorff's Handb. I. σελ. 68. — Geyer αὐτόθ. σελ.

Ἐὰν ὅμως ὑπὸ τοῦ ἀμέσου αὐτουργοῦ δὲν ἐξετελέσθη τὸ ἀδίκημα εἰς ὃ προετράπη ὑπὸ τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ, ὅστις ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει κατὰ τὸ ἄρθρ. 48 Π. Ν. διὰ τῆς ποινῆς τῆς ἀποπείρας τῆς μελετηθείσης πράξεως τιμωρεῖται, ἡ παραγραφὴ ἀρχεται ἀπὸ τῆς ὑστάτης ἐνεργείας τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ ὅπως ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς βουλήσεως τοῦ προτραπέντος προσώπου. Ἐπὶ τῆς συστάσεως, ἐπειδὴ τὰ μετέχοντα αὐτῆς πρόσωπα στενῶς συνδέονται μετ' ἀλλήλων διὰ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος καὶ τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως, ἡ ἔναρξις τῆς προθεσμίας τῆς παραγραφῆς κανονίζεται ἀπὸ κοινοῦ δι' ἅπαντας καὶ συμπίπτει μετὰ τῆς στιγμῆς τῆς ἐκτελέσεως οἱασδήποτε ὑφ' ἑνὸς ἑκάστου ἐξ αὐτῶν τελεσθείσης πράξεως.

Ἐπὶ τῆς συνεργείας τοὐναντίον, ἐπειδὴ ἐλλείπει ὁ κοινὸς σύνδεσμος ὁ ἐπὶ τῆς συστάσεως ὑπάρχων, ἡ δὲ ἐνέργεια τοῦ συνεργοῦ εἶναι διακεκριμένη ἀπὸ τῆς ἐνεργείας τοῦ αὐτουργοῦ, ἡ ἔναρξις τῆς προθεσμίας τῆς ὑπὲρ τοῦ συνεργοῦ παραγραφῆς δὲν συμπίπτει μετὰ τῆς στιγμῆς τῆς ὑπὸ τοῦ αὐτουργοῦ τελέσεως τῆς πράξεως δι' ἣν ἐδόθη ὑπὸ τοῦ συνεργοῦ συνδρομή. Ἡ προθεσμία τῆς παραγραφῆς ἄρχεται ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐχορηγήθη ὑπὸ τοῦ συνεργοῦ ἡ ὑποσχεθεῖσα βοήθεια, μηδόλως σκοπουμένου ἂν ἐπωφελήθη ἐξ αὐτῆς ὁ αὐτουργὸς ἀμέσως ἢ μετὰ παρέλευσιν χρονικοῦ τινος διαστήματος [1]).

δ') Ἐπὶ τῶν κατ' ἐξακολούθησιν ἀδικημάτων ἡ παραγραφὴ λογίζεται ἀρξαμένη κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην ἀπὸ τῆς τελευταίας πράξεως τῆς συμπληρούσης τὸ σύνολον τῶν διαφόρων μερικῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀπαρτιζουσῶν τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀδικήματος. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐπὶ τῶν κατ' ἐξακολούθησιν ἀδικημάτων ἑκάστη κατ' ἰδίαν ἐνέργεια περιέχει ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τὰ ἀπαρτίζοντα

375.—Berner Grundsätze § 40.– Schwarze Commentar ἄρθρ. 67 nº 5. σελ. 287 — Ἐναντιοφρονοῦσιν ὁ Dollmann Strafregstzb. I ἄρθρ. 95 σελ. 869.—Hälschner Strafrecht I § 275 σελ. 699 πρεσβεύοντες ὅτι ἄρχεται ἀπὸ τῆς συμπληρώσεως τῆς ἐνεργείας τοῦ ἠθικοῦ αὐτουργοῦ.

[1]) Schwarze Lehre v. d. Verjährung σελ. 70.—Dollmann Strafgstzb. I. ἄρθρ. 95 σελ. 869.

πλήρη τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀδικήματος, ὥστε μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς ἄρχεται καὶ ἡ τῆς παραγραφῆς προθεσμία, καθόσον εἶναι ἐκ τῶν προτέρων ἄγνωστον ἂν ὁ πράξας θέλει καὶ αὖθις ἐπαναλάβει τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, ἀλλ' ὅμως ἡ ἐπακόλουθος ἐνέργεια διακόπτει ἢ ἐκμηδενίζει τὴν ἀρξαμένην προθεσμίαν τῆς παραγραφῆς, καὶ νέα μετ' αὐτὴν ἄρχεται, συνεπαγομένη διὰ τῆς συμπληρώσεως αὐτῆς, τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ἀξιοποίνου ἁπασῶν τῶν προγεγενημένων πράξεων [1]).

ε') Ὅλως διαφορα τῶν κατ' ἐξακολούθησιν ἐγκλημάτων εἰσὶ τὰ διαρκῆ ἢ συνεχῆ ἐγκλήματα (delicta facti permanentis), διότι ἐν ᾧ ἐπὶ τῶν κατ' ἐξακολούθησιν ἀδικημάτων ὁ συνέχων τὰς διαφόρους μερικὰς ἐνεργείας συνδεσμος ὑπάρχει καθ' ὑποκείμενον, ἐν τῇ προαιρέσει δηλονότι τοῦ δρῶντος, τοὐναντίον ἐπὶ τῶν διαρκῶν ἐγκλημάτων ἡ συνέχεια ὑπάρχει κατ' ἀντικείμενον, ἐν τῇ ἐκτελέσει αὐτῇ τῆς πράξεως. Ἐπίσης διακρίνονται οὐσιωδῶς ἀπὸ τῶν ἐν ἀκαρεῖ τελουμένων ἐγκλημάτων, ἅτινα εἰ μὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν τυπικῶν, ὡς τετελεσμένα λογίζονται εὐθὺς ἅμα ἡ πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν ἐνέργεια συμπληρωθῇ, εἰ δὲ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν πραγματικῶν, εὐθὺς ἅμα ἐπέλθῃ τὸ διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἐπιχειρήσαντος τὴν ἐκτέλεσιν προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα. Ὅθεν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐν ἀκαρεῖ τελουμένων ἐγκλημάτων οὐδεμίαν παρέχει δυσχέρειαν ὁ ὁρισμὸς τῆς ἐνάρξεως τῆς προθεσμίας τῆς παραγραφῆς, διότι ἡ στιγμὴ τῆς τελέσεως χρησιμεύει ὡς σημεῖον ἀφετηρίας αὐτῆς. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν διαρκῶν ἐγκλημάτων, ἕνεκα τῆς συνεχείας τῆς ἐκτελέσεως, γεννᾶται τὸ ζήτημα ἂν ἡ παραγραφὴ αὐτῶν λογίζεται ἀρξαμένη ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐγένετο ἡ πρὸς τέλεσιν αὐτῶν ἀπαιτουμένη ἐνέργεια, ἢ ἐὰν ἡ ἔναρξις τῆς προθεσμίας τῆς παραγραφῆς δέον ν' ἀναστα λῇ ἐφ' ὅσον παρατείνεται ἡ πρὸς ἐκτέλεσιν ἐνέργεια [2]).

---

[1]) Schwarze Lehre v. d. Verjährung σελ. 51. — Dollmann Strafgstzb. ἄρθρ. 95. σελ. 870. — Köstlin System I § 128. σελ. 493. — Hælschner Strafrecht I § 275 σελ. 698.

[2]) Τοιαύτα λ. χ. διαρκῆ ἢ συνεχῆ ἐγκλήματα εἰσὶν ἡ ἁρπαγὴ (ἄρθρ.

Κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην, ἥτις καὶ ἡ ὀρθοτέρα εἶναι, ἡ ἔναρξις τῆς προθεσμίας τῆς παραγραφῆς λογίζεται ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐλήξεν ἡ ἐνέργεια ἡ τὴν παράτασιν τῆς ἐκτελέσεως συνεπαγομένη[1]).

ς') Ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων τῶν προερχομένων ἐκ παραλείψεως ὡρισμένης τινὸς ὑποχρεώσεως ἢ καθήκοντος ἐπιβαλλομένου ὑπὸ τοῦ νόμου ἡ ἔναρξις τῆς προθεσμίας τῆς παραγραφῆς ρυθμίζεται συμφώνως πρὸς τὸν ἰδιαίτερον χαρακτῆρα αὐτῶν, καὶ τὸν λόγον ὅστις ὑπηγόρευσεν εἰς τὸν νομοθέτην τὴν τιμωρίαν τοῦ ἐνόχου. Ὅθεν ὅταν ὁ νόμος κηρύσσῃ τὴν παράλειψιν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν ἀξιόποινον καὶ ἕνεκεν αὐτῆς ἰδίως τιμωρεῖ τὸν ἔνοχον, ἡ παραγραφὴ ἄρχεται ἀφ' ἧς στιγμῆς ὑφίσταται ἡ παράλειψις, λῆξάσης τῆς ἐν τῷ νόμῳ τασσομένης προθεσμίας πρὸς ἐπιχείρησιν τῆς πράξεως [2]).

Ὅταν τοὐναντίον δὲν ὁρίζεται τοιαύτη τις προθεσμία ἡ παραγραφὴ ἄρχεται ἀφ' ἧς στιγμῆς καταπαύσῃ ἡ παράνομος κατάστασις ἡ ἐκ τῆς παραλείψεως πηγάζουσα, διότι ἐν ὅσῳ διαρκεῖ ἡ παράνομος κατάστασις λογίζεται τὸ ἔγκλημα ὑφιστάμενον [3]).

ζ') Ἐπὶ τῶν κατ' ἔγκλησιν διωκομένων ἐγκλημάτων ὁρίζει ὁ

---

321), ἡ παράνομος κατακράτησις (ἄρθρ. 322), ἡ ἀπαγωγὴ (ἄρθρ. 331), ἡ ἄνευ ἀδείας ὁπλοφορία (ἄρθρ. 622). κτλ.

[1]) Berner Lehrb. § 145. — Schwarze v. d. Verjæhrung. σελ. 54. — Dollmann Strafgstzb. ἄρθρ. 95. σελ. 862.—Meyer Lehrb § 78 σελ. 344. — Ἂν καὶ ἡ διγαμία ἀνήκῃ εἰς τὴν τάξιν τῶν διαρκῶν ἐγκλημάτων ὑπάρχει ἀμφισβήτησις. Ὁ Berner (αὐτόθ. σελ. 270), καὶ ὁ Hälschner Strafrecht I § 275 σελ. 698-9 χαρακτηρίζουσι τὴν διγαμίαν ὡς ἀκαριαῖον ἔγκλημα, ἰσχυριζόμενοι ὅτι συντελεῖται οὐχὶ διὰ τῆς συμβιώσεως ἐν δευτέρῳ γάμῳ ἀλλὰ διὰ τῆς ἁπλῆς τελέσεως τοιούτου γάμου. Οἱ πλεῖστοι ὅμως τῶν νεωτέρων, ἀποκρούοντες τὴν γνώμην αὐτήν, χαρακτηρίζουσι τὴν διγαμίαν ὡς διαρκὲς ἔγκλημα· (ὅρ. Schwarze αὐτόθ. σελ. 59). Τούτου τεθέντος γεννᾶται τὸ ζήτημα περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐνάρξεως τῆς παραγραφῆς. Ὡς τοιοῦτος δὲ λογίζεται ἡ στιγμὴ τῆς λύσεως, ἕνεκεν οἱουδήποτε λόγου τοῦ πρώτου ἢ τοῦ δευτέρου γάμου καὶ τῆς ἄρσεως οὕτω τῆς διγάμου σχέσεως(ὅρ. Köstlin System § 158 σελ. 494).

[2]) Ἄρθρ. 130. 242. 260. 329.

[3]) Οὕτω λ. χ. κατὰ τὸ ἄρθρ. 626 ποιν. νόμου τιμωρεῖται ὅστις ἀμελεῖ

ἡμέτερος νόμος ἐν ἄρθρ. 120 βραχυτέραν παραγραφῆς προθεσμίαν. Ἐκ τῆς διατάξεως αὐτῆς, ἐγεννήθη τὸ ζήτημα ἂν καὶ ἡ βραχυτέρα αὕτη προθεσμία δέον νὰ λογίζηται ἀρχομένη ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐγκλημάτων ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἐκτελέσεως τῆς πράξεως, ἢ ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ ἀδικηθεὶς ἔλαβε γνῶσιν τοῦ πραχθέντος ἐγκλήματος καὶ τοῦ ὑπαιτίου αὐτοῦ.

Πολλοὶ προσαρμόζοντες τὸ ἀξίωμα τοῦ πολιτικοῦ δικαίου «ignoranti non currit praescriptio», ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ παραγραφὴ δέον νὰ λογίζηται ἀρξαμένη ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ παθὼν λάβῃ γνῶσιν τοῦ γενομένου ἀδικήματος καὶ τοῦ ὑπαιτίου αὐτοῦ [1]). Ἀλλ' ὅμως δὲν προβαίνουσιν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ν' ἀπολήξωσιν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ τοιαῦτα κατ' ἔγκλησιν διωκόμενα ἀδικήματα εἰσὶν ἐξῃρημένα τῆς ἐν γένει ἰσχυούσης παραγραφῆς τῶν ἀδικημάτων καὶ ὅτι, ἐὰν ὁ παθὼν ἐντὸς τῆς προθεσμίας, τῆς ἀρχομένης ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἐκτελέσεως, δὲν λάβῃ γνῶσιν αὐτῶν καὶ τοῦ πράξαντος, ἀναστέλλεται ἐν γένει ἡ πρόοδος τῆς παραγραφῆς καὶ οἱονεὶ ἀπαρεγγράπτα λογίζονται. Τοὐναντίον πρεσβεύουσιν ὅτι, ἐὰν ὁ παθὼν μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς συνήθους παραγραφῆς τῶν μὴ κατ' ἔγκλησιν διωκομένων ἀδικημάτων, λαβὼν γνῶσιν τοῦ γενομένου ἀδικήματος, ἀποφασίσῃ νὰ ἐγκαλέσῃ τὸν ἀδικήσαντα, ἀποκρούεται διὰ τῆς ἐνστάσεως τῆς παραγραφῆς [2]).

νὰ περιβάλλῃ μὲ κιγκλίδας ἢ μὲ ἄλλα ἀσφαλιστικὰ μέσα τάφρους, χρημνούς, βάραθρα ἢ ἄλλας παρομοίας κινδυνώδεις θέσεις εἰς κοινῶς προσιτοὺς τόπους. Ἐν ὅτῳ διατηρεῖται ἡ παράνομος κατάστασις καὶ ὑφίσταται ὁ ἐκ τῆς ἀμελείας προερχόμενος κίνδυνος, ὃν ὁ νόμος ζητεῖ ν' ἀποτρέψῃ, δὲν λογίζεται ἀρξαμένη ἡ παραγραφή. Ὅρ. καὶ ἄρθρ. 514. 566, § 2. 569. 652. —Schwarze Lehre v. d. Verjährung § 18 σελ. 18.—Hælschner Strafrecht I § 275 σελ. 699.

[1]) Τὴν ἀρχὴν ταύτην καθιεροῖ ὁ Γερμανικὸς ποιν. νόμος ἐν ἄρθρ. 61.

[2]) Geib Lehrb. II § 81. σελ. 147.—Schwarze Verjährung σελ. 124. —Τὴν γνώμην ταύτην εὑρίσκομεν καθιερωμένην ἐν τοῖς ποινικοῖς νόμοις τῆς Αὐστρίας ἄρθρ. 530.—Σαξωνίας ἄρθρ. 111. — Ἀννοβέρου ἄρθρ. 89 § 4, ὅστις χορηγεῖ τρίμηνον προθεσμίαν διὰ τὴν ἔγκλησιν, λογιζομένην ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς γνώσεως ὑπὸ τοῦ ἀδικηθέντος τοῦ συμβάντος ἀδικήματος,

Κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἐν τῇ ζητήσει τῆς ἐνάρξεως τῆς προθεσμίας τῆς παραγραφῆς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὑποθέσωμεν οἱανδήποτε διάκρισιν τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος, ἀπὸ τῶν δι' ἐγκλήσεως καταδιωκομένων πράξεων, διότι ἀφοῦ ἐν ἄρθρ. 120 ὁρίζονται γενικώτερον αἱ προθεσμίαι τῆς παραγραφῆς ἀμφοτέρων τῶν κατηγοριῶν τῶν ἐγκληματικῶν πράξεων, ἐν τῷ ἀμέσως ἑπομένῳ ἄρθρῳ 121 γενικῶς καὶ ἄνευ διαστολῆς λέγεται ὅτι ἡ προθεσμία τῆς παραγραφῆς ἄρχεται «*ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐκτελεσθῇ ἡ πρᾶξις*».

Ἐξαίρεσιν τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, καίπερ μὴ ρητῶς ἐν τῷ νόμῳ ἀναγεγραμμένην, ὀφείλομεν κατ' ἀνάγκην νὰ δεχθῶμεν ὅταν ἡ ἔγκλησις εἶναι ἀπαράδεκτος πρὸ τῆς λύσεως προδικαστικοῦ ζητήματος, οὗ ἡ διάγνωσις διαφεύγουσα τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ ποινικοῦ δικαστηρίου προσήκει ἀποκλειστικῶς τῷ πολιτικῷ δικαστηρίῳ, ὅπερ κατὰ τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν ὁρίζεται ἐπὶ τῆς ἀπαγωγῆς, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ γάμου τοῦ διὰ βίας ἢ δι' ἀπάτης συναφθέντος [1]).

Κατὰ τὰς εἰρημένας περιπτώσεις ἤθελεν εἶσθαι ὅλως παράλογον, ὑφισταμένου νομίμου κωλύματος πρὸς δίωξιν τοῦ ἀδικήματος, νὰ δεχθῶμεν ἀρχομένην καὶ διαρρέουσαν τὴν παραγραφήν [2]).

Ὑπολογισμὸς καὶ λῆξις.

§ 252. Ὡς εἴδομεν ἡ παραγραφὴ ἄρχεται ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς τελέσεως τῆς κολασίμου πράξεως, ἀλλ' ὅμως ὁ πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῆς χρόνος δὲν ὑπολογίζεται κατὰ μαθηματικὸν τρό-

---

μετὰ παρέλευσιν ὅμως διετίας ἀπὸ τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ λογίζεται ὡς ἀπολύτως παραγεγραμμένη ἡ πρᾶξις.

[1]) Ποιν. νόμου ἄρθρ. 333 (330. 331) 359. Ἐγχειρίδιον ποιν. δικονομίας § 73 σημ. 12 σελ. 286.

[2]) Faustin-Hélie Instr. crim. II n° 1073. — Ὁ Γερμανικὸς ποιν. νόμος εἰδικῶς προνοεῖ περὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης ἐν ἄρθρ. 69. Ὅρ. Schwarze Commentar ἄρθρ. 69. — Verjährung σελ. 60. — Heinze Holtzendorff's Handb. II σελ. 614.

πον ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν (a momento ad momentum), ἀλλὰ κατὰ τὸν πολιτικὸν ὑπολογισμὸν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν (a die ad diem), ὅθεν ἡ λῆξις τῆς προθεσμίας αὐτῆς συμπίπτει μετὰ τῆς λήξεως τῆς τελευταίας ἡμέρας τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου τεταγμένης προθεσμίας. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν διάταξιν τοῦ ἡμετέρου νόμου ἄρχεται ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐξετελέσθη ἡ κολάσιμος πρᾶξις, ἕπεται ὅτι εἰς τὴν προθεσμίαν αὐτῆς λογίζεται καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἐκτελέσεως [1]).

Ἡ προθεσμία τῆς παραγραφῆς ἀριθμεῖται συναπτῶς ὡς tempus continuum, δηλονότι, μετὰ τὴν ἔναρξιν αὐτῆς κατὰ τὰ ἐν τοῖς πρόσθεν εἰρημένα, ὑπολογίζεται ὁ χρόνος τῆς διαρκείας αὐτῆς ἄνευ διαλειμμάτων, ἐκτὸς τῶν ἐν τῷ νόμῳ ὁριζομένων περιπτώσεων τῆς διακοπῆς περὶ ὧν κατωτέρω γενήσεται λόγος [2]).

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οὔτε ἡ ἀπόδρασις τοῦ ἀδικήσαντος δύναται ν' ἀναστείλῃ τὴν ἔναρξιν τῆς παραγραφῆς, οὔτε ψυχική τις ἀσθένεια καθιστῶσα ἀδύνατον τὴν καταδίωξιν παρεμποδίζει τὴν πρόοδον αὐτῆς ἀρξαμένης. Ἡ θεμελιώδης δικαιολογικὴ βάσις τῆς παραγραφῆς, ἣν ἐν τῇ προεισαγωγῇ ἀνεπτύξαμεν, ἀποκρούει τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἐν τῷ πολιτικῷ δικαίῳ ἰσχύοντος ἀξιώματος «agere non valenti non currit praescriptio» [3]).

---

1) Κατὰ τὸν νεώτερον βαυαρικὸν νόμον ἄρθρ. 95 § 2 ἡ ἡμέρα τῆς ἐνάρξεως τῆς παραγραφῆς δὲν ὑπολογίζεται εἰς τὴν προθεσμίαν.

2) Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐξάγεται ἐκ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 121 ὅπερ ρητῶς καθιεροῖ τὰς παραδεκτέας ἐξαιρέσεις εἰς τὴν συνέχειαν τῆς προθεσμίας τῆς παραγραφῆς. Ἐκτὸς δὲ τούτων, ὡς νοεῖται οἴκοθεν, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ δεχθῶμεν καὶ ἄλλας.

3) Hälschner Strafrecht I § 276 σελ. 702.—Schwarze Commentar § 68 nº 12.

Ἐν Γαλλίᾳ ἐγεννήθη τὸ ζήτημα ἂν, συλληφθέντος τινὸς καὶ κρατουμένου, ἐπέλθῃ διατάραξις τῶν διανοητικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, καθιστῶσα ἀναπόφευκτον τὴν διακοπὴν τῶν ἀνακρίσεων καὶ τὴν μεταφορὰν αὐτοῦ εἰς θεραπευτικόν τι κατάστημα, ἡ προθεσμία τῆς παραγραφῆς λογίζηται ἀρξαμένη ἀπὸ τῆς διακοπῆς τῶν ἀνακριτικῶν πράξεων. Ἡ γαλλικὴ νομολογία κλίνει εἰς τὴν ἀποφατικὴν τοῦ ζητήματος λύσιν, στηριζομένη εἰς τὸν λόγον ὅτι ἡ ἔκδο-

§ 253. Ἐὰν διαρκούσης τῆς προθεσμίας τῆς παραγραφῆς ἐπέλθῃ τροποποίησις ἐν τῇ νομοθεσίᾳ, καὶ διὰ μεταγενεστέρου νόμου μεταβάλληται ὁ ἐν τῷ προγενεστέρῳ τεταγμένος χρόνος τῆς παραγραφῆς, γεννᾶται τὸ ζήτημα περὶ τοῦ ἐφαρμοστέου νόμου πρὸς ὑπολογισμὸν τῆς ἀρξαμένης παραγραφῆς. Πρὸς εὐχερεστέραν τοῦ ζητήματος λύσιν διακριτέον τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν διὰ νεωτέρου νόμου βραχυτέρα παραγραφῆς προθεσμία ὁρίζεται, καὶ περὶ ἧς ὁμοφώνως δέχονται ὅτι εἶναι ἐφαρμοστέος ὁ νεώτερος νόμος, ἀπὸ τῆς περιπτώσεως καθ' ἣν διὰ μεταγενεστέρου νόμου, ἡ καταργεῖται καθ' ὁλοκληρίαν ἡ παραγραφὴ δι' εἴδη τινὰ κολασίμων πράξεων, ἢ ἐν γένει παρατείνεται ἡ προθεσμία αὐτῆς, ἢ νέοι ὅροι πρὸς ὕπαρξιν αὐτῆς προστίθενται.

Κυρίως περὶ τῆς δευτέρας ταύτης περιπτώσεως διίστανται οἱ περὶ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος ἐγκύψαντες. Καὶ ἔνιοι μὲν ὁρμώμενοι ἐκ τῆς σκέψεως ὅτι οἱ περὶ παραγραφῆς νόμοι περιέχουσι διατάξεις τοῦ οὐσιαστικοῦ ποινικοῦ δικαίου, φρονοῦσιν ὅτι καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐστὶν ἐφαρμοστέον τὸ γενικὸν ἀξίωμα ὅτι ὁ νόμος ὁ μᾶλλον ἐπιεικεῖς καὶ εὐμενεστέρας πρὸς τὸν κατηγορούμενον ἀναγράφων διατάξεις κατισχύει τοῦ αὐστηροτέρας περιέχοντος, ἔστω καὶ ἂν κρατοῦντος αὐτοῦ ἐξετελέσθη τὸ ἀδίκημα [1]).

Ἄλλοι τοὐναντίον δοξάζουσιν ὅτι ἐν ὅσῳ δὲν συνεπληρώθη ἡ τῆς παραγραφῆς προθεσμία ὁ κατηγορούμενος οὐδὲν ἐκτήσατο δικαίωμα ὅπως ἐπικαλεσθῇ αὐτήν, ὅθεν ἐὰν διαρκούσης αὐτῆς ἐκ-

---

σις καὶ ἐκτέλεσις τοῦ ἐντάλματος τῆς συλλήψεως, ὡς διαρκοῦσα ἐνέργεια τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, ἀναστέλλει τὴν τῆς παραγραφῆς πρόοδον. Ἀλλ' ὅμως παρατηρητέον ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῇ καθ' ἑκάστην ἀνανεουμένη ἡ ἔκδοσις τοῦ ἐντάλματος ὅπως συνεπάγηται τὸ εἰρημένον ἀποτελεσμα. Ὥστε ἐὰν μετὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ παρέλθῃ ἄνευ ἑτέρας τινὸς ἐνεργείας τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς ὁ ἀπαιτούμενος διὰ τὴν παραγραφὴν τοῦ ἀδικήματος χρόνος, ὀρθότερον φαίνεται ἡμῖν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ κατηγορούμενος δύναται εὐλόγως νὰ ἐπικαλεσθῇ αὐτήν. (ὅρ. Schwarze Lehre v. d. Verjährung σελ. 74).

[2]) Berner Wirkungskreis d. Strafgesetzes. σελ. 56.—Hälschner Strafrecht I § 50 σελ. 127. 128

δοθῇ νόμος καταργῶν τὴν παραγραφὴν ἢ τάσσων ὅρους βαρυτέρους, ὁ κατηγορούμενος στερεῖται τοῦ δικαιώματος ὅπως αἰτήσηται τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προηγουμένου νόμου, διότι οἱ περὶ παραγραφῆς νόμοι δὲν εἰσὶ κυρίως νόμοι τοῦ οὐσιαστικοῦ ποινικοῦ δικαίου, περιέχοντες διατάξεις ἀφορώσας εἰς τὴν ἔννοιαν καὶ τὰ συστατικὰ στοιχεῖα τῆς ἀξιοποίνου πράξεως. Διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς προθεσμίας τῆς παραγραφῆς δὲν συμμεταβάλλεται καὶ τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως ἐν ὅσῳ δὲν λήξῃ ἡ τῆς παραγραφῆς προθεσμία, ὁ δὲ κατηγορούμενος ἁπλῆν ἔχει μόνον προσδοκίαν ὅτι, ἀδρανούσης τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, διὰ τῆς παρελεύσεως καὶ τοῦ ὑπολοίπου χρόνου τῆς προθεσμίας τῆς παραγραφῆς θέλει διαφύγει τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν, ἀλλ' οὐδόλως δύναται νὰ προτείνῃ κεκτημένον δικαίωμα ἐκ παραγραφῆς μηκέτι συμπληρωθείσης [1]).

Τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος κατὰ τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν διευκολύνουσιν αὐταὶ αἱ περὶ παραγραφῆς διατάξεις τοῦ νόμου. Ἡ παραγραφὴ διαστέλλεται εἰς παραγραφὴν τῶν ποινικῶν ἀποφάσεων περὶ ἧς πραγματεύεται ἡ ποινικὴ δικονομία (ἄρθρ. 549—551) καὶ εἰς παραγραφὴν τῆς ποινικῆς ἀγωγῆς περὶ ἧς πραγματεύεται ὁ ποινικὸς νόμος (ἄρθρ. 119 — 122) συγκαταριθμῶν αὐτὴν ἐν τοῖς λόγοις οἵτινες ἀποκλείουσιν ἢ ἐξαλείφουσι τὸ ἀξιόποινον τῶν πράξεων. Οὐδεμία ἑπομένως δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία ὅτι χαρακτηρίζει αὐτὴν ὡς διάταξιν τοῦ οὐσιαστικοῦ ποιν. δικαίου, καὶ, τούτου δοθέντος, ἕπεται ὅτι ἐν περιπτώσει δημοσιεύσεως ἀλληλοδιαδόχων νόμων τροποποιούντων αὐτὴν ἐφαρμοσθήσεται ὁ μᾶλλον ἐπιεικεῖς ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμένου περιέχων διατάξεις.

Διακοπὴ τῆς παραγραφῆς.

§ 254. Ἡ ἀρξαμένη παραγραφὴ διακόπτεται (ἄρθρ. 121) ἢ

---

[1]) Zachariae Ueber die rückwirkende Kraft neuer Strafgesetze § 3.—Schwarze Verjährung § 12. σελ. 42.

διὰ τῆς ἐνεργείας νομίμου τινὸς ἀνακριτικῆς πράξεως, ἢ διὰ τῆς ἐκτελέσεως νέου τινὸς κακουργήματος ἢ πλημμελήματος.

Ὁ πρῶτος ἐκ τῶν εἰρημένων λόγων παρέσχεν ἀφορμὴν μακρῶν καὶ ποικίλων συζητήσεων περὶ τοῦ ὁρισμοῦ εἰδικώτερον τῶν ἀνακριτικῶν πράξεων τῶν συνεπαγομένων τὴν διακοπὴν τῆς παραγραφῆς. Καὶ ἔνιοι μὲν ἰσχυρίζονται ὅτι πᾶσα οἱαδήποτε ἐνέργεια τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, τὴν ἐξιχνίασιν καὶ βεβαίωσιν τοῦ συμβάντος ἀδικήματος σκοποῦσα, συνεπάγεται τὴν διακοπὴν τῆς παραγραφῆς, διότι διὰ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας διασκεδάζεται ἡ ἐπικειμένη λήθη τοῦ ἀδικήματος καὶ οὕτως ἐκλείπει ἡ πρωτίστη δικαιολογικὴ βάσις τῆς παραγραφῆς [1]).

Τοὐναντίον ἄλλοι, ὁρμώμενοι ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι τελικὸς σκοπὸς τῆς ἀνακρίσεως εἶναι ἡ συλλογὴ τῶν ἐνδείξεων καὶ ἀποδείξεων δι' ὧν ἐμφαίνεται ἡ ὑπαιτιότης τῶν κατηγορουμένων, καὶ οὐχὶ ἡ ἐξιχνίασις μόνον τῆς πράξεως καθ' ἑαυτὴν καὶ ἐν οὐδεμιᾷ ἀναφορᾷ πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ ὑπαιτίου, πρεσβεύουσιν ὅτι, ὅπως ἡ ἐφ' ὡρισμένον χρόνον παράλειψις πάσης ἀνακριτικῆς ἐνεργείας συνεπάγεται τὴν ἐξάλειψιν τοῦ ἀξιοποίνου τοῦ κατηγορουμένου, οὕτω καὶ τὴν διακοπὴν τῆς παραγραφῆς ἐπιφέρει ἐκείνη μόνη ἡ ἀνακριτικὴ ἐνέργεια ἡ ἀμέσως ἀναφερομένη εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Διὸ δέχονται ὅτι μόναι αἱ δικαστικαὶ πράξεις αἱ καθ' ὡρισμένου προσώπου, ὡς ὑπόπτου τοῦ συμβάντος ἀδικήματος ἀπευθυνόμεναι, ἔχουσιν ὡς ἐπακολούθημα τὴν διακοπὴν τῆς ἀρξαμένης παραγραφῆς [2]).

Ἕνεκα τῆς μεταξὺ τῶν νομοδιδασκάλων ὑφισταμένης διαφωνίας διαφοροτρόπως διετυπώθησαν καὶ αἱ περὶ τοῦ ζητήματος σχετικαὶ διατάξεις τῶν ποινικῶν νόμων.

Ὁ βαυαρικὸς νόμος τοῦ 1813 δὲν περιεῖχεν εἰδικὴν διάταξιν

---

[1]) Feuerbach Lehrb. § 67. — Dabelow Verjährung II σελ. 357.— Gründler Archiv d. Crim. R. 1841 σελ. 525.

[2]) Wening-Ingenheim Archiv d. Crim. R. VI σελ. 254. —Grolmann Grundsätze d. Criminalrechtswissenchaft. § 698. — Unterholzner Verjährung II σελ. 469.—Abegg Lehrb. § 173. — Köstlin System I § 129 σελ. 498.—Schwarze Verjahrung § 35. σελ. 87.

περὶ διακοπῆς τῆς παραγραφῆς, ἀλλ' ὅμως τὰ μεταγενέστερα νομοσχέδια τοῦ 1827 (ἄρθρ. 100) καὶ 1831 (ἄρθρ. 125), συμπληρώσαντα τὸ κενὸν αὐτοῦ, ὥρισαν ὅτι ἡ διακοπὴ τῆς παραγραφῆς ἐπέρχεται εὐθὺς ἅμα ὑπὸ τοῦ ἁρμοδίου δικαστηρίου ἀπαγγελθῇ ὡρισμένη κατηγορία κατὰ τῶν ὑπαιτίων πραχθέντος ἀδικήματος, ἤτοι ἐδέχθησαν τὴν γνώμην ὅτι ἡ ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς κατ' ἀντικείμενον μόνον καὶ μὴ ἀναφερομένη πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀδικήσαντος ἐξιχνίασις τῆς κολασίμου πράξεως δὲν ἀρκεῖ πρὸς διακοπὴν τῆς παραγραφῆς, ἀλλ' ὅτι ἀπαιτεῖται πρὸς τοῦτο ὡρισμένη τις ἐνέργεια κατὰ τῶν ὑπαιτίων τοῦ ἀδικήματος [1]).

Τὸ σύστημα τοῦτο ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων ποινικῶν νόμων τῆς Γερμανίας [2]). Ἐν ᾧ τὴν ὅλως ἀντίθετον ἀρχὴν ἠσπάσθη ἡ γαλλικὴ νομοθεσία, καθ' ἣν ἡ παραγραφὴ διακόπτεται διὰ πάσης ἀνακριτικῆς πράξεως ἢ πρὸς καταδίωξιν τοῦ ἐνόχου ἐνεργείας [3]). Ταύτην ἀκολουθήσας καὶ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ὥρισεν ἐν ἄρθρ. 121 ὅτι ἡ παραγραφὴ διακόπτεται διὰ « *πάσης νομίμου ἀνακριτικῆς πράξεως* » [4]).

Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ποινικῇ δικονομίᾳ διακρίνεται τὸ στάδιον τῆς προανακρίσεως [5]) ἥτις ἀποπερατοῦται διὰ τῆς εἰς τὸ ἀκροατήριον κλήσεως τῶν κατηγορουμένων (ποιν. δικ. ἄρθρ. 69—75) ἀπὸ τῆς

---

[1]) Λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τῆς διατάξεως ταύτης ὅρα ἐν τῷ παραρτήματι τῶν αἰτιολογιῶν τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1827 ἐν σελ. 501.

[2]) Ὅρ. ποιν. νόμου Βυρτεμβέργης ἄρθρ. 132.—Βάδεν ἄρθρ. 192.—Σαξωνίας ἄρθρ. 214.—Θυρίγγης ἄρθρ. 71. 72.

[3]) Instr. criminelle art. 637. «S' il a été fait, dans cet intervalle, des actes d' instruction ou de poursuite non suivis de jugement l' action publique etc. art. 638 ὅρ. καὶ πρωσσικοῦ ποιν. νόμου ἄρθρ. 48.—Βαυαρικοῦ 1861, ἄρθρ. 96.

[4]) Τὸ γερμανικὸν κείμενον τοῦ ἄρθρ. 121 δὲν λέγει διὰ πάσης νομίμου ἀνακριτικῆς πράξεως ἀλλὰ διὰ πάσης δικαστικῆς ἀνακριτικῆς πράξεως (gerichtliche Untersuchungshandlung).

[5]) Τὸ γερμανικὸν κείμενον καλεῖ αὐτὸ στάδιον τῆς προδικασίας (Vorverfahren).

ἐπ' ἀκροατηρίου διαδικασίας, ἥτις ἄρχεται μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ὑποθέσεως εἰς τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον πρὸς συζήτησιν (Πειν. δικ. ἄρθρ. 76 ἑπομ.). Ἐν τῇ προανακρίσει περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἐνώπιον τῶν δικαστικῶν συμβουλίων διαδικασία, ἥτις δὲν περιστρέφεται μὲν εἰς τὴν ἐνέργειαν ἀνακριτικῶν πράξεων, ἀποτελεῖ ὅμως ἀναπόσπαστον μέρος τῆς προανακρίσεως, διότι λύονται τὰ κατὰ τὴν ἀνάκρισιν ἀναφυόμενα ζητήματα, κηρύττεται τὸ κῦρος αὐτῆς καὶ ἀποφασίζεται ἡ παραπομπὴ τῆς δίκης εἰς τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον· ὅθεν, ὁρίζοντος τοῦ νόμου ὅτι ἡ παραγραφὴ διακόπτεται διὰ πάσης νομίμου ἀνακριτικῆς πράξεως, προδήλως ὑπονοοῦνται ὡς δυνάμεναι νὰ διακόψωσι τὴν παραγραφὴν ἅπασαι αἱ κατὰ τὸ στάδιον τῆς προανακρίσεως ἐνεργούμεναι πράξεις αἱ σκοποῦσαι τὴν βεβαίωσιν τῆς τελέσεως τοῦ ἀδικήματος, τὴν συλλογὴν τῶν χρησίμων ἐνδείξεων καὶ ἀποδείξεων πρὸς ὑποστήριξιν τῆς κατηγορίας, ἢ αἱ ἐπιδιώκουσαι τὴν καταδίωξιν τοῦ κατηγορουμένου καὶ προσαγωγὴν αὐτοῦ ἐνώπιον τῶν ἀνακριτικῶν ἀρχῶν ἢ τῶν δικαστηρίων. Τοιαῦται κατὰ πρῶτον λόγον εἰσὶν αἱ ὑπὸ τοῦ ἀνακριτοῦ αὐτοῦ ἀμέσως ἐνεργούμεναι πράξεις, οἷον ἡ ἐξέτασις τοῦ κατηγορουμένου καὶ τῶν μαρτύρων, ἡ αὐτοψία, ἡ πραγματογνωμοσύνη, αἱ κατ' οἶκον ἔρευναι, ἡ κατάσχεσις τῶν πειστηρίων, ἡ σύλληψις καὶ προφυλάκισις τοῦ κατηγορουμένου, ἡ ἔκδοσις κατασχετηρίου. Αἱ εἰρημέναι πράξεις τὸν αὐτὸν ἐπιδιώκουσι σκοπὸν καὶ ἑπομένως ἰσχύουσι πρὸς διακοπὴν τῆς παραγραφῆς γενόμεναι ἐν τῇ προεισαγωγικῇ ἀνακρίσει ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων τῆς δικαστικῆς ἀστυνομίας, ἤτοι ὑπὸ τοῦ εἰσαγγελέως, τῶν εἰρηνοδικῶν, τῶν δημάρχων ἢ δημαρχικῶν παρέδρων, ἢ ἀστυνόμων, τῶν ὀξιωματικῶν ἢ ὑπαξιωματικῶν τῆς χωροφυλακῆς, τῶν νομαρχῶν, καὶ λοιπῶν εἰδικῶν ὑπαλλήλων τῆς δικαστικῆς ἀστυνομίας, οἷς δι' ὡρισμένα ἀδικήματα ἀπένειμεν ὁ νόμος ἀνακριτικὰ καθήκοντα. Ἐπίσης ἡ παραγραφὴ διακόπτεται διὰ τῆς ἐκδόσεως ἐντάλματος συλλήψεως, ἢ προφυλακίσεως, ἢ κατασχετηρίου, δι' ὧν ἀσφαλίζεται ἡ προσωπικὴ ἐμφάνισις τοῦ κατηγορουμένου ἐνώπιον τῶν ἀνακριτικῶν ἀρχῶν ἢ τοῦ δικαστηρίου, διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ βουλεύματος τοῦ συμβουλίου τῶν πλημμελειοδικῶν ἢ

ἐφετῶν δι' οὗ καὶ ἡ ἐνέργεια περαιτέρω ἀνακρίσεων διατάσσεται, ἢ ἀποφαίνονται τὰ δικαστικὰ συμβούλια περὶ τῆς παραπομπῆς τῶν κατηγορουμένων εἰς τὸ ἁρμόδιον δικαστήριον, ὡς καὶ διὰ τῆς δι' ἀπ' εὐθείας κλήσεως, ἢ μετὰ τὴν ἔκδοσιν παραπεμπτικοῦ βουλεύματος κλητεύσεως τῶν κατηγορουμένων ὅπως ἐμφανισθῶσιν εἰς τὸ ἀκροατήριον τοῦ δικαστηρίου [1]).

Αἱ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι πράξεις ἵνα ἔχωσι τὴν δύναμιν πρὸς διακοπὴν τῆς παραγραφῆς δέον κατὰ ρητὴν τοῦ νόμου διάταξιν νὰ ὦσι *νόμιμοι*, τουτέστι νὰ ἐκτελῶνται κατὰ τοὺς διαγεγραμμένους τύπους καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐνὶ ἑκάστῳ τῶν ἀνακριτικῶν ὑπαλλήλων προσηκούσης δικαιοδοσίας [2]).

---

[1]) Περὶ τῆς κλήσεως τῶν κατηγορουμένων διὰ κλητηρίου θεσπίσματος πρὸς ἐμφάνισιν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῶν πταισματοδικῶν ἢ πλημμελειοδικῶν ἢ διὰ τοῦ κατηγορητηρίου μετὰ κλήσεως πρὸς ἐμφάνισιν ἐνώπιον τῶν κακουργιοδικῶν κρατεῖ ἡ γνώμη ὅτι διακόπτουσι τὴν παραγραφὴν μόνον μετὰ τὴν εἰς τὸν κατηγορούμενον ἐπίδοσιν. Faustin-Hélie Instr. crim. II nº 1078. σελ. 703 — «La citation regulière et donnée en temps utile à la requête du ministère public». — Ὅρ. καὶ Mangin Traité II nº 357. — Le Sellyer Traité de l' excercice et de l' extinction des actions Ii nº 490. — Haus Droit pénal Belge nº 50. — Ἡ γνώμη ὅτι καὶ μόνη ἡ ὑπὸ τοῦ Εἰσαγγελέως σύνταξις τοῦ κλητηρίου θεσπίσματος ἀρκεῖ πρὸς διακοπὴν τῆς παραγραφῆς εἶναι ὅλως ἀδικαιολόγητος, ἔστω καὶ ἂν ἐνίοτε χρησιμεύῃ ὅπως συγκαλύψῃ τὴν ἀσύγγνωστον ἀμέλειαν τῶν δικαστικῶν ἀρχῶν. Schwarze Lehre v. d. Verjährung σελ. 90. — Παπαχρήστου ἐν Θέμιδι τόμ. Θ' σελ. 298. 310. — Ἀντιδοξεῖ ὁ Κωνσταντόπουλος τόμ. Α'. § 127 σελ. 167.

[2]) Οὕτω λ. χ. ἐὰν ὑποθέσωμεν τὴν ἔκδοσιν ἐντάλματος φυλακίσεως ὑπὸ δημάρχου τινὸς ἢ εἰρηνοδίκου, ἢ κατ' οἶκον ἔρευναν ἐνεργηθεῖσαν μὴ συμπράττοντος κατὰ τὰ ἄρθρ. 139 καὶ 173 ποιν. δικονομ. ἑτέρου ἀνακριτικοῦ ὑπαλλήλου, ἢ σύνταξιν ἐκθέσεως βεβαιούσης τὴν ἐκτέλεσιν ἀδικήματος ἢ αὐτοψίας ἄνευ τῆς προσλήψεως δικαστικοῦ γραμματέως (ποιν. δικ. ἄρθρ. 72 καὶ 73.) νοεῖται οἴκοθεν ὅτι αἱ τοιαῦται ἀνακριτικαὶ πράξεις, ὡς μὴ νομίμως ἐνεργηθεῖσαι, δὲν διακόπτουσι τὴν παραγραφήν. Ἐπίσης δὲν διακόπτουσι τὴν παραγραφὴν αἱ ἀνακριτικαὶ πράξεις αἱ ἐνεργηθεῖσαι ὑπὸ προσώπων εἰς ἃ ὁ νόμος δὲν ἐχορήγησεν ἀνακριτικὰ δικαιώματα, οἷον ὑπὸ δι-

Τὸν τοιοῦτον ὅρον τοῦ ἐγκύρου καὶ νομίμου τῆς ἐνεργείας τῶν ἀνακριτικῶν πράξεων πρὸς διακοπὴν τῆς παραγραφῆς δὲν ἐπιτρέπεται διασταλτικῶς ἑρμηνεύοντες νὰ ἐφαρμόσωμεν καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει ἐπεχειρήθησαν αὗται ὑπὸ προσώπων εἰδικῶς ἀναρμοδίων, διότι τὸ ζήτημα τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ τῆς ἁρμοδιότητος εἶναι ὅλως ἀλλότριον πρὸς τὴν παραγραφήν, ἥτις ἰσχύει ἀπέναντι πάσης ἐν γένει ἐνεργείας τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς. Ὅθεν ἡ ὑφ' οἱουδήποτε προσώπου ἐκπροσωποῦντος αὐτὴν γενομένη ἐνέργεια λογίζεται ἰσχυρὰ πρὸς διακοπὴν τῆς παραγραφῆς [1]).

Ἐκ τῆς γενικῆς δὲ ρήσεως τοῦ ἡμετέρου νόμου ἕπεται ὅτι πρὸς διακοπὴν τῆς παραγραφῆς δὲν ἀπαιτεῖται εἰδικὴ ἐνέργεια κατὰ τοῦ προσώπου αὐτοῦ τοῦ ἀδικήσαντος, ἀλλ' ὅτι οἱαδήποτε ἀνακριτικὴ πρᾶξις σκοποῦσα τὴν βεβαίωσιν τοῦ γενομένου ἀδικήματος εἶναι ἀρκοῦσα. Ὅθεν ἐὰν πλείονες συμμετέσχον τῆς ἐκτελέσεως ἀδικήματος ἡ ἀνακριτικὴ ἐνέργεια ἡ καθ' ἑνὸς ἐκ τῶν συναιτίων διακόπτει καὶ δι' ἅπαντας τοὺς ἄλλους τὴν παραγραφήν [2]).

Ἀφοῦ ὑπεδείξαμεν ἤδη τὰς ἀνακριτικὰς πράξεις καὶ τοὺς ὅρους τῆς ἐνεργείας αὐτῶν πρὸς διακοπὴν τῆς παραγραφῆς, ὅλως περιττὴ ἀποβαίνει ἡ λεπτομερὴς μνεία τῶν πράξεων αἵτινες δὲν ἰσχύουσιν ὅπως διακόψωσι τὴν παραγραφήν. Ἐν τῇ κατηγορίᾳ αὐτῶν ὑπάγονται γενικώτερον·

α') Αἱ πράξεις τῆς ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας τῶν δικαστικῶν ἀρχῶν, ὡς λ. χ. αἱ παρὰ δικαστικῆς τινος ἀρχῆς πρὸς ἄλλην ἀπευθυνόμεναι αἰτήσεις καὶ γνωστοποιήσεις περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἀνακρίσεων, περὶ τοῦ προσώπου τῶν ὑποτιθεμένων ἐνόχων κτλ. αἱ παρὰ τοῦ εἰσαγγελέως διδόμεναι παραγγελίαι, καὶ αἱ ὑποβαλ-

---

καστικῶν κλητήρων, ἢ ὑπὸ χωροφυλάκων, ὑπὸ διοικητικῶν ὑπαλλήλων, ἢ ὑπὸ ἀλλοδαπῶν ἀρχῶν.—Dollmann Strafgstb. I ἄρθρ. 96 σελ. 880.

[1]) Schwarze Lehre v. d. Verjährung σελ. 92. — Faustin-Hélie Instr. crim. τόμ. III § 194 σελ. 728.

[2]) Schwarze αὐτόθ. σελ. 91. — Hälschner Strafrecht I § 276. σελ. 701.

λόμεναι προτάσεις, ἡ διαπομπὴ τῶν ἐγγράφων τῆς δίκης ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς ἄλλο δικαστήριον, ἢ αἱ αἰτήσεις περὶ ἀποστολῆς ἐγγράφων τῆς δίκης, διότι αἱ τοιαῦται πράξεις δὲν ἀποτελοῦσιν ἄμεσον ἐνέργειαν πρὸς βεβαίωσιν τοῦ ἀδικήματος ἢ τῆς ἐνοχῆς τῶν κατηγορουμένων [1]).

β΄) Αἱ παρὰ τρίτων προσώπων γενόμεναι αἰτήσεις πρὸς τὴν δικαστικὴν ἀρχήν, ὡς λ. χ. αἱ μηνύσεις καὶ αἱ ἐγκλήσεις, διότι αὗται προκαλοῦσι μὲν τὴν δικαστικὴν ἀρχὴν πρὸς ἐνέργειαν ἀνακριτικῶν πράξεων, δὲν δύνανται ὅμως νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς τοιαῦται. Ἐπίσης αἱ αἰτήσεις τοῦ κατηγορουμένου αὐτοῦ περὶ ἐξετάσεως μαρτύρων, πρὸς ἐγγυοδοσίαν κτλ.

§ 255. Ὁ ἕτερος λόγος τῆς διακοπῆς τῆς παραγραφῆς εἶναι ἡ ἐκτέλεσις κακουργήματος ἢ πλημμελήματος ἐντὸς τῆς προθεσμίας τῆς παραγραφῆς τοῦ πρότερον πραχθέντος. Ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν κατεδείχθη ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἠκολούθησεν ἐν μέρει τὸ σύστημα τοῦ βαυαρικοῦ ποιν. νόμου τοῦ 1813 δεχθεὶς ὡς δικαιολογικὴν βάσιν τῆς παραγραφῆς, οὐ μόνον τὴν ἐπίδρασιν τοῦ χρόνου ἐξ ἧς ἐνδεχόμενον νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἐξάλειψις τῶν χρησίμων ἀποδείξεων πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου ἀλλὰ καὶ τὴν τεκμαιρομένην ἠθικὴν βελτίωσιν αὐτοῦ διὰ τῆς μὴ ἐκτελέσεως κατὰ τὸν διαρρεύσαντα χρόνον τῆς παραγραφῆς νέου τινὸς κακουργήματος ἢ πλημμελήματος. Ὡς ἀναγκαῖον καὶ ἀπαραίτητον παρακολούθημα τῆς δευτέρας ταύτης βάσεως τῆς παραγραφῆς καθιέρωσε τὴν διάταξιν περὶ διακοπῆς αὐτῆς ὅταν διὰ τῆς ἐκτελέσεως νέου ἀδικήματος καταστρέφεται τὸ τεκμήριον τῆς ἠθικῆς βελτιώσεως τοῦ ἐπὶ προτέρῳ τινὶ ἀδικήματι κατηγορουμένου. Ἀλλ' ὅμως ὁμολογητέον ὅτι ἡ τοιαύτη διάταξις ἀμέσως προσκρούει εἰς τὴν δικαιολογικὴν βάσιν τῆς παραγραφῆς. Ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει δύναταί τις εὐλογοφανῶς νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι διὰ τῆς ἐκτελέσεως μεταγενεστέρου τινὸς ἀδικήματος ἀναστέλλεται ἡ ἐξάλειψις τῶν

---

[1]) Stenglein Commentar ἄρθρ. 96 I σελ. 615.—Dollmann Strafgstb. ἄρθρ. 96. I σελ. 884.— Schwarze Lehre v. d. Verjährung σελ. 89.

ἀποδείξεων τοῦ προγενεστέρου καὶ ὅτι ἀναλαμβάνουσιν αὗται νέαν ἐπίτασιν καθιστάμεναι ἀνεξίτηλοι. Ἡ ἐκτέλεσις μεταγενεστέρου ἀδικήματος οὐδεμίαν ἔχει ροπὴν ἐπὶ τῆς ἐνοχῆς τοῦ ὑπαιτίου προγενεστέρου, ἢ ἐντελῶς λησμονηθέντος ἢ διατελέσαντος ἀγνώστου μέχρι τῆς τελέσεως τῆς νέας ἐγκληματικῆς πραξεως. Πῶς δὲ δυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν τεκμήριόν τι περὶ τῆς ἠθικῆς βελτιώσεως ἢ μὴ τοῦ ἀδικήσαντος ὅταν τὸ ἑπόμενον ἀδίκημα εἶναι πάντῃ ἀνόμοιον πρὸς τὸ προηγούμενον. Ἆρά γε δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ὁ ἐκ δολίας προαιρέσεως διαπραξάμενος ἔγκλημά τι δὲν μετενόησε διὰ τοῦτο καὶ δὲν ἐβελτιώθη ἐντελῶς, ἐὰν μετὰ παρέλευσιν ἱκανοῦ χρόνου, διὰ χαλεπῶν ὀνειδισμῶν καὶ ὕβρεων ἐρεθισθεὶς ὑπό τινος, ἀπρομελετήτως καὶ εἰς βρασμὸν ψυχικῆς ὁρμῆς ἐγένετο ἔνοχος ἀνιάτου ἢ θανατηφόρου τραύματος; Τίς ὁ ἠθικὸς σύνδεσμος μεταξὺ τοῦ προγενεστέρου καὶ μεταγενεστέρου ἀδικήματος ὁ δυνάμενος νὰ δικαιολογήσῃ τὴν διακοπὴν τῆς παραγραφῆς; Ἐὰν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος διάταξις τοῦ ἡμετέρου νόμου ἀπῄτει τὴν ταυτότητα τοῦ ἑπομένου πρὸς τὸ προηγούμενον ἀδίκημα, ἢ τοὐλάχιστον περιώριζε ταύτην ἐπὶ μόνον τῶν ἐκ δολίας προαιρέσεως πραττομένων ἐγκλημάτων, ἴσως εὐκολώτερον ἠδύνατο νὰ παραπείσῃ τινὰ πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῆς [1]), ἀλλ' ἐν τῇ γενικότητι ἐν ᾗ ὑπετυπώθη ἐν τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ ὅλως ἀστήρικτος κατὰ θεωρίαν ἐλέγχεται.

Συνδυάζοντες τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 121 μετὰ τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρ. 119, καθ' ἣν ἡ παραγραφὴ ὑφίσταται ἀφοῦ παρέλθωσιν αἱ ὡρισμέναι προθεσμίαι, καὶ *ἐὰν δὲν γενῇ* ὁ ἐπικαλούμενος αὐτὴν *ἔνοχος* νέου τινὸς κακουργήματος ἢ πλημμελήματος, δυνάμεθα ἀδιστάκτως νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ ἁπλῆ καταδίωξις καὶ ἀπαγγελία κατηγορίας κατά τινος ἐπὶ ἐκτελέσει νέου πλημμελήματος ἢ κακουργήματος δὲν ἀρκεῖ πρὸς διακοπὴν τῆς παρα-

---

[1]) Οὕτω λ.χ. ὁ βαυαρικὸς ποιν. νόμος τοῦ 1861 ἄρθρ. 96 § 1 ἀναγράφει ὡς λόγον διακοπῆς τῆς παραγραφῆς τὴν ἐκτέλεσιν νέου κακουργήματος ἢ πλημμελήματος ἐκ δολίας προαιρέσεως.

γραφῆς, διότι ἐκ ταύτης μόνον δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἔνοχος ὁ καταδιωκόμενος, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐπακολουθούσης αὐτὴν ἀποφάσεως τοῦ δικαστηρίου· ὅθεν πρὸ τῆς ἐκδόσεως καταδικαστικῆς ἀποφάσεως δὲν διακόπτεται ἡ παραγρκφὴ τοῦ προηγουμένου ἀδικήματος. Ἐκ τούτου ἕπεται ὅτι ὅταν ὁ κατηγορούμενος δὲν κηρυχθῇ ἔνοχος τοῦ ἑπομένου ἀδικήματος, ὡς λ. χ. ἐὰν δεχθῇ τὸ δικαστήριον ὅτι ἐξετέλεσεν αὐτὸ εἰς κατάστασιν ἀνεπίδεκτον καταλογισμοῦ, δὲν ἐπέρχεται ἐκ μόνης τῆς τελέσεως αὐτοῦ διακοπὴ τῆς παραγραφῆς τοῦ προηγουμένου. Ἐπίσης ἡ παραγραφὴ προηγουμένου ἀδικήματος δὲν διακόπτεται ἐὰν ὁ κατηγορούμενος ἀποκρούσῃ τὴν ἕνεκεν ἑπομένου ἀδικήματος κατηγορίαν διὰ τῆς ἐνστάσεως τῆς παραγραφῆς, ἢ ὅταν τὸ ἑπόμενον ἀδίκημα ἀνήκῃ εἰς τὴν τάξιν τῶν δι' ἐγκλήσεως διωκομένων, καὶ δὲν ἐπεδόθη ἔγκλησις ὑπὸ τοῦ παθόντος [1]).

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἕπεται ὅτι καὶ αἱ πρὸς βεβαίωσιν τοῦ ἑπομένου ἀδικήματος ἀνακριτικαὶ πράξεις, ἢ αἱ πρὸς καταδίωξιν τοῦ κατηγορουμένου ἐνεργηθεῖσαι, οὐδαμῶς ἰσχύουσι πρὸς διακοπὴν τῆς παραγραφῆς τοῦ προηγουμένου [2]).

§ 256. Ἐὰν μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς ἐνεργηθεῖσαν ἀνακριτικὴν πρᾶξιν τὴν διακόπτουσαν τὴν παραγραφήν, ἢ ἐὰν μετὰ τὴν τέλεσιν νέου κακουργήματος δὲν ἀκολουθήσῃ ἡ

---

[1]) Dollmann Strafgstzb. I ἄρθρ. 96. σελ. 878.—Schwarze Verjährung σελ. 102 καὶ 107.

[2]) Οὐδαμῶς ὑποστηρίζει τὴν ἐναντίαν λύσιν (ὅρ. Κωνσταντοπούλου Ποιν. δικονομίας Α'. § 236) τὸ ἄρθρ. 122 ὁρίζον ὅτι «ἐὰν ἀρξαμένη τις ἀνάκρισις ἕνεκα τοῦ πρώτου ἢ ἑνὸς νέου κακουργήματος ἢ πλημμελήματος (ἄρθρ. 119. 121) διακοπῇ (δὲν ἐξακολουθήσῃ) ἢ ἐὰν παραλειφθῇ ἡ ἀπόφασις ἢ τέλος ἐὰν ἐκδοθῇ μὲν ἀπόφασις ὁ πράξας ὅμως δὲν καταδικασθῇ ἡ παραγραφὴ πρέπει μετὰ τὴν διακοπήν της ν' ἀρχίσῃ ἐκ νέου ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς τελευταίας πράξεως» διότι τὸ μὲν *ἐὰν* «*διακοπῇ*» ἀναφέρεται εἰς τὸ πρῶτον ἀδίκημα, τὸ δὲ «*ἐὰν παραλειφθῇ ἡ ἀπόφασις ἢ τέλος ἐὰν ἐκδοθῇ μὲν ἀπόφασις ὁ πράξας ὅμως δὲν καταδικασθῇ*» ἀναφέρεται εἰς τὸ δεύτερον ἀδίκημα, καὶ δι' ἑκάτερον αὐτοτελῶς ἄρχεται ἐκ νέου ἡ παραγραφὴ ἀπὸ τῆς τελευταίας δικαστικῆς πράξεως.

προσήκουσα καταδίωξις τοῦ κατηγορουμένου καὶ δὲν ἐπέλθῃ ἀπόφασις τοῦ δικαστηρίου καταδικάζουσα αὐτόν, γεννᾶται τὸ ζήτημα τίνα ἐπίδρασιν ἔχει ἡ μοναδικὴ αὕτη πρᾶξις ἡ διακόψασα τὴν παραγραφὴν ἐπὶ τῆς περαιτέρω προόδου αὐτῆς. Καὶ περὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ ὑπάρχει ἀμφισβήτησις μεταξὺ τῶν συγγραφέων, διότι τινὲς μὲν ὑποστηρίζουσιν ὅτι τὸ χρονικὸν διάστημα καθ' ὃ ἐγένετο καὶ ἐν ὅσῳ διήρκει ἡ διακόπτουσα τὴν παραγραφὴν πρᾶξις δέον νὰ ἀφαιρῆται ἐκ τῆς ὅλης προθεσμίας τῆς παραγραφῆς, καὶ ὅτι ἐκλειπούσης τῆς αἰτίας τῆς διακοπῆς ἡ παραγραφὴ ἐξακολουθεῖ τὴν τακτικὴν αὐτῆς πορείαν μέχρι συμπληρώσεως τῆς τεταγμένης προθεσμίας [1]).

Ἄλλοι τοὐναντίον δοξάζουσιν ὅτι ἡ γενομένη ἅπαξ διακοπὴ τῆς παραγραφῆς ἢ ἀναστέλλει καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὸ μέλλον τὴν πρόοδον αὐτῆς, ἢ τοὐλάχιστον καθ' ἃς περιπτώσεις ὁ κατηγορούμενος διὰ τῆς δραπετεύσεως αὐτοῦ ματαιώνει τὴν ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς ἐνέργειαν τῶν ἀνακρίσεων [2]).

Ὁμολογουμένως οὐδετέρα ἐκ τῶν γνωμῶν δύναται νὰ ἐκληφθῇ συνάδουσα πρὸς τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τῆς παραγραφῆς. Ἐὰν δεχθῶμεν, καὶ λογικῶς σκεπτόμενοι ὀφείλομεν ἀναγκαίως νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ ἅπαξ διακοπεῖσα παραγραφὴ δὲν ἔχει νόμιμον ὑπόστασιν, καὶ δὲν δύναται ἑπομένως νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς παράγουσα δικαίωμά τι, πῶς δυνάμεθα ἐκ τοῦ συνυπολογισμοῦ καὶ τῆς ἀριθμητικῆς ἀθροίσεως δύο χρονικῶν διαλειμμάτων, μὴ ἀποτελούντων κατ' ἰδίαν τὴν παραγραφὴν νὰ ἐξαγάγωμεν ταύτην; Ἀλλ' ἐπίσης ὅλως ἄτοπον εἶναι νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ ἅπαξ ἐπελθοῦσα διακοπή, ἡ ἐκμηδενίζουσα διὰ τὸ παρελθὸν τὴν παραγραφὴν τοῦ ἀδικήματος δύναται καὶ ἐν τῷ μέλλοντι νὰ ἔχῃ τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἀποκλείουσα ὁλοσχερῶς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ χρόνου

---

[1]) Unterholzner Verjährung II σελ 271.—Zachariae Archiv d. Crim R. 1842 σελ. 204.

[2]) Heffter Lehrb. § 189 —Martin Lehrb. d. Criminalprocesses σελ. 66, ὅρ. καὶ ποιν. νόμου Πρωστίας ἄρθρ. 37.—Ὀλδεμβούργου ἄρθρ. 43.—Ἀννοβέρου ἄρθρ. 58.

ἐπὶ τοῦ τελεσθέντος ἀδικήματος. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς μόνη ὀρθὴ εἶναι ἀναμφισβητήτως ἡ γνώμη τῶν πρεσβευόντων ὅτι ἡ ἐπελθοῦσα διακοπὴ καθιστᾷ μὲν ἀνέφικτον τὴν συμπλήρωσιν τῆς παραγραφῆς, δὲν ἐμποδίζει ὅμως τὴν πρόοδον αὐτῆς ἐν τῷ μέλλοντι, ἐὰν μετὰ τὴν διακοπὴν παρέλθωσι καὶ αὖθις αἱ νόμιμοι τῆς παραγραφῆς προθεσμίαι, τουτέστιν ἀπὸ τῆς διακοπῆς ἄρχεται ὑπολογιζομένη νέα παραγραφῆς προθεσμία [1]). Τὴν γνώμην ταύτην, ἣν ἀνευρίσκομεν καθιερωθεῖσαν ἐν ταῖς πλείσταις τῶν νεωτέρων ποινικῶν νομοθεσιῶν [2]), ἐδέξατο καὶ ὁ ἡμέτερος νομοθέτης καὶ καθιέρωσεν ἐν ἄρθρῳ 122, ὁρίζων ὅτι «*ἡ παραγραφὴ πρέπει μετὰ τὴν διακοπήν της ν' ἀρχίσῃ ἐκ νέου ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς τελευταίας πράξεως*».

Ἐπακόλουθα τῆς παραγραφῆς.

§ 257. Ὅταν κατὰ τὰ προεκτεθέντα συνεπληρώθη ὁ τεταγμένος ὑπὸ τοῦ νόμου χρόνος τῆς παραγραφῆς, ἐξαλείφεται τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως καὶ ἑπομένως ἀπαγορεύεται νὰ γείνῃ καταδίωξις καὶ ν' ἀπαγγελθῇ κατηγορία κατὰ τοῦ κατηγορουμένου. Ἄμεσον ἐπακολούθημα τοῦ τοιούτου ἀποτελέσματος τῆς παραγραφῆς εἶναι :

1) Ἡ ὑποχρέωσις τοῦ δικαστοῦ ὅπως ἐξετάζῃ ἐξ ἐπαγγέλματος τὸ ζήτημα ἂν συνεπληρώθη ἢ μὴ ἡ παραγραφή. Οὐδόλως δ' ὀφείλει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν τυχὸν ἐναντίαν βούλησιν τοῦ κατηγορουμένου, εἴτε σιωπηρῶς παραιτουμένου τῆς ἐνστάσεως τῆς παραγραφῆς, εἴτε ἐπισήμως δηλοῦντος ὅτι ἀρνεῖται νὰ ἐπικαλεσθῇ αὐτήν. Ἡ παραγραφὴ ὡς θεσμὸς δημοσίας τάξεως καὶ

---

1) Feuerbach Lehrb. § 67.— Bauer Lehrb. § 134.—Kœstlin System I σελ. 502.—Gründler Archiv d. Crim. R. 1841 σελ. 528. — Schwarze Verjährung σελ. 106.

2) Ὀρ. ποιν. νόμου Βυρτεμβέργης ἄρθρ. 132. — Βάδεν ἄρθρ. 193. — Σαξωνίας ἄρθρ. 114. 115.— Βαυαρικοῦ νόμου 1861 ἄρθρ. 96. 97.

πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῆς καθιερωθείς, ἐπιδρᾷ ἀσχέτως πρὸς τὴν βούλησιν τῶν ἰδιωτῶν [1]).

2) Ἡ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου προτεινομένη ἔνστασις τῆς παραγραφῆς εἶναι διὰ τὸν αὐτὸν ὡς ἀνωτέρω λόγον δεκτὴ κατὰ πᾶσαν στάσιν τῆς διαδικασίας. Ὅθεν, εἰ μὲν προταθῇ κατὰ τὸ στάδιον τῆς προδικασίας δέον ν' ἀνασταλῶσιν αἱ περαιτέρω ἐνέργειαι τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, ἐὰν ᾖ βάσιμος ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ κατηγορουμένου. Εἰ δὲ προταθῇ κατὰ τὸ στάδιον τῆς ἐπὶ ἀκροατηρίου διαδικασίας καὶ γείνῃ δεκτὴ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου διακόπτεται ἡ περαιτέρω συζήτησις τῆς ὑποθέσεως καὶ ἀπολύεται παραχρῆμα ὁ κατηγορούμενος [2]).

Ἡ παραγραφὴ οὐ μόνον πρὸς ἀνατροπὴν τῆς ὑφισταμένης κατὰ τοῦ καταδιωκομένου κατηγορίας χρησιμεύει, ἀλλὰ κατὰ ρητὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρ. 119 § 2, περὶ ἧς καὶ ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, ἀπαλλάσσει αὐτὸν καὶ τῆς βαρυτέρας ποινῆς ἕνεκεν ὑποτροπῆς, ὅταν ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἀποπληρωθείσης ποινῆς τῆς προγενεστέρας ἀξιοποίνου πράξεως μέχρι τῆς ἐκτελέσεως τῆς νέας παρέλθῃ ὁ διὰ τὴν τιμωρηθεῖσαν ἤδη πρᾶξιν ἀπαιτούμενος χρόνος τῆς παραγραφῆς.

---

[1]) Köstlin System I § 130 σελ. 506 καὶ 509. — Mangin Traité II n. 287.

[2]) Ὅταν τὸ δικαστήριον δὲν δύναται εὐθὺς ἅμα προταθείσης τῆς ἐνστάσεως τῆς παραγραφῆς νὰ ἔχῃ πλήρη γνῶσιν τῆς φύσεως τῆς ἀξιοποίνου πράξεως, ὅπως ἐντεῦθεν ὁρμώμενον κανονίσῃ τὴν ἐφαρμοστέαν παραγραφήν, νοεῖται οἰκόθεν ὅτι δύναται νὰ προβῇ ἡ διαδικασία, ἐπιφυλασσομένου τοῦ δικαστηρίου ν' ἀποφανθῇ περὶ τῆς ἐνστάσεως τῆς παραγραφῆς ὅταν σχηματίσῃ ἀκριβῆ πεποίθησιν περὶ τῆς καταλογιστέας τῷ κατηγορουμένῳ πράξεως. Ἐγεννήθη τὸ ζήτημα ἄν, καθ' ἣν περίπτωσιν γείνῃ δεκτὴ ἡ ἔνστασις τῆς παραγραφῆς, τὰ ἔξοδα τῆς δίκης δέον νὰ ἐπιβαρύνωσι τὸν ἀπολυθέντα κατηγορούμενον. Ἀναμφισβητήτως ἡ ἀποφατικὴ τοῦ ζητήματος λύσις εἶναι ἡ μόνη ὀρθή, διότι οὐδόλως δύναται νὰ ἐκληφθῇ εὐθυνόμενος ὁ ἀπολυθεὶς ἕνεκα τῶν πράξεων τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς ἃς δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ ἐνεργήσῃ· ὅρ. Unterholzner Verjährungslehre σελ. 416. σημ. 841. — Schwarze Verjährung § 30 σελ. 113.

Ἡ παραγραφή, ἐξαλείφουσα τὸ ἀξιόποινον τῆς πράξεως, δὲν ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ν' ἀλλοιώσῃ τὴν φύσιν αὐτῆς καὶ τὸν χαρακτῆρα, ὃν δύναται νὰ ἔχῃ ἐκτιμωμένη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, ὅθεν τὸ ἀστικὸν ἀδίκημα, ὅπερ ἐνδεχόμενον νὰ ἐνυπάρχῃ ἐν αὐτῇ ὑφίσταται καὶ μετὰ τὴν παραγραφὴν τῆς ποινικῆς ἀγωγῆς, καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ πηγάζουσα πολιτικὴ ἀγωγὴ δὲν συμπαραγράφεται μετὰ ταύτης, ἀλλὰ διέπεται ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ ἀστικοῦ νόμου.

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
002000044825

